Hymner Bog
fra
Sev. Haagensen

Grundrids til Theologien

eller

en Række af Forelæsninger,

indeholdende en klar og concis Oversigt

over

Theologiens Hovedlærdomme,

saaledes som de læres i den

hellige Skrift,

med passende Spørgsmaal knyttede til hver Forelæsning,

af

T. N. Ralston.

„I randsage Skrifterne, fordi I mene, i dem at have et evigt Liv; og disse ere det, som vidne om mig.“ Joh. 5, 39.

Oversat fra Engelsk

af

C. Willerup.

Kjøbenhavn.

Paa Methodisternes Forlag.

Trykt hos C. J. Elvius, Pilestræde 91 & 92.

1858.

Fortale.

Hensigten med dette Værk er at give private Christne, theologiske Studenter og unge Candidater klare og omfattende Grundtræk af den bibelske Theologie overhoved, i et mindre Omfang og i en mindre indviklet og vanskelig Form end de mere kritiske og voluminøse Værker, som hidtil ere udkomne om denne Gjenstand, tilstede. Jeg haaber, at de passende Spørgsmaal, som ere knyttede til hver Forelæsning, ville tjene til at lette de unge Personers Studium, og gjøre dette Værk til et værdiefuldt Hjælpemiddel for de ældre Bibelklasser og Søndagsskoler, saavelsom ogsaa til en behagelig Indledning til det kritiske Studium af Theologien, for yngre Candidater, private Christne, og unge Personer overhoved.

Paa Forberedelsen af dette Værk har Forfatteren anvendt flere Aars stadige Arbeide. Han har omhyggelig undersøgt de mest ansete menneskelige Autoriteter, som have behandlet de forskjellige herhenhørende Gjenstande; men han har ogsaa bestræbt sig for, ved Uddannelsen af og Forsvaret for sine Meninger, upartisk at underkaste sig de inspirerede Bøgers Autoritet.

Skulde Gjennemlæsningen af disse Forelæsninger blive en saa behagelig og nyttig Øvelse for de theologiske Studerende, som deres Forberedelse har været det for Forfatteren, vilde han føle sig meget tilfredsstillet ved Forvisningen om, at hans „Arbeide ikke har været forgjæves i Herren". Hvor han er kommen til at skylde Andres Arbeider specielle Forbindtligheder, findes den nødvendige Anerkjendelse i Almindelighed udtalt i selve Værket. Det maa imidlertid tilstaaes, at medens mange andre Skribenter ere blevne consulerede, føler Forfatteren dog, at han skylder Baxter's, Godwin's, Howe's, Pearson's, George Hill's, Macknight's, George Campbell's, Doddrige's, Adam Clarke's og Jon Dick's Værker Meget, og Wesley's, Fletcher's og Richard Watson's Arbeider endnu Mere.

Det er at haabe, at de omfattende Citater af Skriften ville findes passende og behagelige for deres Smag, som elske den hellige Sandhed.

I Tillid til det velvillige Publicums Overbærelse, overlades dette Arbeide, uagtet alle dets Ufuldkommenheder, til Læserens Bedømmelse, i det Haab, at det, ved Guds Velsignelse, maa tjene som et virksomt, skjøndt ydmygt, Redskab til, at styrke og forøge Kjærligheden til og Kundskaben om „Sandheden som den er i Christo“.

Første Forelæsning.

Guds Tilværelse.

Ordet Gud er Angelsaxisk, og i dette Sprog brugtes det ikke blot for dermed at betegne det høieste Væsen, men ogsaa i Betydningen: god. Vi lære deraf, at det høieste Væsen, ifølge vore Forfædres Begreb, var i Besiddelse af den høieste Fortrinlighed, som eftertrykkelig berettiger det til Benævnelsen: god.

Det hebraiske Ord, som i det første Capitel af Genesis oversættes ved: Gud, er Elohim, et Fleertals Navneord, som de Lærde, ifølge Dr. A. Clarke, have udledt af den arabiske Rod Alaha, som betyder: at dyrke eller tilbede. Heraf kommer det til at betyde det høieste Væsen, den eneste sande Gjenstand for religiøs Cultus og Tilbedelse. Paa Græsk hedder dette Ord: Theos, og paa Latin: Deus, med hvilke Ord disse Sprog betegne det høieste Væsen eller Verdens Styrer.

I Skriften betegnes han ogsaa ved Navnet: Jehova, den selvexisterende Gud; Schaddai den Almægtige; Adon, Opholderen, Herren, Dommeren; Rochum, den Barmhjertige, og med forskjellige andre Udtryk mere eller mindre overeensstemmende med hans Væsen.

Som en kortfattet Udvikling eller Forklaring af vor Hovedtanke om Gud, anføre vi Følgende af Biskop Pearson: „Begrebet: Guddom betegner udtrykkelig et Væsen eller Natur af uendelig Fuldkommenhed; og den uendelige Fuldkommenhed af en Natur eller et Væsen bestaaer deri: at det er absolut, og nødvendig existerende ved sig selv; og ved sin skjulte Kraft den virkende Aarsag til alle Ting udenfor sig selv, uafhængig af alt Andet, medens alle Ting ere afhængige af ham, og regjeres af ham." Gud er et Væsen, men ikke nogen særskilt Art Væsen, men en Substants, som er Grundvolden for andre Væsener. Og ikke blot en Substants, men fuld-

kommen. Nu ere vel mange Ting fuldkomne i deres Art, men dog begrændsede og endelige. Men Gud er absolut, fuldstændigt og paa enhver Maade uendelig fuldkommen, og derfor ophøiet over Aander, og over Engle, som ere i Besiddelse af en relativ Fuldkommenhed. Guds uendelige Fuldkommenhed indbefatter alle de meest udmærkede Egenskaber. Den udelukker al Afhængighed, laant Tilværelse, Sammensætning, Forkrænkelighed, Dødelighed, Tilfældighed, Uvidenhed, Uretfærdighed, Svaghed, Elendighed, og alle andre Ufuldkommenheder. Den indbefatter Tilværelse, Nødvendighed, Uafhængighed, fuldkommen Eenhed, Enkelthed, Umaalelighed, Evighed, Udødelighed, det fuldkomneste Liv, Kundskab, Viisdom, Sanddruhed, Magt, Herlighed, Salighed, og alt dette i den høieste Grad. Vi kunne ikke trænge ind i dette evige Væsens Hemmeligheder. Vor Forstand begriber kun Lidet af ham, og naar den ikke kan komme videre, træder Troen til, og vi troe meget Mere end vi kunne forstaae, og denne vor Tro er ikke i Strid med Forstanden; men Forstanden selv befaler os, at vi maa troe meget Mere om Gud, end den kan belære os om."

1. Vi ville først betragte Guds Tilværelse. Det er en mærkværdig Kjendsgjerning, at Skriften ikke paa noget Sted søger at bevise Guds Tilværelse; heller ikke prætendere de hellige Forfattere at lære det som en før ukjendt Sandhed, ved at erklære med mange Ord, at Gud er til; men de tage det overalt for givet og indrømmet som en Sag, man allerede forstaaer og troer. Fra denne Kjendsgjerning kunne vi med Rette slutte, at Guds Tilværelse, i ældre Tider, var saa haandgribelig aabenbar, at ingen nægtede den eller tvivlede derom. Hvorledes denne vigtige Grundsandhed oprindelig blev indpræget Menneskene med en saadan Klarhed og Kraft, behøve vi ikke at være i Forlegenhed med at bestemme, naar vi tænke over vore første Forældres virkelige Tilstand, og det inderlige Forhold imellem dem og deres Skaber i Paradisets Have. I Philosophien er det almindelig antaget, at vi modtage vor Kundskab om den materielle og intellectuelle Verden gjennem Sandsning og Bevidsthed, og at et Beviis, som er givet paa den Maade, er saa stærkt, som det vel kan være. At den klare og fyldestgjørende Kundskab om Gud, som Adam havde i Paradiis, blev meddeelt og bestyrket ved saadanne Beviser, er fuldkommen klart af den mosaiske Beretning. Mennesket var „skabt i Guds Billede efter hans Lignelse." Som Følge deraf, var Mennesket modtageligt for umiddelbar Omgang med og fortrolig Meddelelse af sin Skaber. Saaledes lære vi,

at han „gik og talede med Gud". Han havde en fortrolig Adgang til Guddommens Nærhed, og maa paa samme Tid, i sin rene og ubesmittede Sjæl have havt en dyb Bevidsthed om Guds Tilværelse og hans Fuldkommenheder. Det maa saaledes fremgaae heraf, at hans Kundskab om Gud var saa tydelig og stærk, at han ligesaalidt kunde tvivle om denne Gjenstand som om sin egen Tilværelse.

At en saa interessant og vigtig Sag, som Kundskaben om Guds Tilværelse og Væsen maatte blive omhyggelig overleveret fra Fader til Søn, gjennem de paa hinanden følgende Generationer fra Adam til Noah, maa man fornuftigviis antage. Men forat denne vigtige Gjenstand kunde være desto sikkrere, og forat den religiøse Sandheds Strøm, hvilken vi saaledes have seet bryde frem som en Kilde, hverken skulde blive ganske ødelagt, eller altfor meget blandet med Vildfarelse, ere uden Tvivl andre Aabenbaringer modtagne fra de guddommelige Meddelelser til Enoch og Noah; saaat, efterat den ugudelige Slægt var bleven ødelagt ved den almindelige Syndflod, og Arken stod paa Ararat-Bjerg, kunde Patriarchen og hans Familie endnu eengang komme frem paa Jorden, og opreise et Alter for den sande og levende Gud. Og saaledes see vi let, hvorledes Overleveringens Lys, gaaende ud fra denne Familie, kan følge de adspredte Stammer paa deres vildfarende og udstrakte Vandringer, og yde dem i det Mindste en svagt skinnende Sandheds Straale, og befrie dem fra den tykke og sløve Uvidenhed, som ellers vilde have tildækket med et uigjennemtrængeligt Mørke enhver Idee om en høiere overordnet Magt.

Skriften lærer, at „Verden formedelst Viisdom ikke kjendte Gud", og det maa bemærkes, at den blotte Menneskeforstand, uafhængigt af Aabenbaringen ikke nogensinde kunde have frembragt Gudsideen, endsige kommet til Kundskab om Guds Væsen. De viseste af de hedenske Philosopher have tilstaaet at de skyldte Traditionen deres meest ophøiede og vigtige Lærdomme om denne Gjenstand. De smukkeste Theorier med Hensyn til den menneskelige Forstands pralende Bedrifter angaaende denne Gjenstand, maae antages at være grundede paa lutter Hypotheser og Gisninger. Ingen Philosoph i nogensomhelst Tidsalder, har nogensinde paastaaet at have fundet sin første Idee om en Gud ved en Forstands Undersøgelse; men saa ofte Forstanden er bleven sat i Virksomhed med Hensyn til Guds Tilværelse, har det ikke været for at komme til Kundskaben om denne Kjendsgjerning, som en original eller oprindelig Sandhed, men alene forat bestyrke og befæste en Sandhed, som alt i For-

veien var kjendt og anerkjendt. Dersom vi kunne antage, at et Menneske blev sat i en Stilling, der var saa aldeles blottet for Aabenbaringens Lys — enten modtaget ved Tradition eller fra en anden Kilde — at han ingen Idee havde om Gud, saa er det vanskeligt at forstaae, hvorledes han nogensinde kunde indlade sig paa, ved Fornuftslutninger at bevise Tilværelsen af det, hvorom han ikke havde nogen Idee. Alt synes os at tale for, at han, under saadanne Omstændigheder vilde famle omkring paa Jorden i det tykkeste Mørke, uden at komme et eneste Skridt fremad til Kundskab om sin Skabers Tilværelse eller Væsen, indtil han maatte lægge sig til at døe ligesom „Dyrene, som forgaae.“ Ikkedestomindre er det tydeligt af Skriften, at saaledes som vi befinde os, enten omgivne af Aabenbaringens Lys i dets fulde Glands, eller, som de hedenske Nationer i Almindelighed ere, alene begunstigede ved Traditionens dunkle Lys, maae vi alle see opad „gjennem Naturens Værk til Naturens Gud;“ og ved Øvelsen af vore Forstandsevner opdage rundt omkring os i Verden en talrig Række af vægtige Beviser for Guddommens Tilværelse:

I. Fra det Vidnesbyrd, som Jordens Nationer give.
II. Fra det Vidnesbyrd, som Naturens Værk give.
III. Fra Aabenbaringens Vidnesbyrd.

I. Vi argumentere først fra det Vidnesbyrd, som Jordens Nationer give.

Det er et velbekjendt og meget almindelig anerkjendt Factum, at der, saavel i den nærværende som foregaaende Tidsalder, neppe gives en eneste Nation eller Folkeslag, med Kjendskab til den oplyste Verden, som er aldeles blottet for Kundskaben om en mægtig øverste Verdensstyrer. „Ingen Tidsalder er saa fjern, ingen Egn saa langt borte, intet Folkeslag saa barbarisk, at det ikke giver et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om denne Sandhed. Da den romerske Ørn fløi over den største Deel af den beboelige Verden, forefandt Romerne intetsteds Atheisme, men ved deres forskjellige Guddomme i Rom, som voxede sammen med deres Seiervindinger, viiste de meget mere, at ingen Nation var uden sin Gud. Og siden man, ved den i den senere Tid forbedrede Navigation, havde opdaget en ny Verdensdeel, med hvilken man tidligere ikke havde havt meget Samqvem, fandt man, at uagtet Folkeslagenes Sæder vare meget forskjellige, og uagtet deres religiøse Skikke harmonerede kun lidet med de religiøse Skikke i disse Dele af den bekjendte Verden, saa stemme de dog alle overeens deri, at de alle have nogle religiøse Vedtægter, og at de anerkjende en Guddom.“

Nu spørge vi, hvorledes opstod denne Kundskab? Vi see, at de Nationer, som ere ganske forskjellige fra hinanden med Hensyn til Historie og Characteer, Sæder og Skikke; som ere adskilte ved Bjerge og Have, ved brændende Sandørkener, og opdyngede Sneemasser, og som igjennem Aarhundreder ikke have havt noget Samqvem med hinanden, bevidne alle, eenstemmig, deres Tro paa en ophøiet, styrende Magt. Hvorledes skal nu denne Overeensstemmelse forklares? Det er sandt, vi see megen Forskjellighed i Characteren og Antallet af de Guddomme, som tilbedes af Hedningerne. Nogle hylde kun eet mægtigt høieste Væsen, medens Andre forøge Antallet af deres Guder til Tusind, idet de uddele Herredømmet over Verden blandt de forskjellige Lemmer af en talrig Familie, og overlade i Almindelighed Herredømmet over de Andre til en eller anden, enten „Jehova, Jupiter eller Herre.“ Men i al denne uhyre Masse af Uovereensstemmelse, Modsigelser og Absurditet, som viser sig i Hedningernes Mythologie og Afgudsdyrkelse, er der dog Overeensstemmelse i et Punct — de ere alle enige i, at een Guddom eller flere styre Universet.

Selv en Indvending mod dette Beviis hentet fra Hedenskabets Vildfarelser, vilde være ligesaa uforstandig som at nægte Tilværelsen af en ægte Mønt, paa Grund af den Kjendsgjerning, at der existerede en Mængde falske Exemplarer deraf. Antallet af de falske Mønter vilde kun være et Beviis for, at den ægte existerede; thi hvorledes kunde den ellers blive efterlignet og forfalsket? Saaledes tjene ogsaa de mange falske Guddomme i Verden kun som Beviis for Tilværelsen af den sande Gud; thi hvorledes skulde vi ellers kunne forstaae, at Afgudsdyrkelsen saa almindelig har gjort sig gjældende? Den eneste fornuftige Forklaring af denne Sag er, at henholde sig til Traditionen og at antage, at alle Nationer oprindelig havde en fælles Oprindelse; og at de, førend de bleve adspredte, vare i Besiddelse af en Religionslære og Gudsdyrkelse, som de paa deres lange og udstrakte Vandringer aldrig ganske havde glemt. Men saa ville vi dog endnu være i Forlegenhed med at forklare os Traditionens Oprindelse. Hvorfra kom oprindelig denne religiøse Kundskab — denne Gudsidee — denne Idee — om et høiere styrende Forsyn? Antag, at Gud oprindelig aabenbarede sig selv til Mennesket, og Problemet er paa engang løst. Men nægt dette, og vi maae for evig vandre i Uvished og tye til Gisninger. Saaledes leverer det Vidnesbyrd, som hentes fra de paa Jorden udbredte Nationer, et stærkt Beviis for Guds Tilværelse.

II. Den anden Kilde, hvorfra vi hente Beviser for denne Gjenstand, er Guds Værk, saaledes som de vise sig i Naturen omkring os.

Fra denne Kilde kan den menneskelige Forstand udlede et Beviis, som trodser alle Scepticismens og Sophisteriets Angreb. Vel har Vantroen alt i lang Tid pralet af Forstanden, og spottet Religionen, som Noget, der alene passede for sygelige Enthusiaster eller indskrænkede og bigotte Mennesker; men at Vantroen misbruger Forstanden, det kan ikke bruges som Beviis imod at anvende den paa den rette Maade, og ved dens Hjælp søge at opklare de guddommelige Ting. Vel ere mange af Aabenbaringens Sandheder alt for dybe til at den menneskelige Viisdom kan fatte dem; men der findes intet i den hellige Skrift, som strider imod den sunde Philosophies og den sunde Forstands Principer. I ingen Green af den theologiske Videnskab ere de menneskelige Forstandsevner med større Kraft og Energie blevne anvendte, end ved Beviisførelsen for Guds Tilværelse. Denne Gjenstand har i en høi Grad beskjæftiget mange af de mest skarpsindige Theologer, og deres Beviser for Guds Tilværelse have ogsaa været saa tilfredsstillende, at hvo som kan undersøge en Tiendedeel af det, som af de mest fremragende Aander er bleven skrevet om denne Gjenstand i det nærværende og sidstforløbne Aarhundrede, og desuagtet vover at kalde sig selv en Atheist, kan med Rette betragtes at være ligesaa langt borte fra Brugen og Indflydelsen af Forstanden, som en Stok eller Steen. Inspirationen har erklæret, at „en Daare siger i sit Hjerte, der er ingen Gud." Og i Sandhed, at aabne vore Øine for at betragte den materielle Verden omkring os, og da at benægte, at den er et Product af en ophøiet bestemmende Aarsag, viser en høi Grad af Daarskab og Sløvhed. Vi kunne hverken tvivle om vor egen Tilværelse, eller om Tilværelsen af den Verden, som vi see omkring os. Vi maae spørge: hvorfra komme vi? Dersom vi gaae tilbage til vore Forfædre igjennem en lang Række af Generationer, maae vi dog ikkedestomindre spørge, hvorfra kom den første Slægt. Fremdeles, betragt det umaalelige Universum: Hvorfra kom disse mægtige Kloder, som rulle omkring i Universet i deres høitidelige Storhed? Hvorfra kom denne Jord, dens Ocean, og dens Fastlande; dens frugtbare Millioner af følende og intelligente Væsener? Enhver Virkning maa have en tilsvarende Aarsag, og skulde da et saa forbausende Værk kunne være til uden Aarsag? Kunde Verdener og Systemer af Verdener blive til af sig selv?

1. Vi vide, at vi ere til, og at Verden omkring os er til; deraf slutte vi, at Noget maa være evigt: „Var der nogen Tid, da intet var til, saa vilde der endnu intet have været til.“ Dersom vi ikke forudsætte noget Evigt, saa maa enhver Ting i Tilværelsen engang have begyndt at være til. Og dersom det er saa, maa den enten selv være Aarsag til sin Tilværelse, eller Noget udenfor den maa være det. Dersom Tingen selv foraarsagede Begyndelsen af sin Tilværelse, maa den samme Ting have existeret førend den existerede, den maa have været til førend den selv var til, hvilket er absurd. Men dersom de enkelte Tings Tilværelse blev foraarsaget ved Noget udenfor dem selv, da maa dette Noget udenfor have existeret førend det existerede, og det i en saadan Forstand, at det kunde have en tilstrækkelig Kraft til at give en anden Ting Tilværelse, hvilket ogsaa er absurd. Heraf er det en uundgaaelig Følge, at eftersom der nu existerer Noget, maa der ogsaa have existeret Noget fra Evighed af.

2. Det som evigt har existeret, maa være et Væsen, som existerer ved sig selv; det vil sige, at intet andet Væsen kunde have foraarsaget dets Tilværelse; thi intet andet Væsen kunde have været i Tilværelse; og at antage, at et Væsen kan være Aarsag til et andet Væsens Tilværelse, inden det selv havde nogen Tilværelse, er, som vi allerede have viist, absurd.

3. Dette evige og ved sig selv existerende Væsen maa ogsaa have været til, uafhængig af alt Andet; thi det som existerede førend alt Andet, og uden at være foraarsaget ved noget Andet, er ligesaa uafhængigt af alt Andet i sin fortsatte Væren, som det er det med Hensyn til Begyndelsen af sin Tilværelse.

4. Dette evige, ved sig selv existerende og uafhængige Væsen maa ogsaa existere med Nødvendighed. Thi dersom det har været til fra Evighed, uden at dets Tilværelse er foraarsaget enten ved det selv eller ved noget Andet, saa følger deraf, at dets Tilværelse kun er afhængig af dets egen Naturs evige Nødvendighed, saa at det er umuligt, at det nogensinde skulde høre op at være til.

5. Dette evige, ved sig selv existerende, uafhængige og med Nødvendighed tilværende Væsen maa ogsaa være selvvirksomt, det er, istand til at virke saaledes, at det frembringer andre Ting, uden at blive paavirket af noget andet Væsen. Ligesom vi allerede have beviist, at der maa være Noget til fra Evighed, for at vi kunne forklare os Tilværelsen af de Ting, som vi vide existere, saa følger ogsaa deraf, at det evige Væsen maa være istand til at virke, eller vise sig virksomt, paa den Maade, at det frembringer

andre Ting; ellers kunde ingen anden Ting nogensinde have begyndt at existere.

6. Dette evige, ved sig selv existerende, uafhængige, nødvendige og selvvirksomme Væsen, hvis Tilværelse vi allerede have godtgjort, maa være i Besiddelse ikke blot af Kraft, tilstrækkelig til at frembringe alle andre Ting, men ogsaa af Intelligents, Viisdom, og enhver anden Fuldkommenhed, som er nødvendig til Skabelsen, Opholdelsen og Styrelsen af Universet.

Thi, at antage Noget evigt, som den frembringende Aarsag til alle andre Tings Tilværelse, og dog derhos at antage, at det forudsatte evige Væsen ikke er af sig selv i Besiddelse af enhver Egenskab, Qvalitet eller Fuldkommenhed, som udfordres til Opfindelsen og Frembringelsen af alle skabte Existentser, vilde være ligesaa langt fra at give en tilfredsstillende Forklaring af Tingenes Oprindelse, som om vi vilde nægte, at nogen Ting havde været til fra Evighed. At antage den evige Tilværelse af en Aarsag, og dog at nægte, at det er en tilstrækkelig Aarsag til Frembringelsen af det, hvorom der spørges, er ikke bedre end at nægte Tilværelsen af hvilkensomhelst Aarsag. Derfor maae vi antage, at der existerer et evigt, ved sig selv existerende, uafhængigt, selvvirksomt, intelligent Væsen, som, ved sin egen evige Kraft, reiste sig i sin Majestæt, og skabte alle Ting.

Vi have derfor kun at aabne vore Øine for den Storhed, Harmoni, Orden, Skjønhed og Fuldkommenhed, som fremlyser af Guds Værk omkring os, og vi see overalt Beviserne for Guds Tilværelse. Dette Punct er paa den skjønneste Maade belyst af den inspirerede Forfatter til den 19de Psalme: „Himlene fortælle Guds Ære, og den udstrakte Befæstning forkynder hans Hænders Gjerning. En Dag udgyder sin Tale til den anden og en Nat kundgjør den anden Vidskab. Der er ingen Tale og ingen Ord, med hvilke deres Røst jo er hørt" o. s. v.

Den Skjønhed, Harmoni, Regelmæssighed og Orden, som er i Naturens Værk, bevidner deres guddommelige Oprindelse. Betragt, hvor skjønt alle Ting ere afpassede efter hverandre; den harmoniske Omdreining af de mægtige Kloder; den Kundskab og Viisdom, som er udfoldet i alle de skabte Tings Beskaffenhed og Indretning; betragt vel og omhyggelig din egen Legemsbygning; see, hvor „forunderlig og beundringsværdig Du er gjort"; tænk over den mysteriøse Forbindelse mellem denne Leerhytte og dens udødelige Beboer, og tvivl, om Du kan, om Guds Tilværelse.

Det Beviis for Guds Tilværelse, som hentes fra Naturens Værk, aabner for vore Øine en viid og interessant Skueplads; saa at hvad enten vi betragte Land eller Vand, de os omgivende Elementer eller de tilbagevendende Aarstider, faae vi overalt et dybt Indtryk af Guddommen, og vore Hjerter antændes af en hellig Flamme.

III. Endelig er det for det tredie, Aabenbaringen, som med sin Myndigheds Kraft beviser Guds Tilværelse og Væsen. Vel sandt, at det kraftige og klare Vidnesbyrd, som hentes fra denne Kilde, kun antages af Saadanne, som anerkjende Aabenbaringens Sandhed. Men Saadanne, som ikke ere forud belavede paa, at forkaste som Bedrageri den hellige Skrifts Vidnesbyrd, forsyne de hellige Bøger med de klareste og meest indtrængende Beviser for denne Gjenstand. Den første Mose-Bog begynder med den høitidelige Forkyndelse: „I Begyndelsen skabte Gud Himmel og Jord." Fra Begyndelsen til Enden af de hellige Bøger, gjennem de paa hinanden følgende guddommelige Huusholdninger ved „Tegn og Undere, og forskjellige Mirakler, og den Helligaands Gaver," er der givet det klareste og sikkreste Beviis for Guds Tilværelse og for at bekjendtgjøre hans Herredømme over Himmel og Jord. Saaledes kunne vi see, at skjøndt Bibelen intetsteds, med udtrykkelige Ord, giver sig ud for at lære, at der er en Gud, saa er dog dens Vidnesbyrd med Hensyn til Befræftelsen af den omhandlede Sandhed, indtrængende og uimodstaaeligt. I den hellige Historie see vi Elementerne at lyde hans Ord. „Vindene og Søen lyde ham," Jorden skjælver, og de Døde komme frem til Liv, som Beviser for Hans Magt og Tilværelse, som gjorde dem alle.

Saaledes have vi korteligen berørt nogle af de meest slaaende Beviser for den store og hellige Guds Tilværelse, „i hvem vi leve, røres og ere."

Spørgsmaal til første Forelæsning.

1. Hvad var Betydningen af Ordet: Gud hos Angelsaxerne?
2. Hvilket er det hebraiske Ord, som i det første Capitel af Genesis oversættes: Gud?
3. Hvad er dets Rod i det arabiske Sprog og hvad betyder den?
4. Hvilke Ord bruges i Græsk og Latin for at betegne Gud, og hvad indbefatte de?
5. Ved hvilke andre Navne kaldes Gud i den hellige Skrift?
6. Hvad indbefattes i vor Hovedidee om Gud?
7. Lærer Skriften udtrykkelig, at der er en Gud?
8. Havde Mennesket oprindelig faaet et fuldstændigt Indtryk af Guds Tilværelse?
9. Ved hvilke Midler?
10. Hvorledes blev denne Kundskab bevaret for Noah?
11. Hvorledes kan den, til en vis Grad, have udstrakt sig til alle Nationer?

12. Har den menneskelige Forstand, uafhængigt af Aabenbaringen, nogensinde faaet Kundskab om Guds Tilværelse?
13. Kunne alle Nationer hente Beviser for Guds Tilværelse fra Naturen og Fornuften?
14. Fra hvilke Kilder maae Beviserne for Guds Tilværelse udledes?
15. Hvilket Beviis udledes af Nationernes Vidnesbyrd?
16. Hvilket af Naturens Vidnesbyrd?
17. Hvilket af Aabenbaringens Vidnesbyrd?

Anden Forelæsning.

Guds Egenskaber.

I denne Forelæsning ville vi betragte det guddommelige Væsens Egenskaber eller Fuldkommenheder. Gud er uendelig, men Mennesket er endeligt; deraf maae vi, med Eet, gjøre den Slutning, at det er umuligt for os, fuldstændigt at begribe Jehova. Det som begriber, maa være større end det som begribes. Men Gud er uendelig større end alle skabte Aander, derfor er det umuligt, at Nogen skulde ganske kunne begribe hans Natur. Guds Ubegribelighed blev antaget af de hedenske Philosopher, saaledes som Historien om Simonides saa smukt viser. Da denne Philosoph af en Fyrste blev adspurgt: „Hvad er Gud?“ udbad han sig først en Dag, saa en Uge, saa en Maaned for at overveie denne Gjenstand; men tilsidst lod han Spørgsmaalet ubesvaret og erklærede: „at jo mere han undersøgte Gjenstanden, destomere blev han overbeviist om dens Ubegribelighed.“

Vor Svaghed med Hensyn til denne Gjenstand er kraftigt skildret af Zophar i det ellevte Capitel af Jobs Bog: „Mon Du kan finde det Gud haver randsaget? Mon Du vil finde den Almægtiges Fuldkommenhed? Den er saa høi som Himmelen, hvad vil Du gjøre? Den er dybere end Helvede, hvad kan Du vide? Maalet paa den er længere end Jorden, og Bredheden bredere end Havet.“

At fatte det guddommelige Væsen er umuligt. Alt hvad vi kunne gjøre, er, at betragte hans Egenskaber, forsaavidt som det har behaget ham, at aabenbare dem for Mennesket. I denne Betydning af Ordet er det baade vort Privilegium og vor Pligt at søge at kjende ham.

Guds Egenskaber ere af mange Theologer blevne inddeelte i forskjellige Classer. De ere blevne betragtede som absolute eller relative; positive eller negative; naturlige (methaphysiske) eller moralske; og meddelelige eller umeddelelige. Men disse Inddelinger ansee vi for unødvendige, og deres Rigtighed for meget tvivlsom; thi det maa f. Ex. betvivles, om een Egenskab er mere naturlig end en anden; samt om de ikke alle ere meddelelige i samme Forstand som nogle ere det. Derfor antage vi ikke nogensomhelst Classification.

Førend vi specielt gaae ind paa Udviklingen af de forskjellige Egenskaber, ville vi bemærke, at den guddommelige Natur kan ikke opfattes som adskilt i forskjellige Dele; men alle Egenskaberne maae samtidig betragtes som fuldkommen tilhørende det ene udelelige Væsen. Heller ikke kunne vi antage, at der er nogen Uovereensstemmelse mellem dem. Paa ingen Maade. Den guddommelige Retfærdighed og Naade kunne ikke staae i Modsætning til hinanden; men alle Guds Egenskaber ere forenede med hverandre i den fuldkomneste Harmoni.

Ved at fremstille en Liste over Guds Egenskaber, vil det vise sig, at deres Tal kan blive forøget og formindsket, alt eftersom vi i vor Inddeling betragte dem i Almindelighed, eller mere specielt; og dog kunne vi, efter alt, ikke sige, at vi have en fuldkommen Kundskab om deres Antal. Thi hvo kan sige, hvilke Egenskaber kunne høre til den guddommelige Natur, hvorom Himmelen ikke har fundet for godt at give os nogen Aabenbaring, og hvorom vi ikke kunne danne os noget Begreb? Hvad vi derfor skal stræbe efter, er, at fremstille et svagt Omrids af de guddommelige Fuldkommenheder, saaledes som vi finde dem skildrede i den hellige Skrift. Følgende Egenskaber findes klart betegnede deri, nemlig:

I. Eenhed. II. Aandelighed. III. Evighed. IV. Alvidenhed. V. Almagt. VI. Allestedsnærværelse. VII. Uforanderlighed. VIII. Hellighed. IX. Sanddruhed. X. Retfærdighed. XI. Godhed.

I. Eenhed. At der kun er een Gud, er klart og tydeligt aabenbaret i følgende Sætninger: — Esaias 45, 21, 22. „Og der er ingen Gud ydermere uden mig. Jeg er Gud, og der er ingen anden Gud.“ 5 Mosebog. 6, 4. „Hør Israel! Herren vor Gud, Herren er een“ og 4, 35 „Herren, han er Gud, ja ingen uden han alene“ Ps. 86, 10. „Thi Du er stor, og den som gjør underlige Ting, Du, Du er Gud alene.“ 1 Cor. 8, 4. „Der er ingen anden Gud, uden een.“ Eph. 4, 6. „Een Gud og Alles Fader.“ 1 Cor. 8, 6, „Saa have vi dog kun een Gud.“

Læren om Guds Eenhed, der er saa væsentlig for den sande Gudsdyrkelse, bliver saaledes klart, og gjentagne Gange fremsat og godtgjort. En Fleerhed af Guder er Hedenskabets Hovedvildfarelse. Naar Skibet eengang har forladt den evige Sandheds Havn, hvor vildt tumler det da ikke om paa Vildfarelsens og Bedragets Hav! Saaledes ogsaa, da de hedenske Nationer opgav Guds Eenhed, hvor hurtigt styrtede de sig da ikke i Polytheismens dunkle Afgrund! „De forvandlede den uforkrænkelige Guds Herlighed til Lighed med Billedet af et forkrænkeligt Menneske, og af Fugle, og af firføddede Dyr, og af Orme." Apostelen har træffende sagt: „Deres uforstandige Hjerte blev formørket. Da de sagde sig at være vise, bleve de Daarer." Thi sandelig, dersom ikke Forstanden er sørgeligt fordærvet, maa den sige, at der er kun eet høieste Væsen.

II. Aandelighed. At det guddommelige Væsen er reent aandeligt, er en klart aabenbaret Lære. Hos Joh. 4, 24 erklæres der at „Gud er en Aand." 2 Cor. 3, 17. „Men Herren er Aanden." Disse Sætninger stadfæste og bevise tilstrækkelig den guddommelige Naturs Aandelighed. Men hvor uendelig overgaaer ikke hans aandedelige Naturs klare Reenhed det Høieste, som en endelig Sjæl kan tilegne sig! Hvo kan analysere dette aandelige Væsen?

III. Evighed, eller Vedvarenhed uden Begyndelse og Ende, fremstilles som en af Guds Egenskaber. Ps. 90, 2. „Før Bjergene bleve til, og Du dannede Jorden og Jorderige; ja, fra Evighed til Evighed er Du Gud." Ps. 102, 24—27. „Jeg sagde: Min Gud, borttag mig ikke midt i mine Dage! Dine Aar ere fra Slægt til Slægter. Du grundfæstede fordum Jorden, og Himlene ere Dine Hænders Gjerning. De, de skal forgaae, men Du, Du skal bestaae; og de, de skal alle blive gamle som et Klædebon, Du skal omskifte dem, som et Klæde, og de skal omskiftes. Men Du bliver den samme, og Dine Aar faae ingen Ende." Esaias 57, 15. „Thi saa sagde den Høie og Ophøiede, som boer evindeligen." 1 Tim. 6, 16. „Han, som alene haver Udødelighed." 5 Mosëb. 33, 27. „Den evige Gud er Boligen og nedentil ere de evige Arme." 1 Tim. 1, 17. „Men den evige Konge, den uforkrænkelige, usynlige, den alene vise Gud være Priis og Ære i al Evighed." Ps. 106, 48. „Velsignet være Herren, Israels Gud, fra Evighed og til Evighed." Es. 40, 28. „Veed Du ikke, eller har Du ikke hørt Herren den evige Gud, som skabte Jordens Ender, kan ikke blive træt, eiheller vansmægte?"

De ovenanførte Sætninger bevise til Overflod Guddommens Evighed. I Betragtningen af denne Egenskab ere vi overvældede af Gjenstandens Storhed. Enhver Ting omkring os, Alt hvad vi see, havde engang Begyndelse; Jorden, Søen, Bjerge og Klipper, ja selv Englene, ere blot fra igaar i Sammenligning med Gud. Om ham alene kan det siges, at han var altid. Lad Indbildningskraften gjøre det kraftigste Sving ind i Evigheden som var, den kan dog aldrig naae til et Tidspunkt, da Gud ikke var til. Lad den fare paa sine luftige Vinger, og flyve med Tankens Hurtighed, igjennem Millioner af ukomne Tidsaldere, ind i Evighedens umaalelige Rum, men den vil aldrig naae den Tid, i hvilken Gud hører op at være til. Vi maa altsaa i en udmærket Forstand, som ikke kan anvendes paa nogen Skabning, sige, at Gud er evig.

I denne Sag bliver Aabenbaringen paa det kraftigste understøttet af Forstanden. Thi havde Gud ikke været til fra Evighed, saa vilde det være umuligt, at hans Tilværelse nogensinde havde begyndt. Der kunde ikke have været nogen frembringende Aarsag, og at antage en Virkning uden Aarsag, er uphilosophisk og absurd. Dersom nogen Ting nu existerer, maa Noget have været til fra Evighed; men nu ere vi forvissede om Tilværelsen af de nærværende Ting, derfor gjør Forstanden den uigjendrivelige Slutning, at Gud er evig.

IV. Alvidenhed. Denne væsentlige Egenskab er kraftigen fremstillet i følgende Sætninger. Hebr. 4, 13. „Og ingen Skabning er usynlig for hans Aasyn; men alle Ting ere blotte og udspændte for hans Øine, om hvem vi tale." Ap. Gjern. 15, 18. „Gud kjender fra Evighed alle sine Gjerninger." Ps. 139, 1—4. „Herre, Du randsager mig og kjender mig. Hvad heller jeg sidder eller opstaaer, da veed Du det; Du forstaaer min Tanke langtfra. Du omringer min Sti, og mit Leie, Du kjender grant alle mine Veie. Thi der er ikke et Ord paa min Tunge, see Herre! Du veed det altsammen." Ps. 139, 12. „Mørkhed er og ikke Mørkhed hos Dig, og Natten maa lyse som Dagen, Mørket er som Lyset for Dig." 1 Krøn. 28, 9. „Thi Herren randsager alle Hjerter, og forstaaer alle Tankers Digt." Ps. 147, 5. „Vor Herre er stør, og haver stor Kraft: Hans Forstand er uendelig."

Saaledes fatte vi tydeligt, at Gud besidder Kundskabs-Egenskaben i den høist mulige Fuldkommenhed. For ham kan Intet blive vanskeligt at forstaae, Intet hemmeligt eller skjult; men alle Ting ere lige klare for hans Forstand, og aabne for hans Blik.

Denne fuldkomne Kundskab er ikke indskrænket til nogen speciel Deel af hans Herredømme, men udstrækker sig ligemeget til Himmel, Jord og Helvede; ja, gjennem Umaalelighedens ubestemmelige Grændser. Heller ikke maae vi antage, at den anvendes alene paa Ting, som, ifølge den indskrænkede Forstands Dom, ere af Vigtighed og have vigtige Følger. Den udstrækker sig til alle Ting, store og smaae. Den kjender Insektet, ligesaavel som Engelen, i hele dets mysteriøse Organisation, og dets smaalige Tildragelser.

Guds uendelige Kundskab omfatter ikke blot alle Ting, store og smaae, levende eller døde, materielle eller immaterielle, igjennem det hele umaalelige Rum, men ogsaa gjennem uendelige Tider. Alle Ting, forbigangne og tilkommende, sees ligesaa fuldstændigt af den alvidende Gud, som de simpleste og klareste Begivenheder, som skee i den nærværende Tid.

Fremdeles: Denne Kundskab skal ikke betragtes som muligen existerende med Hensyn til nogle Ting, og virkelig existerende med Hensyn til andre Ting, alt eftersom de maatte blive anseete mere eller mindre vigtige, saaledes at de vare værdige til, eller ikke værdige til den guddommelige Opmærksomhed; men det er, i alle Tilfælde, en virkeligt existerende Kundskab. Men rigtignok er Kraften til Kundskab, og Kundskaben selv to aldeles forskjellige Ting. Den første udgjør ikke en Deel af den Egenskab, vi kalde Alvidenhed, men henhører egentlig under Egenskaben: Almagt. Derfor vilde det, at sige, at Gud ikke virkelig kjender alle Ting, men at han, med Hensyn til nogle Ting alene besidder Kraft til at kjende dem, uden at foretrække at udøve denne Kraft —, være ligefrem at benægte den fuldkomne Alvidenhed.

Fremdeles maa denne Guds Kundskab betragtes som fuldkommen overeensstemmende med de kjendte Ting, ikke blot med Hensyn til deres Natur, men ogsaa med Hensyn til den Tid hvori de existere. Han seer og kjender Tingene som de ere, hvad enten de ere nærværende, forbigangne eller tilkommende, og ikke saaledes, som de ikke ere. Det vilde saaledes være absurd at antage, at han seer og kjender forbigangne Begivenheder som tilkommende, eller tilkommende Begivenheder som forbigangne. Og det vilde synes ligesaa absurd at antage, at han seer og kjender enten forbigangne eller tilkommende Begivenheder som nærværende, naar de ikke ere det i Virkeligheden. Vel sandt, at „alle Ting ere nøgne og blotte for hans Øine, om hvem vi tale," og de forbigangne og tilkommende Ting sees af ham med den samme Klarhed som de nærværende; men at sige, at de sees som nærværende, naar de i Virkeligheden ikke ere nærværende,

vilde være det samme som at sige, at Gud ikke seer og kjender Tingene som de virkelig ere; og følgelig, at hans Kundskab er ufuldkommen. Den Mening „at der hos Gud er et evigt Nu,“ er baade fornuftig og skriftmæssig, naar man derved kun forstaaer, at det Nærværende, Forbigangne og Tilkommende sees paa den samme Tid og med den samme Klarhed; men naar man derved forstaaer, at hos Guddommen er det Forbigangne, Nærværende og Tilkommende Eet og det Samme, og at Vedvarenhed eller Tid hos ham i sig selv er væsentlig forskjellig fra det, som den er hos os, og gaaer ikke frem ved de regelmæssigt paa hinanden følgende Tidsrum, saa er denne Idee enten uforstaaelig eller absurd.

Endnu Eet: Skjøndt Guds Kundskab ikke har nogen Indflydelse paa Tingenes Natur, med Hensyn til at gjøre det nødvendigt, som ellers vilde være tilfældigt, seer den dem dog som de ere; — nødvendige Begivenheder som nødvendige, og tilfældige Begivenheder som tilfældige. Men med Hensyn til tilfældige Begivenheder maae vi ikke tillægge den guddommelige Forudvidenhed nogen Ufuldkommenhed. Thi medens Gud seer, at en Begivenhed, fordi han har gjort den tilfældig, kan finde Sted eller ikke, alt efter de Omstændigheder, hvorpaa den beroer, saa flyver dog Guddommens gjennemtrængende Blik gjennem Tilfældighedernes Forvirring, og veed med Sikkerhed, om Begivenheden vil finde Sted eller ikke, og alt angaaende de Omstændigheder, som skulle bestemme den.

Vi slutte saaledes baade fra Skriften og Fornuften, at Altings store Skaber seer Enden fra Begyndelsen af, og besidder en absolut fuldkommen Kundskab.

Om den guddommelige Forudvidenhed af tilfældige Begivenheder, tilføie vi følgende Bemærkninger af Mr. Watson: — „Den falske Slutning, at den sikkre Forudvidenhed af en moralsk Handling tilintetgjør dens tilfældige Natur, ligger i at antage, at Tilfældighed og Vished ere hinanden modsatte. Det er maaskee uheldigt, at et Ord, som har en billedlig Etymologi, og som følgelig alene kan have en ideal Anvendelse paa saadanne Gjenstande, er bleven til almindelig Brug i denne Discussion, fordi det saaledes er mere udsat for at fremstille sig selv for de forskjellige Mennesker under forskjellige Menings-Nuancer. Dersom imidlertid Ordet tilfældig, i denne Controvers overhoved har nogen Mening, anvendt paa Menneskenes moralske Handlinger, saa maa det betyde deres Frihed, og være modsat, ikke Vished, men Nødvendighed. En fri Handling er noget frivilligt; og den Handling, som fremgaaer af

den Handlendes Valg, er forskjellig fra den nødvendige Handling, deri, at den muligen kunde ikke have skeet, eller have skeet anderledes, alt efter den Handlendes Selvbestemmelses-Evne. Det er med Hensyn til denne eiendommelige Beskaffenhed ved en fri Handling, at Ordet Tilfældighed bruges — det kunde have været anderledes; med andre Ord, det var ikke fremgaaet af Nødvendighed. Tilfældighed i moralske Handlinger er derfor deres Frihed, og er modsat, ikke Vished, men Nødvendighed. Selve Beskaffenheden af dette Stridsspørgsmaal bestemmer dette som Ordets nøiagtige Mening. Spørgsmaalet dreier sig i Hovedsagen ikke om Visheden af moralske Handlinger, det er om de ville skee eller ikke, men om deres Natur, om de ere frie eller tvungne, om de maae skee, eller ikke. De som forsvare denne Theorie, bryde sig ikke om Handlingernes Vished, ligefrem betragtet, det er, om de ville finde Sted eller ikke; Grunden hvorfor de gjøre Indvendinger imod den sikkre og bestemte Forudvidenhed af moralske Handlinger, er, at de slutte, at en saadan Forudvidenhed gjør dem nødvendige. Det er Handlingernes Beskaffenhed, som de stride for, ikke om de ville skee, eller ei. Dersom der ved Tilfældighed forstaaes Uvished — just den Betydning, i hvilken slige Theoritikere tage Ordet — saa vilde Disputen være endt. Men skjøndt en uvis Handling ikke kan blive forudseet som vis, maa dog en fri Handling, som ikke er fremgaaet af Nødvendighed, blive det; thi der er ikke noget i Kundskaben om Handlingen, som indvirker paa dens Beskaffenhed. Den blotte Kundskab er ikke i nogensomhelst Forstand Aarsag til Handling, heller ikke kan den tænkes at virke som Aarsag uden at staae i Forbindelse med den udøvende Kraft; derfor lader den blotte Kundskab en Handling blive hvad den er, enten fri eller fremgaaet af Nødvendighed, saaledes som Tilfældet kan være. En tvungen Handling bliver ikke frivillig derved, at den vides forud; og en fri Handling bliver ikke tvungen eller nødvendig derved. Frie Handlinger, som vides forud, ville derfor heller ikke ophøre at være tilfældige. Men hvad bliver da Tilfældet med Hensyn til deres Vished? Ganske det samme. Visheden af en nødvendig Handling, som er kjendt forud, fremgaaer ikke af Kundskaben om Handlinger, men af den foraarsagende Aarsags Virkning; og paa en lignende Maade fremgaaer heller ikke en frie Handlings Vished af Kundskaben om den, som aldeles ikke er Aarsag, men af den frivillige Aarsag, det er, af Villiens Bestemmelse. Det forandrer ikke Sagen i mindste Maade at sige, at den frivillige Handling kunde have været anderledes. Havde den

været anderledes, vilde ogsaa Kundskaben om den have været anderledes; men ligesom Villien, der frembringer Handlingen, ikke er afhængig af Guds forudgaaende Kundskab, men Kundskaben om Handlingen derimod af den forudgaaende Forudseen af Villiens Valg, saaledes er hverken Villien eller Handlingen beherskket af Kundskaben, og Handlingen er, skjøndt forudseet ikke destomindre fri eller tilfældig.

Guds Forudvidenhed har saaledes hverken Indflydelse paa Handlingernes Frihed eller deres Vished, af den simple Grund, at det er Kundskab, ikke Indflydelse; og Handlingerne kunne være ganske sikkert forudvidste, uden at Forudvidenheden gjør dem nødvendige. Men — siger man — dersom Resultatet af en absolut Tilfældighed er sikkert kjendt forud, saa kan det ikke have noget andet Resultat, det kan ikke skee anderledes. Dette er ikke den rigtige Slutning. Det vil vel ikke skee anderledes; men, jeg spørger, hvorfor kan det ikke skee anderledes? kan er et Udtryk for indre Kraft, det betyder Evne eller Mulighed. Man indvender, at det ikke er muligt, at Handlingen kunde falde anderledes ud. Men hvorfor ikke? Hvad berøver den Evnen dertil? Dersom Talen var om en nødvendig Handling, saa kunde den ikke skee anderledes end som den tvingende Aarsag medfører; men det vilde da alene fremgaae af den tvingende Aarsag, og ikke af den forudgaaende Kundskab om Handlingen, som ikke har nogen foraarsagende Virkning. Men dersom Handlingen er fri, og den har Beskaffenheden af en frivillig Handling, nemlig at være tvangfri, saa kunde den være skeet paa Tusind andre Maader, eller aldeles ikke være skeet; Forudvidenheden virker ikke mere paa dens Natur i det ene end i det andet Tilfælde. Dens hele Mulighed vedbliver uafhængig af al Forudvidenhed, som hverken forøger eller formindsker dens indre Kraft eller Evne til at skee anderledes. Men saa fortæller man os, at i dette Tilfælde, maa Forudvidenheden derom være usikker; ikke uden at nogen kan bevise, at Guds Forudvidenhed er uskikket til at gjennemløbe alle Bevægelser eller Virkninger af den menneskelige Sjæl, al dens dømmende Sammenligning af Tingene, alle Indflydelser af Motiverne paa Sindsbevægelserne, al Tvivlraadighed og Uvished hos Villien naar den skal gjøre det endelige Valg. „En saadan Kundskab er altfor vidunderlig for os," men det er hans Kundskab, som forstaaer Menneskets Tanker i det Fjerne (Watsons Institutes).

V. Almagt. Maaskee er ingen af Guds Egenskaber mere herligt fremstillet i Skriften end denne. At den guddommelige Magt er uendelig, sees klart af det første Capitel af Genesis, hvor det

forbausende Skabelses-Værk fremstilles. At skabe noget af intet kan intet uden Almagt udføre. Hvor underfuld er da ikke den Guds Kraft, ved hvilken han, med et Ord, kaldte til Tilværelse ikke blot denne Jord med Alt hvad den indeholder, men maaskee Millioner af Verdener, og Systemer af Verdener, som nu rulle omkring i deres respective Sphærer gjennem det umaalelige Rum! Ved at efterspore Oplysningerne af denne Egenskab, saaledes som de indeholdes i Skriften, ville vi anføre følgende Steder: — 1 Krøn. 29, 11. 12. „Dig Herre! hører Majestæt og Vælde og Herlighed og Seier og Ære til, thi Alt i Himmelen og paa Jorden, ja Riget er dit, Herre! og Du er ophøiet over Alt til et Hoved. Og Rigdom og Ære er for dit Ansigt og Du regjerer over Alting, og Kraft og Vælde er i din Haand; og i din Haand staaer at gjøre det alt stort og stærkt.“ Job. 26, 14. „Hvo skulde kunne forstaae sig paa hans Magts Torden?“ Ps. 62, 11. „Gud haver talet een Gang, det haver jeg tvende Gange hørt: at Styrke hører Gud til.“ Jerem. 10, 12, 13. „Han er den, som gjorde Jorden ved sin Kraft, som beredte Jorderige ved sin Viisdom, og udbredte Himlene ved sin Forstand. Naar han udgiver Røsten, er Vandenes Mangfoldighed i Himmelen, og han kan opdrage Damp fra Jordens Ende; han gjorde Lynet tilligemed Regnen, og udførte Veir af sine Liggendefæ.“ Hab. 3, 3—6. „Gud kom fra Theman og den Hellige fra Parans Bjerg, Sela! hans Herlighed skjulte Himmelen, og hans Lov fyldte Jorden. Og hans Skin var som Lyset, der gik ham tvende Straaler af hans Haand, og der var hans Styrkes Skjul. Pestilentse gik frem for hans Ansigt og gloende Gløder udkom fra hans Fødder. Han stod og maalede Landet, han saae til, og kom Hedningene til at springe, og evige Bjerge bleve adspredte, de evige Høie bøiede sig; hans Gange ere evige.“ Gen. 35, 11. „Og Gud sagde til ham: Jeg er den almægtige Gud.“

Saaledes see vi, hvor klart Skriften fremstiller Guds Almagt. Denne, saavel, som alle de andre Egenskaber, findes hos ham i i den høist mulige Fuldkommenhed. Og vi forstaae deraf, at Gud er i Stand til at gjøre alle Ting, som kunne udføres ved almægtig Kraft. Men paa samme Tid harmonere alle Egenskaberne indbyrdes, og den uendelige Magt kan aldrig anvendes saaledes, at den udfører Noget, som indeholder en Modsigelse med sig selv, eller Noget, som ikke kan bestaae med den guddommelige Natur; men dette indeholder ingen Ufuldkommenhed i denne Egenskab, men viser snarere dens udmærkede Fortrinlighed.

VI. Allestedsnærværelse. De Udsagn af Skriften, som bevise og oplyse denne Egenskab, ere paa eengang klare og ophøiede. Ps. 139, 7—10. „Hvor skal jeg gaae fra din Aand? og hvor skal jeg flye fra dit Ansigt? Dersom jeg farer op til Himmelen, da er Du der, og reder jeg Seng i Helvede, see, da er du der. Vilde jeg tage Morgenrødens Vinger, vilde jeg boe hos det yderste Hav; saa skulde ogsaa der din Haand føre mig, og din høire Haand holde mig fast." Ordsp. 15, 3. „Herrens Øine ere allesteds, som beskue Onde og Gode." Jer. 23, 24. „Mon nogen kan skjule sig i saa lønlige Steder, at jeg, jeg kan ikke see ham? siger Herrrn; er jeg ikke den, som opfylder Himlene og Jorden? siger Herren." Esaias 66, 1. „Saa sagde Herren: Himlene ere min Throne, og Jorden mine Fødders Fodskammel." 2 Krøn. 6, 18. „See Himlene og Himlenes Himle kunne ikke begribe dig, hvor langt mindre dette Huus, som jeg haver bygget." Amos 9, 2. 3. „Om end de grave sig ned i Helvede, skal dog min Haand hente dem derfra; og om de end opfoer i Himmelen, vil jeg dog kaste dem ned derfra. Og om de end skjulte sig paa Carmels Top, vilde jeg oplede dem derfra, og om de skjulte sig for mine Øine paa Havets Bund, vil jeg dog der befale Slangen, at han skal bide dem." Ap. Gjern. 17, 28. „Thi i ham leve, røres og ere vi." Eph. 1, 23. „Hans Fylde, som opfylder Alt i Alle."

Det ovenfor anførte er tilstrækkeligt til at vise, at Gud ere allesteder nærværende paa den samme Tid. Som En har udtrykt det: „Hans Centrum er allesteder og hans Periferie intetsteds." Denne Egenskab synes, i selve Tingenes Natur, at være væsentlig for det guddommelige Væsen, thi uden den, indsee vi ikke, hvorledes den uendelige Magt, Viisdom, Godhed og andre Egenskaber kunne være virksomme; og maaskee var det Uvidenheden om Guds Allestedsnærværelse, som først førte de hedenske Nationer til Polytheismens Overtro. Hvor ubegribeligt er denne saavelsom alle de andre Guds Egenskaber! Vi kunne til een og samme Tid kun være nærværende paa eet Sted; heller ikke kan, saavidt vi ved Fornuft og Aabenbaring kunne dømme, nogen skabt Intelligents, til samme Tid, indtage to forskjellige, fra hinanden adskilte Steder i Rummet. Faldne Aander, hellige Engle, og „fuldkommede Retfærdiges Aander" kunne med Tankens Hurtighed gaae fra Klode til Klode; men vi have ingen Vished for, at der er noget allestedsnærværende Væsen, undtagen det ene.

VII. **Uforanderlighed.** At Gud er i Besiddelse af denne Egenskab, lære følgende Skriftsteder: — Mal. 3, 6. „Thi jeg Herren forandres ikke.“ Jacob 1, 17. „Thi al god Gave, og al fuldkommen Gave er ovenfra, og kommer ned fra Lysenes Fader, hos hvem ikke er Forandring eller Skygge af Omskiftelse.“ Ps. 102, 28. „Men Du bliver den Samme og dine Aar faae ingen Ende.“ Hebr. 1, 12. „Men Du er den Samme og dine Aar skulle ikke aflade.“

Ved Guds Uforanderlighed, saaledes som den nu er bleven lært, forstaae vi, at alle hans Egenskaber vedblive at være uforanderlige. Hvad han nu er, i sin egen væsentlige Natur, det har han altid været, og det vil han altid blive. Men deri ligger ikke, at han ikke kan forandre sine Foranstaltninger med Menneskene. Imidlertid udfordrer Guds Uforanderlighed selv, at den Maade, hvorpaa han behandler sine Skabninger, varierer saaledes, som det stemmer overeens med de forskjellige Nationers og Individers Beskaffenhed, og med den samme Nations og de samme Individers Beskaffenhed til forskjellige Tider. Saaledes maa han med Velbehag see paa den sig omvendende Synder, paa hvem han var fortørnet, saalænge han var oprørsk imod Gud, medens den Frafaldne, som engang glædede sig ved hans milde Aasyn, er nu Gjenstanden for hans hellige Mishag.

Guds Uforanderlighed synes med Nødvendighed at fremgaae af hans Væsens Fuldkommenhed. Da alle hans Egenskaber ere uendelige, er det klart, at de kunne ikke tiltage i Fuldkommenhed. De kunne ikke formindskes eller forværres uden at tilintetgjøre hans Guddom; følgelig maae de for evig vedblive at være de samme.

VIII. **Hellighed eller moralsk Reenhed.** At Gud er et Væsen af uplettet Reenhed eller Hellighed, sees af følgende Steder: — Hab. 1, 13. „Dine Øine ere renere, end at Du gjerne seer Ondt, og Du kan ikke skue Uretfærdighed.“ Job. 25, 5. „Og Stjernerne ere ikke rene for hans Øine.“ Job. 4, 17. 18. „Monne en Mand være renere, end den, som gjorde ham? — See, han kan ikke troe sine Tjenere; og han maatte lægge Daarlighed paa sine Engle.“ 1 Pet. 1, 16. „Vorder hellige, thi jeg er hellig.“ Es. 6, 3. „Hellig, Hellig, Hellig er den Herre Zebaoth,“ Aabenb. 4, 8. „Og de have ingen Hvile Dag eller Nat, sigende: „Hellig, Hellig, Hellig er Herren, Gud, den Almægtige.“ „Ps. 71, 22. „Og jeg vil synge Psalmer for Dig, og lege paa Harpe, du Hellige i Israel.“

IX. Sanddruhed. Denne Egenskab fremlyser af følgende Steder. I 2 Moseb. 34, 6. siges Gud at være af „megen Miskundhed og Sandhed.“ Ps. 117, 2. „Og Herrens Sandhed er evindelig.“ 4 Moseb. 23, 19. „Gud er ikke et Menneske, at han lyver, ei heller et Menneskes Barn, at han skulde angre Noget; haver han sagt det, og skulde han ikke gjøre det? og haver han talet, og skulde han ikke holde det?“ Tit. 1, 2. „I Haab om det evige Liv, hvilket Gud, som ikke lyver, havde lovet fra evige Tider.“ Hebr. 6, 18. „paa det vi ved to uforanderlige Grunde, efter hvilke det var umuligt, at Gud skulde lyve“ o. s. v. Rom. 3, 4. „Det være langt fra! Gud maa være sanddru, om endog hvert Menneske er Løgner;“ Ps. 119, 160. „Dit Ord er Sandhed fra Begyndelsen.“ 5 Moseb. 32, 4. „Gud er Trofasthed og uden Uretfærdighed; han er retfærdig og oprigtig.“

Den sande Religions Reenhed er herligt fremstillet i Modsætning til Hedenskabets løgnagtige Forfængelighed. Medens vi i de hedenske Religionssystemer ikke see andet end Daarlighed, Bedrag og Usandhed, finde vi, at der i Bibelen er aabenbaret en Gud, hvis Natur er Sandhed og Sanddruhed, og en Religionslære og religiøs Gudsdyrkelse bestaaende af Sandhed, uden nogen Blanding af Løgn eller Vildfarelse. Denne Egenskab harmonerer med alle de andre; thi da Gud er hellig, retfærdig og god, kan han aldrig bedrage sine Skabninger, eller tillade, at hans Ord slaaer feil.

X. Retfærdighed. At Gud besidder denne Egenskab i en absolut Fuldkommenhed, sees af følgende Steder: — Ps. 89, 15. „Retfærdighed og Dom er Din Thrones Befæstelse.“ Es. 45, 21. „Der er ingen Gud ydermere uden mig, en retfærdig Gud og Frelser, der er ingen uden mig.“ Zeph. 3, 5. „Den retfærdige Herre er midt i den, han skal ikke gjøre Uret.“ Rom. 3, 26. „Forat vise sin Retfærdighed paa den nærværende Tid; at han maa være retfærdig, og gjøre Den retfærdig, som er af Jesu Tro.“

At Gud er retfærdig, fremlyser af den hele Historie om den guddommelige Styrelse, saaledes som den fremstilles i Bibelen. Det er i Sandhed væsentligt for Haandhævelsen af den guddommelige Regjering over de fornuftige og intelligente Skabninger, at bevare Retfærdighedens Principer uplettede. Og skulde kortsynede Dødelige, i nogetsomhelst Tilfælde, indbilde sig at finde en aabenbar eller tilsyneladende Feil i Overholdelsen af den guddommelige Retfærdighed, i denne Verden, maae vi være forvissede om, at den tilkommende

Dom „vil bringe frem for Lyset Mørkets skjulte Ting," og fuldstændigt „retfærdiggjøre Guds Veie med Menneskene."

XI. Godhed, Barmhjertighed, Kjærlighed eller Godgjørenhed eller Velvillie. Dette er en af de kjæreste og meest tiltrækkende af det guddommelige Væsens Egenskaber. Dens herlige Fremstilling i den guddommelige Forvaltning af de menneskelige Ting, har maaskee været det meest gjennemgribende Thema, som nogensinde har beskjæftiget de englelige Sjæles Betragtning. Den er klart fremstillet i følgende Skriftsteder: Num. 14, 18. „Herren er langmodig og af megen Miskundhed." Ps. 103, 17. „Men Herrens Miskundhed er fra Evighed og indtil Evighed over Dem, som frygte ham." Ps. 106, 1. „Takker Herren, thi han er god, thi hans Miskundhed varer evindelig." I den 136te Psalme siges der 26 Gange, at „Herrens Miskundhed varer evindelig." I 2 Cor. 1, 3. kaldes Gud „al Barmhjertigheds Fader."

Mange flere Steder kunde blive tilføiede angaaende denne Gjenstand, men de anførte ere tilstrækkelige; kun ville vi bemærke, at det siges med Eftertryk: „Gud er Kjærlighed." Denne Fuldkommenhed synes saaledes at være identificeret med selve Guddommens Væsen. Alle de andre Egenskaber, rigtigt forstaaede, harmonere fuldkommen med denne. Hverken Sanddruheden, Retfærdigheden eller Helligheden kan bøie den Almægtige i en modsat Retning til Kjærligheden. Ja, alle de andre Egenskaber maae opløses i og fuldkommen stemme overeens med Kjærligheden. Men efter alle vore Undersøgelser, hvor ufuldkommen er dog vor Kundskab om Gud! Vi nødes til at udraabe, „See! disse ere de yderste Parter af hans Veie, og hvor lidet er det Ord, som vi have hørt om ham." Job. 26. 14.

Spørgsmaal til den 2den Forelæsning.

1. Kan vi begribe Guds Natur?
2. Er det vor Pligt at stræbe at faae Kundskab om det guddommelige Væsen?
3. Hvor vidt skulle vi gaae i vore Bestræbelser?
4. Hvorledes har man classificeret Guds Egenskaber?
5. Er denne Classification vigtig?
6. Ere nogen af de guddommelige Egenskaber modsatte Forstanden?
7. Ere vi visse paa, at vi have nogen Kundskab om alle Guds Egenskaber?
8. Hvilke ere de Guds Egenskaber, som skildres i Skriften?
9. Hvilken Vigtighed har Egenskaben Eenhed, og hvilke Beviser ere derfor?
10. Ligeledes Egenskaben: Evighed?
11. Hvilke Skriftsteder bevise den guddommelige Alvidenhed?
12. Har Gud en absolut og sikker Kundskab forud om alle Ting?
13. I hvilken Forstand er det rigtigt at sige, at der hos Gud er et evigt Nu?

14. Gjør Guds Forudvidenhed de tilkommende Ting nødvendige, hvilke, dersom de ikke vare kjendte forud, vilde være tilfældige?
15. Hvilken Vigtighed har Egenskaben: Almagt, og hvilke Beviser ere derfor?
16. For Egenskaben: Allestedsnærværelse?
17. For Egenskaben: Uforanderlighed?
18. For Egenskaben: Hellighed?
19. For Egenskaben: Sanddruhed?
20. For Egenskaben: Retfærdighed?
21. For Egenskaben: Godhed?
22. Kunne vi ganske begribe disse Egenskaber?
23. Hvilken Egenskab kan siges meest fuldstændig at forklare og bestemme det guddommelige Væsen?

Tredie Forelæsning.

Christi Guddommelighed.

Ordet Christus er det Græske Christos, som betyder salvet, og kommer af Verbet krio, at salve. Det er en Benævnelse, som nu almindeligt tillægges Jesus af Nazareth, Verdens Frelser, og Stifteren af den christelige Religion.

At denne ophøiede Person var i Besiddelse af sand Menneskelighed, og havde antaget vor Natur, Synden alene undtagen, er en Sætning, klart fremsat i den hellige Skrift, og meget almindeligt antaget. For at bevise denne Lære, maae vi appellere til vor Frelsers hele personlige Historie, saavelsom til de talrige Steder af Skriften paa hvilke han kaldes Menneske eller Menneskenes Søn."

Men denne Forelæsnings Gjenstand er specielt at afhandle Christi Guddommelighed, som hører til en anden Natur, der er ganske forskjellig fra Menneskeligheden. Ved Christi Guddommelighed forstaae vi her Guddommen i Ordets egentlige og høieste Betydning.

Med Hensyn til Christi Væsen ere tre forskjellige Anskuelser blevne antagne, bekjendte under Navnene: den socinianske, arianske og den trinitariske Theorie. Socinus lærte, at Frelseren begyndte sin Tilværelse da han blev født af Jomfru Maria, og følgelig, at han var et blot Menneske, skjøndt han var i Besiddelse af en overordentlig Hellighed og Fortræffelighed. Arius lærte, at han var den første og meest ophøiede Skabning, Gud nogensinde havde frembragt, men ikkedestomindre, at han var skabt. Hvorimod Trinitarierne antage, at han er i Besiddelse af to forskjellige Naturer — Menneskelig-

heden, som blev født af Jomfru Maria, og korsfæstet paa Korset, og Guddommeligheden, som var forenet med Menneskeligheden, og var en sand og evig Gud, af samme Væsen og Eet med Faderen.

Det Spørgsmaal, vi nu ville overveie, er dette: — Er Jesus Christus i sand og egentlig Forstand Gud? Vi troe, at Skriftens Sandhed giver et bekræftende Svar paa dette Spørgsmaal, og vi gaae frem til at bevise det, ved at appellere til de hellige Orakler og Spaadomme.

Skriftens Beviser for denne Gjenstand udlede vi fra fire forskjellige Kilder, nemlig: I. De Navne, II. De Egenskaber, III. De Gjerninger, IV. Den Ære og Værdighed, som tillægges Christus. Vi ville betragte ethvert af disse Puncter i den Orden, hvori vi her have fremstillet dem.

I. Christi Navne. Vi troe, at disse Navne, saaledes som de fremstilles i Skriften, ere saa ophøiede, at de ikke passende kunne bruges om Nogen, undtagen Gud, og følgelig, at de bevise Christi sande Guddommelighed.

1. Jehova. Dersom det kan paavises, at dette hellige og ophøiede Navn bruges i Skriften om Christus, saa vil dette indeholde et uigjendriveligt Beviis for hans virkelige og sande Guddommelighed. Lad os først lægge Mærke til Navnets høie Værdighed. Som vi see af det 3die Capitel af 2 Moseb. var dette Guds særegne og eiendommelige Navn, som først blev aabenbaret Moses fra Busken, og som der findes oversat og forklaret ved: „Jeg er den, som jeg er." Josephus underretter os om, at dette Navn er saa eiendommelig helligt, at hans Religion ikke tillod at udtale det. Dette Ord, Jehova, er stedse bleven betragtet af Jøderne som den høieste Benævnelse paa den høieste Gud; og Gud selv fordrer det som sit eget, eiendommelige Navn. Vi skulle nu see, at det bliver anvendt paa Christus. J Es. 40, 3 læse vi følgende: — „Det er hans Røst, som raaber i Ørkenen, rydder Herrens Vei, gjører vor Guds banede Vei ret paa den slette Mark." Her i Originalen findes Ordet Jehova. Lad os nu vende os til Matth. 3, 3, og vi finde denne Sætning citeret og anvendt paa Jesus Christus. „Thi han er det, om hvilken den Prophet Esaias haver talet sigende: det er hans Røst, som raaber i Ørken: bereder Herrens Vei, gjører hans Stier jævne."

Fremdeles læse vi 1 Cor. 10, 9. „Lader os ei heller friste Christum, som og nogle af dem fristede ham, og bleve ødelagte af Slanger." Her have vi Apostelens Vidnesbyrd om, at den Person,

som blev fristet af Forfædrene i Ørken, var Christus; men lad os vende os til det Sted, hvoraf han citerer, og vi skulle see, at Christus der kaldes Jehova. 5 Moseb. 6, 16. „I skal ikke friste Herren Eders Gud, saasom I fristede ham i Massah.“ Her har Originalen, Jehova Eders Gud. Saaledes siges den samme Person, som af Moses kaldes Jehova, af St. Paulus udtrykkeligt at være Christus.

Forskjellige andre Exempler kunne blive anførte, hvor det Nye Testamentes Christus bliver identificeret med eller gjort til den samme Person som det gamle Testamentes Jehova; men disse ere saa klare, at vi behøve ikke at anføre flere Citater. Dersom nu, som vi have seet, Navnet Jehova, som betyder, den ved sig selv existerende Gud, det høieste Navn, som den Almægtige nogensinde fordrede, anvendes paa Christus, vil det saa ikke følge deraf, at Christus er Gud?

2. Herlighedens Herre. 1 Cor. 2, 8. „Hvilken ingen af denne Verdens Øverster kjendte; thi havde de kjendt den, havde de ikke korsfæstet Herlighedens Herre.“ Her see vi, at Jesus Christus kaldes Herlighedens Herre; men denne Benævnelse kan ikke bruges om Nogen, undtagen Gud; altsaa maa Jesus Christus være Gud.

3. Gud. Jesus Christus kaldes ogsaa Gud i Skriften. Joh. 1, 1. „I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud.“ Her kaldes Jesus Christus Gud; men dette Ord kan ikke bruges undtagen om Gud; derfor maa Jesus Christus være Gud. Fremdeles Ps. 45. 7. 8. „Gud, din Throne bliver evindelig og altid; dit Riges Spiir er et ret Spiir. Du elskede Retfærdighed og hadede Ugudelighed, derfor haver, o Gud! din Gud salvet Dig med Glædens Olie fremfor dine Medbrødre.“ Her findes i Originalen Ordet Elohim eller Gud; men nu vende vi os til Hebr. 1, 8. og vi see denne Sætning citeret og anvendt paa Christus, saaledes: „Men til Sønnen sagde han: Din Throne, o Gud, staaer i al Evighed; Retviishedens Spiir er dit Riges Spiir“ o. s. v.

Andre Sætninger, som have ligesaamegen Beviiskraft, kunde blive tilføiede, men disse ere tilstrækkelige for at vise, at Jesus Christus kaldes Gud i Skriften; men dette Udtryk kan kun anvendes paa Gud; derfor maa Jesus Christus være Gud.

For at afkræfte dette Beviis, som man følte maatte være afgjørende, have Unitarierne, uheldigviis for deres Sag, forsøgt at forandre Oversættelsen, saaledes at det skulde hedde: „Gud er din Throne for evig og altid.“ Istedetfor at kalde Sønnen Gud eller Elohim, kommer man saaledes, ved denne Oversættelse, til at sige, at Gud

eller Elohim er Sønnens Throne. Heraf vilde da følge, at Sønnen maatte være høiere end Gud eller Elohim, eftersom den, der sidder paa Thronen, er høiere end Thronen selv. Saaledes ere Menneskene ved at vægre sig ved at anerkjende Christi Guddom, blevne førte til, paa en ubetænksom Maade, at berøve Faderen sin Guddommelighed, og gjøre et dumdristigt Angreb paa Evighedens Throne!

4. Gud med os. Dette Navn bruges i Skriften om Christus. Matth. 1, 23. „Og man skal kalde hans Navn Immanuel, hvilket er udlagt: Gud med os." Her kaldes Jesus Christus „Gud med os;" men denne Benævnelse er kun eiendommelig for Gud; derfor maa Jesus Christus være Gud.

5. Gud over Alting. I Rom. 9, 5. læse vi: „hvem Fædrene tilhøre, og af hvilke Christus er efter Kjødet, han, som er Gud over Alting, høilovet i Evighed." Her kaldes Frelseren „Gud over Alting;" følgelig maa han være den høieste Gud; thi Ingen kan være større end Gud som er „over Alting."

6. Gud aabenbaret i Kjødet. Det samme Væsen, som blev aabenbaret i Kjødet, eller blev incarneret, kaldes Gud: — 1 Timoth. 3, 16. „Stor er den Gudfrygtighedens Hemmelighed: Gud er aabenbaret i Kjød, er retfærdiggjort i Aand, seet af Engle, prædiket iblandt Hedningene, troet i Verden, optaget i Herlighed." Og i Ap. Gj. 20, 28 læse vi: „Vogt Guds Menighed, hvilken han forhvervede med sit eget Blod." Disse Sætninger vise, at Jesus Christus, det incarnerede Ord, var ogsaa Gud.

7. Sand Gud. Denne Benævnelse tillægger Skriften Christus. 1 Joh. 5, 20. „Og vi ere i den Sande, i hans Søn Jesu Christo. Denne er den sande Gud og det evige Liv." Joh. 17, 3. „Men dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og den du udsendte, Jesum Christum." Af disse Steder lære vi, at der er kun „een sand Gud," og at Jesus Christus er den sande Gud.

8. Stor Gud. I Tit. 2, 13 læse vi: „Forventende det salige Haab, og den store Guds og vor Frelsers Jesu Christi Herligheds Aabenbarelse." Her kaldes Jesus Christus den „store Gud;" følgelig maa han være sand og evig Gud.

9. Vældig Gud. I Es. 9, 6. læse vi: „Thi et Barn er født os, en Søn er given os, og Fyrstedømmet skal være paa hans Skulder, og hans Navn kaldes Underlig, Raadgiver, vældig Gud, Evigheds Fader, Fredsfyrste." Den „givne Søn," og „det fødte

Barn," som er Christus, kaldes her, den „vældige Gud;" følgelig er Christus sand og evig Gud.

Saaledes have vi tydelig seet af Skriften, at Jesus Christus betegnes med følgende Navne: — Jehova, Herlighedens Herre, Gud, Gud med os, Gud over Alting, Gud aabenbaret i Kjød, sand Gud, stor Gud, og vældig Gud. Er dette sandt, saa følger deraf, at dersom der var nogen anden Gud ved Siden af Jesus Christus, kunde Christi Navne ikke anvendes paa den anden Gud; følgelig kunde han hverken være Jehova, Herlighedens Herre, Gud, Gud med os, Gud aabenbaret i Kjød, den sande Gud, den store Gud eller den vældige Gud; hvilket er det samme som at sige, han kunde aldeles ikke være Gud. Derfor maae vi, fra de Navne, som tillægges Christus, slutte: at han i Sandhed og Virkelighed er sand og evig Gud.

Men besynderligt maa det synes, at man har søgt at skaffe af Veien alle disse vigtige Argumenter, som efter vor Formening ikke mangle Beviiskraft, ved at anføre som Grund: at „Mennesker, eller skabte Fornuftvæsener sommetider kaldes Guder i Skriften." Vi svare derpaa, at paa alle de Steder, hvor Ordet Gud bruges om skabte Væsener, er det i en øiensynlig lavere, accomoderet eller billedlig Betydning, og dette sees tydelig af Sammenhængen. For Exempel, i det syvende Capitels første Vers af 2 Moseb. hvor Gud siger til Moses: „See, jeg haver sat Dig til en Gud for Pharao, og Aaron, din Broder skal være din Prophet." Den figurlige Betydning, i hvilken Ordet Gud her bruges, er saa øiensynlig af Sammenhængen, at Ingen kan vildledes derved. Men i alle de Navne, som vi have seet bleve brugte om Christus, som klart bevisende hans sande Guddommelighed, er der ingen lavere eller billedlig Betydning, som kan udledes af Sammenhængen; tvertimod, Ordene ere brugte i deres egentlige Betydning med deres fulde Vægt, og der er Intet i Sammenhængen, som berettiger til at opfatte dem i en figurlig eller indskrænket Betydning. Derfor maa denne Indvending falde; og vi ville endnu bestandig blive nødsagede til at indrømme, at de Navne, som bruges om Christus, maae afgive det klareste og kraftigste Beviis for hans virkelige og sande Guddommelighed; medmindre Inspirationen er bestemt til at vildlede.

II. Christi Egenskaber. For det Andet bevise de Egenskaber, som i Skriften tillægges Christus, at han er Gud.

1. Evighed. I Es. 9, 6. kaldes Christus „den evige Fader;" eller, som Critikerne i Almindelighed gjengive det, „Fader

af Evighed," eller „Evigheds Fader." Begge Forklaringer ville tilstrækkeligt bevise Christi Evighed. Joh. 8, 58. „Før Abraham var, er jeg." Og Aabenb. 1, 17" og der jeg saae ham, faldt jeg ned for hans Fødder som en Død, og han lagde sin høire Haand paa mig, og sagde til mig: Frygt ikke! jeg er den Første og den Sidste." Og i Aabenb. 22, 13 læse vi: „Jeg er Alpha og Omega, Begyndelsen og Enden, den Første og den Sidste. I Aabenb. 1, 8. læse vi: „Jeg er Alpha og Omega, Begyndelsen og Enden, siger Herren, den som er, og som var, og som kommer, den Almægtige." Og strax efterat Johannes hørte disse Ord „vendte han sig for at see Røsten, som talede med ham", og han saae „En, liig et Menneskes Søn." Heraf er det klart, at alle disse Ord ere yttrede af vor Frelser, og at de tydeligt bevise Evigheden af hans Natur; men Ingen, uden Gud, kan være evig; derfor maa Christus være Gud.

2. Uforanderlighed. Denne Egenskab tilskrives Christus. I Hebr. 1. 12 læse vi med Hensyn til Christus, „men du er den samme, og dine Aar skulle ikke aflade." Hebr. 13, 8. „Jesus Christus er i Gaar og i Dag den samme, ja, til evig Tid." I disse Sætninger er Christi Uforanderlighed tydeligt udtrykt; men Ingen, uden Gud, kan være uforanderlig; derfor maa Jesus Christus være Gud.

3. Allestedsnærværelse. Ogsaa denne Egenskab tilskrives Christus i Skriften. Matth. 28, 20. „Og lærer dem at holde alt det, jeg haver befalet Eder, og see, jeg er med Eder alle Dage, indtil Verdens Ende." Det er ikke muligt, at dette Løvte bliver opfyldt, medmindre Christus er allestedsnærværende. Matth. 18, 20. „Thi hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem." Joh. 3, 13. „Og Ingen farer op til Himmelen, uden den, som foer ned af Himmelen, Menneskenes Søn, som er i Himmelen." Disse Steder lære klart Christi Allestedsnærværelse; følgelig maa han være Gud.

4. Almagt. Denne Egenskab tillægges Christus i Skriften. Matth. 28, 18. „Og Jesus traadte frem og talede med dem, og sagde: mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden." Og i Aabenb. 1, 8 kaldes Jesus „den Almægtige." Altsaa tilhører Egenskaben „Almagt" ham, og han maa derfor være Gud.

5. Alvidenhed. Denne Egenskab tilskrives Christus paa følgende Steder: — 1 Cor. 1, 24. „Men dem, som ere kaldte, baade Jøder og Græker, prædike vi Christum, Guds Kraft og Guds Viisdom." Col. 2, 2. 3. „Til Erkjendelsen af Guds Faderens

og Christi Hemmelighed, i hvem alle Viisdommens og Kundskabens Skatte ere skjulte." Joh. 16, 30. „Nu vide vi, at Du veed alle Ting og haver ikke Behov, at Nogen spørger dig; desaarsag troe vi, at du udgik fra Gud." Joh. 21, 18. „Herre, Du veed alle Ting, du veed, at jeg elsker Dig." Joh. 2, 24. 25. „Men Jesus selv betroede sig ikke til dem, fordi han kjendte Alle, og fordi han havde ikke Behov, at Nogen skulde vidne om et Menneske; thi han vidste selv, hvad der var i Mennesket."

Det Ovenanførte bærer et klart Vidnesbyrd om, at Christus er alvidende; men Ingen, uden Gud, kan være alvidende; derfor maa Christus være Gud.

Af det, som nu er bleven sagt, følger tydeligen, overeensstemmende med Skriften, at Christus er evig, uforanderlig, allestedsnærværende, almægtig og alvidende. Nu er det umuligt, at nogen Anden, end den høieste Gud, skulde være i Besiddelse af disse Fuldkommenheder; derfor er det en uigjendrivelig Slutning, at Jesus Christus er den høieste og evige Gud.

Forat de ovenanførte Argumenter, som ere hentede fra Christi Egenskaber, kunne sees i deres fulde Kraft, er det kun nødvendigt at betænke, at de ere de høieste Fuldkommenheder, som muligen kunne tilhøre en Guddom, og uden hvilke han strax vilde høre op at være Gud. De ere i Virkeligheden saaledes indbefattede i Guds Væsen, at intet Væsen, uden dem, kan være Gud, og at det Væsen, der besidder dem, maa være Gud.

De som nægte Christi sande Guddommelighed, have vel indrømmet, at disse Egenskaber tillægges ham, men paastaae, at „han kun besidder dem som overdragne fra Faderen." Vi svare dertil, at denne Hypothes er selvmodsigende og absurd. Da disse Egenskaber alle ere uendelige, maae de være fuldstændigt overdragne, dersom de overhoved ere overdragne. Heraf følger, at dersom Faderen overdrog uendelige Egenskaber til Sønnen, kunde han selv ikke længer være i Besiddelse deraf; thi ingen Deel af det, som er fuldstændigt givet til en anden, kan blive tilbage. Heraf vilde da følge, at Faderen ikke længer kunde være Gud. I Sandhed, den hele Fremstilling af en overdraget Gud eller Guddom, i Ordets egentlige Forstand, er i sig selv absurd; thi der kan kun være eet Væsen, som er i Besiddelse af uendelige Fuldkommenheder, og disse kunne ikke, i deres sande Væsen overføres paa en Anden.

III. De Gjerninger, som i den hellige Skrift tillægges Christus, ere saadanne, som egentlig kun tilhøre Gud, og som ikke

kunne udføres af Nogen, uden det store høieste Væsen; følgelig, bevise de klart, at Jesus Christus er sand og evig Gud.

1. Skabelsen af Verden, i den egentlige Forstand, tillægges Christus; men dette er en Gjerning, som Ingen kan udføre, undtagen den store første Aarsag til alle Ting, hvorved almindeligviis forstaaes Gud; derfor maa Christus være Gud. At Christus er alle Tings Skaber, sees af følgende Steder: — Joh. 1, 1—3 og 14. „I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud; og Ordet var Gud. Det var i Begyndelsen hos Gud. Alle Ting ere ved det blevne til; og uden det er ikke een Ting bleven til, af det, som er." „Og Ordet blev Kjød, og boede iblandt os."

Her maae vi bemærke, at det samme Ord, eller Logos, som blev Kjød, gjorde alle Ting; følgelig, hvis han var en Skabning, saa gjorde han sig selv, hvilket vilde være en Absurditet. Fremdeles læse vi i Col. 1, 15—17: „Hvilken er den usynlige Guds Billede, al Skabningens Førstefødte; thi ved ham ere alle Ting skabte, de i Himlene og de paa Jorden, de synlige og usynlige, være sig Throner eller Herredømmer eller Fyrstendømmer eller Magter; alle Ting ere skabte ved ham og til ham; og han er for alle Ting, og alle Ting bestaae ved ham." Med Hensyn til denne Sætning maa vi bemærke, at dersom vi ved den evige Gud forstaae det Væsen, som gjorde alle Ting, da er Jesus Christus den evige Gud; thi „ved ham ere alle Ting skabte." Fremdeles: dersom vi ved den evige Gud forstaae det Væsen, som existerede førend alle andre Ting, da er Jesus Christus den evige Gud; thi „han er før alle Ting." Fremdeles, dersom vi ved den evige Gud forstaae det Væsen, som opholder alle Ting i deres Tilværelse, saa er Jesus Christus den evige Gud; thi „ved ham bestaae alle Ting." Endnu Eet: dersom vi ved den evige Gud forstaae det Væsen, til hvem alle Ting ere skabte, saa er Jesus Christus den evige Gud; thi „alle Ting ere skabte ved ham og til ham." Af de ovenanførte Steder er det saa klart, som det kan siges med Ord, at Skabelsesværket tilskrives Jesus Christus. I det første Capitel af 1 Moseb. læse vi: „I Begyndelsen skabte Gud Himmel og Jord." Af den Lighed dermed, som findes i Begyndelsen af det første Capitel af Johannes, ere vi fuldkommen overbeviiste om, at Apostlen havde sin Tanke rettet paa Moses's Beretning i det første Capitel af 1 Moseb. og at han just sigtede til den samme Begyndelse og den samme Skabelse. Heri ligger Beviisets egentlige Styrke. Den samme Skabelse som omtales af Moses i det første Capitel af 1 Moseb. og tilskrives Gud, omtales af Apostlerne,

i første Capitel af Johannes, og første Capitel af Colossenserne, og tilskrives Christus.

Nogle have imidlertid søgt at tilintetgjøre den hele Styrke af dette Argument, ved at sige: „at Christus udførte Skabelsens Værk kun som et dertil befuldmægtiget Væsen, idet han dertil brugte en laant Kraft;" men dette er forkeert, thi det har aldeles Intet i Skriften at støtte sig paa. Nei, det modsiger paa en aandløs Maade den inspirerede Beretning; thi det siges, at Christus skabte alle Ting „til ham selv," hvorimod et befuldmægtiget Væsen handler ikke „for" eller „til sig selv;" men „for" eller „til" ham, af hvem det er befuldmægtiget. Det er saaledes klart, at Henførelsen af Skabelsesværket til Christus, stadfæster hans virkelige og sande Guddommelighed.

2. Opholdelsen er egentlig et Værk af den høieste Gud, men at det i Skriften tillægges Christus, have vi seet af det allerede anførte Citat, Col. 1, 18. „Alle Ting bestaae ved ham." I Hebr. 1, 3 læse vi: „Hvilken, efterdi han er hans Herligheds Glands og og hans Væsens udtrykte Billede, og bærer alle Ting med sin Krafts Ord, saa gjorde han ved sig selv vore Synderes Renselse, og satte sig hos Majestætens høire Haand i det Høie." Her see vi, at den store Gjerning, at vedligeholde eller opholde Universet, tilskrives Christus, og det uden nogen Antydning om, at han kun udøvede en laant Magt; følgelig, dersom Opholdelsen er en Gjerning kun eiendommelig for den høieste Gud, maa Jesus Christus være dette Væsen.

3. Naade eller Syndstilgivelsen tilskrives Christus. I Matth. 9, 6 læse vi: „Men at I skulle vide, at Menneskenes Søn haver Magt paa Jorden at forlade Synder," (da siger han til den Værkbrudne): „staae op, og tag din Seng op, og gak til dit Huus." Col. 3, 13. „Ligesom og Christus tilgav Eder, saaledes og I." Ap. Gj. 5, 31. „Denne haver Gud ophøiet til en Fyrste og Frelser, ved sin høire Haand, at give Israel Omvendelse og Syndernes Forladelse." Saaledes see vi, at Syndsforladelsen er et Værk af Christus, udført i hans eget Navn og ved hans egen Autoritet; men det er et Værk, som i egentlig Forstand tilhører Gud; derfor maa Christus være Gud.

4. Mirakler. Disse bleve udførte af Christus ved hans egen Magt og Autoritet. Propheter og Apostle have gjort Mirakler, i Guds Navn og ved Guds Autoritet, som sendte dem og gjorde dem dygtige dertil; men de bekjendte altid, at det ikke var ved deres

egen Magt eller Hellighed, men ved Guds Kraft, at Undergjerningerne vare udførte. Men hvor forskjellige vare Christi Mirakler! „Vindene og Søen adløde ham." De Syge bleve helbredede, de Døde bleve reiste op ved et Ord, og hele Naturen var underkastet hans guddommelige Magt og Myndighed. Ikke blot udførte han selv de meest forbausende Mirakler, ved sin egen Myndighed og efter eget Velbehag, men de Mirakler, som udførtes ved Apostlerne, bleve ogsaa tillagte den med Navnet Jesus af Nazareth forenede Magt. Saaledes er det klart, at Christus gjorde Mirakler i en høiere Forstand end en Prophet eller Apostel nogensinde kunde gjøre Fordring paa at gjøre, og i en Forstand, som kun er eiendommelig for Gud; følgelig bære Christi Mirakler Vidne om hans virkelige og sande Guddommelighed.

5. Dom. Verdens Dommen paa den yderste Dag, er en saa eiendommelig Gjerning, at den kun kan udføres af Gud; men ogsaa denne Gjerning bliver i Skriften tillagt Christus som henhørende til ham. At Christus skal være Verdens Dommer, sees af følgende Steder: — Rom. 14, 10. 11. „Vi skulle jo alle fremstilles for Christi Domstol. Thi der er skrevet: saa sandt jeg lever, siger Herren, skal hvert Knæ bøies for mig, og hver Tunge „skal bekjende Gud." Phil. 2, 9—11. „Derfor haver og Gud høit ophøiet ham, og skjænket ham et Navn, som er over alt Navn; at i Jesu Navn skal hvert Knæ bøie sig, deres i Himmelen og paa Jorden, og under Jorden, og hver Tunge skal bekjende, at Jesus Christus er en Herre til Guds Faders Ære." 2 Tim. 4, 1. „Derfor besværger jeg dig for Gud og den Herre Jesu Christo, som skal dømme Levende og Døde ved sin herlige Aabenbarelse og sit Rige." Joh. 5, 22. „Ogsaa dømmer Faderen Ingen, men haver givet Sønnen al Dom." Matth. 25, 31 o. s. v. „Men naar Menneskens Søn kommer i sin Herlighed, og alle hellige Engle med ham" etc. Det siges saaledes udtrykkeligt og gjentagne Gange, at Jesus skal blive Dommeren paa den store Regnskabsdag. Dersom nu denne Gjerning alene hører Gud til, og dersom den udtrykkelig i Skriften tillægges Jesus Christus, saa følger deraf uimodsigeligt, at Jesus Christus er Gud.

At Gud skal være Dommeren paa den store Gjengjældelsesdag, er til Overflødighed klart af Skriften. I Hebr. 12, 23 læse vi: „Til de Førstefødtes Forsamling og Menighed, som var opskreven i Himlene, og til Gud, Alles Dommer, og til de fuldkommede Retfærdiges Aander." Rom. 3, 6. „Hvorledes kunde Gud da dømme

Verden?" Præd. 11, 9. „Men viid dog, at for alt dette skal Gud føre dig for Dommen."

Saaledes see vi, hvor udtrykkeligt det fremstilles i Skriften, at det er Guds Gjerning, at dømme Verden paa den yderste Dag; men nu have vi tydeligt seet, at denne Gjerning tilskrives Christus; følgelig er Christus Gud.

Saaledes have vi seet, at Skabelsen, Opholdelsen, Syndsforladelsen, Udførelsen af Mirakler og Verdensdommen, alle tilskrives Christus, og at disse ere Gjerninger, som alene tilhøre Gud; følgelig bevise de Christi sande og virkelige Guddom.

Arianere og Socinianere, i Almindelighed, stræbe at affkræfte det Argument, som udledes af de Gjerninger, der tillægges Christus, ved at paastaae, at „Christus udøver al denne Magt og Autoritet, og udfører alle disse forbausende Gjerninger, kun som en dertil befuldmægtiget Skabning." Men dette er en Antagelse, som ikke blot mangler al Grund i Skriften, men, som allerede viist, ogsaa modstrider den inspirerede Beretning. At den ogsaa er ufornuftig og absurd, ville vi let kunne forstaae, naar vi for et Øieblik tænke over Beskaffenheden af disse Kræfter, som siges at være laante eller meddeelte. For Exempel: lader os tage den først omtalte Gjerning — Skabelsen. At sige, at Jesus Christus udførte Skabelsen af Intet ved Udøvelsen af en laant Kraft, vilde nødvendigviis medføre, at en almægtig og uendelig Kraft var bleven overdraget ham; thi ingen ringere Kraft er tilstrækkelig til den omtalte Gjerning. Men dersom en saadan almægtig eller uendelig Kraft var overdraget til Christus, saa følger nødvendigviis deraf, enten at der ere to Væsener med uendelig Magt, og følgelig to Guder, eller at Faderen selv har ophørt at være i Besiddelse af Almagt, efter at have overført denne Fuldkommenhed paa en Anden, og følgelig hørt op at være Gud. Tag et af disse Alternativer, og det maa let kunne indsees, at Begrebet om en overdraget Skaberkraft fører til en aabenbar Absurditet.

IV. Ære og Værdighed.

1. Den guddommelige Dyrkelse, som tilskrives Christus i Skriften, beviser hans høieste Guddom. I Matth. 4, 10 siger vor Frelser: „Thi der er skrevet: Du skal tilbede Herren din Gud, og tjene ham alene." Og gjennem den hele bibelske Historie var det Afgudsdyrkelse, ja, den sorteste Brøde at yde Nogen uden Gud guddommelig Dyrkelse eller Tilbedelse.

Dersom det nu kan paavises, at Jesus Christus er en sand Gjenstand for Tilbedelse og guddommelig Ære, vil nødvendigviis

følge deraf, at han er en sand og evig Gud. At han er en sand Gjenstand for guddommelig Dyrkelse, sees af følgende Steder: — Luc. 24, 51. 52. „Og det skete, der han velsignede dem, skiltes han fra dem og foer op til Himmelen. Og de tilbade ham, og vendte tilbage til Jerusalem med stor Glæde." Ap. Gj. 1, 24. „Og de bade, og sagde: Du Herre, som kjender Alles Hjerter, giv tilkjende, hvilken af disse To du haver udvalgt." Ap. Gj. 7, 59. 60. „Og de stenede Stephanus, som bad, og sagde: Herre Jesu! annam min Aand! Men han faldt paa Knæ, og raabte med høi Røst: Herre! tilregn dem ikke denne Synd! og som han dette sagde, sov han hen." 2 Cor. 12, 8. 9. „Om denne bad jeg Herren tre Gange, at den maatte lade af fra mig; men han sagde til mig: min Naade er dig nok, thi min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. Derfor vil jeg helst rose mig af mine Skrøbeligheder, at Christi Kraft kan boe i mig." 2 Thess. 2, 16. 17. „Men vor Herre Jesus Christus selv og vor Gud og Fader, som os haver elsket, og givet os en evig Trøst, og et godt Haab i Naade, han trøste Eders Hjerter, og styrke Eder i al god Tale og Gjerning!" 1. Cor. 1, 2. „Til Guds Menighed, som er i Corinth, de i Christo Jesu Helligede, de kaldte Hellige, med alle dem, som paa ethvert Sted paakalde vor Herres Jesu Christi, deres og vor Herres, Navn." Hebr. 1, 6. „Og atter, naar han indfører den Førstefødte i Jorderige, siger han: og alle Guds Engle skulle tilbede ham." Aabenb. 5, 11—13. „Og jeg saae og hørte mange Engles Røst omkring Thronen, og Dyrenes, og de Ældstes; og deres Tal var titusinde Gange Titusinde, og tusinde Gange Tusinde. De sagde med høi Røst: Lammet, som er slagtet, er værdigt at annamme Magt, og Rigdom, og Viisdom, og Styrke, og Priis, og Ære, og Velsignelse! Og hver Skabning, som er i Himmelen, og paa Jorden, og under Jorden, og i Havet, de Ting som ere, og Alt, hvad der er i dem, hørte jeg sige: ham, som sidder paa Thronen, og Lammet, være Velsignelsen og Prisen og Æren og Kraften i al Evighed."

Vi see saaledes, at Bøn, Priis, Ære, Tilbedelse, og den høieste Art af Dyrkelse, som ikke kan blive ydet noget skabt Fornuftvæsen uden den største Afgudsdyrkelse, fordres af og tilskrives vor velsignede Frelser; følgelig maa han være den høieste Gud. Bibelen er udtrykkeligt bestemt til at tilintetgjøre enhver Art af Afgudsdyrkelse; men dersom Jesus Christus ikke er den høieste Jehova, saa er den hellige Bog selv det bedst anlagte System, som kunde være udtænkt,

for at fremme Afgusdyrkelse i dens meest storartede Skikkelse og skaffe den Udbredelse.

2. Guddom. Den den høieste Guddom tilkommende Ære tilskrives Christus med Eftertryk. I Hebr. 1, 3 læse vi: „Hvilken, efterdi han er hans Herligheds Glands, og hans Væsens udtrykte Billede.“ I denne Sætning identificeres følgelig Christi og Faderens Natur. Men for at see Hovedkraften i denne Sætning, er det kun nødvendigt at betænke, at Faderens Herlighed, i Ordets absolute og høieste Betydning, betyder hans høieste Fuldkommenheder. Man lægge vel Mærke til, at der ikke siges, at Christus giver en Reflex eller Gjenskin af Faderens Herlighed, men at han er denne Herlighed. Men forat det endvidere ikke skulde kunne antages, at han kun er Faderens Herlighed i en lavere og laant Forstand, siges der, at han er „hans Herligheds Glands;“ hvilket indbefatter, at han er Faderens Herlighed i den høieste Forstand. I Col. 1,15 læse vi: Hvilken er den usynlige Guds Billede,“ og i det 19de V. „Thi i ham behagede det Faderen, at al Fylde skulde boe.“ Fremdeles læse vi i Col. 2, 9: „Thi i ham boer al Guddommens Fylde legemligen.“

Her maa man lægge Mærke til, først, at Christus siges at være „den usynlige Guds Billede.“ Dette maa henføres til hans guddommelige Fuldkommenheder, og Christus kan ikke være et Billede af dem, medmindre han fuldkomment besidder dem. Fremdeles, det siges her, at i Christus boer „al Fylde.“ Dette kan ikke have nogen Mening, medmindre det indbefatter Jehovas uendelige Fuldkommenheder. Men forat der ikke skulde blive Plads for Sophisterie, siges der, paa det tredie Sted, „i ham boer al Guddommens Fylde legemligen.“ Udtrykket kunde ikke dannes mere kraftigt forat betegne den høieste Guddommelighed.

3. Lighed med Faderen er en Ære, som fordres af Christus, og tillægges ham. Her maae vi bemærke, at da Gud Fader er et Væsen med uendelige Fuldkommenheder, kan intet endeligt Væsen være ham liigt; Ingen kan være ham liig, uden at være i Besiddelse af den samme Natur, saaledes at den udgjør det samme uendelige og udeelte Væsen. At denne Lighed tilskrives Christus, sees af følgende Skriftsteder: Phil. 2, 6, „Hvilken, der han var i Guds Skikkelse, ikke holdt det for Rov, at være Gud liig.“ Joh. 5, 18. „Derfor søgte da Jøderne end mere at slaae ham ihjel, fordi han ikke alene brød Sabbaten, men og kaldte Gud sin egen Fader, og gjorde sig selv Gud liig.“ I 23de V. „at Alle skulle ære Sønnen ligesom de ære Faderen.“ Johannes 10, 33: „Jøderne svarede ham,

og sagde: for en god Gjerning stene vi Dig ikke, men for Gudsbespottelse, og fordi Du, som er et Menneske, gjør Dig selv til Gud.“ Joh. 14, 9. „Jesus siger til ham: saa lang Tid er jeg hos Eder, og Du haver ikke kjendt mig, Philippus! Hvo mig haver seet, haver seet Faderen; hvorledes siger Du da, viis os Faderen?“ Her see vi Christi Lighed med Faderen klart fremstillet. Han gjorde selv Fordring paa den. Han „holdt det ikke for Rov, at være Gud liig.“ Jøderne forstode ham saaledes, at han fordrede denne Lighed i absolut Forstand; thi de sagde: „Du gjør Dig selv til Gud.“ Dersom de misforstode ham, maa han have havt til Hensigt at bedrage, thi han retter ikke Vildfarelsen.

Fremdeles gjør han Fordring paa den samme Ære som Faderen. Dersom Jesus Christus ikke var Gud, vilde dette visselig have været en stor Gudsbespottelse, og en Bekræftelse af en haandgribelig Afgudsdyrkelse!

Saaledes have vi seet, at en guddommelig Dyrkelse, den høieste Guddom og Lighed med Faderen, blive i Skriften ligefrem tilskrevne Christus; følgelig maa han være sand og evig Gud.

Til Slutning ville vi sige, at Christi Guddommelighed er en Lære, som ikke blot udtrykkelig og til Overflod læres i Skriften, men tillige fuldkommen stemmer overeens med den almindelige Frelsesplan, som fremstilles i Evangeliet. Christus fremstilles der som det store Forsoningsoffer for Synden, og som Verdens Frelser. Forat han nu kan være en fuldkommen Midler mellem Gud og Mennesker, synes det væsentligt, at han besidder begge Naturer. Var han blot en Skabning, saa vilde al den Tjeneste, som det stod i hans Magt at gjøre, kun tilhøre Gud; følgelig kunde han ikke have nogen Fortjeneste at skjænke, som en Forsoning for Menneskene.

Endelig bliver han fremstillet som Verdens Frelser; som Grunden og Grundvolden for Synderes Tillid og Haab i Sorgens, Dødens og Dommens Stund. Hvor væsentligt maa det da ikke synes, at den Arm, vi støtte os paa, for at erholde Frelse for vore udødelige Sjæle, maa være stærk til at redde og mægtig til at frelse! Vi maatte visselig skjælve, dersom hele vort evige Haab var grundet paa en endelig Skabning! Men, takket være Gud! han, paa hvem vi forlade os, som vor Tilflugt og Forløser, besidder uendelige Fuldkommenheder. Han er den Israels Hellige; den uendelige, evige Jehova. Han besidder de Navne og Egenskaber, udfører de Gjerninger, og modtager den Ære, som ikke tilhører Nogen uden den høieste Gud. Ham være Ære, Magt og Vælde i Evighed. Amen.

Spørgsmaal til tredie Forelæsning.

1. Hvilken Betydning har Ordet Christus?
2. Hvorledes kan Christi virkelige og sande Menneskelighed bevises?
3. Hvad er Socinianernes Lære om Christus?
4. Hvad er Arianernes Lære om Christus?
5. Trinitariernes Lære om Christus?
6. Fra hvilke fire Kilder udledes Beviser for Christi virkelige Guddommelighed?
7. Hvilke ophøiede Navne tilskrives Christus?
8. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Jehova?
9. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Herlighedens Herre?
10. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Gud?
11. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Gud med os?
12. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Gud over Alting?
13. Hvad Beviis er der for, at han kaldes Gud, aabenbaret i Kjødet?
14. Hvad Beviis er der for, at han kaldes sand Gud?
15. Hvad Beviis er der for, at han kaldes stor Gud?
16. Hvad Beviis er der for, at han kaldes vældig Gud?
17. Hvorledes kunne disse Navne bevise hans sande Guddommelighed?
18. Hvorledes har man forsøgt at afkræfte dette Beviis? og hvad svares derpaa?
19. Hvilke Egenskaber omtales som tilhørende Christus?
20. Hvormed bevises det, at han er evig?
21. Hvormed bevises det, at han er uforanderlig?
22. Hvormed bevises det, at han er allestedsnærværende?
23. Hvormed bevises det, at han er almægtig?
24. Hvormed bevises det, at han er alvidende?
25. Hvorledes bevise disse Egenskaber Christi Guddom?
26. Hvorledes har man forsøgt at afkræfte dette Beviis? og hvad er Svaret derpaa?
27. Hvilke ophøiede Gjerninger tilskrives Christus?
28. Hvad beviser at Skabelsen tilskrives ham?
29. Hvad beviser at Opholdelsen tilskrives ham?
30. Hvad beviser at Naaden tilskrives ham?
31. Hvad beviser at Miraklerne tilskrives ham?
32. Hvad beviser at Dommen tilskrives ham?
33. Hvorledes bevise disse Gjerninger Christi sande Guddommelighed?
34. Hvorledes har man søgt at svække Kraften af dette Argument? og hvad er Svaret derpaa?
35. Hvilke ere de ophøiede Æresbeviisninger, som tilskrives Christus?
36. Hvad Beviis er der for at guddommelig Tilbedelse tilskrives ham, og hvorledes godtgjør den hans sande Guddommelighed?
37. Hvad Beviis er der for den høieste Guddom?
38. Hvad Beviis er der for hans Lighed med Faderen?
39. Hvoraf fremlyser det, at Læren om Christi Guddommelighed stemmer overeens med Evangeliets Frelsesplan?

Fjerde Forelæsning.

Den Hellig Aands Personlighed og Guddommelighed.

Den Hellig Aand er et Ord, som forekommer saa ofte i den hellige Skrift, og fremstiller en Gjenstand for Betragtning, saa nøie forbundet med det hele System af aabenbaret Sandhed, at en om-

hyggelig Undersøgelse af denne Gjenstand maa være af den allerhøieste Vigtighed.

Det Ord, som oversættes ved Aand, er paa Hebraisk Ruach og paa Græsk Pnevma, som i disse Sprog betyder oprindelig, Aande eller Vind, af Verbet pneo, at aande eller blæse. Ordets Mythologie yder os imidlertid kun liden Hjælp ved Undersøgelsen af Gjenstanden (den Hellig Aand) saaledes som den fremstilles i Skriften. Her maa vi ganske stole paa Inspirationens Udsagn.

Med Hensyn til hvad vi skulle forstaae ved den Hellig Aand, saaledes som den bruges i Skriften, har der, fra Christenhedens ældste Tider, blandt dem, som have bekjendt sig til Christendommen, været forskjellige Meninger. Nogle have derved kun forstaaet en Egenskab, Kraft eller Virksomhed hos det Høieste Væsen, men benægtet den Hellig Aands Tilværelse; medens Andre have kjæmpet baade for den Hellig Aands personlige Tilværelse og for hans virkelige Guddom. Det første har i Almindelighed været Arianernes, Socinianernes og Unitariernes Anskuelse o. s. v. Det sidste har været deres Tro, som udgjøre det store Legeme, bestaaende af orthodoxe Christne, ligefra den apostoliske Tid; og vi skulle nu forsøge at vise, at dette er Bibelens Lære.

I. Personlighed. For det Første skulle vi søge at godtgjøre den Hellig Aands Personlighed. Herved forstaae vi, at den Hellig Aand er et virkeligt Væsen, i Besiddelse af Intelligents, og udførende personlige Handlinger; men dog ikke et Væsen, som er adskilt og forskjelligt i Væsen fra Faderen. Vi mene, at det ene udeelte Væsen i Guddommen existerer i tre adskilte Personer: Fader, Søn og Hellig Aand. Vi ville bevise den hellige Aands Personlighed. 1) Ved de Benævnelser, 2) ved de Handlinger, 3) ved den Ære og Værdighed, som tilskrives ham. Dersom disse ere saaledes, at de kun kunne anvendes paa et Væsen som har en virkelig og personlig Tilværelse, saa vil den Slutning være klar, at den Hellig Aand er et virkeligt og personligt Væsen, og ikke en blot abstract Egenskab, Kraft eller Virkning.

1. De Benævnelser som bruges i Skriften, med Hensyn til den Hellig Aand, ere saadanne, som i egentlig Forstand ikke tilhøre Nogen uden en personlig Tilværelse; følgelig bevise de den Hellig Aands Personlighed.

Først anvendes stadigt i det græske Nye Testament Hankjøns Pronomen paa den Hellig Aand. I Joh. 14, 26 læse vi: „Men Talsmanden, den Hellig Aand, hvilken Faderen skal sende i mit Navn, han skal lære Eder alle Ting.“ Her bruges Pronomen han,

Hankjønnet, som i høi Grad vilde være uegentligt, dersom det ikke sigtede til en virkelig Person. Fremdeles Joh. 16, 7. 8. „thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til Eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til Eder. Og naar han kommer, skal han overbevise Verden om Synd, og om Retfærdighed, og om Dom." Her bruges Hankjøns-Pronomen tre Gange for at betegne den Hellig Aand. At betegne den Hellig Aand stadigt saaledes, ved Pronomen han, i en jævn, fortællende Stiil, dersom han ikke var en virkelig Person, vilde stride imod de velbekjendte Sprogregler og Sprogbrug. Vi ville fremstille endnu et Citat af samme Capitel 13—15 V. „Men naar han, den Sandheds Aand, kommer, skal han veilede Eder til al Sandhed; thi han skal ikke tale af sig selv, men hvadsomhelst han hører, skal han tale, og de tilkommende Ting skal han forkynde Eder. Han skal herliggjøre mig; thi han skal tage af mit; derfor sagde jeg, at han skal tage af mit og forkynde Eder." Det personlige Hankjøns-Pronomen, som i Sproget er den stærkeste Betegnelse af Personlighed, anvendes i dette Stykke ikke mindre end ti Gange paa den Hellig Aand. Er det muligt for os at læse dette Stykke, og troe, at den Hellig Aand er en blot abstract Egenskab, Qvalitet, Virksomhed eller Virkning, uden engang at have personlig Tilværelse? Dersom det ikke indbefattes i dette Stykke, at han er et personligt og intelligent Væsen, saa kjende vi ikke noget Sprog, som lærer denne Idee. Fremdeles, han er den ene Gang efter den anden omtalt under Benævnelsen „Talsmand"; og dette Ord bruges som et eiendommeligt Navn (i Græsk Parakletos) forat betegne et intelligent, handlende Væsen, og ikke en abstract Egenskab eller Virkning. Vi slutte derfor, fra de Benævnelser, som bruges i Skriften forat betegne den Hellig Aand, at han har en personlig Tilværelse.

2. De Handlinger, som i Skriften tillægges den Hellig Aand, bevise hans Personlighed. Dersom disse sees at være personlige i deres Characteer, det er, saadanne, som alene kunne tilhøre en personlig og virkelig Intelligents, saa vil Beviset for den Hellig Aands Personlighed blive afgjørende. I de allerede citerede Steder tillægges følgende Handlinger den Hellig Aand, nemlig: — 1. At blive sendt. 2. At lære. 3. At komme. 4. At overbevise. 5. At lede. 6. At tale. 7. At høre. 8. At forkynde. 9. At herliggjøre. 10. At modtage. 11. At tage. Her ere ikke mindre end 11 forskjellige personlige Handlinger, alene eiendommelige for et Væsen med Intelligents og Personlighed; følgelig maa den Hellig Aand være et personligt Væsen.

Fremdeles: I Ap. Gj. 5, 32 læse vi, „og vi ere hans Vidner til disse Ting, som og den Hellig Aand, hvilken Gud haver givet dem, som ham lyde." Joh. 15, 26. „Men naar Talsmanden kommer, hvilken jeg skal sende Eder fra Faderen (den Sandhedsaand, som udgaaer fra Faderen), han skal vidne om mig." I disse Steder siges den Hellig Aand at bære Vidne eller vidne — om personlig Handling, hvilket beviser hans Personlighed. I Ap. Gj. 13, 2 læse vi: „Men der de holdt Gudstjeneste og fastede, sagde den Hellig Aand: udtager mig Barnabas og Saulus til den Gjerning, hvortil jeg haver kaldet dem." I dette Vers ere der ikke mindre en fire Beviser for den Hellig Aands Personlighed. Det personlige Pronomen bruges to Gange: mig og jeg, og den Hellig Aand fremstilles som havende sagt eller talet til Apostlerne; og som havende „kaldet" Barnabas og Saulus; og fremdeles; i det fjerde Vers siges den Hellig Aand at have udsendt Barnabas og Saulus. I 1 Cor. 2, 10 læse vi, „Thi Aanden randsager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder," og 13 V. „om hvilket vi og tale, ikke med Ord, som menneskelig Viisdom lærer, men med Ord, som den Hellig Aand lærer, idet vi tolke aandelige Ting med aandelige Ord." I denne Sætning fremstilles den Hellig Aand som randsagende og lærende — personlige Handlinger, som bevise hans Personlighed.

I Rom. 8, 26 læse vi: „Desligeste kommer og Aanden vor Skrøbelighed til Hjelp; thi vi vide ikke, hvad vi skulle bede, som det sig bør; men Aanden selv træder frem for os med uudsigelige Sukke." Nu maae vi spørge, dersom Aanden er en blot abstract Egenskab eller Virksomhed, hvorledes da en saadan Abstraction kan gaae i Forbøn for os og sukke? Til hvilken besynderlig Fortolkning af Skriften ville vi ikke blive drevne, dersom vi benægte den Hellig Aands Personlighed!

3. Den Ære og Værdighed, som i Skriften tilskrives den Hellig Aand, ere saadanne, som i Virkeligheden kun tilhøre et personligt Væsen; og følgelig bevise de hans Personlighed. Først er han æret i Forening med Faderen og Sønnen i det ophøiede Vidnesbyrd i Himmelen. 1 Joh. 5, 7: „Thi der ere Tre, som vidne i Himmelen, Faderen, Ordet, og den Hellig Aand." Her er det aabenbart, at Faderen og Ordet ere personlige, intelligente Væsener; og ved at slutte fra den Hellig Aands Forening med dem, have vi ligesaa megen Grund til at antage hans Personlighed; i modsat Fald vilde vi have at slutte eller forudsætte, at Faderen og Ordet

begge ere Personer; men at den Hellig Aand er kun en Virksomhed eller Virkning, udøvet af eet af de to, eller begge de andre Vidner, og at hans Vidnesbyrd saaledes vilde være meningsløst og unyttigt; thi hvad vilde det kunne føie til Faderens og Ordets Vidnesbyrd?

Fremdeles bliver Æren af at være forenet med Faderen og Sønnen i det hellige Daabs-Sacramente, tilskrevet den Hellig Aand. Matth. 28, 19. „Gaaer derfor hen, og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands." Dersom nu den Hellig Aand ikke er et personligt Væsen, hvorledes skulle vi da forstaae denne høitidelige Tilegnelse? Vi blive indviede 1. til Faderens Person; 2. til Sønnens Person; og 3 til hvad? — ikke til Aandens Person; men til en blot Egenskab eller Virksomhed, til Noget, som ikke har personlig Existents. Hvor forunderlig absurd en Idee! — Saaledes komme vi, ved at gaae ud fra de Benævnelser, de Handlinger og de Æresbeviisninger, som Skriften tillægger den Hellig Aand, til den Slutning, at han er et virkeligt og personligt Væsen.

II. Virkelig Guddommelighed. Vi komme nu til at betragte de Beviser, som tale for den Hellig Aands virkelige og høieste Guddommelighed. Vidnesbyrdet om dette Punct udledes, ligesom Beviserne for Christi Guddommelighed, fra fire forskjellige Kilder: — Benævnelserne, Egenskaberne, Gjerningerne og den Ære og Værdighed, som tilskrives ham i Skriften.

1. De Navne, som tilskrives den Hellig Aand, bevise hans Guddommelighed.

(1) Han kaldes Gud. I Ap. Gj. 5, 3. 4. læse vi: „Men Petrus sagde: Ananias, hvorfor haver Satan fyldt dit Hjerte, at Du skulde lyve imod den Hellig Aand, og forbeholde Dig Noget af Agerens Værdie? Var den ikke din, der Du eiede den, og det den blev solgt for, var i Din Magt? Hvi haver Du sat Dig denne Gjerning for i Dit Hjerte? Du haver ikke løiet for Menneskene, men for Gud." Her kaldes den Hellig Aand Gud, i Ordets udtrykkeligste og fuldeste Betydning. Og dersom han ikke er Gud, saa er denne Sætning ligefrem skreven for at lære Usandhed.

(2) Han kaldes „Hærskarernes Herre". I Es. 6, 5. 9. 10 læse vi: „Da sagde jeg: vee mig; thi jeg maa visseligen udryddes, thi jeg haver urene Læber, og boer midt iblandt et Folk, som haver urene Læber; thi mine Øine have seet Kongen, den Herre Zebaoth." „Og han sagde: gak hen, og Du skal sige til dette Folk: hører flitteligen og forstaaer ikke, og seer flitteligen og fornemmer ikke.

Gjør dette Folks Hjerte sløvt, og gjør deres Øren tunghørende, og tilstryg deres Øine, at det ikke seer med sine Øine, og ikke hører med sine Øren, og forstaaer med sit Hjerte, og omvender sig, at man kunde læge det." Læs videre Ap. Gj. 28, 25—27. „Men der de vare usamdrægtige indbyrdes, skiltes de ad, der Paulus havde sagt dette ene Ord: retteligen haver den Hellig Aand talet ved Propheten Esaias til vore Fædre, sigende: gak hen til dette Folk og siig: med Eders Øren skulle I høre, og ikke forstaae, og see med Eders Øine og ikke fatte; thi dette Folks Hjerte er blevet forhærdet, og med Ørene høre de tungt, og deres Øine have de tilluft, paa det de ikke skulle komme til at see med Øinene og høre med Ørene, og forstaae med Hjertet, og omvende sig, at jeg maatte helbrede dem." Her opdage vi, at den Person, som aabenbaredes for Esaias og som hos ham kaldes Jehova Zebaoth eller Hærskarernes Herre, bliver af St. Paulus, idet han citerer Stedet, udtrykkelig kaldt den Hellig Aand. Jehova Zebaoth er et af de høieste af Guddommens Navne; men dersom den Hellig Aand er Jehova, Zebaoth, saa følger deraf, at den Hellig Aand maa være Gud. Saaledes er det klart, at den Hellig Aand i Skriften kaldes Gud, og Hærskarernes Herre; men disse Navne kunne ikke bruges om Nogen, uden den høieste Gud; derfor maa den Hellig Aand være den høieste Gud.

2. De Egenskaber, som tillægges den Hellig Aand i Skriften, bevise hans virkelige Guddom.

(1) Evighed. Denne Egenskab tilskrives den Hellig Aand. I Hebr. 9, 14 læse vi: „Hvor meget mere maa da Christi Blod, som formedelst en evig Aand offrede sig selv som et ulasteligt Offer for Gud, rense Eders Samvittighed fra døde Gjerninger, til at tjene den levende Gud." Her kaldes den Hellig Aand evig; men den Egenskab kan ikke tilhøre Nogen uden Gud; følgelig er han Gud.

(2) Alvidenhed tilskrives den Hellig Aand i Skriften: 1. Cor. 2, 10. „Thi Aanden randsager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder." Af dette er det klart, at den Hellig Aand er alvidende; følgelig maa han være sand og evig Gud.

(3) Almagt tilskrives den Hellig Aand i Skriften. I Rom. 15, 19 læse vi: „Ved Tegns og Undergjerningers Kraft, ved Guds Aands Kraft." At den Aands Kraft, som her omtales, var uendelig, er klart af den mirakuløse Virkning, som han her siges at have udøvet. Men da denne vældige Kraft tilhører Gud alene, saa maa den Hellig Aand være Gud.

(4.) Allestedsnærværelse tilskrives den Hellig Aand i Skriften. Ps. 139, 7. „Hvor skal jeg gaae fra din Aand, og hvor skal jeg fly fra dit Ansigt?“ 1 Cor. 3, 16. „Vide I ikke, at I ere Guds Tempel, og at Guds Aand boer i Eder?“ Rom. 8, 9. „I derimod ere ikke kjødelige, men aandelige, saafremt Guds Aand boer i Eder.“ Disse Steder vise, at den Hellig Aand er allestedsnærværende; ellers vilde det ikke være umuligt at „fly fra hans Ansigt,“ heller ikke kunde han, paa samme Tid, boe i sit Folks Hjerte, paa alle Steder. Men denne Egenskab tilhører Ingen, uden Gud; derfor er den Hellig Aand Gud.

3. De Gjerninger, som i Skriften tilskrives den Hellig Aand, vidne om hans virkelige Guddommelighed.

(1.) Skabelsen er en Gjerning for Gud alene; men at denne tilskrives den Hellig Aand, sees af følgende Steder: Job. 33, 4. „Guds Aand haver gjort mig, og den Almægtiges Aand skal lade mig leve.“ Job. 26, 13. „Ved hans Aand ere Himlene deilige; hans Haand haver beredt en Stangslange.“ Her see vi Skabelsens Værk tilskrevet den Hellig Aand; men det er en Gjerning eiendommelig for Gud alene; derfor er den Hellig Aand Gud.

(2.) Opholdelsen er en Gjerning, som tilskrives den Hellig Aand. I Ps. 51, 12 læse vi: „Gud! skab i mig et reent Hjerte, og forny en stadig Aand inden i mig.“

Her tilskrives Opholdelsens Gjerning den Hellig Aand; men denne er et Værk af Gud alene; derfor er den Hellig Aand Gud.

(3.) Propheternes Inspiration er en Gjerning eiendommelig for Gud alene; men denne tilskrives i Skriften den Hellig Aand. I 2 Pet. 1, 21 læse vi: „Thi aldrig er nogen Prophetie fremført af menneskelig Villie; men de hellige Guds Mænd talede drevne af den Hellig Aand.“ Her see vi, at det var den Hellig Aand, som inspirerede Propheterne; men i Hebr. 1, 1 læse vi: „Efterat Gud fordum og paa mange Maader havde talet til Fædrene ved ved Propheterne.“ Heraf sees, at det var Gud, som inspirerede Propheterne; derfor maa den Hellig Aand være Gud.

Vi have nu tydeligt seet af Skriften, at Skabelsens og Opholdelsens ophøiede Gjerning, samt Propheternes Inspiration, tillægges alle den Hellig Aand; men disse Gjerninger tillægges Gud atter og atter, og ingen uden den uendelige Gud kan udføre dem; derfor maa den Hellig Aand være sand og evig Gud.

4. Ære og Værdighed. Vi komme her nærmest til at betragte den ophøiede Ære, som tilskrives den Hellig Aand. Dersom

den er af den Art, at den alene kan tilhøre Gud, vil deraf naturligviis følge, at den Hellig Aand er Gud.

(1.) Den høieste Majestæt tilskrives den Hellig Aand. I Matth. 12, 31 læse vi: „Derfor siger jeg Eder: al Synd og Bespottelse skal forlades Menneskene, men Bespottelse mod Aanden skal ikke forlades Menneskene.“ Her see vi, at der kan blive syndet saaledes imod den Hellig Aand, og han bespottet saaledes, at denne Synd ikke kan tilgives. Et saa æret og majestætisk Væsen kan ikke være andet end den høieste Gud.

(2.) Den Hellig Aand er æret ved en Forening med Faderen og Sønnen i Daaben, som vi have seet i Matth. 28, 19. og ligeledes i den guddommelige Velsignelse, som sees af 2 Cor. 13, 14. Denne guddommelige og høie Forening kan ikke forstaaes paa nogen Maade, overeensstemmende med den rene Gudsdyrkelse, uden ved at antage den Hellig Aands høieste Guddommelighed. Gud fremstiller sig selv som „en nidkjær Gud, som ikke vil give sin Ære til en Anden.“ Men dersom Navnet paa en blot Skabning, Egenskab eller Virkning bliver forbundet med Gud Faderen i de meest høitidelige Former af den religiøse Gudsdyrkelse, hvorledes kan vi da betragte denne Gjenstand uden at see deri den meest ligefremme Opmuntring til Afgudsdyrkelse? I Sandhed, den høieste Majestæt, og den ophøiede Forening, som vi just have seet tilskreven den Hellig Aand, vidne om hans sande Guddommelighed.

Saaledes have vi paaviist, at de ophøiede Navne, Egenskaber, Gjerninger og Æresbeviisninger, som i Skriften tilskrives den Hellig Aand, bevise hans virkelige og høieste Guddom. Hvorimod vi, dersom vi benægte den Hellig Aands Guddom, ere reducerede til den aabenbare Absurditet, at sige, at de høieste Navne, de høieste Egenskaber, de meest ophøiede Gjerninger, og de helligste Æresbeviisninger af Guddommen selv, ere i Skriften udtrykkelig og gjentagne Gange tilskrevne en blot abstract Egenskab, Emanation, Virksomhed eller Virkning, som ikke er i Besiddelse af nogensomhelst personlig eller selvbevidst Tilværelse; og at man tillige i Skriften udtrykkelig har til Hensigt, at tilintetgjøre enhver Art af Afgudsdyrkelse. Det maa visselig være klart, at det, at gjøre en Virkning eller Nogenting ellers, foruden det ophøiede og evige Væsen, til Gud, er en ligesaa virkelig Afgudsdyrkelse, som at bøie sig for Stokke og Stene eller „Fugle og fiirføddede Dyr og Orme.“ Men ifølge Bibelen „er Gud en Aand“, og den Hellig Aand er Gud.

Spørgsmaal til fjerde Forelæsning.

1. Hvilket er det hebraiske Ord i det gamle Testamente, og det græske Ord i det nye Testamente, som oversættes ved Aand; og hvad betyder det?
2. Hvad har været Arianernes, Socinianernes og Fleres Mening angaaende den Hellig Aands Natur og Væsen?
3. Hvilken er Trinitariernes og Orthodoximens Anskuelse derom i Almindelighed?
4. Hvad forstaae vi ved den Hellig Aands Personlighed?
5. Fra hvilke tre forskjellige Kilder udledes Beviserne for den Hellig Aands Personlighed?
6. Hvilket er det Beviis, som hentes fra den Hellig Aands Navne?
7. Fra hans Handlinger? Æresbeviisninger?
8. Fra hvilke fire forskjellige Kilder udledes Beviserne for den Hellig Aands Guddommelighed?
9. Hvad Beviis er der for, at den Hellig Aand kaldes Gud?
10. Hvad Beviis er der for at han kaldes Hærskarenes Herre?
11. Hvilke guddommelige Egenskaber tilskrives den Hellig Aand?
12. Hvad Beviis er der for hans Alvidenhed?
13. Hvad Beviis er der for hans Almagt?
14. Hvad Beviis er der for hans Allestedsnærværelse?
15. Hvilke ophøiede Gjerninger tilskrives den Hellig Aand?
16. Hvilket Beviis er der for at Skabelsen tilskrives ham?
17. Hvilket Beviis er der for at Opholdelsen tilskrives ham?
18. Hvilket Beviis er der for at Propheternes Inspiration tilskrives ham?
19. Hvilke guddommelige Æresbeviisninger tilskrives ham?
20. Hvad Beviis er der for hans høieste Majestæt?
21. Hvilke ophøiede Forbindelser tilskrives ham?
22. Til hvilken aabenbar Absurditet reduceres vi, dersom vi nægte den Hellig Aands høieste Guddommelighed?

Femte Forelæsning.

Den hellige Treenighed.

Ordet Treenighed svarer til det latinske trinitas, som er sammensat af tres tre og unus een; derfor er der i Ordet trinitas forenet Begrebet af tre og een, eller, som det bruges i Theologien, tre i een.

Nogle have gjort Indvendinger imod Ordet Treenighed, alene paa Grund af den Omstændighed, at det ikke findes i Skriften; men en saadan Indvending er letsindig og intetsigende, naar det kan paavises, at Bibelen indeholder den Idee, som Ordet rigtigt udtrykker. Det vilde ikke udfordre megen Sindrighed, at sammendynge de meest heterodoxe Anskuelser ved en Sammensætning af Ord og Talemaader af Skriften; og paa den anden Side kunne de paa den klareste Maade aabenbarede Sandheder blive correct udtrykte, uden at man

just bruger Skriftens Ord. Den theologiske Studerendes høieste Maal er, at erholde en rigtig Kundskab om Aabenbaringens Sandheder.

Angaaende den vigtige Gjenstand, Treenigheden, ville vi først fremstille den orthodoxe Anskuelse; for det Andet vise, at den er skriftmæssig, for det Tredie svare paa nogle Indvendinger.

I. Ifølge de orthodoxe Christnes Hovedanskuelse er den guddommelige Tilværelsesmaade, saavelsom den guddommelige Natur og Væsen, et af Guds høie Mysterier, som er altfor dybt for menneskelig Viisdom at fatte. Angaaende denne Gjenstand er det passende, at vi ydmygt modtage den Belærelse, hvormed Aabenbaringen har begunstiget os, hverken tvivlende om Sandheden af det, som er bleven aabenbaret, eller tilladende vore Speculationer at gaae ud over den inspirerede Beretnings Grændser.

Overeensstemmende med vor Opfattelse af Skriften antage vi ikke, at der i Treenigheden ere tre Guder, og at disse tre Guder ere een Gud; heller ikke forstaae vi det saaledes, at de tre Personer i Guddommen ere een Person; begge disse Meninger vilde ikke blot være uskriftmæssige, men vilde ogsaa i sig selv indeholde en aabenbar Modsigelse.

Heller ikke antage vi, at der i den guddommelige Natur ere tre adskilte intelligente Væsener, og at disse paa en mysteriøs og inderlig Maade ere saaledes forenede, at de kun udgjøre eet Væsen. Ogsaa dette vilde være baade uskriftmæssigt og selvmodsigende. Og vi maae bemærke, at Socinianere, Arianere og Andre, som have stræbet imod Treenigheden, have i Almindelighed fremstillet Trinitariernes Lære overeensstemmende med en eller anden af de nylig fremsatte Anskuelser. At nogle af Trinitetens Forsvarere have udtrykt dem paa en saa tvetydig og uforsigtig Maade, at de, til en vis Grad have givet Anledning til denne Fremstilling af den orthodoxe Anskuelse, maa indrømmes; men at ingen af de nylig fremsatte Anskuelser indeholder en rigtig Fremstilling af denne Lære, saaledes som den i Almindelighed opfattes af de intelligente Trinitarier, vil let sees, ved at tage Hensyn til de forskjellige orthodoxe Troesbekjendelser, samt til de fornemste orthodoxe Theologers Skrifter. Den rigtige Anskuelse af denne Gjenstand, ifølge de meest fremragende orthodoxe Theologers Fremstilling, og den Anskuelse, som synes at stemme overeens med Skriften, er, at **Guddommen paa samme Tid existerer under tre forskjellige Personligheder**, som **dog kun udgjøre een Gud**, og at skjøndt Gud Fader er et intelligent Væsen, Guds Søn et intelligent Væsen, og Gud Hellig Aand

et intelligent Væsen, at der dog ikke ere tre forskjellige intelligente Væsener; men at de tre Personer i Guddommen ere eet og samme Væsen, saavidt deres Natur angaaer, men existere i tre forskjellige Personer, Fader, Søn og Hellig Aand.

Det vil ikke være upassende her at fremsætte nogle fremragende orthodoxe Theologers Meninger om denne Gjenstand, saaledes som de fremstilles af Dr. Doddrige, med følgende Ord: „Dr. Waterland, Dr. A. Taylor, med de øvrige Athanasianere, antage tre forskjellige Personer, ganske lige, og uafhængige af hinanden, men udgjørende eet og samme Væsen; og at skjøndt der i denne Fremstilling maae vise sig mange uforklarlige Ting, maa det tilskrives vore svage Fatteevner, men ikke lægges selve Læren til Last, som om den var absurd.“

„Biskop Pearson, med hvem Biskop Bull ogsaa stemmer overeens, er af den Mening, at skjøndt Faderen er Guddommens Kilde, er dog den hele guddommelige Natur meddeelt Sønnen af Faderen, og Aanden af Begge, dog saaledes, at Faderen og Sønnen ere hverken adskilte eller adskillelige fra Guddommen, men existere endnu i den, og ere paa den inderligste Maade forenede med den. Det er ogsaa Dr. Owen's Fremstilling.“

Det maa saaledes være indlysende, at medens det ikke paastaaes, at vi kan fatte Tilværelsesmaaden af tre Personer i een Gud, mere end vi kunne fatte de mysteriøse Dybder af det guddommelige Væsen, saa er det dog, i dette Tilfælde, den klare, factiske Fremstilling, modtaget og lært af Inspirationen, at de i sig selv ikke indeholde nogen Modsigelse eller Absurditet. Dersom vi tale om Guds egentlige Væsen, sige vi, at det er kun eet udeelt Væsen, kun een Gud; men dersom vi tale om personlig Adskillelse, saaledes som den udtrykkes ved Stedordene Jeg, Du eller Han, sige vi, at der ere tre Personer i een og samme Gud; eller een og samme Gud i tre Personer. Men dersom vi opfordres til at udvikle, hvorledes disse tre Personer kunne existere i een Gud, saa svare vi, at Sagen er hverken mere eller mindre vanskelig end at begribe nogen af Guds Egenskaber. Vor Tro omfatter denne Kjendsgjerning som en Aabenbarings Gjenstand, men Maaden af denne Kjendsgjerning, som indbefatter dette forbausende Mysterium, maae vi, da den ikke er bleven os aabenbaret, lade blive paa hiin Side Dækket, som en Gjenstand, der vil blive fremstillet for Betragtningen naar vi „skulle erkjende ligesom vi og ere kjendte.“ Alle Forsøg paa at forklare Treenighedens Mysterium eller den Maade, hvorpaa tre Personer udgjøre een Gud, ville vi derfor forkaste, som frugtesløse og intetsigende; medens vi ville plante

vor Tro fast og ubevægelig i Sandheden af denne Kjendsgjerning, som aabenbaret i Bibelen.

II. Vor anden Sætning er at vise, at Læren om Treenigheden, aaledes som den allerede er fremstillet, er i Overeensstemmelse med Skriften.

1. Det er nødvendigviis indbefattet i adskillige Sætninger, som vi allerede i de foregaaende Forelæsninger have seet at være beviiste.

(1) Guds Eenhed. I den anden Forelæsning viiste vi, ved flere forskjellige og udtrykkelige Udsagn af Skriften, at der er kun een Gud. I Sandhed, denne store Grundsætning — Guddommens Eenhed — er den virkelige Grundvold, hvorpaa den sande Gudsdyrkelse er bygget. Den er Benægtelsen af det, som udgjør Hedenskabets største Vildfarelse og Absurditet. Og vi maae sige, at dersom Guds Eenhed ikke var stadfæstet i Skriften, vilde det være unyttigt for os at appellere til den Bog, for at erholde Vidnesbyrd om nogetsomhelst Punct. Det allerførste af de ti Bud er: „Du skal ikke have andre Guder for mig," og den stadige Udtryksmaade om Gud i Bibelen er: „Hør o Israel, Jehova, vor Gud, er een Jehova." Denne ophøiede Sandhed, der er saa væsentlig og vigtig for at forhindre Afgudsdyrkelse, er saaledes stærkt indpræntet i de inspirerede Skrifter, og, vi maae tilføie, overflødigen stadfæstet ved den Harmonie, som er udfoldet i Guds Værk omkring os.

(2) Christi Guddom. I den tredie Forelæsning saae vi, at Jesu Christi virkelige og sande Guddom blev paa en tydelig Maade stadfæstet ved Skriftens Vidnesbyrd. Og saa nøiagtigt bestemt og ligefrem var dette Vidnesbyrd, hentet fra Navne, Egenskaber, Gjerninger og Æresbeviisninger, som tilskrives Christus, at dersom vi forkaste Læren om Christi Guddom, saa nægte vi ligefrem Guds Ord; heller ikke kunne vi igjen appellere til Skriften, for at stadfæste nogensomhelst Sandhed.

(3) Den Hellig Aands Guddom. I den fjerde Forelæsning saae vi, at den Hellig Aands virkelige Guddom ved ligesaa klare som stærke Beviser er bleven godtgjort og stadfæstet saaledes, at det ikke er muligt at tvivle derom, medmindre vi nægte selve Bibelens Autoritet, og ved at hentye til en overdreven og tvungen Criticisme, bortforklare de klareste Udsagn i den inspirerede Beretning.

Vi fordre nu Opmærksomhed for de foregaaende Puncter, som ere almindelig antagne eller klart beviste, og vi fordre af dem, som forkaste Treenigheden, at de, om de kunne, forklare og forene disse Puncter, uden at antage alt det, som forstaaes ved Treenigheden.

(1.) At Gud Fader er sand Gud, indrømme Alle.

(2.) At Sønnen er Gud, er allerede bleven beviist.

(3.) At den Hellig Aand er Gud, er allerede bleven beviist.

(4.) At der er kun een Gud, er allerede bleven beviist.

Her see vi da, at en Treenighed er godtgjort og stadfæstet. Fader, Søn og Hellig Aand ere tre, idetmindste i en vis Betydning af Ordet. At den Første er Gud, indrømme Alle, og at den Anden og Tredie er Gud, er bleven beviist. Deraf følger da, at der ere tre, som ere Gud; men det er ogsaa bleven beviist, at der er kun een Gud. Men saa have vi tydelig godtgjort en treenig Gud, hvilket er det Samme som en Treenighed. Men det er klart, at tre ikke kunne være een, i den samme Forstand, i hvilken de ere tre; dette vilde være selvmodsigende; medens det at være tre i en Forstand og een i en anden Forstand, ikke indeholder nogen Modsigelse. Det maa da være klart, at der ikke ere een og tre i den samme Forstand. I hvilken Forstand skulle vi da antage, at der er Een? Sikkert med Hensyn til Guddommen. Der er kun een Gud. Men i hvilken Forstand skulle vi antage, at der ere tre? Sikkert ikke med Hensyn til Guddommen; thi, som vi have seet, vilde dette være selvmodsigende. Det maa altsaa være med Hensyn til en anden Distinction eller Adskillelse. Dette kalde vi en personlig Distinction; først fordi det udtrykkes i Skriften ved de personlige Stedord, Jeg, Du, Han osv.; da disse i alle Sprog ere egentlige Betegnelser af Personer: for det Andet, Ordet Person, som bruges for at udtrykke denne Distinction, er skriftmæssigt; thi vi finde Ordet brugt for at adskille Faderens Person fra Sønnens Person, „som er hans (Faderens) Herligheds Afglands og hans Væsens (i det Engelske: „Persons") udtrykte Billede."

Saaledes have vi seet, at der er een Gud, og at der i Eenheden af denne Guddom ere tre Forskjelligheder: Faderen, Sønnen og den Hellig Aand; og at disse Forskjelligheder ere skriftmæssigt udtrykte ved Ordet Person. Thi Summen af det Hele er dette: at der ere tre Personer i een Gud, eller, med andre Ord, Læren om Treenigheden er en bibelsk Sandhed.

2. Læren om Treenigheden stadfæstes ved hyppige Allusioner til Fleerhed og trefoldig Adskillelse i Guddommen, mere eller mindre directe, i næsten alle Dele af Skriften.

(1.) I Begyndelsen af 1 Moseb. er det Navn, hvorved Gud først aabenbarer sig for os, elohim, et Fleertals Navneord, som i Enkelttallet hedder eloah. Dersom der nu ikke var en Fleerhed af Personer i Guddommen, er det vanskeligt at forstaae, hvorfor

Fleertallet bruges istedetfor Enkelttallet, især da det dermed forbundne Tidsord staaer i Enkelttallet. Derfor synes der at være en meget stærk Sandsynlighed for, at der her er en ligefrem Allusion til Treenighedslæren, som senere blev mere klart aabenbaret.

(2.) Denne Slutning bliver fremdeles endnu mere bestyrket ved det som vi læse i det 26de V. af samme Capitel, „Og Gud sagde: lader os gjøre et Menneske i vort Billede, efter vor Lignelse." Her bruges det personlige Pronomen tre Gange i Fleertalsformen. At forklare dette ved nogen anden Hypothes end at der er en Fleerhed af Personer i Guddommen, er umuligt. Men under den Forudsætning, at der ere tre Personer i Eenheden af Guddommen, bliver Sagen letforstaaelig og klar. At Ordet eller Guds Søn var den Handlende i Skabelsesværket, siges ligefrem i det første Capitel af Johannes; og det er mærkværdigt, at i det andet Vers af det første Capitel i 1 Moseb. indføres ogsaa Aandens Virksomhed i dette store Værk. „Og Guds Aand svævede oven over Vandene." Saaledes have vi Faderens, Sønnens og den Hellig Aands Virksomhed alle forenede i det store Skabelses-Værk, og dog „han som gjorde alle Ting, er Gud." Fremdeles i det 32de V. af det 3die Capitel i 1 Moseb. have vi atter denne Fleertalsform af Stedordet: „Og Gud Herren sagde: see, Mennesket er blevet som een af os, til at kjende Godt og Ondt." Hvor vanskeligt maa det være for Antitrinitarierne her at finde en conseqvent og passende Fortolkning!

(3.) De tre hellige Navne, som bruges ved Daaben, ere alle blevne omtalte som Beviis for Sønnens og den Hellig-Aands Guddommelighed. Hvortil vi nu maae føie, at vi her see en ligefrem Anerkjendelse af alle Personerne i Treenigheden. Om Daabsformularen ville vi bemærke, at dersom der ikke var nogen personlig Distinction mellem Fader, Søn og Hellig Aand, hvorledes behøvedes der da tre Navne; og dersom hver af de nævnte Personer ikke var Gud, hvorledes var det da ret eller passende at forbinde Navnet paa en Skabning, i Udtryk af tilsyneladende fuldkommen Liighed, med Navnet paa den høieste Gud, og det i en høitidelig religiøs Handling?

(4.) I Slutningen af det sidste Capitel af 2 Corinthierne have vi denne høitidelige Velsignelses-Formular: „Vor Herres Jesu Christi Naade og Guds Kjærlighed og den Hellig Aands Samfund være med Eder alle." Denne Velsignelse er i sit Væsen et Bønneoffer til tre ophøiede, nøiagtigt angivne Personer; og det fremlyser af Alting, at de bedes Alle med den samme Høitidelighed og Ærefrygt. Dersom de nu ikke alle vare guddommelige, hvor kunde Apostelen da

igjen nogensinde advare Corinthierne mod Afgudsdyrkelse? I Sandhed, han havde da selv fremstillet for dem et Exempel paa en ligefrem Hylding og den høieste Dyrkelse af en Skabning!

Saaledes have vi seet Læren om Treenigheden, eller tre Personer i een Gud overflødigen stadfæstet og beviist ved Skriften; først have vi seet, at den med Nødvendighed indbefattes i de indrømmede eller bekræftede Kjendsgjerninger, at der er kun een Gud, at Gud Faderen er Gud, at Gud Sønnen er Gud, og at Gud den Hellig Aand er Gud; for det Andet have vi seet det bekræftet ved hyppige, mere eller mindre tydelige Hentydninger, i de forskjellige Dele af Skriften, til de forskjellige Personer i Guddommen. Vi slutte nu vor Beviisførelse med et enkelt Citat af 1 Joh. 5, 7., hvor hele Treenighedslæren indbefattes i eet Vers: „Thi der er tre, som vidne i Himmelen, Faderen, Ordet, og den Hellig Aand, og disse tre ere een."

III. For det Tredie ville vi betragte den Hovedindvending, som man har søgt at gjøre gjældende mod denne Lære. Denne Indvending bestaaer i — at „Læren om Treenigheden er ubegribelig, og fordrer af os, at vi skulle troe Mysterier." Hertil svare vi, at Spørgsmaalet hos os ikke bør være, om vi kan begribe Læren eller ikke, men, om det er en Lære, som er tydeligt udtalt i Skriften. Dersom det Sidste kan blive godtgjort, kan den Omstændighed, at en Lære er enten klar eller mysteriøs (dunkel) for vor Forstand, ikke have den mindste Indflydelse paa vor Forpligtelse til at troe paa den. Det burde være nok for os at vide, at Gud har talt, og hvad han har kundgjort, ere vi forpligtede til at troe; eller forkaste hele Bibelen.

At den ligefremme og sunde Skriftfortolkning lærer Treenighedslæren, maae vi næsten slutte fra den stærke Tilbøielighed hos Socinianerne til at forvandske den simple og klare Betydning af mange Steder i Skriften, at udslette andre ganske af den hellige Canon, og overhoved til at undervurdere selve Inspirationen. Men Indvendingen er grundet paa en falsk Præmis. Den antager, at vi ikke bør troe Noget, førend vi kan fatte det. Dersom dette er sandt, saa maatte vi proclamere en almindelig Skepticisme; thi hvad er der vel som vi kan fatte? Fra det mindste Insect op igjennem ethvert Led af Tilværelsens uendelige Kjæde ere der Mysterier, uforklarlige Mysterier, i enhver Gjenstand, som vi betragte. Men dog troe vi fuldt og fast paa Tingenes Tilværelse. Men efter alt det, som er blevet indvendt med Hensyn til Treenighedens Mysterium, er Vanskeligheden ligesaa stor med Hensyn til enhver Gjenstand, som staaer i Forbindelse med den guddommelige Tilværelse; thi hvilken af Guds Egenskaber kunne vi

fatte? Men lad os erindre, at det store Mysterium, som denne Indvending gjøres imod, ikke tager Hensyn til den Kjendsgjerning, at der ere tre Personer i een Gud, men til Maaden af denne Kjendsgjerning. Vi kunne ikke begribe, hvorledes det kan være; og det forlanges heller ikke, at vi med vor Tro skulle omfatte Maaden af dette Factum: — det er Noget, som ikke er aabenbaret. Der fordres simpelthen, at vi skulle troe denne Kjendsgjerning, eftersom den læres i Skriften.

Tilsidst maae vi spørge, hvad kunde vi vinde, just med Hensyn til Vanskeligheden, ved at give Slip paa Treenigheden? Vi svare, at vi derved vilde indvikle os selv i langt talrigere og mere indviklede Vanskeligheder. Til-Exempel kun een: hvorledes kunne vi forene det med Skriftens almindelige Indhold og Frelsens Plan, at det store Værk, som bestaaer i Hjerternes Omvendelse og Sjælenes Forberedelse til Himlen, gjentagne Gange tilskrives „Christi Kraft" og „Aandens Helligggjørelse." Dette er et Værk, som tilhører Gud alene; et Værk, som ingen anden end guddommelig Kraft kan udføre; og dog, dersom vi nægte Treenigheden, maae vi tillægge dette Værk, i dets høieste Forstand, en Skabning. Vi maae see hen til den Kraft, som tilhører en Skabning, for at fornye vore Sjæle, og støtte os paa en endelig Arm, paa et endeligt Væsen, som Kilden til vor evige Frelse og Salighed.

De Vanskeligheder, som indeholdes i den antitrinitarianske Fremstilling, kunne let mangfoldiggjøres, men der er allerede bleven sagt nok for at vise, at den eneste consequente og skriftmæssige Fremstilling, og den, som indeholder de mindste Vanskeligheder, er denne — at der er „een levende og sand Gud, men i denne Guddommens Eenhed ere der tre Personer, Fader, Søn og Hellig Aand, med lige Magt og Herlighed for evig." Ham være evig Priis og Ære!

„Medens Skriften lærer den naturlige Religions fundamentale Sandhed, at Gud er een, aabenbarer den to Personer, som vi, hver for sig, føres til at betragte som Gud, med Faderen, og at tilskrive dem alle de tre adskilte Personers Egenskaber. Det er umuligt, at de tre kunne være een i samme Forstand, i hvilken de ere tre; og deraf følger altsaa, som en nødvendig Slutning, at Guds Eenhed ikke er Eenhed af Personer; men deraf følger ikke, at det ikke kan være en Eenhed af en mere inderlig Art end Noget som vi see. En Eenhed i Overeensstemmelse og Villie, stemmer hverken overeens med Fornuftslutninger, eller kan paa nogen Maade rimes sammen med en stor Deel af Skriftens Udsagn, thi begge føre os til at antage en

Eenhed af Natur. Om den for de tre Personer fælles Substants efter sin Eiendommelighed er den samme, er et Spørgsmaal, hvis Discussion ikke kan forøge vor Kundskab, fordi intet af disse Ord ere anvendelige paa Gjenstanden; og efter alle vore Undersøgelser og Læsning, ville vi befinde os selv at være just paa det samme Sted, hvor vi begyndte, ude af Stand til at fatte den Maade, hvorpaa de tre Personer deeltage i den samme guddommelige Natur. Men vi ere imidlertid meget overfladiske Philosopher, dersom vi betragte dette som nogen Grund til at troe, at de ikke deeltage deri; thi vi ere altfor uvidende om den guddommelige Tilværelsesmaade til at vi have Ret til at sige, at Adskillelse af Personer er et Brud paa den guddommelige Eenhed. „Det er en forunderlig Dristighed hos Menneskene," siger Biskop Stillingfleet, „at tale om Modsigelse i Ting, som langt overgaae deres Forstand. Har Gud ikke aabenbaret os, at han skabte alle Ting; og er det ikke fornuftigt for os at troe dette, medmindre vi ere istand til at begribe den Maade, hvorpaa det er gjort? Har Gud ikke ligefrem aabenbaret, at der skal være en Opstandelse fra de Døde? Og skulle vi ansee det ufornuftigt, at troe det, indtil vi ere istand til at fatte alle Forandringerne af Materiens Partikler ligefra Skabelsen til den almindelige Opstandelse? Dersom man ikke skal troe Noget undtagen det, som kan forstaaes, maa selv Guds Tilværelse og alle hans urandsagelige Fuldkommenheder blive forkastet. Dersom vi troe, at Guds Egenskaber ere uendelige: hvorledes kunne vi da fatte dem? Vi ere besynderligt forvirrede i simple, ordinaire, endelige Ting; men det er Affindighed at gjøre Fordring paa at fatte det, som er uendeligt; og dog, dersom Guds Fuldkommenheder ikke ere uendelige, saa kunne de ikke tilhøre ham. Da altsaa Skriften lærer, at Faderen, Sønnen og den Hellig Aand ere een, og da Eenheden af tre Personer, som deeltage i den samme guddommelige Natur, nødvendigviis maa være en Eenhed af den meest fuldkomne Art, maae vi være forvissede om, at jo mere vi kunne fjerne enhver Tanke om Ulighed, Deling og Adskillelse, forudsat at vi bevare Adskillelsen af Personer, desto nærmere komme vore Forestillinger Sandheden."

Bibelens Lære om Treenigheden er et af disse sublime og hellige Mysterier, som Menneskets Aand, idetmindste saalænge den boer i denne Leerhytte, ikke kan gjennemtrænge. Vi maae studere og tænke, indtil vi ere fortabte i Tanker, men aldrig kunne vi begribe den guddommelige Natur og Tilværelsesmaade. En Trehed af Personer i Eenhed af Guddom, er Noget, hvorom vi ikke kunne danne os nogen

bestemt Idee. Denne Kjendsgjerning er os aabenbaret, uden Modsigelse, i Guds hellige Ord. Men hvad Maaden af dette Factum angaaer, siger Gud til Forstanden, denne ædle og mægtige Evne hos Sjælen, „saa langt skal Du gaae,“ „og her skal din stolte Flugt standse;“ og medens Forstanden ligger saaledes ydmyget i Støvet, afklædt sin pralende Styrke, og maaske vrantent knurrer over, at den aldrig meer vil forsøge en saadan Flugt mod Himlen, hvisker Troen blidt: „Jeg er Opstandelsen og Livet.“ „Intet Die har seet, og intet Øre har hørt, og det er ikke kommet i noget Menneskes Hjerte, hvad Gud haver beredt dem, som ham elske.“ Og naar vi have bortkastet det jordiske Klædebon for „Retfærdighedens Kaabe,“ og naar „vi skulle erkjende ligesom vi og ere erkjendte,“ Hvo kan da sige, hvilke Ting der kunne blive aabenbarede os? Hvilken Kundskab kan være saa attraaelsesværdig for en udødelig Aand som Kundskaben om hans Skaber? Men skjøndt den christelige Troes Mysterier ere skjulte, saa ere de dog ikke skumle eller mørke, thi de angaae Ham, som er Lys, Kjærlighed og Liv. Vi ere pligtige til at troe Alt, som Gud i Naade har aabenbaret om sig selv; og det er ikke noget Beviis imod Troen paa Treenigheden, at sige, at den er et ubegribeligt Mysterium. Er Du, stolte Dødelige, i Tvivl og Uvished om din egen Tilværelse? og dog, kan Du vel sige, hvorledes det røde Fluidums Løb gjennem dine Aarer opholder Dig i Tiden? „Herre, jeg troer; hjelp Du min Vantro.“ Lad mig kjende Dig i Tilgivelsen af alle mine Synder, ved Din Kjærligheds Søn, og i Din Hellig Aands oplysende og trøstende Virkninger! Lad mig vandre her i Troen, indtil „Troen forvandles til Beskuelse“ i en lysere Verden, og jeg skal see, uden at Dødelighedens dunkle Slør trækkes for mit henrykte Syn.“

Spørgsmaal til femte Forelæsning.

1. Hvoraf kommer Ordet Trinitet og hvad er dets Betydning?
2. Hvad har man indvendt imod Brugen af dette Ord?
3. Er denne Indvending fornuftig og rigtig?
4. Hvilke ere denne Forelæsnings tre Hovedinddelinger?
5. Kunne vi fuldstændigt begribe den guddommelige Tilværelsesmaade?
6. Kunne vi forstaae Treenigheden, tre Personer i een Person, og tre Guder i een Gud?
7. Kunne vi forstaae, at der ere tre adskilte intelligente Væsener i Guddommen?
8. Hvorledes have Socinianerne o. s. v. i Almindelighed fremstillet Trinitariernes Lære?
9. Hvorledes kan denne Fremstilling sees at være urigtig?
10. Hvilken er den rigtige Anskuelse af Læren om Treenigheden?
11. Er hver Person i Treenigheden et intelligent Væsen?
12. Ere der da tre, i Væsen forskjellige intelligente Væsener?
13. Hvilke vare de forskjellige fremragende Theologers Meninger om denne Gjenstand, saaledes som de fremstilles af Dr. Doddridge?
14. Hvortil sigter Treenighedens store Mysterium?
15. Hvilke ere de store Sætninger, som

ere godtgjorte i de foregaaende Forelæsninger, i hvilke Læren om Treenigheden indbefattes?
16. I hvilken Betydning skulle vi forstaae at tre ere een?
17. Hvorledes er Adskillelsen i Guddommen viist at være rigtigt udtrykt ved Ordet Person?
18. Hvilken Hentydning til Læren om Treenigheden findes i det første Capitel af 1 Mosebog?
19. Hvorledes viser det sig, at de tre Personer i Treenigheden alle vare virksomme i Skabelsen?
20. Hvorledes bevises Treenigheden af Daabsformularen?
21. Af Velsignelsesformularen?
22. Hvilket Vers i Skriften indeholder hele Treenighedslæren?
23. Hvad er Hovedindvendingen mod denne Lære?
24. Hvorledes svares der paa denne Indvending?
25. Indeholde de modsatte Anskuelser Vanskeligheder?
26. Hvilket er det givne Exempel?
27. Hvilken er den mindst forviklede og meest skriftmæssige Anskuelse?

Sjette Forelæsning.

Skabelsen.

I. Først ville vi undersøge, i hvilken Betydning Skabelse skal forstaaes.

Det oprindelige Ord, som oversættes ved: skabte, i det første Capitel af 1 Moseb., er bara, som, ifølge Kimchi, Buxdorf, og lærde Critiker overhoved, betyder at bringe til Tilværelse det som i Forveien ikke havde nogen Tilværelse; — en Udgang og Overgang fra Ikkeværenhed til Værenhed. Af den første og oprindelige Mening i selve Ordet saavelsom af den Skabelsesproces, som fremstilles i den mosaiske Beretning, lære vi, at Gud „i Begyndelsen" eller ved Begyndelsen af Tiden, gjorde eller skabte den Materie, af hvilken Himlene og Jorden bleve dannede.

Mange af de gamle Hedninger, som ikke kjendte Aabenbaringen, og som alene bleve ledede af vilde Speculationer, udrugede i deres egen Indbildning, havde saadanne urigtige Begreber om Gudommens Væsen, at de kunde ikke antage det muligt for ham at skabe det materielle Universum af Intet. Derfor meente de, at Materien, i en chaotisk Tilstand, havde været til fra Evighed, og at Guddommen kun ordnede og combinerede de modstridende Elementer, bragte Orden tilveie istedetfor Uorden, og bevirkede, at det Hele viste sig i sin Harmoni og Skjønhed.

Som vi allerede have seet, er denne fabelagtige Beretning om Skabelsen modsat den mosaiske Historie. I Hebr. 11, 3 synes Pau-

lus med Flid ligefrem at bekjæmpe denne Vildfarelse hos de hedenske Philosopher, idet han fortæller os, at „ved Tro forstaae vi, at Verden er bleven beredt ved Guds Ord, saa at de Ting, som sees, ere blevne til af dem, der ikke vare tilsyne.“ De „Ting, som sees,“ ere materielle; men ifølge Texten, rigtigt forstaaet, bleve Verdenerne ikke gjorte af en forud existerende Materie. Tvertimod fremlyser det af Bibelen, at det første Skabelsesværk har været, at kalde frem til Tilværelse den Materje, hvoraf Verdenerne senere bleve skabte. Saaledes forstaae vi, at Gud, i Ordets høieste Forstand skabte alle Ting af Intet.

Det er let at vise, at den mosaiske Beretning om Verdens Oprindelse er den eneste conseqvente Theorie, om det materielle Universum, som nogensinde er bleven fremsat. De Anskuelser af denne Gjenstand, som ere fremsatte af dem, der forkaste Aabenbaringen, kunne alle indbefattes under to Hovedafdelinger. Først, den allerede omtalte Anskuelse, som antager Materiens Evighed, men indrømmer, at Guds Kraft viiste sig i at danne Verdenerne, som vi see dem udfoldede omkring os, af det oprindelige Materiale, som han havde forhaanden og som existerede ved Siden af ham.

Den anden Anskuelse er den, som lærer Evigheden af det materielle Universum i dets organiserede Tilstand.

Men disse Theorier ere ikke alene ikke understøttede ved Aabenbaringen, men staae i en ligefrem Modsigelse med dens klare Udsagn. At de ogsaa i sig selv ere absurde og bebyrdede med uoverstigelige Vanskeligheder med Hensyn til Forstanden, vil en Smule Reflection over Sagen tydelig bevise.

Først: at antage at Materien existerede fra Evighed, er at tilskrive den Selv-Existents. Det som existerede fra Evighed, kunde ikke have været produceret ved nogen anden Ting; følgelig maatte alle Aarsagerne til dets Tilværelse være i det selv, og dette involverer, at det er selvexisterende og uafhængigt. Fremdeles: det som er selvexisterende og uafhængigt, maa existere med Nødvendighed; thi dersom Aarsagen til dets Existents har stedse været i det selv, saa kunde det ikke andet end existere; ellers vilde den nødvendige Forbindelse mellem Aarsag og Virkning være tilintetgjort. Derfor, hvis vi sige, at Materien var til fra Evighed, saa paastaae vi ogsaa, at den var til med Nødvendighed; og dersom dens Tilværelse var nødvendig, saa vare alle dens Dele og Egenskaber det ogsaa; thi en Substantses Dele og Egenskaber er uadskillelige fra dens inderste Væsen. Det er derfor klart, at hvis Materien er evig, maa den existere med Nødven-

dighed i alle sine Dele og Egenskaber. Og hvis det er saa, maa den særegne Tilstand, hvori den existerer, være nødvendig; og da maa den samme evige Nødvendighed i den selv, som bestemte dens Tilværelses Tilstand, bestemme Fortsættelsen af den samme Tilstand; følgelig, dersom Materien har existeret fra Evighed af i en chaotisk Form, maatte den for evig have vedblevet at existere i den samme Form; og ifølge denne Hypothesis kunde Verdenerne aldrig være blevne frembragte af Chaos. Saaledes see vi, at Materiens Evighed er ufornuftig og absurd.

For det Andet, at antage, at Verden existerede fra Evighed i dens organiserede Tilstand, er ufornuftigt.

Thi først, dersom den er evig, maa den være det i alle sine Dele; og dersom den er det i alle sine Dele, maa dens Beboere ogsaa være indbefattede deri; men at antage en evig Succession eller Følgerække af Dyr, det vilde være at antage et uendeligt Antal udgjort eller fremgaaet af endelige Tal, hvilket vilde være ufornuftigt; thi vi maae addere saa mange endelige Tal, som vi behage, men de kunne aldrig stige op til Uendelighed.*)

Den nærværende Fremskridtstilstand i Kunster og Videnskaber afgiver et Beviis imod Verdens Evighed. Som det er naturligt, maa enhver Generation høste Fordeel af den foregaaende Generations Arbeider og Erfaring; saa at den naturlige Udviklingsgang, fra Tid til Tid, er fremadgaaende; men alle de store og vigtige Opdagelser i Kunster og Videnskaber ere sammenligningsviis af ny Oprindelse. At forstaae dette, under Forudsætning af at Mennesker evigt have existeret paa Jorden, vilde være overordentlig vanskeligt.

Endnu Eet; det sammenligneIsesviis nye Datum paa de ældste Beretninger og Vidnesbyrd, er det andet Beviis mod Verdens Evighed, i dens organiserede Tilstand. Dersom Jordens Nationer havde været til fra Evighed af, maatte vi fornuftigviis antage, at Historien, enten paa Monumenter, eller bevaret i Erindringen, eller optegnet, vilde gaae tilbage gjennem mange Hundreder af Secler. Dette er kun faa af de Vanskeligheder, som vi finde os indviklede i, naar vi,

*) Biskop Pearson bemærker, at „denne Verdens virkelige Evighed er saa langt fra at være nødvendig, at den i og for sig selv er meget usandsynlig; og at, foruden Troens ubedragelige Vished, ikke et eneste Menneske kan bære tydeligere Tegn paa sin Ungdom end Verden paa sin Nyhed.

med Hensyn til Verdens Oprindelse, ønske at blive „vise over det, som skrevet er."

II. Skabelsens Tidspunct. For det Andet ville vi anstille Undersøgelser om Tiden, hvorpaa Verdens Skabelse fandt Sted.

Ifølge Septuaginta har man sat Skabelsens Datum næsten sex Tusind Aar før Christus; men Erkebiskop Usher har viist, til de Lærdes almindelige Tilfredshed, at Skabelsen, ifølge den hebraiske Tidsregning, fandt Sted fire Tusind og fire Aar før Christi Fødsel. Den hebraiske Original er sikkert en bedre Autoritet, end en Oversættelse som Septuaginta, hvorom det indrømmes, at den indeholder mange Misforstaaelser. Følgelig er Ushers Tidsregning almindelig antaget som correct.

Bekræftende Vidnesbyrd for Rigtigheden af denne Tidsregning kunne blive samlede fra almindelige historiske og traditionelle Legender af forskjellige Folkeslag paa Jorden. Ingen af disse, som have noget Beviis paa Troværdighed, naaer saa langt som den mosaiske Tidsalder; og naar man slutter fra den Fremstilling, de give af de ældste Tider, de omtale, kan man neppe undgaae den Slutning, at Verden var dengang i en Barndomstilstand.

Man har imidlertid ved Hjælp af Skepticismen søgt at mistænkeliggjøre det mosaiske Vidnesbyrd med Hensyn til Skabelsens Tid, som om den var altfor ny og moderne; og man har paakaldt Videnskabens Hjælp for at bekjæmpe Skriftens Beretning. Den nyere Tids Geologer paastaae at have opdaget af Jordens Structur eller Bygningsmaade, at den maa have existeret længe før den Tid, som angives af Moses.

Dette fra Geologien hentede Argument er paa eengang Beviis paa den menneskelige Forstands Svaghed og Dristighed. Forudsat at alle de lærde Geologer i Verden vare enige i, at Skabelsens Tidspunct, ifølge den Tid, som medgaaer til Formationen af de forskjellige Jordlag, i alle de Dele, hvor Undersøgelse har fundet Sted, og Formationens Tidspunct er bleven bestemt, blev sat sex Tusind Aar før det af Moses angivne Tidspunct; hvilken Tillid kunde man da sætte til denne Beviisførelse? Lad Philosophen grave sit Fossile frem af Jorden, og rive eller sprænge Graniten udaf Bjergene; lad ham undersøge dens Structur og analysere den, og calculere den Tid, som udfordres til dens Formation ved Hjælp af Ild og Vand, og hvad vil da blive Kraften af hans Beviis? Hvor let kan den Christne ikke møde ham, og sige ham, at Gud kunde have dannet og ordnet alle disse Dele, just saaledes som de ere, i selve Skabelsens Øieblik.

Denne simple Fremstilling, som bærer Sandhedens Præg, skal adsprede for alle Vinde Philosophens pralende Argumenter. Skabelsen havde, i alle dens Dele, en Begyndelse; Klipper sikkert ligesaavel som Mennesker, Træer og Planter. Mennesket blev ikke først skabt som et Barn; men han kom frem paa eengang med modne og fuldkomne Evner. Planter og Træer begyndte ikke oprindelig som Sæd i Jorden, men de bleve dannede i en moden Tilstand. Hvorfor skulde vi ikke kunne bygge lignende Argumenter paa de Folder og Ringe, som vise sig i Træet, naar man aabner det forat iagttage dets indre Bygning? Ved denne Undersøgelse kunde den Naturkyndige beskrive og bestemme Alderen paa den prægtige Eg og Ceder; men maae vi ikke antage, at et Træ af samme Art, nogle Dage efter Skabelsens Begyndelse, vilde have fremviist en Structur i dets Dele, lignende den, som senere dannedes hos den samme Art, idet den i Løbet af flere Aar gjennemgik en regelmæssig Udviklingsproces, indtil den naaede Modenhed? Kunde ikke det Samme være Tilfældet med Klipper og Fossiler? Kunde Gud ikke have dannet paa eengang disse Tings Substants af den selvsamme Beskaffenhed som den, der for Eftertiden skulde fremgaae af en længe fortsat Udviklings- og Chrystallisationsproces? Og hvad bliver der saa af Geologernes Beviis? Det er forbausende, at Nogen kan tillægge et Beviis for denne Gjenstand, som bygges paa Geologien, den mindste Vigtighed. Men selv om dette Argument ikke kunde blive bragt til Taushed og tilintetgjort paa den ovenfor angivne Maade, saa har dog Aabenbaringen intet at befrygte af Geologiens Videnskab; thi den lærde Cuvier har tilstrækkelig viist, at de geologiske Opdagelser alene tjene til at stadfæste den bibelske Historie. Saaledes staaer den mosaiske Beretning om Skabelsen hævdet og stadfæstet som den eneste troværdige Beretning om Oprindelsen af Mennesket og den Verden, vi beboe.

III. Det næste Punct, vi ville betragte, er Skabelsens Udstrækning.

Førend vi begynde vore Undersøgelser om de Ting, som ere producerede ved Skabelsen, ifølge den Beretning, vi ere i Besiddelse af, maae vi ikke undlade at omtale eet eller to Spørgsmaal, snarere curiøse end nyttige, som ofte ere blevne satte i Bevægelse med Hensyn til denne Sag.

Først spørger man, om de „sex Dage", som Moses omtaler, skulle forstaaes bogstavelig, eller forklares om ubestemte, men længere Tidsrum? I Modsætning til den bogstavelige Fortolkning har man

søgt at bevise, at en længere Tid var nødvendig til den regelmæssige Uddannelse af Jorden, idet den gik over fra en flydende Tilstand til den Fasthed og eiendommelige Structur, som den maa have opnaaet paa Moses's Tid; og derhos synes de forbausende Gjerninger, som bleve udførte, naturligen at udfordre en længere Tid til deres Fuldendelse.

Til alt dette maa der svares, at Guds uendelige Kraft just ligesaa let kunde have fuldført det hele Værk, skjøndt kunstigt sammensat og forbausende, i en Time som i Tusind Aar; at tale om langt Tidsrum som nødvendigt til Fuldendelsen af Guds Værk, synes derfor ikke at kunne bestaae med den rigtige Anskuelse af hans uendelige Fuldkommenheder.

Fremdeles vilde det blive uforklarligt og besynderligt, dersom vi i den ligefrem fortællende og detaillerede Beretning om Skabelsen, skulde forstaae Ordet „Dag" i en figurlig Betydning, da det ellers overalt i Bibelen, i den historisk fortællende Stiil skal forstaaes bogstaveligt. Naar vi bemærke den nøiagtige Maade, hvorpaa Dagen er bestemt „Aften og Morgen," vilde vi, dersom Ordet ikke skulde forstaaes bogstaveligt, neppe kunne frikjende den inspirerede Historieskriver for den Hensigt, at ville føre Andre bag Lyset.

Et andet Spørgsmaal, som for Mange har stor Interesse, skjøndt maaske mere speculativt end det ovennævnte, er dette: — skulle vi antage, at Moses giver en Beretning om den hele Skabelse, eller blot om vor Verden, og de Verdener, som mere eller mindre staae i Forbindelse med den, medens mange andre Verdenssystemer og Verdener, i det umaalelige Rum, kunne have været skabte maaskee flere Millioner Aar tidligere?

Paa den ene Side har man sagt, at det, at antage, at den Almægtige var vedbleven, at være alene, som et eenligt Væsen i det Umaalelige, fra Evighed af indtil faa Tusind Aar tilbage, uden nogensinde at udøve sin Skaberkraft, kan ikke stemme overeens med en fornuftig Anskuelse om den undervirkende Jehova.

Fremdeles har man anført, at „Morgenstjernerne sang tilsammen, og at alle Guds Sønner jublede af Glæde" ved Skabelsens Begyndelse; og at, efter hvad vi maae slutte af Historien om Syndefaldet, Englene maae have været skabte nogen Tid før den mosaiske Skabelse, at der kunde blive tilstaaet dem en tilstrækkelig Tid til deres Frafald og til det paafølgende tidlige Angreb paa Mennesket i Paradiis.

Til alt dette har man svaret, først, at hvor lang Tid vi end maatte antage, at Skabelsen har begyndt før de, „sex Dage," som Moses omtaler, saa maa der dog, naar Skabelsen overhoved har havt en Begyndelse, have været en Evighed førend den begyndte, og derfor maa Guddommen have existeret alene, just saa længe som intet var bleven skabt, indtil de af Moses angivne „sex Dage", med mindre vi sige, at en Evighed er længere end en anden, hvilket er absurd. Fremdeles, med Hensyn til Englenes Jublen ved Skabningens Frembringelse, har man svaret, at de kunde være blevne skabte paa den første eller anden Dag, eller iblandt de første af Guds Værk, og saa have været beredte til at juble, da de saae de forskjellige Dele af Skabelsen fremstaae efter dem. Hvad det angaaer, at de have havt Tid til at falde fra deres første Tilstand, og komme saa tidligt tilsyne i Paradiis forat bedrage vore første Forældre, har man svaret, at Ingen kan vide, hvor hastig de kunne have gjort Opstand, og være blevne udjagede fra Himlen, eller hvor længe Mennesket kan have været i Paradiis førend det blev besøgt af Fristeren. Vi ville, eller tør neppe have en Mening om et saa vanskeligt Spørgsmaal. Men det maa dog i det Mindste synes klart, at det hele System, hvoraf vor Verden danner en Deel, blev skabt i de „sex Dage."

Fremdeles har man spurgt, er Skabningen begrændset i sin Udstrækning, eller er den uendelig adspredt gjennem det umaalelige Rum? dertil maae vi tillade os at svare, at da Skabningen maa være endelig i dens forskjellige Dele, kan den ikke være uendelig i sit hele Indbegreb; thi Uendelighed kan ikke fremkomme af endelige Dele. Hvadsomhelst vi altsaa maae sige med Hensyn til den af det simple Rum begrændsede Natur, slutte vi dog, at Guds Skabning maa være begrændset i dens Udstrækning. Men paa samme Tid som vi bekjende den Tro, at Guds Skabning ikke er absolut ubegrændset i sin Udstrækning, maae vi ogsaa indrømme, at vi have overflødige Grunde til at slutte, at Guds Gjerninger ere omfangsrige og vidtudstrakte. Denne vor Verden er kun en Plet i Sammenligning med de talrige og vidtudstrakte Kloder, som staae i Forbindelse med vort eget Solsystem. Hvor uendelig lille maa den da ikke vise sig, dersom vi i vor Betragtning omfatte disse talrige Systemer, som vi maae antage at være adspredte i det vidt udstrakte Rum omkring os. At antage, at Skaberen havde dannet et saa stort Antal af mægtige Kloder, uden dermed at have nogen stor og vigtig Hensigt,

vilde ligefrem staae i Modsætning til hans Viisdom; derfor maae vi fornuftigviis slutte, at de ere befolkede med en utallig Mængde Fornuftskabninger eller intelligente Væsener, som ere bragte til Tilværelse ved den almægtige Kraft, i den viisdomsfulde og gode Hensigt, at vise hans Fuldkommenheder og Herlighed, som „opfylder Alt i Alle."

Men nu ville vi anstille mere specielle Undersøgelser om den intelligente Deel af Skabningen. Saavidt vor Kundskab naaer, maa hele den intelligente Skabning indbefattes i to Classer — Engle og Mennesker. Bibelen giver os en Deel Efterretninger om begge disse Classers Historie, Characteer og Beskjæftigelse; og vi ville søge til en vis Grad og forsaavidt vore Evner naae, at udfinde den vigtige Kundskab om denne interessante Materie.

I. Engle. Ordet Engel er det græske angelos, og betyder oprindelig, ikke en Natur eller et Væsen, men en Bestilling. Det betyder et Sendebud, eller En, som er sendt i et Gesandtskab.

I Skriften bruges Ordet meget almindeligt til at betegne en høiere Classe af intelligente Væsener, boende i de himmelske Regioner. Her maae vi, ligefra Begyndelsen af, imødegaae en skeptisk Indvending. Nogle have nemlig benægtet selve Tilværelsen af saadanne Væsener. Af Ap. Gj. 23, 8. lære vi, at Sadducæerne nægtede Tilværelsen af Engle og Aander. Denne gamle Vildfarelse har til enhver Tid i Verden havt sine Forsvarere, og det just iblandt dem, der bekjendte Troen paa Aabenbaringen. Da Skriften paa mange Steder taler om Engle som intelligente og virkelige Væsener, ere de, som have nægtet deres virkelige Tilværelse, blevne nødte til at forklare alle disse Steder i billedlig Betydning. Saaledes fortæller man os, naar Talen er om onde Engle, at deri ikke indbefattes andet end onde Principer eller vanhellige Tanker, og naar der tales om de hellige eller gode Engle, siger man os, at dermed menes kun gode Principer eller hellige Tanker. Til Saadanne, som løsrive dem fra deres Bibel, og, ved en saa haandgribelig Absurditet, aldeles omstyrte Skriftens klareste Udsagn, ville vi kun sige: bliv ved, hvis I behage. Dersom Skriftens klare Beretning ikke kan overbevise Eder om den virkelige Tilværelse af Engle, saa vil det være ganske unyttigt at raisonnere med Eder derom. I Sandhed, dersom den hele bibelske Beretning om Engles Tilværelse og Handlinger er Allegorie eller Billeder, saa maae vi ligesaavel forkaste den hele aabenbarede Bog som en idel Drøm eller taabelig Fabel.

Af Bibelen lære vi, at der ere to Classer af Engle — faldne eller onde Aander, og hellige eller gode Aander. Vi ville anstille en kort Undersøgelse om hver for sig.

1. Om de onde Engle. At disse, saaledes som de gik frem fra Skaberens Haand, vare baade hellige og salige Væsener, maae vi bestemt slutte fra det guddommelige Væsen. Den som er fuldkommen, hellig og god kunde ikke have frembragt vanhellige og ulyksalige Væsener. Hans Natur forbyder det. Til Bekræftelse af denne Sandhed læse vi i det første Capitel af 1 Moseb. „Og Gud saae Alt, som han havde gjort, og see, det var saare godt." Vi maae være ganske forvissede om, at enhver Skabning, saaledes som den kom fra Skaberens Haand, var fri for selv den mindste Plet af moralsk Ondt. At disse onde Engle vare engang hellige og lyksalige, og faldt ned fra den ophøiede Stilling, læres tydelig i følgende Sætninger: — Joh. 8, 44. „I ere af den Fader, Djævelen, og ville gjøre Eders Faders Begjæringer. Han var en Manddraber fra Begyndelsen af, og blev ikke bestaaende i Sandheden; thi Sandhed er ikke i ham. Naar han taler Løgn, taler han af sit eget; thi han er en Løgner, og Løgnens Fader." Jud. 6. „Og Englene, som ikke bevarede deres oprindelige Værdighed, men forlode deres egen Bolig, holder han forvarede i evige Lænker, under Mørket, til den store Dags Dom." 2 Pet. 2, 4. „Thi dersom Gud ikke sparede de Engle, som syndede, men nedstyrtede dem til Helvede, og overantvordede dem i Mørkets Lænker, at forvares til Dommen."

Af disse Steder lære vi, at Djævelen „blev ikke bestaaende i Sandheden," (hvilket indbefatter, at han engang var i den), og at de Engle, som syndede, have forladt deres oprindelige Bolig, og opholde sig nu i Mørkets Regioner. Dette ere de i Skriften berettede tydelige Kjendsgjerninger.

Man har ofte fremsat det Spørgsmaal, hvorledes kom de til at synde? Man har ved mange curiøse Speculationer søgt at forklare sig Oprindelsen af det moralske Onde. At Englene vare under en Lov, er klart af det Factum, at de syndede. Og dersom de vare under en Lov, som det var muligt for dem at overtræde, saa maae de have været i en Prøve- og Ansvarlighedstilstand for Gud. Med alle disse Kjendsgjerninger, angaaende deres Tilstand, for Øine, see vi ingen større Vanskelighed i at forklare deres Fald, end at forklare Menneskets Fald, med Undtagelse af, at ingen fremmed Frister kunde have bedraget de Førstnævnte. Her spørger man os da, hvorledes kunde de falde i Synd, uden først at blive fristede? og hvorledes

kunde de blive fristede, da der endnu ikke var noget Ondt til i Universet? Saameget kunne vi sige med Hensyn til Englenes Tilstand.

Først lærer Skriften, at de syndede og faldt.

For det Andet, at der ikke vare nogen onde Væsener i Universet, forat friste dem til Synd, kunne vi tydeligt slutte af Skriften.

Men hvorledes det gik til, at de syndede, uden at blive fristede; eller, dersom de fristede dem selv, hvorledes de da kunne have frembragt Fristelsen i deres egen Natur, som endnu var hellig, kunne vi maaskee ikke fuldkomment begribe; men Kjendsgjerningerne ere aabenbarede, og vi ere nødte til at troe dem. Det vil imidlertid kaste noget Lys paa Sagen, om vi erindre, at Muligheden af at synde er væsentlig for en Tilregneligheds-Tilstand. Og at sige, at Gud kunde ikke gjøre det muligt for Englene at synde, uden først at skabe moralsk Ondt, vilde derfor være det samme som at sige, at Gud ikke kunde skabe et moralsk tilregneligt virkende Væsen, hvilket vilde være lige uforeneligt med det guddommelige Væsen og med Bibelens Vidnesbyrd. Efterat have forudskikket disse Bemærkninger med Hensyn til Englenes Fald, ville vi nu anstille en Undersøgelse om deres Natur, Beskjæftigelse og Bestemmelse.

(1.) Deres Natur. At de ere aandelige Væsener, er klart af Skriften: „Han gjør sine Engle til Aander;" men at begribe selve Maaden, hvorpaa disse aandelige Væsener existere, er for os umuligt.

At de ere vanhellige og ulyksalige bevises ogsaa klart af deres nærværende Opholdssted; de siges at være „forvarede i Lænker, under Mørke," og at være blevne „nedstyrtede til Helvede." Da Helvede fremstilles som deres fornemste Opholdssted, og det som Straf for deres Synd, saa see vi, at de ere i Pinsler. Men vi kunne ikke slutte, at de ere absolut bundne eller indskrænkede til deres Fængsel. Dette modsiger Historien om Menneskets Fald, saavelsom mange andre Dele af Skriften. De kunne besøge vor Verden, og maaskee ogsaa andre Dele af Universet; men hvor de end ere, saa ere de endnu „urene Aander, som søge Hvile, og finde den ikke." De kunne ikke undflye deres Elendighed.

(2.) Beskjæftigelse. Angaaende disse Aanders Beskjæftigelse lærer Bibelen os adskilligt, som fortjener Opmærksomhed.

Først, de faae undertiden Tilladelse til at plage Menneskenes Legemer.

Dette lære vi af Jobs Historie. Satan var den handlende Person, der plagede ham med en smertelig Sygdom. Det samme

lære vi af de mange Syge paa Frelserens Tid, som siges at have været besatte af Djævle.

Det er rigtignok bleven paastaaet, at disse ikke vare virkelig og i bogstavelig Forstand besatte af Djævle, men at de vare syge af Epilepsi, Lamhed eller Værkbruddenhed, Galskab o. s. v., og at de billedlig sagdes at være besatte af Djævle. Vi svare herpaa med de Ord, som Dr. Campbell af Skotland har sagt: „Naar vi finde berettet om Antallet af Djævle i de specielle Besættelsestilfælde, naar vi finde deres Handlinger udtrykkeligt adskilte fra de Handlinger, som udførtes af det besatte Menneske selv, naar vi finde Samtaler førte med de Førstnævnte, angaaende de Forholdsregler, der skulde tages mod dem efter deres Uddrivelse, og Beretninger givne om, hvilke Bestemmelser der i Virkeligheden bleve tagne mod dem; naar vi finde Sygdomme og Lidenskaber specielt tilskrevne dem, og Lignelser tagne fra deres sædvanlige Maade at være paa, er det umuligt at nægte deres Tilværelse, uden at antage, at de hellige Historieskrivere vare enten selv bedragne med Hensyn til dem, eller lagde an paa at bedrage deres Læsere.“

For det Andet: De have Tilladelse til at udøve en ond Indflydelse paa Menneskenes Sind og Hjerte, saaledes som det fremlyser af følgende Steder: — Eph. 6, 12. „Thi vi have ikke Kamp mod Kjød og Blod, men mod Fyrstendømmer og Magter, mod Verdens Herrer, som regjere i denne Tids Mørke, mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen.“ Aabenb 20, 7. 8. „Og naar de tusinde Aar ere fuldendte, skal Satanas løses af sit Fængsel. Og han skal udgaae at forføre Folkene.“ 2 Tess. 2, 9. 10. „Men hiins Tilkommelse skeer efter Satans kraftige Virken med al Løgnens Magt og Tegn og underlige Gjerninger, og med al Ugudelighedens Bedrag iblandt dem, som fortabes.“ I Eph. 2, 2. kaldes Satan „den Aand, som nu er virksom i Vantroens Børn.“ I 2 Cor. 2, 11. siger Paulus: „thi hans Anslag ere os ikke ubekjendte;“ og i 1 Pet. 5, 8. siges han at være „en brølende Løve, som gaaer omkring, søgende hvem han kan opsluge.“

Af disse Skriftsteder lære vi, at onde Aander søge, ved flittige og vedholdende Anstrængelser, at fordærve og ødelægge Menneskenes Sjæle. Men til vor Trøst og Opmuntring skulle vi vide, at de kun kunne gaae saalangt som deres Lænker naae. De kunne friste, men de kunne ikke twinge os til Synd, og det siges os, at vi skulle „modstaae Djævelen, og han vil flye fra os.“

(3.) Deres Bestemmelse. Vi lære af Skriften, at disse onde Aander ere „forvarede i Lænker, under Mørke, til den store Dags Dom.“ Fremdeles siges den „evige Ild,“ hvortil de Onde skulle dømmes ved Dommen, at være „forberedt Diævelen og hans Engle.“ Af alt dette slutte vi, at skjøndt de nu ere i Pine, forvares de dog til Dommen, hvor endnu skrækkeligere Dom venter dem. For dem er der ingen Gjenløsning, ingen Barmhjertighed, intet Haab.

Man har opkastet det Spørgsmaal, hvorfor der ikke var bleven sørget for at vinde dem tilbage? Det er tilstrækkeligt at vide, at Gud, som altid gjør Ret, har gaaet dem forbi. De syndede, uagtet de havde Lys og Kundskab. Enhver stod og faldt for sig selv alene. Og medens Guds Retfærdighed viser sig i deres evige Ødelæggelse, bliver hans Godhed dog ikke mere forringet derved, end ved onde Menneskers Straf. Med Hensyn til begge Classer kan der siges, de havde en rigtig Prøve, men de have valgt det Onde, og maae „æde Frugten af deres Gjerninger.“

2. Hellige Engle. Vi komme nu, for det Andet, til at anstille en Undersøgelse om de hellige Engle. Med Hensyn til dem kan man af Bibelen erholde forskjellige belærende Oplysninger.

(1.) ville vi tale om deres Karakteer og Stilling.

Først. De ere i Besiddelse af en høi Grad af Intelligents og Viisdom. I 2 Sam. 14, 17 finde vi Qvinder fra Tekoah talende med David som følger: „som en Guds Engel er, saa er min Herre Kongen til at skjælne Godt og Ondt.“ Til deres høiere Intelligents maa man slutte sig 1) af deres Aandelighed. De boe ikke i svage og skrøbelige Legemer. 2) Af deres Opholdssted. De „skue bestandig Guds Aasyn“ i Herlighed, og boe i Glandsen af det himmelske Lys. 3) Af deres lange Jagttagelse og Erfaring. Igjennem en Mængde Tidsaldere have de i sød Beskuelse betragtet Guddommens aabenbarede Egenskaber og fløvet deres lette, ubetyngede Flugt til forskjellige og fjerne Dele af Himmelens Regioner, for at udføre Guddommens Befalinger og være Vidner til den guddommelige Bestyrelses Undere. Til hvilket ophøiet Standpunkt i Kundskab og Viisdom maae de have hævet sig! De for den klareste Menneskeforstand mest skjulte Ting maae være udbredte for Seraphernes Blik med Dagslysets Klarhed.

For det Andet. De ere hellige Væsener. I Matth. 25, 31. kaldes de „de hellige Engle,“ og at de aldrig ere afvegne, i det Mindste fra Retfærdighedens Vei, slutte vi af den Bøn i Fadervor: „skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden.“ Frem-

deles slutte vi os til deres Hellighed af deres Opholdssted. Intet Ureent kan indgaae i Himmelen; men nu have de, i det Mindste i sex Tusind Aar, bedækket deres Ansigt foran Thronen, og udraabt med ærefrygtsfuld Ydmyghed: „Hellig, hellig, hellig, er Herren Gud Zebaoth."

For det Tredie. De besidde megen Virksomhed og Styrke. I Ps. 103, 20. læse vi: „Lover Herren, I hans Engle, I vældige i Magt." Vel have de al deres Styrke fra Jehova, men han har udrustet dem med forbausende Kraft. Ødelæggelsens Engel slog de Førstefødte i Ægypternes Familier; og nogle af Guds mest udmærkede Domme ere blevne udøvede ved Engle. Fremdeles, med hvilken forbausende Hurtighed maae vi antage at de kan gaae fra den ene Verden til den anden. De fremstilles som flyvende med Vinger, og da de ere af en reent aandelig Natur, maae vi antage, at de kan flyve med Tankens Hurtighed. Vi have et Exempel derpaa i det niende Capitel af Daniel. Da Daniel begyndte sin Bøn, blev Engelen Gabriel befalet at flyve fra Himmelen, og førend Bønnen var sluttet, rørte han ved Daniel „ved Aftens Madoffers Tid."

For det Fjerde. De besidde uafbrudt Salighed. Dette slutte vi af deres Naturs Hellighed, saavelsom af deres stadige Samfund med Gud i Salighedens Egne. De kunne ikke have noget Samvittighedsnag med Hensyn til det Forbigangne og ingen Frygt eller Ængstelse for det Tilkommende. De drikke udødelige Glæder af Salighedens rene Kilde og mættes forevigt ved det henrykkende Syn af den guddommelige Herlighed.

(2.) Dernæst ville vi anstille en Undersøgelse om deres Beskjæftigelse.

Først. De bruges som virkende Midler ved Udøvelsen af det guddommelige Forsyn. Med Hensyn hertil har Milton sagt: „Millioner af aandelige Skabninger gaae useete paa Jorden, baade naar vi vaage og naar vi sove." Et Exempel paa Englenes Virksomhed med Hensyn til Udførelsen af Forsynets Beslutninger, sees af Daniel 10, 13. „Men Fyrsten af Kongeriget Persien stod imod mig een og tyve Dage, og see, Michael, een af de fornemste Fyrster, kom for at hjælpe mig." Men et af de mest slaaende Exempler paa en tjenende Engels Magt, er maaskee Ødelæggelsen af Senacheribs Hær, som havde trodset den levende Gud. 2 Kong. 19, 35. „Og det skete i den samme Nat, at Herrens Engel foer ud, og slog i de Assyrers Leir Hundrede og fem og firsindstyve Tusinde, og der man stod aarle op om Morgenen, see, da vare de alle-

sammen døde Kroppe." Man har antaget, at denne Ødelæggelse var foraarsaget ved den i Østen saa fordærvelige, pestagtige Vind; men dersom det var saa, var Engelen dog det af Forsynet brugte Redskab til at hidføre denne Vind, paa den Tid, som Dødens Redskab, frygteligere end Sværdet.

For det Andet. Dernæst bruges de hellige Engle som tjenende Aander for de Hellige.

1. Ved at aabenbare dem den guddommelige Villie. Som Exempler derpaa have vi Ezechiel, Zachariah og Daniel. Aabenbaringen af Kirkens prophetiske Historie skete til Apostelen Johannes, paa Pathmos, ved en Engel; men i dette Tilfælde var Engelen en af de hedengangne Propheters Aander.

2. De vaage over de Hellige for at bevare dem fra det Onde. I Ps. 91, 10—12 læse vi: „Dig skal intet Ondt vederfares, og der skal ingen Plage komme nær til dit Paulun. Thi han skal befale sine Engle om dig, at bevare dig paa alle dine Veie. De skal bære dig paa Hænderne, at du ikke skal støde din Fod paa en Steen," og Ps. 34, 8 læse vi: „Herrens Engel leirer sig trindt omkring dem, som ham frygte, og befrier dem." I Matth. 18, 10. siger vor Frelser: „Seer til, at I ikke forarge een af disse Smaae; thi jeg siger Eder, deres Engle i Himlene see altid min Faders Ansigt, som er i Himlene." Fremdeles læse vi i Hebr. 1, 14. „Ere de ikke alle tjenende Aander, udsendte til Tjeneste for dem, som skulle arve Salighed?"

At Engle tjene de Hellige, læres fuldstændigt paa ovenanførte Steder. Vi kunne imidlertid ikke deraf slutte, at de skulle bevare de Hellige for enhver Ulykke i Livet; thi Modgang og Prøvelser ere nødvendige for de Helliges Fuldkommelse, for at bringe deres Dyd til Modenhed, og for at gjøre dem skikkede til Herlighed. De ere bestandig omkring vor Vei, de ere hos os naar vi sove og naar vi vaage, forat bevare os fra Ondt, og for at omgive os med en usynlig Beskyttelsesmuur.

3. De bringe de Helliges Sjæle til Salighedens Boliger. De ledsage dem i Livet som deres Vagt og Beskyttelse, idet de have faaet det Hverv af deres himmelske Fader, at trøste dem i Modgang, frelse dem fra deres Fjender, og ledsage dem paa hele deres tunge Pilegrims-Vandring; men naar Dødens Stund kommer, vente de hos de udaandende Hellige, forat bære deres Aand hjem til Gud. Dette er skjønt skildret i Luc. 16, 22. Da Lazarus døde, siges der: „han blev baaren af Engle i Abrahams Skjød." Vi betragte

Døden som en Sørgens og Bedrøvelsens Scene; men lad kun det Dække, som skjuler den usynlige Verden for vort Blik, blive borttaget, og vi ville see Engleskarer i Nærheden af den døende Christne, og høre søde Melodier af himmelske Harper, blandende sig med de grædende Venners Sukke og Stønnen, og sagte hviskende i Søster-Aand, „kom bort." Vi maae med Sandhed sige: „Det Sted, hvor den gode Mand møder sin Skjæbne, er langt fortrinligere end selv de Dydiges Opholdssted her paa Jorden, da det ligger indenfor Himmelens Grændser."

4. Men tilsidst, skulle de tjene de Hellige paa den sidste Dag, naar Basunen skal lyde og de Døde skulle opstaae. Herren „skal sende sine Engle med en Basuns mægtige Lyd, for at samle hans Udvalgte" fra de fire Verdenshjørner, og tilligemed dem skulle alle de Hellige „rykkes hen i Skyerne, forat møde Herren i Luften."

Der kunde siges meget Mere, men vi have givet et svagt Omrids af Englenes Stilling og Beskjæftigelse, saaledes som det aabenbares i Skriften. Hvor ædel og ophøiet en Deel af den store Skabers underfulde Gjerninger ere ikke disse himmelske Væsener! Hvilken udstrakt og omfattende Betragtning af Guds uendelige Viisdom og Godhed maae de ikke have! Hvor dyb maa deres Tilbedelse være! og hvor maa den tiltage, eftersom de stadig bære Vidne om den skjønne Udfolden af Kjærlighed og Magt i det vide Universum af Guds Skabelse og Forsyn! Hvor herlig maa deres Beskjæftigelse være! Dag og Nat udføre de deres Skabers høie Befalinger, ikke som kjedeligt Pligtarbeide, men som en sød og levende Fornøielse. Herre, hjælp os, at vi maae gjøre din Villie paa Jorden, som Englene gjøre den i Himlen!

II. Mennesket, i dets oprindelige Tilstand. Efterat Skaberen havde dannet den lavere Deel af Skabningen, blev Mennesket, den ædleste og meest ophøiede Skabning, som tilhører Jorden, dernæst frembragt. Idet vi nu henvende vor Opmærksomhed til Undersøgelsen af Menneskets Characteer og Tilstand, ere der adskillige Puncter af Interesse, som fremstille sig for vort Blik.

1. Hans Natur var dobbelt, materiel og immateriel; eller, med andre Ord, han havde et Legeme og en Sjæl. Hans Legeme var „dannet af Jordens Støv", og materielt, ligesom Jorden, hvoraf det var taget. Men hans Sjæl var immateriel; og i denne Henseende lignede den Gud, fra hvem den gik ud.

Man har opkastet det Spørgsmaal, om den menneskelige Sjæl egentlig var skabt, eller var kun en Emanution (Udflydning) fra Guddommen? Den førstnævnte Mening er mere i Overeensstemmelse med Skriften og mere almindelig antaget. At forudsætte, at Sjælen ikke var skabt i den samme Forstand som Verden, vilde være det samme som at nægte, at Mennesket var et skabt Væsen; thi Sjælen er den vigtigste Deel af hans Natur. Ja, hvad mere er, det vilde tillige være at benægte Sjælens virkelige Tilværelse; thi dersom den ikke var skabt, maatte den være en Deel af Gud; men Gud er uendelig, uden Dele, og usynlig; derfor er den Idee i og for sig selv absurd. Men kunde vi endogsaa slippe for Absurditeten i den Betydning, saa vilde Vanskeligheder møde os fra andre Kanter. De Ugudeliges Sjæle skulle blive straffede med „evig Fortabelse langt borte fra Herrens Nærværelse;“ følgelig kunne de ikke være en Funke af den guddommelige Natur. Den Slutning er da klar, at vi enten maae antage, at Gud har skabt Menneskets Sjæl af Intet, eller aldeles nægte dens virkelige Tilværelse.

2. I Guds Billede. Den inspirerede Skildring af Menneskets oprindelige Characteer er, at han var „i Guds Billede og efter hans Lignelse.“ Vi gaae derfor over til at anstille en mere speciel Undersøgelse om, hvori dette „Billede“ eller denne „Lignelse“ bestod.

Ingen Theorie, som nogensinde er bleven anvendt paa denne Gjenstand, er maaskee mere absurd end den der henfører dette Billede til Legemet. „Gud er en Aand,“ uden legemlig Form eller Dele, og derfor kunde Menneskets Legeme, som saadant, ikke være i Guds Billede.

Andre have villet lade dette Billede bestaae i det Herredømme, som er givet Mennesket over de skabte Ting; men denne Forklaring af Gudsbilledet gjendrives ved det Factum, at Mennesket modtog dette Herredømme efter at han var bleven skabt; hvorimod han var skabt i Guds Billede.

Idet vi søge at komme til Vished om, hvori dette Billede bestod, kunne vi ikke blive staaende ved en enkelt Qvalitet, og sige, at det bestod i den alene, men vi ville finde flere Enkeltheder, hvori det bestod.

(1.) Aandelighed er den første, vi skulle nævne. Gud kaldes „Aandernes Fader“, uden Tvivl med Hensyn til den Lighed, Mennesket har med sin Skaber i hans Naturs Aandelighed. I Ap. Gj. 17, 29 læse vi: „Efterat vi da ere Guds Slægt, bør vi ikke

mene, at Guddommen er liig Guld eller Sølv eller Steen, som er dannet til et Billede ved Menneskenes Kunst og Paafund."

Apostelens foranførte Beviis er aabenbart grundet paa Menneskets Lighed med Gud i Aandelighed. Beviset er dette: — da Mennesket er et aandeligt Væsen, saa maa Gud, hvis Mennesket har sin Oprindelse fra ham, være et aandeligt Væsen; følgelig kan Guddommen ikke være en materiel Substants, liig Guld eller Sølv, eller Stene." Men skjøndt der er denne Lighed i Aandelighed, kunne vi dog ikke sige, at Guddommens aandelige Væsen ikke staaer langt høiere i Fiinhed og Reenhed, end den meest ophøiede Skabnings Aandelighed. Men at begribe et aandeligt Væsen overgaaer vore høieste Evner.

(2.) Kundskab er den næste Egenskab eller Eiendommelighed, hvori vi maa sige, at dette Billede bestod. Dette bevise vi af Col. 3, 10, idet vi læse følgende: „og have iført det nye Menneske, som fornyes til Erkjendelse efter hans Billede, som skabte det." Her sigtes ligefrem til Gudsbilledet, i hvilket Mennesket oprindelig var skabt. Efter denne Sætning tilføier Macknight følgende Ord: „Just ligesom Gud, i den første Skabelse, gjorde Mennesket efter sit eget Billede." Med Hensyn til den Kundskabsgrad, hvormed Mennesket oprindelig var udrustet, have Bibelfortolkerne havt forskjellige Meninger. Nogle have i denne Henseende fremstillet Mennesket næsten som et Barn, der saa at sige maatte lære enhver Ting; medens Andre have ophøiet det næsten, om ikke ganske til Englenes Fuldkommenhed. Den mulige Sandhed ligger imellem de to Yderligheder. At Mennesket stod lavere, i denne Henseende, end Englene, maae vi slutte af Pauli Vidnesbyrd: han blev gjort „lidet ringere end Englene." At hans Kundskab var overmaade stor, maae vi slutte af hans Naturs Reenhed og Fuldkommenhed. Moralsk Ondt havde ikke forstyrret eller afkræftet hans Evner, eller indhyllet ham i Mørke. Vi maae ogsaa meget naturlig føres til den samme Slutning af Beretningen om Paradiset; — af den Omstændighed, at han strax kunde give de forskjellige Dyr, som førtes til ham, passende eiendommelige Navne, og af hans Dygtighed til at føre en Samtale med sin Skaber.

(3.) Hellighed, eller moralsk Reenhed, er den næste og vigtigste Deel af Gudsbilledet, som vi skulle omtale. I Eph. 4, 24 læse vi: „og iføre Eder det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Sandhedens Retfærdighed og Hellighed." Den Fornyelse af vor moralske Natur, der i Skriften i Almindelighed fremstilles som Befrielse fra Syndens Smitte, siges her at være „efter Gud", efter

Guds Billede, og dette Billede siges at bestaae „i Retfærdighed og Sandhedens Hellighed.“ At Mennesket oprindelig var i Besiddelse af en absolut og væsentlig Hellighed, uafhængig af Gud, troe vi ikke. Ingen uden Gud, Hellighedens Kilde, kan beholde denne Egenskab i en uafhængig og høieste Forstand. Mennesket modtog derfor Helligheden fra dets umiddelbare Forbindelse, og ligefremme Samfund med Gud. At hans Tilstand var saadan, maae vi med Sikkerhed slutte just af den Kjendsgjerning, at han havde Omgang med sin Gud. Det er ogsaa klart indbefattet i det fuldkomne Bifald, som Skaberen udtalte om sine Gjerninger. De siges at være „saare gode.“ Saaledes kunde de ikke have været, dersom den mindste Vanhellighed havde klæbet ved nogen af dem. Han, som selv er uendelig hellig, kunde ikke, overeensstemmende med sin Natur, have produceret en vanhellig Skabning. Strømmen maa deeltage i Kildens Natur. Derfor blev Mennesket skabt „uden Plet eller Rynke“ i moralsk Forstand.

(4.) Udødelighed er den sidste Egenskab vi skulle omtale, hvori Gudsbilledet bestod. Denne antage vi, maa anvendes ligesaavel paa Menneskets Legeme som paa dets Sjæl. Den angaaer hele dets sammensatte Natur. At Mennesket aldrig vilde have døet, dersom ikke Synden var indkommen i Verden, er en uigjendrivelig Slutning af Pauli Ord i Brevet til Romerne, hvor han viser, at „Døden kom ind i Verden formedelst Synden.“ Fremdeles er den indbefattet i Lovens oprindelige Straf: — „Paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visseligen døe.“ Ganske sikkert er den Forjættelse indbefattet heri, at dersom han vedblev i Lydighed, skulde han leve. Med disse ligefremme Vidnesbyrd om Menneskets oprindelige Udødelighed for Øine, føle vi ikke nogen Tilbøielighed til at disputere med dem, som paastaae, at Mennesket i bogstavelig Forstand vilde have døet, hvad enten det havde syndet eller ikke. Dersom Saadanne ønske at more sig selv ved deres egne Phantasier, som staae i Modsætning til de tydeligste Skriftsteder, ville vi overlade dem til Nydelsen af deres behagelige Drømmerier.

Fremdeles maae vi bestemt slutte, at Udødeligheden var en Deel af det Gudsbillede, hvori Mennesket var skabt, 1 Moseb. 9, 6. „Hvo som udøser Menneskets Blod, ved Mennesket skal hans Blod udøses; thi i Guds Billede gjorde han Mennesket.“ Da nu Morderbrødens Afskyelighed fremgaaer af det Factum, at Mennesket var skabt i Guds Billede, maa dette Billede, for en Deel, have bestaaet i Udødelighed; ellers kunne vi ikke see, hvori Beviiskraften ligger.

Nogle have adopteret den Idee, at Menneskets Legeme var skabt dødeligt, men at denne naturlige Tendents til Opløsning, ved en viis Indretning var modvirket ved „Livsens Træ." Vi tilstaae, at vi ikke kunne see, hvorledes denne Theori kan opretholdes enten ved Skriftens Authoritet eller ved Fornuftslutninger. Selv om man antager, at Livsens Træ var det Middel, hvorved det behagede Gud at forlænge Menneskets Tilværelse, saa vilde dog deraf ikke følge, at han af Naturen var dødelig, med mindre Ordene tages i en aldeles forskjellig Forstand fra den, i hvilken den bestandig bruges naar de anvendes paa Mennesket. Men hvad, vil man spørge, skal man forstaae ved Menneskets naturlige Egenskaber? Er det ikke de Egenskaber, som henhøre til hans Natur, saaledes som Skaberen har ordnet den? Og dersom det er saaledes, var Mennesket da ikke ligesaa absolut sikkret i Besiddelsen af sin Naturs Udødelighed, under Forudsætning af, at Livsens Træ var Midlet, som han kunde have været det paa en anden Maade? Og vil det ikke følge heraf, at hans Udødelighed just er ligesaa naturlig, dersom den var tilsikkret ham paa den Maade, som den havde kunnet være, hvis det var skeet ad en anden Vei? Ingen uden Gud kan besidde Udødelighed uafhængigt. Fortsættelsen af den menneskelige Sjæls Tilværelse, ja, selve Englenes Tilværelse, er just ligesaa afhængig af Guds Villie, og et ligesaa virkeligt Resultat af Guds Kraft, som det menneskelige Legems Udødelighed vilde have været det, forudsat, at den var bleven sikkret ved Livsens Træ. Hvad enten den guddommelige Kraft, ved hvilken Bestandigheden af vor Tilværelse er sikkret, udøves ved Livsens Træ som Middel, eller paa en anden Maade, saa er det ligefuldt Guds Kraft. Heraf vilde det følge, just under denne Forudsætning, at det menneskelige Legeme var ligesaa udødeligt af Naturen som hans Sjæl. Men er ikke den Tanke, at Menneskets Legeme oprindelig af Naturen var dødeligt, modstridende Skriftens almindelige Mening om denne Gjenstand, nemlig den, at „Døden er Syndens Sold?" Jeg kan ikke andet end tænke, at det vilde være en mere skriftmæssig Forklaring af „Livsens Træ" at sige, at det snarere var et Pant paa eller Borgen for Guds tydelige Løvte om, at Mennesket, af Naturen skabt udødeligt, skulde, under Betingelsen af Lydighed, vedblive at være i denne Tilstand. Men dette være nu som det vil, Hovedpunktet er tydeligt, dette nemlig, at Mennesket, ifølge Guds Villie og Kraft, blev gjort udødeligt, samt at denne Udødelighed var en Deel af Guds Billede, hvori det var skabt.

Vi have saaledes seet, at dette Gudsbillede, hvori Mennesket var skabt, omfattede Aandelighed, Kundskab, Hellighed og Udødelighed.

3. Det Sidste vi skulle omtale med Hensyn til Menneskets oprindelige Tilstand, er, at han blev skabt lyksalig.

Skabt, som et intellectuelt og aandeligt Væsen, udrustet med Forstandsevner, skikkede til Udøvelsen af høie og hellige Ting, og havende Adgang til selskabelig Omgang og inderligt Samfund med Gud, var han deelagtig i en reen og uafbrudt Lyksaligheds Velsignelser. Sat i en Verden, hvor Alt var Orden, Harmonie og Skjønhed, — undtaget fra al legemlig Svaghed og Sorg, og uden Bevidsthed om nogen sjælelig Skrøbelighed eller Ufuldkommenhed — havde han Tilladelse til, ved uforstyrret Sjæls- og Legems-Frihed, i Bevidstheden af Hjertets Uskyldighed og Retskaffenhed, at vandre omkring i Paradisets Have, hvor de sig aabnende Blomster, de sig udfoldende Skjønheder, den sødeste Vellugt og de rigeste, meest afvexlende Melodier forkyndte, med en himmelsk Tale, for Øiet, Øret, og enhver menneskelig Sands, at Gud, hans Skaber, havde dannet ham til Lyksalighed. Saaledes have vi med svage Træk skitseret den Tilstand, i hvilken vor Slægt oprindelig blev sat af Skaberen. Vore første Forældre vare hellige og lyksalige. Da Mennesket var sat i Glædernes Have, hvor Alt var Skjønhed, Friskhed, Vellugt og Velklang, hvor kunde han da føle noget Savn? Da han var skabt med høie Evner til at erhverve Kundskab, maatte alle hans Undersøgelser blive godt belønnede. Han blev skabt hellig, elskende Gud med hele sin Sjæl; hvor sødt for ham var da ikke Samfundet med Aandernes Fader! Enhver Handling var Gudsdyrkelse, thi der var ingen Synd. Da han henrykt stirrede paa det hvælvede Firmament, tæt besat med glimrende Verdener, eller sad i det milde Maaneskin, eller gik frem i det endnu mildere Tusmørke, saa er der ingen Tvivl om, at hans Sjæl har hævet sig i en stiltiende eller talende Taknemmelighed op til ham, som havde beredt sine Børn et saa skjønt Opholdssted. Da Dagslyset viste sig i Østen, og Morgenens Sange brøde frem for hans Øre, maatte Menneskets Hjerte blive stemt til Tilbedelse, og Paradisets Hvælvinger maatte gjenlyde af Tonerne af hans taknemmelige Lov og Priis. Saaledes maatte paa lignende Maade hver ny Dag og Nat bringe paany et helligt Takoffer. Med hvilken Forudfølelse af Glæde maatte Mennesket ikke see fremad til den Tid, som var bleven udvalgt eller bestemt til Samfundet med den Hellige! Han bemærkede ikke Timernes langsomme Bevægelse, thi han kjendte

ingen Lidelse, ingen Sorg, — han skjulte ikke sit Ansigt og græd, thi endnu kjendte han ingen Synd. Men ak! han faldt fra denne herlige Tilstand! Han forsagede det levende Vands Kilde, og vendte sig til den urene Bæk. I en ulykkelig Stund laante han Øre til Fristerens Røst; og sød maa dennes Henrykkelse have været over at bringe Mennesket til at forglemme sin Faders, Guds, Stemme, som sagde til ham: „paa den Dag, du æder deraf, skal du visseligen døe."

Vi ville nu her kaste et Blik paa det materielle og intellectuelle Universum i Almindelighed, som har faaet sin Tilværelse ved Jehovahs almægtige Bliv; og vi ville spørge, hvad var Guds store Hensigt med at kalde denne forbausende Skabelsesbygning til Tilværelse? Det kunde ikke være nødvendigt til Forøgelsen af hans egen væsentlige Salighed, thi han var fuldstændigt og paa en uafhængig Maade salig i Besiddelsen af sine egne uforlignelige Fuldkommenheder. Det store bevægende Princip hos Guddommen, som viste sig i Skabelsesværket, maae vi derfor, efter alt hvad vi kjende af det guddommelige Væsen og hans Verdensstyrelse, antage og troe at være Godgjørenhed eller Kjærlighed. Han havde til Hensigt at fremstille sine egne Fuldkommenheder, og at vise sin egen forklarende Herlighed i utallige intelligente Væseners Lyksalighed. Den uendelige Viisdom saae, at Lyksalighed vilde blive fremmet ved Skabelsen; den uendelige Kjærlighed glædede sig ved dette ædle Formaal; og den uendelige Magt udtalte Ordet, og et Universum gik frem til Tilværelse. Myriader af følende Væsener have saaledes faaet Tilladelse til at smage Salighedens Strøm, og alle Skabninger, som fylde den Post, han har anviist dem, maae forevig fryde sig ved at love og prise Ham, „i hvem de leve, røres og ere."

Spørgsmaal til sjette Forelæsning.

1. I hvilken Betydning forstaaes Skabelsen egentlig?
2. Hvorledes forstode de hedenske Philosopher den?
3. Hvorledes viser det sig, at Materiens Evighed er absurd?
4. Hvorledes kan man modbevise, at Verden i dens organiske Tilstand er evig?
5. Hvilken er Skabelsens Tid, ifølge Septuaginta?
6. Hvilken er den af Biskop Usher viist at være, overeensstemmende med den hebraiske Text?
7. Hvilken Chronologie er efter al Sandsynlighed den rimeligste?
8. Hvilken philosophisk Indvending er opstaaet imod den mosaiske Tidsregning?
9. Hvorledes kan den blive gjendreven?
10. Hvad er der bleven indvendt imod at forstaae de „sex Dage" som Moses omtaler, bogstaveligt?
11. Hvilke ere Beviserne for den bogstavelige Fortolkning?
12. Hvilke Grunde ere der for at antage, at Guds hele Skabning ikke er indbefattet i Moses's Beretning?

13. Hvad er Svaret paa disse Beviser?
14. Kunne vi med Grund antage, at Skabningen har en uendelig Udstrækning?
15. Hvorfor ikke?
16. I hvilke to Classer indbefattes den intelligente Skabning?
17. I hvilken Forstand skal Ordet Engel forstaaes?
18. Hvilke to Classer af Engle ere der?
19. Hvilket Beviis er der for, at der ere faldne Engle?
20. Hvorledes forklares deres Frafald?
21. Hvilken er deres Natur og Væsen?
22. Hvilket Beviis er der for, at de ere ulyksalige?
23. Hvad er deres Beskjæftigelse?
24. Hvad Beviis er der for, at de kunne plage Legemet?
25. Hvad Beviis er der for, at de kunne pine og forføre Sjælen?
26. Hvad er Beskaffenheden af deres Bestemmelse?
27. Hvilken er de hellige Engles Natur?
28. Hvad er Beviset for deres Intelligents?
29. For deres Hellighed?
30. For deres Virksomhed og Kraft?
31. For deres Salighed?
32. Hvad er Beviset for deres Virksomhed i de Ting, som høre til Forsynet?
33. Hvad er Beviset for, at de ere tjenende Aander, idet de kundgjøre Guds Villie?
34. Idet de vaage over og bevare de Hellige fra Ondt?
35. Idet de føre dem hjem til Himlen?
36. I de Begivenheder, som foregaae paa den yderste Dag?
37. Hvilken er den dobbelte Natur, som Mennesket fik fra Begyndelsen af?
38. Kunne vi antage, at dets Sjæl blev skabt af Intet?
39. Hvorledes det?
40. Angik det Gudsbillede, hvori Mennesket blev skabt, den legemlige Form?
41. Hvorledes ikke?
42. Hvad er Beviset for, at det indbefattede Aandelighed?
43. At det indbefattede Kundskab?
44. At det indbefattede Hellighed?
45. At det indbefattede Udødelighed?
46. Henhørte denne Udødelighed ogsaa til Legemet?
47. Skulle vi antage, at Legemet i den naturlige Tilstand var skabt udødeligt?
48. Hvad maae vi antage var Hensigten med „Livsens Træ?
49. Hvad er Beviset for, at Mennesket oprindelig var lyksaligt?
50. Hvilket var den Almægtiges store Øiemed med at bringe Skabningen til Tilværelse?

Syvende Forelæsning.

Menneskets Fald.

Bibelen er et rigt Skatkammer for historisk Sandhed. I det første Capitel af 1 Moseb. læse vi en Beretning om vor egen Oprindelse, og om Skabningens Tilblivelse. Men neppe have vi Tid til at standse og betragte Skjønheden og Storheden af den høieste Bygmesters Arbeide, førend vi af den inspirerede Beretning føres til at betragte en af de bedrøveligste Scener, som nogensinde er bleven fremstillet for Menneskets Blik. I det tredie Capitel af 1 Moseb. meddeles os Historien om Menneskets Fald — det første Pars Fra-

fald fra den oprindelige Reenhed og Lyksalighed. Den mosaiske Beretning om denne Begivenhed er i det Væsentlige saaledes: — Mennesket blev sat i Edens Have for at dyrke og bevogte den. I denne Have vare to særskilte Træer, det ene kaldet „Livsens Træ" og det andet „Kundskabens Træ paa Godt og Ondt." Af det sidstnævnte Træes Frugt blev det befalet Adam ikke at æde, og Befalingen blev indskjærpet ved Forkyndelsen af den Straf: — „paa den Dag Du æder deraf, skal Du visseligen døe." Formedelst Slangens Fristelse blev Eva forført, og formedelst Evas Fristelse, blev Adam forført til at vise Ulydighed mod Befalingen, ved at spise af Træets Frugt, og som Følge deraf bleve de uddrevne af Haven, og Dødens Straf tilligemed andre Forbandelser, blev forkyndt dem.

I. I det vi vende vor Opmærksomhed til denne Skriftens Beretning om Faldet, spørge vi først, er dette en bogstavelig Beretning af Begivenheder, som virkelig fandt Sted, eller er det kun en allegorisk Fremstilling? Vantroe, som forkaste Bibelen, ansee denne Beretning følgelig kun for en opdigtet Historie; men at de, som bekjende sig at være Christne, skulle betragte denne høitidelige Beretning som en malet Allegorie, er en Sag som høilig maa forundre Enhver; og dog ere der Nogle, der, paa den samme Tid som de udtrykke deres Ærbødighed for Bibelen, alligevel ringeagte dens Indhold.

At denne Historie skal fortolkes bogstavelig, slutte vi først af det Factum, at den er regelmæssigt forbunden med en sammenhængende ligefrem Fortælling af de enkelte Facta. Men at udtage af en regelmæssigt fortsat Fortælling et særegent Stykke som allegorisk, naar alle de andre Dele i Sammenhængen antages at være ligefrem fortællende, er lige imod alle Fortolkningsregler. Dersom vi saaledes skulle betragte det tredie Capitel af 1 Moseb., hvorfor da ikke ogsaa det første; hvorfor skulle vi da ikke ogsaa nægte Skabelsens Realitet? Hvorfor da ikke behandle Historien om Noah, om Moses, eller selv den om Christus paa en lignende Maade? I Sandhed, dersom vi ere bemyndigede til at behandle Bibelens simple historiske Beretning paa en saa fri Maade, saa kunne vi ikke have megen Tillid til nogetsomhelst af dens Indhold.

Men der er et andet Beviis for den bogstavelige Fortolkning af Beretningen, som maa tages i Betragtning. Dersom vi betragte den som en Allegori, maae vi sætte det nye Testamentes Authoritet tilside, thi det alluderer paa forskjellige Steder til Historien om Faldet, som til en virkelig Historie. I 2 Cor. 11, 3, siger Apostelen

Paulus: „Men jeg frygter, at ligesom Slangen bedrog Eva med sin Trædskhed, saaledes skal Eders Sind fordærves fra den Eenfoldighed, som fører til Christum." Her er Allusionen saa tydelig, at vi ikke kunne modstaae den Overbeviisning, at Apostelen lagde an paa at henvise til en virkelig Begivenhed.

Men der ere andre Steder saa sikkre og bestemte, at de, med Hensyn til dette Spørgsmaal maae tilfredsstille Alle, som anerkjende, at Apostelen Paulus var inspireret. 1 Tim. 2, 13, 14, „thi Adam blev først skabt, siden Eva; og Adam blev ikke forført, men Qvinden blev forført, og faldt i Overtrædelse." Saaledes forstaae vi, at vi ere nødte til at antage den bogstavelige Historie om Menneskets ulykkelige Fald, saaledes som det er berettet i det tredie Capitel af 1 Moseb. eller ogsaa at tilintetgjøre vor Tillid til Skriften.

II. Ville vi anstille en Undersøgelse om Eiendommeligheden af Guds Styrelse som nøiere forbunden med de nærmere Omstændigheder ved Menneskets Fald.

1. Man har spurgt, kunde ikke den Almægtige, som sikkert forudsaae Menneskets Frafald, have forhindret det? Og hvis det var saa, hvorledes kan det da forenes med Guds Godhed, at han ikke saaledes forhindrede det? Jeg er overbeviist om, at denne Vanskelighed ikke alene paa en haanlig Maade er bleven gjort gjældende af de Vantro, men den har ogsaa fremstillet sig selv for mange saadanne Mænds Tanker, som oprigtig søgte Sandheden; derfor fortjener den en alvorlig Overveielse.

For det Første troe vi fuldt og fast, at Gud forudsaae Faldet; thi han seer „Enden fra Begyndelsen."

For det Andet tilstaae vi ogsaa gjerne, at han kunde have forhindret det; thi Gud kan gjøre Alt, som ikke indeholder en Absurditet, og som kan bestaae med hans egne Fuldkommenheder. Vi antage ikke, at Guddommen var nødvendig twungen til at skabe Mennesket oprindelig. Det Factum, at han ikke udførte denne Gjerning indtil for nogle Tusind Aar siden, beviser tilstrækkelig, at han kunde have udsat den selv til den nærværende Tid, havde han fundet det rigtigt. Dersom han da, fra Begyndelsen af, ikke var nødt til at skabe Mennesket oprindelig, men handlede med fuld Frihed, saa vilde deraf følge, at han endnu kunde vedblive at udøve den samme Frihed, og tilintetgjøre det, som han havde gjort, eller forandre det saaledes, at det kom til at blive Noget ganske forskjelligt. Hvad altsaa det simple Spørgsmaal om indre Kraft eller Mulighed angaaer, saa kunde Guddommen have forebygget Faldet. Han kunde have fore-

bygget det ved at lade være at skabe Mennesket. Han kunde have forhindret det ved at gjøre Mennesket til Stok eller Steen eller til noget Andet end en moralsk Handlende. Men at han kunde have forhindret det, overeensstemmende med sine Egenskaber, uden at tilintetgjøre Menneskets moralske Virksomhed, er det, som vi ikke troe kan bevises. Da vi altsaa see, at den eneste Maade, hvorpaa Gud kunde have gjort Menneskets Frafald umuligt, var, ikke at have gjort ham til at et moralsk og tilregneligt Væsen, saa bliver Spørgsmaalet dette: var det bedre, i det Hele taget, at moralsk handlende Væsener skulde faae Tilværelse, eller ikke? Førend den guddommelige Regjering kan blive dadlet, som urigtig eller som uovereensstemmende med Godhed, maa man paavise, enten at det var urigtigt at skabe moralske Væsener, eller at Muligheden af Overtrædelse ikke var væsentlig for et moralsk handlende Væsens Characteer. At det var urigtigt at skabe et moralsk handlende Væsen, modsiges af den Kjendsgjerning, at Gud skabte saadanne Væsener. Dette maa indrømmes af alle, som anerkjende deres egen Tilværelse, samt at de ere bragte til Tilværelse af en Skaber, hvad enten de troe Bibelen eller ikke. Derfor nødes vi til at indrømme, at ifølge Guds Dom, som alene er uendelig viis og i Stand til at overskue det Hele, vilde Skabelsen af intelligente, tilregnelige Væsener foraarsage mere Godt end Ondt, og at det derfor var bedre, i det Hele taget, at saadanne Væsener bleve skabte. Dernæst er det let at vise, at Muligheden af Frafald er væsentlig for moralske og tilregnelige Væseners Charakteer, paa følgende Maade: — 1. Et moralsk Væsen er i Stand til at udføre moralske Handlinger. 2. Moralsk Handling indeholder en Lov, som bestemmer dens Charakteer. 3. En Lov for Bestyrelsen af de moralske Handlinger maa nødvendigviis være saaledes, at den enten kan blive adlydt eller overtraadt af det moralske Væsen, ellers kan ingen moralsk Egenskab, ingen Dyd eller Last, ingen Roes eller Daddel, blive tillagt eller tilskrevet Lydighed eller Ulydighed, og dette vilde tilintetgjøre det charakteristiske ved et moralsk Væsen. Saaledes er det klart, at Evnen til Lydighed eller Ulydighed er væsentlig for et moralsk handlende Væsens Charakteer; følgelig kunde Gud ikke forebygge Muligheden af Menneskets Frafald og Fald, uden at tilintetgjøre hans moralske Virksomhed.

2. Naturen af det Forbud, som blev givet Adam, er af Nogle bleven betragtet som en Grund til en alvorlig Klage over den guddommelige Styrelse. At Frugten af et af Paradisets Træer skulde blive forbudt af den Almægtige, er bleven fremstillet som absurd og

behandlet med Spot. Denne høitidelige Handling er ofte bleven gjort til Gjenstand for dum Spøg af de Underfundige og Vanhellige. Det vilde være bedre for kortsynede og feilbare Skabninger, førend de komme frem med en saadan fordringsfuld Arrogants, at undersøge en saa alvorlig Sag mere omhyggeligt.

Med Hensyn til dette Forbud maa det bemærkes, at Indvendingen ikke gjælder den Omstændighed, at Mennesket blev stillet under en Lov; Rigtigheden af dette maae alle de, som anerkjende at han var et moralsk Væsen, indrømme; men Klagen eller Besværingen gjælder Lovens eiendommelige Charakteer. „Hvad Ondt kunde der vel være i at spise et Æble,“ spørger man, „at vore første Forældre skulde blive stillede under en saa streng og ufornuftig Tvang?“

Dertil ville vi svare, at vi ikke kunne see nogen retfærdig Grund til Klage, fordi at Forbudet var, som det er bleven kaldet, ikke et moralsk, men et positivt Bud. Hovedforskjellen paa disse er, at vi ikke kunne see Grunden til et positivt Bud, hvorimod vi i det moralske Bud forstaae Noget af dets Rigtighed, just af selve Buddets Natur.

Med Hensyn til det moralske Bud maa man tilstaae, at Pligtens Fornuftighed ikke i ethvert Tilfælde er lige tydelig og klar. Maae vi derfor ikke slutte, naar Talen er om de positive Bud, at en tilstrækkelig Grund for dem maa existere i Guds Forstand, hvilket vi paa Grund af vor Forstands Svaghed ikke kunne begribe. At vor Forstand ikke kan begribe den Grund, hvorpaa et Bud er bygget, kan umuligt være Beviis for, at en saadan Grund ikke existerer, for Nogen, som indrømmer Indskrænketheden af den menneskelige Forstand. Vi see derfor, at det er bedrageriskt, at antage Forbudet at være ufornuftigt, alene fordi vi ikke forstaae den Grund, hvorpaa det er bygget.

Fremdeles, selv om det maatte indrømmes, at der i Tingenes Natur ikke var nogen foreløbig Grund til det særegne Bud, som blev givet Adam, og at et andet Bud ligesaagodt kunde have været sat istedetfor det, hvorledes kunne vi dog, selv under denne Forudsætning, see nogen gyldig Grund til at indvende imod den guddommelige Forvaltning? Er ikke al Forpligtelsesgrund, hvad enten den er forbundet med et positivt eller moralsk Bud, bygget paa Guds Villie? For Exempel, den Pligt, at være arbeidsom, siges at være moralsk i dens Charakteer, fordi vi kunne forstaae, at der er noget rigtigt deri, selv om et saadant Bud ikke var tilstede. Men er det ikke klart, at vor Forpligtelse til at være arbeidsomme er bygget paa

Guds Befaling? Om Guds erkjendte Villie, i det foreliggende Tilfælde, ikke var tilstede, kunde jeg blive veiledt, blot af frit Valg eller Klogskab, til Arbeidsomhed; men jeg vilde ikke kunne føle, at jeg var forbunden eller forpligtet til at være arbeidsom, og at det Modsatte vilde være Forbrydelse. Heraf slutte vi, at da Forpligtelsen ikke beroer paa selve Pligtens Natur, men paa det Factum, at vor Skaber har befalet det, er Forpligtelsen til at adlyde ligesaa stor ved et positivt som ved et moralsk Bud.

Idet vi nu henvende vor Opmærksomhed paa den Lov, som blev given vore første Forældre, ere vi saalangt fra at opdage, at noget kan indvendes imod dette særegne Forbud, at vi tvertimod maae tilstaae, at det synes os mere fornuftigt og bedre skikket til den store Hensigt, hvori det var givet, end et moralsk Bud kunde have været. Det er klart, at Loven blev givet som en Prøve for Menneskets Troskab og Lydighed mod Gud. Det var skabt som intelligent Væsen, og udrustet med fri Handlekraft. Saaledes var en Lov, beregnet paa at prøve dets Lydighed mod Gud, fuldkommen passende for dets Tilstand, da den havde til Hensigt, ved Skabningens Lydighed at fremstille Skaberens høieste Autoritet og Herlighed. Det Spørgsmaal, vi derfor have at afgjøre og bestemme, er dette: var et saadant positivt Bud, som det, der blev givet Mennesket, beregnet paa at prøve hans Lydighed? Det synes os klart, at et saadant Bud, som ikke havde Noget i sig, der kunde bevirke dets Efterlevelse, uden Guds Autoritet, var, af alle de Bud, som kunde være bleven givne, det bedst skikkede til at prøve Menneskets Lydighed. Havde den Almægtige befalet Adam at tale Sandhed, eller at elske sin Hustru, vilde hans Efterlevelse af et saadant moralsk Bud ikke have kunnet være en Prøve paa hans Lydighed mod hans Skaber, af den simple Grund, at Forstanden, som ikke var behersket af Synden, vilde i selve Budets Natur have opdaget saadanne gode Egenskaber, som vare i Stand til at bevirke Lydighed, alene paa Grund af de Fordele, det medførte. Men Gud havde til Hensigt, at Mennesket skulde anerkjende sin Skabers høieste Autoritet; derfor gav han ham en Lov, som ikke gav noget Beviis, hvorfor den skulde efterleves, undtagen Guds Autoritet, forat det derved kunde blive godtgjort, at dersom Mennesket holdt Loven, gjorde han det ikke af nogen anden Grund end fordi Gud havde befalet det, anerkjendende dermed det guddommelige Herredømme og Opsyn, hvorunder han stod.

Fremdeles maa Rigtigheden af dette Bud, naar det betragtes som en Prøve for Adams Lydighed, sees i dets Simpelhed. En

Lov, som saa Meget beroede paa, maatte være saaledes, at den let kunde forstaaes og erindres. Var der bleven opstillet et udstrakt System med indviklede Former, kunde den Feilende have anført som en Undskyldning Vanskeligheden af at erindre eller forstaae enhver Deel af Budet; men her kan der ikke være Tale om en saadan Undskyldning; der er blot en simpel Befaling tilstede; — Frugten af et Træ forbydes, og det saa specielt betegnet, at der ikke kan være Tale om nogen Misforstaaelse.

Endnu Eet; dersom Budet havde lagt en svær Byrde paa Mennesket, vilde den Feilende, forat besmykke sin Handlemaade, have kunnet beraabe sig paa Fordringens Strenghed; men her er ingen vanskelig Forretning paalagt ham. Det er kun Afholdenhed fra eet af de mange Træer i Eden; og selv den Maade, hvorpaa Befalingen udgaaer, synes strengt at fordre Lydighed, ved den ligefremme Hentydning til den guddommelige Godhed, som var forenet dermed: — „Du maa frit æde af alle Træer i Haven; men af Kundskabens Træ paa Godt og Ondt, af det skal du ikke æde; thi paa den Dag du æder af det, skal du døe Døden." Hvor passende er dette ikke, som en Prøve for Lydigheden! Der er Intet, som opretholder Budet, uden Guds Autoritet. Det paalægger ingen nedtrykkende Byrde; men selv idet det fremsættes, er det blandet med Kjærlighed.

3. De nærmere Omstændigheder ved Fristelsen ere blevne karrikerede med en uskaansom Haand, af Saadanne, som synes at have været bestemte paa at more sig selv, uden at tage mindste Hensyn til Følgerne. En Smule Opmærksomhed paa denne Gjenstand vil, som vi troe, være tilstrækkelig til at overbevise den, som ikke er fordomsfuld, om, at der her ikke er nogen retfærdig Grund til at anklage eller dadle den guddommelige Styrelse.

Nogle have fundet det besynderligt, at Gud overhoved skulde tilstede, at Mennesket blev fristet. Men en Fristelse til Fald, enten indvortes eller udvortes, synes at være væsentlig henhørende til Menneskets Charakteer, forsaavidt som det skal prøves. Dersom enhver Bevæggrund er paa Lydighedens Side, saa er Subjectet at sammenligne med en Maskine, og der kan ikke være Tale om nogen Løn for Lydigheden. Der var maaskee den Forskjel mellem Menneskets og de faldne Engles Frafald, at de Sidstnævnte frembragte Fristelsen i deres egen Natur, medens den Første blev fristet udenfra. Det er ikke væsentligt, fra hvilken Kilde Fristelsen har sin Oprindelse; men en Fristelse synes at være nødvendig forbunden med en Prøvetilstand.

Hvilket Beviis paa fast Troskab kan der gives uden den? Da det er umuligt for os at vide, at Mennesket ikke vilde have hidført Fristelsen i sin egen Natur, dersom Satan ikke havde faaet Tilladelse til at angribe ham, saa kunne vi ikke beskylde den guddommelige Styrelse for Grusomhed, fordi den tillod Angrebet. Og vi maae være vel forsikkrede om, at Fristelsen ikke var uimodstaaelig. Gud fordrede Lydighed, og han gav Dygtighed dertil. At gaae videre, vilde have været at tilintetgjøre Menneskets Tilregnelighed og omstøde Principerne for den guddommelige Regjering.

Man har indvendt mod den bogstavelige Beretning om Fristelsen, at det er ufornuftigt at antage, at en „Slange" eller noget „af Markens Dyr" skulde have været tilstrækkelig ondskabsfuldt og klogt til at paatage sig at forføre Mennesket, og til at udføre det. Herpaa er det et tilstrækkeligt Svar at vide, at den egentlige handlende Person i denne Fristelse, ifølge Skriftens Udsagn, var Satan, en falden Engel. Dette lære vi af forskjellige Hentydninger. I Aab. 12,9. læse vi: „den gamle Slange, som kaldes Djævelen og Satanas." Og i en klar Hentydning til Menneskets Forførelse, læse vi: angaaende Djævelen, i Joh. 8. 44. „Han var en Manddraber fra Begyndelsen af, og blev ikke bestaaende i Sandhed."

Dersom man gjør den Indvending, at det er absurd eller umuligt, at en Slange eller et andet af Markens Dyr kan yttre eller udtale artikulerede Lyd, saa svare vi, at skjøndt saadanne Kreature ikke af Naturen vare i Besiddelse af denne Evne, saa er det dog umuligt for os at bevise, at Gud ikke kunde tillade Satan at virke saaledes igjennem dem; og saa falder denne Indvending.

Fremdeles har man indvendt, at Slangen af alle Dyr er den mest uskikkede til at blive udvalgt som Redskab til denne Forførelse. Hertil svare vi, at vi vide kun lidet om hvad Slangen oprindeligen var; men efter hvad Skriften beretter os, have vi god Grund til at troe, at den var det mest passende Dyr, som kunde blive udvalgt dertil. Den var ikke et krybende Dyr, men et af „Markens Dyr," og det listigste iblandt dem.

Om denne Gjenstand siger Mr. Watson: „Vi have aldeles ingen Grund til at antage, som Bibelfortolkerne, forunderligt nok, næsten eenstemmig have gjort, at dette Dyr paa nogen Maade eller i nogen Grad havde en Slanges Skikkelse inden det blev forvandlet. At det just ved denne Leilighed blev degraderet til et Krybdyr, beviser tvertimod, at det fuldstændig er bleven forandret og har mistet den

oprindelige Form, — en Form, hvorom det er tydeligt, at man nu ikke kan have nogen Idee."

Af det som ovenfor er bleven sagt, maae vi slutte, at da en Fristelse af en eller anden Art var nødvendig, forat Menneskets Troskab kunde blive prøvet, er der ingen retfærdig Grund til at dadle eller critisere den Beretning, som Moses har givet om denne Gjenstand.

4. Man har ogsaa besværet sig over, at den Straf, som blev knyttet til den'adamitiske Lov, var altfor yderlig streng, og var aldeles uforholdsmæssig i Forhold til Brøden. Forat vi kunne forstaae denne Gjenstand, vil det blive nødvendigt at tage i Betragtning Menneskets virkelige Tilstand, som et Væsen med Tilregnelighed; Beskaffenheden af den Autoritet, hvorved han var bunden, og hans Brødes sande Charakteer. Naar alle disse Ting ere tilbørligt overveiede, troe vi det vil blive klart, at Dødsstraffen, som man har henviist til som saa yderlig streng, i Sandhed blev tilføiet Loven i Barmhjertighed.

Først bemærkes da, at Mennesket, forat han kunde blive en passende og god Undersaat af en moralsk Regjering, blev skabt som et intelligent Væsen, istand til at forstaae sin Pligt og Grundene derfor. Han var ogsaa udrustet med Dygtighed til at fatte og føle Indflydelsen af Bevæggrunde. Med eet Ord, han havde alle Egenskaber til at være et frit, moralsk handlende Væsen. Hans Pligt var ham tydeligt foreskreven. Han var ikke overladt til at søge sin Vei ved at føle sig for i Uvishedens og Gisningernes Mørke. Lys strømmede ind i hans Sjæl igjennem hans directe Forbindelse med Gud, med Klarhed og Styrke, uhindret ligesom Solens Straaler. Ingen forfærdelig Nødvendighed nødte ham til at synde, thi han havde alle de nødvendige Evner og Dygtigheder, til at sætte ham istand til at adlyde. Han var skabt „dygtig til at kunne have staaet, skjøndt med Frihed til at falde." Saaledes var den Tilstand, hvori han var sat, og saadanne vare de Omstændigheder, hvorunder han blev gjort ansvarlig for sine Handlinger.

Vi spørge dernæst, hvilken var Beskaffenheden af den Autoritet, hvorved han var bunden, og til hvilken han stod i Ansvarligheds-forhold? Det var den uendelige Guds Autoritet, forstærket ved alle Taknemmelighedens Forpligtelser, saavelsom ved Retfærdighed, Sandhed og Hellighed. En saa høi og hellig Forpligtelse, som beroede paa Autoriteten af Guds uendelige Fuldkommenheder, kunde hverken tilsidesættes eller forringes. Den evige Thrones Ære forbød det.

Med denne Betragtning af Gjenstanden for Øie, spørge vi, af hvilken Beskaffenhed var Menneskets Forbrydelse? I Sandhed, den

kan ikke have været saa ubetydelig en Ting, som det antages af dem, der tale saa frækt om, at der kun blev spiist af et Æble. At æde den forbudne Frugt var den udvortes Overtrædelsesact; men Brødens Sæd laae dybt i Sjælen. Der hvor Alt havde været Hellighed og Kjærlighed, herskede og triumpherede nu ethvert ondt Princip; — der var Vantro, Majestætsforbrydelse, Oprør, Fjendskab, Hovmod, Vellyst, Mord; med eet Ord, Roden til alle onde Lidenskaber, som Satan kunde opvække, og som et Menneske nogensinde har følt, indeholdtes i det Princip, som paavirkede Mennesket ved den første Overtrædelse. Guds Autoritet blev her forkastet; Guds Ord blev modsagt; Troskab mod Himlen blev forladt, og Taknemmeligheds-fordringerne aldeles ringeagtede. Hvor yderlig mangelfuld maa ikke den Betragtning af denne Gjenstand være, som hyldes af dem, der fremstille den første Synd som en tilgivelig Urigtighed, — en ubetydelig Afvigelse eller Vildfarelse, der neppe var saa stor, at den fortjente Guds Opmærksomhed!

Kunne vi da, naar vi betragte alle disse Omstændigheder, beklage, at Dødens Straf blev tilføiet Loven? Er det et Beviis paa Grusomhed fra Lovgiverens Side? Hele Historien om Faldet, naar den bliver rigtigt forstaaet, fremstiller snarere et Beviis paa Guds Godhed. Den Gjenstand, som kommer i Betragtning, idet en Straf tilføies en Lov, er, under alle gode Regjeringer, ikke fornemmelig den, at straffe Subjectet, men den, at forhindre Brøden. Saaledes ogsaa til det Bud, som blev givet Adam, for at han kunde blive afskrækket fra Forbrydelsen, og derved bevaret i sin oprindelige Lyksalighedstilstand, blev den Straf tilføiet: „paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visseligen døe.“ Dersom den første Hensigt med Straffen var Forebyggelsen af Brøden, saa er ogsaa Straffens Haardhed, om den kan kaldes saaledes, opstaaet ved Guds Miskundhed, som lagde an paa at gjøre Lydighedens Bevæggrunde saa stærke som muligt, uden at tilintetgjøre Menneskets frie Virksomhed og Tilregnelighed.

Vi have saaledes betragtet Historien om, og Omstændighederne ved den Begivenhed, som maaskee er den høitideligste og vigtigste af dem, der staae i Forbindelse med vor Slægts Historie, med Undtagelse af det store Forløsningsværk, som sørgede for vor Gjenløsning fra den Elendighed, som Faldet havde paadraget os. Den fulde Vigtighed af Dødens Straf tilligemed Forholdet mellem Adam i hans Fald, og hans Efterkommere, vil blive betragtet, naar vi undersøge Læren om den menneskelige Fordærvelse eller Virkningerne af Syndefaldet.

Vi slutte nu denne Forelæsning med en Bemærkning om Tidsbestemmelsen for denne sørgelige Begivenhed. Det synes at den hellige Chronologie ikke har været omhyggelig for at tilfredsstille Videlysten i dette Tilfælde. Hvorlænge det første Par bevarede sin Reenhed, og drak af den ublandede Lyksalighedskilde, vide vi ikke; men det er sandsynligt, at den Tid var kort. Det „rene Guld" blev snart „rustnet" og den ødelæggende Forbandelse faldt snart med dens fortærende Indflydelse paa den skjønne, og indtil da, smilende Natur. Men medens vi kaste et sørgende Tilbageblik paa den vidtudstrakte Ødelæggelse, der som Arvegods er gaaet over fra den første Adam paa hans Slægt, maae vi, ved den anden Adam, haabe at faae en Bolig i „den nye Himmel og den nye Jord, hvor Retfærdighed boer."

Spørgsmaal til syvende Forelæsning.

1. Paa hvilket Sted findes Historien om Menneskets Fald?
2. Hvad er det væsentlige Indhold af den mosaiske Beretning om denne Begivenhed?
3. Skal den forstaaes bogstavelig eller allegorisk?
4. Hvilke to Kjendsgjerninger ere givne som Beviis for den bogstavelige Fortolkning?
5. Var det muligt for Gud at forhindre Faldet?
6. Hvorledes kunne vi forene det med hans Godhed, at han ikke forebyggede det?
7. Kunde han have forebygget dets Mulighed, uden at tilintetgjøre Menneskets fri Virksomhed?
8. Hvorleds kan man vise, at Muligheden af Frafald er væsentlig for et moralsk Væsens Charakteer?
9. Hvilke Indvendinger har man gjort imod den guddommelige Styrelse, hentede fra Forbuddets Beskaffenhed?
10. Hvilken Forskjel er der paa et moralsk og et positivt Bud?
11. Kunne vi med Vished vide, at et positivt Bud ikke er bygget paa Fornuftgrunde?
12. Hvorpaa grundes vor Forpligtelse til at adlyde?
13. Hvoraf fremgaaer det, at et positivt Bud er den bedste Prøve for Lydighed?
14. Hvorledes kan man fra det Buds Eenfoldighed, som blev givet Adam, slutte, at det var vel skikket til at prøve hans Lydighed?
15. Hvorledes kunde Gud, overeensstemmende med sin Barmhjertighed, tillade, at Mennesket blev fristet?
16. Hvoraf sees det, at det var gjort i Barmhjertighed?
17. Hvad var sandsynligviis Forskjellen paa Menneskets og de faldne Engles Fristelse?
18. Hvad var det første virkende Element i Menneskets Forførelse?
19. Kunde Slangen yttre articulerede Lyd?
20. Hvilken Indvending har man reist med Hensyn til den i Loven indeholdte Straf?
21. Hvoraf sees det, at den første Synd ikke var en ringe Brøde?
22. Hvad er den fornemste Hensigt med at føie Straffen til Loven?
23. Kan man give en fast Tidsbestemmelse af Syndefaldet?
24. Er det muligt, at Adam forblev længe i sin oprindelige Tilstand?

Ottende Forelæsning.

Virkningerne af Menneskets Fald.

Efterat vi i den foregaaende Forelæsning have betragtet de Omstændigheder, som staae i Forbindelse med Menneskets Fald, komme vi nu til at betragte dets Virkninger.

Dette er en af de vigtigste Gjenstande i Theologien. Den fremstiller det Grundlag, hvorpaa Evangeliets hele frelsende Plan er bygget; thi dersom man benægter Menneskets fortabte Tilstand, saa maa dets Forløsning blive overflødig. En vildfarende Anskuelse af Faldets Virkninger maa, ifølge selve Gjenstandens Natur, sandsynligviis udstrække sig igjennem det hele evangeliske System. Derfor have de Grundvildfarelser, med hvilke Kirken til alle Tider er bleven antastet, stedse begyndt med urigtige Anskuelser om denne Gjenstand.

Det er af en stor Vigtighed i Theologien, saavelsom i alle Videnskaber, at begynde rigtigt; derfor skulde man anvende en særdeles Omhu, paa at søge at udfinde Følgerne af Menneskets første Frafald, hvoraf Forløsningens Nødvendighed aabenbart fremgaaer.

Det som med Hensyn til denne vigtige Gjenstand udfordrer vor Undersøgelse, er:

I. Beskaffenheden af den Straf, som blev føiet til den adamitiske Lov.

Om denne Gjenstand har der existeret en stor Forskjellighed i Anskuelser. Den første og den mest ufuldstændige Theorie af alle, som vi skulle berøre, er maaskee den, som er bleven tillagt Pelagius, en Britte, som florerede i Begyndelsen af det femte Aarhundrede.

Den samme Anskuelse blev adopteret af Socinus i det sextende Aarhundrede; og den hævdes, paa nogle ubetydelige Forandringer nær, af Nutidens Socinianere i Almindelighed.

Ifølge denne Theorie skal Døden, Lovens Straf, ikke forstaaes i dens fulde og egentlige Forstand, som indbefattende enten timelig, aandelig eller evig Død; men skal snarere forstaaes figurligt, som indeholdende en Tilstand, hvori Mennesket paadrager sig Guds Mis-

hag, udjages fra Paradiis, og underkastes saadanne Onder og Ubehageligheder, som skulde lade Overtræderen føle det Onde i hans Synd, og tjene som en opdragende Tugtelse, for at forebygge Afvigelse fra Dyden i den følgende Tid. Men de sige, at Adams Legeme, som blev skabt dødeligt af Naturen, vilde have døet, hvad enten han havde syndet eller ikke; og at hans Sjæl ikke tabte Guds Billede og Naade, skjøndt den til en vis Grad leed Skade paa sine Evner.

En anden Mening er, at den Død, der blev bestemt som Lovens Straf, udstrakte sig baade til Sjæl og Legeme, og indeholdt en fuldstændig Tilintetgjørelse.

En tredie Theorie er, at den Død, som Adam blev truet med, udelukkende havde Hensyn til Legemet, og følgelig, at Sjælen var ligesaa reen, indtil den blev besmittet ved actuelle Synder, som Adams Sjæl i Paradiis. Denne Anskuelse havde Dr. Taylor af Norwich.

En fjerde Anskuelse af denne Gjenstand er, at Dødstrudselen kun indbefattede aandelig Død, eller Tabet af Gudsbilledet, og at Legemets Død alene var en senere Følge, der ikke ligefrem var et Resultat af Synden, men af en medlidende Mellemkomst, hvorved Mennesket blev nægtet Adgang til Livets Træ.

At ingen af disse Anskuelser fremstiller den sande bibelske Beretning om denne Gjenstand, haabe vi at gjøre indlysende ved at fastsætte følgende Sætning, nemlig: — at den Død, der som Straf blev føiet til den adamitiske Lov, indbefattede timelig, aandelig og evig Død.

1. Vort første Beviis for denne Gjenstand er grundet paa Skriftens Beretning, som indeholder Fortællingen om den oprindelige Trudsel, og om den Forbandelse, som sidenefter blev forkyndt. Straffens Ord ere: „paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visselig døe." De Ord, hvormed Forbandelsen blev forkyndt Adam efter hans Overtrædelse, ere følgende: „Efterdi du adlød din Hustrues Røst, og aad af det Træ, om hvilket jeg bød dig, og sagde: du skal ikke æde deraf, da vorde Jorden forbandet for din Skyld, med Kummer skal du æde deraf alle dit Livs Dage. Og den skal bære dig Torn og Tidsel, og du skal æde Urter paa Marken. I dit Ansigts Sved skal du æde Brødet, indtil du bliver til Jord igjen; thi du er Støv og skal blive til Støv igjen." De her citerede Ord, i hvilke Forbandelsen lyses over Adam umiddelbart efter Faldet, maae forstaaes, idetmindste til en vis Grad, som en Forklaring over den Straf, hvormed Adam var bleven truet. Dette kunne vi tydelig slutte af Indledningen til Forbandelsen. „Efterdi du lyttede til din

Hustrues Røst“ ꝛc. Heraf lære vi, at den forkyndte Forbandelse er en ligefrem Følge af Overtrædelsen; og hvis det er saa, maa den indeholdes i Straffen; thi Intet uden Straffen kan ligefrem og med Nødvendighed følge af Overtrædelsen. At antage, at den hele Forbandelse, saaledes som den her anføres i dens Enkeltheder, ikke indeholdtes i den foregaaende Trudsel, vilde være at tillægge den Almægtige unødvendig Strenghed, thi efter streng Retfærdighed kunde intet Mere fordres, end at han skulde lide Straffen; heller ikke kunde Lovens Overtrædelse blive saa ligefrem specificeret, som Aarsagen til denne Forbandelse, under nogen anden Forudsætning end den, at den i Forveien forkyndte Straf fordrede det. Vi maae ikke alene slutte, at den hele Forbandelse var indbefattet i Straffen, men ogsaa, at den, forsaavidt Sproget kan udtrykke det, er en Commentar over Straffen selv. Naar det Ovenanførte antages som sandt, have vi her et positivt Beviis for, at Livets Sorg og Modgang, tilligemed den endelige Opløsning af Legemet, vare indbefattede i Straffen. Det siges her udtrykkeligt, at selve Jorden er forbandet for Menneskenes Skyld, hvem den var bleven given som Opholdssted; at han skal føre et Liv fuldt af Sorg og Møie, og at han skal vende tilbage til Støv; og alt dette formedelst Synden. Det er da soleklart, at Legemets Død maa have været indbefattet i Straffen.

Men fremdeles finde vi her ogsaa et meget afgjørende Beviis, af en indirecte Art, for, at den aandelige Død ogsaa var indbefattet i Straffen. Ved denne Død forstaaes Tabet af Gudsbilledet og Naaden. Det physiske Onde maa, ifølge Skriftens hele Indhold, og den guddommelige Styrelses Natur, ansees at være Resultatet af det moralske Onde. Derfor er det, at antage: at Mennesket er indviklet i de frygtelige Elendigheder, som her ere forkyndte, og dog ikke underkastet saadanne moralske Mangler, som berøve ham det ubesmittede Gudsbillede og Naade — en Absurditet, som vi troe alene kan antages af dem, der have en overfladisk Tro.

2. Det næste Beviis for, at den oprindelige Straf indbefattede den legemlige, aandelige og evige Død, grundes paa Menneskets Natur, hvem Loven blev givet. Den simple, med den sunde, almindelige Sands overeensstemmende Fortolkning af Skriften, er altid den bedste, hvor der er Intet i Sammenhængen som modstrider den. Lad enhver redelig Søger efter Sandhed, som ikke har nogen Yndlingstheorie at opretholde, tage sin Bibel, og læse: „paa den Dag Du æder deraf, skal Du visselig døe“ og søge, af den tiltalte Persons Natur, at lære at kjende Charakteren af den specificerede Død; og til hvilken

Slutning maa han komme? Loven var her given, ikke til Menneskets Legeme, førend det blev forenet med Sjælen, men til Mennesket i sit sammensatte Væsen, efterat hans to Naturer vare blevne forenede, saaledes at de kun udgjorde een Person; derfor er Straffen ikke forkyndt mod Legemet alene, men imod Mennesket i sin hele Natur. Der blev ikke sagt: „paa den Dag du æder deraf, skal" dit Legeme „døe;" heller ikke: „skal" din Sjæl „døe;" men „du," det vil sige Adam, et sammensat Væsen, bestaaende af Sjæl og Legeme; „du," i din hele Natur, „skal døe." Fremdeles, dersom enten Sjælen eller Legemet havde været ene om Forbrydelsen, vilde der være større Sandsynlighed for, at det ene af dem vilde lide Straffen; men det var en Synd, som udgik fra Sjælen, og udførtes ved en legemlig Overtrædelseshandling; derfor bliver den naturlige Slutning, at da begge deeltoge i Forbrydelsen, maae de ogsaa begge deeltage i Straffen. Endnu Eet; da evig Død er kun en uafbrudt Vedvaren af den Dødsdom, som blev forkyndt Mennesket, saa er det en naturlig Følge deraf, at Døden maa være evig, medmindre den borttages; men Straffen gjorde ingen Foranstaltning forat tilintetgjøre sig selv — følgelig maa den have indbefattet evig Død. Saaledes have vi seet, at vi fra selve Menneskets Natur, hvem Loven var given, fornuftigviis maae slutte, at den over ham forkyndte Straf var timelig, aandelig og evig Død.

3. Dernæst appellere vi til de udtrykkelige Udsagn af Guds Ord paa forskjellige Steder, forat bekræfte den Anskuelse af Straffens Vigtighed, som vi have taget under Overveielse. For den, som ikke er forudindtagen, skulde man troe, at selve den Maade, hvorpaa Straffens Ord udtrykkes, i og for sig selv var nok.

Om denne Gjenstand have vi følgende kraftige Bemærkninger af Dr. John Dick, i hans Forelæsninger: Det maa være tilstrækligt i det nærværende Tilfælde, at gjentage Guds Ord til Adam, uden at anføre andre Steder, forat bekræfte deres Mening; „paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visselig døe." Kan nogen Ting være mere ligefrem end, at dersom han ikke aad deraf, skulde han ikke døe? Kunne vi antage, at Gud truede med det, som en Følge af eller Straf for Overtrædelsen, som ellers vilde have fundet Sted ifølge Naturens Gang? eller at Adam blev afskrækket fra Ulydighed ved Forkyndelsen af en Begivenhed, som vilde vederfares ham, om han end udførte sin Pligt? Dersom man selv vil gjøre sig latterlig ved at yttre Meninger, stemplede med Daarlighed og Absurditet, saa lad dem dog vogte sig for at udsætte deres Skaber for Foragt.

Om den samme Gjenstand bruger Watson i sin Lærebog følgende passende Bemærkninger: „Vi slutte derfor, at den Død, som Adam blev truet med, har udstrakt sig til Menneskets Sjæl ligesaavel som til hans Legeme, skjøndt ikke i Betydningen af Tilintetgjørelse. Men forat faae dette bekræftet, er det nødvendigt, at henvise mere specielt til Skriftens Udtryksmaade, som selv er sin egen bedste Fortolker, og vi ville komme til at see, at de Theologers Mening, som i den Straf, der blev føiet til den første Brøde, indbefatte „Dødens Fylde“ eller den fuldstændige Død, som det er bleven rigtigt udtrykt, legemlig, aandelig og evig Død, kan ikke blive skubbet tilside med Spot eller Vittigheder, men staaer fast, begrundet paa det inspirerede Vidnesbyrd.“

Dersom Døden, som vi have seet, er en Straf for Overtrædelsen af den Lov, som blev given Adam, er det da ikke aabenbart, at vi anvende en utilladelig Frihed paa Guds Ord, hvis vi indskrænke Døden indenfor snevrere Grændser end dem, der gives den i Skriften selv? I Rom. 6, 23 siger Paulus,“ thi Syndens Sold er Døden.“ Dette fremstilles som en Hovedsandhed; som et Skrift-Axiom, som har en ganske almindelig Anvendelse. Her angives ikke nogen særegen Art af Død, men Ordet Død bruges i en almindelig og ubegrændset Forstand; hvorsomhelst vi da finde Døden, i hvilkensomhelst Form, eller af hvilkensomhelst Art, saa have vi her det inspirerede Vidnesbyrd for, at den er „Syndens Sold.“ Vi have fremdeles kun at henvende os til de hellige Orakler, og undersøge, i hvilken Betydning Ordet Død bruges der; og vi have det klareste Vidnesbyrd for, at det i den samme Forstand er „Syndens Sold.“ eller, med andre Ord, Syndens Følge, Syndens Straf. Legemets Opløsning omtales saa ofte som Død, at Citater derfor, ville maaskee være overflødige. Vi ville imidlertid anføre eet; 1 Cor. 15, 22 „thi ligesom Alle døe i Adam, saa skulle og alle levendegjøres i Christo.“ Her taler Apostelen specielt om Legemets Opløsning og dets Opstandelse, og bruger Ordet Død, og fremstiller den som findende Sted „i Adam;“ og hvis der ikke menes den Død, der fulgte som Straf paa den første Overtrædelse, saa kan Ordet ikke have nogensomhelst forstandig Mening. Det femte Capitel i Romerbrevet giver os en udførlig Forklaring over den Straf, som føiedes til den adamitiske Lov. Vi finde der disse Ord: „Derfor, ligesom Synden kom ind i Verden formedelst eet Menneske, og Døden formedelst Synden, saaledes trængte Døden igjennem til alle Mennesker, idet de syndede alle. Men det er ikke saaledes med Naade-

gaven, som med Faldet; thi døde de Mange formedelst den Enes Fald, da har meget mere Guds Naade og Gave, ved det ene Menneskes Jesu Christi Naade, udbredt sig overflødig til Mange. Thi dersom Døden formedelst den Enes Fald herskede ved den Ene, da skulle saameget mere de, som annamme den overvættes Naade og Retfærdighedens Gave, herske i Livet ved den Ene, Jesum Christum." Her maae vi stille os selv paa Apostelens Vidnesbyrd og spørge, kunne Udtryk være mere eiendommelige — kan et Beviis være mere positivt og bestemt? Her ere to Puncter saa faste og sikkre, at der ikke kan disputeres derom: først, at Døden ligefrem er en Følge af Adams Synd; og dernæst, at denne Død er modsat det Liv, som er givet ved Christus. Christus er Livets Kilde. Vi have derfor kun at spørge, i hvilken Betydning er Christus Livets Kilde? Er han ikke Livets Kilde i legemlig, aandelig og evig Forstand? Ingen kan nægte det, uden at gjøre Apostelen til Løgner. Og dersom det er saaledes, saa er det ligeledes klart, at Døden, i alle disse Betydninger, er en Følge af, og Straffen for Adams Synd.

Men man vil maaskee endnu spørge, have vi Skriftens Autoritet for, at forstaae Ordet Død om Tabet af Gudsbilledet og den evige Adskillelse baade af Sjæl og Legeme fra Gud? I Eph. 2, 1 læse vi: „Ogsaa Eder gjorde han levende, der I vare døde i Overtrædelser og Synder." Her have vi kun eet af de mange Steder, hvor aandelig Død omtales. Dette er en i moralsk Henseende forladt Tilstand, eller en Adskillelse af Sjælen fra Guds Liv og Kjærlighed; og den omtales her som en Modsætning til Christi levendegjørende Indflydelse. Vi saae af det 5te Capitel af Brevet til Romerne, at den Død, som blev modvirket ved Christus, var en Følge af Adams Synd. Heraf vil det følge, at den aandelige Død, som her sigtes til, var indbefattet i den her omhandlede Straf. Med Hensyn til den evige Død gjør Watson følgende Bemærkninger: „Men den høieste Betydning af Ordet Død i Skriften, er Sjælens Straf i den kommende Tilstand, bestaaende i Tab af Salighed, og i Adskillelse fra Gud, og altsaa i en positiv Straf, paalagt af den guddommelige Vrede. Dette er bestemt, ikke som eiendommeligt for nogen særskilt Religion, men som Noget, der er fælles for dem alle; — som en Straf for Overtrædelsen af Guds Lov i enhver Grad. „Synd er Lovens Overtrædelse;" dette er dens Definition. „Syndens Sold er Død"; dette er dens Straf. Vi have her ikke omtalt nogen af de specielle Synder, som gjør Overtræderen strafskyldig, heller ikke nogen særegne Omstændigheder, under hvilke Synden kan være begaaet, idet

den fremkalder det forfærdelige Udtryk af Guds Mishag; men om Synden selv i Almindelighed — om Overtrædelsen af den guddommelige Lov i enhver Form og Grad, udsiges det med Bestemthed, at „Syndens Sold er Død." Dette er derfor at betragte som et Axiom i den himmelske Lovgivning. Apostelen Jacob siger absolut og uden Indskrænkning: „naar Synden er fuldkommet, føder den Død;" heller ikke have vi den mindste Antydning i Skriften om, at nogensomhelst Synd er undtagen fra denne Straf; eller at nogle Synder alene blive straffede i dette Liv, og andre i det tilkommende. Straffens Grad vil blive forskjellig i Forhold til Brøden; men Døden er Straffen for alle Synder, medmindre den bortvendes ved Naaden, hvilken just selv forudsætter, at man har paadraget sig Straf i og ved Loven. Hvad var det da, naar Talen er om Adam, som kunde undtage ham fra denne Regel? Hans Gjerning var en Overtrædelse af Loven, og derfor Synd; som Synd, var Døden dens Sold, hvorved ifølge Skriften, som vi have seet, forstaaes den tilkommende Straf, i dens høieste Betydning."

Altsaa ifølge Skriftens Vidnesbyrd slutte vi, at Straffen for Overtrædelsen af den adamitiske Lov var timelig, aandelig og evig Død.

At antage, at dette skal forstaaes i Betydningen af Tilintetgjørelse, vilde være lige imod Skriften, saavelsom ethvert Vidnesbyrd med Hensyn til Døden i hvilkensomhelst Betydning af Ordet. Død betyder aldrig Tilintetgjørelse. Vi vide ikke at nogen skabt Substants nogensinde er bleven, eller nogensinde vil blive tilintetgjort. Legemets Død er kun Sjælens Adskillelse fra det, og viser sin Virkning i en Opløsning af dets Substants; men ikke en Partikel af Materien tilintetgjøres. Derfor er det, at tale om den evige Død som Tilintetgjørelse af Sjæl og Legeme, en grundløs Forudsætning, som ikke kan støttes paa det mindste Vidnesbyrd, enten fra Fornuft, Erfaring, eller den hellige Skrift.

II. Vi ville, for det Andet, undersøge det særegne Forhold, hvori Adam staaer til sine Efterkommere, med Hensyn til Syndefaldet.

De herhenhørende forskjellige Meninger kunne henføres til tre Classer.

1. Pelagianerne og Socinianerne paastaae, at Adam handlede blot for sig selv alene, og at hans Efterkommere, ved hans Fald, have ikke lidt nogen Skade enten paa deres physiske eller moralske Natur; men at de fødes ligesaa hellige som han var i Paradiis, og at Legemets Død vilde have været uundgaaelig, selv om Adam ikke havde syndet.

2. En anden Theorie, som har havt sine Forsvarere, er, at Adam var en Slags naturlig Repræsentant for sine Efterkommere, saaledes at Virkningerne af hans Fald, til en vis Grad, maatte vise sig paa hans Efterkommere, ikke som Straf for en dem tilregnet Brøde, men som en naturlig Følge, i samme Forstand som Børn ere nødte til at taale Fattigdom eller Ringeagt, formedelst deres umiddelbare Forældres Lastefuldhed eller Brøde, uden at de derfor, paa nogen Maade, blive anseete som medskyldige i den Brøde, paa Grund af hvilken de lide. Denne Anskuelse hyldede Dr. Whitby og forskjellige andre Theologer i den engelske Kirke, som, for at sige det Mindste, hældede altfor meget til Pelagianismen.

3. En tredie, og, som vi troe, den meest fornuftige og skriftmæssige Anskuelse af denne Gjenstand, er, at Adam, idet han faldt, var det føderative Hoved og den rette, lovlige Repræsentant for sine Efterkommere, forsaavidt som de faldt i ham ligesaa virkelig, med Hensyn til Loven, som han selv faldt; samt at Følgerne af den første Synd vise sig paa dem som en Straf for Adams Brøde, som tilregnes dem. At dette var det Forhold, hvori Adam stod til sine Efterkommere, troe vi kan blive tilstrækkeligt godtgjort. Adams føderative Charakteer er saa tydelig indbefattet i den første over Mennesket udtalte Velsignelse, at det, uden denne Antagelse, vilde blive yderlig vanskeligt, at udfinde en consequent Forklaring af dette Sted. 1 Moseb. 1, 28. „Og Gud velsignede dem, og Gud sagde til dem: vorder frugtbare og mangfoldige og opfylder Jorden, og gjører den Eder underdanig; og regjerer over Havets Fiske, og over Himmelens Fugle og over hvert Dyr, som kryber paa Jorden." Man lægge her Mærke til, at Befalingen lyder paa, at „opfylde Jorden", og at „regjere over enhver levende Skabning, som bevæger sig paa Jorden." Dersom nu alt dette ikke kan passe paa det første Par, men maa omfatte dets Efterkommere, saa vil deraf følge, at da Efterkommerne ikke nævnes, vare de indbefattede i Adam, deres lovlige Hoved og Repræsentant, gjennem hvilken denne Velsignelse blev forkyndt for dem, ligesaa virkelig som for Adam selv. I 1 Cor. 15, 45 læse vi: „det første Menneske, Adam, er blevet til en levende Sjæl, den sidste Adam til en levendegjørende Aand." Her see vi Christus og Adam fremstillede saa ligefrem som Modsætninger, at selve Navnet Adam gives ogsaa Christus. Dersom dette ikke er beregnet paa at lære os, at Adam, ligesom Christus, var en offentlig Charakteer, hvad har saa Sproget at betyde? I dette Capitel fremhæver Apostelen Modsætningerne mellem Døden, med de deraf følgende Onder, som

kom ved Adam, og Livet med de dermed følgende Velsignelser, som kom ved Christus, og i Overeensstemmelse dermed læse vi i det 22de Vers, „Thi ligesom Alle døe i Adam, saa skulle og Alle levendegjøres i Christo." Dersom nu Christus var den føderative Repræsentant, gjennem hvilken Livets Velsignelser ere meddeelte, saa var Adam just ogsaa det føderative Hoved, gjennem hvilken Døden blev meddeelt. I det 5te Capitel af Brevet til Romerne anstiller Apostelen en udførlig Betragtning over Modsætningerne mellem de Onder, der fra Adam ere overleverede Efterslægten som Arvegods, og de Velgjerninger, som udledes fra Christus. Det er klart af Apostelens Beviisførelse, at Adam var ligesaavel en Repræsentant i Overtrædelsen, som Christus var det i Forsoningens Retfærdighed. Naar vi ikke antage, at Adam var Menneskeslægtens føderative Hoved, hvorledes kunne de da blive til Syndere ved hans Brøde? Døden, som er „Syndens Sold," kunde ikke blive paalagt hele Menneskeslægten, medmindre de havde syndet, enten selv, eller ved deres Repræsentant; men dersom vi nægte, at Adam var sine Efterkommeres Repræsentant med Hensyn til Loven, saa kunde Loven aldrig behandle dem som Syndere. Men vi see, at „Døden trængte igjennem til alle Mennesker, idet de syndede alle." Man lægge Mærke til at Beviset er dette, at Alle, til hvilke Døden er trængt igjennem, have syndet; men Døden trænger igjennem til mange (Børn), som selv personlig ikke have syndet, eller efter „Lignelsen af Adams Overtrædelse;" de maa da have syndet i Adam, og hvis saa er, maa han, med Hensyn til Loven, have været deres føderative Hoved. Det er allerede beviist, at Døden er Lovens Straf, eller, med andre Ord, „Syndens Sold." Hvis saa er, maa det, at antage, at Døden kommer indirecte over Adams Efterkommere, som en naturlig Følge, og ikke som en ligefrem Straf, være en feilagtig Anskuelse, som hverken har Grund i Skriften eller Fornuften. I Sandhed, det at nægte, at Adam, idet han begik den første Overtrædelse, var en Repræsentant for sin Slægt, vilde paa eengang indvikle os i en Række af uopløselige Vanskeligheder. Hvorledes kunne vi forene det med Guds Retfærdighed, at hele Menneskeslægten skulde blive indbefattet med Adam under Forbandelsen, medmindre den var repræsenteret af ham i Overtrædelsen? Mon Guds Retfærdighed straffer den, som er aldeles uskyldig? Kan Straffen for Overtrædelsen af en hellig Lov falde med hele sin Vægt paa Saadanne, som ikke kunne betragtes som Overtrædere i nogensomhelst Forstand?

Af det, som nu er bleven sagt, troe vi det maa være klart, at den eneste skriftmæssige og conseqvente Anskuelse af denne Gjenstand

er, at betragte Adam i hans Prøvestand som hele Menneskehedens føderative Hoved. De syndede i ham; de faldt i ham; og med ham lide de Straffen for Lovens Overtrædelse. Alle de Vanskeligheder, som herved maatte opstaae, med Hensyn til Guds Barmhjertighed og Naade, forsvinde naar Frelsens Orden oplades for vort Blik.

Spørgsmaal til ottende Forelæsning.

1. Hvoraf fremlyser Vigtigheden af den rigtige Forstaaelse af denne Gjenstand?
2. Hvilken er den pelagianske og socinianske Anskuelse om Betydningen af den Straf, som dicteredes for Overtrædelsen af den adamitiske Lov?
3. Hvilken er den anden angivne Anskuelse?
4. Hvilken er den tredie omtalte Theorie, forsvaret af Dr. Taylor?
5. Hvilken er den fjerde omtalte Anskuelse?
6. Hvad siges at være Skriftens Anskuelse om denne Gjenstand?
7. Hvilket er det først fremsatte Beviis?
8. Hvorpaa grundes det andet Beviis?
9. Hvortil appelleres der for det Tredie?
10. Hvilke Skriftsteder citeres, og hvorledes vises det, at de godtgjøre Hovedsagen?
11. Hvilke forskjellige Anskuelser har man gjort gjældende med Hensyn til Forholdet mellem Adam og hans Efterkommere?
12. Hvilken er den rigtige Anskuelse af denne Gjenstand?
13. Hvorved bevises det?
14. I hvilke Vanskeligheder vilde Benægtelsen af denne Lære indvikle os?
15. Paa hvilken Maade kunne alle de tilsyneladende Vanskeligheder, som staae i Forbindelse med den sande Lære om denne Gjenstand, blive ryddede af Veien?

Niende Forelæsning.

Virkningerne af Faldet — Fordærvelse.

I den foregaaende Forelæsning søgte vi at vise, først, at den Straf, som sattes i Forbindelse med den adamitiske Lov, indbefattede timelig, aandelig og evig Død; og for det Andet, at Adam, i selve Faldet, var det føderative Hoved og offentlige Repræsentant for sine Efterkommere. Opretholdelsen af disse Puncter, under Discussionen om Faldets Virkninger, er saa ligefrem og vigtig, at vi ansee det nødvendigt, først at henvende en speciel Opmærksomhed paa dem.

Den Gjenstand vi foreslaae discuteret i den nærværende Forelæsning, er, Følgerne af Faldet paa Adams Efterkommeres moralske Tilstand; eller, med andre Ord, Læren om den menneskelige Fordærvelse.

Vi ville først søge at forklare, hvad vi mene ved denne Lære, og siden undersøge det Beviis, hvorved den opretholdes. Nogle have aldeles benægtet den menneskelige Naturs Fordærvelse fra Fødselen af.

Pelagianere, Socinianere, og Andre, som hylde lignende Anskuelser, have fremstillet den menneskelige Sjæl, ved dens første Indtrædelse i Livet, som reen og pletfri; som en Engel, eller som Adam, da han først fremgik af sin Skabers Haand.

Andre have paastaaet, at alle Mennesker, til en vis Grad, have lidt Skade paa deres moralske Evner ved Adams Synd, men at den dog ikke havde bevirket det totale Tab af alt Godt, men kun en større Tilbøielighed til at fare vild, hvorfor der udfordres en større Grad af Omhu og Aarvaagenhed, for at beholde det Gode, som vi af Naturen ere i Besiddelse af.

Den første Theorie er en fuldstændig Benægtelse af den naturlige Fordærvelse; den anden benægter den for en Deel. Men vi haabe i Løbet af denne Forelæsning at kunne gjøre det klart, at ingen af disse Meninger lade sig forsvare enten ved Fornuft eller Skrift.

Den sande Lære om denne Gjenstand, som vi skulle søge at godtgjøre ved Beviser, er den: — at alle Mennesker af Naturen ere saa fordærvede, at de ikke ere i Besiddelse af noget aandeligt Gode, og bestandig kun tilbøielige til Ondt. Denne Lære udtrykkes paa følgende Maade i den syvende Religionsartikel af den Methodistisk-Episkopale Kirkes Bekjendelse: — „Den oprindelige eller Arvesynden bestaaer ikke i at efterfølge Adam, (som Pelagianerne forfængeligen paastaae), men det er Menneskets naturlige Fordærvelse, som er medfødt alle Adams Børn, saa at de af Naturen ere langt borte fra den oprindelige Retfærdighed, og ere derfor af Naturen kun tilbøielige til det Onde."

Man vil spørge, om vi, ifølge denne Fremstilling, egentlig og ligefrem antage, at Mennesket af Naturen er aldeles fordærvet? Paa dette Spørgsmaal svare vi bekræftende. Skjøndt Nogle, som i Almindelighed ere blevne anseete for Orthodoxe, have betænkt sig paa at adoptere Udtrykket total Fordærvelse, saa tro vi, at det, naar det defineres rigtigt, udtrykker klart og bestemt Skriftens Lære om denne Gjenstand, og hvis saa er, er det barnagtigt, at indvende mod Brugen deraf, blot fordi Udtrykket ikke findes i Skriften, skjøndt den Mening, det indeholder, findes der. De söm have bestridt Læren om den totale Fordærvelse, have i Almindelighed fremstillet en fordreiet Anskuelse af Sagen, aldeles forskjellig fra den, som dens Forsvarere have stridt for. De have fremstillet total Fordærvelse som

indeholdende Fordærvelse i den størst mulige Grad, i enhver mulig Forstand. De have sluttet saaledes, at dersom alle Mennesker vare aldeles fordærvede, kan den Ene ikke blive værre end den Anden, og Ingen kan blive værre end han allerede er. De have da appelleret til Skriften og til Kjendsgjerninger, for at vise, at Nogle ere mere lastefulde og fordærvede end Andre, og at den Lastefulde kan „blive værre og værre." Dette have de troet at være en fuldstændig Gjendrivelse af Læren om den totale Fordærvelse; og de have allerede triumpheret, som om det hele System, de opponerede imod, var bleven fuldstændigt omstyrtet. De have imidlertid kun spillet med deres egne Opfindelser og Phantasier, forladende den sande Lære i den Forstand, i hvilken dens Forsvarere have stridt for den. Ingen fornuftig Forsvarer af Læren om total Fordærvelse har nogensinde paastaaet, at alle Mennesker ere ugudelige i den samme Grad, eller, at onde Mennesker ikke kunne blive endnu værre; heller ikke kan en saadan Slutning gjøres, naar man gaaer ud fra en correct Fremstilling af Læren. Havde man stridt for, at alle Mennesker ere af Naturen fordærvede i den høist mulige Grad, i enhver mulig Forstand, og at dette maatte være deres personlige Charakteer, indtil den blev forandret ved den omvendende Naade, saa kunde man med en større Rimelighed have gjort en saadan Slutning.

Det paaligger os imidlertid at vise, hvorledes Læren om total Fordærvelse kan forstaaes saaledes, at den ikke indeholder de ovenanførte Consequentser. Dette troe vi lettelig kan skee, saaledes at det tilfredsstiller den uhildede Forstand. Fordærvelsen kan være total i mere end een Forstand.

Først kan den være total, fordi den udstrækker sig til alle Sjælens Kræfter og Evner, saa at enhver Deel af den moralske Constitution hos Mennesket er forstyrret og besudlet med Uretfærdighed og Besmittelse. Ikke blot Dommekraften, men Hukommelsen, Samvittigheden, Følelserne og alle de moralske Evner i vor Natur ere fordærvede og besmittede ved Synden. Kan det nu blive beviist, at total Fordærvelse, i denne Forstand, indbefatter de ovenanførte Consequentser? Sikkerlig ikke. Dersom alle Mennesker af Naturen ere saaledes fordærvede, følger da deraf med Nødvendighed, at Ingen kan være værre end Andre, eller blive værre end de ere? Nei, paa ingen Maade.

For det Andet: Fordærvelsen kan være total fordi den indbefatter Fraværelsen eller Mangelen af alt positivt godt. At dette er een af de Maader, hvorpaa Fordærvelsen af denne Læres

Forsvarere, forstaaes og siges at være total, see vi af den ottende Artikel i Methodisternes Troeslære: — „Menneskets Tilstand efter Adams Fald er saaledes, at det ved Hjælp af sin naturlige Kraft og Gjerning, ikke kan omvende og forberede sig til at troe og paakalde Gud; hvorfor vi ikke have Kraft til at gjøre gode Gjerninger, som ere Gud velbehagelige, med mindre Guds Naade ved Christus forud bereder os, at vi kunne have en god Villie, og virker med os, naar vi have den."

Dette indbefatter et totalt Tab af alt aandeligt Godt ved Faldet; eller, med andre Ord, en fuldstændig og total Udslettelse af Gudsbilledet i Sjælen. Men følger det heraf, at alle Mennesker ere saa onde som de kunne være, og at de i ingen Henseende kunne blive værre? Aldeles ikke; Alle kunne af Naturen være totalt fordærvede, i denne Forstand, og dog kunne Nogle være værre i deres personlige Charakteer end Andre, og kunne endnu „blive værre og værre."

Fremdeles, Fordærvelsen kan være total, fordi alle Sjælens Anlæg og Evner, løsrevne fra Naaden, ere fyldte af og stadigt beskjæftigede med det Onde. At dette er en af de Maader, hvorpaa denne Lære opfattes, kan sees af den allerede ovenfor citerede syvende Religionsartikel af Methodisternes Lære: — „Mennesket er af Naturen langt borte fra den oprindelige Retfærdighed, og kun tilbøieligt til det Onde." Det følger sikkert heller ikke heraf, at der ikke kunne være Grader i Ugudeligheden. Kunne ikke Sjælens Evner og Anlæg udvide sig og vinde Styrke ved Udøvelse af Synd; og hvis saa er, kunne de da ikke i samme Forhold indeholde og udvikle en større Grad af moralsk Ondt; og dog bestandig være fulde af og beskjæftigede med Ondt, „kun Ondt, og det bestandig?" Saaledes see vi, at der ere flere Maader, hvorpaa Fordærvelsen kan siges at være total, uden at blive opfattet saaledes, at den udelukker Muligheden af Grader i Ugudelighed.

Den tilsyneladende Vanskelighed ved at forene Læren om den totale Fordærvelse med den indrømmede Kjendsgjerning, at der ere Grader i Lastefuldhed, kommer maaskee alene deraf, at man overseer Indflydelsen af Guds Naade paa den personlige Charakteer. Ifølge Skriften „oplyser det sande Lys hvert Menneske, som kommer til Verden;" saa at Ingen forlades saaledes, at den frelsende Naade ikke, i det mindste til en vis Grad, skinner paa de formørkede og besmittede Evner i deres Sjæl. Denne Naade er bestemt til at modvirke Indflydelsen af Faldet; og naar Somme ikke ere saa dybt fordærvede i deres personlige Charakteer, som Andre, saa er det ikke fordi

de ere bedre af Naturen, men fordi de, til en vis Grad, ere bragte under Indflydelsen af Guds Naade, ved den Hellig Aands Virkning. Naar derimod de Lastefulde „blive værre og værre", saa er det fordi de mere og mere modsætte sig, og derved unddrage sig selv den saliggjørende Indflydelse af denne oplysende og det Onde afværgende Naade.

Førend nogen kraftig Indvending mod den Lære, som vi stride for, kan grundes paa Graderne af det Onde i den Ugudeliges personlige Charakteer, maa det bevises, at denne Forskjellighed, hverken i sin Heelhed eller for en Deel, bevirkes ved den guddommelige Naades Virkning, i Forbindelse med Opdragelse, moralsk Opførsel, og Menneskets Virksomhed i at forkaste eller tilstede den naaderige Indflydelse, som tildeles ham; men at det udelukkende maa tilskrives en oprindelig og medfødt Forskjellighed i de moralske Evner og Charakteer, der ved Nedstamning er modtaget som Arv fra vor fælles Stamfader. Vi antage, at Ingen vil forsvare dette; og derfor kan nærværeude Indvending heller ikke opretholdes. Menneskets medfødte moralske Charakteer; og den Charakteer, som Individerne kunne faae, efterat være komne ind paa Tilregnelighedens Gebeet, og efter at have erhvervet en næsten uendelig Forskjellighed i Modificationen af den oprindelige Charakteer, alt eftersom de have tilstedet eller modstaaet Indflydelsen af Guds Naade, — ere to aldeles forskjellige Ting.

Det er derfor aabenbart falsk, at argumentere imod Læren om den Mennesket medfødte totale Fordærvelse, fra Graderne i den Charakteer, som Mennesket personlig tilegner sig.

Fremdeles er det selvmodsigende og absurd at antage, saaledes som Modstanderne af denne Lære pleie at gjøre, at total Fordærvelse indbefatter Besiddelsen og Udøvelsen af alt muligt Ondt i den høist mulige Grad.

Dette vil Sagens virkelige Natur, rigtigt forstaaet, klart bevise. Nogle onde Principer ere i deres Natur saa diametralt modsatte hinanden, at det ene nødvendigviis maa bevirke Tilintetgjørelsen af det andet. Saaledes maa Gjerrighed tilintetgjøre Ødselhed, og omvendt. Overvættes Ærgjerrighed kan ikke bestaae med Ligegyldighed og Dovenskab, o. s. v. Naar man altsaa antager, at der hos det samme Individ skal findes alt Ondt i den høist mulige Grad, paa samme Tid, saa antager man Noget, som umuligt kan existere i Tingenes Natur; Noget, som Læren om total Fordærvelse, i den ovenfor angivne Forstand, ikke medfører. Naar vi sige, at alle Mennesker af Naturen ere totalt fordærvede, saa mene vi ikke, at de ere fordærvede i den størst mulige Grad, og i enhver mulig Forstand,

saa at Ingen i Praxis kan blive værre, end han nu er. Men vi mene: 1) At alle Sjælens Evner og Kræfter ere fordærvede. 2) At de ere berøvede alle aandelige Goder. 3) At Sjælens Anlæg og Evner ere opfyldte af og stadig beskjæftigede med Ondt; og at alt det Gode, som tilhører den personlige Charakteer, er bleven bibragt Mennesket ved Naaden. Dette antage vi at være den skriftmæssige og correcte Anskuelse af Sagen.

Lad dem, som bekjæmpe denne Lære, først nøiagtig gjøre sig selv bekjendt med dens sande Vigtighed, og hvis Skrift og Fornuft ere paa deres Side, saa lad dem forkaste den som en dum og eenfoldig Fabel, eller som en sygelig Levning fra den mørke Tidsalder; men hvis dette ikke godt kan lade sig gjøre, saa lad ikke en vigtig og hellig Sandhed „blive bortstødt med Spot," men lad den hvile fast og sikkert paa Skriftens Grundvold, styrket, som den er, ved rigtige og uomtvistelige Kjendsgjerninger, som staae i nøie Forbindelse med Menneskets Charakteer og Historie. Efterat vi saaledes have bestræbt os for, idetmindste til en vis Grad, at forklare Menneskets medfødte Fordærvelse, saaledes som den bliver opfattet af den store Fleerhed af orthodoxe Christne, gaae vi nu dernæst over til Undersøgelsen af de Beviser, paa hvilke den støtter sig.

I. Vort første Beviis for denne Gjenstand grundes paa Sandheden af to Sætninger, som allerede ere beviste i den foregaaende Forelæsning: — Først, at Straffen for Overtrædelsen af den adamitiske Lov indbefattede timelig, aandelig og evig Død; for det Andet, at Adam i denne Overtrædelse var det føderative Hoved og Repræsentant for sine Efterkommere. Dersom nu denne ovenanførte Relation mellem Adam og hans Efterkommere fandt Sted, saa maa nødvendig deraf følge, at alle de straffende Følger af den første Synd lovligen falde paa hele Menneskeheden; thi hele Menneskeheden var repræsenteret i Adam. Vor fælles Natur existerede som Sæd i ham, og blev identificeret med ham i Brøden. Ligesom Agernet, indenfor dets begrændsede Omfang, indeholder Substantsen, Spiren og Grundstoffet til det vegetative Liv, hvoraf fremgaaer, uden nogen tilføiet Virkning af skaberisk Magt, i egentlig Forstand, den prægtige Eg, med talrige Grene; just saaledes var Adam vort føderative Hoved, med Hensyn til vor naturlige Tilværelse. I ham blev Sæden eller Spiren til os skabt, og fra ham ere vi alle udgaaede, ligesaa naturlig som Grenene udgaae fra Egen eller Egen fra Agernet. Ligesom Træets Liv er afhængigt af Agernets Behandling, saaledes er ogsaa Adams Efterkommeres Tilværelse af-

hængig af hans Vedligeholdelse. Dersom han var bleven tilintetgjort i det Øieblik, han syndede, vilde de mangfoldige Millioner af hans Efterkommere være gaaede under med ham. Fra deres Existents som Sæd eller Spire vilde de være sunken tilbage til Ikketilværelse, til Intet, og vilde aldrig have kunnet bringe det til at blive selvbevidste Væsener. Da vi saaledes tydelig see, at Adam, ifølge Tingenes Natur var hele Menneskeslægtens naturlige Hoved, vil det ikke forekomme fornuftigt — ja det synes næsten at være en nødvendig Følge, at han blev sat som vort føderative Hoved, med Hensyn til den Lov, under hvilken han var stillet. Som saadan „bragte han," ved sin ene Synd, „Død og al vor Elendighed ind i Verden." Hvilkensomhelst Straf der maatte have været føiet til Loven, vilde han have paadraget sig den ligesaavel for sine Efterkommeres som for sit eget Vedkommende.

Her har man opkastet det Spørgsmaal: om Adams personlige Overtrædelse og Forbrydelse, i dens fulde Udstrækning kunde lægges hans Efterkommere til Last, og om vi kunne ansees for at have været skyldige i en actuel Overtrædelse, i Ordets strengeste Betydning? Med Hensyn til dette indviklede Punkt, vil det blive vanskeligt at bruge Udtryk, der ikke kunne forstaaes saaledes, som om de indeholdt Ideer, forskjellige fra den sande Fremstilling af Skriften. Vi troe imidlertid med Sikkerhed at kunne sige, at hverken den hellige Lov eller den uendelige Lovgiver kunde betragte Tingene anderledes end ifølge deres sande Charakteer. Gud maa betragte Synden som Synd, og Retfærdighed som Retfærdighed, hvorsomhelst den findes. Deraf vil altsaa følge, at Adams Efterkommere, som personlig aldrig havde begaaet en Overtrædelse, kunne ikke blive betragtede som personlig skyldige. Adams personlige Handling kan ikke tilregnes dem som deres personlige Handling. Den var aldrig deres personlige Handling, og kan heller ikke, ved Opdigtelse af nogensomhelst Lov, blive betragtet saaledes. Som Dr. Watts har bemærket, „forstaaer man ved Synd enten en Ulydighedsact mod en Lov, eller en lovlig Følge af en saadan Handling; det vil sige: Skyld eller det at være udsat for Straf." Er det da ikke klart, at Skylden og den fulde Straf for Adams Synd retfærdigen kan blive lagt paa hans Efterkommere, uden at hans Overtrædelse bliver gjort til en personlig Handling af dem.

Adam var, som vi have seet, sine Efterkommeres lovlige Hoved og Repræsentant, og derfor kunne de med Rette blive gjorte ansvarlige for alle Følgerne af hans Synd, uagtet hans Synd ikke kan ansees eller tilregnes dem som deres egen personlige Handling.

Den er kun deres gjennem deres Repræsentant. Skylden og Straffen, som med Nødvendighed følge deraf, ere med Hensyn til Loven, retteligen tilregnede dem, eller forskyldte af dem. Dette er Skriftens Anskuelse af Sagen, og følger med Nødvendighed af det Forhold, hvori Adam, saaledes som vi have seet, som føderativt Hoved, staaer til hele Menneskeslægten. Dersom han ikke havde staaet i dette Forhold til sine Efterkommere, kunde hans Brøde ikke, i nogensomhelst Forstand af Ordet, være bleven tilegnet dem, uden den mest aabenbare Forhaanelse af Retfærdighedens Principer; og dersom hans Brøde ikke var bleven tilregnet dem, er det umuligt at retfærdiggjøre den guddommelige Styrelse, idet den hjemsøger dem med den frygtelige Straf. Disse tre Punkter ere da saa nøie sammenvævede med den guddommelige Styrelses Natur, at de nødvendigviis maae høre sammen og kanne ikke adskilles. Indrøm, at Adam var vort føderative Hoved, og vor Brøde samt vor Underkastelse under Dødens Straf følger som en lovlig Consequents deraf. Eller, dersom vi indrømme, at vi ere indbefattede under Dødsstraffen, saa vil denne nødvendigviis forudsætte vor Brøde; og dersom vi tilstaae vor Brøde, vil dette nødvendigviis forudsætte det ovenomtalte Forhold til Adam, som den eneste mulige Maade at forstaae det paa.

Men, vil man maaskee spørge, i hvilken Sammenhæng staaer alt dette med Læren om den hele Menneskeheden medfødte, totale Fordærvelse? Herpaa ere vi rede til at svare, at Sammenhængen er ligefrem; og Læren er en nødvendig og uundgaaelig Slutning af de ovenfor fremstillede Principer. Dersom hele Menneskeheden er indbefattet under den Straf, som er føiet til den adamitiske Lov, saa maa deraf følge, enten at de ere aldeles fordærvede, eller at total Fordærvelse ikke var nødvendig forbunden med Straffen.

At aandelig Død eller Tabet af Gudsbilledet (som kun er et andet Udtryk for total Fordærvelse), var indbefattet i Straffen, er allerede bleven viist i den foregaaende Forelæsning. Argumentet bliver da til en Beviisførelse for, at hele Menneskeheden er af Naturen i en besmittet moralsk Tilstand, rigtigt udtrykt ved Ordene: total Fordærvelse. Som vi have seet, var Døden i sin Fylde, Lovens Straf. „Syndens Sold er Død.“ „Formedelst eet Menneske kom Synden ind i Verden, og Døden formedelst Synden.“ Dersom nu hele Menneskeheden ikke er indbefattet under Straffen, maae vi ligefrem nægte Guds Ord, som tydeligt og gjentagne Gange fremstiller Døden, i enhver Betydning af Ordet, som en paalagt Straf, — en retslig Kjendelse, forkyndt over Brøden, som en retfærdig Straf

for Synden. Og ikke blot det, men det vil ogsaa tilkomme os at forklare Døden, saaledes som vi see den i Verden, paa en anden Maade. Og hvorledes, maae vi spørge, er dette muligt? Skriften siger, at „Døden kom ved Synden", og tillige, at „Synden er af eller formedelst eet Menneske." „Som en retslig Forkyndelse af Straffen for den overtraadte Lov blev der erklæret: „Støv er Du, og til Støv skal Du vende tilbage." Denne Dom maa aabenbart strække sig til ethvert Adams Barn; derfor ere Alle under Straffen; og da Straffen omfattede Død, timelig, aandelig og evig Død; og da total Fordærvelse eller en fuldstændig Bortfjernelse af Sjælen fra „Guds Billede," eller den oprindelige Hellighed, er indbefattet deri, saa følger deraf med Nødvendighed, paa Grund af deres Forhold til Adam som deres føderative Hoved, og af Beskaffenheden af den Straf, hvorunder de ere indbefattede, at hele Menneskeheden er af Naturen totalt fordærvet.

II. Vi gaae nu dernæst over til at anføre ligefremme Udsagn af Skriften, for at stadfæste den her omhandlede Lære. Læren om den medfødte Fordærvelse af den menneskelige Natur findes næsten overalt i Bibelen.

Det første Sted, som vi her skulle anføre, har Hensyn til Menneskets Tilstand før Floden. Moseb. 6, 5. „Og Gud saae, at Menneskets Ondskab var stor paa Jorden, og at alle hans Hjertes Tankers Paafund var ikkun ondt hver Dag." Her see vi den totale Fordærvelse hos de Mennesker, som levede før Syndfloden, udtrykt i et Sprog saa kraftigt som det kunde være dannet for at svare til sin Hensigt. „Menneskets Hjerte er her," som Hebdon har bemærket, „sat i Stedet for Sjælen." Dette hellige Princip, oprindelig dannet til hellige Øvelser, var bleven saa dybt fornedret, at „alle hans Tankers Paafund", det er, alle hans intellectuelle og moralske Evner, vare blevne totalt fordærvede; vare „ikkun onde," — der var intet moralsk godt tilbage; „hver Dag;" — dette var ikke blot en leilighedsviis eller ofte gjentaget Nedfalden i Synd og Besmittelse, men det var den stadige og uafbrudte Tilstand, ikke hos en Deel af Menneskeslægten, men af „Mennesket", hele Massen af Adams Slægt.

Fremdeles vende vi os til 1 Moseb. 8, 21 og læse: „Jeg vil ikke mere herefter forbande Jorden for Menneskets Skyld, thi Menneskets Hjertes Tanke er ond fra hans Ungdom; og jeg vil ikke mere herefter slaae alt, hvad der lever." Her maa vi lægge Mærke til to Ting, som ere kraftigt udtrykte.

1. Menneskets totale Fordærvelse overhoved. Udtrykket henføres til hele Slægten; og dette udtales tillige paa en Tid, da Ingen uden Noah og hans Familie var levende paa Jorden.

2. Denne totale Fordærvelse fremstilles som charakteristisk for Menneskenaturen, ikke i visse Stadier eller Perioder af Livet, men som varende gjennem hele Historien, „fra hans Ungdom;“ det er, hans Barndom, eller den tidligste Periode af hans Tilregneligheds-tilstand. Her findes ikke den ringeste Antydning af at denne Fordærvelse er erhvervet, ved Opdragelse, Exempel eller anderledes; nei, det er umuligt at antage dette. Dersom det Ondes Princip ikke var medfødt, kunde det ikke siges at existere „fra hans Ungdom,“ thi nogen Tid vilde i det mindste være nødvendig for at komme i Besiddelse deraf. Heller ikke kunde dette saa bestemt udsiges om Mennesket eller Menneskenaturen, som saadan, (især da det gode Exempel og en retskaffen Familiens religiøse Forskrifter dengang existerede), thi dersom Menneskets Charakteer kun er fordærvet ved Exempel eller Opdragelse, da maatte disse sikkerlig ogsaa ventes at ville udøve en heldbringende Indflydelse, i det mindste paa Nogle af Efterkommerne, saaledes at Exemplet og Opdragelsen kunde holde dem fra at falde i denne Tilstand af moralsk Besmittelse.

Dernæst vende vi os til Job. 5, 7. „Et Menneske bliver født til Møie, ligesom Gnister flyve op.“ Her er den ligefremme Mening, at Sorg og Møie er ligesaa naturlig og sikker for Mennesket, som det er for „Gnisterne at flyve op.“ Medmindre det nu kan blive viist, at fuldkommen uskyldige Væsener ere underkastede „Møie,“ Smerte og Død, der af Skriften alene betegnes som Syndens Følger, saa vil deraf følge med Nødvendighed, at Mennesket er født i Synd og Brøde. I Job. 15, 14 læse vi: „Hvad er et Menneske, at det skulde være reent? eller at den skulde være retfærdig, som er født af en Qvinde?“ Septuagintas Læsemaade her, er: „Hvo skulde være fri for Ureenlighed? ikke Een; selv om hans Liv paa Jorden kun var en eneste Dag.“

Fremdeles Ps. 51, 7. „See, jeg er født i Misgjerning, og min Moder haver undfanget mig i Synd.“ Under den Forudsætning, at Mennesket er født i en moralsk Retfærdigheds Tilstand, ere Skriftens klare Udsagn ikke underkastede nogen fornuftig Fortolkning, men maae enten undgaaes eller ligefrem benægtes.

Ps. 58, 4 5. „De Ugudelige ere fremmede for Gud fra Moders Liv; de som tale Løgn, fare vild fra Fødselen af.“ Her udtrykke sikkert Ordene „fremmed“ og „tale Løgn“ strengt en Fordærvelses-

tilstand. „Fremmed", bortvendt fra „Gudsbilledet;" „at tale Løgn" at gaae frem i Gjerningssynder, „fra Moders Liv, saasnart som de ere fødte," er ikke en erhvervet, men en medfødt Fordærvelse. Hvilken anden Mening kunde Ordene have?

Jerem. 17, 9. „Hjertet er bedrageligt, mere end alle Ting, og det er ulægeligt; hvo kan kjende det? „Her er total Fordærvelse udtalt med stærke Udtryk. Læg Mærke til, Propheten siger ikke, de meest Guds forladte Personers Hjerter; men „Menneskets Hjerte", Slægten i det Hele taget, i dens medfødte Tilstand. Han taler ikke om Slægten som partielt, men som totalt fordærvet, som „ulægelig."

Vi kunde endnu anføre mange Steder af det Gamle Testamente, men vi ansee det for unødvendigt, og skulle nu gaae over til det Nye Testamente.

Et af de kraftigste Steder om denne Gjenstand findes i det tredie Capitel af Brevet til Romerne, 10de—18de Vers. „Som skrevet staaer: der er ingen retfærdig, end ikke Een! der er Ingen forstandig; der er Ingen, som søger efter Gud. Alle ere afvegne, de ere tilsammen blevne uduelige; der er Ingen, som gjør godt, der er end ikke Een. Deres Strube er en aaben Grav; med deres Tunge besvige de; Øglers Forgift er under deres Læber; deres Mund er fuld af Forbandelser og Beeskhed. Deres Fødder ere snare til at udøse Blod. Der er Fordærvelse og Elendighed i deres Veie, og Fredens Vei have de ikke kjendt. Der er ikke Gudsfrygt for deres Øine."

Apostelen citerer her den 14de og 53de Psalme. En mere glødende Skildring af den totale Fordærvelse, er det maaskee umuligt at give med Ord. Det, anvendes paa hele Slægten; „Herren saae ned af Himmelen paa Menneskenes Børn;" (Verden i sin hele Udstrækning;) og her skildres Guds Dom over Menneskenes moralske Charakteer. At denne Beskrivelse tager Hensyn til alle Menneskers medfødte Charakteer eller Natur, er klart af den Kjendsgjerning, at det Sprog, som bruges her, kunde ikke passe paa alle Menneskers virkelige eller erhvervede moralske Charakteer, til nogensomhelst Tid; thi der have altid været Nogle, som, i denne Forstand, ved Guds egen Dom, ere blevne erklærede retfærdige.

For at Anvendelsen og Kraften af Apostelens Beviis i dette Capitel, kan sees klarere, ville vi anføre det 19de og 23de Vers. „Men vi vide, at hvadsomhelst Loven siger, siger den til dem, som ere under Loven; paa det hver Mund skal tilstoppes, og al Verden skal være skyldig for Gud." „Thi Alle have syndet, og dem fattes Ære for Gud." Apostelen oplyser her Læren om Ret-

færdiggjørelsen. Hans Hensigt er at vise. 1. At hele Verden, baade Jøder og Hedninger, ere i den samme ynkværdige „Synds-" og Brødes-" Tilstand; 2. At der er kun een Maade, hvorpaa de kunne blive retfærdiggjorte, det er, ved Guds Naade formedelst Troen paa Christum Jesum. Hans hele Beviis er bygget paa Menneskets almindelige Fordærvelse; og dette maa man forstaae at anvende paa hele Menneskehedens Tilstand, ikke i noget særskilt Tidsrum, men igjennem hele dens Historie, lige til den Tid, paa hvilken Retfærdiggjørelsen ved Troen paa Christum finder Sted. Dersom vi benægte dette, bliver Apostelens Beviis ligefrem upassende og magtesløst. Dersom Menneskene af Naturen ere i en retfærdiggjort Tilstand, hvorledes kunde Apostelen da argumentere fra deres vanhellige og syndefulde Natur, at alle trænge til Retfærdiggjørelse, og at de kun ved Troen kunne erholde den? Man maa vel lægge Mærke til, at Apostelens Udtryk, i dette Capitel, med Hensyn til Menneskets Tilstand, ere saa almindelige, saa fuldstændigt omfattende og vægtige, at to vigtige Puncter maae ansees som fast bestemte og udenfor al Disput; — 1. At han beskriver hele Menneskeslægtens Tilstand, i ethvert Stadium af dens Tilværelse, inden de modtage Frelse ved Evangeliet. Hans Udtryk ere: „baade Jøder og Hedninger," „alle," og „den hele Verden." 2. Den Tilstand, i hvilken han fremstiller dem, er ikke en Uskyldigheds- eller Retfærdigheds-Tilstand, men Synds- og Besmittelses-Tilstand; han siger: „de ere alle under Synd; alle have syndet og dem fattes Ære for Gud," samt at hele Verden maa blive skyldig for Gud." Nu maae vi dristigt spørge, hvilken Deel af Menneskeslægten er ikke indbefattet herunder? Og dersom de ikke ere i en moralsk fordærvet Tilstand, hvilken Mening kan der da lægges i Apostelens Ord? Beviset her er saa skarpt fremsat, saaledes stillet paa Spidsen, at dersom Menneskets medfødte Fordærvelse ikke læres her, ville vi nødes til at paastaae, at „Synd" ikke mere er „Synd" og „Skyld" ikke mere „Skyld."

Vort næste Beviis grundes paa saadanne Steder, som bygge Nødvendigheden af den nye Fødsel paa Menneskets medfødte Fordærvelse.

Her er vor Herres Samtale med Nicodemus afgjørende. Joh. 3, 3. Uden at Nogen bliver født paany, kan han ikke see Guds Rige" og 5—7. „Uden at Nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke indkomme i Guds Rige. Hvad som er født af Kjødet er Kjød; og hvad som er født af Aanden, er Aand. Forundre dig ikke, at jeg sagde Dig: det bør Eder at fødes paany." Her udtales Nødvendigheden af den nye Fødsel for den Natur, hvormed vi op-

rludelig ere fødte. Hvorledes kan da dette forholde sig, dersom vi ere fødte Hellige? Hvis dette var Tilfældet, vilde det være saa langt fra, at man kunde argumentere derfra til Nødvendigheden af at fødes paany, at den eneste rigtige Fornuftslutning vilde være den, at eftersom vi alt fra Begyndelsen af vare fødte i en Hellighedstilstand, saa var den nye Fødsel aldeles ikke nødvendig. At vor Frelser, naar han siger: „Hvad som er født af Kjødet, er Kjød," ved Udtrykket „Kjød," paa det sidste Sted, sigter til vor medfødte Syndefuldhed og Besmittelse, er klart deraf, at Ordene ikke kunne construeres anderledes, medmindre Frelserens Tale var intetsigende. Dersom vi sige, at Ordet „Kjød" skal, paa begge Steder tages bogstavelig, om Legemet, saa indeholder Sætningen kun en simpel Sandhed, altfor barnagtig til at blive udtalt af Frelserens egen Mund; og det vilde have været ligesaa belærende, hvis han havde sagt, det, som er sandt, er sandt. Desuden, hvorledes kunde han da, af det Factum, han omtalte, have udledt noget Beviis for Nødvendigheden af den nye Fødsel? At Ordet „Kjød" hyppigt bruges i Skriften forat betegne det fordærvede Princip i Mennesket eller den medfødte Fordærvelse, vil være klart af følgende Steder: — „Rom 7, 18. „I mit Kjød boer intet Godt." Rom. 8, 13. „Dersom I leve efter Kjødet, skulle I døe." Gal. 5, 17. „Thi Kjødet begjærer imod Aanden, men Aanden imod Kjødet." I det 8de Capitel af Brevet til Romerne bruger Apostelen dette Ord forat betegne Vanhellighedens Princip i Modsætning til Aanden, og udtaler sig med saa mange og klare Ord om denne Gjenstand, at han har forsynet os med en beundringsværdig Commentar over vor Herres Ord til Nicodemus. 8, 5—8: „Thi de, som ere efter Kjødet, sandse det Kjødelige; men de, som ere efter Aanden, (sandse) det Aandelige. Thi Kjødets Sands er Døden, men Aandens Sands er Liv og Fred; efterdi Kjødets Sands er Fjendskab imod Gud; thi den er ikke Guds Lov underdanig, ja kan ei heller være det. Men de, som ere Kjødelige, kunne ikke tækkes Gud." I 1 Cor. 2, 14. hedder det i et Parallelsted: „det sandselige Menneske fatter ikke de Ting som høre Guds Aand til, thi det er ham en Daarlighed, og han kan ikke kjende dem, thi de dømmes aandeligen." Lad nu disse Citater af Apostelen blive satte og forklarede i Sammenhæng med det, som vor Frelser sagde til Nicodemus, og vi ville have et fuldstændigt og afgjørende Beviis for, at ethvert Menneske, som i bogstavelig Forstand er født af Kjødet, har fra sin Fødsel af, en kjødelig, vanhellig eller fordærvet Natur, saa directe modsat Aanden og alt Godt, at

det af Naturen, eller medens det vandrer efter den, ikke kan behage Gud, og at det derfor maa fødes paany. Hvor forskjelligt er ikke dette fra deres Lære, som tale om en Mennesket medfødt Reenhed, og fremstille en syndefuld Tilbøielighed som en Følge af Exempel og Opdragelse! Bibelen lærer paa det klareste, at vi ere fødte med en vanhellig og syndefuld Natur; — at det onde Princip er ligesaa virkeligt og dybt indgravet i vor Natur som Giften i Slangens Æg. Ligesaavist som den unge Øgle af Naturen vil blive giftig og tilbøielig til at bide, saasnart som dens medfødte Evner ere udviklede, saaledes vil ogsaa Mennesket, naar det kommer til Modenhed, være i Besiddelse af en ond Natur og Fjendskab imod Gud, som stedse vil føre ham ind paa Syndens Vei, indtil det „gamle Menneske er korsfæstet" og Mennesket er blevet „født paany." Dersom Træet er ondt, vil ogsaa Frugten blive ond; dersom Kilden er ureen, vil den udsende en fordærvet Strøm. Syndens Rod er iboende selve Menneskets Natur. „Ud fra Menneskets Hjerte," eller fra dette medfødte Vanhellighedsprincip udgaae allehaande Laster og Vederstyggeligheder. Dette er Skriftens Lære.

III. Vi gaae nu nærmest over til at bemærke, at denne Lære stadfæstes baade ved Erfaring og Betragtning.

Afseet fra Skriftens klare Vidnesbyrd med Hensyn til Læren om Menneskets medfødte Fordærvelse, modtager den ogsaa til Overflod bekræftende Beviser fra vor individuelle Erfaring, og fra Verdenshistorien. Hovedbeviset af denne Art kan indbefattes i fem vigtige Kjendsgjerninger, hvilke ere saaledes fremstillede af Mr. Watson;

1. Den almindeliga Fordærvelse af Sæder til alle Tider og i alle Lande. 2. Den stærke Tilbøielighed til Ondt hos Mennesket. 3. Den tidlige Tilsynieladelse af Principer til forskjellige Laster hos Børn. 4. Ethvert Menneskes Bevidsthed om en naturlig Tilbøielighed i Sjælen til et eller flere Onder. 5. Den almindelige Modstand mod Dyden i Hjertet, som gjør Opdragelse, Indflydelse, vaagen Opmærksomhed og Strid nødvendigt for at modvirke det Ondes Kraft"

De ovenanførte Kjendsgjerninger ere saa klare, at vi neppe antage det muligt for Nogen med almindelig Intelligents og Oprigtighed at nægte dem. At forklare dem paa nogen forstandig Maade, under Forudsætning af, at Mennesket ikke er fordærvet af Naturen, er, efter vor Mening, aldeles umuligt.

Socinianere, Pelagianere og Unitarier have i Almindelighed indrømmet eller antaget deres Sandhed, og de have anvendt deres største Snildhed paa at vise, at de kunne forenes med deres eget System.

Nogle korte Bemærkninger om deres Bestræbelser i denne Retning maa være tilstrækkelige.

1. For at forklare den almindelige Overhaandtagen af Ugudelighed, har man lagt Vægt paa Indflydelsen af Exempel og Opdragelse. Her antage vi at en Smule Overveielse vil vise, at Vanskeligheden ikke er løst, men kun flyttet over i et andet Qvarteer. Dersom Mennesket ikke er fordærvet af Naturen, vil det blive ligesaa vanskeligt at forklare det onde Exempel, som selve Fordærvelsen. Ja, hvad mere er, ondt Exempel er blot et andet Navn paa Fordærvelsen. Derfor er det at sige, at den almindelige Fordærvelse er Resultatet af det almindelige onde Exempel, det samme som at sige, at den almindelige Fordærvelse er Resultatet af almindelig Fordærvelse; eller, med andre Ord, at Aarsagen er sit eget Resultat, sin egen Virkning, hvilket er en aabenbar Absurditet. Fremdeles, maae vi spørge, hvorledes gik det til — naar man antager dette Grundlag, denne Begyndelse, — at de første Exempler af de forskjellige Arter af moralsk Fordærvelse opstod eller begyndte? Hvis Exempel var det som lærte Cain at hade og myrde sin Broder? Hvis Exempel var det, som lærte den første Afgudsdyrker at dyrke en Afgud? Og saaledes kunne vi gjennemgaae det hele Register af Laster, og vise, at, ifølge dette System, kunde de aldrig have begyndt. Vi tilstaae villigt, at vi af Naturen ere Væsener som i høi Grad have Lyst til at efterligne Andre; men hvis dette alene fører til Fordærvelsens Bane, saa vilde deraf følge, efter det samme Princip, at der maatte være ligesaa megen Kraft i godt som i ondt Exempel. Men, vi spørge, er dette Tilfældet? Hvorfor førte ikke den retskafne Noahs Fromhed alle hans Sønner, og deres Efterkommere, fra Slægt til Slægt, paa Pligtens og Lydighedens Bane? Fremdeles, er det ikke ofte Tilfældet, at Børn af fromme Forældre falde i umoralsk Levnet? Dersom Exemplet alene skaber deres Charakteer, saa maatte vissélig deres Forældres fromme Exempel, som de næsten stadig see for deres Øine, være kraftigere end Andres onde Exempel, der vare længere borte fra dem, og som de maaskee kun sjelden saae. Indrøm Exemplet al den Indflydelse, det muligen kan udøve, men saa vilde det blive Følgen, at dersom Mennesket er uskyldigt og reent af Naturen, vilde der være mere af Dyder end Laster i Verden; men dersom Sjælen, som Nogle paastaae, er af Naturen indifferent, — som en tabula rasa (en Tavle, hvorpaa der endnu intet er skrevet), hverken tilbøielig til godt eller ondt, — saa maatte vi vente at finde Dyder og Laster i et meget ligeligt Forhold. Men den verdenshistoriske Virkelighed modsiger alt dette.

2. Vi ville nu betragte den anden Kjendsgjerning — den stærke Tilbøielighed hos Mennesket til Ondt. Hvo har ikke følt den i sit eget Hjerte? „Naar vi ville gjøre det Gode, hænger det Onde ved os." Den Forvirring og Bevægelse, som de onde Lidenskaber fremkalde hos Mennesket, er saa stor, at den vise Mand har sagt: „Den som behersker sit Sind, er større end den, som indtager en Stad." Styrken af den naturlige Tilbøielighed til ondt hos Mennesket er saa stor, at der udfordres Anstrængelse til at modvirke den; man maa tage Korset, den høire Haand maa afhugges, det høire Öie rives ud, og en heftig Kamp maa føres mod vor Naturs Tilskyndelser. Betragt nu Absurditeten af den Forudsætning, at det onde Exempel kunde frembringe Tilbøieligheden til det Onde. Dersom det var Tilfældet, vilde det gode Exempel frembringe en lignende Tilbøielighed til det Gode; men det er tydeligt, at saaledes er det ikke i Virkeligheden. Det menneskelige Hjertes medfødte Tilbøielighed er uforanderlig til Synd; og saa stor, at den paa ingen Maade kan blive modvirket, uden ved „Korsfæstelsen" af „det gamle Menneske."

3. Den tredie Kjendsgjerning er, at Grunden eller Principet til forskjellige Laster viser sig saa tidlig hos Børn. Skjøndt ganske adskilte fra deres Art (species), vil det naturlige Instinct ikke destomindre føre den unge Løve eller Tiger til at blive vild og glubsk; og ligesaa sikkert har man fundet, at Hovmod, Avind, Ondskab, Hævngjærrighed, Egennytte, Vrede og andre onde Lidenskaber udspringe eller opkomme i en meget tidlig Alder i Børnenes Hjerte, uafhængigt af det Exempel de have havt for Öine, og den Opdragelse, de have nydt. Ja, de have mere eller mindre hyppigt viist disse Laster førend der kunde gives Leilighed til at indvirke paa dem ved Exemplets Magt. Hvorledes kan nu dette forklares uden ved den Forudsætning, at Sæden til disse Laster er nedlagt i vor Natur?

4. Den fjerde Kjendsgjerning er, at ethvert Menneske har Bevidstheden om en naturlig Tilbøielighed til mange onde Ting. Alle Mennesker ere ikke af Naturen lige tilbøielige til enhver Art af Synd og Laster. Nogle have en stærk Tilbøielighed til Hovmod, Andre til Vrede, Andre til Feighed, Andre til Nedrighed, og Andre maaskee til Gjerrighed eller Sandselighed. Dersom vi nu nægte Menneskets medfødte Fordærvelse, maae vi ogsaa nødvendigviis nægte hans naturlige Tilbøielighed til en Last mere end en anden; thi har Mennesket ikke nogen Tilbøielighed til det Onde i Almindelighed, saa er det klart, at det ikke kan have nogen medfødt Tilbøielighed til nogen særegen Art af det Onde. Enhver Heelhed indbefatter alle sine Dele..

5. Den femte Kjendsgjerning er, den almindelige Modstand mod Dyden i Hjertet, som gjør god Opdragelse, god Indflydelse, Aarvaagenhed og Strid nødvendigt for at modvirke det Ondes Magt. Lasten i den menneskelige Sjæl voxer og spirer frem af sig selv, ligesom skadeligt Ukrud i en yppig Jordbund. Der udfordres kun, at man lader den være alene, og den vil fremblomstre. Men saaledes er det ikke med Dyden. Dens Sæd maa blive saaet, og ligesom de kostbare Sædearter produceres ved Agerdyrkerens stadige Omsorg og Møie, saaledes udfordrer den en tidlig og vedholdende Cultur. Heraf følger Nødvendigheden af en omhyggelig moralsk Anstrængelse og Øvelse; — hvori en god Opdragelses Værd just viser sig. Hvilken mægtig Indflydelse udfordres der ikke for at blive dygtig til at befordre Dyden! Taknemmeligheds — Interesses — Æres — Velvillies — Bevæggrunde, samt enhver Betragtning, som bør have Vægt hos en oplyst Forstand, fremstilles som Opmuntring og Tilskyndelse til Dyden. Den strengeste Aarvaagenhed er nødvendig, paa ethvert Punct, for at Udførelsen af den gode Hensigt ikke skal blive forglemt eller forsømt; og med alt dette, maa en stadig Kamp føres med det os omgivende Onde, eller ogsaa ville Lasternes og Daarskabens Torne og Tidsler qvæle Spiren af den gode Sæd, og ødelægge den blomstrende Forhaabning. Hvorledes, spørge vi, er dette Tilfældet? Forkast Læren om Menneskets medfødte Fordærvelse, og det vil blive aldeles uforklarligt. Dersom Exemplet alene havde Indflydelse paa Mennesket, og det ikke havde større Tilbøielighed til Ondt end Godt, maatte vi da ikke ligesaavel finde Dyden at være den af sig selv yppigt fremskydende Væxt, og Lasten den spæde Plante, som udfordrede al denne Omsorg til sin Vedligeholdelse og Fremgang?

Saaledes finde de, som have søgt at forklare disse Kjendsgjerninger ved Hjelp af Opdragelsens Principer, ikke mindre Vanskeligheder end de, som henføre dem til Exemplets Indflydelse. Det maa indrømmes, at Opdragelsen, i altfor mange Tilfælde, har været meget mangelfuld; men aldrig saa slet, at man deraf kan forklare alle Menneskenes onde Lidenskaber og syndefulde Handlinger. Ja, det er saa langt derfra, at dens Hovedtendents, hvor mangelfuld den end er, er af en modsat Charakteer. Menneskene ere overhoved fordærvede, ikke saa meget af Mangel paa gode Regler og Forskrifter, som trods disse. Underviisningen har i Almindelighed været bedre end Exemplet; saa at hvis Exemplet ikke kan bære Skylden for Menneskenes Tilbøielighed til det Onde, saa kan Opdragelsen det endnu mindre. Hvem lærte den første Morder den Forbrydelse at udgyde sin Broders Blod?

Hvilke af Menneskeslægtens fremragende Laster havde deres Oprindelse fra en modtaget Underviisning? Hvilke Forbrydelser ere det, som alene existere og faae Overhaand der, hvor specielle Skoler ere oprettede for deres Uddannelse? Det maa indrømmes, at Opdragelsens Indflydelse er meget stor; men den Vanskelighed, som skal forklares, er denne: — Hvorledes gaaer det til, at Mennesket er saa lærvilligt i Lastens Skole, og saa tungnemt i Dydens Skole? Forkast Læren om vor medfødte Fordærvelse, og hvorfor skulde vi da ikke, med langt større Grund, kunne vente, at Opdragelsen vilde frembringe almindelig Dyd, end almindelig Lastefuldhed? Saaledes have vi seet, at Erfaring og Betragtning kun bestyrke Skriftens Lære om den Mennesket medfødte totale Fordærvelse?

Spørgsmaal til niende Forelæsning.

1. Hvilken er den pelagianske og socinianske Betydning af Fordærvelsen?
2. Hvilke andre vildfarende Anskuelser have der hersket om denne Gjenstand?
3. Hvilken er den sande Lære om denne Gjenstand?
4. Er Mennesket af Naturen totalt fordærvet?
5. Hvilken fordreiet Anskuelse af denne Lære have dens Modstandere i Almindelighed fremstillet?
6. Indbefatter total Fordærvelse, Fordærvelse i enhver mulig Forstand og i den størst mulige Udstrækning?
7. I hvilken Henseende maa Fordærvelsen forstaaes at være total?
8. Hvoraf fremlyser Absurditeten af at fremstille total Fordærvelse som indbefattende Fordærvelse i enhver mulig Forstand og Grad?
9. Hvilke to, allerede beviste Sætninger danne Grundvolden for det første Beviis?
10. Hvoraf fremlyser det, at Adam var det naturlige Hoved og Repræsentant for sine Efterkommere?
11. Kan det Personlige i hans Forbrydelse paabyrdes og tilregnes hans Efterkommere?
12. I hvilke to Betydninger tages Synd, overeensstemmende med Dr. Watts?
13. Hvoraf fremlyser det, at vort Forhold til Adam, vor Skyld og vor Underkastelse under Lovens Straf, ere uadskillelig forenede?
14. Paa hvilken Maade bevise disse Kjendsgjerninger vor medfødte og totale Fordærvelse?
15. Hvilke Sætninger ere anførte af det Gamle Testamente for at bevise denne Lære?
16. Af det Nye Testamente?
17. Bekræfte Erfaring og Jagttagelse denne Lære?
18. Hvilke fem tydelige Kjendsgjerninger beraaber man sig her paa?
19. Hvorledes have Pelagianerne og Socinianerne søgt at forklare disse Kjendsgjerninger?
20. Hvoraf fremlyser det, at de kun omflytte Vanskeligheden uden at hæve den?
21. Dersom Menneskene af Naturen vare hellige, hvilken Art af Exempel maatte vi da med Grund vente vilde blive meest fremherskende? Dersom Menneskets moralske Charakteer af Naturen var indifferent eller ligegyldig for godt og ondt, hvad maatte vi da vente vilde blive Tilstanden af den virkelige Charakteer?
22. Hvoraf fremlyser det, at Opdragelsen ikke kan forklare disse Kjendsgjerninger. Antag, at Opdragelsens Indflydelse nogensinde var saa stor, hvilken stor Vanskelighed vilde dog endnu blive tilbage?

Tiende Forelæsning.

Fordærvelse — Indvendinger, Børns Tilstand.

Efter at have betragtet de Beviser, hvorpaa Læren om Menneskets medfødte Fordærvelse støtter sig, ville vi, i nærværende Forelæsning, undersøge nogle Vanskeligheder, som Modstanderne af denne Lære have antaget, at den var betynget med.

I. Det er med Iver bleven gjort gjældende af dem, som have forsvaret den oprindelige Uskyldighed, at denne Lære om den totale Fordærvelse gjør Gud ligefrem til Syndens Ophav, ved at erklære og paastaae at han paa en retlig Maade har indgydt Menneskets Natur et positivt Onde, Smitte eller Besmittelse, som nedarves fra Adam til alle hans Efterkommere.

Hertil svare vi, at skjøndt nogle Forsvarere af denne Lære have udtrykt sig saaledes, at de synes at give en tilsyneladende Grund for denne Indvending, saa vil dog en nøiere Betragtning af den rigtige Forklaring af Fordærvelsen ganske befrie Læren fra enhver Vanskelighed, som kommer fra denne Kant. Læren om den Mennesket medfødte Fordærvelse, saaledes som den læres i Skriften, indbefatter ikke, at den Almægtige ligefrem skulde have indgydt Mennesket positivt Ondt. Det her omtalte positive Onde er snarere den nødvendige Følge af Berøvelsen eller Tabet af det moralske Gode, eller, som det rigtigt er bleven udtrykt af Nogle, det er „en Depravation (en Fordærvelse) som er en Følge af en Deprivation (en Berøvelse).“

Denne Anskuelse af Gjenstanden understøttes med følgende Bemærkninger af Arminius: „Men da Beskaffenheden af den Pagt, som Gud indgik med vore første Forældre, var denne, at dersom de vedbleve at være i Besiddelse af Guds Yndest og Naade, ved Efterlevelsen af det givne Bud og andre, skulde de Gaver, som vare blevne skjænkede dem, overføres paa deres Efterkommere ved den samme Guds Naade, som de selv havde modtaget; men skulde de,

ved Ulydighed, gjøre sig uværdig til denne Naade, saa skulde Efterkommerne paa lignende Maade blive berøvede disse Gaver, og være tilbøielige til de modsatte Onder: heraf kommer det, at alle Mennesker, som paa en naturlig Maade skulde nedstamme fra dem, ere blevne underkastede timelig og evig Død, og have mistet den Hellig-Aands Gave og den oprindelige Retfærdighed. Denne Straf kaldes sædvanlig Tab af Gudsbilledet og Arvesynd. Men vi tillade, at dette Punkt bliver gjort til Gjenstand for Discussion: — men kunne ikke, foruden Mangelen og Fraværelsen af den oprindelige Retfærdighed nogle andre modsatte Egenskaber sættes som en anden Deel af Arvesynden? Vi troe, at det er mere sandsynligt, at denne Fraværelse af den oprindelige Retfærdighed alene, selv er Arvesynd, siden den alene er tilstrækkelig til Udførelsen af enhver actuel Synd.

Den skriftmæssige Anskuelse af denne Gjenstand er, at Adam ved Synden forspildte den Hellig-Aands Gave baade for sig selv og sine Efterkommere, og dette Tab var en nødvendig Følge af Tabet af Hellighed, Lyksalighed og ethvert aandeligt Gode, tilligemed den aandelige Død, hvori alt Ondt indbefattedes. Som Død med Forraadnelse og Fordærvelse, flyder eller følger ligefrem af Berøvelsen af det naturlige Liv, saaledes følger det moralske Onde eller den moralske Fordærvelse af Fraværelsen af det aandelige Liv. Vi forstaae saaledes, at der ikke var nogen Nødvendighed for en ligefrem Indgydelse af det moralske Onde ved den Almægtige. Der udfordredes kun, at unddrage den Hellig-Aand, og det moralske Onde oversvømmede og nedtrykkede Sjælen ligesom en mægtig Strøm naar Flodporten hæves.

Følgende, som angaaer „Borttagelsen af Guds Aand fra Adam," er af M. Howe: „Vi sige ikke dette uden Beviis; betragt blot den klare Text Gal. 3, 13. 14. „Christus har frikjøbt os fra Lovens Forbandelse, der han blev en Forbandelse for os — thi der er skrevet: forbandet er hver den, som hænger paa et Træ, — paa det Abrahams Velsignelse maatte komme over Hedningerne i Christo Jesu, saa at vi kunde faae Aandens Forjættelse formedelst Troen." Dersom Ophævelsen af Forbandelsen medfører Meddelelsen af Aandens Naade, saa maatte Forbandelsen, saalænge den varede, nødvendigviis medføre Aandens Fortabelse. Dette, nemlig Tabet af Guds Aand, var en Deel af den Forbandelse, som kom over den frafaldne Adam. Saasnart som Loven var brudt, blev Mennesket forbandet, saa at Aanden derved skulde holdes tilbage, (uden forsaavidt som den skulde gjengives formedelst Frelseren, og følgeligen overeensstemmende med hans

Methode eller Fremgangsmaade); hvoraf der nødvendigen følger, at det hellige Gudsbillede maatte blive udslettet og forsvinde."

Vi slutte dette Punkt med følgende Citat af Mr. Watsons Lærebog. Idet han taler om Adam, siger han: „Han syndede, og Aanden trak sig tilbage; og da Syndens Flod eengang var kommet, og den modstaaende Dæmning taget bort, oversvømmede den hans hele Natur. I denne Tilstand af Bortfjernelse fra Gud ere Menneskene fødte, med alle disse Tilbøieligheder til Ondt, fordi den eneste styrende helligende Magt, Aanden, mangler, og er nu given Mennesket, ikke saaledes, som da han først blev bragt til Tilværelse som Skabning, men den er tilsikkret ham ved den Barmhjertighed og Naade, som viser sig i en ny og forskjellig Huusholdning, under hvilken Aanden uddeles i forskjellige Grader, til forskjellige Tider og paa forskjellige Maader, ifølge Guds Viisdom, aldrig paa Grund af, at vi ere til som Skabninger, men som løskjøbte fra Lovens Forbandelse af Den, som selv blev en Forbandelse for os."

II. Dernæst indvendes der imod denne Lære, at „da vi have vore Sjæle umiddelbart fra Gud, saa maa han, hvis vi fødes med Synd, enten skabe syndige Sjæle, som er en ugudelig Mening, eller sende syndløse Sjæle i syndige Legemer, for at blive besmittede ved den ulykfalige Forbindelse, hvilket ogsaa er uforeneligt med Guds Godhed og Retfærdighed. Hertil maa endnu føies, at intet kan være mere uphilosophisk end at antage, at et Legeme, kun en Klump organiseret Materie, er i Stand til at meddele den rene Aand den moralske Besmittelse, for hvilken Aanden er ligesaa uimodtagelig, som Morderens Sværd er uimodtageligt for Grusomhed."

Paa denne Indvending svare vi, at hvor vægtig den end maa være bleven anseet af Mange, beroer den dog ganske paa en saadan almindelig Antagelse, som ikke lader sig forsvare; nemlig den, at vi have faaet vore Sjæle ved en umiddelbar Indgydelse fra Gud; — at dette ikke er saa, men at de komme fra Adam ved Overlevering føres vi til at troe ved følgende Betragtninger:

1. Det siges, at Gud „hvilede paa den syvende Dag fra al sin Gjerning;" følgelig er det ufornuftigt at antage, at han endnu er beskjæftiget med Skabelsen af Sjæle, eftersom Menneskenes Legemer mangfoldiggjøres paa Jorden.

2. Eva var oprindelig skabt i Adam. Gud gjorde Adam af „Jordens Støv," og indgjød hans Legeme en levende Sjæl; men da Eva siden efter blev frembragt blev hun ikke egentlig skabt; hun blev gjort af en Deel af Adams Legeme, og der berettes intet om, at

Gud indblæste hende en levende Aand, saaledes som Tilfældet var med Adam. Hun blev kaldt Qvinde, fordi hun var tagen af Manden. Dersom nu Eva havde sin Natur, baade Sjæl og Legeme, fra Adam, hvorfor kunne saa ikke hans Efterkommeres Sjæle udledes fra ham?

3. Dersom vi ikke modtage vore Sjæle ved naturlig Nedstamning, saa kunne vi heller ikke paa den Maade modtage vore Legemers Liv, thi Legemet uden Aand er dødt.

4. I 1 Moseb. 5, 3 læse vi, at den faldne „Adam avlede en Søn i sin egen Lignelse, efter sit Billede." Adam var en falden, i et Legeme boende Aand: — saaledes maa da hans Søn ogsaa have været, ellers kunde han ikke have været „i hans egen Lignelse."

5. Vor Frelser sagde til Nicodemus: „det som er født af Kjød, er Kjød." Vi have paa et andet Sted viist, at der ved Ordet Kjød, paa det sidste Sted, maa forstaaes: vor faldne, syndige Natur. Og hvis saa er, maa den ogsaa indbefatte Sjælen. Fremdeles er der skrevet, „det bør Eder at fødes paany." Dersom nu Sjælen ikke er født tilligemed Legemet, hvor kan da dens Fornyelse i Omvendelsen kaldes „at fødes paany?"

Nogle have meent, at Læren om Overleveringen af de menneskelige Sjæle fører til Materialisme. „Men dette kommer," siger Mr. Watson, af en misforstaaet Anskuelse af det, hvori Frembringelsen af et menneskeligt Væsen ligger, der ikke bestaaer i Frembringelsen af de Dele, hvoraf det sammensatte Væsen, Mennesket, bestaaer, men deri, at de substantielt forenes med hinanden." Da altsaa Overleveringen af den menneskelige Sjæl er mere fornuftig og skriftmæssig end dens umiddelbare Skabelse, saa er det bleven paaviist, at den heromtalte Indvending mod Læren om den Sjælen medfødte Besmittelse, er grundløs.

Man behøver ikke at fortælle os, at den her udtalte Anskuelse af denne Gjenstand indeholder Mysterier. Dette indrømme vi. Men er den derfor vildfarende? Hvem kan forstaae den nye Fødsels Mysterier? og dog antage vi Læren derom som sand. Hvorledes skulde vi da forkaste Læren om Sjælens naturlige Nedavlen, blot fordi vi ikke kunne begribe hvorledes det kan gaae til, at alle Efterkommernes Sjæle saavelsom deres Legemer bleve skabte i Adam, fra hvem de nedstamme?

III. For det Tredie har man hentet Indvendinger imod Læren om Menneskets medfødte totale Fordærvelse fra den Kjendsgjerning,

at der ofte kan findes meget moralsk Godt hos uigjenfødte Mennesker.

Idet vi svare herpaa, ville vi bemærke, at alt det Gode, man med Rette har beraabt sig paa hos uigjenfødte Mennesker, kan tilfredsstillende forklares, uden at nægte, at alle Mennesker af Naturen ere totalt fordærvede.

1. Der kan være Meget, som synes godt, megen negativ Dyd, i Samfundet, som har sin Oprindelse fra den Kjendsgjerning, at mange af de forskjellige Laster hos Menneskene, ifølge deres egen Natur, til en vis Grad modvirke hinanden. Saaledes maa Gjærrighedens Lidenskab føre til Vindskibelighed; Ærgjærrighed til pralende Godgjørenhedshandlinger, o. s. v.; men i saadanne Tilfælde er Handlingens Princip ikke aandeligt godt.

2. Egenkjærlige Bevæggrunde kunne ofte føre til Handlinger, som have Dydens Skin; en blot og bar Kjærlighed til egne Interesser leder Mange til at stræbe efter at erhverve sig selv et godt Vidnesbyrd, paa Grund af den Stilling og den Indflydelse, som det vil give dem i Samfundet; alt dette kan meget godt bestaae med den Anskuelse, vi have fremstillet, af den medfødte Fordærvelse i Sjælen.

3. Dernæst kan Menneskets Charakteer synes meget bedre end den i Virkeligheden er, alene fordi Omstændighederne ikke have givet Anledning til, at Sjælens skjulte Principer fremtraadte i aabenbare Handlinger. Den onde Sæd kan være der, men den kommer ikke frem og viser sig, blot fordi at saadanne Aarsager, som vare beregnede paa at kalde den frem til Handling, ikke ere komne tilstede.

4. Endelig ere vi nødte til at tilstaae, at virkelig priisværdige Handlinger, og grundede paa Principer, som ikke ere ganske fordærvede, ere ofte blevne udførte af Ikkegjenfødte. Men alt dette kan forklares tilfredsstillende og fuldstændigt, uden at man behøver at bekjæmpe Læren om den totale Fordærvelse. Vi ere ikke ganske overladte til os selv, og til den tøilesløse Indflydelse af vor fordærvede Natur. Formedelst Christi Forsoning er der given Menneskene en Naadens Dag, den Hellig-Aand er bleven sendt for at besøge Synderes Hjerter „døde i Misgjerninger og Synder," og det „sande Lys lyser for ethvert Menneske, som kommer til Verden;" saa at alt det aandeligt og virkeligt Gode i Menneskenes Principer, maa tilskrives, ikke Naturen, men Naaden. Det kommer ikke ved den første, men ved den anden Adam.

IV. Endelig har man ogsaa indvendt, at Læren om den

medfødte Fordærvelse er uforenelig med Principerne for en retfærdig Styrelse, naar Talen er om **Børn.**

Denne Indvending er af dem, der forsvare Menneskets medfødte Uskyldighed og Reenhed, bleven gjort oftere gjældende og med større Alvor, Kraft og Tillidsfuldhed end nogen anden. Og da en rigtig Forstaaelse af Børnenes Charakteer og Tilstand er saa aldeles væsentlig og nødvendig til en rigtig Opfattelse af hele Læren om Menneskets Fordærvelse, saa ville vi anvende Resten af denne Forelæsning til Undersøgelsen af dette interessante Æmne. Man har opstillet følgende Hovedtheorier om denne Gjenstand.

1. At Børnene fødes ganske uskyldige og hellige.

2. At de fødes uden nogen moralsk Charakteer, og indifferent eller ligegyldige for Godt og Ondt.

3. At de fødes med et stærk Hang til Ondt, men ere dog ikke ganske fordærvede.

4. At de fødes i en Syndfuldheds- og Brødes-Tilstand, som bestaaer i en total Fordærvelse; og at nogle af dem, idet de døe som unge Børn, kunne, uagtet Christi Forsoning, fortabes for evig.

5. At de ere fødte i en Vanhelligheds-Tilstand, men, formedelst Christi Forsoning i en Retfærdiggjørelses- eller Uskyldigheds-Tilstand, samt at de, hvis de døe som Børn, ufeilbarlig ville blive frelste.

6. At de fødes i en Besmittelses- og Brødes-Tilstand, men at de, som døe i deres Barndom, formedelst Christi Forsoning, sikkert ville blive frelste.

Man vil let kunne forstaae, at medens Forskjellen paa nogle af disse Theorier er meget ubetydelig, er den, med Hensyn til andre, overmaade stor og vigtig. Vi ville her bemærke, at det som vi ansee at være den sande, skriftmæssige Lære, indeholdes i den sidst anførte Theori. Den første, nemlig, at Børnene fødes ganske uskyldige og hellige, er Pelagianernes, Socinianernes og Unitariernes Lære i Almindelighed, og er allerede bleven tilstrækkelig gjendreven.

Den anden, nemlig, at de fødes uden nogen moralsk Charakteer, og lige indifferente for Godt og Ondt, og den tredie, nemlig, at de fødes med en stærk Hang til det Onde, skjøndt de ikke ere totalt fordærvede, have baade havt deres Forsvarere blandt Semi-Pelagianere, Socinianere, Unitarier, og nogle af den nye Skole, af Presbyterianere i de forenede Stater, og ere allerede tilstrækkelig gjendrevne.

Den fjerde, nemlig, at de fødes i en Tilstand af Syndfuldhed og Brøde, som bestaaer i total Fordærvelse, og at nogle af dem, naar de døe som Børn, uagtet Christi Forsoning, kunne fortabes for

evig, er kun bleven forsvaret af Prædestinianerne, (Calvinisterne ꝛc). Den sidste Deel af denne Theori, som indrømmer Muligheden af, at Børn kunne evigt fortabes, er den eneste Deel af denne Anskuelse, som vi antage at være en uskriftmæssig Lære; og den skal strax blive taget under nærmere Overveielse.

Den femte, nemlig, at de ere fødte i en Vanhelligheds-Tilstand, men, formedelst Christi Forsoning, i en Retfærdiggjørelses- eller Uskyldigheds-Tilstand, samt at de, hvis de døe som Børn, ufeilbarlig ville blive frelste, er bleven forsvaret af nogle arminianske Theologer. Den Deel af denne Theori, som paastaaer Børnenes medfødte Uskyldighed eller Retfærdiggjørelse, er den eneste Deel af dette Punct, som vi antage at være feilagtig, og som strax vil blive nærmere betragtet.

Den sjette, nemlig, at de fødes i en Besmittelses- og Brødes-Tilstand, men at alle de, som døe i deres Barndom, formedelst Christi Forsoning, sikkert ville blive frelste, er bleven forsvaret af de fornemste Theologer af den arminianske Skole, og indeholder hvad vi tro at være Skriftens Lære; men forsaavidt den er forskjellig fra den fjerde og femte Theori, skulle vi gaae over til at undersøge den.

Her maa bemærkes, at forsaavidt denne Theorie adskiller sig fra den første, anden og tredie, er den allerede bleven betragtet i Undersøgelsen af Læren om den medfødte totale Fordærvelse; derfor have vi her kun at gjøre med dens Forskjellighed fra den fjerde og femte Theori. Den adskiller sig fra den fjerde, idet den bekræfter, at alle som døe i deres Barndom, ville sikkert blive frelste. Den adskiller sig fra den femte, idet den bekræfter Børnenes medfødte Brøde, i Modsætning til deres medfødte Uskyldighed eller Retfærdiggjørelse. Vi ville nu betragte disse Puncter efter hinanden.

1. Skulle vi stræbe at vise, at alle som døe i deres Barndom, ville ufeilbarligt blive frelste.

Muligheden af en evig Fortabelse for dem, som døe i Barnealderen, er saa ligefrem i Strid med hvad vi ansee at være det væsenlige og charakteristiske i de guddommelige Egenskaber, og saa anstødeligt for de menneskelige Følelser, at det er virkelig forbausende, at denne Mening nogensinde har faaet den mindste Anseelse. Nogle Faa, just Saadanne, hvis theologiske System overhoved udfordrede det, have imidlertid havt den Hardiesse aabent at vedkjende sig den; ja den har endog havt nogle kjække og tillidsfulde Forsvarere. I den „Westminster Troesbekjendelse,“ som er en Rettesnor for Presbyterianerne i de forenede Stater, finde vi følgende offentlige Erklæring: „Udvalgte Børn, som døe i deres Barndom, ere gjenfødte og frelste ved Christus

formedelst den Aand, som virker naar, og hvor og hvorledes han behager." Skjøndt Muligheden af Børns Fortabelse ikke er fuldkomment udtrykt her, synes den os dog at være tydeligt indbefattet i den anførte Sætning. At tale om „udvalgte Børn" forudsætter nødvendigt, at der ere forkastede Børn; thi dersom alle Børn vare „udvalgte," saa vilde Udtrykket „Udvalgt" i denne Sætning være overflødigt og meningsløst. Men de bekjendte Sætninger og Meninger i andre Dele af samme Bog, bevise klart, at der ere forkastede Børn. Udvælgelse og Forkastelse ere, ifølge hele det calvinistiske System, evige og ubetingede. Følgelig maae alle, som nogensinde have været enten udvalgte eller forkastede, jo ogsaa have været det i deres Barndom. Fremdeles: da de „udvalgte Børns" Frelse her er specificeret, er den Tanke klart udtrykt, at ikke andre Børn ere frelste.

At i det mindste nogle af de fremragende Forfattere af den calvinistiske Skole have havt denne Anskuelse, see vi af følgende Sted hos Dr. George Hill, i hans Forelæsninger (4 Bog, 1 Cap.): „Hvilken Bestemmelse Guds Naade herefter vil tage angaaende de Børn, som døe ifølge Adams Synd, uden at have gjort noget ondt, har Skriften ikke udtalt; og det tilkommer os ikke at sige mere derom, end der siges i de udmærkede Ord, som findes i vor Troesbekjendelse." Han gjentager de ovenfor citerede Ord af Confessionen. Her maa bemærkes, at, skjøndt Forfatteren synes at krympe sig ved en ligefrem Udtalelse af sine Meninger, saa kunne vi dog uden Vanskelighed bestemme dem af hans egne Ord. Han var en Presbyterianer, og citerer her med Billigelse sin egen Kirkes Rettesnor eller Bekjendelse, hvilken vi have seet at indeholde Muligheden, ja, Visheden om, at nogle Børn ikke blive frelste. Men det maa indrømmes, at Forfatteren, i det korte Citat, vi have anført af ham, indirecte modsiger sig selv. Først siger han, at „Skriften ikke har udtalt Noget om, hvilken Bestemmelse Guds Naade vil tage angaaende saadanne Børn, som døe ifølge Adams Synd, uden at have gjort noget ondt." Derpaa citerer han, med Bifald, den derhenhørende Sætning af Troesbekjendelsen, hvilken, som vi have seet, udtrykkelig erklærer, hvilken Bestemmelse der skal blive taget med en Deel Børn, og som tillige tydeligt indbefatter, hvilken Bestemmelse der skal blive taget med Hensyn til den anden Deel. Det er saaledes klart, at den forfærdelige Lære om den evige Fordømmelse af Børn er aabenbart bleven hyldet af i det mindste nogle af de mest fremragende Prædestinianere, skjøndt de i Almindelighed have vaklet, have følt dem selv bundne, ere blevne

inconsequente, og have modsagt sig selv, naar de have talt om denne Gjenstand.

Først maae vi tilstaae, at Skriften intetsteds, med udtykkelige og ligefremme Ord lærer, at alle som døe i Børnealderen, ufeilbarlig skulle blive frelste. Men dette kan ikke urgeres eller anføres som et Beviis for, at denne Lære ikke bliver tydelig lært i den. Skriften lærer intetsteds med udtrykkelige og ligefremme Ord, at der er en Gud; men hvem vil vove at paastaae, at Guds Tilværelse ikke læres tydeligt i Skriften? Indirecte Vidnesbyrd og saadanne, som udledes ved Slutninger, ere ofte ligesaa kraftige og overbevisende som en ligefrem Forsikkring kan være. Der ere vissselig nogle Sandheder baade i Videnskaben og Religionen, saa aabenbart indbefattede, og saa dybt indvævede i det hele System, de tilhøre, at en ligefrem Forsikkring derom vilde være overflødig. Saaledes er det aabenbart med Guds Tilværelse, som vi nylig have henviist til. Men det er saa langt fra, at Skriftens Beviiskraft angaaende denne Gjenstand formindskes derved at der mangler en ligefrem Forsikkring derom, at den just ved denne Omstændighed erholder en større Kraft og Høihed. Den samme Jagttagelse vil rigtigt kunne anvendes med Hensyn til den evige Saliggjørelse af alle dem, som døe i deres Barndom. Dette indeholdes saa tydeligt i selve Beskaffenheden af Guds Egenskaber og Styrelse, og i hele Skriftens Indhold, at de inspirerede Skribenter have ikke opholdt sig ved at bekræfte det med ligefremme Ord. Men vi kunne let see, at Skriften lærer denne Lære, vel paa en indirecte, men dog klar og kraftig Maade.

(1) Apostelen Petrus lærer, at „Gud ikke anseer Personer." Dette maa ansees som en kort Belysning og Forklaring af den guddommelige Charakteer og Styrelse, saaledes som vi see dem fremstillede i Skriften. Og vare der end ingen andre Steder angaaende denne Gjenstand, saa er denne tilstrækkelig til at bevise den Lære, hvorom her handles, selv om vore Modstandere skulde være Dommere. Lader os nu lægge Mærke til, det indrømmes af Alle, at Nogle, som døe i deres Barndom, frelses; deraf vil da følge, at dersom der ikke er en saadan moralsk Forskjel paa Bønnernes Charakteer, at den kan retfærdiggjøre en saa stor Ulighed i den guddommelige Fremgangsmaade, at Gud kan sende Nogle til Salighed, Andre til Fortabelse, saa maae de alle uundgaaelig blive frelste, eller „Gud anseer Personer" lige imod Apostelens Ord. At Børnenes moralske Charakteer er den samme, er en ubestridelig Kjendsgjerning. Derfor maae vi antage,

at Alle, som døe i deres Barndom, blive frelste, eller ogsaa ligefrem forkaste ovennævnte Skriftsted.

(2) Lader os fremdeles betragte Apostelen Pauli Lære og Beviisførelse i det 5te Capitel af Brevet til Romerne, hvor han fremstiller Modsætningerne mellem Følgerne af Adams Synd og de velgjørende Virkninger af Christi Forsoning, og vi ville finde det umuligt at forstaae hans Udvikling, med mindre vi indrømme Sandheden af den Lære, som vi nu forsvare. Apostelen viser der, at Christi Velgjerninger havde en ligesaa stor, ja, en større Udstrækning end de Elendigheder, som fulgte af Adams Fald. Hvorledes kunde dette være Tilfældet, dersom Nogle af dem, som have lidt Skade ved Faldet, aldrig blive deeltagende i Christi Velgjerninger? Og paa hvilken Maade kan saa Barnet, som døer og synker ned i en evig Ødelæggelse, deeltage i Christi Velgjerninger? I det 18de Vers af Capitlet læse vi: „Altsaa, ligesom formedelst Eens Fald Fordømmelse kom over alle Mennesker, saaledes skal og formedelst Eens Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse komme over alle Mennesker." Dersom Udtrykket „alle Mennesker" paa det første Sted indbefatter den hele Menneskeslægt, saa maa det ogsaa gjøre det paa det sidste Sted. Udtrykkene ere de samme, og de ere aabenbart brugte i den samme Forstand. Hvis der nu overhoved er nogen Mening i dette Vers, maa det være den, at Alle som faldt i Adam, ere foreløbigt opreiste ved Christus. At de alle ere i Virkeligheden og umiddelbart retfærdiggjorte, kan ikke være Meningen. Voxne retfærdiggjøres ikke førend de omvende sig og troe; men der sørges for Alles virkelige Retfærdiggjørelse, overeensstemmende med visse Betingelser, med mindre de selv støde den fra sig, ved med fri Villie at nægte at opfylde Betingelserne. Børn kunne ikke forkaste denne Foranstaltning; derfor, hvis de døe i deres Barndom, saa maa deres virkelige Retfærdiggjørelse og Saliggjørelse utvivlsomt blive fuldført. Men, jeg spørger, hvorledes kan Barnet, under den Forudsætning, at det døer og fortabes, egentlig siges at have været deeltagende i Frelsens Velgjerninger? Hvorledes kan det siges, at den „frie Naadegave" kom over Saadanne, „til" Livsens Retfærdiggjørelse? Visselig, vi have i dette Sted et utvivlsomt, skjøndt indirecte, Beviis for den evige Saliggjørelse af Alle, som døe i deres Barndom. Mange andre Beviser af lignende Beskaffenhed kunde blive anførte, men vi ansee det unødvendigt. Af det, som ovenfor er fremstillet, vil det følge, at Læren om den medfødte, totale Fordærvelse ikke indeholder nogen Vanskelighed i Guds Styrelse med Hensyn til Børn, forsaavidt Sagen angaaer deres evige

Bestemmelse. Lad Faldet blive betragtet i Forbindelse med Forsoningen. Den barmhjertighedsfulde Omsorg existerede paa samme Tid som Forbandelsens Elendigheder; og da Retfærdighedens Arm faldt paa Mennesket for at knuse det, var Barmhjertighedens Arm udstrakt for at forløse og frelse det.

2. Vi ville nu gaae ind paa Undersøgelsen af den Deel af den af os antagne Theori, som udtaler og bekræfter den Børnene medfødte Brøde, i Modsætning til den dem medfødte Retfærdiggjørelse eller Uskyldighed.

Det er allerede bemærket, at nogle arminianske Theologer, som antage den medfødte moralske Besmittelse eller Vanhellighed hos Børn, paastaae ikke destomindre, at de formedelst Christi Forsoning, ere fødte i en Retfærdiggjørelses eller fuldkommen Uskyldigheds Tilstand; og følgelig, at de ere frie for enhver Art af Skyld og Brøde. Den Theori derimod, som vi have fremstillet, paastaaer ikke blot, at de fødes vanhellige, men ogsaa at de fødes med Skyld og Brøde. Maaskee bestaaer Meningernes Forskjellighed her mere i den forskjellige Forklaring af Ordet Skyld eller Brøde end i Sagen selv; men saa nøie og inderligt er denne Gjenstand forbunden med den vigtige Lære om Menneskets Fordærvelse, og saa kraftigt beroer den paa Forsoningens store Værk, og hele Frelsens Plan, at man maa gjøre sig største Umage for at være fuldkommen correct i Brugen af de paagjældende Udtryk. En ubetydelig Feiltagelse her kan, næsten uden at det mærkes, føre til Pelagianismens farlige Principer.

Det simple Spørgsmaal, som vi nu agte at discutere, er dette: Ere Børn i nogensomhelst Forstand strafskyldige? Vi svare Spørgsmaalet bejaende. Men vi søge først en Definition eller Forklaring af Ordene: Skyld og Retfærdiggjørelse, da disse Udtryk, i den foreliggende Sag, staae i Modsætning til hinanden. Ifølge Webster og andre Lexicographer defineres „Skyld“ som „Udsættelse for Bøder eller anden Straf;“ og Retfærdiggjørelse defineres som „Tilgivelse af Synd og Frikjendelse for Skyld og Straf.“ Disse Definitioner ere ikke blot blevne antagne af orthodoxe Theologer i Almindelighed, men de stemme ogsaa overeens med Skriftens Fremstilling af denne Gjenstand. Dersom det, ved Siden af denne Forstaaelse af de her omtalte Udtryk, kan blive paaviist, at Børn ere udsatte for nogen Art af Straf, saa vil deraf fremlyse, at de ere strafskyldige. Da Retfærdiggjørelse i Theologien rigtigt og egentligt tages som modsat Skyld, saa følger deraf, at dersom Børn ere retfærdiggjorte i Ordets fulde Forstand, kunne de ikke være skyldige, i nogensomhelst Forstand; men, paa den

anden Side, dersom de i nogensomhelst Forstand ikke ere retfærdiggjorte, maae de i den samme Forstand være skyldige. At de nu ikke personlig eller i Virkeligheden ere skyldige, eller i nogensomhelst Forstand skyldige paa den Maade, at der kan paahvile dem en personlig Tilregnelighed for Gud i Dommen, eller at de ere udsatte for de tilkommende og evige Straffe, det tilstaae vi frit. Derfor er Spørgsmaalet ganske ligefrem dette: — Ere Børn skyldige, ifølge Skriften, med Hensyn til Loven og Guds Styrelse, som en Følge af Arvesynden, der hjemsøges paa dem som Adams Efterkommere? Dette er det eneste og ligefremme Stridspunct. Ved Hjælp af Skriftens og Fornuftens Lys gaae vi nu over til at undersøge dette Spørgsmaal.

I Ps. 51, 7 læse vi: „See, jeg er født i Misgjerning, og min Moder haver undfanget mig i Synd." Om dette Vers siger Dr. Clarke: „Jeg troer, at David taler her om det, som almindelig kaldes Arvesynden." De, som forsvare Børnenes medfødte Uskyldighed, nødes til reent ud at modsige dette Sted, eller, hvad der er lidet bedre, til at gjøre den forunderlige Absurditet gjældende, at baade Synd og Misgjerning kunne existere uden Skyld, og kunne forenes med fuldkommen Uskyldighed. Men de maae endvidere enten forkaste Dr. Clarkes Forklaring, eller indrømme, at Skyld er indbefattet i Arvesynd. I Esaias 53, 6. læse vi: „Herren har lagt alle vore Misgjerninger paa ham." Om dette Vers siger Dr. Clarke: „Herren har ladet den Straf, som Alles Misgjerninger forskyldte, møde ham." Dersom vi nu sige, at Børn ikke indbefattes heri, saa falde vi til den Absurditet, at sige, at ved Alle menes der kun en Deel; men, hvad der er langt værre, vi drives til Pelagianismen; thi dersom den forskyldte Straf for Arvesynden, som blev tillagt Børnene, ikke blev lagt paa Christus, saa døde han heller aldrig for dem, og de maae saaledes sikkert være forladte uden en Frelser. Men dersom man siger, at Børnene ere indbefattede i denne Sætning, saa ere de skyldige; thi deres „Misgjerning blev lagt paa Christus." Men hvis vi endnu nægte deres Skyld, saa reduceres vi til den Absurditet at sige, at her er Misgjerning, og tillige, at den fordrer Straf, og dog — hvor forunderligt! — er denne Misgjerning fri for Skyld, og kan bestaae med fuldkommen Uskyldighed.

Den af Faldet følgende Tilstand vilde da, hvis vi nægte Børnenes Skyld, blive denne: — Børn ere indbefattede i Synd og Misgjerning saa skrækkelig, at Straffen blev lagt paa Christus, og dog saa uskyldig, at den aldeles ikke indeholdt Skyld i nogensomhelst

Forstand, men fuldkommen Uskyldighed! Dersom vi da benægte Børnenes Brøde, og dersom Christus leed for dem, saa leed han for deres fuldkomne Uskyldighed; og hvis det var saa, da vare hans Lidelser unyttige; thi et fuldkommen uskyldigt Væsen kunde aldrig komme til at udstaae evige Pinsler, selv om der ikke havde existeret nogen Forsoning. Ja, vi maae gaae videre og sige: at et fuldkomment uskyldigt Væsen kan aldrig blive straffet.

I Rom. 3, 19. og 23 læse vi: „Paa det at hver Mund skal tilstoppes, og al Verden skal være skyldig for Gud," og, „Alle have syndet, og dem fattes Ære for Gud." Om disse Sætninger bruger Dr. Clarke de Ord: „Baade Jøder og Hedninger vare overbeviste om Synd for Gud, thi hele Menneskeheden havde syndet imod hans Lov." Han tilføier siden, „og følgelig ere Alle lige hjælpeløse og skyldige." Med mindre vi nu sige, at der ved „al Verden" og „alle Mennesker" menes kun en Deel, nødes vi til at indrømme Børnenes Skyld; imodsat Fald modsige vi baade vor Fortolker og Apostelen, thi de bruge begge udtrykkelig Ordet skyldig.

Det er i Sandhed forbausende, at Nogen kan læse det femte Capitel af Romerbrevet, uden at blive overbeviist om, at alle Mennesker, af hvilkensomhelst Alder, ifølge af Adams Ulydighed, ansees for syndefulde og skyldige. Om det 14de Vers bruger Dr. Clarke disse Ord: „I eller gjennem Adam kom Skyld over alle Mennesker." Her have vi atter Valget imellem, at antage Børnenes Skyld, eller at modsige baade Texten og Fortolkeren. I det 18de Vers af dette Capitel siges „alle Mennesker" at være bragte under „Fordømmelse" formedelst „den Enes Ulydighed." Dersom Børn indbefattes i „alle Mennesker," saa er ogsaa Fordømmelsen kommen over dem formedelst Adams Synd; og hvis saa er, da ansees de skyldige for Adams Synd. Den eneste Maade, hvorpaa vi kunne slippe fra denne Slutning, er at sige, at „Fordømmelse" ikke indbefatter Skyld, men kan bestaae med fuldkommen Uskyldighed.

At de Anskuelser vi her have udviklet, med Hensyn til den af Børnene nedarvede Skyld, ere i Overeensstemmelse med Wesleys Mening, samt med de fornemste Forfattere blandt hans Tilhængere, ville vi nu vise ved nogle faa Citater.

Først give vi nogle faa Uddrag af Wesley „om Arvesynd," som enten ere skrevne af ham selv, eller fuldkommen antagne af ham. „Døden, som den udtrykkes i den oprindelige Trudsel, og indbefattes i den Kjendelse, som forkyndtes Mennesket, indbefatter alle Onder, som kunde vederfares hans Sjæl og Legeme; timelig, aandelig og

evig Død" (Side 75.). „Ingen retfærdig Regjering kan straffe den Uskyldige; derfor betragter Gud Børnene ikke som uskyldige, men som indbefattede i Adams Syndeskyld. Anderledes kunde Døden, den Straf som blev forkyndt over Synden, ikke blive lagt paa dem" (S. 171). „Skjøndt da de Lidelser, hvori Adams Synd har indviklet alle hans Efterkommere, kunne prøve og rense os, for at gjøre os skikkede til den kommende og evige Salighed, saa forandrer dog denne Omstændighed ikke deres Natur, de ere dog alligevel Straffe" (S. 173.). „Hvor der ikke er Synd, enten personlig eller tilregnet, der kan ikke være nogen Lidelse" (S. 185.). „Døden kom ikke over dem (Børnene) som en blot naturlig Virkning af deres Fader Adams Synd og Død; men som en egentlig og lovlig Straf for Synd; thi der siges, hans Synd bragte Fordømmelse over alle Mennesker. Dette er et retligt Udtryk, og viser, at Døden ikke blot er et naturligt Onde, men er ogsaa at betragte som en Straf, og kommer over Børn som skyldige og fordømte, ikke for deres egne actuelle Synder, thi de havde ingen saadanne; men for Adams Synd, som var deres lovlige Hoved og bestemte Repræsentant" (S. 259.). „Dersom, uagtet dette, alle Mennesker i alle Aldere have døet, selv Børn, der ikke kunne begaae actuelle Synder, ikke undtagne, saa kan det ikke nægtes, at Skyld tilregnes Alle formedelst Adams Synd. Hvorledes skulde de ellers være udsatte for det, som ikke paalægges Nogen undtagen for Synd" (S. 323.).

Det Følgende optage vi af Flechers Lærebog: — „Dersom vi af Naturen ere uskyldige, saa have vi ogsaa en naturlig Kraft til at forblive saaledes, og ved en rigtig Brug deraf, trænge vi ikke til den Frelse, som er tilveiebragt ved Christus for den Fortabte" (S.123.).

Vi give følgende Uddrag af 2det Bind af Watsons Lærebog: — „Den Kjendsgjerning, at Børn fra Fødselen af ere underkastede Døden, som er en Deel af Straffen, er tilstrækkelig til at vise, at de bleve fødte under den hele Forbandelse" (S. 58.). Denne frie Naadegave er skjænket Alle til Livets Retfærdiggjørelse" (S. 58.). „Hvad Børn angaaer, saa fødes de visselig ikke retfærdigjorte og gjenfødte; og det er saaledes ikke en rigtig Anskuelse af Faldet at sige, at Arvesynden er borttaget fra Børnene ved Christus" (S. 59.). „Det maa vække Forundring, at den menneskelige Naturs naturlige Uskyldighed nogensinde er bleven forsvaret" (S. 61.). „Den fulde Straf for Adams Forbrydelse gik over paa hans Efterkommere" (S. 67.). „En fuldstændig Foranstaltning til at imødegaae eller modvirke dette Fald, er imidlertid, som vi have seet, gjort i Evangeliet; men den

Tilstand, hvori Menneskene fødes, bliver dog den samme. Denne Foranstaltning er et Lægemiddel for en virkelig existerende Sygdom, som er bragt ind i Verden — thi var dette ikke saa, vilde den evangeliske Foranstaltning være at betragte som en forebyggende Forholdsregel, men ikke som en Lægedom, og dog fremstilles den altid saaledes" (S. 67.). „Smerte og Død ere altid Syndens Følger, og absolut uskyldige Væsener maae være fritagne derfor" (S. 68.). „Den Død og de Lidelser, som Børn ere underkastede, ere et Beviis for, at alle Mennesker, fra deres Fødsel af, ere saaledes beskafne som Apostlen udtrykker det, og behandles som Syndere" (S. 78). „Velgjerningen kom ikke saaledes over alle Mennesker, at den umiddelbart befriede dem fra Dødsdommen. Da dette er Tilfældet med de Voxne, saa kom den, just af denne Grund, ikke umiddelbart over Børn, hvad enten de døe i deres Barndom eller ikke" (S. 58). „Adams Syndskyld paabyrdes alle hans Efterkommere." (S. 233.)

Dernæst ville vi fremhæve nogle af de Vanskeligheder, som ere forbundne med Børnenes Uskyldighed, hvilken Lære igjennem de kirkelige Aarhundreder visselig har givet Anledning til mange af de farligste Kjætterier.

1. Den hævder og bekræfter det Princip, at Strømmen er renere end den Kilde, hvoraf den udgaaer. At vi modtage vor Natur, sammensat som den er, ved Nedstamning eller naturlig Forplantning fra Adam, maae Alle indrømme. Men iforveien var Adam faldet; hans Natur var syndig og brødefuld; men hvis han meddeelte sine Efterkommere en uskyldig Natur, saa maa Strømmen være renere end dens Kilde. Dette indeholder nu ikke blot en Absurditet, men modsiger ogsaa udtrykkeligt Guds Ord; thi deri læse vi, at „Adam avlede en Søn i sin Lignelse og efter sit Billede;" følgelig, dersom hans egen Natur var skyldig, saa maa hans Efterkommeres Natur ogsaa have været det.

2. Den tilintetgjør Forbindelsen mellem Aarsag og Virkning, og undergraver saaledes Grundvolden for al Philosophie og Fornuft. At Døden er Følgen af Synd og Skyld, erklærer Skriften ligefrem. Dersom nu al Skyld borttages fra Børnene, saa er Skyldens Følge eller Virkning (Døden), i dette Tilfælde, uden Aarsag; heller ikke kan det forklares i Overeensstemmelse med Bibelens Principer.

3. Det kuldkaster et radikalt og væsentligt Princip for den guddommelige Styrelse; som er, at den Skyldige, og ikke den Uskyldige, er den rigtige Gjenstand for Straf. Dersom nu Børn

ere fuldkommen uskyldige, saa følger deraf, eftersom de straffes med Døden, at de retfærdige Principer for Styrelsen ere kuldkastede.

4. Det angriber Læren om Forløsningen i sin Grund. Thi dersom Børn ere uskyldige, saa kom Christus ikke for at frelse dem; han kom for „at frelse Syndere."

Jeg veed at man har gjort Forsøg paa at opveie disse Beviser ved at reise saadanne Indvendinger, som de følgende: —

1. Man siger, at Dyrene lide Døden, og man spørger os, om de ere skyldige. Vi svare, Ja, de ere det ganske sikkert, i Betydning af Tilregnelse (d. e. der paahviler dem en tilregnet Skyld). Paa Grund af Adams Synd maae de lide Tabet af deres oprindelige Lyksaligheds Tilstand, og underkastes Straf og Død; og dette er, ifølge Lexicographernes og Skriftens Mening, Skyld.

2. Har man indvendt, at retfærdiggjorte, ja selv helliggjorte Christne lide Døden, og nu spørger man os, ere de, i nogensomhelst Forstand, skyldige? Vi svare, Ja. De kunne være retfærdiggjorte, ja selv helliggjorte i Aanden, men Synd og Skyld hænger dog ved Legemet, ligesaavel som ved Sjælen. Sjæl og Legeme forenedes i Overtrædelsen, og Straffen faldt paa den sammensatte Natur. Det er Skyld som ihjelslaaer Legemet, og indeslutter det i Graven. Fra denne Deel af Fordømmelsesdommen kan kun Opstandelsen befrie os. Ogsaa i denne Forstand blev Christus „opreist til vor Retfærdiggjørelse."

3. Har man indvendt, at det er absurd at sige, at et Individ, som i Virkeligheden ikke er skyldigt, kan blive det, med Hensyn til Loven, paa Grund af en Andens Handling. Dertil svare vi, at det er slet ikke mere absurd, end at han bliver gjort til en Synder paa Grund af en Andens Handling, og Skriften bekræfter, at „ved det ene Menneskes Ulydighed de Mange ere blevne Syndere." Det maatte synes absurd og uretfærdigt, naar det blev løsrevet fra Gjenløsningen, men en saadan Anskuelse er urigtig; thi havde ikke Forløsningens Foranstaltning fundet Sted, vilde Ingen, med Undtagelse af det første ulykkelige Par, have opnaaet en personlig Tilværelse.

4. Har man indvendt, at om end Børn vare skyldige, uafhængigt af Forløsningen, har Christus dog borttaget deres Skyld, saa at de alle fødes uskyldige formedelst hans Forløsnings Kraft. Denne Indvending har stor Vægt hos Nogle, og ved første Øiekast synes den ganske plausibel; men ved en nøiere Betragtning vil den forsvinde. Hvad kan da være Meningen i denne Indvending? „Børn vilde

være skyldige, uafhængigt af eller løsrevne fra Forløsningen." I Sandhed forunderligt! Uafhængigt af Forløsning kunde de aldrig have existeret; og hvo kan forstaae, at der kan gives Skyld hos et ikke existerende Væsen? Dersom de kun vare skyldige saaledes som de existerede som Sæd i Adam, saa vare de kun forløste som Sæd i Adam; thi ingen undtagen Syndere trænge til Forløsning. Overeensstemmende hermed vilde deraf følge, at Ingen var gjenløst uden det første Par; thi ingen Andre vare deelagtige i Skylden. Men dersom man endnu paastaaer, at Forsoningen har borttaget Børnenes Skyld, saa spørge vi ligefrem, har Forsoningen borttaget det, som aldrig var til? Dersom Børn ikke ere, og aldrig have været skyldige, saa er det klart, at deres Skyld aldrig kan være bleven borttaget. Apostelen siger ikke, „ved det ene Menneskes Ulydighed" vilde „de Mange" være bleven gjorte til Syndere, dersom Forsoningen ikke havde været; men han siger: „ere de Mange blevne Syndere." Dersom man nu siger, at de kun blive Syndere forsaavidt som de existerede som Sæd i Adam, saa svare vi, at de i den samme Forstand alle vare ulydige i Adam. Ifølge denne Theorie skulde Apostelen, for at tale forstaaeligt, have sagt, enten: ved det ene Menneskes Ulydighed, blev det ene Menneske gjort til Synder, eller, ved de Manges Ulydighed bleve de Mange gjorte til Syndere. Dersom de kun som Sæd bleve gjorte til Syndere, saa vare de kun som Sæd i Virkeligheden ulydige; og saaledes var, ifølge dette Begreb, Antallet af dem, som vare ulydige accurat ligesaa stort som Antallet af dem, som bleve gjorte til Syndere; og saaledes har man, for at opretholde en Theorie, gjort Apostelens skjønne Beviis til et Noncens. Lader os fremdeles betragte Rom. 5, 18. „Formedelst Eens Fald kom Fordømmelse over alle Mennesker." Kan nu Nogen troe, at Apostelen her lærer os, at alle Mennesker kun bleve fordømte som Sæd, saaledes som de existerede i Adam? Dersom de kun bleve fordømte som Sæd, saa overtraadte eller syndede de ogsaa kun som Sæd, og det er urimeligt, at sige om „Faldet," at det kom „ved eet Menneske," men om „Fordømmelsen," at den kom „over alle Mennesker;" thi ifølge denne Theorie, faldt eller syndede „alle Mennesker" i den samme Forstand, hvori de bleve fordømte.

Forsoningen, som saadan, gjør ingen Synder umiddelbart og absolut retfærdig. Christi Blod henvender sig ikke selv til Menneskets Sjæl. Det er den Hellig Aands Forretning, at „tage af det, som tilhører Christus, og forkynde os det." Ved Christi Forsoning kommer den „frie Naade" over „alle Mennesker," ikke saaledes, at

den retfærdiggjør dem umiddelbart og uden nogen Betingelse, men til Livsens Retfærdiggjørelse; det er, Foranstaltningen er gjort, Blodet er blevet udgydt, og ifølge Guds Plan, anvender Aanden det til at retfærdiggjøre, ikke dem, som altid have været retfærdige, men de Ugudelige. Den Voxne retfærdiggjøres ved Troen, naar han fødes paany. Af Barnet fordres der ikke Tro, men hvis det døer i sin Barndom, kan Guds Aand skabe det paany, og fuldkommen retfærdiggjøre og forberede det for Himmelen. Der burde henvendes en spiciel Opmærksomhed paa Hensigten med Apostelens Beviisførelse i det femte Capitel af Brevet til Romerne. Det har følgende Indhold: Døden kommer over alle Mennesker, derfor ere Alle skyldige; og dersom alle Mennesker saaledes findes at være skyldige, saa udleder han deraf den Slutning, at Alle trænge ligemeget til Forløsning, og at „den frie Naadegave er kommet“ lige over „Alle.“ Dersom dette Beviis beviser, at alle Mennesker overhoved ere Syndere, saa godtgjør det, at de ere det paa den Tid, Døden kommer over dem. Heraf er det klart, at den Mening, at Børn ved Christus bleve gjorte fuldkommen uskyldige, førend de nogensinde vare blevne skyldige, eller førend de existerede, eller saasnart de begyndte at existere, er baade absurd og uskriftmæssig.

Sluttelig maae vi bemærke, at dersom Børn ved Christus kun frelses fra at blive skyldige Syndere, saa har Christus ikke frelst dem fra Synd, men blot forhindret, at de syndede. Han befrier dem da ikke fra Sygdom, men staaer kun i Veien, for at afværge dens Tilnærmelse.

Dersom Børn af Naturen ikke ere skyldige, efter den Kjendelse som udtales af Guds Lov, saa vil deraf følge, at Retfærdiggjørelsen kan faaes ved Gjerninger; (hvilket er lige imod Apostelens Lære;) thi den evangeliske Lydighed under Evangeliet er ikke saadan, at det var umuligt at rette sig efter den eller opfylde dens Fordringer, og dersom det er muligt at opfylde Evangeliets Fordringer, saa er det muligt for et Individ at retfærdiggjøres ved egne Gjerninger, da der i Forveien ikke paahviler det nogen Skyld eller Grund til Fordømmelse.

Skulde man forsøge paa at undgaae denne Slutning ved at sige, at Børn vare skyldige, men at Christus har borttaget Fordømmelsen, saa at de fødes i en retfærdiggjort Tilstand; — saa svare vi, hvorledes kan nogen Ting blive bekræftet eller benægtet om det, som ingen Tilværelse har? Hvilken Art af Fordømmelse er det, som kan forkyndes imod et Væsen, som aldrig havde nogen Tilværelse; og hvilken Art af Retfærdiggjørelse er det, som indbefatter

Borttagelsen af Fordømmelse fra et Væsen, som hverken existerer eller nogensinde existerede? I Sandhed, saadanne Forudsætninger, en saadan Fordømmelse og Retfærdiggjørelse ere absurde. Thi dersom det fordømte Væsen ikke havde nogen Tilværelse paa den Tid, det blev fordømt, kunde Fordømmelsen heller ikke have nogen Tilværelse; thi ingen Egenskab, Bestemmelse eller Betingelse kan existere adskilt fra den Ting eller Person, hvorom den udsiges. Og dersom Fordømmelsen ikke har nogen Tilværelse, saa kunde heller ikke den Retfærdiggjørelse, som borttog den, have nogen Virkelighed. Saaledes viser det sig, at den Forestilling, at Børn vare baade fordømte og retfærdiggjorte førend de havde nogen Tilværelse, og følgelig, at de fødes i en retfærdiggjort Tilstand, er en absurd Opdigtelse.

Saaledes have vi søgt at vise, at Læren om den medfødte totale Fordærvelse, som forenet med Børns Charakteer, er overeensstemmende med den guddommelige Styrelses Natur.

Spørgsmaal til tiende Forelæsning.

1. I hvilken Henseende har man sagt, at Læren om den totale Fordærvelse gjør Gud til Syndens Ophav?
2. Hvorledes svares der paa denne Indvending?
3. Hvorledes har man bekjæmpet denne Lære ved at gaae ud fra den Forudsætning, at vi modtage vore Sjæle umiddelbart fra Gud, ved Indgydelse?
4. Hvorledes svarer man paa denne Indvending?
5. Ved hvilket Beviis godtgjøres Sjælenes naturlige Nedstammen?
6. Hvorledes har man indvendt imod Læren om Fordærvelsen fra den Kjendsgjerning, at der er meget moralsk godt hos uigjenfødte Mennesker?
7. Hvorledes svarer man paa denne Indvending?
8. Hvilke ere de forskjellige Theorier, som ere fremstillede med Hensyn til Børn?
9. Hvem har forsvaret den første?
10. — — — den anden?
11. — — — den tredie?
12. — — — den fjerde?
13. — — — den femte?
14. — — — den sjette?
15. Hvilken Anskuelse stemmer bedst overeens med Bibelen?
16. Hvorved adskiller den sjette sig fra den fjerde?
17. Hvorved adskiller den sig fra den femte?
18. Hvem har troet paa Børns Tilintetgjørelse?
19. Af hvilke Citater synes dette at fremlyse?
20. Hvilket Beviis er der for, at alle Børn ville blive frelste?
21. Hvorledes er Definitionen eller Forklaringen af Skyld og Retfærdiggjørelse?
22. Hvilke Skriftsteder anføres for at bevise den Børn medfødte Skyld?
23. Af hvilke Theologer ere Citater anførte?
24. Hvilke ere de fire Vanskeligheder, som nævnes med Hensyn til Læren om Børns fuldkomne Uskyldighed?
25. Paa hvilken Maade henviser man til Dyrene, idet man indvender imod Læren om Børnenes Skyld?
26. Hvorledes svares der paa denne Indvending?
27. Hvorledes besvarer man den Indvending, som tager Hensyn til

retfærdiggjorte og helliggjorte Christnes Død?

28. Hvorledes besvares den Indvending, at det er absurd, at gjøre den Uskyldige skyldig for en Andens Handling?

29. Hvorledes besvares den Indvending, at Børnenes Skyld allerede er bleven borttagen ved Forsoningen?

30. Hvilket Skriftsted bruges for at besvare denne Indvending?

Ellevte Forelæsning.

Forsoningen — Dens Nødvendighed.

Det græske Ord i det Nye Testamentes Grundtext som svarer til Forsoning, er Katallage af Verbet Katallasso, som betyder: at forlige, forsone. I det Gamle Testamente er det tilsvarende hebraiske Ord Copher af Caphar, som betyder at tildække, skjule, forsone, hvorfor det ogsaa hyppigt bruges for at betegne den Forsoning eller Fyldestgjørelse, som blev gjort for Synderne, ved de forskjellige under Loven fremstillede Offringer.

Lexicographerne forstaae Ordet i Almindelighed om en Affoning, Forsoning eller Fyldestgjørelse for en Uretfærdighed eller Forbrydelse.

I theologisk Forstand forstaae vi ved Ordet den Forsoning eller Fyldestgjørelse, som ved Christi Lidelse og Død er gjort for Synden, og hvorved Frelsen er gjort mulig for Mennesket.

Ingen Gjenstand, som henhører til Christendommen er bleven anseet at indeholde en større Forvikling, og dog har sikkert ingen Gjenstand en større Vigtighed end den, som nu fremstiller sig for vor Betragtning; derfor fortjener den ogsaa fra vor Side den roligste og dybeste Overveielse, samt den andægtigste og ydmygste Bøn om, at vi, med Hensyn til denne høist vigtige Sag, maae blive ledede til en klar Forestilling om „Sandheden som den er i Jesus."

Det vil lettelig forstaaes, at den vigtige Gjenstand, Gjenløsningen ved Christi Forsoning, omhandles, og staaer i en nøie og inderlig Forbindelse med Menneskets Tilstand som Synder, hvilken er bleven omhandlet i nogle af de foregaaende Forelæsninger. Det er imidlertid klart, at dersom Mennesket ikke er en Synder, saa vilde

det være ganske uden Nytte at udsee en Frelser til hans Gjenløsning. Gjenløsningen ved Christus er aabenbart en Foranstaltning til Opreisning og Befrielse fra de Onder, som Faldet her har paadraget os. Det er et naaderigt Lægemiddel mod den moralske Sygdom, af hvilken, som vi have seet, den menneskelige Natur er besmittet. At nægte Tilværelsen af denne Sygdom, er at forkaste Lægemidlets Nødvendighed. Heraf fremlyser Rimeligheden af at forudsætte, at vore Anskuelser af Lægemidlets Natur ville blive paavirkede af det Lys, hvori vi see den Sygdom, som derved skal helbredes. Dersom vi ere heterodoxe i det ene Punct, saa kunne vi, naar vi ville bevare vort Systems Consequents, ikke være sunde i vor Tro paa det andet Punct. Saaledes vil det sees, at i samme Forhold som den skriftmæssige Lære om Fordærvelsen har været ringeagtet eller forkastet, i samme Forhold er Læren om Forsoningen bleven bortforklaret eller benægtet.

Førend vi gaae ind paa selve Undersøgelsen af denne Gjenstand, saaledes som den fremstilles i Skriften, vil det være passende at fremstille de fornemste Anskuelser deraf, som ere blevne forsvarede af forskjellige Classer af Theologer: At Jesus Christus er Synderes Frelser, og at hans Sendelse til vor Verden, hans Død og Lidelser, ere paa en vis Maade knyttede til det store Værk, indrømmes villigt af Alle. Men naar vi komme til at tale om Beskaffenheden af det Forhold, hvori Christi Død staaer til Menneskenes Frelse, viser sig med Eet en stor Forskjellighed i Anskuelser, og det endog i meget vigtige Puncter.

Den første Anskuelse af denne Sag, som vi skulle omtale, benævnes i Almindelighed Socianisme, skjøndt den ogsaa er bleven antaget af de fleste moderne Unitarier. Kjærnen i dette System skulle vi fremstille med Dr. Preistleys Ord i hans „Historie om Forsoningslæren.“ De anførte Citater ere blevne samlede og sammenføiede af Dr. Hill, i hans „Forelæsninger,“ paa følgende Maade:

Den store Hensigt med Christi Sendelse og Død var at give det fuldstændigste Beviis for en Gjengjældelses Tilstand, for at give de stærkeste Bevæggrunde til Dyd; og at tage et udtrykkeligt Hensyn til Læren om Opstandelsen til Udødelighed, som den vigtigste Bekræftelse af Dydens Lov, er en for Christendommen eiendommelig Fordeel eller Fortrin. Ved dette eiendommelige Fortrin reformerer Evangeliet Verden, og Syndernes Forladelse er Følgen af Reformationen. Thi skjøndt der ere Skriftsteder, i hvilke Syndsforladelsen synes at fremstilles som givet i Betragtning af Christi Lidelse,

Fortjeneste, Opstandelse, Liv eller Lydighed, saa kunne vi dog, efter en omhyggelig Undersøgelse, ikke andet end slutte, at alle disse Anskuelser deraf ere partielle eller eensidige Fremstillinger, og at Syndsforladelsen, ifølge Skriftens tydelige Hovedindhold, i Virkeligheden gives ved Guds frie Naade, paa Grund af Menneskets personlige Dyd, et angrende, oprigtigt Hjerte, og et forbedret, exemplarisk Liv, uden Hensyn til nogetsomhelst Væsens Lidelser eller Fortjeneste.

Af disse Uddrag fremlyser det, at Socinianerne nægte, at Christus leed i Syndernes Sted, for at affone deres Synder, og fyldestgjøre den overtraadte Lovs Befalinger. Ifølge deres Anskuelse frelser han os alene ved at føre os til Dydens Udøvelse, ved Indflydelsen af sit Exempel og sin Lære.

Den anden Anskuelse, vi skulle omtale; er den arianske Hypothese. Medens denne tillægger Christi Dyd en større Vigtighed end Socinianerne, benægter den dog, at hans Død var stedfortrædende eller forsonende; og saaledes forfeiler den ganske den skriftmæssige Anskuelse. Dette System fremstiller Christum som noget Mere end et blot Menneske: — som et Væsen, høiere end Englene, som den første og mest ophøiede Skabning; samt at hans Sendelse til vor Verden var en underfuld Fremstilling og Udfolden af Godgjørenhed og Kjærlighed; forsaavidt som han forlod den ophøiede Æresplads og Herlighed, og steeg ned for, ved Udbredelsen af sin Religion, at føre et Liv, fuldt af Møie og Vanære, og derpaa, ved sit eget Blod, at besegle sin Læres Sandhed. Saa store Lidelser — sige Arianerne — ved Siden af en saa ophøiet Charakteer, skjøndt de ikke i nogensomhelst Forstand ere stedfortrædende eller forsonende, ere dog ikke uden Indflydelse, men give et kraftigt Beviis til Fordeel for Synderes Frelse, da de afgive en tilstrækkelig Grund for Frelseren til at fordre Befrielse eller Forløsning for Alle, som angre og troe, som en Belønning for alt hvad han har gjort og lidt for deres Skyld. Saaledes faaer Frelseren, ifølge denne Anskuelse, en Magt og Værdighed som en Mægler, ved sine Lidelser, skjøndt man ikke kan indsee, at de ere tilstede ifølge en særegen Nødvendighed, forsaavidt som Gud, hvis han havde fundet det tjenligt, kunde have udstrakt Frelsen til Menneskene ligesaavel uden, som ved Hjælp af disse Lidelser.

Den her fremstillede Anskuelse er ikke blot bleven forsvaret af Arianerne, men har ogsaa, med nogle smaa Forandringer, fundet Bifald hos nogle af de Theologer, som have en større Fordring paa, at ansees som orthodoxe; som f. Ex. Dr. Balguy, som tilhører den engelske episkopale Kirke, og Dr. Price, som tilhører Dissenterne. Vi

ville for Øieblikket ikke gaae ind paa Drøftelsen af det Eiendommelige ved de to her fremstillede Anskuelser; men i Løbet af den regelmæssige Undersøgelse af Skriftens Lære om Forsoningen, troe vi at Gjendrivelsen af dem vil blive tilstrækkelig øinefaldende.

Ved at forsvare de eiendommelige Anskuelser om Forsoningen, have de forskjellige Partier ikke blot appelleret til Skriften, men de have ogsaa fremsat en Række af Fornuftbetragtninger og Slutninger, grundede paa Troesanalogien og Aabenbaringens almindelige Indhold. En saadan Undersøgelse er, med Hensyn til denne Gjenstand, ingenlunde urigtig, forudsat at man tillader baade Fornuft og Aabenbaring at indtage deres rette Plads. Men man maa vel erindre, at medens det er os tilladt at bruge vor Fornuft for at komme til en rigtig Forstaaelse af det som ligefrem er os aabenbaret, saa have vi dog, som Christne, ikke Frihed eller Tilladelse til at opstille Raisonnements, som staae i Modsætning til de inspirerede Skrifters udtrykkelige og klare Udsagn. Men man kan ingenlunde paastaae, at dette vigtige Princip er altid bleven fulgt, navnlig af Saadanne, som have bekjæmpet Forsoningslæren, eller selve Forsoningen. Der er neppe nogen Gjenstand, ved hvis Undersøgelse man er gaaet videre i dristige og ublue Paastande, og det lige imod Skriftens klare Udsagn. Saaledes har Manges Tænkemaade været, af dem, der have skrevet imod det, som vi antage at være den sande Lære om Forsoningen, at de have været aldeles ude af Stand til at give en rigtig Fremstilling af den Lære, de bestreed. De have udgydt deres Daddel og Forhaanelse over en Caricatur, som de selv have opfundet — en Skabning af deres egen Indbildning — som neppe har et eneste Træk af Lighed med de Mænds bekjendte Anskuelser, som de have bekjæmpet. Men dette vil sees endnu mere tydeligt og fuldstændigt eftersom vi gaae frem i Undersøgelsen af denne Lære.

I. Det første Punct, hvorpaa vi henlede Opmærksomheden, er Vanskeligheden ved den Frelsemaade, som gjorde Forsoningen nødvendig. Hvorledes kunde det være, spurgte man, at det var nødvendigt for Guds Søn at lide? Vi svare derpaa, at Forsoningens store Nødvendighed grundes paa de rene og uforanderlige Principer for Guds Styrelse. Men disse maa betragtes i Forbindelse med Menneskets sande Charakteer og Tilstand, samt med den Almægtiges store Hensigt i hans Skabelse. Lad disse vigtige Puncter blive omhyggeligt undersøgte, og Nødvendigheden af det store Forsoningsværk vil tydeligen sees.

1. Vi sige da, at i det Gud foresatte sig at skabe de menneske-

lige Væsener, maa den uendelige Forstand være bleven ledet og bestemt af en Hensigt, som var den høieste Skaber værdig. Denne store Hensigt eller Forstandsgrund for Skabelsen af Mennesket kunde ikke have været bygget paa eller gaaet ud fra Menneskets Natur eller Charakteer, da han endnu ikke havde nogen virkelig Tilværelse, men maa have været Resultatet af de guddommelige Fuldkommenheder, i deres uafhængige Virksomhed. „Jeg indfører her ikke nogen udvortes tilskyndende Aarsag, som bevægende Gud til at skabe Verden, thi jeg har forudsat, at alle Ting, forskjellige fra ham, ere blevne producerede af Intet ved ham, og følgelig, at de ikke blot ere senere i Tiden end Bevægelsen af hans Villie, men ogsaa senere end Udførelsen deraf. Siden derfor ingen Ting kan være forud for Skabningen, ved Siden af Gud selv, og heller ikke nogen anden Ting kan være Aarsag til nogen af hans Handlinger end det som er i ham selv, saa maae vi ikke søge Noget udenfor ham, men ganske acqviescere ved eller holde os til hans uendelige Godhed, som den eneste bevægende og tilskyndende Aarsag." — (Pearson om Troeslæren.)

Af Alt hvad vi kunne lære om Guds egen Natur, og Beskaffenheden af hans Regjering med Hensyn til hans Skabninger, ledes vi til at slutte, at den store Hensigt med Menneskets Skabelse, var Aabenbaringen af de guddommelige Fuldkommenheder, og de intelligente Skabningers Lyksalighed. Noget, som var modsat, eller som forfeilede denne rene og ophøiede Hensigt, vilde være saa nedværdigende for den guddommelige Charakteer, og saa haandgribelig modstridende det, som vi see eller forstaae af den guddommelige Styrelse, at det vilde være aldeles ude af Stand til at bevæge en intelligent Aand til Bifald eller Samtykke.

2. Dersom man indrømmer, at den ovenfor givne Fremstilling angaaende Guds Hensigt med vor Skabelse, er rigtig, saa spørge vi dernæst, om de ædle og ophøiede Kræfter, som Mennesket oprindelig var udrustet med, ifølge dets Natur vare beregnede paa, at fremme denne Hensigt? Nu maa det indrømmes, at den Almægtige ikke blot havde en fuldkommen Frihed til at skabe eller ikke at skabe, men ogsaa at skabe Mennesket saaledes, som det blev skabt, eller som et Væsen med meget høiere eller lavere Evner. Var dette Tilfældet, saa maa deraf følge, at den uendelige Viisdom saae, at Skabelsens store Øiemed bedst vilde blive fremmet ved at skabe Væsener just af samme Beskaffenhed og Charakteer, som den, hvormed Mennesket oprindeligt var udrustet. Dersom vi nægte denne Slutning, anklage eller nedsætte vi de guddommelige Fuldkommenheder, og beskylde Skaberen for Daarskab! Men da vi ikke tør gjøre

dette, spørge vi hvad var Menneskets oprindelige Charakteer? Vi lære af Apostelen Paulus, at „han blev gjort lidet ringere end Englene," at „han var kronet med Hæder og Ære," at „han blev sat over Guds Hænders Gjerninger," og at „alle Ting bleve lagte under hans Fødder." Det fremlyser nu heraf, at Mennesket oprindeligt var skabt ikke blot høiere end den livløse Skabning — høiere end Stokke og Stene, som ikke kunne føle — men ogsaa høiere end de ufornuftige, følende Skabninger — høiere end „Fugle og fiirføddede Dyr og Orme." Med eet Ord, han blev skabt som et frit, moralsk ansvarligt, handlende Væsen. Udrustet med inllectuelle Kræfter, i Stand til at skjelne imellem Ret og Uret, var han et Væsen, som skulde give ligesom Gjenskinnet af den store Skabers Herligheder, ved en rigtig Anvendelse af de ophøiede Evner, som bleve skjænkede ham. Han var i Stand til at nyde og glæde sig ved Gud, fra hvem alene sand og varig Lyksalighed udspringer. Og denne Evne var en ligefrem Følge af hans Natur, som et frit moralsk Væsen. Heraf vil det fremlyse, at Evnen til fri Handling som oprindelig blev givet Mennesket, var beregnet paa at fremme hans egen Lyksalighed, og fremstille Skaberens herlige Fuldkommenheder, der, som vi have seet, stemme overeens med Skabelsens store Hensigt.

3. Af Menneskets Charakteer som et frit moralsk handlende Væsen følger med Nødvendighed, at han maa stilles under en Lov, som passer for hans Natur. Der fremlyser gjennem hele Universet en Fuldkommenhed og Harmonie, som med Nødvendighed fremgaaer af hans Fuldkommenheder, som gjorde alle Ting. De forskjellige Dele af Guds Gjerninger ere satte i Stillinger, passende for deres Natur; saaledes er Fisken bestemt for Vandet, medens Fuglene ere bestemte til at flyve i Luften. Det hele materielle Universum er stillet under et Regjeringssystem, som stemmer overeens med dets Natur, og som er bekjendt under Navnet af physiske Love eller Naturlove. At sætte den blotte Materie under et moralsk Regjeringssystem, vilde have været en altfor paafaldende Feiltagelse til at kunne være mulig for den uendelige Viisdom. Ligesaa absurd vilde det være, om fornuftløse, følende Væsener vare stillede under en Lov, passende enten for uorganiseret, livløs Materie, eller for intellectuelle moralsk handlende Personer. Hvorledes kunde vi da forudsætte, at den uendelige vise Skaber vilde skabe en Art af fornuftige, intelligente Væsener, udrustede med fri moralsk Handlekraft — som vi have seet Mennesket at være — og saa lade dem uden en Lov, hvorefter de kunde rette deres Handlinger; eller sætte dem under et Regjeringssystem, som ikke

passede for deres Natur? Denne Lære er meget taabelig og vanærende for det guddommelige Væsen. At sætte Mennesket under Love, som alene passede for livløs Materie, vilde have været at sætte ham i Klasse med en Jordklump eller en Steen; at sætte ham under en Lov, som passede for fornuftløse, følende Væsener, vilde have været, at sætte ham i Classe med „Dyrene, som forgaae;" men at lade ham ganske uden Lov, vilde have været, at kaste ham med et Slag udaf Tilværelsen, thi al Skabning, hvad enten materiel eller immateriel, fornuftig eller ikke fornuftig, er, ved den store Verdensskabers vise Indretning, stillet under et Bestyrelses-System, fuldstændigt skikket til, at de forskjelligartede Ting kunne styres derefter.

At Loven saaledes paa en skjøn og harmonisk Maade er afpasset efter Skabningens Natur og Væsen, er en nødvendig Følge af Skaberens uendelige Fuldkommenheder; saa at det kan umuligt være anderledes, med mindre vi vilde tilintetgjøre den guddommelige Styrelse og tilintetgjøre Jehovas Fuldkommenheder. Af de her opstillede Grundsætninger, hvis Sandhed vi troe ikke kan blive nægtet, vil det med Nødvendighed følge, at hvis Gud enten havde ladet Mennesket uden en Regel, hvorefter han kunde styre sin Handlemaade, eller givet ham en Lov, som ikke passede for hans Charakteer, som moralsk Væsen, saa vilde det have været det samme som enten i visse Maader at gjøre ham aldeles forskjellig fra hvad han var, eller tilintetgjøre hans virkelige Tilværelse, eller hvad der er endnu værre, at forvirre eller tilintetgjøre selve den ophøiede Skabers Fuldkommenheder.

4. Dernæst ville vi bemærke, at denne for Menneskets Charakteer passende Lov, under hvilken vi have seet, at han maa have været stillet, maa nødvendigt være af en saadan Beskaffenhed, at Mennesket enten kan adlyde eller overtræde den. Hvilkensomhelst Theori man hylder med Hensyn til den menneskelige Villies Frihed, saa kunne vi være forvissede om, at hvis den berøver et moralsk ansvarligt Væsen Evnen til at gjøre enten Godt eller Ondt, saa er den falsk. Et moralsk ansvarligt Væsen maa med Nødvendighed være i Besiddelse af denne Evne; ellers kunde man ligesaa vel tale om at belønne Gnisterne, fordi de flyve op, eller at straffe Floderne, fordi de udgyde deres Vande i Oceanet. Heraf vil det følge, at den Lov, hvorunder Mennesket blev stillet, var en saadan, at han kunde have holdt den, skjøndt han havde Frihed til at overtræde den. Der er ingen anden mulig Udvei til at undgaae denne Slutning, end at benægte den Charakteer, hvormed Mennesket var skabt, hvilket, som vi allerede have viist, vilde være Anklage imod eller Nedsættelse af Skaberens Egenskaber,

Fremdeles da den Almægtiges store Hensigt med Menneskets Skabelse var, at hans egen Herlighed maatte blive udfoldet, og vise sig i hans Skabningers Lyksalighed, saa var det nødvendigt til Opnaaelsen af dette Maal, at befordre Menneskets Lydighed og Dyd. At Lyksalighed er nødvendigen forbundet med Lydighed og Dyd er et af de klareste Principer saavel i Philosophie som i Religion. „At være god, er at være lyksalig" er bleven en almindelig anerkjendt Sandhed. Lasten føder Elendighed, som en nødvendig og uforanderlig Følge. Heraf kommer det, at den Almægtige, i den Hensigt at sikkre Menneskets Lyksalighed, søgte, ved alle tilbørlige Midler, at sikkre hans Lydighed og Dyd. Men dette kunde alene fuldføres ved at stille ham under en passende Lov; thi hvor der ingen Lov eller Regel gjøres for Handlingerne, der kan ingen Lydighed, ingen Overtrædelse, ingen Dyd, ingen Last finde Sted; med eet Ord, uden Lov kan der hverken være moralsk Godt eller Ondt; der kan ikke blive nogen Forskjel paa Handlingernes Beskaffenhed; heller ikke kunne vi indsee, hvorledes et intelligent Væsen, som er ansvarligt for sine Handlinger, i saa Fald kunde existere.

5. Dernæst maatte deraf følge, at for at udføre den oprindelige Hensigt med Menneskets Lyksalighed, maatte denne passende Lov være ligefrem foreskrevet. En Lov, som ikke er aabenbaret, kan ikke være til nogen Nytte. Hvorledes kan det ventes eller fordres, at Mennesket gjør sin Pligt, med mindre det faaer Kundskab om Pligten? Derfor aabenbarede den Almægtige Mennesket ligefrem sin Villie ved den første Skabelse. Ingen kan kjende Guds Villie, undtagen ved en Aabenbaring fra ham; at nægte Aabenbaringen vilde derfor være det samme som at nægte, at Guds Villie er den Lov under hvilken Mennesket er stillet; eller ogsaa maae vi benægte Menneskets moralske Ansvarlighed og forkaste det hele Belønnings- og Straffe-System.

6. Dernæst maa det være iøinefaldende, at det vilde være unyttigt, at aabenbare Mennesket en passende Lov for hans Handlemaade, med mindre en passende Straf blev knyttet dertil. En Lov uden Straf er en reen Modsigelse — en aabenbar Absurditet. I det Øieblik man borttager Straffen, er Loven ikke længer Lov, og Befalingen kan ikke blive noget andet end et blot Raad. Deraf see vi tydeligt Rigtigheden, ja den absolute Nødvendighed af at føie en passende Straf til Loven. Med en guddommelig Autoritet og en ubestridelig Rigtighed blev der sagt: „Paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visseligen døe."

Det er bleven paastaaet af Nogle, som iøvrigt indrømme Rigtigheden af, hvad de selv behage at kalde passende Straf, at den her

angivne Dødsstraf var unødvendig streng; skjøndt derfor dette Punct er bleven berørt i Undersøgelsen om Menneskets Fald, ville dog nogle flere Bemærkninger derom være nødvendige paa dette Sted.

Det maa da for det Første indrømmes, at den første og fornemste Hensigt med Straffen er at forebygge Forbrydelsen, saa vidt dette kan skee, uden at tilintetgjøre Menneskets moralske Handlekraft og Ansvarlighed. Dersom det havde været muligt, at indrette Lovens Straf saaledes, at den enten kunde forebygge Muligheden af Lydighed paa den ene eller af Ulydighed paa den anden Side, saa vilde den nødvendige Følge deraf have været, at Mennesket ikke længere kunde fortjene enten Belønning eller Straf, men maatte synke ned til det samme Standpunct som den livløse eller ufornuftige Skabning. Heraf er det klart, at den Almægtige ved at bestemme Straffen for den adamitiske Lov, ikke alene tog Hensyn til Forebyggelsen af Forbrydelsen og Befordringen af hans Skabningers Lyksalighed, men ogsaa til Opretholdelsen af de store Principer for hans moralske Regjering, saavel som ogsaa til Bevarelsen af Menneskets høie Værdighed, det vil sige, den frie moralske Handlekraft og Ansvarlighed for Gud. Naar man tager i Beregning disse store væsentlige Hensigter, for hvis Fuldbyrdelse Straffen var bestemt, er det ganske umuligt for Mennesket med sine indskrænkede Evner, uden den frækkeste Formastelse, at sige, at Straffen ikke var den meest passende som kunde være bleven valgt. Det er sikkert, at dersom Straffen overhoved har nogen Indflydelse, saa voxer Sandsynligheden for Lydighed i Forhold til som Straffen forhøies. Derfor er det, at sige, at den Straf, hvormed Mennesket blev truet, var for streng, i Virkeligheden det samme som at sige, at Sandsynligheden for Ulydighed og den deraf følgende Elendighed burde have været gjort større end den var. Men med hvor liden Grund dette kan blive paastaaet, vil være klart, naar vi bemærke, at skjøndt Straffen var saa stor, kunde den dog ikke tilveiebringe Lydigheden; Udfaldet viser, at Mennesket overtraadte Loven. Der kunde da sikkert ikke være nogen Nødvendighed tilstede for at forøge Sandsynligheden af dette Udfald. Vi troe at det maa indrømmes, at det er umuligt for Mennesket, a priori at bestemme, hvor stor Straffen maatte have været, for at tilintetgjøre Menneskets Ansvarlighed, ved at give en altfor stor Sikkerhed for Lydigheden; eller hvor liden den maatte have været, for at tilintetgjøre Menneskets Tilregnelighed, ved at give en altfor stor Sikkerhed for Ulydigheden. Efter Alt hvad vi med Vished vide, maatte den mindste Forøgelse eller Formindskelse af Straffen have berøvet Mennesket dets Charakteer som et frit moralsk handlende Væsen,

og gjort det ganske uimodtageligt enten for Belønning eller Straf. Endnu Eet: at det øiensynlig er urimeligt af En, som troer paa den aabenbarede Sandhed, at critisere Beskaffenheden af den Straf, som blev føiet til den første Lov, maa indrømmes, naar man betænker, at det i Virkelighed bliver til en Beskyldning imod de guddommelige Egenskaber. At sige, at det guddommelige Væsen ikke forstod sine egne Skabningers Charakteer og Forhold saa fuldkomment, at han sikkert vidste, hvilken Art af Straf var den meest passende for at fremme hans Hensigt med Skabningen, det er ligefrem at angribe hans Viisdom. At sige, at han valgte at føie en vis Straf til Loven, naar han vidste, at en Anden var bedre skikket til at fremme det store Endemaal, er et frækt Angreb paa hans Godhed. Heraf vil det følge, at dersom vi ikke vove at angribe de guddommelige Fuldkommenheder, og dersom vi indrømme Sandheden af den Aabenbaring, som tydeligt erklærer, „paa den Dag, du æder deraf, skal Du visseligen døe," ere vi ogsaa nødte til at indrømme, at den omtalte Straf, af alle Straffe, som kunde være blevne valgte, var den meest passende og den bedst beregnede for at fremme den store Hensigt med Menneskets Skabelse. Han, hvis Viisdom og Godhed ere saa herligt fremstillede i hans Gjerninger, samt deri, at Midlerne svare fuldkomment til deres Hensigt, kan ikke antages at have taget saaledes Feil, med Hensyn til den moralske Styrelse af Mennesket, det vigtigste Væsen, som hører til den os bekjendte Skabning, at han skulde have valgt upassende Midler til Udførelsen af hans udmærkede og herlige Hensigt.

7. Den eneste Betragtning, som endnu staaer tilbage, for at vi kunne komme til Grunden for Forsoningens Nødvendighed, er at bestemme, om der var en Nødvendighed tilstede for Straffens Udøvelse efter at Loven var bleven overtraadt, eller om den kunde være bleven eftergivet, uafhængigt af Fyldestgjørelse eller Forsoning? Paa dette Spørgsmaal svare vi, at enhver Betragtning, som paastaaer Rigtigheden af Trudselen, eller endog af Anordningen af selve Loven, fordrer med lige Ret og Kraft Udførelsen af selve Straffen. At føie en Straf til en Lov, og siden at lade Ulydigheden derimod gaae ustraffet hen, og Trudselen blive forglemt eller ringeagtet, vilde være fuldstændigt Blændværk. Da Mennesket derfor overtraadte Loven, saa fordrede Sandheden, Retfærdigheden, Barmhjertigheden, og alle Guds Egenskaber, saavelsom den Eviges Ære, høit og lydeligt Udøvelsen af den for Lovens Overtrædelse dicterede Straf.

1. De, som have nægtet Nødvendigheden deraf, og følgelig ogsaa Forsoningens Virkelighed, have paastaaet, at den Almægtige,

overeensstemmende med hans udelukkende Forrettigheder, som Verdensstyrer, kunde have udstrakt Naaden og Tilgivelsen til Synderen, uden nogen Fyldestgjørelse eller nogensomhelst Betingelse. Hertil ville vi svare, at Saadant maaskee kunde have været Tilfældet, forudsat at den Almægtige var blottet for moralsk Charakteer og ikke tog Hensyn til moralske Principer. Men en Smule Eftertanke vil vise, at en saadan Fremgangsmaade vilde være i Strid med Guds hellige og uforanderlige Fuldkommenheder.

(1). Gud har bestemt forkyndt den Straf, „paa den Dag du æder deraf, skal du visseligen døe.“ Dette vare utvetydige Ord udtalte af Gud selv. Var der nu ikke bleven taget noget Hensyn til dette efter at Mennesket havde syndet, hvad vilde der da være blevet af Guds Sanddruhed? Og hvilken Lærdom angaaende Sanddruheden vilde herved være bleven indprentet den med Fornuft begavede Skabning?

(2). Naar et saadant Princip var bleven fulgt, hvad vilde der saa være bleven af Guds Retfærdighed? Havde ikke Tilføielsen af Straffen været i Overeensstemmelse med den evige Retskaffenhed i Guds Charakteer, saa vilde der aldrig være bleven truet dermed; derfor vil deraf nødvendigen følge, at de samme uforanderlige Retfærdighedsprinciper, som først paabød Straffen, vilde ogsaa fordre dens Udførelse. At sige, at Gud har Ret til at eftergive en Straf, hvormed han har truet, uden nogensomhelst Fyldestgjørelse eller Forsoning, er i Sandhed at nægte, at han har Ret til at udøve den; thi Retten til at paalægge Straf, eller Afstraffelse kan alene være grundet paa den Forudsætning, at den er retfærdig; og hvis det stemmer overeens med Retfærdighed at paalægge Straffen, saa maa deraf følge, at hvis det ikke bliver paalagt, ere Retfærdighedens Fordringer krænkede. Fremdeles; under den Forudsætning, at Gud har Ret til at eftergive Straffen, ved at gjøre Brug af sine Forrettigheder, vilde deraf følge, at han, ifølge det samme Princip, kunde eftergive enhver Straf, og det ikke blot af Hensyn til dens Strenghed, men ogsaa af Hensyn til dens hele Udstrækning og Indflydelse. Og dersom det er ret, overeensstemmende med Retfærdighedens Princip, at eftergive al Straf og Afstraffelse, saa kan det ikke være overeensstemmende med Godhed at paalægge nogensomhelst Straf; thi det er soleklart, at Guds Godhed maa altid søge at fremme sine Skabningers Lyksalighed, saavidt det kan skee overeensstemmende med hans Retfærdighed. Saaledes vil det vise sig, at Tilgivelse uden en Forsoning, paa Grund af Prærogativs-Principet,

vilde berøve den Almægtige al Ret til at straffe Syndere, tilintetgjøre Retfærdigheds-Principerne, og aldeles omstøde Guds Regjering.

(3). Men dernæst er det let at see, at den ovenomtalte Tilgivelsesmaade, uden nogen Forsoning, er ogsaa stridende imod Guds Godhed. Lovens store Hensigt er Fornuftvæsenernes Lyksalighed og Velvære. Den ophøiede Styrer af alle Ting kan ikke handle efter det Princip at holde den Skyldige for uskyldig, uden at tilføie den Uskyldig en ligefrem Uret; thi det er i alle Fornuftvæsenernes Interesse, at den guddommelige Styrelse opretholdes. Paa dens Fasthed beroer ikke blot deres Lyksalighed, men selv deres Tilværelse. Lad det blive bekjendt, at Forbrydelse ikke vil blive straffet, at Loven er blot en Form, og Straffen, hvormed der trues, kun et Spilfægterie, og hvo vilde kunne opregne de Følger, som det vilde have gjennem Guds vidtudstrakte moralske Herredømme? Der vilde blive proclameret Frihed til almindeligt Oprør, og snart vilde den intelligente Verden blive til en forstyrret Ruin. Naar man havde for Øie et saadant Exempel paa Ringeagt for den guddommelige Bestyrelses Princip, hvilket Haab kunde der da være om, at Mennesket eller nogen af Undersaatterne af Guds moralske Regjering, vilde for Eftertiden tage Hensyn til den guddommelige Befaling? Derfor forener selv den guddommelige Godhed, som vil forebygge den almindelige Overhaandtagen af Anarchie og Oprør, og den deraf følgende Elendighed og Ruin af Millioner Verdener, sin Stemme med Retfærdighedens, for at bevare den guddommelige Thrones Sikkerhed og Ære, for at bevare de uforanderlige Retfærdigheds-Principer i den guddommelige Styrelse, og for at bevare Guds intelligente Skabningers Lyksalighed i Modsætning til den fordærvelige Tilgivelsesplan, som er uafhængig af Forsoning.

2. Dernæst ville vi bemærke, at Nogle have paastaaet, at selv om der var Tvivl med Hensyn til Rigtigheden af at udstrække Tilgivelsen til alle Classer af Syndere uden Forskjel, kunde der dog ikke være nogen Tvivl om, at det var baade rigtigt og passende at tilgive under Betingelsen af Anger og Fortrydelse. Dette er den af Socinus anførte Grund; og Dr. Priestley, samt de moderne Socinianere og Unitarier i Almindelighed, have energisk holdt derpaa. Men at dette er lige stridende mod Fornuft, Erfaring og Skrift, troe vi med Lethed at kunne vise.

(1). Det maa erindres, at det at forsvare Rigtigheden af Tilgivelse paa Grund af Fortrydelse, er i Virkeligheden det samme som at anerkjende, at den følgelig ikke kan gives ved den Gud til-

kommende Forrettighed alene, hvorved man har paastaaet, at han kunde formilde sin Lov efter Behag, og opgive sin Ret til at straffe Synderen. At sige, at Anger fordres som Betingelse, er at tilstaae, at der er Noget i de ubøielige Retfærdigheds=Principer, hvorved den guddommelige Regjering ledes eller beherskes, og som vilde gjøre det urigtigt at tilgive Syndere uden Forskjel, blot paa Grund af Barmhjertigheds=Principet. Denne Fremgangsmaade anerkjender da aabenbart Nødvendigheden af en Art Fyldestgjørelse for at Tilgivelse kan finde Sted; men Spørgsmaalet er, om Fyldestgjørelsen er den blotte Anger. Her maae vi for det Andet bemærke, at Ordet Anger i Skriften tages i to forskjellige Betydninger; men i ingen af de Betydninger kan det afgive en retfærdig og uafhængig Grund for Tilgivelse. 1. Betyder det Sorg over Synd, alene foraarsaget ved Frygt for eller Udførelsen af den skrækkelige Straf og Elendighed, som med Nødvendighed følger deraf, uden at være grundet paa noget reent Princip af Had til Synden, paa Grund af dens indvortes moralske Onde, eller føre til nogen sand Forbedring af Hjerte og Liv. At meddele Tilgivelse paa Grund af denne Art af Anger er ikke alene blottet for selv det mindste Beviis af Erfaring og Skrift, men det vilde være ligesaa fuldstændigt undergravende al moralsk Regjering som det vilde være, ikke at fordre nogensomhelst Betingelse. Hvis dette Princip blev antaget, vilde deraf følge, at Gud var nødt til at udstrække Tilgivelsen til enhver angrende Forbryder, og det endog saa snart som han begyndte at angre. Dette modsiges af det Faktum, at alle Mennesker, just efter at de angre deres Synder, overgives i denne Verden til at lide i større eller mindre Grad de onde Følger deraf. Dersom nu Angeren var den eneste og tilstrækkelige Grund for Tilgivelse, skulde enhver angrende Synder umiddelbart blive befriet for enhver Art af Straf. Men fremdeles: er det ikke klart, og sikkert, at enhver Synder, saasnart som alt Haab om Fordeel af Brøden glipper, og han begynder at føle den retfærdige Straf for sine Synder, vilde umiddelbart begynde at angre, og at Straffen saaledes, saasnart man begyndte at føle den, vilde blive borttaget? Dette vilde i Virkeligheden kuldkaste al Styrelse og proclamere en fuldstændig og umiddelbar Fritagelse for Straf for alle Synder og Overtrædelser.

(2). Dernæst forstaaes ogsaa ved Anger i Skriften den oprigtige og hjertelige Bedrøvelse over Synden, paa Grund af dens indvortes Onde og dens Modbydelighed for en hellig Guds Aasyn, hvilken fører til en Forbedring af Hjerte og Liv, efter et reent og evangelisk Princip.

Med Hensyn til dette Slags Bedrøvelse ville vi sige, for det Første: at, uafhængigt af den Naade, som modtages ved Christi Forsoning, overstiger det ganske ethvert Menneskes Kræfter at angre saaledes. Dette følger med Nødvendighed af Menneskets totalt fordærvede Charakteer som en falden Synder, hvilket allerede er bleven udviklet. At betragte denne Anger, der alene kan være en Følge af Christi Forsoning, som Noget, hvorved Forsoningens Nødvendighed skal blive tilsidesat, er aabenbart absurd. Men selv om vi indrømme Muligheden af Anger, i Ordets fulde Forstand, uafhængigt af Forsoningen vilde denne Anger dog ikke kunne afgive nogen rigtig Grund for Tilgivelse. Den vilde ikke kunne forandre Syndernes Forhold til den overtraadte Lov. Han vilde endnu være bebyrdet med Overtrædelsens Brøde, hvor meget han end angrede. Denne Brøde kan intet uden Tilgivelsen borttage. Var det Tilfældet at Angeren kunde borttage Synderens Brøde uafhængigt af Tilgivelse, saa vilde Tilgivelsen selv blive ganske overflødig. Fremdeles er det klart, at Angeren, hvor oprigtig den end maatte være, og hvor store de Fordele, som umiddelbart følge deraf, kan ikke have nogen tilbagevirkende Kraft, saaledes at den udsletter en forbigangen Synd. Dersom det er sandt, at fuldstændig og umiddelbar Tilgivelse følger ligefrem og consequent af Fortrydelsen, saa vil det deraf følge, at den Umaadeholdnes nedbrudte Helbred, den Lastefuldes ødelagte Formue og Forbryderens fordærvede Charakteer, ved en Forbedring af Hjerte og Liv, umiddelbart vilde blive given tilbage; men Saadant er aabenbart ikke Tilfældet. Ligesom Angeren med Hensyn til de Ting, som tilhøre dette Liv, ikke umiddelbart kan befrie os fra de bittre Følger af foregaaende Feil og Daarskab, men kan dog befrie os fra at falde tilbage i saadanne Forbrydelser og Ulykker, som vi have forsaget og søgt at undgaae; saaledes kan denne heller ikke, ifølge samme Princip, med Hensyn til de aandelige Ting, indvirke saaledes paa det Forbigangne, at den borttager Skylden og befrier fra den Straf, man allerede har paadraget sig, omendskjøndt den kan forhindre en videre Opdyngen af Skyld, samt at man udsætter sig for en forøget Straf.

Fremdeles at antage, at man ved Anger og Fortrydelse kan kjøbe Fritagelse for den Straf man har paadraget sig ved foregaaende Brøde, er det samme som at forudsætte, at vi ikke bestandig skylde Gud al den Tjeneste og Lydighed, vi ere i Stand til at yde. Dersom vor Gjerning i Dag ikke blot kan fyldestgjøre Guds Befalinger til os for den nærværende Tid, for denne Dag, men ogsaa sætte os i Stand til at fyldestgjøre resterende Fordringer fra den foregaaende

Dag, saa følger deraf, at det er muligt for os at gjøre overflødige Gjerninger — at gjøre mere end Gud fordrer af os, og saaledes at tilveiebringe et Overskud af Fortjeneste, som vi kunne lade vor mere fattige Nabo nyde godt af; eller hvormed vi kunne opdynge en Regning til vort eget Bedste, saaledes at vi derved, overeensstemmende med Lovens Principer, virkelig bringe den Almægtige i vor Gjæld. Hvor absurd er ikke denne Hypothese!

Endnu Eet: en nøiagtig Undersøgelse af Gjenstanden vil vise, at Tilgivelse, naar den alene bygges paa Angerens Princip, er selvmodsigende og absurd. At sige, at Tilgivelse tilsiges eller forjættes paa Grund af Anger, er det samme som at tilstaae, at den ikke kan finde Sted anderledes; og hvis det er saa, vilde deraf følge, at der maatte være en hindrende Aarsag; men ingen hindrende Aarsag kan existere, med Undtagelse af den Almægtiges Forpligtelser til at haandhæve Principerne for sin egen moralske Regjering. Men dersom den Almægtige er forpligtet til at haandhæve Principerne for sin moralske Regjering, saa vil deraf følge, at han ikke har Frihed til at tilgive, selv den angrende Synder, uden en Forsoning eller Affoning for den forbigangne tidligere Brøde; thi Loven forkynder „Døden som Syndens Sold," uden Hensyn til om der er Anger tilstede eller ikke. Det er saaledes indlysende, at Tilgivelse for Synder uden Forsoning, hvad enten Synderen er angrende eller ikke, vilde være modstridende Lovens Principer; og denne Tilgivelsesmaade vilde tilintetgjøre den guddommelige Regjering, ligesaa virkeligt som det kunde skee ved det Tilgivelses-System, som byggedes kun paa Forrettigheds-Principet.

Endelig giver Skriften ikke noget Beviis for nogen af disse Tilgivelsesmaader. Det erklæres i den, at Gud „ingenlunde vil holde den Skyldige for uskyldig." „Den Sjæl som synder, skal døe." „Syndens Sold er Døden" og „Forbandet er hver den, som ikke bliver ved i alle de Ting, som ere skrevne i Lovens Bog, saa at han gjør dem." Dette er den guddommelige Regjerings Love; og de staae med lige Kraft, lige urokkelige for en Angrende og for en Ikke-angrende; heller ikke kunne de i mindste Maade formilde deres egen Strenghed, eller slippe den Skyldige, hvor angrende han end maatte være, indtil dets Fordringer ere opfyldte, og dens Befalinger skeet Fyldest ved en passende Forsoning. Det er sandt, at Skriften giver Forjættelse om Naade til den oprigtigt Angrende; men det er ikke paa Grund af Angeren eller det Fortjenstlige ved den, men formedelst det forsonende Offer af Ham, som er „ophøiet til Fyrste og Frelser, for at give Israel Omvendelse og Syndernes Forladelse." Saaledes

have vi seet, at Nødvendigheden af Christi store Forsoningsværk er grundet paa Principerne for den guddommelige Regjering, naar de tages i Forbindelse med den Almægtiges store Hensigt med Menneskets Skabelse, saavelsom ogsaa med Menneskets sande Charakteer betragtet som et frit moralsk handlende Væsen, der ved at misbruge Friheden er falden ind under den overtraadte Lovs Straf, og følgelig befindes i en Brødes- og Elendigheds-Tilstand.

Spørgsmaal til ellevte Forelæsning.

1. Hvilket er det græske Ord, som bruges i det N. T. for at betegne Forsoningen, og hvad betyder det?
2. Hvilket er det hebraiske Ord, som betegner Forsoning og hvad betyder det i egentlig Forstand?
3. Hvilken Definition give Lexicographerne i Almindelighed deraf?
4. Hvorledes forstaaes Ordet i theologisk Betydning?
5. Paa hvilken vigtig Lærdom støtter Forsoningen sig?
6. Hvilken er Socinianernes Anskuelse om Forsoningen?
7. Forklar den arianske Anskuelse om denne Gjenstand?
8. Hvilken Nødvendighedsgrund har Forsoningen?
9. Hvilket var det store Diemed med Menneskets Skabelse?
10. Hvad var Menneskets oprindelige Charakteer?
11. Stemmede denne Charakteer overeens med Skabelsens Diemed?
12. Hvorledes viser det sig nødvendigt, at Mennesket skulde stilles under en Lov?
13. Hvilken Art af Lov var væsentlig for den moralske Regjering?
14. Hvoraf følger Lovens Afpasning efter Gjenstanden?
15. Hvorfor var det nødvendigt at Mennesket skulde være i Stand til enten at lyde eller ikke at lyde Loven?
16. Hvorfor var det nødvendigt, for at befordre Menneskets Lydighed?
17. Hvilken Maade var den eneste, hvorved dette kunde fuldbyrdes?
18. Hvorfor var det nødvendigt, at Loven skulde foreskrives?
19. Hvorfor var det nødvendigt, at tilføie Straffen?
20. Hvorledes kan det blive viist, at den mest passende Straf blev valgt?
21. Hvorfor var det nødvendigt, at fuldbyrde Straffen?
22. Hvilke to Tilgivelsesgrunde ere blevne fremstillede af dem, som nægte Forsoningen?
23. Hvorledes viser det sig, at Tilgivelse paa Grund af et blot Prærogativs-Princip er umulig?
24. Hvoraf kommer det, at Tilgivelsen ikke kan skee paa Grund af Anger?
25. I hvilke Betydninger forstaaes Anger?
26. Hvorledes viser det sig, at Tilgivelse paa Grund af Anger strider imod erkjendte Facta?
27. Hvorledes viser det sig, at det strider imod Skriften?
28. Hvorledes vises Forsoningens Nødvendighed i denne Forelæsning?

Tolvte Forelæsning.

Forsoningen — Dens Natur.

Efter at vi, i den foregaaende Forelæsning have seet Forsoningens Nødvendighed, gaae vi nu over til Undersøgelsen om dens Natur.

Ingen Gjenstand, som staaer i Forbindelse med vor hellige Religion er af de Vantroe bleven angreben med større Bitterhed end denne. De have opbudt til Angreb den største Hær af Invectiver og Spot, som deres Sindrighed kunde udtænke og deres Had anvende. Men i ingen Deel af deres kaade Angreb paa Religionens Principer have de paa en mere glimrende Maade viist deres Underfundighed og Uvidenhed. For at de med Fynd og Klem kunne gjøre Indvendinger, fordreie de først Sagen. Deres Forvandling af den christelige Lære om Forsoningen, er i Almindelighed bleven fremstillet omtrent saaledes som i følgende ynkelige Carikatur: — „At den Almægtige skabte Mennesket helligt og lyksaligt, men fordi det blot spiste af Æblet blev Gud strax forbittret paa Adam og alle hans Efterkommere, indtil han havde tilfredsstillet sin Hævnlyst ved at dræbe sin egen uskyldige Søn, da hans Forbittrelse strax gik over, og han var villig til at forsones med Mennesket.“ Saaledes er den rædsomme og gudsbespotteriske Opdigtelse af Læren om Forsoningen fremstillet af de Vantroe, i den djævelske Hensigt, at gjøre den til Gjenstand for Spot og Latter. Men hvor vidt forskjelligt er dette fra Sandheden! Lad de Vantroe først rigtigt belære sig selv, og de ville finde mindre Grund til at spotte og lee.

Men til Loven og til Vidnesbyrdet. Med den meest ubetingede Tillid til deres Sandhed appellere vi til Guds Ord for at faae Oplysning om den vigtige Sag, som ligger for os.

I. Vi ville bestræbe os for at fastsætte den store og ledende Sætning, at Christi Død, ifølge Skriften, er fortjenstfuld og forskaffer Menneskene Frelse. Den hele Lære om Forsoningen er aabenbart bygget paa denne Sætning; og følgelig skulle vi stræbe omhyggeligt at bestemme Udtrykkene i denne Sætning, førend vi bringe Sagen for Skriftens Dom.

1. Ved fortjenstfuld og bevirkende Frelse forstaae vi da Mere end der antages af Socinianerne. Just ved denne Plan, dette System, der maaskee meest af alle nedsætter Christi Fortjeneste, forkastes hans Død ikke ganske som unyttig og i enhver Forstand uden Forbindelse med Menneskets Frelse. Men dersom vi undersøge, i hvilken Forstand Christi Død, ifølge dette System, staaer i Forbindelse med Frelsen, vil det vise sig, at der ikke tillægges hans Død nogen Fortjeneste i Ordets egentlige Forstand, men blot en indirecte Indflydelse, forsaavidt som den beseglede hans Læres Sandhed, bragte ham selv Martyrens Ære, og blev saaledes et Middel til at lede Menneskene til Anger og Bod, hvorved de nødvendigviis vilde blive frelste, uden Hensyn til Omstændighederne eller til det Redskab og Middel, hvorved Angeren fremkaldes. Det vil let indsees, at, ifølge dette System, Angeren, og ikke Christi Død, er den fortjenstlige Aarsag til Frelse; og Christi Død kan ikke, i egentlig Forstand, betragtes som strengt nødvendig; da et andet Væsens Død, saavelsom mange andre Omstændigheder, kunne tænkes at være Middel til at føre Mennesket til Anger og Omvendelse.

2. Ved „fortjenstfuld og bevirkende Frelse" forstaae vi mere end der antages ved den moderne arianske Hypothes. Ifølge dette System er Christi Død kun nødvendig til Salighed forsaavidt som den giver en Fremstilling af hans uegennyttige Kjærlighed, idet han villigen underkastede sig saa store Lidelser for Andres Skyld, og forsaavidt Døden saaledes sætter ham i Stand til som Mægler og Talsmand at fordre Syndernes Frelse som Belønning. Det maa bemærkes, at dette System tilintetgjør den absolute Nødvendighed af Christi Død, forsaavidt som det gjør Frelsen kun afhængig af Mæglerens personlige Dyd og hans Charakteers Værdighed; men det er klart, at Christi virkelige Lidelser ikke kunde forhøie hans Charakteers indre Dyd og personlige Værdighed. Han var et Væsen af samme ophøiede Charakteer, førend han blev Menneske, og var i Besiddelse af samme Kjærlighed og Velgjørenhed, inden han underkastede sig Lidelser; og man kan ikke forudsætte, at den virkelige Fornedrelse og de mageløse Lidelser vare nødvendige for at vise, til Faderens Tilfredsstillelse, Fortrinlig-

heden af den uplettede Søns Charakteer. Havde dette været det Eneste, hvorfor Christi Død var nødvendig, saa maatte den vel have kunnet undværes; og vi kunne være forvissede om, at Faderens Kjærlighed kunde aldrig have fordret den.

Men ved den Sætning: „fortjenstfuld og bevirkende Frelse", naar den anvendes paa Christi Død, forstaae vi, 1. At der vare Hindringer i Veien for Menneskets Frelse, som ikke kunde blive ryddede af Veien uden ved Christi Død. 2. At hans Lidelser vare stedfortrædende og forsonende: — at han døde i vort Sted, for at fyldestgjøre Lovens Fordringer til os, og derved at gjøre det muligt for Gud at udstrække til os Frelsens Naade paa de Betingelser, som hans Viisdom og Godhed maatte udtænke og bestemme. Dette fremstille vi som den fulde og absolute Forstand, hvori Christi Død var nødvendig til Menneskets Frelse, og som den egentlige og skriftmæssige Anskuelse, ifølge hvilken Christi Forsoning er „den fortjenstfulde Aarsag til Frelse." Den her i Korthed fremstillede Lære indtager en saa vigtig Plads og fremstiller sig saa aabenbart igjennem den hele aabenbarede Skrift, at en blot Anførelse af alle de Steder, hvori den indeholdes, vilde blive en Afskrift af en betydelig Deel af den hellige Skrift.

Saa dybt er Forsoningslæren indvævet i det hele Aabenbaringssystem, at den ikke blot udtrykkelig fremsættes paa mange Steder i det Nye Testamente, men findes ogsaa antydet med en større eller mindre Tydelighed og Kraft i det Gamle Testamentes Forbilleder og Forudsigelser. Det er sandt, at mange af disse, betragtede alene i og for sig, ikke ere tilstrækkelig bestemte og tydelige for at kunne afgive et fyldestgjørende Beviis; men seete i Forbindelse med det, som Skriften i Almindelighed indeholder om denne Gjenstand, samt med de ligefremme og utvetydige Udtalelser, som i stor Overflødighed findes i det hele Religionssystem, saa have de en altfor vægtig Beviiskraft til ganske at kunne oversees.

(1) En Antydning, som er altfor klar til at blive misforstaaet, angaaende Christi Kjødspaatagelse og opoffrende Lidelser, indeholdes i den første Forjættelse eller Forkyndelse om en Frelser efter Faldet. 1 Moseb. 3, 15. Gud sagde til Slangen, „Og jeg vil sætte Fjendskab imellem Dig, og imellem Qvinden, og imellem din Sæd og hendes Sæd; den samme skal sønderknuse dit Hoved; men Du, Du skal sønderknuse hans Hæl." Her maae vi bemærke, at der er en Hentydning til Noget, som kaldes „Qvindens Sæd," og følgelig er menneskeligt i en Forstand, men som i en anden Forstand maa være over-

menneskeligt eller i det mindste høiere end Adam, thi han skal „knuse Slangens Hoved" eller vinde en fortrinlig Seier over ham, som just havde opnaaet en saa stor Triumph over Adam. Man bemærke dernæst, for det Andet, at denne Triumph ikke skal blive en Seier uden Blod; — den skal ikke opnaaes uden et Slag, og idet Mindste Lidelser til en vis Grad, thi Slangen skulde „synderknuse Hælen" paa „Qvindens Sæd." Dette er aabenbart at henføre til Christi Lidelser, hvorved Gjenløsningen fra de Elendigheder, som Faldet medførte, skulde udstrækkes til Mennesket. Da nu Christus, som i Almindelighed antages at være den „Qvindens Sæd," som her omtales, „gjorde ikke Synd," men var fuldkommen uskyldig, saa kunne vi ikke see nogen Overensstemmelse i, at hans „Hæl blev sønderknust," eller at han skulde lide, med mindre det var ved Forsoning, — i Andres Sted; derfor see vi ved denne gamle Forjættelse i det mindste et Glimt af Lys kastes paa Læren om Forsoningen ved Christi Lidelser.

(2). Det næste Argument for dette Princip er bygget paa de gamle Patriarchers Offerdyrkelse. Der kan kun være liden Tvivl med Hensyn til Oprindelsen af Dyre-Offringer. Var der ingen historisk Beretning om denne Gjenstand, vilde det a priori vise sig umuligt, at dette Gudsdyrkelses-System kunde være bleven antaget af Mennesket. Der er intet i Naturen, som kunde have ledet, den til sig selv overladte Menneskeforstand til at slutte, at Gud kunde blive formildet ved dræbte Offerdyrs Blod. Naar man gaaer ud fra Forstanden alene, vilde en aldeles modsat Slutning have været den meest naturlige. Offerdyrkelse maa have sin Oprindelse fra en Anordning eller Befaling af Gud. Dette maa tydeligt kunne sluttes af den mosaiske Historie. Umiddelbart efter Faldet siges der: „Og Gud Herren gjorde Adam og hans Hustrue Kjortler af Skind og iførte dem." Bibelfortolkerne ere i Almindelighed enige i, at de Skind, som her tales om, vare tagne af Dyr, dræbte for at offres som et Synd-Offer til Gud. Og dog var Dødens Ødelæggelse ikke kommen ind i Verden, heller ikke var Tilladelsen til at spise animalsk Føde given Mennesket; derfor er det den mest fornuftige Slutning; at Gud, umiddelbart efter Faldet og den første Forjættelse om en Frelser, ved sin egen udtrykkelige Befaling, indførte Offerdyrkelse i Forbindelse med Pligten til at troe paa Ham, som, ved at offre sig selv i Tidens Fylde, skulde „sønderknuse Slangens Hoved" og bringe Forsoning for Verdens Synder. At dette er den sande Oprindelse til Offringer, kan med Lethed sluttes af det Factum, at Abel og andre af Patriarcherne vare allerede beskjæftigede med en lignende Dyrkelse. Det

kunde ikke have været en Opfindelse af dem selv, thi de siges at have udført det i Tro, hvilket tydeligt indbefatter, ikke blot at denne Institution støttede sig paa guddommelig Autoritet, men ogsaa, at den billedligt var at henføre til den forjættede Messias, som er den ophøiede Gjenstand for sand Tro til alle Tider.

Følgende Bemærkninger om foreliggende Sætning ere tagne af Matthew Henry's Commentar: — „Disse Skindkjortle havde en vis Betydning. De Dyr, af hvis Skind de bleve gjorte, maatte være dræbte, dræbte for Menneskenes Øine, for at bevise dem, hvad Død er, og (som det staaer i Præd. 3, 18), at de kunde see, at de selv ere dødelige. Det forudsættes at de vare blevne dræbte, ikke til Føde, men til Offring, for billedligt at fremstille det store Offer, som i Verdens sidste Tider skulde blive bragt engang for alle. Saaledes var den første Skabning som døde, et Offer, eller, billedligt taget, Christus, som derfor ogsaa siges at være „det Lam, som er slagtet fra Verdens Begyndelse." Den følgende Commentar, over de samme Ord, er af Dr. A. Clarke: — „Det er meget sandsynligt, at de Skind, hvoraf deres Klæder bleve gjorte, vare tagne af Dyr, hvis Blod var bleven udgydt som et Syndoffer til Gud; thi, da vi finde Cain og Abel bringende Gud Offringer, maae vi ligefrem forudsætte, at Gud har givet dem Instructioner eller Befalinger angaaende dette Hovedpunct; heller ikke er det rimeligt, at Begrebet om et Offer nogensinde kunde have opstaaet i et Menneskes Sjæl, uden en udtrykkelig Aabenbaring fra Gud. Heraf kunne vi med Sikkerhed slutte, 1. At da Adam og Eva trængte til disse Klæder saasnart de faldt, og da Døden endnu ikke havde anrettet nogen Ødelæggelse i Dyreverdenen, er det høist sandsynligt, at Skindene bleve tagne af Offerdyr, offrede efter Guds egen Bestemmelse, og i Troen paa Ham, som i Tidens Fylde skulde gjøre Forsoning ved sin Død. Og 2. Det synes ogsaa fornuftigt, at denne Sag skulde blive bragt i Stand paa en saadan Maade, at Satan og Død skulde ikke have nogen Triumph, naar den allerførste Død, som fandt Sted i Verden, var et Sindbillede og Forbillede paa den Død, som skulde beseire Satan, tilintetgjøre hans Vælde, forlige Gud med Mennesket, omvende Mennesket til Gud, helliggjøre den menneskelige Natur og forberede den til Himlen."

Fremdeles i 1. Moseb. 7, 2. finde vi Adskillelsen af rene og urene Dyr specielt omtalt. Da dette var før Syndfloden, og Tilladelsen til at nyde animalsk Føde ikke endnu var given Mennesket, saa giver dette et stærkt Beviis for en guddommelig Anordning af

Dyreoffringer i denne tidlige Periode. Med mindre vi antage, at Gud har givet Befaling om, at visse Arter af Dyr skulde bruges til Offringer, kan man ikke paa nogen Maade forklare Adskillelsen af rene og urene Dyr. At denne Adskillelse var grundet paa den guddommelige Offerdyrkelses Institution, bevises fremdeles ved det Factum, at Noah blev befalet at tage med sig i Arken et større Antal af rene end af urene Dyr; og saasnart som han kom ud af Arken, sysselsatte han sig med Offergjerningen. Dersom det nu netop vare de rene Dyr, der blive udseete som passende til Offring, og dette specielt da Noah bragte Offringer strax efter at have forladt Arken, bliver Rigtigheden af, at et større Antal af dette Slags blev bevaret ilive, paa engang klar og indlysende.

Siden vi da finde tilfredsstillende Beviis for, at Dyreoffringer saa tidligt vare indstiftede ved guddommelig Anordning, kunne vi følgelig ikke nægte, at de havde en forsonende Charakteer. Døden blev erklæret at være Straffen for Overtrædelsen af den oprindelige Lov, og det er et af de faste Principer for den guddommelige Regjering, at „Syndens Sold er Død.“ Heraf vil det fremlyse, at Døden, under hvilkesomhelst Omstændigheder den end maatte finde Sted, maa staae i en ligefrem Forbindelse med Synd. Denne Forbindelse (mellem Synd og Død) maa, forsaavidt vi kunne slutte fra Skriften, være at betragte enten som en Straf eller som en Forsoning. Dersom Livet tages ifølge Guds directe Autoritet eller Befaling, og det saaledes dræbte Væsen ikke sættes istedetfor Andre eller er en Offring til Andres Bedste, maa den Død, der saaledes finder Sted, være en Straf for den krænkede Lov; men hvorsomhelst Ideen om Stedfortræden er anerkjendt og Dødslidelserne ved Guds Anordning ere stedfortrædende, der lade de sig ikke forklare paa nogen fornuftig Maade, undtagen ved Antagelsen af at de ogsaa ere forsonende. Da nu Gud befalede Patriarchen at frembære Dyreoffere, som en Art af religiøs Dyrkelse, saa maa denne Institution have havt Hensyn, ikke til de offrede Dyrs Tilstand, men til dens Tilstand som fremstillede Offringen, og have havt til Hensigt at fremme hans Vel. Og hvad kunde der vel have været forbundet med Menneskets Charakteer andet end Synd for at fordre dette blodige Offer for hans Skyld? Og paa hvilken Maade kunde Mennesket have høstet Fordeel deraf, med mindre det i en vis Forstand, havde til Hensigt at bringe Affoning eller Forsoning for hans Synder?

Saaledes opdage vi, at man af selve Dyreoffringernes Natur fornuftigviis kan slutte sig til deres forsonende Charakteer. Og for at

gjøre det fra Patriarchernes Offringer hentede Beviis afgjørende med Hensyn til Stadfæstelsen af den stedfortrædende og forsonende Charakteer i Christi Død, er det kun nødvendigt for os at antage, at saadanne Offringer vare Forbillede paa det store og alene gyldige Offer for Synd. At dette vigtige Punct staaer som fremragende og anerkjendt i hele Skriftens Indhold vil til Overflødighed sees i det Følgende af denne Undersøgelse.

Den første Offerhandling til Gud, hvorom vi have nogen udtrykkelig Beretning, er Cains og Abels Offere, 1 Moseb. 4, 3—7, „og det hændte sig, der en (rum) Tid var forløben, at Cain frembar et Offer til Herren af Jordens Frugt. Og Abel, ogsaa han bar frem af sin Hjords første Affødninger, og af deres Fedme; og Herren saae til Abel og til hans Offer. Men til Cain og til hans Offer saae han ikke; da blev Cain meget vred, og hans Ansigt falmede. Og Herren sagde til Cain: hvi er Du vred, og hvi er dit Ansigt falmet? Er det ikke saa? at dersom Du gjør Godt, da er Du behagelig, og dersom Du ikke gjør Godt, da er Synden den, som ligger for Døren.“ Til denne Beretning om selve Handlingen maae vi føie Apostelen Pauli Commentar derover i Hebr. 11, 4. „Formedelst Troen offrede Abel Gud et bedre Offer end Cain, og formedelst den fik han det Vidnesbyrd, at han var retfærdig, idet Gud bevidnede sit Velbehag i hans Gaver; og ved den taler han endnu, alligevel han er død.“

Med Hensyn til det her berettede Factum er der bleven skrevet Meget baade for og imod den guddommelige Anordning og den forsonende Charakteer af de patriarchalske Offringer. Men det er ikke nødvendigt for vor Hensigt at gaae specielt ind paa alle i Forbindelse med denne Gjenstand staaende Qvæstioner, som have beskjæftiget Bibelfortolkeres og Critikeres Opmærksomhed. Vi skulle imidlertid bestræbe os for at udpege nogle Omstændigheder, som staae i Forbindelse med dette Offer, og tydelig vise dets forsonende Charakteer og forbilledlige Hensyn til Christus, og som ikke kunne blive tilfredsstillende forklarede under nogen anden Forudsætning.

(1) Det maa bemærkes, at ifølge Apostelens Commentar blev Abels Offer bragt „ved Troen.“ Dersom vi undersøge, hvad der, i det 11te Capitel af Brevet til Hebræerne, siges om de gamle berømte Mænd, opdage vi, at deres Tro hvilede paa visse Forjættelser; og den ligefremme Slutning deraf er da, at Saadant maa ogsaa have været Tilfældet med Abels Tro. Men lad os da undersøge, hvilken Forjættelse det var. Dersom vi her nægte, at Abel, i denne Begiven-

hed, handlede efter Guds Forskrift, i Udførelsen af en religiøs Tjeneste, see vi paa ingen mulig Maade, hvorledes hans Offer kunde have været frembragt „ved Tro.“ Heraf udlede vi det klareste Beviis for at denne Offerdyrkelse var indstiftet ved Guds udtrykkelige Anordning eller Befaling. Fremdeles bemærkes: at med mindre vi antage, at de Offerdyr, han fremstillede, vare et Syndoffer, af en forsonende Charakteer, og billedligt fremstillede Christi Offer som en Forsoning for Verdens Synder, kunne vi ikke finde nogen passende Gjenstand for Abels Tro til at omfatte i Forbindelse med det fremstillede Offer; heller ikke kunne vi i saa Fald see den mindste Betydning i Offerets Charakteer. Men dersom vi indrømme, at Abels Dyreoffer var ifølge Guds Befaling — og var en forbilledlig Fremstilling, som havde til Hensigt at henvende Troen til det „Guds Lam, som borttager Verdens Synd,“ — saa bliver den hele Gjenstand paa engang klar og indtrængende.

(2) Maae vi lægge Mærke til den eiendommelige Charakteer af Abels Offer, der betragtes som modsat Cains. Den Sidste „bragte (Gud-Offer) af Jordens Frugt;“ men dén Første „af sin Hjords første Affødninger og af deres Fedme.“ Dersom vi nu antage, at Dyreoffren efter Guds udtrykkelige Befaling, paa engang var en Anerkjendelse af den Offrendes egen Synd og af hans Tro paa det store forsonende Offer, saa bliver den Grund, hvorfor Abels Offring var „bedre“ og kraftigere end Cains, paa engang iøinefaldende; men dersom vi nægte dette, kunne vi ikke indsee nogen Grund, hvorfor det ene Offer var bedre end det andet.

(3) Apostelen kalder Abels Offer „et fortrinligere Offer end Cains.“ Ordet pleiona, som her oversættes med f o r t r i n l i g e r e, har været Gjenstand for de Lærdes Critik. Nogle have paastaaet, at derved meentes en større Qvantitet, og Andre, en bedre Qvalitet eller Art af Offer. Det kan ikke nægtes, at Wickliffs Oversættelse af Ordet er saa bogstavelig som den vel kan være. Som Erkebiskop Magée har bemærket, skjøndt den er besynderlig, saa indeholder den dog Originalens fulde Kraft. Den oversætter: „e t m e g e t m e r e Offer o. s. v.“ Hvilkensomhelst Slutning man end maatte gjøre med Hensyn til den Betydning, i hvilken dette „meget mere“ er at forstaae — hvad enten det tager Hensyn til Offerets Natur, Qvantitet eller Qvalitet — maa det dog indrømmes, at det udhæver den Eiendommelighed ved Abels Offer, som gav det Fortrinet for Cains Offer hos Gud, saa at Abel fik det Vidnesbyrd, „at hán var r e t f æ r d i g.“ Dersom Gud nu, ved en udtrykkelig Befaling har anordnet, at „Retfærdighed“ eller

Retfærdiggjørelse skulde erholdes ved Troen paa den forsonende Frelser, og indstiftet Dyr-Offring som en forbilledlig Fremstilling af Forsoning, saa er Fornuftigheden og Rigtigheden af den hele Fremgangsmaade, — Abels Offring; det Hensyn Gud tog til hans Offring; den Retfærdighed han derved opnaaede; og det guddommelige Vidnesbyrd det forskaffede ham, nemlig: at hans Gaver bleve modtagne med Velbehag — klart og tydeligt fremstillet. Men dersom dette benægtes, saa see vi ikke nogen Maade, hvorpaa disse Omstændigheder forstaaes og forklares. Heraf slutte vi, at vi i Abels „Offring" have en klar og forbilledlig Fremstilling af den stedfortrædende og forsonende Charakteer i Christi Død. Følgende fremstilles af Erkebiskop Magée som en kortfattet Hovedsum af mange af de gamle Theologers Slutning om denne Sag: „Abel offrede med fast Tillid til Guds Forjættelse, og i Lydighed mod hans Befaling, det Offer, der var bleven foreskrevet som religiøst Udtryk af eller for hans Tro; medens Cain ringeagtende de naadefulde Forsikkringer, som vare blevne givne ham, eller i det mindste vægrede sig ved at antage den foreskrevne Maade, hvorpaa han skulde lægge sin Tro for Dagen, muligen fordi det ikke var indlysende for hans Forstand, at denne Maade havde nogen Virkning eller naturlig Beqvemhed, — tænkte at han havde tilstrækkelig fyldestgjort sin Pligt ved at anerkjende Guds almindelige Overherredømme, og udtrykke sin Taknemmelighed mod den høieste Velgjører ved at fremstille som Offer noget af de gode Ting, som han derved bekjendte at have modtaget af hans Gavmildhed. Kort sagt, Cain, Faldets Førstefødte, fremstiller de første Frugter af hans Forældres Ulydighed, i det han, ved sit Hovmod og Forstands Selvtilfredshed, forkastede Aabenbaringens Hjælp, fordi den ikke stemmede med Forstandens Begreb om Ret. Han indtager den første Plads i Deismens Annaler, og ved sin overmodige Forkastelse af det forordnede Offer, viser han den samme Aand, som i de senere Dage har viist sig virksom i hans oplyste Tilhængere, ved at forkaste Christi Offer."

Det næste Exempel paa patriarchalske Offringer, som vi skulle omtale, er Noahs Offer, strax efter at han havde forladt Arken. Det berettes i 1 Moseb. 8, 20. 21. „Og Noah byggede Herren et Alter; og tog af allehaande reent Qvæg, og af allehaande rene Fugle, og offrede Brændoffer paa Alteret. Og Herren lugtede en behagelig Lugt; da sagde Herren i sit Hjerte: jeg vil ikke mere herefter forbande Jorden for Menneskenes Skyld, dog Menneskets Hjertes Tanke, er ond fra hans Ungdom; og jeg vil ikke mere herefter slaae Alt, hvad der lever, saasom jeg haver gjort." For at vi

kunne see, at Noah udførte denne Gudsdyrkelses=Act i Overeensstemmelse med en forudgaaende Befaling af Gud, er det kun nødvendigt for os, 1. At betragte den Hurtighed, hvormed han tager fat paa denne Gjerning, da han kommer udaf Arken. Der er ingen Tid eller Leilighed til at anvende hans opfindsomme Aands Virksomhed, hvilket vi maae antage vilde have været nødvendigt, dersom han ikke iforveien havde været bekjendt med denne Gudsdyrkelsesmaade. 2. Han „tog af allehaande reent Qvæg, og af allehaande rene Fugle;" hvilket er et Beviis for, at Adskillelsen af rene og urene Dyr var en Befaling af Gud med Hensyn til Offringer, og følgelig var Offersystemet, som stod i Forbindelse med denne Adskillelse, ogsaa en Anordning eller Befaling af Gud. 3. Herren bifaldt denne Offring, — han „lugtede en behagelig Lugt;" hvilket han ikke kunde have gjort, dersom denne Dyrkelsesmaade ikke havde været i Overeensstemmelse med hans egen Indstiftelse. 4. Det Offer af rene Dyr, som her blev fremstillet, var et Forbillede for Christi Forsoning. Dette kan sees af den Allusion eller Hentydning til dette Sted, som findes hos Paulus i Eph. 5, 2. „Christus elskede os, og gav sig selv hen for os til en Gave og et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt." De græske Ord osmen evodias, som Apostelen bruger her, ere de samme som findes brugte i Septuaginta *) om Noahs Offer.

Fremdeles i 1 Moseb. 15, 9. 10. see vi Patriarchen Abraham, da han ved en mindeværdig Leilighed modtog en Fornyelse af Guds naadefulde Forjættelse, ifærd med at udføre en Dyreoffring under Guds Velbehag. „Og han sagde til ham: tag mig en tre Aar gammel Qvie, og en tre Aar gammel Geed, og en tre Aar gammel Væder, og en Turtel=Due og en Due=Unge. Og han tog ham alt dette, og deelte det midt i to og lagde den ene Deel deraf tværs over for den anden, men Fuglene deelte han ikke." Med Hensyn til dette Sted siger Dr. Clarke: Det er værdt at lægge Mærke til, at ethvert Dyr, som det tillodes eller befaledes at offre under Moseloven, findes paa denne Liste. Og er dette ikke et Beviis for, at Gud ved denne Leilighed gav Abraham et kort Udtog af den Lov, og dens Offringer, som han agtede at aabenbare mere fuldstændigt til Moses; hvis Kjærne bestaaer af Offringer, som forbilledligt fremstillede „det Guds Lam, som borttager Verdens Synd?"

*) De 70 lærde Jøders græske Oversættelse af det gamle Testamente.

Vi ville kun tilføie, at vi, i denne Overeensstemmelse af de Offerdyr som offredes af Abraham og som offredes under den mosaiske Lov, have en klar Beviisførelse for, at de patriarchalske Offringer vare efter guddommelig Befaling; anderledes eller i modsat Fald er denne Overeensstemmelse uforstaaelig.

I det 22de Capitel af 1 Moseb. have vi en Beretning om Abrahams mærkværdige Tro, idet han, adlydende den guddommelige Befaling, er i Begreb med at offre sin egen Søn Isaak paa Moriah. I Hebr. 11, 17—19 have vi en Commentar af Apostelen Paulus over denne Gjenstand: „Formedelst Troen offrede Abraham Isaak, der han prøvedes, ja den Eenbaarne offrede han, som havde annammet Forjættelserne, (og) til hvem det var sagt: i Isaak skal Afkom fremkaldes dig; thi han betænkte, at Gud var mægtig endog til at opreise fra de Døde, og i en Lighed dermed fik han ham ogsaa tilbage."

Vi have i hele denne Forhandling 1. Et klart Beviis for, at Dyreoffringer oprindelig vare indstiftede ved guddommelig Befaling. Dette bevises ved de Betragtninger eller Kjendsgjerninger, at Gud udtrykkelig befalede Abraham at gaae til Bjerget Moriah, og der at offre et Brændoffer; at Abraham talte om det bestemte Offer som om en Tjeneste eller Handling, han var bleven vant til, at Isaak, ved at spørge: „hvor er Lammet til Brændofferet?" lagde for Dagen Kjendskab til denne Dyrkelsesmaade; og at Gud virkelig sørgede for Lammet til Offringen i Isaaks Sted. Alle disse Omstændigheder bære Vidne om, at Offerdyrkelsen var en guddommelig Indstiftelse. 2. Vi have her et levende Forbillede for Christi forsonende Offer. Abraham siges at have faaet Isaak tilbage „fra de Døde i et Billede." Det Ord, som her oversættes ved Billede, er parabole, en Parabel eller Forbillede. Da vi her have Apostelens Vidnesbyrd for den Kjendsgjerning, at Abrahams Offer var ligesom et Skyggebillede af Christi Offer paa Golgatha for Verdens Synder, ansee vi det for unødvendigt, at dvæle længere ved de mange staaende Sammenligningspuncter mellem Forbilledet og Modbilledet.

Naar Talen er om Patriarchernes Offringer, fortjener Jobs Historie en særegen Opmærksomhed. Der have været meget forskjellige Meninger med Hensyn til den Tid, paa hvilken denne Patriarch levede. Nogle have antaget at han levede i den paa den mosaiske Lovgivning følgende Tid; men den mere sandsynlige Mening er, at han var samtidig med Abraham, Isaak eller Jacob. I ethvert Tilfælde synes han ikke at have været bekjendt med de mosaiske Ceremonier, ellers maatte vi fornuftigviis vente at finde i hans

Historie nogen Allusion eller Hentydning til den mosaiske Lovgivning. Det er sandt, Nogle have paastaaet, og deriblandt Dr. A. Clarke, at den Omstændighed, at Job bringer Gud „Brændoffere," er et Beviis for, at han var bekjendt med den mosaiske Institution, og følgelig, at han levede i Tiden efter Udgangen af Ægypten. Men hertil svare vi, det maa siges, at Abraham og tillige Noah bragte Gud „Brændoffere," og det samme Beviis vilde godtgjøre, at de ogsaa begge vare bekjendte med den mosaiske Institution, hvilket vi vide at være modstridende de historiske Kjendsgjerninger. Den rigtigste Mening er, at Job var samtidig med Patriarcherne før Moses, og at vi i hans Historie have en Commentar over den patriarchalske Religion, førend den almindelige Udbredelse af Afgudsdyrkelse fandt Sted iblandt Noahs Efterkommere.

En Beretning om Jobs Offer fremstilles i Job. 1, 5. „Og det skete, naar Gjæstebuds-Dagene vare omme, da sendte Job hen og helligede dem, (sine Sønner og Døttre), og stod aarle op om Morgenen, og offrede Brændoffer efter alle deres Tal; thi Job sagde: maaske mine Sønner have syndet og bandet Gud i deres Hjerte; saaledes gjorde Job alle de Dage." At denne Offringsmaade var den af Job regelmæssigen brugte, og at det bestemte Vidnesbyrd om ham er, at han var from og exemplarisk i sit Liv, er et tilstrækkeligt Beviis for, at han handlede af Lydighed mod Guds Befaling, som han havde modtaget ved Overlevering eller anderledes. Men den Kjendsgjerning, at Antagelsen af, at hans Sønner kunde have syndet, blev angivet som Grund til Offringen, er et klart Beviis for, at det i sin Charakteer var forsonende, og en forbilledlig Fremstilling af Christi store Offer.

Imod alt det, som er bleven sagt med Hensyn til de patriarchalske Offringer som befalede af Gud, og med Hensyn til deres forbilledlige og forsonende Charakteer, er der bleven indvendt, at den mosaiske Historie indeholder ingen ligefrem Beretning om disse Offeres guddommelige Oprindelse, og ingen udtrykkelig Erklæring om deres forsonende Charakteer. Herpaa er det et tilstrækkeligt Svar, at vide, at Moses erklærer ikke, at han giver en fuldstændig Historie om den patriarchalske Religion. Hvad han siger om den Sag, siges kun leilighedsviis og meget kort. Der findes aldeles ingen udtrykkelig Beretning om nogen moralsk Lovbog, overleveret Patriarcherne i Tiden mellem Syndefaldet og Moseloven; men det Factum, at „Abels Gjerninger vare retfærdige," og at Cains Gjerninger „vare onde," er et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om, at Gud paa en eller anden Maade

har foreskrevet dem deres Pligt. Netop ogsaa den Kjendsgjerning, at Gud sanctionerede de patriarchalske Offringer ved sit udtrykkelige Bifald, er et klart Beviis for, at de ikke havde deres Oprindelse fra Menneskenes Opfindelse, men fra Guds Anordning eller Befaling.

Fremdeles have vi et ligefrem Beviis fra det Nye Testamente for, at Moses ikke troede det nødvendigt, at give en fuldstændig Beretning om enhver Ting, som stod i Forbindelse med den patriarchalske Religion. Enoch propheterede angaaende Dommens Dag, og Abraham søgte efter og ventede paa en „himmelsk Arvedeel, et bedre Fædreland;“ og dog giver Moses ingen Beretning om den Enes Prophetering, eller om den Forjættelse, hvorpaa den Andens Tro var grundet. Derfor slutte vi, at den ovenomtalte Indvending imod den Anskuelse, vi have antaget om den guddommelige Oprindelse af de gamle Patriarchers Dyre-Offringer, samt disses forbilledlige og forsonende Charakteer, — er fuldkommen grundløs; og det Beviis, som udledes af disse Offringer, for Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer, sees at være vægtigt og følgerigtigt.

3. Vi ville dernæst omtale de under den mosaiske Lov foreskrevne Offringer. Det Beviis for Christi Døds forsonende Charakteer, som udledes fra denne Kilde, vil ikke udfordre en udførlig og detailleret Undersøgelse af det hele Offerdyrkelses-System, saaledes som det fremstilles i den mosaiske Huusholdning. Dersom det kan paavises, at de deri befalede Dyreoffringer vare forsonende i deres Charakteer, og af Gud bestemte Forbilleder for Christi Lidelser og Død, saa vil Christi Forsonings sande Charakteer derved blive stadfæstet.

For at vi bedre kunne forstaae de under Loven anordnede Offringers Natur og Hensigt, ville vi først bemærke, at selve den mosaiske Lov bestod af tre forskjellige, skjøndt forbundne Dele: — den moralske, den ceremonielle og den politiske.

(1). Den moralske Lov indeholdes summarisk i de ti Bud, men indbefatter ogsaa alle de Bud hos Moses og Propheterne, som, idet de ere grundede i Guds og Menneskets Natur, ere nødvendigt og uforanderligt forpligtende for alle fornuftige og tilregnelige Skabninger, uden Hensyn til Tid, Sted eller Omstændigheder. I denne Opfattelse af Ordet er Guds Lov væsentligt den samme til alle Tider, og de patriarchalske, mosaiske og christelige Huusholdninger ere kun forskjellige Aabenbaringer eller Fremstillinger af de samme store Retfærdigheds-Principer.

(2). Ceremonielloven indbefatter det System af Former og

religiøse Ceremonier, som Gud foreskrev for at ordne den israelitiske Nations Gudsdyrkelse, og som udgjorde det Eiendommelige og Charakteristiske for den mosaiske Huusholdning. Denne Lov havde Hensyn til visse bestemte Tider — til Dage, Maaneder og Aar, men omfatter specielt Præstedømmets Indretning og Regulering, Folkets bestemte Forsamlinger og regelmæssige Høitider, samt det hele Offerdyrkelses-System.

(3). Den politiske Lov indbefattede det jødiske Folks civile Lov. Denne Lov var en guddommelig Anordning, med specielt Hensyn til Bestyrelsen af den israelitiske Nation. Den bestemte Rettighederne, foreskrev den Maade, hvorpaa Stridigheder skulde bilægges, og havde Magt over de enkelte Individers Liv.

Denne trefoldige Charakteer af den Lov, under hvilken Jøderne, saalænge den mosaiske Huusholdning varede, vare stillede, maa gjøre deres hele Lovbog noget indviklet, og advare os om, at naar der tales om Synd hos dem, maa det være en Overtrædelse af een eller flere af disse Love; og der maa drages Omsorg for, at man kommer til Vished om, hvilken Lov der er bleven overtraadt. Naar dette vigtige Punct fastholdes, vil det ikke blive antaget, at Borttagelsen af Synd ved den ceremonielle Lovs forsonende Offere, egentlig var en moralsk Renselse. Da disse Offre hørte til Ceremonielloven, saa paastaaes kun, at de vare forsonende i ceremoniel Forstand. Den Forsoning, de bevirkede, var ikke en virkelig Frikjendelse for Brøde og Skyld for moralsk Overtrædelse; det var en ceremoniel Renselse. Den her angivne Distinction anerkjendes tydeligt af Apostelen Paulus, Hebr. 10, 4. „Thi det er umuligt, at Blod af Øxne og Bukke kan borttage Synder.“ Her taler Apostelen aabenbart om Borttagelsen af moralsk Brøde, eller Synd med Hensyn til Moralloven. Denne kunde de ceremonielle Offre alene borttage i en ceremoniel, ikke i en moralsk Forstand.

I Hebr. 9, 13 taler Apostelen om den ceremonielle Rensning og Affoning ved Lovens Offringer, med følgende Ord: „Thi dersom Blod af Øxne og Bukke, og Asken af en Qvie, hvormed de Urene bestænkes, helliger til Kjødets Renhed“ etc. Her see vi, at de samme Offringer, som vi just have seet ikke kunde borttage moralsk Besmittelse, eller rense Samvittigheden, havde Kraft til at borttage den ceremonielle Besmittelse, eller til at rense Legemet. Dersom det nu kan paavises, at Lovens Offringer vare forsonende i ceremoniel Henseende, og at denne ceremonielle Forsoning var et Forbillede for den eneste rigtige og sande Forsoning for Synd under Evangeliet, saa

vil det fra denne Gjenstand hentede Beviis for Christi Døds forsonende Charakteer, være tilstrækkeligen iøinefaldende. Det maa fremdeles erindres, at det ikke er nødvendigt til dette Argument at vise, at alle Lovens Offringer ere forsonende i deres Charakteer. Nogle af dem vare Takoffere og andre vare ganske tilfældige Renselser af Personer eller Ting. Alt hvad der udfordres til vort Beviis, er, at vise, at der vare nogle Offringer, som vare forsonende og forbilledlige. Heller ikke er det nødvendigt at vise, at deres forsonende Charakteer havde Hensyn til Loven i enhver Forstand; at vise, at den har Hensyn til den enten i politisk, ceremoniel eller moralsk Forstand, er alt hvad der udfordres. At udføre dette, troe vi ikke vil være vanskeligt.

At fremføre alle de Steder, som virkelig angaae denne Gjenstand, vilde være unødvendigt og trættende; vi skulle derfor alene udvælge nogle faa.

Først tage vi Hensyn til den aarlige Forsoningsfest. 3 Moseb. 16, 30. 34. „Thi paa denne Dag skal man gjøre Forligelse for Eder, til at rense Eder: af alle Eders Synder skal I vorde rene for Herrens Ansigt. Og dette skal være Eder til en evig Skik, at gjøre Forligelse for Israels Børn af alle deres Synder engang om Aaret; og han gjorde det, ligesom Herren havde befalet Moses.“

Det maa erindres, at Døden, ifølge Loven, er Syndens Straf, og at der, ved Offringer af dræbte Offerdyr, skeer Forsoning for alle Folkets Synder, og den Sætning er ligefrem, at Folket, ved Dyrenes Død, blev frelst fra Død, som var den Straf, de havde paadraget sig ved deres Synder; følgelig var Offerdyrenes Død stedfortrædende — den kom istedetfor Folkets Død; og tillige forsonende — den borttog i ceremoniel Forstand, deres Synder fra dem.

At denne Forsoning bestod i at sætte Offerdyrets Liv istedetfor Synderens Liv, kan fremdeles sees af 3 Moseb. 15, 31. „Og I skal skille Israels Børn fra deres Urenhed, at de ikke døe i deres Urenhed.“

Fremdeles er Ceremonien med Syndebukken paa den aarlige Forsoningsfest, et eiendommeligt Udtryk for Overførelsen eller Borttagelsen af Folkets Synder. Præsten skulde „lægge begge sine Hænder paa den levende Buks Hoved, og bekjende alle Israels Børns Misgjerninger paa den, og alle deres Overtrædelser i alle deres Synder, og han skal lægge dem paa Bukkens Hoved“ og saa skal han „sende Bukken bort i Ørken ved en dertil beqvem Mand.“ Dersom denne Ceremonie ikke tilkjendegiver en Forsoning

eller Borttagelse af Synd, vilde det blive vanskeligt at finde nogensomhelst Mening deri.

Den aarligt høitideligholdte Paaskefest, som indstiftedes til Erindring om Israeliternes Befrielse, da Engelen slog Ægyptens Førstefødte, viser klart, at Synderens Liv blev bevaret ved Offerdyrets Død. Lammet blev dræbt og dets Blod stænket paa Dørstolperne; og hvorsomhelst Blodet var stænket paa, gik Ødelæggelsens Engel forbi og skaanede alle deres Liv, som vare i Huset. Saaledes bevaredes Israeliternes Liv ved Blodet af det dræbte Lam.

Endelig komme vi med Hensyn til denne Gjenstand, til at anføre de Udtryk og Steder af det Nye Testamente, som have Hensyn til Forbindelsen mellem Lovens Offringer og det af Christus selv frembragte store Offer for Synden. Apostelen Pauli Commentar herover i Brevet til Hebræerne er saa fuldstændig og nøiagtig, at det er vanskeligt at begribe, hvorledes Nogen kan læse dette Brev, uden at blive overbeviist om, at de mosaiske Offringer vare Forbilleder for Christi stedfortrædende og forsonende Offer.

Hebr. 7, 27. „Som ikke dagligen haver fornødent, som de (Andre) Ypperstepræster, at frembære Offer for sine egne Synder, derefter for Folkets; thi dette gjorde han een Gang for alle, da han offrede sig selv.“ Hebr. 9, 14. „Hvor meget mere maa Christi Blod, som formedelst den evige Aand offrede sig selv som et ulasteligt Offer for Gud, rense Eders Samvittighed fra døde Gjerninger til at tjene den levende Gud.“ Hebr. 9, 22—28. „Og næsten Alt bliver efter Loven renset med Blod, og uden Blods Udgydelse skeer ikke Forladelse. Altsaa var det fornødent, at Afbildningerne af de himmelske Ting skulde renses derved, men de himmelske Ting selv ved bedre Offere end disse. Thi Christus gik ikke ind i en Helligdom gjort med Hænder, som (kun) er et Billede af den sande, men i Himmelen selv, for nu at aabenbares for Guds Ansigt for os; ikke heller for at han flere Gange skulde offre sig selv, ligesom den Ypperstepræst hvert Aar gaaer ind i Helligdommen med fremmed Blod; — ellers burde det ham ofte at have lidt fra Verdens Grundvold blev lagt — men nu er han engang ved Tidernes Fuldendelse blevet aabenbaret for at afskaffe Synden ved sit Offer. Og ligesom det er Menneskene beskikket engang at døe, men derefter (kommer) Dommen, saaledes er og Christus engang offret for at borttage Mange Synder.“ Hebr. 10, 10. „Ved hvilken Villie vi ere helliggjorte formedelst Jesu Christi Legemes Offrelse den ene Gang.“ 10, 12. „Men

han, der han havde offret eet Offer for Synderne, sidder han for stedse hos Guds høire Haand." 10, 14. „Thi med eet Offer haver han for stedse fuldkommet dem, som helliggjøres."

I de ovenfor anførte Sætninger er den stedfortrædende og forsonende Charakteer i Christi Død, som forbilledligt fremstilles ved de under Moseloven gjældende Offringer, saa klart viist, at dersom vi nægte denne Lære, saa maae vi mistvivle om, nogensinde at finde en Mening i disse Steder.

Som et bestyrkende Vidnesbyrd om den foreliggende Gjenstand maae vi ikke undlade at tage Hensyn til de hedenske Nationers Offere. Af det som allerede er bleven sagt med Hensyn til Oprindelsen af Dyrofffringen, vil det følge, at hvormeget end denne Institution er bleven fordærvet, have dog alle de hedenske Nationer faaet deres første Begreber om denne Gjenstand fra Aabenbaring, forplantet ved Tradition. Historien bevidner, at man neppe har kjendt en eneste Nation, enten i ældre eller nyere Tider, som ikke havde den Skik at frembringe Offere i den Hensigt at formilde Guddommen. Mange af dem gik saa vidt, at de ved Leiligheder, hvor der forefaldt en uventet Begivenhed, offrede Menneske-Offere. Dette var Tilfældet med Phønicierne, Perserne, Ægypterne, Carthaginienserne og ligeledes de lærde Grækere og de civiliserede Romere. Derfor fremstiller Cæsar det, i sine Commentarer, som Druidernes Lære, at „med mindre Menneskers Liv blev givet for Menneskers Liv, vilde de udødelige Guder ikke lade sig formilde." Dr. Priestley har benægtet, at hedenske Nationer indbildte sig eller paastod at kunne affone Synd ved Dyroffere; men han er bleven imødegaaet med en skarp Daddel af Dr. Magée, som ligefrem beskylder ham enten for en strafværdig Uvidenhed eller Uærlighed. Heller ikke bliver han mere lempelig behandlet af Dr. Dick i hans „Forelæsninger," som siger: „Enten har Dr. Priestley, som har gjort den besynderlige Paastand, jeg nu betragter, aldrig læst Historien om Menneskeslægtens forskjellige Nationer, og i dette Tilfælde gjort sig skyldig i Indbildskhed og Uærlighed, ved positivt og bestemt at udtale sig angaaende deres Grundsætninger og Skikke; eller han har, i den Hensigt at opretholde sit eget System, offentlig udtalt for Verden, hvad han maatte have vidst var aldeles falsk. Det vilde geraade selv en Skoledreng til Skam at sige, at Hedningerne kjendte ingen forsonende Offringer.

Skjøndt det Beviis for Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer, som bygges paa Offersystemet, ikke ansees af Forsvarerne for den sande Lære om Forsoningen som et Hovedbeviis, troe

vi dog det kan sees af hvad der er bleven sagt, at det har en betydelig Kraft. Lad det blive erindret, at de patriarchalske og mosaiske Offringer vare efter Guds Befaling; lad de Omstændigheder som stode i Forbindelse med Abels, Noahs, Abrahams og Jobs Offringer, blive vel overveiede; lad Indstiftelsen af Paaskefesten og alle Offringerne, under Loven blive betragtede, tilligemed de Pligter, som paahvilede det efter guddommelig Befaling oprettede Præstedømme blandt Jøderne; lad Hedningernes særskilte Offringer tages i Betragtning; og lad saa det Nye Testamentes Udsagn, specielt dem som findes i Brevet til Hebræerne, samt den Maade, hvorpaa Offertjenestens Ord og Udtryk anvendes paa Christus, blive raadspurgte; — og vi troe, at den Overbeviisning vil af sig selv paanøde sig enhver fordomsfri Forstand: at Christi Død paa Korset var en virkelig stedfortrædende Offring i Synderes Sted og som en Forsoning for deres Synder; medmindre det hele System af patriarchalske og mosaiske Offringer var et meningsløst Gjøglespil, og det Nye Testamentes Skribenter havde til Hensigt at vildlede deres Læsere.

Benægtelsen af den ovenfor udtalte Sætning angaaende Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer vilde paa engang tilintetgjøre den skjønne Symetri, som gaaer igjennem det hele Aabenbarings-System, og gjøre Guds Institutioner og en stor Deel af Guds Ord fuldkommen meningsløs, eller paatvinge det en søgt og unaturlig Construction. Antagelsen af hiin Sætning forener derimod paa en skjøn og harmonisk Maade Loven og Evangeliet, den gamle og den nye Huusholdning, og paatrykker den hele Aabenbarings-Bog Overeensstemmelsens og Sandhedens hellige Stempel.

Spørgsmaal til tolvte Forelæsning.

1. I hvilket Lys er den christelige Lære om Forsoningen i Almindelighed bleven fremstillet af de Vantroe?
2. Hvilken er den store og ledende Sætning, som udtrykker den sande Lære om Forsoningen, og som er forelagt til at blive stadfæstet?
3. Hvilke ere Socinianernes og Arianernes Hypotheser om denne Gjenstand?
4. Hvad forstaae vi ved Udtrykkene: fortjenstfuld og Frelse bevirkende Aarsag?
5. Hvorledes kan det blive paaviist, at Forjættelsen angaaende „Qvindens Sæd“ indeholdt en Hentydning til denne Lære?
6. Hvad var Begyndelsen til de patriarchalske Offringer?
7. Hvorledes bevises dette?
8. Hvilket Beviis udledes der af Abels Offer?
9. Af Noahs?
10. Af Abrahams?
11. Af Jobs?
12. Hvilken er den store Indvending imod den guddommelige Oprindelse af Offringer?
13. Hvorledes svares der paa den?

14. Hvad er det, som nødvendig maa godtgjøres, for at det fra de mosaiske Offringer hentede Beviis for Christi Forsoning kan blive afgjørende?
15. Hvilke ere de tre forskjellige Dele, hvoraf Moseloven bestod?
16. Hvad forstaaes ved hver af dem?
17. Hvilken Forskjel er der paa en moralsk og ceremoniel Forsoning?
18. Hvilket Beviis er der for at Apostlen Paulus gjorde denne Distinction?
19. Paastaaes der, at alle Lovens Offringer vare forsonende?
20. Hvilket er Skriftens Beviis med Hensyn til den aarlige Forsoning?
21. Med Hensyn til Syndebukken?
22. Med Hensyn til Paasken?
23. Hvilke Allusioner dertil findes der i det Nye Testamente?
24. Hvilken er den sandsynlige Oprindelse til de hedenske Offringer?
25. Hvilket Beviis hentes fra dem?
26. Er den forsonende Charakteer i Hedningernes Offringer bleven benægtet?
27. Hvad har man svaret derpaa?
28. Hvorledes er det hele sammenfattede Argument?

Trettende Forelæsning.

Forsoningen — Dens Natur.

I den foregaaende Forelæsning er Forsoningens sande Natur bleven beviist af den billedlige Indstiftelse af det gamle Testamentes Offringer; men selv om det fra denne Kilde hentede Beviis er nok saa klart og afgjørende, saa er det dog ikke det, som Forsvarerne af den sande Lære om Forsoningen lægge meest Vægt paa og sætte meest Tillid til.

Ligesom der paa det første Glimt af Dagslys følger en tiltagende Glands, indtil Jorden er oplyst af Middagslysets fulde Glorie, saaledes ogsaa Læren om Gjenløsningen ved den evige Pagts Blod, som først begyndte med et svagt Skin, udgaaende fra Forjættelsen om „Qvindens Sæd," og vedblev at skinne med en stedse tiltagende Glands, i Tidernes Løb gjennem Forbilledernes og Skyggebillедernes helliggjorte Medium, nemlig i den patriarchalske og mosaiske Huusholdnings rygende Altere og blødende Offerdyr, indtil vi endelig, under det høiere Lys og den herligere Udfoldning af Evangeliets klare Dag, skue den fulde og klare Opfyldelse af den gamle Forudsigelse, — en ufeilbarlig Forklaring af de af Gud indstiftede Forbilleder, og den

tydeligste Aabenbaring af Frelsens store Hemmelighed, ved Gud Messias's stedfortrædende og forsonende Offer.

Med Hensyn til en rigtig Anskuelse af Læren om Forsoningen ere vi ikke overladte til blot at drage Fornuftslutninger fra gammel Forudsigelse og jødiske Forbilleder alene, men vi ere forsynede med en Overflødighed af de klareste og meest ligefremme Vidnesbyrd. Lad det virkelige Differentspunct blive lagt paa Hjertet. At Christus døde for os i en saadan Forstand, at han derved viste os en Velgjerning, antage og tilstaae Socinianere, Arianere, Unitarier o. s. v.; men den Lære, vi stride for, er: 1. At han døde for os, som en virkelig Stedfortræder; — idet han traadte i vort Sted. 2. At hans Død var forsonende; — en virkelig Affsoning eller Forsoning for vore Synder. Disse ere de Puncter, som energisk benægtes, især deleshed af dem, der ogsaa nægte Christi sande Guddommelighed; men vi skulle bestræbe os for at vise, at de udtrykkelig læres i Skriften.

I. Det første Punct er altsaa at vise, at Christus døde for os, som en virkelig Stedfortræder.

Vort første Beviis grundes paa saadanne Steder, hvor Christus udtrykkelig siges at være død for os. At Præpositionen hyper, der oversættes ved for, undertiden kun betyder paa Grund af eller til Fordeel for, indrømmes; men at den ogsaa betyder istedetfor, og at dette just er dens Mening, naar den i Skriften anvendes paa den foreliggende Gjenstand, er det, vi skulle søge at bevise.

At den bruges saaledes hos de græske Classikere er udenfor al Tvivl. Raphelius, i sine „Annotationer," paastaaer, at „Socinianerne ikke vilde finde en græsk Skribent, der forsvarer en modsat Fortolkning." Et eller to Citater skulle vi anføre. Vilde Du være villig til hyper tutu aphothanein," at døe for denne Dreng? Det er: vilde du være villig til at døe i hans Sted? — at frelse hans Liv ved at opoffre dit eget? Fremdeles: Antilochos tu patros hyperapothanon, — „Antilochus døende for sin Fader," opnaaede (derved) en saadan Ære, at han alene blandt Grækerne blev kaldt Filopator (Faderkjær, Fader-Elsker). Texten i disse Steder tilsteder ingen anden Construction eller Forklaring, end en ligefrem Stedfortræden.

Men at Præpositionen hyper ogsaa i det Nye Testamente har denne Betydning, kan sees af Joh. 11, 50. Kajaphas sagde, „det er os gavnligt, at eet Menneske apothane hyper tu lau, døer for Folket, og at ikke det ganske Folk skal ødelægges." Meningen er aabenbaret her, at Christi Liv skulde tages for at frelse Folkets

Liv fra Romernes Hævn. Rom. 5, 7. „Thi neppe døer Nogen for, hyper en Retfærdig; thi (men) for hyper den Gode turde maaskee vel Nogen døe.“ Her bruges Ordet ligefrem om en Stedfortræden; — det ene Menneskes Liv sættes istedetfor det andet. Men see fremdeles næste Vers: „Men Gud beviser sin Kjærlighed mod os derved, at Christos hyper hemon apothane, Christus døde for os, der vi endnu vare Syndere.“ Dersom nu hyper, i det foregaaende Vers betyder, at det ene Liv ligefrem sættes istedetfor det andet, maa det, efter enhver oprigtig Bedømmelse, betyde det Samme her, thi det er en Fortsættelse af det samme Beviis. 2 Cor. 5, 21. „Thi den, som ikke vidste af Synd, haver han gjort til Synd hyper hemon, for os, paa det vi skulde i ham vorde retfærdige for Gud.“ Her er Meningen aabenbart, at Christus blev gjort til Syndoffer som en Stedfortræder for os. I ingen anden Forstand kan det siges, at han „blev gjort til Synd.“ Ordet hamartia som her oversættes ved Synd, er af Macknight og Andre bleven oversat ved Syndoffer. Saaledes bruges det hyppigt i Septuaginta. Saaledes bruges det ogsaa i Hebr. 9, 28. „Anden Gang skal han uden (at være) Syndoffer, choris hamartias, sees af dem, som forvente ham til Saliggjørelse.“ Hensigten med Apostelens Beviis kan ikke tilstede nogen anden Fortolkning. Saaledes bruges det ogsaa i Hebr. 13, 11. „Thi de Dyr, hvis Blod indbæres ved den Ypperste-Præst i Helligdommen for hamartia, Synden, deres Kroppe opbrændtes udenfor Leiren.“ Nu er det klart, at Dyrenes Blod ikke blev offret „for Synd“ i nogen anden Forstand, end som en Affoning eller Forsoning. Heraf kunne vi forstaae, at Christus ikke blev „gjort til Synd for os“ i nogen anden Forstand, end som et stedfortrædende Offer. 1 Pet. 3, 18. „Thi ogsaa Christus leed engang for Syndere, den Retfærdige hyper, for eller istedetfor Uretfærdige.“ Rom. 5, 6. „Thi da vi endnu vare kraftesløse, døde Christus til bestemt Tid hyper (istedetfor, eller) for de Ugudelige.“ 2 Cor. 5, 15. „Og at han døde hyper, for, (eller istedetfor) Alle.“ Hebr. 2, 9. „At han efter Guds naadige Villie skulde smage Døden hyper, for, (eller istedetfor) Alle.“ 1 Tim. 2, 6. „Som gav sig selv til Gjenløsnings-Betaling hyper panton, for, (eller istedetfor) Alle.“

Fremdeles fra Brugen af den græske Præposition anti kunne vi ogsaa slutte, at Christi Lidelser vare stedfortrædende. At denne Præposition indbefatter Ombytning eller Stedfortræden, kunne vi see af Matth. 5, 38. „Øie anti, for, (eller istedetfor) Øie, og Tand anti, for, (eller istedetfor) Tand.“ See ogsaa Matth.

2, 22. „Archilaus regjerede i Judæa anti, istedetfor sin Fader Herodes, eller, i sin Fader Herodes Sted." Lad os nu see hvorledes denne samme Præposition bruges med Hensyn til vor Herre. Matth. 20, 28. „Ligesom Menneskens Søn ikke er kommen for at lade sig tjene, men for at tjene (Andre), og give sit Liv til Gjenløsning anti, for, (eller istedetfor) Mange."

Dersom de ovenfor anførte Steder ikke bevise, at Christus døde som en Stedfortræder for os, maae vi oprigtigt tilstaae, at de bevise Intet.

For dernæst at bevise, at Christi Død var baade stedfortrædende og forsonende, appellere vi til de Steder, som tale om, at han døde for vore Synder.

Esajas 53, 4—6. „Visseligen haver han taget vore Sygdomme (paa sig) og baaret vore Piner; men vi, vi agtede ham for (den, som) var plaget, slagen af Gud og gjort elendig. Men han, han er saaret for vore Overtrædelser, er knuset for vore Misgjerninger; Straffen (laae) paa ham, at vi skulde nyde Fred, og vi have faaet Lægedom ved hans Saar. Vi, vi fore alle vild, som Faarene, vi vendte os hver til sin Vei; men Herren lod alle vore Misgjerninger møde ham." Vers 10 og 11. „Men Herren havde Behagelighed til at knuse ham; naar han haver givet sit Liv til et Syndoffer, skal han see Sæd, (og) forlænge (sine) Dage; og Herrens Behagelighed skal lykkes ved hans Haand. Fordi hans Sjæl haver arbeidet, skal han see det, han skal mættes; idet man kjender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; thi han, han skal bære deres Misgjerninger."

Den nylig anførte Sætning er saa tydelig og distinct som Sproget tilsteder. Selv om Propheten havde skrevet i den udtrykkelige Hensigt, at forsvare Læren om Forsoningen imod den socinianske Forvandskning, saa kunne vi ikke see, hvorledes han med større Kraft kunde have fremstillet Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer. Man lægge her Mærke til, at vor Herre siges at have „taget vore Sygdomme paa sig, og baaret vore Piner;" vor Misgjerning siges „at møde ham" („at være lagt paa ham") og han siges „at bære de Manges Misgjerninger."

I alt dette er der uden Tvivl en Allusion eller Henpegen til den Ceremonie, som foretoges med Syndebukken, paa hvilken Præsten lagde sine Hænder og bekjendte over den Folkets Synder, og sendte den siden bort i Ørkenen; men der indbefattes aabenbart Mere heri,

end den blotte Borttagelse af Synd. Dette indeholdes deri; men den mest eftertrykkelige Mening, Sproget kan udtrykke, er Overtagelsen af den formedelst Synden forskyldte Straf. At dette er Meningen af de Ord: „at bære Synd eller Misgjerning" i Skriften, kan sees af 3 Moseb. 22, 9. „Og de skal holde det, jeg vil have holdet, at de skal ikke bære Synd for den Sags Skyld, og døe deri, naar de vanhellige det." At bære Synd var her det Samme som at være udsat for Døden, Syndens Straf. See ogsaa Ezech. 18, 20. „Den Sjæl, som synder, den skal døe. En Søn skal ikke bære (døe for) Faderens Misgjerning, og en Fader skal ikke bære (døe for) Sønnens Misgjerning."

Saaledes vil det være klart, at naar det hedder, at vor Frelser bar vore Misgjerninger, som det sees af Stedet hos Esajas, saa bliver derved tydeligt lært, at han bar den Straf, vi havde forskyldt paa Grund af vore Misgjerninger; følgelig vare hans Lidelser stedfortrædende og forsonende. Fremdeles siges der: „han blev plaget, slagen af Gud, saaret, knust, straffet, at det behagede Herren at knuse ham," o. s. v. Det kan ikke tydeligere udtales ved Ord, at Christi Lidelser vare Straf, paalagt ham for vore Synder. Fremdeles lære vi heraf, at vi ved hans Lidelser have faaet „Fred," „vi ere helbredede," vi ere „retfærdiggjorte;" hvilket alt tilsammen bærer Vidne om, at hans Død var virkelig forsonende. Der er en Allusion til dette Sted hos Esajas i 1 Pet. 2, 24. „Han, som selv bar vore Synder paa sit Legeme, paa Træet, paa det vi, afdøde fra Synden, skulle leve i Retfærdighed; han, ved hvis Saar I ere lægte." Her fremlyser Christi Døds forsonende Charakteer klart og tydeligt, af de Virkninger, den har til Følge. Ved den siges vi at være „døde fra Synden," at „leve i Retfærdighed," og „at blive lægte."

I Gal. 3, 13 læse vi: „Christus haver frikjøbt os fra Lovens Forbandelse, der han blev en Forbandelse for os; — thi der er skrevet: forbandet er hver den, som hænger paa et Træ." Loven har sagt: „Forbandet (er) hver den, som ikke bliver ved i alle de Ting, som ere skrevne i Lovens Bog, saa at han gjør dem." Følgelig, da „Alle have syndet, og fattes Ære for Gud," vare Alle udsatte for denne Forbandelse; derfor, da Christus, i denne Forstand, blev en Forbandelse for os, maa han have lidt i vort Sted, paa Grund af vore Synder.

Rom. 4, 25. „Han, som blev given hen for vore Over-

trædelser." Her fremstilles vore Overtrædelser som den forudgaaende Aarsag til Christi Lidelser; følgelig bleve de afsonede ved hans Død.

Dernæst ville vi henvise til nogle af de Steder, som tale om Forligelse, Forsoning, o. s. v., i Forbindelse med Christi Lidelser. 1 Joh. 2, 2. „Og han et en Forsoning for vore Synder; dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens." Col. 1, 20. „Og ved ham at forlige alle Ting, være sig de paa Jorden, eller de i Himmelen, med sig, idet han gjorde Fred formedelst hans Korses Blod, ved ham." Rom. 3, 25. „Hvilken Gud haver fremstillet til en Naadestol formedelst Troen paa hans Blod, for at vise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse." Rom. 5, 11. „Ved hvem vi nu have faaet katallagen, Forligelsen."

Disse Steders Indhold er det samme som det der indbefattes i Ordene „frelste fra Vreden ved ham;" det vil sige, befriede fra den Straf, hans straffende Retfærdighed maatte paalægge os. Fremdeles ville vi anføre nogle af de Steder, hvor den ved Evangeliet givne Frelse betegnes ved Ordet Løskjøbelse eller Forløsning. 1 Pet. 1. 18, 19. „Vidende, at I ikke med forkrænkelige Ting, Sølv eller Guld, ere forløste fra Eders forfængelige Omgjængelse, som Fædrene have overantvordet Eder; men med Christi dyrebare Blod, som et ustraffeligt og lydeløst Lams." Eph. 1, 7. „I hvem vi, formedelst hans Blod, have Forløsning." De græske Ord lytroo, og apolytrosis betyde egentlig Befrielse eller Udløsning af en Fange ved Betaling af Løsepenge eller nogen Erkjendtlighed, uden hvilken han ikke kunde være bleven befriet; vi lære derfor her, at Christi Død er den Frelsen bevirkende Aarsag.

Tilsidst ville vi bemærke, at Retfærdiggjørelsen eller Syndsforladelsen og Helliggjørelsen synes at staae i Forbindelse med Christi Død. Ap. Gjern. 13. 38, 39. „Ved ham kundgjøres Eder Syndernes Forladelse, og fra alt, hvorfra I ikke kunne vorde retfærdiggjorte ved Mose Lov, retfærdiggjøres ved ham Enhver, som troer." 1 Joh. 1, 7. „Jesu Christi, hans Søns, Blod renser os fra al Synd." Aabenb. 1, 4. „Og den Jordens Kongers Fyrste, som os elskede, og aftvættede os fra vore Synder med sit Blod." Matth. 26, 28. „Thi dette er mit Blod, det Nye Testamentes, hvilket udgydes for Mange til Syndernes Forladelse." Eph. 1, 7. „I hvem vi, formedelst hans Blod, have Forløsning, Syndernes Forladelse, efter

Hans Naades Rigdom." Rom. 5, 9. „Vi skulle da saameget mere, efterdi vi nu ere retfærdiggjorte ved ham blive frelste fra Vreden."

Beviisførelsen af Skriften for Christi stedfortrædende og forsonende Charakteer kunde udstrækkes meget videre, men vi ansee det for unødvendigt. For dem, som ere tilbøielige til at holde sig til Skriftens udtrykkelige Udsagn, er det allerede Anførte tilstrækkeligt; men dersom de ere bestemte paa, for enhver Priis, at bortstøde Bibelens Lære om Forsoningen, saa lad dem, dersom de foretrække det, danne en Troesbekjendelse efter deres egne Begreber, og glæde sig over Indbildningens yppige Skabning, at den er en fuldkommen Skjønhed," hvor modstridende den end maatte være Aabenbaringens Lærdomme. Vi troe nu at kunne sige med Visshed, at hvis de hellige Forfattere have havt til Hensigt, udtrykkeligt at lære Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer, saa ere de Steder, vi have anført, beundringsværdigt skikkede til Udførelsen af dette Forsæt; men dersom de have havt til Hensigt, at lære en modsat Lære, vilde det være et vanskeligt Arbeide at forsvare dem for en saadan Grad af Uvidenhed i Sproget eller Underfundighed i Hensigt, som vilde gjøre deres Fordringer paa Inspiration yderst tvivlsomme.

Efter at vi saaledes af Skriften have stadfæstet de store og ledende Grundsætninger for Forsoningen, der erklæres at være bygget paa Christi Døds stedfortrædende og forsonende Charakteer, — som den fortjenstfulde og Frelsen bevirkende Aarsag — gaae vi dernæst over til særskilt at oplyse Fornuftigheden og Rigtigheden af den hele Plan, og forsvare den imod nogle af de fornemste Indvendinger, hvormed den er bleven angreben.

Af det, som allerede er bleven sagt med Hensyn til Nødvendigheden af Forsoningen, som opstaaet i eller havende sin Oprindelse fra den guddommelige Styrelses Principer, vil det være en nødvendig Følge, at, efter at Mennesket havde krænket Guds Lov, var der kun een mulig Vei eller Maade, hvorpaa den truede Straf, i nogensomhelst Grad kunde blive afvendt eller bortfjernet, og det skyldige Mennesket reddet fra den overhængende Ruins aabne Gab. Og nu spørge vi, hvilken var den Vei, ad hvilken Mennesket kunde undkomme? Hvilken var Haabets eneste Dør for den faldne og fordærvede Verden? Vi svare, det var, at Noget, forskjelligt fra den bestemte Straf blev sat i dens Sted, Noget, der, ligesaa fuldkomment som den truede Straf selv, kunde svare til eller fyldestgjøre alle den guddommelige Styrelses lovbestemte Hensigter. Dersom det nu kan blive paaviist, at Christi Lidelser i vort Sted tilfredsstille denne Fordring og fuld-

komment sikkre alle den guddommelige Regjerings Formaal, saa vil Rigtigheden af den store Forsoningsplan, som vi have fremstillet, paa engang blive aabenbar; og den Plan vil blive opladt for vort Blik, ved hvilken „Gud maa være retfærdig, og gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro."

For at det nu forelagte Punct kan blive klart fremstillet, vil det blive nødvendigt for os at spørge, hvilke ere den guddommelige Regjerings store Hensigter? Disse ere:

1. At vise Guds Had til Synden, som har sit Udspring fra hans Naturs Hellighed. Dette er aldeles væsentligt, for at hans hellige og ophøiede Charakteer kan blive kjendt og æret af hans intelligente Skabninger. Thi dersom deres Lyksalighed er forbunden med deres Pligtopfyldelse, og deres høieste Pligt er Kjærlighed til Gud, saa er det klart, at de ikke kunne føres til Udøvelsen af denne Kjærlighed, med mindre hans Charakteer bliver fremstillet for dem i dens naturlige Fortrinlighed og Reenhed, saaledes som den blev forkyndt for Moses: „Herren, Herren, (er) en barmhjertig og naadig Gud, langmodig, og af megen Miskundhed og Sandhed, som bevarer Miskundhed imod tusinde (Led), som forlader Misgjerning og Overtrædelse og Synd, og som aldeles ikke skal holde den (Skyldige) for uskyldig at være."

2. Et andet Formaal for den guddommelige Regjering er, at vise Guds Beslutning at straffe Synderen. Dette er ogsaa nødvendigt, for at han kan opretholde sit Herredømme over den intelligente Skabning, og forebygge almindeligt Anarki og Oprør, og den deraf følgende Ødelæggelse igjennem alle Dele af det moralske Universum. Dersom „Morgenstjernerne sang tilsammen, og alle Guds Børn jublede af Glæde" ved Skabningens Frembringelse, kan vi da ikke fornuftigviis forudsætte, at de vare Tilskuere af Menneskets Fald? Og nu spørge vi, hvilken Virkning vilde det have havt paa maaskee Millioner Verdener, om den Almægtige havde undladt at fordre Straf for den krænkede Lov? Vilde de ikke alle have faaet Tilladelse til at synde uden at blive strafskyldige? Og vilde dette ikke rimeligviis have ført til et fordærveligt Resultat for Beboerne af utallige Verdener? Derfor slutte vi, at Guds Barmhjertighed, og endnu mere hans Retfærdighed, fordrede Fyldestgjørelse for en brudt Lov, for at den guddommelige Bestemmelse, at straffe Synden, maatte blive fremstillet paa en slaaende Maade, til Sikkerhed og Lyksalighed for Millioner af intelligente og tilregnelige Væsener, dannede til Lyksalighed i Samfund med Gud.

Saaledes have vi seet, at de to ovenfor fremsatte Enkeltheder fremstille den guddommelige Regjerings store Formaal. Dersom det nu kan blive gjort indlysende, at Christi Lidelser og Død, som stedfortrædende, ville tjene disse Øiemed, ligesaa fuldstændigt som den punktlige Straf, hvormed der blev truet, i sin egen Art og Maade vilde have gjort, saa vil deraf følge, at den guddommelige Thrones Ære kan blive opretholdt ved denne Foranstaltning, Retfærdighedens Fordringer skee Fyldest, og Barmhjertighed ikke destomindre blive udstrakt til den faldne Verden. Alt dette er fuldstændigt fuldført i og ved den guddommelige Plan og Fremstilling, som er bleven fremsat og forkyndt ved den korsfæstede Emmanuels Fortjenester.

At Saadant virkelig har fundet Sted vil blive mere fuldstændigt indlysende ved Undersøgelsen af nogle Enkeltheder.

1. Betragt Christi ophøiede Charakteer. Her maae vi betragte ham som Mægler; — som Gud-Menneske, værende i Besiddelse af al Fortrinlighed og Fuldkommenhed; „Faderens Herligheds Afglands og hans Væsens udtrykte Billede.“ Men vi maae ogsaa betragte ham i det kjære og dyrebare Forhold som Sønnen; — den eneste Søn; — den elskelige Guds Søn. Thi at den Almægtige lod sin Vrede falde paa et saa ophøiet Væsen, og saa inderlig elsket Væsen, hellere end at krænke Retfærdighedens Fordringer, eller give Synden Bifald, er sikkert en langt mere herlig Fremstilling af hans Charakteers Hellighed og hans urokkelige Forsæt, ikke at holde den for uskyldig der var skyldig i Opoffrelsen af et rigtigt Princip — end der kunde have været given ved at paalægge hele Menneskeslægten en evig Straf.

2. Læg Mærke til den Frivillighed, ved hvilken Christus blev opoffret af Faderen og ved hvilken han samtykkede i at lide for os. Mennesket havde ingen Fordringer paa Gud. Gud stod ikke i noget Forpligtelses-Forhold til Mennesket. Alt var en fri, uforskyldt Naade og Medlidenhed. Gud saae os og ynkedes over os, og skyndte sig for at yde os Hjælp. Frelseren nedlagde frivilligt sit Liv. Disse Kjendsgjerninger forhøie i Sandhed Offerets Værd, og tjene herligen til at fremstille Udstrækningen af Guds Kjærlighed, hans Naturs Hellighed, og hans Retfærdigheds Hellighed og Uforkrænkelighed.

3. Betragt dernæst Christi Lidelses Natur og Udstrækning. Vi ville ikke sige at han leed, enten med Hensyn til Art eller Grad, just det samme, som der vilde være bleven fordret af Mennesket at lide, dersom det var bleven berøvet Forløsningens

Goder. I Sandhed, langt fra. Selve Tanken derom er unaturlig og absurd.

Han kunde ikke lide den samme Slags Pine. En af de fornemste Ingredientser i det Bæger, som de ynkelig Fordømte skulle drikke, er Samvittighedsnagets Bitterhed. Dette kunde Frelseren ikke smage.

Heller ikke troe vi, at han leed i den samme Udstrækning som det vilde være bleven fordret af Mennesket at lide, dersom der ikke var bleven sørget for Forsoning. Vi kunne ikke troe det; for det Første, fordi der i Biblen ikke findes noget Vink af den Art, og for det Andet, fordi vi ansee det unødvendigt, ufornuftigt og absurd. Det var unødvendigt paa Grund af Christi høiere Fortjeneste. Værdien og Virkningen af hans Forsoning, ere fornemmelig at betragte som Resultat, ikke af hans Lidelsers Intensitet eller Styrke, men af hans Charakteers Værdighed. Det var Menneskeligheden, ikke Guddommen, som leed. Menneskeligheden var Offeret, Guddommen var det Alter, hvorpaa den blev offret, og hvorved Gaven blev helliggjort. Lidelserne vare endelige i deres Udstrækning, men Offeret havde et uendeligt Værd, paa Grund af den hemmelige Væsens-Forening med Guddommen.

Fremdeles er denne Hypothese ufornuftig og absurd, fordi den vilde tilintetgjøre den herlige Fremstilling af Guds Kjærlighed i Forløsningen. Thi dersom Frelseren leed den fulde Straf som Mennesket havde fortjent, nøiagtigt den samme Straf med Hensyn til Art og Grad, hvor er da Aabenbarelsen af Faderens Kjærlighed? Forløsningen vilde, under denne Forudsætning, ikke være en Naades Foranstaltning fra Faderens Side; men blot en Overføren af Elendighed paa en anden Gjenstand — fra den Skyldige til den Uskyldige. Men fremdeles, Mennesket havde forskyldt en uendelig Grad af Straf; følgelig var denne Straf at betragte som uendelig, i det Mindste i Varighed. Men ligesaa lidt som Christi Lidelser vare uendelige i Varighed, ligesaalidt kunde de have været uendelige i Udstrækning; i modsat Fald kunde de ikke have havt nogen Ende. Uendelig betyder: uden Grændse eller Ende. Men hans Lidelser vare begrændsede; — de fik en Ende; følgelig kunde de ikke have været uendelige. Havde de vedblevet kun en Time længere end de vedbleve, med deres største Intensitet, saa er det aabenbart, at de vilde have været større end de vare, uden dog at være uendelige; derfor vare de ikke uendelige i deres Omfang. Al den Uen-

delighed, som sættes i Forbindelse dermed, er at henføre til den Lidendes Værdighed, og ikke til Lidelsernes Intensitet.

Og dersom der indvendes, at Forsoningen ikke kan være fyldestgjørende for Retfærdigheden, med mindre den med Hensyn til Lidelsens Omfang er lige med eller svarer til den oprindelige Straf, saa svare vi, at det samme Argument vilde bevise, at den ogsaa maatte svare til den oprindelige Straf, saavel med Hensyn til Elendighedens Art som til dens Grad, hvilket vi have seet at være umuligt. Hvad der er nødvendigt, er kun, at Lidelserne ere saadanne, at Retfærdigheden kan antage dem som en passende Fyldestgjørelse for den oprindelige Straf, idet de sættes i dens Sted. Alt hvad der maatte mangle i Lidelsens Omfang, er fuldstændigt erstattet i den Lidendes høiere, ja, uendelige Værdighed. Men, naar Alting tages i Betragtning, tilstaae vi frit, at vor velsignede Frelsers Lidelse var stor, større end at den kan beskrives med Ord eller udholdes af et blot Menneske. „Faderen havde Behagelighed i at knuse ham;“ og han bar den almægtige Guds Vredes Grumhed.

Følgende Bemærkninger af en lærd Theolog om den foreliggende Gjenstand, ere baade passende og tilfredsstillende: —

„Men, vil man fremdeles kunne spørge, hvorledes kunde Jesu Christi Lidelser fyldestgjøre for de Synder, som ere begaaede af en utallig Mængde af alle Nationer og Slægter og Folk og Tungemaal? Det almindelige Svar herpaa er, at hans Lidelsers ophøiede og overordentlige Værd var en Følge af hans Naturs Værdighed, og det synes at være tilstrækkeligt. Hans Lidelser vare begrændsede med Hensyn til Graden, fordi den Natur, i hvilken han leed dem, var endelig; men deres Fortjeneste var uendelig, fordi den lidende Natur var forenet med Guds Søn (Guddommen). En Betragtning synes imidlertid at være fremherskende: at hans Lidelser med Hensyn til Graden vare de samme, som de, hans Folk (hele Verden) havde fortjent; at han leed ikke blot i deres Sted, men ogsaa det Qvantum af Pine og Sorg, som de i egne Personer skulde have lidt i al Evighed, dersom han ikke havde lagt sig imellem; og saa vidt er denne Forestilling bleven ført af Nogle, at de have paastaaet, at hans Lidelser vilde have været enten større eller mindre, dersom der havde været een flere eller færre som skulde gjenløses. Ifølge dette System vilde Værdien af hans Lidelser være at udlede, ikke fra hans Persons Værdighed, men fra hans Magt. Den Brug han gjorde af sin guddommelige Person, bestod, i dette Tilfælde, ikke i at forhøie Værdien af hans Lidelser, men i at give ham Kraft til at bære dem.

Hvis dette er sandt, saa var det ikke nødvendigt, at han skulde have forenet den menneskelige Natur personligt med sig selv; det var kun nødvendigt, at han skulde have understøttet den, og dette kunde han have gjort, om den end havde bestaaet ved sig selv. At Mennesket Jesu Christi Lidelser vare større end dem, som en blot Dødelig kunde have baaret, vil beredvilligt blive tilstaaet; men skjøndt det ikke tilkommer os at sætte Almagten Grændser, saa troer jeg dog ikke, at vi kunne tænke os at han, betragtet simpelhen som et Menneske, kunde have udstaaet den hele Vægt af Guds hævnende Vrede, som vilde have nedtrykket utallige Myriader af Mennesker gjennem en evig Tid. Ved at forene den menneskelige Natur med sig selv, kunde den ikke blive uendelig i Magt; den var ikke engang udrustet med en Engels Egenskaber, men vedblev at være **væsentlig** den samme som den menneskelige Natur hos alle andre Mennesker."

De som indbilde sig, at Christus leed al den Pine, som „de forløste Millioner vare dømte til at lide gjennem deres hele Tilværelse," have betragtet den hele Sag paa en urigtig Maade. De have betragtet „vore Synder som Gjæld i bogstavelig Forstand, og Christi Lidelser at være en saadan Betaling, som en Cautionist betaler i Daler, Mark og Skilling." De som have fremstillet eller paastaaet „at een Draabe af Christi Blod vilde have været tilstrækkelig til at forløse hele Verden," have feilet ved at gaae til den modsatte Yderlighed. Ifølge dette kunde man vel spørge, hvorfor han da udgjød saa mange Draaber som han gjorde? eller hvorfor han „udgjød sin Sjæl indtil Døden?" Medens vi derfor indrømme, at Christi Lidelser vare ubegribelig store, kunne vi dog ikke troe, at de vare uendelige med Hensyn til Graden. Deres ophøiede Værd følger af Guddommens Forening med den menneskelige Natur.

Vi troe nu at det maa fremlyse af hvad der er bleven sagt, at skjøndt der, ved Christi Lidelser og Død i vort Sted er antaget Noget, der er forskjelligt fra og sat istedetfor den virkelige, oprindelig forkyndte Straf, ere dog herved den guddommelige Regjerings Formaal fuldkomment opnaaede; Guds Hellighed er fremstillet, Retfærdighedens Fordringer ere tilfredsstillede, og saaledes have „Naade og Sandhed mødt hinanden, Retfærdighed og Fred have kysset hinanden;" og en ny og levende Vei er aabnet for Udstrækningen af Naaden til det faldne Menneske. Alle Vanskeligheder ere ryddede af Veien — og Loven er gjort herlig og ærværdig — Gud kan nedlade sig til det faldne Menneske med Tilbud om Tilgivelse, og Retfærdighedens Throne staaer fast og sikker.

Vi slutte den nærværende Forelæsning ved at anføre nogle faa af de mest fremragende Indvendinger, som man har gjort gjældende imod den her vedtagne Anskuelse af Forsoningen.

1. Man har sagt „at det er nedværdigende for den guddommelige Charakteer at antage, at Gud var vred paa Menneskeslægten og kunde blot ved sin egen Søns Død bevæges til at elske den."

Hertil svare vi, at Forsoningslæren ikke fremsætter nogen saadan Tanke. Det er sandt, den guddommelige Retfærdighed fordrede Fyldestgjørelse, eller Forbryderens Afstraffelse; og den guddommelige Regjerings faste Principer, at straffe den Skyldige, kaldes i Skriften Guds Vrede, eller Hævn; men ingen oplyst Theolog har nogensinde lært eller troet, at den Almægtige er udsat for at blive foruroliget af denne Lidenskabs Heftighed, i den Forstand, i hvilken den existerer hos Mennesker. Dette er saa langt fra at være sandt, at „Gud elskede Verden" med „en barmhjertig Kjærlighed" eller Medlidenhed, maaskee ligesaa stor før Forsoningen blev gjort som efter den; ja, det var hans Kjærlighed, der bevægede ham til at sende sin Søn til at døe for os, og derfor er det klart, at denne Indvending er grundet paa en falsk Antagelse.

2. Har man indvendt „at det er modstridende Retfærdighed, at straffe den Uskyldige istedetfor den Skyldige."

Hertil svare vi, at dersom den, der lider uskyldig, paatager sig det frivilligt, i Betragtning af en riig Gjengjældelse, som skal paafølge, og et større Gode, som skal følge deraf, saa er intet deri stridende imod den strenge Retfærdighed, saaledes som den anerkjendes i Praxis af de viseste og bedste blandt vor Slægt til alle Tider. Thi dersom det er uretfærdigt, at den Uskyldige bliver straffet istedetfor den Skyldige, maa det ogsaa være uretfærdigt, at den Uskyldige bliver straffet under nogensomhelst Omstændighed. Uretfærdighedens Grund — hvis der er nogen saadan — er da ikke, at den Uskyldige bliver straffet istedetfor den Skyldige, men at han straffes i det Hele taget. Dersom vi nu troe paa Aabenbaringens Sandhed, ere vi nødte til at antage, 1. At Christus var fuldkommen uskyldig — „han gjorde ikke Synd." 2. At han blev straffet — „Faderen havde Behagelighed til at knuse ham." Her ere saadanne Kjendsgjerninger tilstede, at vi maae forkaste vor Bibel, førend vi kunne disputere videre om denne Sag. Det eneste Spørgsmaal, som vi da have at bestemme, er, om det stemmer mere overeens med den strenge Retfærdigheds Principer, den guddommelige Regjerings Reenhed, og Skriftens almindelige Indhold, at sige, at den uskyldige

Frelser blev straffet med den meest martrende Pine, ikke for nogen god Sag — ikke for nogensomhelst angivelig Grund — eller at paastaae, saaledes som vi have gjort, at han frivilligt havde paataget sig sine Lidelser, istedetfor den strafskyldige Verden, som havde paadraget sig Straf for at have krænket en Lov, fra hvilken den alene kunde blive befriet ved Antagelsen af en Stedfortræder. At der er meget Mere at indvende imod den første Sætning end imod den sidste, troe vi er udenfor al Tvivl. Dersom vi antage den første, antage vi en Grund, der staaer i en ligefrem Modsætning til de klareste Retfærdigheds-Principer som de ere anerkjendte hos alle oplyste Regjeringer paa Jorden, og fremsatte i den hellige Skrift; dersom vi antage den sidste, understøttes vi af den Theorie og Praxis, som de Viseste og Bedste i Menneskeheden have fulgt, saavelsom af den hellige Skrifts tydelige Lære. Derfor maae vi lade denne Indvending fare, da den ikke fortjener videre Svar.

3. Har man indvendt, at den Anskuelse af Forsoningen som vi have antaget, er „stridende mod den indrømmede Kjendsgjerning, at alle Mennesker lide, mere eller mindre, i dette Liv Straffen for den krænkede Lov, og at Nogle endnu i den kommende Tilstand ville vedblive at lide den."

De som gjøre denne Indvending paastaae, at dersom Christus leed denne Straf i vort Sted, skulle Alle, som han leed for, umiddelbart og for evig befries derfra; imodsat Fald vilde der skee en dobbelt Betaling eller Fyldestgjørelse af Retfærdighedens Fordringer, hvilket vilde være ufornuftigt og nedsættende for den guddommelige Regjering. Denne her fremstillede Indvending kan med fuld Kraft gjøres gjældende imod den Anskuelse af Forsoningen, som Antinomianerne og mange Calvinister hylde, men den har ingen Anvendelse paa den Anskuelse af Sagen som vi have fremstillet, og som vi troe at være den skriftmæssige.

Under den Forudsætning, at Christus nøiagtigt betalte den Straf, som der tilkom Mennesket at lide, i samme Forstand, hvori en Cautionist vilde klare eller betale den insolvente Mands Gjæld, ved at udbetale den fulde Fordring i Daler, Mark og Skilling, saa vilde ganske sikkert følge deraf, at Skyldneren paa engang og for stedse vilde være fri for alle Forpligtelser til Creditoren, og Retfærdigheden vilde fordre, at Alle, for hvilke der blev gjort Forsoning, umiddelbart og fuldstændigt skulde blive frie for Lovens Straf, som de havde paadraget dem. Men dette er langt fra at være den sande Fremstilling af Sagen. Selve Begrebet om en Stedfortræder indbefatter, at No-

get, som er forskjelligt fra Straffen, bliver antaget i dens Sted. Og det maa indrømmes, at der her, i Antagelsen af Christus som Stedfortræder, ligger en Eftergivelse eller Formildelse af Lovens Strenghed; thi den Almægtige havde ingen Forpligtelser til at tilstede nogensomhelst Overeenskomst, Eftergivelse eller Forandring og kunde, ifølge den strenge Retfærdighed, have forkastet enhver Stedfortræder, og udført med Strenghed den truede Straf, til Punct og Prikke. Men det maa tillige ikke glemmes, at den antagne Formildelse af Loven var en saadan, som fuldkomment kunde bestaae med Retfærdighed, og som var beregnet paa at opretholde den guddommelige Thrones Ære, og saaledes, som Gud, overeensstemmende med sin Charakteer, kunde tilstede den.

Dersom det nu antages, at Gud havde fri Raadighed til enten at antage eller forkaste Stedfortræderen, saa følger deraf, at han ogsaa havde fri Raadighed til at foreskrive de Betingelser, under hvilke Stedfortræderen skulde blive antaget. Og da Gud overhoved ikke var forpligtet til at antage en Stedfortræder, var han heller ikke forpligtet til at udstrække sin Barmhjertighed til Synderen gjennem en saadan Stedfortræder. Og ligesom Stedfortræderens Fyldestgjørelse er ganske og aldeles bygget paa Guds Velvillie og Anordning, saaledes er ogsaa Naadens og Frelsens Velsignelse ved ham ganske og aldeles bygget paa Guds ufortjente Barmhjertighed og frie Naade, som frivilligt nedlod sig til, ifølge hans eget frivillige Løvte, at stille sig selv under Forpligtelse til at udstrække Naaden til Mennesket gjennem en Midler. Heraf vil det følge, at ligesom Antagelsen af Stedfortræderen, og Løvtet om Naaden ved ham, var fra Guds Side en reen Kjærligheds- og Naades-Act, saaledes maa det ogsaa være Guds Forrettighed, ved sin egen Villie og Anordning at bestemme, ikke blot Graden af den Lidelse, som skal bæres af Stedfortræderen, for at Loven kan blive ophøiet og forherliget og Frelsen blive gjort mulig for Mennesket, men ogsaa den Betingelse hvorunder, og den Plan, hvorefter Naade og Salighed skal udstrækkes til Menneskene.

Det er derfor klart, at Christi Forsoning, taget abstrakt eller for sig alene, ikke stiller Gud under nogensomhelst Forpligtelse til at udstrække Naade og Frelse til Nogen, paa en absolut og ubetinget Maade. Guds Forpligtelse til at benaade og frelse Synderen, under nogensomhelst Betingelse, følger ikke med Nødvendigheden af Forsoningen, som saadan, men af den naaderige Forjættelse, som Gud frivilligt har behaget at give. Deraf vil igjen følge, at da Gud ikke har behaget at forjætte, at Menneskene, for hvilke Forsoning blev gjort,

umiddelbart og uden nogen Betingelse skulde blive benaadede og befriede fra Lovens Straf, er der ingen Grund til at dadle eller critisere Læren om Forsoningen, fordi alle Mennesker i dette Liv lide til en vis Grad, og Nogle i den kommende Tilstand, skulle udstaae Lovens Straf i dens fulde Udstrækning.

Saaledes er det klart, at den Indvending, mod den vedtagne Anskuelse af Forsoningen, som hentes fra den indrømmede Kjendsgjerning, at ikke Alle, for hvilke Forsoningen er skeet, ere paa engang og for stedse befriede fra Lovens Straf, — falder ganske omkuld.

Den store Sandhed er, at Frelsen ved Forsoningen ikke er enten et Forebyggelses — eller et absolut — og umiddelbart Frelsens-System, men en Frelse overeensstemmende med en foreskreven Plan, som findes tilstrækkeligt udviklet og forklaret i Skriften.

Spørgsmaal til trettende Forelæsning.

1. Hvad antages af Socinianere, Arianere, Unitarier o. s. v. med Hensyn til Christi Død?
2. Hvilke ere de omdisputerede Puncter, som forsvares i denne Forelæsning?
3. Hvilket er det første Argument, som fremstilles for at bevise, at Christus døde som en Stedfortræder?
4. Hvilke ere de anførte Skriftsteder?
5. Hvilket Beviis hentes fra Brugen af den græske Præposition anti?
6. Hvilken er den første Classe af Steder, som der appelleres til for at bevise, at Christi Død baade var stedfortrædende og forsonende?
7. Hvilke ere de anførte Skriftsteder?
8. Hvilke Steder tale om Forsoning, Forladelse o. s. v., som forbundne med Christi Død?
9. Hvilke Steder tale om Frelse under Navn af Gjenløsning?
10. Hvilke Steder sætte Retfærdiggjørelse, Syndsforladelse, Helliggjørelse o. s. v. i Forbindelse med Christi Død?
11. Hvilken var den eneste Maade, hvorpaa Mennesket, efter at det havde syndet, kunde blive befriet fra Straf?
12. Hvorledes kan det blive paaviist. at Christi Lidelser i vort Sted, stemme overeens med Hensigterne med Guds Regjering?
13. Hvilke vare disse Hensigter?
14. Hvad siges der med Hensyn til Christi ophøiede Charakteer?
15. Med Hensyn til den Frivillighed, hvormed han leed?
16. Med Hensyn til hans Lidelsers Natur og Udstrækning?
17. Hvilken er den først omtalte Indvending imod den vedtagne Anskuelse af Forsoningen?
18. Hvorledes besvares den?
19. Hvilken er den anden, og hvorledes besvares den?
20. Hvilken er den tredie, og hvorledes besvares den?
21. Er Gud forpligtet til at frelse Synderen under nogensomhelst Betingelse?
22. Hvorfra have disse Forpligtelser deres Oprindelse?
23. Er Frelsen ved Forsoningen et Preventions- eller Forebyggelses-System?

Fjortende Forelæsning.

Forsoningen — Dens Udstrækning.

Betragtnigen af Forsoningens Udstrækning, eller en Undersøgelse af det Spørgsmaal, for hvem ere de med Christi Død forbundne Velgjerninger bestemte? oplader for vort Blik en af de meest interessante og vigtige Gjenstande, som staae i Forbindelse med den christelige Theologie.

Om denne Gjenstand har der fra de ældste Tider herskét meget forskjellige Anskuelser i Kirken; og fra Calvins og Arminius's Dage til den nærværende Tid, ere de store stridende Partier, med Hensyn til den foreliggende Sag, blevne betegnede som Calvinister og Arminianere.

Uden paa dette Sted at gaae ind paa Betragtningen af den Strids Oprindelse og Historie som her sigtes til, maa det være nok at sige, at de to ovennævnte store og lærde Mænd, systematiserede og ordnede de eiendommelige Anskuelser, som de stred for, med Hensyn til Forsoningens Udstrækning, og indprentede dem med saa uudslettelige Kjendemærker af deres omfattende og kjæmpemæssige Aand, at Eftertiden, ligesom ved en almindelig Overeensstemmelse, hidtil har knyttet og maaskee herefter vil vedblive at knytte Calvins og Armenius's Navne til de eiendommelige Læresystemer, som de have stridt for.

Naar vi tænke over det store Antal af Theologer, som i denne Strid have taget det ene eller det andet Partie, samt deres omfattende Lærdom og fremragende Fromhed, føle vi os paa engang paamindede om, at anvende al mulig Varsomhed og Rolighed ved Undersøgelsen af denne Gjenstand, samt en agtelsesfuld Overbærelse med dem, som vi ere uenige med i vor Dom. Men da dette er en Sag, hvorom Bibelen ikke tier, og som maa blive afgjort alene ved denne Bog, og da det er gjort til Pligt for Alle, at „randsage Skriften" for sig selv, maae vi dog ogsaa, paa samme Tid, vove, i Gudsfrygt,

upartisk at undersøge for os selv, og at føre Hovedstridspuncterne tilbage til Fornuftens og Skriftens Vidnesbyrd.

At gaae ind paa en smaalig og detailleret Betragtning af alle de forskjellige Nuancer i Meninger, og kunstmæssige Argumenter, der ere blevne fremstillede af Saadanne, som ere blevne kaldte Calvinister eller Arminianere, vilde blive et uendeligt Arbeide. Om ingen Gjenstand i Theologien er der bleven ført en mere vidtløftig Strid; og det maa beklages, at en Strid sjelden er bleven ført med en større Bitterhed end Striden om den foreliggende Gjenstand.

Førend vi gaae ind paa Hovedspørgsmaalet i Striden mellem Calvinisterne og Arminianerne, vil det være rigtigt, i Korthed at henvende Opmærksomheden paa nogle af de Anskuelser, som næres og opretholdes af Nogle, der egentlig ikke have hørt til nogen af de to ovennævnte store Afdelinger af Christne.

Med Hensyn til Arianere, Socinianere, Unitarier o. s. v. maa det her bemærkes, at da de nægte Christi virkelige Guddommelighed, uden hvilken han ikke vilde være i Stand til at udføre en Forsoning, saa nægte de ogsaa Menneskets medfødte naturlige Fordærvelse, uden hvilken Forsoningen ikke vilde være nødvendig; og, i fuldkommen Overeensstemmelse med disse Principper, nægte de ogsaa selve Forsoningens Realitet, og følgelig er der i deres System ingen Plads for Anvendelsen af dens Velgjerninger.

Der er imidlertid en anden Anskuelse, som vi her i Korthed ville omtale, hvilken, medens den antager Menneskets naturlige Fordærvelse, og Realiteten af Forsoningen ved Christus, dog, forsaavidt Anvendelsen af Forsoningens Velgjerninger angaaer, er væsentlig forskjellig baade fra Calvinismen og Arminianismen. Vi sigte her til en hvis Classe af Universalister, der have forklaret Forsoningens Udstrækning saaledes, som om den absolut og uden Betingelse tilsikkrede hele Menneskeslægten Frelse. Da Universalismens Hovedsystem vil paa et andet Sted blive Gjenstand for speciel Betragtning, vil en kort Antydning af de for nævnte System eiendommelige Træk være Alt, hvad vi her finde nødvendigt. Selve Systemet er aabenbart bygget paa en feilagtig Anskuelse og Betragtning af den hele Sag. At forstaae Forsoningen saaledes som om derved nødvendigen tilsikkredes hele Menneskeslægten en absolut og ubetinget Frelse, vilde være det samme som at fremstille Forløsningens Værk som en Handelsaffaire mellem Faderen og Sønnen, hvorved Sønnen gjorde et smukt Kjøb af Menneskeslægten, ved at udbetale, paa Golgathas Kors, en passende Værdie for hele Verdens ubetingede Gjenløsning; og deraf

vilde atter følge, at Retfærdigheden kunde aldrig mere have nogen Fordring paa Nogen til at straffe ham herefter. Det er sandt, som vi herefter ville faae at see, at mange Calvinister have den samme Anskuelse af Forsoningen, kun at de indskrænke den til den udvalgte Deel af Menneskeslægten, og, forsaavidt disse angaaer, tilsikkre dem, ved Christi Død, deres absolute og ubetingede Frelse, medens den øvrige Deel af Menneskeslægten forbigaaes, og overlades til Fortabelse i deres Synder, uden Mulighed for Redning. Men vi finde, at den hele Anskuelse, hvad enten den antages af Universalister eller Calvinister, er bygget paa en falsk og uskriftmæssig Antagelse. Skriften fremstiller intetsteds Forsoningen som en Handelsaffaire, men den fremstilles overalt som en Regjerings-Foranstaltning. Hvis vi indrømmede Præmisserne, og antog den her fremstillede Anskuelse af Forsoningens Natur, saa vilde uundgaaelig følge deraf, at Alle, for hvilke Forsoningen blev gjort, vilde med Nødvendighed blive frelste; og det eneste Stridsspørgsmaal mellem Calvinister og Universalister vilde være, at bestemme, om Forsoningen var gjort for Alle eller for en Deel; da begge Partier vilde nødes til antage, at Alle, for hvem Christus døde, for at forsone dem, vilde ganske vist blive frelste.

At denne commercielle eller Credit- og Debet-Anskuelse af Sagen er feilagtig og uskriftmæssig, vil blive iøinefaldende, naar vi betænke, at den ligefrem gaaer ud paa at banlyse det hele Naadesystem fra Forløsningens Plan. Dersom Frelseren, ved at betale en tilsvarende Sum, havde kjøbt den absolute Frelse for alle dem, som han døde for, saa følger deraf, at Faderen, efter streng Retfærdighed, var forpligtet til at frelse dem; følgelig kan deres Frelse, forsaavidt Gud Fader angaaer, ikke være Barmhjertigheds- eller Naades-Gjerning, men en Gjæld, der skal betales; og den hele Udfoldning af den guddommelige Miskundhed, som viser sig i Syndernes evige Frelse, reduceres til en Fiction.

Sandheden er, at Forsoningen i og for sig selv ikke paalægger den Almægtige nogen Forpligtelse til at udstrække Frelse til Verden. Det er vel sandt, at uden Forsoning kunde Ingen blive frelst; men den alene tilsikkrer Ingen Frelse med uundgaaelig Nødvendighed. Frelsen er udelukkende af Naade. Forsoningen bortrydder de Vanskeligheder, som stode i Veien for Menneskets Frelse. Disse Vanskeligheder vare en brudt Lov, samt Guds Retfærdigheds utilfredsstillede Fordringer. Medens disse Hindringer stode i Veien, kunde Gud ikke, hvor meget han end maatte have været tilbøielig dertil, overeensstemmende med sin Natur, udstrække Naaden til Mennesket. Bortryddelsen af disse Hin-

dringer — Forherligelsen af den brudte Lov, og Fyldestgjørelsen af Retfærdighedens Fordringer — var Forsoningens store Værk. Men uagtet de store Vanskeligheder, som, foruden Forsoningen, gjorde det umuligt for Gud at udstrække Naaden til Mennesket, ere bortryddede ved Forsoningen, saa følger dog ikke med Nødvendighed deraf, at Gud er forpligtet til at udstrække Naaden til Mennesket; deraf følger kun, at han kan, hvis han behager. Og saaledes er det indlysende, at Frelsen ganske er at henføre til Guds frie, ufortjente Naade. Forsoningen, betragtet i og for sig, giver den Almægtige frie Hænder til enten at udstrække eller tilbageholde den tilgivende Naade; hvorimod han, uden Forsoning, ikke havde Frihed til at udstrække Naaden, men var nødt til at holde den tilbage. Alle de Forpligtelser Gud har, endog nu, til at frelse Synderen, flyde ikke nødvendigt af Forsoningen, som en Gjældssag, men af Guds naaderige Forjættelse, som det har behaget ham at give af lutter Barmhjertighed og Kjærlighed. Heraf forstaae vi, at den Idee, at Gud er forpligtet til ubetinget at frelse alle Mennesker, paa Grund af Christi Forsoning, er saa langt fra at være rigtig, at han, paa Grund deraf, ikke er forpligtet til at frelse Nogen.

Og dersom den Almægtige har Frihed til at udstrække eller tilbageholde Naaden ifølge sit eget Velbehag, saa følger nødvendigviis deraf, at han har Ret til at bestemme Betingelserne for Frelsen saaledes, som han maatte behage. Og da han har forjættet de Mennesker Frelse, som angre og troe, og truet de Gjenstridige med Straf og Ødelæggelse, saa er det klart, at der er intet Haab for dem, der forkaste de Betingelser for Frelse, som fremstilles i Evangeliet, men de maae evigt fortabes; og som vi klart have viist, det universalistiske Blændværk maa forgaae med dem.

Vi ville nu gaae over til Betragtningen af Forsoningens Udstrækning, hvori indbefattes det store Stridsspørgsmaal mellem calvinister og Arminianere. Vi skulle ikke forsøge paa at gjøre Sagen vidtløftig, ved specielt at undersøge enhver Ting, ethvert Punct, som dygtige Theologer have fremstillet, enten som Forklaring eller som Beviis, paa hver Side. Vor Hovedhensigt skal være at ordne og sammentrænge Æmnet, for at kunne bringe Undersøgelsens væsentlige Punct indenfor saa snevre Grændser som muligt.

Uagtet Calvinisterne have afveget betydeligt fra hinanden i deres Maade at fremstille Sagen paa, troe vi dog, at denne Forskjel hovedsagelig har bestaaet enten i Ord eller i saadanne Puncter, som ikke have havt nogen virkelig Indflydelse paa Hovedspørgsmaalet. Der

er et Hovedpunct, hvori enhver calvinistisk Forfatter af nogen Betydenhed har afveget fra alle virkelige Arminianere. I dette store, ledende Punct er hele Stridsspørgsmaalets Kjærne sammentrængt; og paa Bestemmelsen deraf beroer Afgjørelsen af alle de Spørgsmaal af nogen Vigtighed, som staae i Forbindelse med denne Sag. Det Punct, hvortil der sigtes, indbefattes i følgende Spørgsmaal: — Udstrækker Christi Forsoning sig saaledes til alle Mennesker, at den gjør Frelse mulig for dem? Alle ægte Calvinister besvare dette Spørgsmaal benægtende, medens alle ægte Arminianere besvare det bekræftende.

Førend vi directe gaae over til Behandlingen af det foreliggende Spørgsmaal, ville vi anføre nogle forskjellige Anskuelser af Sagen, antagne af lærde og fremragende Calvinister, og vise, at de alle fuldstændigt harmonere med hverandre, naar de komme til det ovenfor fremsatte Spørgsmaal.

Følgende vil findes at indeholde Kjærnen af de fornemste calvinistiske Theorier om denne Gjenstand, nemlig:

1. At Christi Forsonnig, i sin Natur, sin Hensigt og sine velgjørende Virkninger, specielt er indskrænket til den udvalgte Deel af Menneskeslægten, saa at Christus døde for dem alene; at han fremstillede dem alene i Forløsningspagten; og at „heller ingen Andre ere gjenløste ved Christus."

Og følgelig, at der for Ingen, undtagen de Udvalgte, er nogen Mulighed for Frelse.

Det foregaaende er uden Tvivl den strenge Calvinistiske Anskuelse, saaledes som den indeholdes i selve Calvins Skrifter, og fremsættes i den „Westminster Troesbekjendelse," som paa engang er den skotske, engelske og amerikanske Presbytherianeres Rettesnor. Men det maa tilstaaes, at endog Tilhængere af dette System anerkjende, at alle Mennesker, ved Christi Forsonings Kraft, ere benaadede med timelige Velgjerninger eller Naade og med det, som de kalde Evangeliets „almindelige Kaldelse," hvilket de imidlertid paastaae, ikke paa nogen mulig Maade kan lede til deres evige Frelse, som de heller ikke ere bestemte til at opnaae.

2. Den anden Anskuelse er, at Christi Forsoning i sin Natur havde en tilstrækkelig Værdie til fuldkommen at gjøre Fyldest for hele Verdens Synder; men at det ikke var tilsigtet, og kan heller ikke paa nogen mulig Maade udstrækkes i sin Anvendelse, saaledes at den kan gjøre Frelse mulig for Andre end de Udvalgte.

Det vil være let at forstaae, at denne Anskuelse ikke er væsentlig forskjellig fra den første. Imidlertid er den bleven forsvaret af et betydeligt Antal af de meest fremragende Geistlige, som høre til de strengt calvinistiske Kirker. Det eneste Punct, hvori den kunde synes at afvige fra den første, er, at den indrømmer, at Forsoningen i sin Natur er tilstrækkelig til at bevirke Alles Frelse; men denne Tilstrækkelighed i dens Natur bliver ganske neutraliseret ved den Erklæring, at, ifølge Guds Villie og Hensigt, kan Anvendelse deraf umuligt blive gjort paa Nogen undtagen de Udvalgte. Dette System er, saaledes som det undertiden er bleven udtrykt, almindelig Forløsning med en particulair Anvendelse. Men at kalde dette en almindelig Forløsningsplan er en haandgribelig Misbrug af Sproget; thi dersom det, ifølge Guds Hensigt og Bestemmelse, er en absolut Umulighed for Nogen, undtagen de Udvalgte, at deeltage i Forsoningens Velgjerninger, saa er Forløsningen, med Hensyn til den øvrige Deel af Menneskeslægten, kun et Navn, og bliver fuldstændigt til et Intet; og saaledes er der ingen virkelig Forskjel paa denne og den første Anskuelse.

3. En tredie Anskuelse er, at Forsoningen var ikke blot tilstrækkelig men var ogsaa bestemt for hele Menneskeslægtens Frelse; og at Evangeliet derfor skulde prædikes med den samme Oprigtighed for Alle; men at Ingen undtagen de Udvalgte nogensinde kunde blive frelst derved, fordi ingen Andre ville troe og lyde det; og at dette er sikkert, fordi Ingen kan troe, uden at Gud, med sin Aands uimodstaaelige Indvirkning, giver dem Troen, og denne har han fra Evighed af besluttet at holde tilbage fra Alle undtagen de Udvalgte.

Kjærnen i dette System er denne: — Christus har kjøbt eller bevirket en betinget Frelse for alle Mennesker. Denne Betingelse er Tro; men, ifølge Guds Bestemmelse og Foranstaltning, kan denne Tro ikke erholdes uden af de Udvalgte.

Dette er i det Væsentlige den Lære, som blev forsvaret af den fromme Baxter, og som han modtog fra Camero og indførte i den bestemte Hensigt, at gaae en Middelvei mellem den strenge Calvinisme og Arminianismen. Den er ligeledes kun lidet forskjellig fra de Anskuelser, som forsvaredes af Dr. Samuel Hopkins og mange andre Theologer i det sidste og nærværende Aarhundrede, baade i Europa og Amerika. Calvinisterne af denne Classe ansees af Saadanne, som ikke ere inde i deres Systems Eiendommeligheder, at fremstille Evangeliets Kaldelse med ligesaa uindskrænket Fylde og Frihed til hele Menneskeslægten, som Arminianerne kunne gjøre det. De tilbyde Alle

Frelse, tilskynde Alle til at omvende sig og troe, og forsikkre Alle, at de have tilstrækkelig Naade til at sætte dem i Stand til at omvende sig og troe, og at dersom de ikke frelses, ville de blive fordømte for deres Vantroe, og at det vil blive deres egen Skyld. Naar deres Taler ere rigeligt spækkede med saadanne Udtryk som de ovenfor anførte, er det ikke til at undres over, at Mange ikke ere istand til at adskille deres Lære fra den ægte Arminianisme; men skjøndt de uden Tvivl troe, at de, overeensstemmende med deres Tro, kunne udtrykke dem selv saaledes som de gjøre, og saaledes bør frikjendes for den Hensigt at vildlede, saa er det dog ganske aabenbart, at naar vi tillade, at deres egen Forklaring anvendes paa deres Ord, ere de saa langt fra at harmonere i Anskuelser med de ægte Arminianere, at de i intet Væsentligt adskille sig fra de strenge Calvinister af den gamle Skole.

For at vi rigtigt kunne forstaae hvad de mene, naar de bruge saadanne Udtryk som de ovenfor anførte, vil det blive nødvendigt for os at lægge nøie Mærke til deres egen Fortolkning af Udtrykkene.

1. Naar de tilbyde Alle Frelse uden Forskjel, fortælle de os sommetider, at de ere berettigede til at gjøre det, fordi de Udvalgte, som alene have Kraften, i egentlig Forstand, og alene ere virkeligt blevne bestemte til at antage Frelsen, ere saa blandede imellem Hovedmassen af alle Nationer, til hvilke Evangeliet er sendt, at Ingen uden Gud kan bestemme, hvilke de ere; derfor (sige de) er Evangeliets Kaldelse almindelig, og bør blive tilbudt Alle uden Forskjel, for at alle de, for hvilke Frelsen virkelig er bestemt, kunne antage den, og for at Andre maae faae Leilighed til med fuld Villie at forkaste den, hvilket de ganske sikkert ville gjøre, fordi Gud har bestemt at holde tilbage fra dem den Tro, uden hvilken Evangeliet ikke kan blive rigtigt modtaget.

2. Naar de tilskynde Alle til at angre og troe, stræbe de at retfærdiggjøre sig selv ved at paastaae, at skjøndt Mennesket har mistet Evnen til at adlyde, har Gud dog ikke tabt Retten til at befale; at det endnu er alle Menneskers Pligt at angre og troe Evangeliet; — at Frelse tilbydes alle oprigtigt paa disse Betingelser; — og at, hvis de ikke opfylde Betingelserne, saa er Gud ikke til at dadle, thi han er ikke forpligtet til at meddele Nogen den frelsende Tro.

3. Naar de sige, at Alle have en tilstrækkelig Naade til at kunne angre og troe, og følgelig ogsaa til at blive frelste, saa maae vi nøiagtigt betragte deres egen Fortolkning af Ordet tilstrækkelig. Naar de bruge dette Ord og beslægtede Udtryk, saasom Evne, Dygtighed o. s. v., saa tillægge de dem ikke deres fulde Vægt og Betydning, overeensstemmende med den Maade, hvorpaa de pleie

at bruges i Sproget, men de tage deres Tilflugt til philosophiske Subtiliteter og Distinctioner, og give disse Udtryk forskjellige Meninger, hvilke de bestemme paa en saadan Maade, at de troe at de kunne bruges med Hensyn til alle Menneskers Frelse. Skjøndt nu denne Mening eller Opfattelse kan være meget forskjellig fra den almindeligt vedtagne Betydning af Ordene, maae vi dog fornuftigviis antage, at den altid er tilstede i deres Tanker, naar de bruge Udtrykkene som ovenfor angivet. Ved Ordene „tilstrækkelig Naade," saaledes som de bruges af disse Theologer, med Hensyn til Saadanne, som ikke høre til den udvalgte Deel af Menneskeslægten, forstaae vi ikke en uimodstaaelig virksom Naade, som den de paastaae at være given de Udvalgte, men kun „en tilstrækkelg uvirksom Naade," som Baxter selv udtrykker det. Hvad han forstod derved, er tilstrækkelig klart af hans egne Ord, som ere følgende: — „Jeg siger det atter, i al Fortrolighed, alle Mennesker som fortabes, (som have deres Fornuft), fortabes ligefrem fordi de have forkastet den tilstrækkelige gjenopreisende Naade. Ved Naade mener jeg Barmhjertighed som er modsat Fortjeneste. Ved opreisende mener jeg en saadan, der ifølge sin Natur, sigter til deres Opreisning, og leder eller hjælper dem dertil. Ved tilstrækkelig mener jeg, ikke ligefrem tilstrækkelig til at frelse dem (thi en saadan har ingen Udvalgt førend de ere frelste); heller ikke tilstrækkelig til at give dem Tro, eller foraarsage at de troe saaledes at de frelses. Men den er tilstrækkelig til at bringe dem nærmere Christus end de ere, skjøndt ikke til at sætte dem i en umiddelbar Besiddelse af Christus ved Forening med ham, saaledes som Troen vilde gjøre."

Disse Baxters Ord kunne betragtes som en rigtig Commentar over alle Calvinisters Udtryk, naar de tale om tilstrækkelig Naade, som er given alle Mennesker. De mene, tilstrækkelig til at gjøre dem noget Godt, til „at bringe dem nærmere Christus," og endogsaa tilstrækkelig til at frelse dem, dersom de vilde troe; men dette kunne de ikke, fordi Gud holder den frelsende Tro tilbage fra dem. Det er vanskeligt at forstaae, at Ordene „tilstrækkelig Naade," saaledes som det bruges ovenfor, kunne betyde Noget, som er forskjelligt fra utilstrækkelig Naade. Hvad Spørgsmaalet om Frelse angaaer, som er det eneste heri indbefattede Punct af nogen Vigtighed, saa er Betydningen i Ordet tilstrækkelig aldeles bortforklaret og er bleven gjort til et fuldstændigt Intet. Og saaledes er dette System, skjøndt det erklærer, at det giver hele Menneskeslægten en tilstrækkelig Naade, i intet væsentligt Punct forskjelligt fra den strenge Calvinisme.

Fremdeles, naar Calvinisterne tale om alle Menneskers Dygtighed til at troe og blive frelste, forstaae de ved Udtrykket Dygtighed Noget, som er meget langt borte fra den fulde Betydning af Ordet, som det bruges i Almindelighed. De tage deres Tilflugt til en philosophisk Subtilitet, og skjelne mellem moralsk og naturlig Dygtighed. Ved den sidste mene de de physiske Evner, som ere nødvendige til Udførelsen af enhver særskilt Handling. Ved den første mene de den Sindstilstand eller Villiesbeskaffenhed, som er nødvendig til Fuldbyrdelsen af enhver særskilt Handling. Derfor, naar de sige, at alle Mennesker kunne troe og blive frelste, mene de kun, at de have naturlige Evner, som ere nødvendige til den frelsende Tro; men at disse naturlige Evner maae nødvendigviis blive magtesløse i alle undtagen de Udvalgte, fordi de ikke kunne komme til Anvendelse uden den moralske Dygtighed, og fordi Ingen kan erholde denne, med mindre Gud, ved en uimodstaaelig Act af sin enevældige Naade, anseer det for ret, at meddele den; men da han fra Evighed af har besluttet, at holde denne Naade, hvorved den omspurgte moralske Dygtighed alene kan frembringes, borte fra Alle undtagen de Udvalgte, saa følger nødvendigviis deraf, at Christi Forsoning, ifølge denne Anskuelse, ikke har gjort Saligheden mulig for Nogen, undtagen de Udvalgte.

Fremdeles, naar Calvinisterne sige, at Frelsen tilbydes Alle, og erklære, at Gud ikke vil noget Menneskes Fordømmelse, hvad gjøre de saa? For at forene disse Udtryk, (der synes at indeholde en virkelig Foranstaltning og Mulighed for Alles Frelse), med deres Troes sande Principer, tage de deres Tilflugt til Forskjellen mellem hvad de kalde Guds aabenbarede og hemmelige eller skjulte Villie. Det er, sige de, ifølge Guds aabenbarede Villie, at alle Mennesker skulle angre og troe, og følgelig blive frelste; men det er ifølge Guds skjulte Villie, at Ingen skal modtage den Naade, som sætter ham i Stand til at angre og troe, undtagen de Udvalgte; og følgelig, at Frelsen, i den egentlige Forstand, ikke er mulig for Andre.

Som en nærmere Forklaring, og som et Beviis for, at vi ikke have mistydet Calvinisternes virkelige Mening, hidsætte vi følgende Citat af en med stor Lærdom udrustet og fremragende calvinistisk Forfatter fra den senere Tid. Hans Ord ere:

„Calvinisterne sige, at disse Guds Raad og Befalinger, som af Gud ere bestemte til at frembringe deres fulde Virkning alene med Hensyn til de Udvalgte, ere uden Forskjel rettede til Alle, af den Grund, — at det ikke blev aabenbart til det Nye Testamentes Forfattere, og er eiheller bleven aabenbaret til Evangeliets Tjenere nu, hvilke de

Udvalgte ere. Herren kjender Sine, men han har ikke givet denne Kundskab til nogen af Menneskenes Børn. Vi ere ikke berettigede til at slutte fra noget Menneskes tidligere Synder, at han ikke i en kommende Tid, skulde, ved Guds Naade, blive ført til Anger og Omvendelse; og derfor ere vi heller ikke berettigede til at slutte, at de i Guds Ord indeholde Raad og Opmuntringer, som just ere iblandt de Redskaber, hvorved Guds Naade virker, ville tilsidst vise sig frugtesløse med Hensyn til noget Individ. Men skjøndt det paa denne Maade er umuligt, at der bliver gjort nogen Forskjel paa Mennesker med Hensyn til Evangeliets Forkyndelse, og skjøndt Mange, som tilsidst ikke skulle blive frelste, kunne modtage Evangeliets Kald og Befalinger, saa antage Calvinisterne dog ikke, at disse Kald og Befalinger ere ganske uden Indflydelse med Hensyn til dem. Thi de sige, at Evangeliets Forkyndelse er ledsaget af virkelige Goder ogsaa for dem, som ikke ere udvalgte. Den gjør dem opmærksomme paa deres Pligter; den holder dem tilbage fra aabenbare Overtrædelser, som for den nærværende Tid vilde forvolde dem meget Ondt, og forøge deres tilkommende Fordømmelse; den har bidraget til Udbredelsen og Udvidelsen af moralsk og religiøs Kundskab, til Sædernes Luttring, og til Samfundets Velvære i Almindelighed. Og den fremstiller baade Menneskets Tilstand, og den Maade, hvorfra Hjælpen udgaaer, i et saadant Lys, at det herliggjør baade den høieste Styrers Retfærdighed og Barmhjertighed, og lader dem, som fortfare i Synden, uden Undskyldning."

„Fremdeles sige Calvinisterne, at skjøndt disse almindelige Fordele af Evangeliets Forkyndelse ere langt fra at kunne sammenlignes med den frelsende Velgjerning, som er bestemt for de Udvalgte, er der dog ingen Mangel paa Mening eller Oprigtighed i Skriftens Fordringer eller i deres Daddel og høitidelige Udtryk af Sorg og Beklagelse med Hensyn til dem som ikke adlyde de Raad og Befalinger som ere rettede til Alle. Thi disse Raad og Befalinger udtale, hvad der er Alles Pligt, hvad de føle at de burde gjøre, hvad der er væsentligt for deres nærværende og deres kommende Lyksalighed, og hvad ingen physisk Nødvendighed forhindrer dem fra at gjøre. Der er imidlertid en moralsk Udueligheb — en Mangel i deres Villie. Men Hensigten med hine Raad og Befalinger er just, at bortrydde denne Mangel; og dersom en saadan Mangel gjorde det urigtigt eller upassende for den høieste Styrer at udgive Befalinger, saa vilde enhver Synd føre sin egen Undskyldning med sig, og Guds Skabninger kunde altid beraabe sig paa, at de vare fritagne for hans Lov og Forpligtelse, fordi de vare uskikkede til at lyde den. Cal-

vinisterne antage, at den moralske Dygtighed hos dem, som ikke ere udvalgte, er af en saadan Art, at den ufeilbarligt vil forebygge eller staae i Veien for at de adlyde Guds Befalinger; og det er en Deel af deres System, at det Væsen, som giver disse Befalinger, har bestemt, at tilbageholde fra saadanne Personer den Naade, som alene er tilstrækkelig til at bortfjerne Udygtigheden. I det de nu søge at forklare disse Bud og gjøre dem forstaaelige, nødes de altsaa til at tage deres Tilflugt til Forskjellen mellem Guds hemmelige og aabenbarede Villie. Ved hans aabenbarede Villie forstaae de det, som er foreskrivende, som udtaler hans Skabningers Pligter, indeholdende Befalinger, som passe for deres Forstands Begreber og deres Naturs Beskaffenhed, og givende Forjættelser, som visselig skulle blive opfyldte paa Alle, som adlyde Befalingerne. Ved hans hemmelige Villie forstaae de hans egen Beslutning at uddele sin Naade, og ordne eller indrette sine Skabningers Tilstand; en Beslutning, som er bygget paa de viseste Grunde, og som ufeilbarligt udføres ved hans uindskrænkede Magt, men som, da den ikke er bleven bekjendtgjort for hans Skabninger, ikke kan være en Regel for deres Opførsel."

Mange flere Citater af de høiest ansete calvinistiske Forfattere, kunde blive anførte, for at vise, at hvormeget de end kunde variere i Puncter af liden eller ingen Vigtighed, saa harmonere de dog fuldkomment, naar de komme til det Hovedspørgsmaal, som indbefattes i deres Strid med Arminianerne; men vi ansee det unødvendigt, at dvæle længer ved dette Punct.

Det er alene nødvendigt for os, at efterspore den Mening, hvori de bruge scholastiske og tekniske Udtryk, og vi ville let see, at ihvorvel de i deres Forklaringer og Fornuftslutninger følge forskjellige Veie, komme de dog alle tilsidst til den samme Slutning. Hvad enten de tale om en almindelig eller begrændset Forsoning; hvad enten de fremstille Evangeliets frembudte Naade i de meest almindelige og ubegrændsede Udtryk eller med en begrændset Indskrænkning og Forbeholdenhed; hvad enten de ere supralapsarier eller sublapsarier*) (infralapsarier) i deres specielle Anskuelser af Forløsnings-Pagten; hvad enten de sættes i Klasse med Antinomianerne eller moderate Calvinister; hvad enten de betegnes som Baxterianere eller Hopkinsianere, som ny eller gammel Skole; hvad enten de dvæle meest ved og holde sig

---

*) Supralapsarier, de som antage, at Guds Beslutning med Hensyn til Udvælgelsen blev tagen før Syndefaldet, det er fra Evighed af, og sublapsarier, de som antage at hiin Beslutning først blev tagen efter Syndefaldet.

meest til fri Virken og tilstrækkelig Naade, eller en uindskrænket guddommelig Magt og philosophisk Nødvendighed; eller i hvadsomhelst de iøvrigt maatte afvige fra hinanden, saa komme de dog alle tilsidst til den samme Slutning med Hensyn til det store Spørgsmaal, vi have fremsat, som indeholdende Hovedpunctet i Striden mellem Calvinister og Arminianere. De troe ikke, at Christi Forsoning udstrækker sig saaledes til Menneskene, at den kan gjøre Frelse mulig for dem alle.

Efter at have sagt saa meget for tydeligt at fremstille Calvinisternes sande Stilling med Hensyn til Hovedudgangspunctet, og for at vise deres væsentlige Overeensstemmelse i Hovedspørgsmaalet, ville vi nu i Korthed forklare og bestemme den ægte arminianske Grund med Hensyn til det samme ledende Spørgsmaal. Men som Forberedelse dertil ville vi imidlertid først give en kort Fremstilling af det christelige Læresystem, som kaldes Arminianismen.

Arminianismen er, strengt taget, det religiøse Læresystem, som blev lært af Arminius, Professor i Theologie ved Universitetet i Leyden. Hvis vi derfor nøiagtigt ville lære, hvad Arminianismen er, maae vi gaae tilbage til de Skrifter, i hvilke denne Theolog selv har fremstillet og forklaret sine eiendommelige Læresætninger. Dette vil imidlertid ingenlunde give os en rigtig og nøiagtig Idee om det, som, efter hans Tid, sædvanligen er bleven kaldet Arminianismen. Ved en Undersøgelse af Sagen vil man finde, at de som have kaldt sig selv Arminianere eller af Andre ere regnede derfor, afvige i mange vigtige Enkeltheder ligesaa tydeligt fra Sectens Hovedmand og Stifter, som han selv afveeg fra Calvin og andre theologiske Doctorer i Genf.

Arminianismens Læresætninger kunne indbefattes i følgende fem Artikler, angaaende Forudbestemmelse, almindelig Forløsning, Menneskets Fordærvelse, Omvendelse og Standhaftighed i Troen, nemlig:

„1. At Gud fra Evighed af bestemte at yde dem Frelse, som han forudsaae vilde blive standhaftige til Enden i deres Tro paa Christum Jesum; og straffe dem med evige Straffe, som vilde vedblive i deres Vantro, og modstaae til Enden hans guddommelige Bistand; saa at Udvælgelsen var betinget af en forudseet Tro og Forkastelsen ligeledes et Resultat af forudseet Vantro, og vedholdende og fortsat Ugudelighed.

„2. At Jesus Christus ved sine Lidelser og Død forsonede for hele Menneskeslægtens Synder i Almindelighed, og for ethvert Individ i Særdeleshed; men at Ingen undtagen de, som troe paa ham, kunne blive deelagtige i de guddommelige Velgjerninger.

„3. At sand Tro ikke kan fremgaae af Övelsen eller Anvendelsen af vore naturlige Evner og Kræfter, heller ikke af den frie Villies Kraft og Virksomhed; eftersom Mennesket, ifølge dets naturlige Fordærvelse, er uduelig til enten at tænke eller gjøre noget godt; og at det derfor er nødvendigt for hans Frelse, at han bliver gjenfødt og fornyet med den Hellig-Aands Virksomhed, som er en Guds Gave formedelst Jesum Christum.

„4. At denne guddommelige Naade eller Hellig-Aands Virksomhed begynder og fuldfører enhver Ting i Mennesket, som kan kaldes god, og at derfor alle gode Gjerninger ere at henføre til Gud alene; at, ikke destomindre, denne Naade tilbydes Alle, og twinger ikke Menneskene til at handle imod deres Tilbøieligheder, men kan blive modstaaet og gjort uvirksom ved de ubodfærdige Synderes fordærvede Villie.

„5. At Gud giver de i Sandhed Troende, som ere gjenfødte ved hans Naade, Midler til at bevare sig selv i denne Tilstand; og skjøndt de første Arminianere vare i nogen Tvivl med Hensyn til den sidste Deel af denne Artikel, saa ere deres Efterfølgere dog enige i at paastaae, at Gjenfødte kunne tabe den sande, retfærdiggjørende Tro, forspilde deres Naadestilstand og døe i deres Synder." — (Watson's Biblical Dictionary.)

Af Arminianismens ovenanførte Hovedprinciper slutte vi, med Hensyn til det store Spørgsmaal, som vi have fremsat, at alle ægte Arminianere ere enige i:

1. At skjøndt der er bleven gjort Forsoning, saa kunne dog de, som Evangeliet rettes til eller frembydes, ikke blive frelste uden Troen paa Christum.

2. Menneskene ere, ved Brugen af deres egne, naturlige Kræfter, ikke istand til at troe paa Christus til Frelse, uden den overnaturlige Indvirkning af Guds Naade ved den Hellig-Aand.

3. At Guds understøttende Naade er, formedelst Forsoningen, saaledes udstrakt til Enhver, at den kan sætte ham i Stand til at blive deelagtig i Frelsen.

Saaledes kan man see, at medens Arminianerne forkaste Gjerningernes Fortjeneste, eller Menneskenes Dygtighed til at frelse sig selv, ere de alle enige i at troe, at Christi Forsoning udstrækkes saaledes til alle Mennesker, at den gjør Frelse mulig for dem. Da vi nu have viist, at alle ægte Calvinister og Arminianere ere af en forskjellig Mening med Hensyn til Forsoningens Udstrækning i den Forstand, at den gjør Frelse mulig for alle Mennesker, og at

Kjærnen i den hele Strid mellem dem ligefrem indbefattes i dette enkelte Spørgsmaal, ere vi nu beredte paa at appellere „til Loven og Vidnesbyrdet." I en Sag af en saa stor Vigtighed kunne vi ikke tillidsfuldt stole paa Noget Mindre end et: „saa siger Herren." Og til Lykke for den ærlige Søger efter Sandhed, er den hellige Bog ikke mere fuldstændig og udførlig om nogen Gjenstand end om denne. Men da den nærværende Forelæsning vel allerede er bleven tilstrækkelig lang, maae vi udsætte den skriftmæssige Undersøgelse af Spørgsmaalet til den næste Forelæsning.

Vi troe ikke, at nogen Uredelighed har fundet Sted i den Fremstilling, vi have givet af Calvinisternes og Arminianernes specielle Anskuelser, og vi kunne nu paa en upartisk Maade undersøge Spørgsmaalet.

Spørgsmaal til fjortende Forelæsning.

1. Har der været nogen Forskjellighed i Meninger i Kirken med Hensyn til Forsoningens Udstrækning?
2. I hvilke to store Partier ere de Christne blevne deelte med Hensyn til denne Gjenstand?
3. Hvorfor bør Forsigtighed og Overbærenhed anvendes paa denne Gjenstand?
4. Er denne Strid altid bleven ført i en passende Aand?
5. Hvilken er Arianernes, Socinianernes etc. Anskuelser med Hensyn til Forsoningens Udstrækning?
6. Hvilken eiendommelig Anskuelse antages af en vis Classe Universalister?
7. Paa hvilken falsk Antagelse er denne Anskuelse grundet?
8. Er den samme Anskuelse af Forsoningens Natur bleven adopteret af Andre?
9. Fremstiller Skriften Forsoningen som en Handelsaffaire?
10. Hvorledes fremstiller den den da?
11. Naar man antager denne Anskuelse af Forsoningens Natur, vil alle deres Frelse, som der blev forsonet for, være en nødvendig Følge deraf?
12. Hvad vilde da være Stridspunctet mellem Calvinister og Universalister?
13. Hvorledes gjendrives denne Anskuelse?
14. I hvilket stort Spørgsmaal indbefattes Kjærnen af Striden mellem Calvinister og Arminianere?
15. Hvilke ere de tre forskjellige Anskuelser, som Calvinisterne have om denne Sag?
16. Er der nogen væsentlig Forskjel paa disse Anskuelser af Sagen med Hensyn til Hovedspørgsmaalet?
17. Hvilke fremragende Theologer anføres som dem, der have forsvaret den sidste?
18. Hvorledes have Calvinisterne stræbt at retfærdiggjøre sig selv ved at tilbyde Alle Frelse?
19. Have de paa denne Maade med Held forsvaret deres egen Consequents?
20. Hvad mener Barter med Udtrykket „tilstrækkelig Naade?"
21. Hvad mener Dr. Hill ved moralsk Udygtighed, og ved Guds aabenbarede og hemmelige Villie?
22. Hvilken er alle Calvinisters endelige Slutning med Hensyn til det her fremsatte Spørgsmaal?
23. Hvad er Kjærnen i den korte Fremstilling, som er given af Arminianismen?
24. I hvilke tre Puncter, nøie forbundne med det fremsatte Spørgsmaal, ere alle ægte Arminianere enige?
25. Hvorfor kunne vi med Tillidsfuldhed appellere til Skriften i dette Spørgsmaal?

Femtende Forelæsning.

Forsoningen — Dens Udstrækning.

I den foregaaende Forelæsning saae vi, at Hoveddifferentspunctet mellem Calvinister og Arminianere, med Hensyn til Forsoningens Udstrækning, indbefattes i følgende Spørgsmaal: — Udstrækker Christi Forsoning sig til alle Mennesker, saaledes, at den gjør Frelse mulig for dem? Vi bestræbte os for at vise, at alle ægte Calvinister besvare dette Spørgsmaal benægtende, og alle ægte Arminianere bekræftende.

At det bekræftende Svar er Skriftens virkelige Lære, skulle vi nu søge at godtgjøre.

I. Vort første Beviis for denne Sag grundes paa saadanne Skriftsteder, som, idet de tale om Døden eller Christi Forsoning, indeholde almindelige Udtryk, saaledes som „Verden," „den ganske Verden," „alle Mennesker" o. s. v.

Disse Steder ere saa talrige, at vi kun behøve at udvælge faa af Mange. Joh. 1, 29. „See det Guds Lam, som bærer Verdens Synd." Joh. 3, 16. 17. „Thi saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den Eenbaarne, paa det at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv. Thi Gud haver ikke sendt sin Søn til Verden, for at han skal dømme Verden, men at Verden skal blive frelst ved ham." Joh. 4, 42. „Denne er sandeligen den Verdens Frelser, Christus." Joh. 6, 51. „Og det Brød, som jeg vil give, er mit Kjød, hvilket jeg vil give for Verdens Liv." 2 Cor. 5, 14. „Thi Christi Kjærlighed tvinger os, idet vi dømme dette, at dersom Een er død

for Alle, saa ere de alle døde." Hebr. 2, 9. „At han, efter Guds naadige Villie, skulde smage Døden for Alle." 1 Joh. 2, 2. „Og han er en Forsoning for vore Synder; dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens." 1 Tim. 4, 10. „Som er alle Menneskers Frelser, meest deres, som troe." 2 Cor. 5, 19. „Efterdi Gud i Christo forligte Verden med sig selv." 1 Tim. 2, 6. „Som gav sig selv til en Gjenløsnings Betaling for Alle, et Vidnesbyrd i sine beleilige Tider." Det er allerede bleven paaviist i Udviklingen af Forsoningens Natur, hvad der indbefattes i, at Christus døde „for os," eller „for Verden." For Calvinisterne i det Mindste, er der ingen Mulighed til at slippe fra dette Punct; thi Ingen har med større Held end de, i deres Strid med Socinianerne, paaviist, at Udtrykket „at døe for," naar det anvendes paa Christi Død, betyder, at døe i Stedet for, som et stedfortrædende og forsonende Offer. Naar dette Punct først er saaledes bestemt, hvilket Calvinisterne villigt indrømme, saa maae vi spørge, hvorledes er det muligt for Sproget, at lære med en større Klarhed og Kraft, at Christus døde for alle Mennesker, saaledes, at han gjorde Frelse mulig for dem, end det læres i de ovenanførte Skriftsteder? Han siges at være død „for Alle," „for Verden," „for ethvert Menneske," og, ligesom for udtrykkeligt at afskjære al Mulighed for Kjævleri, enten med Hensyn til Naturen eller Udstrækningen af Christi Forsoning, saa siges han at have givet sig selv som „Gjenløsnings-Betaling for Alle," at have „forligt Verden med sig selv," og at være „Forsoning for den ganske Verdens Synder."

Calvinisternes Svar paa dette Beviis er, at Udtrykkene „alle Mennesker," „Verden," o. s. v., undertiden bruges i Skriften i en begrændset Forstand. Med Hensyn hertil maae vi bemærke, at det ikke kan antages som Princip i Kritiken, at fordi et Udtryk sommetider bruges i en usædvanlig Forstand, og forskjelligt fra den hyppigste og almindeligste Mening, hvori det forekommer, at det derfor ogsaa paa andre Steder, hvor der netop Intet findes i Sammenhængen for at retfærdiggjøre den usædvanlige Betydning, maa forstaaes paa denne Maade. Skjøndt vi maae indrømme, at Udtrykkene „Verden," og „alle Mennesker" sommetider kunne bruges i en indskrænket Forstand, saa følger den Slutning, som Calvinisterne udlede af denne Indrømmelse, ingenlunde deraf; — det følger ikke deraf, at disse Udtryk skulle tages i indskrænket Betydning i de ovenfor citerede Steder. Det er saa langt fra at Sammenhængen fordrer denne Indskrænkning, som vilde være nødvendig for Gyldigheden af det calvinistiske

Forsvar, hvorom der handles, at vi tvertimod bestemt maae paastaae, at disse Steders hele Sammenhæng og Hensigt forbyder Muligheden af, at tage disse Udtryk i indskrænket Forstand. Naar vor Frelser siger: „Saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den Eenbaarne, paa det, at hver den, som troer paa ham," o. s. v., saa er det klart, at Verden, for hvilken Frelseren blev given, ikke kan indskrænkes til de Udvalgte, thi den Indskrænkning, som umiddelbart følger, og forjætter „evigt Liv" ikke til Verden, men til Saadanne af Verden, som skulle troe, er et bestemt Beviis for, at ikke hele den Verden, som Frelseren blev hengivet for, skulde blive frelst. Naar Paulus siger, „vi dømme dette, at dersom Een er død for Alle, saa ere de alle døde," saa beviser han Almindeligheden af aandelig Død, eller, (som Macknight omskriver Stedet) af „Fordømmelse til Død," af den Kjendsgjerning, at Christus „døde for Alle." Dersom nu Christus kun døde for de Udvalgte, saa kunde Apostelens Beviis kun godtgjøre, at de Udvalgte vare aandelig døde, eller fordømte til Død, hvilket vilde være en voldsom Forvanskning af Stedets Mening. Naar Apostelen kalder Christus „alle Menneskers Frelser, og meest deres, som troe," saa angives de Troende aabenbart som en Deel af „alle Mennesker," hvis „Frelser" Christus siges at være. Naar Johannes erklærer, at Christus er „Forsoning for vore Synder, dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens Synder," saa angives de Troende først, og identificeres eller stilles i Classe med Apostelen, ved Udtrykket „vore Synder," og naar der siden føies til, „dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens Synder," saa er det aabenbart, at dette Udtryk skal tages i den videste Forstand, som omfattende hele Menneskeheden.

Skriften er sin egen bedste Fortolker; og hvor det kan lade sig gjøre, skulde den ene Sætning forklares ved den anden. Hvis det derfor kunde paavises, at de samme Skribenter paa andre Steder have brugt disse almindelige Udtryk, for dermed at betegne de Udvalgte eller Troende, som saadanne, vilde der være stor Rimelighed for Calvinisternes Indskrænkning; men dette er saa langt fra at være Tilfældet, at de Udvalgte eller Troende, som saadanne, bestandig i Skriften sættes i Modsætning til „Verden." De universale eller almindelige Udtryk i de citerede Steder bruges aldrig i Skriften om de Udvalgte eller Troende, som saadanne. Naar Apostelen Johannes siger, at Christus er Forsoning for den ganske Verdens Synder, saa kan den Mening, hvori han bruger Udtrykket, læres af et andet Udtryk

hos ham, hvor han siger: „den ganske Verden ligger i det Onde." Naar Apostelen Paulus siger, at Christus smagte Døden for Alle, bruger han Udtrykket „Alle" i en ligesaa viid og omfattende Betydning, som naar han belærer os om, at alle Mennesker opstaae fra de Døde, „Enhver i sin egen Orden." Naar Christus lærer os, at han kom „ikke for at dømme Verden, men at Verden skal blive frelst ved ham," saa sigter han til den samme Verden som han taler om, naar han siger til sine Disciple, „dersom I vare af Verden, vilde Verden elske sit Eget; men efterdi I ikke ere af Verden, men jeg haver udvalgt Eder af Verden, derfor hader Verden Eder." Vi maae derfor komme til den Slutning af de Skriftsteder, hvor der tales om Christi Død og almindelige Udtryk bruges, at Christi Forsoning udstrækker sig saaledes til hele Menneskeheden, at den gjør Frelse mulig for Alle.

II. Vort andet Beviis bygges paa de Steder, som sætte Christi Død i Modsætning til de første Forældres Fald. 1 Cor. 15, 22. „Thi ligesom Alle døde i Adam, saa skulle og Alle levendegjøres i Christo." Det indrømmes, at Legemets Opstandelse paa dette Sted er Undersøgelsens Hovedgjenstand, men ikkedestomindre er her et klart Beviis for, at Christus døde for alle Mennesker, saaledes at han gjorde Frelsen opnaaelig for dem. Thi dersom alle Mennesker ved hans Døds og Opstandelses Kraft skulle blive gjenløst fra Graven, saa vil deraf følge, at alle Mennesker vare repræsenterede ved Christus i Gjenløsningspagten; og hvis det er saa, maa han have døet som Forsoning for deres Synder; og hvorledes han skulde gjøre dette uden at tilsigte, at gjøre Frelsen mulig for dem alle, vil blive meget vanskeligt at forene med Fornuft og den hellige Skrift.

Rom. 5. 15, o. f. v. „Men det er ikke saaledes med Naadegaven, som med Faldet; thi døde de Mange formedelst den Enes Fald, da har meget mere Guds Naade og Gave, ved det ene Menneskes Jesu Christi Naade, udbredt sig overflødig til Mange. Altsaa, ligesom formedelst Eens Fald Fordømmelse kom over alle Mennesker, saaledes skal og formedelst Eens Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse komme over alle Mennesker." Her fremstilles „Naadegaven" som overgaaende eller gaaende udover „Faldet" eller „Overtrædelsen," hvilket den ikke kunde gjøre dersom den alene tilsigtede at gjøre Frelse mulig for en Deel af dem, som faldt ved „Overtrædelsen." Fremdeles, da „alle Mennesker" fremstilles her som bragte under Fordømmelse ved „den Enes Fald," saa siges „Naadegaven" ogsaa at

komme „over alle Mennesker til (eis) Livsens Retfærdiggjørelse." Dette indeholder en Sandsynlighed for Frelse; og af denne Sætning er det ligesaa klart at alle kunne blive frelste ved Christus, som at Alle ere fordømte i Adam.

III. Vort tredie Beviis grundes paa de Steder, som lære, at Christus døde for Saadanne, som enten fortabes eller kunne fortabes. 2 Pet. 2, 1. „Men der vare og falske Propheter iblandt Folket, ligesom der og iblandt Eder skulle komme falske Lærere, som skulle indføre fordærvelige Secter, og nægte den Herre, som dem kjøbte; hvilke skulle føre over sig selv en hastig Fordærvelse." 1 Cor. 8, 11. „Og den skrøbelige Broder, for hvis Skyld Christus døde, vil fortabes formedelst denne din Kundskab." Rom. 14, 15. „Led ikke ved din Mad Den i Fordærvelse, for hvis Skyld Christus er død." Andre Steder af samme Slags kunde blive anførte, men vi troe, at disse ere tilstrækkelige for at vise, at Nogle af dem, som ere blevne kjøbte ved Christus, og for hvilke han døde, fortabes eller kunne fortabes. Men da de vare kjøbte ved Christus, og da han døde for dem, overeensstemmende med det, som allerede er bleven paaviist, saa var deres Frelse engang mulig; og dersom det var muligt, at Nogle af dem, som fortabes, kunde være blevne frelste, saa kan man med Rimelighed deraf udlede den Slutning, at hele Menneskehedens Frelse er bleven gjort mulig ved Christi Forsoning.

IV. Vort fjerde Beviis grundes paa de Steder, som give Fuldmagt til at prædike Evangeliet for alle Mennesker, og opfordre alle Mennesker til Omvendelse og Tro. Her ville vi først anføre det store Hverv, som Christus gav sine Apostle. Matth. 28, 19. 20. „Gaaer derfor hen og lærer alle Folk og døber dem i Navnet Faderens, og Sønnens og den Hellig-Aands, og lærer dem at holde alt det, jeg haver befalet Eder; og see, jeg er med Eder alle Dage, indtil Verdens Ende." Marc. 16, 15. 16. „Og han sagde til dem: gaaer bort i al Verden, og prædiker Evangelium for al Skabningen. Hvo, som troer og bliver døbt, skal blive salig, men hvo, som ikke troer, skal blive fordømt." Fremdeles, for at vise, at det bliver gjort til Pligt for alle Mennesker, at omvende sig og troe, henvise vi til følgende Steder. Joh. 3, 18 og 36. „Hvo, som troer paa ham, dømmes ikke; men hvo, som ikke troer, er allerede dømt, thi han haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns Navn. Hvo, som troer paa Sønnen, haver et evigt Liv; men hvo, som ikke troer paa Sønnen, skal ikke see Livet; men Guds Vrede bliver over ham." Joh. 20, 31. „Men

dette er skrevet, paa det at I skulle troe, at Jesus er Christus, den Guds Søn, og at I, som troe, skulle have Livet i hans Navn." Ap. Gjern. 16, 31. „Troe paa den Herre Jesum Christum, saa skal du vorde salig" og 17, 30. „Gud derfor, som haver baaret over med Vankundighedens Tider, byder nu alle Mennesker allevegne at omvende sig."

Vi citere de ovenfor anførte Steder som et Exempel paa det almindelige Indhold af Evangeliets Erklæring og Fordring. Men for at vi kunne forstaae den uimodstaaelige Kraft af det Beviis, som gives ved disse Steder for den Lære, at Frelse er gjort opnaaelig for alle Mennesker, ville vi bemærke:

1. At Evangelium betyder glædeligt Budskab. Det er et Budskab om Fred og Frelse.

2. At den Befaling at prædike dette Evangelium gives i almindelige Udtryk. Apostelene befales, at „gaae bort i al Verden og prædike Evangelium for al Skabningen." De befales at gaae og „lære alle Folk," og at lære dem „at holde Alt det, som er bleven dem befalet."

3. Omvendelse til Gud og Tro paa Evangeliets Budskab og Frelsens Plan, fordres af Alle, for hvem Evangeliet prædikes. Intet kan blive klarere end dette af de ovenfor anførte Steder. „Alle Mennesker allevegne" befales „at omvende sig." Forjættelsen, der gives den som troer, er, at han „skal blive salig," han „skal ikke blive fordømt," og han „skal have Livet" i Christi Navn. Under den Forudsætning, at Frelse er gjort opnaaelig for alle Mennesker, er Rigtigheden og Overeensstemmelsen af alt dette indlysende; men under den Forudsætning, at Frelse kun er gjort opnaaelig for den udvalgte Deel af Menneskeheden (ifølge Calvinismens Læresætninger), maae vi benægte, at de ovenfor fastsatte (calvinistiske) Principer ere blevne beviiste ved Skriften, eller indvikle os selv i en aabenbar Modsigelse og Absurditet. Dette kan tydeligt blive viist paa følgende Maade. 1. Evangeliet er glædeligt Budskab, eller, som det tydeligt udtrykkes i Skriften, det er „en stor Glæde, som skal vederfares alt Folket." Dersom nu Evangeliet kun fremstiller Frelsen som mulig for de Udvalgte, saa kan det ikke være glædeligt Budskab for dem, til hvis Frelse det ikke indeholder nogen mulig Foranstaltning. Dersom man siger, at det i det Mindste medfører timelige Goder, og de almindelige „uvirksomme" Kaldelser og Indvirkninger af Aanden paa alle Mennesker, saa svare vi, at Antagelsen af dette, ifølge det Calvinistiske System, er saa langt fra at gjøre de Ikkeudvalgtes Tilstand mere

taalelig, eller tilveiebringe det mindste Beviis for, at Evangeliet kan være glædeligt Budskab for dem, at det kun forhøier deres Tilstands Elendighed og tilveiebringer et Beviis mere for, at Evangeliet ikke kan være glædeligt Budskab for dem, eller „en stor Glæde, som skal vederfares alt Folket."

(1). Dersom alle disse timelige Goder eller Velsignelser i Livet, flyde af Gjenløsningspagten, hvilket Calvinisterne ikke nægte, saa vilde deraf følge, at dersom Christi Forsoning ikke var, kunde selv den personlige Tilværelses Gode aldrig være blevet nydt undtagen af det første syndende Par, og følgelig vilde ingen Andre være blevne udsatte for personlige Lidelser; derfor, da det er klart, at selv Ikketilværelse vilde være at foretrække for en uundgaaelig, bevidst og evig Elendigheds Tilstand, saa er det ogsaa klart, at Livet, med de det tilhørende Goder, ifølge Calvinismen, ikke er en Velsignelse men en Forbandelse for de Ikkeudvalgte; og dersom de modtage dette ved Evangeliet eller Christi Forsoning, at selve Evangeliet maa være dem en Forbandelse. Naar fremdeles, som Calvinisterne lærer, disse timelige Goder samt den Helligaands almindelige Kaldelse og Indflydelse, ikke kunne blive virksomme hos Nogen undtagen de Udvalgte, og da Misbrugen af disse Goder samt Forkastelsen af denne Evangeliets og Aandens „almindelige Kaldelse," vil kun blive til større Fordømmelse og Elendighed, saa følger deraf, at da den Ikkeudvalgte (Forkastede) umuligt kan undgaae denne Misbrug og Ringeagt, saa ville Livets Goder samt Evangeliets og Aandens Kaldelser og Indvirkninger, uundgaaelig tjene til at forøge deres Elendighed og blive dem til en virkelig Forbandelse.

(2). Det Hverv at prædike Evangelium er givet i almindelige Udtryk. Dersom det nu fordres af alle Mennesker at troe, saa er dette fornuftigt og conseqvent; men er dette kun en Pligt for de Udvalgte, saa gjøre de Ikkeudvalgte Ret i ikke at troe, og kunne følgelig ikke consequent fordømmes for deres Vantro, hvilken Slutning er aldeles modstridende Skriften. Men dersom man siger, at det fordres af de Ikkeudvalgte, at de skulle troe, skjøndt de kunne det ikke, med mindre Gud giver dem den moralske Dygtighed, som han fra Evighed har bestemt at forholde dem, saa vil det følge deraf, at Gud, som ikke siges at være en „streng Herre," fordrer mere af sine Skabninger, end de paa nogen mulig Maade kunne udføre, og fordømmer og straffer dem evigt, fordi de ikke gjøre det, som er absolut umuligt, hvilket er lige stridende imod Fornuft, Retfærdighed og den hellige Skrift.

(3) Omvendelse og Tro fordres af alle Mennesker. Dersom dette benægtes bliver hele Evangeliets Indhold aldeles modsagt, og dem, som kunne blive drevne til en saa frygtelig Stilling, maae vi med Rette antage at være ude af Stand til at bruge Fornuft og Skrift. Men naar det antages, at alle Mennesker opfordres til at omvende sig og troe, saa spørge vi, ifølge Calvinismen, i hvilken Hensigt er denne Fordring bleven gjort? Dersom de Ikkeudvalgtes Frelse er absolut umulig, hvorledes kunde de da blive frelste, selv om vi forudsatte, at de troede? Kunde deres Tro bevirke, at det, som Gud har besluttet, aldrig skulde blive til Virkelighed? Sikkert ikke. Og vi spørge, hvorledes kan Frelse blive forjættet dem som troe, og hvorledes kan der blive truet med Fordømmelse som Følge af Vantro, dersom hverken det Ene eller det Andet i mindste Maade er afhængigt af Menneskets Virksomhed? Vi drives her til den Slutning, ifølge Calvinismen, at baade Frelsen (Maalet) og Troen (Midlerne) ere absolut umulige for de Ikkeudvalgte; og at vi derfor enten maae benægte, at Evangeliet er for dem, og gjør det til deres Pligt, at omvende sig og troe, eller indrømme, at de skulle blive evigt straffede af en retfærdig og barmhjertig Skaber, fordi de ikke opnaaede en umulig Hensigt ved Hjelp af umulige Midler. Det sidste Alternativ indbefatter frygtelige Absurditeter; det første modsiger Bibelen: for Calvinister er der ingen Middelvei; og man maa overlade dem til at vælge deres Stilling for dem selv.

V. Vort femte Beviis grundes paa de Steder, som vise at Frelse tilbydes Alle, og at naar Menneskene gaae Glip af Frelsen, maa det tilskrives deres egen Skyld. 5 Moseb. 30, 19. „Jeg tager i Dag Himmelen og Jorden til Vidne mod Eder, at jeg haver forelagt Dig Livet og Døden, Velsignelsen og Forbandelsen, at Du maa udvælge Livet, paa det Du maa leve, Du og din Sæd." Esajas 55, 7. „Den Ugudelige forlade sin Vei, og hver (som gjør) Uret, sine Tanker, og omvende sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive." Ezech. 33, 11. „Siig til dem: (saa sandt) jeg lever, siger den Herre, Herre: jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død, men i det, at den Ugudelige omvender sig fra sin Vei, at han maa leve: vender om, vender om fra Eders onde Veie, thi hvorfor ville I døe, Israels Huus?" Ordspr. 1, 24. 25, „Efterdi jeg raabte, og I vægrede Eder; jeg udrakte min Haand, og Ingen gav Agt (derpaa). Og I have ladet alt mit Raad fare, og I ville ikke (lide) min Straf." Joh. 5, 40. „Og I ville ikke

komme til mig, at I kunne have Livet." Joh. 3, 19. „Men denne er Dommen, at Lyset er kommet til Verden, og Menneskene elskede mere Mørket end Lyset; thi deres Gjerninger vare onde." Matth. 23, 37. „Jerusalem! Jerusalem! du som ihjelslaaer Propheterne, og stener dem, som ere sendte til dig, hvor ofte vilde jeg forsamle dine Børn, ligerviis som en Høne forsamler sine Kyllinger under Vingerne? og I vilde ikke." 2 Pet. 3, 9. „Herren forhaler ikke Forjættelsen — saaledes som Nogle agte det for en Forhaling, — men haver Langmodighed med os, i det han ikke vil, at Nogen skal fortabes, men at Alle skulle komme til Omvendelse." Aabenb. 22, 17. „Og Aanden og Bruden sige: kom! og hvo, som hører, sige: kom! Og hvo, som tørster, komme! og hvo, som vil tage Livsens Vand uforskyldt."

De Skriftsteder, som høre til denne Klasse, ere meget talrige, men de ovenanførte ere saa udførlige, at det er unødvendigt at anføre flere Steder. Det staaer nu kun tilbage for os at undersøge, paa hvilken Maade Calvinisterne have søgt at undgaae deres Beviiskraft. Da der ikke ere Skriftsteder saa tydelige og udførlige, at de kunne modsættes disse, og vise, at Christus ikke døde saaledes for alle Mennesker, at han gjorde Tilbudet om Frelse gyldigt for alle, og gjorde deres Fordømmelse, som fortabes, afhængig af deres egen Skyld, — saa er Sandheden af denne Hovedsætning sjelden bleven nægtet af Nutidens Calvinister. Men den store Vanskelighed er, at forene Calvinismens Principer med den Lære, som her er bleven saa tydeligt fastsat og bestemt. Deres Hovedvei har været, at variere over Naturen af almindelig og virksom (særegen) Kaldelse, Forskjellen paa naturlig og moralsk Dygtighed, Uimodstaaeligheden af Guds Naade o. s. v.; og derpaa, (som om de vare sig selv bevidst, at de havde feilet i deres Forsøg paa at forene deres Principer med Bibelens Sandhed), have de opgivet Spørgsmaalet, og taget det for givet, at de calvinistiske Læresætninger, (netop dem, som Talen er om), ere sande; de have udbredt sig i pathetiske Paamindelser angaaende den menneskelige Forstands Svaghed, og Ugudeligheden af at et Menneske dømmer Gud.

For at det endnu klarere kan sees, at dette er den Vei, Calvinisterne have fulgt i denne Sag, vil jeg her fremstille et Citat af en af deres Hovedforfattere.

„Forskjellige Distinctioner ere blevne fremsatte for at kaste Lys paa denne dunkle Gjenstand. Man har sagt, at den ydre Kaldelse udstrækkes til de Udvalgte og de Forkastede paa forskjellig Maade. Den henvender sig fornemmelig og directe til de Udvalgte, idet Evan-

geliets Tjeneste er bleven indstiftet for deres Skyld, for at samle dem i Kirken. Den tager for det Andet indirecte Hensyn til de Forkastede, fordi de ere sammenblandede med de Udvalgte, som kjendes af Gud alene, og følgelig kunde Evangeliet ikke rettes til dem, uden at ogsaa de Forkastede vare med indbefattede deri. Denne Foranstaltning har man søgt at tydeliggjøre ved at sammenligne den med Regn, som idet den falder paa Jorden ifølge en almindelig Naturlov, for at frugtbargjøre Jordbunden, falder (ogsaa) paa Steder, hvor den ikke gjør nogen Nytte, saasom paa Klipper og Sandørkener. Fremdeles har man sagt, at Hensigten med den ydre Kaldelse kan betragtes i et dobbelt Lys, efter som man tager Hensyn til Gud eller til selve Kaldelsen; og disse to Ting maae adskilles, som Arbeiderens Formaal og Arbeidets Formaal. Arbeidets eller den ydre Kaldelses Formaal, er Menneskenes Frelse, fordi det er den naturlige Hensigt med Evangeliets Prædiken at føre dem til Omvendelse og Tro. Men dette er ikke Arbeiderens, Guds Formaal; han tilsigter ikke at frelse Alle, som ere kaldede, men dem alene, som han har besluttet at give den virksomme eller kraftige Naade. Det skal ikke forundre mig at finde, at denne Adskillelse ikke har formindsket Vanskelighederne i Eders Begreber. Medens de love at give en Opløsning deraf, ere disse hverken mere eller mindre end en Gjentagelse af Vanskeligheden med andre Ord. Jeg skal knytte hertil en anden Bemærkning, som ofte er bleven gjort, nemlig den, at skjøndt Gud ikke har til Hensigt at frelse de Forkastede, kalder han dem dog ved Evangeliet; thi han siger dem hvad der vilde være ham behageligt, nemlig, at de skulde omvende sig og troe, og han forjætter oprigtigt alle dem evigt Liv, som ville udføre dette. Evangeliets Kaldelse viser ikke hvad han her har bestemt at gjøre, men hvad han vil at Menneskene skulle gjøre. Af hans Forjættelser, hans Trudsler og hans Indbydelser fremlyser det kun, at det vilde være ham behageligt, at alle Mennesker gjorde deres Pligt, fordi han nødvendigviis bifalder sine Skabningers Lydighed, og fordi det er hans Hensigt at frelse nogle af dem; men Udfaldet viser, at han ikke havde i Sinde at frelse dem alle; og dette skulde ikke synes forunderligt, da han ingen Forpligtelse havde til at gjøre det. Burke har, i sin Afhandling om det Ophøiede og Skjønne, (idet han taler om Isaak Newton's Forsøg paa at forklare Tyngdekraften ved Forudsætningen af en fiin elastisk Æther), bemærket at „naar vi gaae blot et Skridt udover de Egenskaber hos Tingene, som umiddelbart kunne føles eller erkjendes, saa forlade vi vor Dybsindighed. Alt hvad vi gjøre bagefter er blot en afmægtig og intet-

sigende Anstrængelse, som viser, at vi ere i et Element, som ikke tilhører os." Jeg troer ogsaa, at vi maae erklære disse Forsøg paa at forene Evangeliets almindelige Kaldelse med Guds Oprigtighed at være en afmægtig Anstrængelse for at rede os selv ud af Theologiens Dybder. Disse Anstrængelser ere imidlertid langt fra at fjerne Vanskelighederne. Vi troe, paa Grund af Skriftens Autoritet, at Gud har besluttet, at skjænke Nogle Frelse, og at foreholde Andre den. Vi vide tillige, at han tilbyder Alle Frelse, i Evangeliet; og at forudsætte, at han ikke mener det oprigtigt, vilde være det samme som at nægte, at han er Gud. Det kan være rigtigt, at søge at forene disse Ting, thi Kundskab er altid attraaelsesværdig, og det er vor Pligt at søge den, forsaavidt som den kan erholdes. Men dersom vi finde, at vi ikke kunne gaae udover en vis Grændse, saa lad os være tilfreds med at forblive i Uvidenhed. Lad os imidlertid betænke, at vi i nærværende Tilfælde alene ere uvidende om Sammenhængen imellem eller Foreningen af to Sandheder, og ikke om selve Sandhederne, thi disse ere klart fremstillede i Skriften. Vi bør derfor troe dem begge, skjøndt vi ikke kunne forene dem. Maaskee er denne Gjenstand for høi for den menneskelige Forstand i dens nærværende Tilstand. Det kan vel være, at skjøndt vore Forestillinger om de guddommelige Hensigter synes at være rigtige, er der dog en eller anden Misforstaaelse, som giver Anledning til Vanskeligheden. I Theologiens Studium paamindes vi ved ethvert Skridt om at være ydmyge, og føle Troens Nødvendighed eller en ubetinget Afhængighed af H'ans Vidnesbyrd, som alene kjender sig selv fuldkommen, og som ikke vil bedrage os." — (Dick's Theology, 65. Forelæsning.)

Med Hensyn til det Ovenanførte maae vi bemærke, at Dr. Dick fuldkommen antager Almindeligheden af Evangeliets Kaldelse og Indbydelse, men paastaaer tillige, at Gud „alene har til Hensigt at frelse dem, hvilke han har besluttet at give en virksom Naade." At forene dette med Guds Oprigtighed, siger han, efter at have gjentaget adskillige af de almindelig brugte calvinistiske Forklaringer, gaaer ud over Menneskets Evner, og Forsøget derpaa skulde stilles iblandt „de afmægtige Anstrængelser for at rede os selv ud af Theologiens Dybder." Medens dette nu taler for den lærde Forfatters Oprigtighed, er det en smuk Tilstaaelse af, at den menneskelige Fornuft ikke kan forene Calvinismens ledende Principer med Evangeliets Hovedprincip. Calvinismens ledende Princip, som adskiller den fra Arminianismen, er, at Frelse ikke er gjort mulig for alle Mennesker. Evangeliets ledende Princip og meest fremragende Træk

er, at Frelse tilbydes Alle, og at de som fortabes, fortabes ved deres egen Skyld. Det tilstaaes nu, at disse to Sætninger ere uforenelige ved menneskelig Forstand. Hvis dette er saa, naar det skal blive klart beviist af Bibelen, at Evangeliet ikke gjør Frelse mulig for alle Mennesker, saa kan Forsøget paa at forene disse Sætninger betegnes som „en afmægtig Anstrængelse for at rede os selv ud af Theologiens Dybder." Men da denne Sætning er netop det omdisputerede Punct, som vi paastaae aldrig er bleven og aldrig kan blive beviist, saa ville vi sige, at dette kun er „en afmægtig Anstrængelse" af Calvinisterne, „at rede dem selv," ikke udaf „Theologiens Dybder," men udaf Calvinismens Absurditeter!

Enten er det alle Menneskers Pligt at troe Evangeliet, eller det er det ikke. Dersom vi sige, at det ikke er det, saa modsige vi ligefrem de anførte Skriftsteder. Dersom vi sige, at det er det, saa følger deraf, at det er muligt for alle Mennesker at troe, eller ogsaa er det nogle Menneskers Pligt at gjøre det, som er absolut umuligt; hvilket er absurd. Men dersom vi antage, at det er muligt for alle Mennesker at troe, saa følger deraf, enten at de, som Gud har besluttet at foreholde den moralske Dygtighed til at troe, ikke destomindre kunne troe, eller ogsaa har han ikke besluttet saaledes med Hensyn til Nogen. Antagelsen af den første Sætning, indeholder en Modsigelse, Antagelsen af den sidste tilintetgjør Calvinismen.

Fremdeles, dersom vi antage, at alle Mennesker kunne opnaae Troen, saa følger deraf, at alle Mennesker kunne opnaae Frelse, eller at nogle Troende maae fortabes. Det Sidste modsiger Skriften, det Første strider imod Calvinismen.

Da vi endvidere have paaviist af Skriften, at de som ikke erholde Frelse, ere selv Aarsag deri, men ikke Gud, saa følger deraf, paa en ganske naturlig Maade, at alle Saadanne, som fattes den frelsende Tro, fattes den ved deres egen Skyld; men dersom Alle, som fattes den frelsende Tro, fattes den formedelst deres egen Skyld, saa kan deres Mangel paa Tro ikke være en Virkning alene af den guddommelige Beslutning, at foreholde dem den moralske Dygtighed til at troe, thi ellers blive de gjorte ansvarlige, ja endog strafværdige, for den guddommelige Beslutning. At forudsætte, at Mennesker ere ansvarlige og strafværdige for den guddommelige Beslutning, er enten det Samme som at forudsætte, at Guds Beslutninger ere urigtige, hvilket er ugudeligt, eller det Samme som at forudsætte, at Mennesker skulle straffes evigt for det, som er ret, hvilket er ligesaa uskriftmæssigt som det er absurd. For at undgaae

de Consequentser, som følge af Calvinisternes Sætning, (at de Forskudte straffes retfærdigt for deres Vantro, uagtet Gud har besluttet at foreholde dem den Dygtighed, uden hvilket det er umuligt for dem at troe), stræbe de at omgaae Spørgsmaalet, ved at paastaae, at den Forskudte vedbliver med Villie i sin Vantro, og at han i at forkaste Evangeliet handler ifølge eget Valg. Men istedetfor at fjerne Vanskeligheden, bringer dette den kun et Skridt videre; thi hvis de Forskudte, som Calvinisterne sige, ikke have Kraft eller Evne til at ville, eller til at vælge anderledes end de gjøre i dette Tilfælde, saa kunne de ikke være mere strafværdige for deres forkeerte Villie og ugudelige Valg end om de vare berøvede alle sjælelige og moralske Evner ligesom en Stok eller Steen. At forfølge dette Beviis videre, er unødvendigt. Det er umuligt ved nogen Udflugter eller philosophiske Distinctioner, at undgaae den Slutning, — overeensstemmende med de Skriftsteder, som vi have anført for at vise, at naar Mennesker forfeile Frelse, maa det tilskrives deres egen Skyld, — at Christi Forsoning har gjort Frelse opnaaelig for alle Mennesker.

VI. Vort næste Beviis grundes paa de Steder, som lære Muligheden af endeligt eller sildigt Frafald fra Troen, og advare de Christne derimod.

Da Læren om Frafald specielt vil blive behandlet paa sit Sted, ville vore Bemærkninger her blive kortfattede, og hovedsagelig have til Hensigt at vise den nødvendige Forbindelse imellem de to store bibelske Lærdomme, — Muligheden af et endeligt Frafald, og Muligheden af Frelse for Alle. Disse to Læresætninger styrke og understøtte hinanden, saa at dersom vi antage den ene, kunne vi ikke, uden aabenbar Inconseqvents, nægte den anden. Da Calvinismen benægter enhver Mulighed til Frelse for de Forskudte, saa tilsikkrer den de Udvalgte en absolut og ufeilbarlig Frelse.

Dersom det da kan blive paaviist, at Nogle endelig ere frafaldne eller staae i Fare for endelig at falde fra Naadestanden, eller fra en haabefuld Tilstand, med Hensyn til evig Frelse, til en haabløs Tilstand, saa vil deraf følge, at da Nogle, som fortabes, engang vare i en Tilstand, hvor de kunde frelses: saa er Frelse mulig for disse af Calvinisterne saakaldte Forskudte; og naar dette er beviist, kan Muligheden af Frelse for alle Mennesker ikke benægtes.

Da Skriften fremstiller Exempler paa, at Nogle ere faldne fra en haabefuld til en haabløs Tilstand, saa er den ogsaa fuld af Advarsler for de Retfærdige, som vise, at de ikke ere sikkre for Muligheden af et lignende Frafald. 2 Thess. 2, 10—12. „Fordi

de ikke annammede Sandhedens Kjærlighed til deres Frelse. Derfor skal Gud og sende dem kraftige Vildfarelser, at de skulle troe Løgnen; paa det at alle de skulle dømmes, som ikke troede Sandheden, men havde Velbehag i Uretfærdighed." Af dette Sted er det klart 1. At disse Personer vare engang i en haabefuld Tilstand, — de „kunde" være blevne „frelste;" følgelig var deres Tilstand høiere og bedre end deres, som Calvinisterne kalde forskudte. 2. De faldt fra denne Tilstand til en haabløs, gudsforladt Tilstand, — de vare retlig eller lovformelig overgivne, og hjemsøgt af Gud med „kraftig Vildfarelse, at de skulde troe Løgnen, paa det at de alle skulde dømmes;" følgelig kunde de ikke have hørt til de calvinistiske Udvalgte. Hebr. 6, 4—6. „Thi det er umuligt, at de, som engang ere blevne oplyste, og som have smagt den himmelske Gave, og ere blevne deelagtige i den Hellig-Aand, og have smagt Guds gode Ord, og den tilkommende Verdens Kræfter, og falde fra, („og dog ere faldne fra," — Macknight), atter kunne fornyes til Omvendelse." Vi indlade os ikke her i nogen Discussion om disse Frafaldnes særegne Charakteer, men bemærke kun. 1. At deres Frafald var haabløst, — det var „umuligt atter at kunne fornye dem til Omvendelse;" dette indrømme Calvinisterne. 2. Deres Tilstand havde tidligere været haabefuld. Dette er klart af den Grund som angives for den paafølgende Haabløshed af deres Tilstand. Dersom nu deres haabløse Tilstand, saaledes som det fremstilles her, fremgik af Umuligheden af „at fornye dem atter til Omvendelse," saa følger nødvendigviis deraf, at dersom de kunde være blevne saaledes „fornyede," vilde deres Tilstand have været haabefuld. Og var det saaledes, da var deres Tilstand engang haabefuld. Thi Haabløsheden af deres Tilstand bliver gjort indlysende, ikke ved „Umuligheden" af „atter at fornye dem" til en ægte Omvendelse, som de (ifølge Calvinismen), aldrig havde oplevet, men af den samme Omvendelse, som de engang havde. Dette er klart af den Vægt, som lægges paa Ordet „atter" — „det er umuligt atter at fornye dem til Omvendelse." Derfor følger deraf, at deres tidligere Omvendelse var ægte; og disse Frafaldne vare saaledes aabenbart gaaede over fra en haabefuld til en haabløs Tilstand. Da de calvinistiske Forskudtes Tilstand aldrig er haabefuld, saa kunne de ikke have hørt til denne Classe; og da de calvinistiske Udvalgtes Tilstand aldrig er haabløs, saa kunne de heller ikke have hørt til den Klasse. Det er saaledes aabenbart, at de ovenanførte Steder kunne ikke fortolkes efter calvinistiske Principer;

og heller ikke paa nogensomhelst anden Maade, uden at antage Muligheden af Frelse for alle Mennesker.

Fremdeles indrømme Calvinisterne, at Skriften er fuld af Forsigtighedsregler for de Retfærdige og Advarsler mod Frafald. Af dette kan der sluttes, — 1. At, under den Forudsætning at de Retfærdige ikke staae i nogen Fare for et endeligt Frafald, kan der ikke være nogen Grund til at advare dem imod det. 2. Dersom de Retfærdige staae i Fare for et endeligt Frafald, saa følger deraf, enten at de Forskudte, ifølge Calvinismen, kunne faae Tilgivelse her, eller at de Udvalgte kunne evigt fortabes; — hvilke Alternativer begge omstøde de calvinistiske Læresætninger, og vise, at de Forsigtighedsregler og Advarsler, som i Skriften gives de Retfærdige, alene kunne fortolkes paa en følgerigtig Maade under den Forudsætning, at Frelse kan opnaaes af alle Mennesker.

Summen af det som er bleven sagt, er i Korthed denne: Skriften beviser den af os fremstillede Sætning,

1. Ved saadanne Steder, i hvilke der bruges almindelige Udtryk, naar der tales om Døden eller om Christi Forsoning.

2. Ved de Steder, som fremstille Modsætningerne mellem Christi Død og vore første Forældres Fald.

3. Ved de Steder, som lære, at Christus døde for Saadanne, som forgaae eller kunne forgaae.

4. Ved de Steder, som give Fuldmagt til at prædike Evangeliet for alle Mennesker, og fordre, at alle Mennesker skulle omvende sig og troe.

5. Ved de Steder, som vise, at Frelse tilbydes Alle, og at Menneskene selv bære Skylden for, om de ikke opnaae den.

6. Ved de Steder, som lære Muligheden af et endeligt Frafald fra Troen, og advare de Christne derimod.

Af alle disse Skriftsteders Tendents og uforfalskede Mening, troe vi det maa være bleven gjort indlysende, at Christi Forsoning udstrækker sig til alle Mennesker, saaledes, at den gjør deres Frelse opnaaelig.

I denne Udvikling have vi ligefrem appelleret til Skriften, og skjøndt vi kun have anført et lille Antal Steder, som directe angaae dette Spørgsmaal, saa ansee vi det dog unødvendigt at anføre flere Citater for dette Hovedpunct.

Det staaer nu tilbage at betragte de Steder, af hvilke Calvinisterne udlede Beviser for deres særegne Anskuelser om Prædistination (Forudbestemmelse), Udvælgelse o. s. v., saavelsom ogsaa

at prøve de fremragende Grunde, hvorved den heri fremstillede Anskuelse er bleven forsvaret eller angreben. Men disse Puncter udsætte vi til en anden Forelæsning.

Spørgsmaal til femtende Forelæsning.

1. Hvilken er Hovedsætningen, som betragtes i denne Forelæsning?
2. Paa hvilken Klasse af Skriftsteder grundes det første Beviis?
3. Hvilke ere de anførte Steder?
4. Paa hvilken Maade forsøge Calvinisterne at undgaae deres Beviiskraft?
5. Hvad skal man svare paa deres Raisonneren og Slutninger om denne Gjenstand?
6. Paa hvilken Klasse af Skriftsteder bygges det andet Beviis, og hvilke ere de Steder?
7. Paa hvilken Klasse af Skriftsteder bygges det tredie Beviis?
8. Hvilke ere de Steder, og hvorledes udledes Beviset?
9. Paa hvilken Klasse af Skriftsteder bygges det fjerde Beviis?
10. Hvilke ere de Steder, og hvorledes udledes Beviset?
11. Paa hvilken Klasse af Skriftsteder bygges det femte Beviis?
12. Hvilke ere de anførte Steder?
13. Paa hvilken Maade have Calvinisterne svaret?
14. Af hvilken Forfatter anføres der et Sted for at oplyse Sagen?
15. Hvad siges der med Hensyn til dette Citat?
16. Paa hvilken Maade bliver det fra disse Skriftsteder hentede Beviis udført?
17. Paa hvilken Klasse af Steder bygges det sjette Beviis?
18. Hvilke to store Lærdomme siges her at være nøie forbundne?
19. Hvilke ere de anførte Skriftsteder?
20. Hvorledes bygges Beviset paa dem?
21. Hvorledes bygges et Beviis paa Forsigtighedsregler, som gives de Christne?
22. Hvorledes er det hele sammenfattede Beviis, som indeholdes i denne Forløsning?
23. Hvilken vigtig Sætning stadfæstes ved dette Beviis?
24. Hvilke vigtige Puncter udsættes til en anden Forelæsning?

Sextende Forelæsning.

Forsoningens Udstrækning — Forudbestemmelse, Udvælgelse, Forudvidenhed og Souverainitet.

I den foregaaende Forelæsning søgte vi at vise, ved ligefrem at appellere til Skriften, at Forsoningen udstrækker sig til alle Mennesker, saaledes, at den gjør Frelsen mulig for Alle.

At der i Bibelen ikke ere nogen Steder af en ligefrem og positiv Charakteer, som modbevise denne Sætning, er, selv af Calvinisterne, almindelig bleven indrømmet. Dog have de, ved at udlede Slutninger af Skriften, saavelsom ogsaa ved en Række af philosophiske Raisonnements, søgt at opbygge og opretholde et Læresystem, som fremstiller en partiel Forsoning, eller i det Mindste en Forsoning, som ikke gjør Frelsen opnaaelig for alle Mennesker.

For at opretholde dette System, udlede Calvinisterne deres Argumenter fra Guds Forudvidenhed, Forudbestemmelse, Udvælgelse, den guddommelige Magtfuldkommenhed o. s. v., saaledes som de, ifølge deres Opfattelse, ere blevne lærte i Bibelen. En speciel Undersøgelse af disse Gjenstande, der gaaer ud paa at vise, at der, ifølge en sand og sund Skriftfortolkning, ikke kan udledes fra denne Kilde nogen god Grund imod den almindelige Sætning, som vi have søgt at opretholde — er den Sag, som nu gjør Fordring paa vor Opmærksomhed.

At Læresætningerne om den guddommelige Forudvidenhed, om den guddommelige Magtfuldkommenhed, om Forudbestemmelse og Udvælgelse, læres i Bibelen, tilstaaes ligesaagodt

af Arminianere som af Calvinister. Ingen, som antager Aabenbaringens Sandhed, kan benægte dem. Men med Hensyn til deres sande Betydning har der været megen Strid; heller ikke er det sandsynligt, at der om disse vanskelige Spørgsmaal snart skal bringes tilveie en Enighed i Anskuelse blandt dem, som bekjende sig til Christendommen. Arminianerne forstaae disse Gjenstande, som de fremstilles i Skriften, i fuldkommen Overeensstemmelse med den store Lære om den almindelige Gjenløsning, som, overeensstemmende med den Sætning, der blev stadfæstet i vor sidste Forelæsning, sørger for at Frelsen blev mulig for alle Mennesker; hvorimod Calvinisterne forstaae dem paa en saadan Maade, at de deraf udlede Beviser, tilstrækkelige, efter deres Mening, til at stadfæste deres eiendommelige Anskuelser om en particulair Gjenløsning og en speciel Omsorg for de Udvalgtes Frelse, til Udelukkelsen af al Mulighed til Frelse for den øvrige Deel af Menneskeheden.

Vi skulle nu overveie, om Calvinisterne virkelig af Skriften kunne erholde en Stadfæstelse af deres eiendommelige Anskuelser om disse Gjenstande. Men for at vi kunne gaae saa redelig tilværks som muligt, ville vi først i Korthed fremstille Hovedtrækkene af deres System med de samme Udtryk som deres egne anerkjendte Troesbekjendelser indeholde.

Da den „Westminster Troesbekjendelse" ikke blot er den skotske Kirkes Rettesnor, men ogsaa de engelske og amerikanske Presbyterianeres, anføre vi det tredie Capitel deraf, som følger:

„3. Ved Guds Beslutning, tagen for at aabenbare hans Herlighed, ere nogle Mennesker og Engle forudbestemte til evigt Liv og andre til evig Død.

„4. Disse saaledes forudbestemte Engle og Mennesker, ere specielt og uforanderligt bestemte, og deres Tal er saa sikkert og bestemt, at det hverken kan blive forøget eller formindsket.

„5. De af Menneskene, som ere forudbestemte til Livet, har Gud, før Verdens Grundvold blev lagt, overeensstemmende med sin evige og uforanderlige Beslutning og sin Villies hemmelige Raad og Velbehag, udvalgt i Christus, til evig Herlighed, udaf sin pure Naade og Kjærlighed, uden nogen Forudseen af Tro eller gode Gjerninger, eller Vedbliven i nogen af dem, eller nogen anden Ting i Skabningen, der, som Betingelse eller Aarsag, kunde bevæge ham dertil, og alt dette til sin herlige Naades Priis.

„6. Da Gud har bestemt de Udvalgte til Herlighed, saa har han, ved sin Villies evige og absolut frie Beslutning, forordnet alle Midlerne dertil; hvorfor de som ere udvalgte, (da de ere faldne i Adam), ere gjenløste ved Christus, ere virkelig kaldte til Tro paa Christus, ved hans i rette Tid virkende Aand; ere retfærdiggjorte, adopterede som Sønner, helliggjorte, og bevarede ved hans Kraft formedelst Troen til Frelse. Heller ikke ere andre end de Udvalgte alene gjenløste ved Christus, virkeligt kaldede, retfærdiggjorte, adopterede, helliggjorte og frelste.

„Den øvrige Deel af Menneskeheden behagede det Gud efter sin egen Villies urandsagelige Raad, — hvorved han efter Behag udstrækker eller tilbageholder sin Naade, for at herliggjøre sin uindskrænkede Magt og Herredømme over sine Skabninger — at forbigaae og at bestemme dem til Vanære og Straf for deres Synder, til sin herlige Retfærdigheds Priis."

For endnu mere at fuldstændiggjøre Beretningen om eller Referatet af denne Lære, anføre vi ogsaa af den „udførlige Catechismus," som er antaget af den skotske Kirke, Svarene paa det tolvte og trettende Spørgsmaal.

„Guds Beslutninger ere de vise, frie og hellige Acter, som fremgaae af hans Villies Raad, hvorved han, fra Evighed af, for sin egen Herligheds Skyld, uforanderligt har bestemt Hvadsomhelst, der kommer til at foregaae i Tiden, især deleshed angaaende Engle og Mennesker." — „Ved en evig og uforanderlig Beslutning, ud af sin pure Kjærlighed, for at hans herlige Naades Priis skulde blive aabenbaret paa rette Tid, har Gud udvalgt nogle af Englene til Herlighed; og han har i Christus udvalgt nogle Mennesker til evigt Liv og Midlerne dertil; og han har ogsaa, ifølge sin uindskrænkede Magt og sin urandsagelige Villies Raad, (hvorved han udstrækker eller tilbageholder sin Naade efter Behag) — forbigaaet og forudbestemt den øvrige Deel til Vanære og Straf, som skal komme over dem for deres Synder, til hans Retfærdigheds Herligheds Priis."

Som en Commentar over de ovenfor anførte Artikler og som en kort og indholdsriig Sum af det calvinistiske Systems Hovedtræk, tilføie vi følgende af Dr. Hill:

„Disse Citater meddele Læseren følgende Sætninger, der kunne betragtes at udgjøre den calvinistiske Lære om Forudbestemmelsen, og i hvilke der indeholdes en Forklaring af de fleste derhenhørende eiendommelige Udtryk:

„1. Gud udvalgte af hele Menneskeslægten, som han ifølge sin evige Beslutning eller Forudvidenhed saae indviklet i Skyld og Elendighed, visse Personer, som kaldes de Udvalgte, hvis Navne ere kjendte af ham, og hvis Antal hverken kan blive forøget eller formindsket, da det uforanderligt er bleven bestemt ved hans Beslutning; saa at det Hjælpemiddel, som tilbydes i Evangeliet, i dets hele Udstrækning maa tænkes at have været bestemt forud ved den guddommelige Beslutning.

„2. Da alle Adams Børn vare indbefattede under den samme Skyld og Elendighed, saa havde de Personer, der saaledes bleve udvalgte, Intet i dem selv, som kunde gjøre dem mere værdige til Udvælgelse end Andre; og derfor kaldes Udvælgelsens Beslutning i det calvinistiske System absolut, hvorved der menes, at den ene og alene har sin Grund i og udgaaer fra Guds Velbehag, fordi alle de Omstændigheder, som udmærke de Udvalgte fremfor Andre, ere en Frugt af deres Udvælgelse.

„3. For de saaledes udvalgte Personer har Gud fra Begyndelsen af anviist de Midler, hvorved de kunde blive befriede fra Fordærvelse og Skyld; og ved disse Midler, kraftigt anvendte i rette Tid, fører han dem endeligt til evigt Liv.

„4. Jesus Christus var af Gud bestemt til at være disse Personers Frelser, og Gud gav ham dem for at de skulde blive gjenløste ved hans Blod, kaldede ved hans Aand, og endelig herliggjorte med ham. Alt, hvad Christus gjorde i Egenskab af Midler, var en Følge af denne Faderens oprindelige Bestemmelse, som hos mange Theologer har faaet Navn af Gjenløsningspagten, en Udtryksmaade, som bibringer Ideen om en gjensidig Overeenskomst mellem Christus og Faderen, i hvilken Christus paatog sig hele den Gjerning, som han udførte i sin menneskelige Natur, og som han vedbliver at udføre i Himlen for at frelse de Udvalgte; og Faderen lovede, at de Personer, for hvilke Christus døde, skulde blive frelste ved hans Død. Ifølge Indholdet af denne Gjenløsningspagt betragtes Christi Fortjeneste ikke som Aarsag til Udvælgelsens Beslutning, men som en Deel af denne Beslutning; med andre Ord, Gud blev ikke bevæget ved Christi Mellemkomst til at udvælge visse Personer af hele Menneskeslægten til Frelse og Salighed, men efter at have udvalgt dem, tilveiebringer han alle Midlerne til Frelse gjennem denne Mægling.

„5. Af de visse Personers Udvælgelse følger nødvendigviis, at hele Resten af Adams Slægt forlades i Skyld og Elendighed. Udøvelsen af Guds uindskrænkede Magt med Hensyn til dem, der ikke ere

udvalgte, kaldes Forskydelse; og da Alles Tilstand oprindelig var den samme, kaldes Forskydelsen absolut i samme Forstand som Udvælgelsen. I Forkastelsen ere der to Acter, som Calvinisterne omhyggeligt adskille. Den ene kaldes Forbigaaen, og bestaaer i at forbigaae dem, som ikke ere udvalgte, og foreholde dem de Naademidler, som ere bestemte for de Udvalgte. Den anden kaldes Fordømmelse, og bestaaer i den Act at fordømme dem, som ere blevne forbigaaede, for de Synder de have begaaet. I den første Act udøver Gud sit Velbehag, idet han uddeler sine Velgjerninger som han vil; i den sidste Act viser han sig som Dommer, idet han lader den Dom overgaae Menneskene, som deres Synder fortjene. Dersom han havde ydet dem den samme Bistand, som han har beredt Andre, vilde de være blevne bevarede for denne Dom; men da deres Synder fremgik af deres egen Fordærvelse, saa ere de derved blevne gjorte værdige til Straf; og den høieste Styrers Retfærdighed aabenbares i at fordømme dem, ligesom hans Barmhjertighed aabenbares i at frelse de Udvalgte." — („Hills Lectures" 4 Bog. 7 Cap. Side 3.)

Ifølge den forudgaaende Udvikling er det indlysende, at der i det calvinistiske Læresystem ere følgende Hovedlæresætninger, nemlig: —

1. At alle Ting, hvad enten de ere store eller smaa, gode eller onde; hvad enten de henhøre til det physiske eller moralske Universum, hvad enten de angaae Englenes Historie eller Menneskenes Handlinger, vare, ved Guds Forudbestemmelse, Forordning eller Beslutning, fra Evighed, eller førend Tiden begyndte, fast og uforanderligt bestemte og besluttede, overeensstemmende med Guds Villie.

2. At ved denne Forudbestemmelse eller Forordning „nogle Mennesker og Engle" vare udvalgte eller udkaarede til evigt Liv, og Andre forkastede og udvalgte til evig Død.

3. At Udvælgelsen af Nogle og Forkastelsen af Andre havde intet Hensyn til Tro og Lydighed paa den ene eller Vantro og Ulydighed paa den anden Side, som forudseete Betingelser eller ledende Aarsager dertil.

4. At denne Udvælgelse og Forkastelse ere personlige, ubetingede og absolute, forsaavidt som „Antallet af de Udvalgte" eller af de Forkastede kan „hverken forøges eller formindskes."

5. At Udvælgelsen af Nogle og Forkastelsen af Andre er den eneste oprindelige Aarsag til de Udvalgtes Tro og Lydighed paa den ene, og de Forskudtes Mangel af Tro og Lydighed paa den anden Side.

For at forsvare Eiendommelighederne ved det System, som vi saaledes i al Korthed have skitseret, appellere Calvinisterne til de Skriftsteder, i hvilke Læresætningerne om Prædistination og Udvælgelsen læres, og fremsætte en Række af raisonnerende Slutninger, der hovedsageligt ere grundede paa den guddommelige Forudvidenhed og Magtfuldkommenhed. At vi kunne have en klar Anskuelse af Gjenstanden, og forstaae Beskaffenheden af deres Argumenter, ville vi nu specielt gaae over til Undersøgelsen af Skriftens Lære om Udvælgelse, Forudbestemmelse o. s. v.

Ordet Udvælgelse hedder i det græske Nye Testament Ekloge, som betyder et Valg, af Verbet eklego at vælge; derfor er Betydningen af Verbet at udvælge: at vælge, udkaare, og Ordet Udvælgelse betyder et Valg. Ifølge denne Definition af Ordet kunne vi let begribe, at naar man bygger paa eller gaaer ud fra Fornuft-Principer, ere adskillige Ting uundgaaelig nødvendige for at udgjøre Udvælgelse.

1. Udfordres der et intelligent Væsen til at vælge, udvælge. Da Udvælgelsens Act kun kan blive udført ved et intelligent Væsen, saa vilde det være absurd at antage, at en Udvælgelse existerede uden et saadant handlende Væsen.

2. Dette intelligente Væsen maa være i Besiddelse af Principer for fri moralsk Virksomhed. Valg indbefatter nødvendigviis Frihed; derfor, hvis den som forudsættes at handle, ikke i moralsk Forstand er fri og utvungen i Handlingen, saa kan han, i egentlig Forstand, slet ikke siges at være en Handlende, men er blot et Redskab, styret eller regjeret af tvingende Kraft; og i det Tilfælde vilde der hverken kunne være Tale om noget Valg, i den sande Betydning af Ordet, eller om nogen Udvælgelse.

3. Dernæst maae Gjenstandene ogsaa fremstilles for den intelligente Handlende, for at han kan gjøre et Valg eller Udvælgelse. At antage at en Udvælgelse kan existere, hvor der ikke ere Gjenstande, med Hensyn til hvilke der kan gjøres Valg, vilde være ligesaa absurd som at forudsætte, at der kunde være Farve, Inddeling eller Figur, uden Noget farvet, deelt eller dannet til en Figur.

4. Dernæst maa der være en Forskjel, virkelig eller indbildt, paa de Gjenstande, som der skal vælges imellem. Hvor der ingen Forskjel, i egentlig Forstand, gives, der kan ikke være noget Valg. Det er sandt, at to eller flere Gjenstande kunne blive fremstillede for Sjælen, og den ene blive valgt, og de andre ladte tilbage, alene fordi det ikke er beleiligt eller rigtigt at tage dem alle, men i dette

Tilfælde kan der egentlig ikke skee noget fornuftigt Valg. Et Valg eller Udvælgelse indbefatter en Fornuftgrund, hvorpaa det bygges eller støttes; og denne Fornuftgrund eller Valggrund maa antages at existere hos de Gjenstande, blandt hvilke Valget skeer.

5. Der maa være en Tid, i hvilken Valghandlingen finder Sted. At antage, at en Handling er bleven foretaget, og dog at antage, at der ikke var nogen Tid, i hvilken den blev udført, er aabenbart absurd. Heraf følger, at vi enten maae nægte, at det at vælge eller udvælge overhoved er en Handling, eller vi maae antage en Tid for dens Udførelse.

Vi troe nu, at det maa være saa klart, at alle de ovenfor angivne Enkeltheder ere væsentlig medhenhørende til Udvælgelse, at en videre Forklaring eller Beviis vilde være unødvendigt. Hvorsomhelst disse fem ovenfor opregnede Enkeltheder findes i Forening, maa en Udvælgelse finde Sted; men dersom en eneste af de fem mangler, kan en Udvælgelse, ifølge fornuftige Principer, ikke finde Sted. Med disse Bemærkninger om den almindelige Definition af Udvælgelse gaae vi over til at undersøge de Oplysninger, Skriften giver om denne Lære.

Idet vi aabne Bibelen for at belæres om denne Sag, finde vi, at flere forskjellige Arter af Udvælgelse fremstilles for vort Blik.

1. Der er en personlig Udvælgelse af Individer til et særegent Embede eller Gjerning. Christus blev kaaret eller udvalgt til det store Midler- og Forløser-Embede, at han maatte overtage det store Værk at frelse en frafalden Verden. Med Hensyn til denne Udvælgelse læse vi i Esajas 42, 1. „See min Tjener, hvilken jeg opholder, min Udvalgte, i hvilken min Sjæl haver Behagelighed."

Kong Cyrus blev ogsaa udkaaret eller udvalgt for det specielle Værk at opbygge Templet paany. Med Hensyn til denne Gjerning blev han „kaldet" af Herren, og betegnet som hans „Hyrde," og hans „Salvede."

De „tolv Apostle" bleve af Frelseren udvalgte til deres særegne Embede; og Apostelen Paulus blev specielt udkaaret eller udvalgt til „Hedningernes Apostel."

Med Hensyn til denne Art af Udvælgelse, vil en Smule Eftertanke godtgjøre, at den fuldkommen stemmer overeens med den ovenfor givne almindelige Definition af Gjenstanden. Alle de fem Ting, som udfordres til en Udvælgelse, sees lettelig at være tilstede i ethvert af de angivne Tilfælde. Og skjøndt denne Udvælgelse er personlig, individuel, og i en vis Forstand absolut, saa har den dog

aldeles intet Hensyn til Fastsættelsen af Menneskenes evige Bestemmelse. Frelseren blev udvalgt til Verdens store Forløser, fordi han var det eneste rette og passende Væsen til Udførelsen af den ophøiede Gjerning. Cyrus blev udvalgt som en Person, der passede til at være Redskab for Udførelsen af Guds Bestemmelse eller Hensigt med at gjenopbygge Templet; men denne Udvælgelse sikkrede hverken eller forhindrede den persiske Monarks evige Salighed. De „tolv Apostle" bleve udvalgte af vor Herre som passende Personer til at følge ham i hans omreisende Virksomhed, for at være Vidner til hans Mirakler og hans Opstandelse, og for at være de første Tjenere til Udbredelsen af hans Religion; men denne Udvælgelse sikkrede ikke absolut deres evige Frelse, thi Een af deres Tal faldt skrækkeligt fra og blev fortabt. Apostelen Paulus blev udkaaret som et „udvalgt Redskab" for at bringe Evangeliets Budskab til de lærde Hedninger. Men denne Udvælgelse sikkrede ikke absolut hans evige Frelse, thi vi høre ham med stærke Udtryk udtale sin Frygt: „at ikke jeg, som prædiker for Andre, selv skal blive forskudt." Det er saaledes klart, at fra den personlige og individuelle Udvælgelse til et særegent Embede eller Gjerning kan der ikke udledes noget Forsvar for den calvinistiske Anskuelse af en personlig og ubetinget Udvælgelse, fra Evighed af, til evigt Liv.

2. Den anden Art af Udvælgelse, som fremstilles i Skriften, er Udvælgelsen af Nationer eller hele Folkesamfund til Deelagtighed i særegne Forrettigheder og Velsignelser, som meddeeltes dem til Udførelsen af en eller anden stor Hensigt, som den guddommelige Kjærlighed havde saavel med Andre som med dem selv. Saaledes blev Abraham og hans Efterkommere fordum udvalgte som Guds Eiendoms Folk, for at modtage den guddommelige Lov, for at blive Opbevarere af den sande Gudsdyrkelse, for at tjene som Middel til Oplysning og til mange og store Velsignelser for den vide Verden. Med Hensyn til denne Udvælgelse læse vi, Amos 3, 2. „Jeg haver aleneste kjendt Eder fremfor alle Slægter paa Jorden." 1 Chron. 16, 13. „Jakobs, hans Udvalgtes Børn." Ap. Gjern. 13, 17. „Dette Folks, Israels Gud udvalgte vore Fædre, og ophøiede Folket, der de boede som Udlændinge i Ægypti Land." 5 Mosеb. 10, 14. „Herren haver aleneste havt Lyst til dine Fædre, at elske dem, og Herren udvalgte deres Sæd efter dem, ja Eder af alle Folk." 5 Moseb. 14, 2. „Og Dig haver Herren udvalgt at være ham et Eiendoms Folk, fremfor alle Folk som ere paa Jordens Kreds."

Saaledes opdage vi, at Jøderne som en Nation vare, i en vis For-

stand, et udvalgt, udkaaret og Eiendoms Folk; men Alle maae indrømme, at denne Udvælgelse ikke absolut tilsikkrede Jøderne den evige Frelse. Deres Udvælgelse som Nation havde ikke en saadan Hensigt, hvilket vi kunne see af den Kjendsgjerning, at mange af dem bleve ikke frelste. Denne Sandhed lærer Apostelen Paulus til Overflødighed. Han siger, at „Gud havde ikke Behag i de Fleste af dem; thi de bleve nedslagne i Ørkenen.“ Han angiver, at Nogle af dem vare „Afgudsdyrkere,“ Nogle af dem „bedreve Hoer,“ Nogle „fristede Christum,“ og at Gud „svor i sin Vrede, at de ikke skulde indgaae til hans Hvile.“ Disse vare de „Udkaarede, Udvalgte,“ og Guds „Eiendoms Folk.“ Hvor vidt forskjelligt er ikke dette fra den calvinistiske evige, og ubetingede Udvælgelse og Forkastelse, ved hvilken „Menneskers og Engles“ evige Skjæbne siges at være uforanderligt bestemt! I denne nationale Udvælgelse af Jøderne indbefattes ogsaa en tilsvarende national Forkastelse eller Forskydelse af Hedningerne. Udvælgelse og Forkastelse ere uadskillelige; den ene forudsætter nødvendigviis den anden. I den samme Betydning, hvori Jøderne vare udvalgte, vare Hedningerne forskudte. Da de Første vare udvalgte for at nyde særegne Privilegier, saa vare de Sidste Forskudte med Hensyn til disse Privilegier: det vil sige, de vare ikke kaldede til at nyde dem, eller satte i Besiddelse deraf. Skjøndt vi maae tilstaae, at denne nationale Udvælgelse meddeelte een Nation særegne Velsignelser, som bleve nægtede alle andre, synes dette dog ikke at fremstille Noget i den guddommelige Bestyrelse modstridende den meest behagelige og ophøiede Anskuelse, som kan haves af Principerne for Retfærdighed, Billighed og Godhed. Thi det maa erindres, at i samme Forhold som Jøderne vare ophøiede over Hedningerne med Hensyn til Forrettigheder, i samme Forhold blev der ogsaa fordret Mere af dem. Det er et af de uforanderlige Principer for den guddommelige Styrelse, at „hvem som gives Meget, af ham skal fordres Meget,“ og omvendt. Af den Mand, hvem „fem Talenter“ bleve givne, fordredes, der at han skulde anvende alt hvad han havde annammet, medens Den, som kun havde modtaget „eet Talent,“ kun var forpligtet til at anvende samme. Medens der saaledes fordredes af Jøderne, som vare blevne „betroede Guds Orakler,“ og „hvem den sønlige Udkaarelse, og Herligheden, og Pagterne, og Lovgivningen, og Gudstjenesten, og Forjættelserne tilhørte,“ at de skulde tjene Gud med en Troskab og Hengivenhed, som svarede til deres høiere Oplysning og Forrettigheder, — saa fordredes der kun af Hedningerne, at de skulde anvende de Goder,

som vare blevne dem tildeelte, og leve overeensstemmende med den Oplysningsgrad, som de vare i Besiddelse af. Men uagtet Jødernes Udvælgelse til saa ophøiede Privilegier, vare de dog, som vi have seet, udsatte for at misbruge dem, og mange af dem misbrugte dem ogsaa saaledes, at de bleve evigt fortabte; og tilsidst blev dette udkaarede, udvalgte, Eiendoms Folk, paa Grund af deres Ugudelighed og Afgudsdyrkelse, deres Vantro og oprørske Sindelag, adsplittet og tilintetgjort som en Nation; deres borgerlige Statsforfatning rykket op med Rod, deres kirkelige Bygning nedreven, og de engang saa begunstigede Efterkommere af Abraham dømte til at vandre i Fornedrelse og Bedrøvelse gjennem Aarhundreder under Himmelens Forbandelse.

Men hvorledes gik det med Hedningerne? Bleve de, ved denne nationale Udvælgelse og Forkastelse, ifølge den calvinistiske Forklaring af denne Lære, bestemte til en uundgaaelig og evig Undergang? Paa ingen Maade. Denne Antagelse er ikke blot modstridende Fornuften, og oprørende for Følelsen, men har desuden ikke den mindste Skygge af Beviis for sig i Skriften. Med Hensyn til den Maade, hvorpaa Gud behandlede de gamle Hedninger, siger Paulus: „og Gud haver baaret over med Vankundighedens Tider," det vil sige, ikke sendt dem nogen Propheter for at oplære dem bedre, og følgelig, ved at dømme dem, alene fordret af dem, hvad retfærdigt var, ifølge hvad de havde. I det andet Capitel af Brevet til Romerne viser Apostelen klart og tydeligt, at „der ingen Persons Anseelse er hos Gud," og at „Hedningerne, som ikke have Loven, gjøre af Naturen (det vil sige, ved den Bistand, Gud yder dem, uafhængigt af den skrevne Lov) Lovens Gjerninger," (udføre eller gjøre „deres Samvittigheds" Fordringer), og ansees som „retfærdige for Gud." At de, hvem Gud fandt det passende for en Tid at forlade i Hedninge-Mørke — uden nogen skreven Aabenbaring — bleve ikke derved udelukkede fra al Mulighed til evig Salighed, er fremdeles klart af adskillige fromme Hedningers Exempler, som omtales i Skriften; saadanne ere: Melchisedek, Job og Cornelius; men Apostelen Petri Ord maa være afgjørende med Hensyn til dette Spørgsmaal. „Jeg befinder i Sandhed, at Gud ikke anseer Personer; men hvo iblandt alle Folk, som ham frygter og gjør Retfærdighed, er ham behagelig." Siden det da fremlyser af hvad der er bleven sagt, at Jødernes nationale Udvælgelse og Hedningernes Forkastelse, ikke absolut tilsikkrede de Første Frelse eller de Sidste Fordømmelse, saa er det klart, at Calvinismen ikke kan hente noget Beviis fra denne Udvælgelse. Ja, Abrahams

Kaldelse, og Stadfæstelsen af den sande Gudsdyrkelse i hans Familie, var saa langt fra at indbefatte eller bevirke, at Hedningerne bleve absolut overladte til en evig Undergang, at disse Ting tvertimod bleve bestemte som Midlet til Oplysning og til en uudsigelig Velsignelse just for dem. Oprettelsen og Stadfæstelsen af den sande Gudsdyrkelse i Abrahams Familie var bestemt til at modvirke den hos de omkring liggende Nationer overhaandtagende Afgudsdyrkelse; og det hele jødiske Lov- og Religions-System var i Sandhed „et Lys, der skinnede paa et mørkt Sted.“ Deres Lands locale Situation, deres Omgang med de dem omringede Nationer baade gjennem Handel og paa Grund af deres hyppige Fangenskab, tilligemed mange flere Omstændigheder, sigtede netop til at udbrede Jødedømmets Lys og Velsignelser overalt. Endogsaa ved deres Tempel fandtes der „Hedningernes Forgaard,“ hvor de „Fremmede fra en fjern Egn“ kunde forene sig med hverandre og med Jøderne i Dyrkelsen af den sande Gud. Hvor tydeligt maa det da ikke være, at denne Udvælgelse af en Nation til særegne Privilegier var ogsaa bestemt til „Velsignelse“ for „alle Jordens Slægter,“ omendskjøndt i en ringere Grad.

Et andet Exempel paa denne Art af Udvælgelse fremstilles i Kaldelsen baade af Jøder og Hedninger til den evangeliske Kirkes Forrettigheder.

Til denne Udvælgelse sigtes der paa følgende Steder: — 1 Pet. 5, 13. „Den medudvalgte Menighed i Babylon hilser Eder.“ 1 Pet. 2, 9. „Men I ere en udvalgt Slægt, et kongeligt Præstedømme, et helligt Folk, et Folk til Eiendom.“ 1 Thesf. 1, 4. „Efterdi vi kjende, af Gud elskte Brødre, Eders Udvælgelse.“

For at vi bedre kunne forstaae denne Udvælgelse, maa det erindres, at Jøderne i mange Henseender vare et forbilledligt Folk. Deres Kaldelse og Udvælgelse til de eiendommelige Forrettigheder, som vare forbundne med den mosaiske Huusholdning, vare et Forbillede for baade Jøders og Hedningers Kaldelse til Evangeliets høiere Forrettigheder. I Apostlenes Dage gav den gamle Huusholdning Plads for den nye. Den mosaiske Indstiftelse fik sin Fuldbyrdelse; og en stor Mængde baade af Jøder og Hedninger bleve kaldte og udvalgte til Evangeliets herlige Forrettigheder, ikke paa Grund af at de vare Abrahams Afkom, men formedelst „Troen paa vor Herre Jesus Christus.“ De Forrettigheder, hvortil de bleve udvalgte, vare baade udvortes (indbefattende alle Christendommens Naademidler og udvortes Velsignelser), og indvortes (omfattende de aandelige Goder og Velsignelser af en reen og inderlig, dybt følt

Religion). Mange bleve udvortes optagne i Kirken, (og i den Forstand udvalgte til dens Privilegier), som ikke vare udvalgte til den fulde Nydelse af Evangeliets aandelige Velsignelser. Aarsagen til denne Forskjel er øiensynlig. Betingelsen for, at de kunde blive udvalgte til de ydre Privilegier, var kun en formel Bekjendelse; men Betingelsen for Udvælgelse til Kirkens fulde Privilegier, baade udvortes og indvortes, timelige og aandelige, var Troen paa Guds Salvede. Mange nød uden Tvivl de førstnævnte Privilegier, som aldrig opnaaede den sidstnævnte Udvælgelses Privilegier. Med Hensyn hertil kan man sige: at „ikke Alle vare Israel, som vare af Israel;" — Alle vare ikke udvalgte til Evangeliets aandelige Privilegier, som deeltoge i de udvortes Privilegier; men Udvælgelsen i ydre Forstand havde til Hensigt at fremme Udvælgelsen i den mere egentlige Forstand, til den fulde Nydelse af Evangeliets Velsignelser.

Men lad os dernæst undersøge, hvorledes denne Udvælgelse til disse Evangeliets Privilegier, saavel de ydre som de aandelige, stemmer overeens med det calvinistiske System. Den Udvælgelse, som læres i Systemet, er 1. Evig (det vil sige: „fra Evighed"). 2. Er den ubetinget (det vil sige: uden nogen Forudseen af Tro eller gode Gjerninger, eller Vedholdenhed i nogen af dem, eller nogensomhelst anden Ting i Skabningen, som Betingelse eller Aarsag, der kunde bevæge Gud dertil). 3. Den sikkrer absolut deres evige Salighed (det vil sige, „deres Tal er saa fast og bestemt, at det kan hverken forøges eller formindskes").

Nu kan det let bevises, at den ovenfor betragtede Udvælgelse ikke indeholder en eneste af den calvinistiske Udvælgelses Egenskaber, som nylig ere blevne fremstillede.

(1). Den er ikke evig. Jøder og Hedninger ere kaldte og udvalgte til Evangeliets Privilegier, ikke „fra Evighed," men i Tiden. De ere kaldte ved Evangeliet og udvalgte, som Apostelen har sagt, „ved Aandens Helliggjørelse til Lydighed."

(2). Den er ikke ubetinget. „Omvendelse til Gud og Tro paa vor Herre Jesum Christum" fremstilles overalt som Betingelsen for, at Evangeliekirkens Privilegier kunne nydes.

(3). Den tilsikkrer ikke de Udvalgte absolut den evige Salighed. At dette er sandt forsaavidt som det anvendes paa Udvælgelsen til Evangeliets ydre Privilegier, ville selv Calvinisterne indrømme, og at det ogsaa er sandt, naar det anvendes paa Udvælgelsen af dem, der i Sandhed troe paa Evangeliets saavel aandelige som ydre Privilegier, er klart af de talrige Advarsler, som gives de Troende,

imod at „vende tilbage til Fordærvelse," at „lide Skibbrud paa Troen," eller „at forlade den levende Gud;" og især deleshed er det klart af Apostelen Petri Ord, hvor han opmuntrer de Troende til at „anvende Flid paa, at befæste deres Kaldelse og Udvælgelse." Dersom den nu havde været sikker „fra Evighed af," saa kunde deres Flid ikke have nogen Tendents til, (ikke behøves for), at gjøre den sikker. Fremdeles udelukker den calvinistiske Anskuelse af Udvælgelsen de Ikkeudvalgte absolut fra al Mulighed til Frelse. Men denne Udvælgelse af Samlinger af Personer til Evangeliets Privilegier, har ingen saadan Retning eller Grund. Tusinder, som ikke vare saaledes udvalgte, eller som ikke tilhørte Kirken i Apostlenes Dage, ere i den følgende Tid blevne førte ind i den; og Evangeliet udbreder nu sin Indflydelse i en videre Kreds, og de udvalgte Medlemmers Antal voxer. Dette kunne Calvinisterne ikke benægte.

Fremdeles er denne Udvælgelse af Christne til Kirkens Privilegier saa langt fra at være et Beviis for, at Andre, som endnu ikke ere saaledes udvalgte, derved ere udelukkede fra Guds Naade, at den tvertimod har en ligefrem Tendents til og er i Virkeligheden bestemt til at udstrække til dem den samme Velsignelse af Deeltagelse i Evangeliet. Kirken kaldes „Verdens Lys" og „Jordens Salt;" dette indbefatter med Nødvendighed, at de som ere udenfor dens Grændser kunne blive deelagtige i det samme „Lys" og blive rensede ved den samme bevarende Naade, som de virkelige Medlemmer af Kirken nu ere i Besiddelse af. Heraf maae vi komme til den Slutning, at denne Udvælgelse af Nationer eller store Folkesamfund til Nydelsen af særegne Privilegier aldeles ikke understøtter eller afgiver Beviis for den calvinistiske Udvælgelse.

3. Den tredie og sidste Art af Udvælgelse, vi skulle omtale, som fremstillet i Bibelen, er Udvælgelse af Individer, som ere udkaarede eller udvalgte til evigt Liv.

Denne fremkommer i følgende Skriftsteder. Matth. 22, 14. „Thi Mange ere kaldede, men Faa udvalgte." Eph. 1, 4. „Ligesom han udvalgte os i ham, før Verdens Grundvold blev lagt, at vi skulle være hellige og ustraffelige for hans Aasyn i Kjærlighed." 1 Pet. 1, 2. „Udvalgte efter Gud Faders Forudvidende i Aandens Helliggjørelse til Lydighed og Renselse ved Jesu Christi Blod." Col. 3, 12. „Saa ifører Eder da som Guds Udvalgte Hellige og Elskte" o. s. v.

Skjøndt disse og mange andre Steder kunne anvendes paa den allerede beskrevne „collective" eller samlede Udvælgelse, indrømme vi

dog, at de ogsaa kunne udtrykke den særegne Naade, hvorved Gud kalder og udvælger til evigt Liv alle Dem, som endelig troe. At der hyppigt i Skriften sigtes til denne personlige og individuelle Art af Udvælgelse indrømmes af Arminianerne ligesaavel som af Calvinisterne, men Hovedspørgsmaalet dreier sig om, hvorledes det skal forstaaes. 1. Calvinisterne sige, at denne Udvælgelse er „fra Evighed af," dette benægte Arminianerne, undtagen forsaavidt som Guds Forudvidenhed eller Hensigt at udvælge kan kaldes Udvælgelse. Om dette Spørgsmaal angaaende Evigheden af den personlige og individuelle Udvælgelse ville vi da først bemærke, at det at forudsætte, at virkelig Udvælgelse kan være „fra Evighed af," synes aabenbart absurd og uforenelig med Betydningen af det Udtryk at udvælge. Det betyder at vælge. Dette indbefatter en Forstandsact og enhver Act indbefatter en Tid, hvori den fandt Sted, og følgelig, at der var en Tid førend den fandt Sted. Heraf vil det fremlyse, at med mindre vi gjøre Udvælgelsesacten til en væsentlig Deel af den guddommelige Natur (hvilket er absurd), saa kan den ikke blive evig; thi denne Egenskab passer egentlig kun paa det guddommelige Væsen. Fremdeles er Evigheden af den virkelige Udvælgelse ikke alene absurd, som vi have seet, men den er ogsaa uskriftmæssig. Apostelen Petrus kalder de Hellige „udvalgte i Aandens Helliggjørelse" o. s. v. Dersom de nu ere udvalgte „i Aandens Helliggjørelse," kunde de ikke have været udvalgte indtil de vare helliggjorte af Aanden, med mindre vi sige, at Maalet gaaer forud for Midlerne, som føre til Maalet, eller at Virkningen gaaer forud for Aarsagen, hvilket er absurd. Apostelen Paulus kalder de Hellige „udvalgte ved Aandens Helliggjørelse og Sandheds Tro." Dersom de nu, ifølge den samme Slutningsmaade, ikke kunde være blevne virkelig udvalgte førend de troede Sandheden, saa kunde følgelig deres virkelige Udvælgelse ikke være „fra Evighed af." Vi vide, at Apostelen Paulus i det citerede Sted siger: „Gud har fra Begyndelsen af udvalgt Eder" o. s. v., men dette kan ikke bevise Evigheden af den virkelige Udvælgelse, uden, som vi have seet, at modsige det, som umiddelbart følger; og vi kunne være forsikkrede om, at det ikke er Apostelens Mening, at modsige sig selv. Apostelen Pauli Mening maa forklares ved Apostelen Petri Ord, naar han kalder de Hellige „udvalgte efter Guds Forudvidende," det vil sige, i Guds Hensigt. Saaledes maa Apostelen Paulus mene, at „Gud har fra Begyndelsen af (ifølge sit Forudvidende eller i sin Hensigt) udvalgt Eder" o. s. v. Men selv om vi tage Udtrykkene „fra Begyndelsen af" saaledes, at vi henføre dem til Verdens Begyndelse, da

Gud først lagde Planen til Frelse ved Christus, vil dog ikke deraf følge, at den personlige Udvælgelse af Thessalonikerne var ubetinget. Ordene kunne alene indbefatte, at Gud fra den første Oprettelse af Naadespagten besluttede, efter at have forudseet, at de vilde troe og annamme Evangeliet, at frelse dem ved disse Midler fra deres Synder og give dem Adgang til den himmelske Salighed. Saaledes kunne vi da fatte, at hvad enten vi forstaae de omtalte Steder saaledes, at vi henføre dem til den ubetingede Udvælgelse af de Troende, ifølge Evangeliets bestemte Principer, eller til den betingede Udvælgelse af visse Personer, ifølge den samme af Gud fastsatte Betingelse, Troen, saa kan der i intet Tilfælde, udledes Noget fra denne Kilde for at retfærdiggjøre det calvinistiske System med Hensyn til evig, ubetinget og personlig Udvælgelse til evigt Liv.

At den calvinistiske Anskuelse af denne Gjenstand er selvmodsigende og absurd kan let blive viist ved at lægge Mærke til den sande og rette Definition af Udvælgelse, og gjenkalde i Erindringen de forskjellige uundværlige Betingelser for dens Tilværelse, ifølge hvad der er bleven paaviist.

Med Hensyn til disse Principer ville vi kortelig betragte denn personlige Udvælgelse til evigt Liv.

1. Førend en Udvælgelse kan existere ifølge Fornuftens Principer, maa der være en intelligent handlende Person for at udføre den Valghandling, som har Hensyn til den omhandlede Udvælgelse. Gud er denne handlende Person. Apostelen Paulus siger: „Efterdi han (Gud) har udvalgt os i ham" o. s. v. Om dette Punct kan der ikke være nogen Strid. Alle ere enige i, at Gud er det store intelligente handlende Væsen, som udkaarer eller udvælger hvem han vil til evigt Liv.

2. Det Andet, som udfordres til Udvælgelse, er, at det handlende Væsen, som udfører Valgacten, maa være i Besiddelse af moralsk Frihed. Herom kan der heller ikke være nogen Tvivl. Alle maae være enige i, at det guddommelige Væsen besidder moralsk Frihed i den høist mulige Forstand. Han gjør „efter sit Velbehag" og „virker alle Ting efter sin egen Villies Raad."

3. Den tredie Ting, som udfordres til en Udvælgelse, er, at Gjenstande fremstilles for det intelligente handlende Væsen, med Hensyn til hvilke det kan gjøre Valget. Her begynder det calvinistiske System at halte; thi dersom der er Udvælgelse „fra Evighed af," saa fandt den Sted førend de Gjenstande eller Personer existerede, angaaende hvilket Valget blev foretaget. Men dersom

man siger, at det fandt Sted i Guds Hensigt, som idet han seer forud ind i det Tilkommende, „seer Enden fra Begyndelsen," saa vil deraf følge, at det aldeles ikke var en virkelig Udvælgelse, men kun en Bestemmelse om at udvælge i den kommende Tid; og Calvinismen falder omkuld. Den første Sætning er absurd, den sidste opgiver Spørgsmaalet, og Calvinisterne maae vælge det ene eller det andet Alternativ.

4. Det Fjerde, som udfordres til Udvælgelse, er at der enten er en virkelig eller indbildt Forskjel paa de Gjenstande, som der skal vælges imellem. Ordet „indbildt" sættes her ind for at gjøre Definitionen anvendelig paa Udvælgelse i Almindelighed, hvad enten et feilbart Menneske eller den uendelige Forstand er den Handlende i Valget; men da Gud er uendelig i Kundskab, er det klart, at Udtrykket kan ikke have nogen Anvendelse naar Valget foretages af ham; førend altsaa den omhandlede Udvælgelse kan finde Sted, maa der være en virkelig Forskjel tilstede hos de Gjenstande eller Personer, med Hensyn til hvilke Valget skeer. Netop en intelligent Skabning kan ikke foretage noget fornuftigt Valg, hvor der ikke antages at existere en Forskjel; og kunne vi antage, at den uendelige Gud vil handle paa en Maade, som med retfærdig Grund vilde blive anseet for blind og ufornuftig blandt Mennesker? Denne Tanke er forkastelig. Hvor langt end de Principer, som lede de guddommelige Beslutninger, maatte ligge udover Synskredsen af den svage Menneskeforstand, maae vi dog være forvissede om, at enhver Handling af Guddommen er bygget paa en tilstrækkelig og ufeilbarlig Fornuftgrund. Dersom Gud udvælger eller udkaarer nogle Mennesker til evigt Liv, og forkaster Andre, som Alle antage at være Tilfældet, saa maa der være en god og tilstrækkelig Grund tilstede for denne Udvælgelse. Det kan ikke hjelpe at Calvinisterne fromt fortælle os, at „hele Verdens Dommer vil gjøre Ret," og at antage, at dette vil bortfjerne den Vanskelighed, som deres Lære indeholder. At Gud vil „gjøre Ret," tilstaae Alle; men Spørgsmaalet er, hvorledes kan han gjøre Ret, dersom Calvinismen er sand? Heller ikke vil det hjelpe dem, at fortælle os, at denne Udvælgelse er „efter Guds Villies Velbehag." Vi antage dette; men Spørgsmaalet er, hvorledes kan den calvinistiske Fremstilling af denne Gjenstand forenes med Skriftens Udsagn med Hensyn til den guddommelige Villie? Gjøre ikke Calvinisterne denne Udvælgelse aldeles uforenelig med den guddommelige Charakteer, ved at fortælle os, at denne Udvælgelse af somme Mennesker til evigt Liv er „uden nogetsomhelst Forudseende af Tro eller gode Gjerninger, eller Vedholdenhed i nogen af Delene, eller nogen-

somhelst anden Ting i Skabninger som Betingelser eller Aarsager, der kunde bevæge ham dertil?" Hvis, som Calvinisterne lære, denne Udvælgelse af somme Mennesker, og Forkastelse af andre, skeer uden nogetsomhelst Hensyn til moralsk Charakteer, alene ifølge „Guds Velbehag," saa kunde vi maaskee endnu antage, at der var en tilstrækkelig Grund til at retfærdiggjøre dette, uagtet den var skjult for vort Blik; dersom vi saa ikke umiddelbart bleve underrettede eller underviste om, at den Udvalgtes og den Forkastedes moralske Charakteer, som betragtet af den Almægtige i hans udvælgende Kjærlighed, var præcis den samme. Denne Sætning af Calvinismen sætter ikke alene Valgets Grund udenfor vor Fatteevne, men den gjør mere — den sætter den udaf Tilværelsen; thi dersom Grunden (for Valget) ikke er bygget paa moralsk Charakteer, saa er der, ifølge Skriften, ingen Betragtning tilbage, hvorpaa den kan grundes. Overeensstemmende med Bibelen, tages alene den moralske Charakteer i Betragtning i de Kjendelser, som affiges paa Dommens Dag; og dette er den eneste Adskillelsesgrund, som kan indvirke paa Gud, idet han bestemmer en Person til Herlighed og en anden til Undergang. Da Calvinismen paastaaer, at denne Destinction ikke har nogen Indflydelse paa Udvælgelsen, saa berøver den det guddommelige Væsen enhver saadan mulig Grund, som det er dets Charakteer værdigt at bruge ved den personlige Udvælgelse af Mennesker til evigt Liv. Dersom man siger: Calvinisterne erklære selv, at Gud altid handler fornuftigt og har en uendelig Grund for alle sine Handlinger, saa svare vi, at dette kun beviser, at deres System er selvmodsigende; thi, som vi allerede have viist, ophæver deres System enhver Forskjel paa Menneskenes moralske Charakteer, som havende Indflydelse paa Udvælgelsen; og Skriften viser overalt at Gud, i sin Behandling af Menneskene med Hensyn til Evigheden, kan ikke blive paavirket af nogen anden Betragtning. Vi komme derfor til den Slutning, — hvor forskjellig den end er fra Calvinismens Lærdomme — at dersom det ene Menneske udvælges til evigt Liv, og det andet bestemmes til Undergang, saa er dette ikke Resultatet af en vilkaarlig, egensindig og ufornuftig Partiskhed, men skeer ifølge Fornuft, Billighed og Retfærdighed, og er en herlig Udfoldning af Guds harmoniske Fuldkommenheder. Det er fordi den Ene er god, den Anden ond; den Ene retfærdig og den Anden uretfærdig; den Ene en Troende og den Anden en Vantro; eller den Ene lydig og den Anden ulydig og oprørsk i Sind. Disse ere de Forskjelle, som Fornuft, Retfærdighed og Skrift anerkjende; og vi kunne være forvissede om, at de ere de eneste Forskjelligheder, som

Gud tager Hensyn til idet han udvælger sit Folk til Herlighed, og dømmer de Ugudelige til Undergang.

5. Det Sidste som udfordres til Udvælgelse, er, at der maa være en Tid, paa hvilken Udvælgelses-Acten finder Sted. Som det allerede er bleven viist, maa Udvælgelsen af Personer til evigt Liv betragtes som existerende alene i Guds Forudvidenhed eller Forsæt, eller den maa betragtes som virkelig. Der er ingen Middelvei mellem disse to Ting. Dersom vi antage den første og sige, at Udvælgelsen er kun „fra Evighed af" naar den betragtes som det guddommelige Forsæt at udvælge, saa forkaste vi et af Calvinismens Yndlings-Dogmer, som lærer, at Udvælgelsen er absolut fra Evighed af, og i ingen Forstand afhængig af eller at betragte som Resultat af Forudvidenhed. Dersom vi derimod antage den sidste, saa indvikles vi i den Absurditet at sige, at der er bleven gjort et virkeligt Valg, men at der dog ikke var nogen Tid, paa hvilken Valgacten fandt Sted. Og fremdeles modsige vi ogsaa Skriften, som tydeligt lærer, at Menneskene ere virkelig udvalgte til evigt Liv, naar de gaae ind paa Evangeliets Betingelser; deres Udvælgelse er „ved Troen;" — „Aandens Helliggjørelse og Sandheds Tro." Af det som nu er bleven sagt troe vi det er klart, at hverken Udvælgelse af Personer til et særegent Embede eller Gjerning, og heller ikke Udvælgelsen af Nationer eller Folkesamfund til særegne Privilegier, ligesaalidt som Udvælgelsen af enkelte Personer til evigt Liv — giver det calvinistiske System den mindste Bekræftelse eller Medhold.

Spørgsmaal til sextende Forelæsning.

1. Fra hvilke Gjenstande argumentere Calvinisterne for at opretholde deres System?
2. Ere Udvælgelse, Forudbestemmelse o. s. v. skriftmæssige Lærdomme?
3. Hvorledes forstaaes de af Arminianerne?
4. Hvorledes af Calvinisterne?
5. Hvilke kortfattede Udtog af Calvinismen ere citerede?
6. Hvoraf udledes Ordet Udvælgelse?
7. Hvilke fem Ting ere fremstillede som væsentlig hørende til Udvælgelse?
8. Hvilken er den først omtalte Udvælgelse?
9. Hvilke Exempler gives derpaa?
10. Hvorfor understøtter den ikke Calvinismen?
11. Hvilken er den anden Art Udvælgelse, som angives?
12. Hvilket er det første Exempel derpaa?
13. Hvilke Skriftsteder indeholder den?
14. Hvorledes er det indlysende, at den ikke understøtter Calvinismen?
15. Hvilket er det næst angivne Exempel?
16. I hvilke Skriftsteder indeholdes det?
17. Hvorledes er det indlysende, at det ikke understøtter Calvinismen?
18. Hvilken er den tredie Art af Udvælgelse?

19. I hvilke Skriftsteder indeholdes den?
20. Taler den noget til Fordeel for Calvinismen?
21. Passe de fem Ting, som udfordres til Udvælgelse, for Calvinismen?
22. Gjøre de det i calvinistisk Betydning?
23. Hvorledes kan dette vises?

Syttende Forelæsning.

Forsoningens Udstrækning — Forudbestemmelse, Udvælgelse, Forudvidenhed og Souverainitet.

I den foregaaende Forelæsning kom vi saavidt i Undersøgelsen om Udvælgelse, Forudbestemmelse o. s. v., at vi først fremstillede en kort Oversigt over det calvinistiske System, saaledes som det fremsættes i de Skrifter, der anerkjendes at være Rettesnor for adskillige calvinistiske Kirker; og at vi, for det Andet, fremstillede hvad vi antage at være den skriftmæssige Lære om denne Gjenstand.

Vi gaae nu over til at undersøge de Skriftsteder, som Calvinisterne have anført for at opretholde deres Lære. At gaae ind i en exegetisk Discussion om ethvert Sted, som de have citeret for denne Sag, vilde være unødvendigt og trættende; da hele Vægten af deres Beviis kan fuldkommen indsees ved at henvende Opmærksomheden paa de faa fremragende Steder, som de næsten uforanderligt citere, naar de berøre den arminianske Strid, og hvorpaa de hovedsagelig støtte sig. Her vil Calvinistens Bibel næsten aabne sig af sig selv i det 9de, 10de og 11te Capitel af Brevet til Romerne.

1. Ville vi anføre det Beviis, som de udlede af det, der siges med Hensyn til Jacob og Esau. Rom. 9, 11—16. (Thi der de endnu ikke vare fødte, og hverken havde gjort noget Godt eller Ondt — (paa det Guds Beslutning efter Udvælgelse skulde staae fast, ikke ved Gjerninger, men ved ham, som kaldte) — da blev der sagt til hende (Rebekka): den Ældre skal tjene den Yngre; som skrevet er, Jacob elskede jeg, men Esau hadede jeg. Hvad skulle vi da sige? Mon der kan være Uretfærdighed hos Gud? det være langt fra!

Thi han siger til Moses: jeg vil være den misfundelig, hvilken jeg er misfundelig, og forbarme mig over dem, hvilken jeg forbarmer mig over. Derfor staaer det ikke til den, som vil, og heller ikke til den, som løber, men til Gud, som gjør Miskundhed." Efter at saadanne Bibelfortolkere og Theologer som Whitby, Taylor, Benzon, Fletcher, Adam Clarke o. s. v. have leveret uomstødelige Gjendrivelser af den calvinistiske Construction af dette Sted, saa er det noget forbausende, at nogen intelligent Calvinist kan vedblive at argumentere derfra til Fordeel for den absolute personlige Udvælgelse. Dette er saa meget mere mærkværdigt, da nogle af de meest skarpsindige Theologer af den calvinistiske Skole ere ved deres Oprigtighed blevne nødte til at antage den arminianske Fortolkning af det foreliggende Sted; blandt hvilke vi maae nævne Dr. Macknight af Skotland og Professor Stuart fra Andover. Den Sidste synes imidlertid ikke saa ganske at kunne give Slip paa den calvinistiske Fortolkning som den Første; men at han indrømmer et af Hovedpuncterne kan sees af følgende Bemærkninger over det trettende Vers: — „Jacobs Fortrin er da fast bestemt ved denne Erklæring; men i hvilken Henseende? I timelig Henseende, som det vil synes, saavidt dette Exempel angaaer. At det hele er at henføre til Ydelsen af timelige Velsignelser og Tilbageholdelsen af dem, er klart ikke alene af dette Sted, men ogsaa ved Sammenligning med 1 Moseb. 25, 23; 27, 27. o. s. v. Hvad emisesa (hadede) angaaer, saa er dets Mening her snarere privativ eller negativ end positiv. Naar Hebræerne sammenlignede en stærk Sympathi med en svag, kaldte de den første Kjærlighed og den anden Had."

Efter at have henviist Saadanne, som attraae en critisk og smaalig Udvikling af dette Sted, til de allerede ovenfor omtalte Fortolkere, maae vi bemærke, at det Beviis for personlig og absolut Udvælgelse til evigt Liv, som skal udledes af dette Sted, er ganske afhængigt af to Sætninger, hvilke, dersom de kunne bevises, ville befæste den calvinistiske Anskuelse; men dersom en af dem ikke kan bevises, er hele Systemet i Fare. Disse Sætninger ere: 1. At den her omtalte Udvælgelse, som henføres til Jacob og Esau, er personlig og individuel. 2. At den angaaer den absolute Bestemmelse af deres evige Skjæbne. Dersom nu en af disse Sætninger viser sig at være uholdbar, om ogsaa den anden kan blive stadfæstet, saa vil deraf følge, at den Udvælgelse, som fremstilles her for vort Blik, er saa langt fra at bestyrke den calvinistiske Lære, at den tvertimod ligefrem gaaer ud paa at omstøde den. Hvor meget mere iøinefaldende maa

da ikke Calvinismens Nederlag være, dersom det, ved en nærmere Undersøgelse befindes, at begge disse Principer ikke blot ere uden Støtte, men positivt modbeviste og gjendrevne. Dette troe vi vil blive Resultatet af en upartisk Undersøgelse.

1. Vi ville da undersøge, om denne Udvælgelse henføres personligt og individuelt til Jacob og Esau. At den gjorde det ikke, men ifølge sin Hensigt skulde anvendes paa to Nationer, Jacobs Efterkommere, Jøderne, og Esaus Efterkommere, Edomiterne — er aabenbart. 1. Af Udtrykkene i det hele Sted, hvoraf Apostelen, overeensstemmende med sin Anvendelsesmaade, alene citerer saa meget, som væsentlig udfordres til hans Beviis. Stedet findes i 1 Moseb. 25, 23. „Og Herren sagde til hende: tvende Folk ere i dit Liv, og to (Slags) Folk skulle skille sig af dine Indvolde; og (det ene) Folk skal være stærkere end (det andet) Folk og det større skal tjene det mindre." Det er da saa langt fra, at Apostelen henfører Udvælgelsen og Forkastelsen personlig til Jacob og Esau, at vi her tvertimod have et Skriftsted, der ligefrem beviser, at skjøndt Jacobs og Esaus Navne bruges, er det dog kun i en repræsentativ Forstand. „To Nationer" eller „to Slags Folk" vare Prophetiens Gjenstand. Med Hensyn til dem, og ikke med Hensyn til Jacob og Esau personlig, blev der sagt: „det større skal tjene det mindre," og „det Ene skal være stærkere end det Andet." 2. Ligesom det er imod Prophetiens Ord, at dette Sted skulde anvendes eller forstaaes personlig om Jacob og Esau, saaledes er det ogsaa imod den historiske Sandhed. Esau „tjente" aldrig Jacob personlig. Fremdeles sees det klart af første Capitel i Malachias, at den israelitiske og edomitiske Nation, og ikke Personerne Jacob og Esau, vare Prophetiens Gjenstand. „Herrens Ords Byrde til Israel formedelst Malachias. Jeg elskede Eder, (Israel, ikke Jacob), sagde Herren; men I sagde: hvorudi elsker Du os? Var ikke Esau Jacobs Broder, siger Herren, dog elskede jeg Jacob. Men jeg hadede Esau, og gjorde hans Bjerge aldeles øde og hans Arv for Drager i Ørken. Omendskjøndt Edom (ikke Esau personlig) vilde sige: vi ere vel blevne fattige" o. s. v. Saaledes see vi af selve Skriften, at det omhandlede Sted bestemmer Intet med Hensyn til Jacob og Esau personlig. Derfor kan der ikke være Grund til at bygge herpaa Læren om personlig og ubetinget Udvælgelse.

2. Undersøge vi, om denne Udvælgelse tog Hensyn til Bestemmelsen af vedkommende Personers evige Skjæbne? Selv om det blev gjort indlysende (hvilket vi just have seet at være stridende imod Skriften), at her tages Hensyn til Jacob og Esau personlig, saa

kan dog Calvinismen ikke støtte sig paa dette Sted, med mindre det ogsaa paavises, at denne Udvælgelse og Forkastelse, eller denne Kjærlighed til Jacob og Had til Esau har Hensyn til deres evige Skjæbne. At det nu ikke havde nogensomhelst Hensyn til deres evige Skjæbne, hvad enten de betragtes som Individer eller Nationer, men at det udelukkende har Hensyn til timelige Velsignelser, maae vi overlade til de meest intelligente calvinistiske Bibelfortolkere selv at bevidne. Vi have allerede seet Professor Stuarts Dom om dette Punct. Hans Ord ere: „Det Hele tager Hensyn til Ydelsen af timelige Velsignelser og Tilbageholdelsen af dem," og han sanctionerer ligefrem den Fortolkning, at Udtrykket emisesa („jeg hadede") i Sætningen „Esau hadede jeg," indeholder ikke positivt Had, men alene en ringere Grad af Kjærlighed. Macknight siger: „Hvori Guds Had til Esau bestod, forklares ved de Ord af Prophetien, som følge umiddelbart efter, nemlig „og gjorde hans Bjerge aldeles øde." Da Macknight selv var en Calvinist, og lærte Læren om den personlige og absolute Udvælgelse, skjøndt han tilstod, at den ikke indeholdtes i det foreliggende Sted, maa hans Vidnesbyrd just af den Grund ansees for saa meget desto kraftigere; derfor anføre vi af ham følgende skarpsindige Bemærkninger:

„1. Det hverken siges og er heller ikke sandt om Jacob og Esau personlig, at den „Ældre tjente den Yngre." Dette er kun sandt om deres Efterkommere. 2. Om end Esau havde tjent Jacob personlig, og havde været ringere end han i verdslig Storhed, saa vilde det dog aldeles ikke have været noget Beviis for Jacobs Udvælgelse til evigt Liv, eller for Esaus Forkastelse. Ligesaalidt var Edomiternes Underkastelse under Israeliterne paa Davids Tid Beviis for deres Forfædres Udvælgelse eller Forkastelse. 3. Da Apostelens bestemt udtalte Hensigt med denne Udvikling er at vise, at en Udvælgelse af Jacobs Efterkommere ved Guds frie Gave kunde enten blive taget fra dem, eller at Andre kunde tilstedes at deeltage deri med dem, saa er det aabenbart ingen Udvælgelse til evigt Liv, hvilken aldrig tages bort, men en Udvælgelse til udvortes Privilegier alene. 4. Da dette er en Udvælgelse af alle Jacobs Efterkommere, og en Forkastelse af alle Esaus Efterkommere, saa kan den kun have den Mening, at den Nation, som skulde udspringe fra Esau skulde blive undertvungen af den Nation, som skulde udspringe fra Jacob; og at den ikke, saaledes som de fra Jacob udgaaende Nationer, skulde være Guds Kirke og Folk, eller blive berettiget til Besiddelsen af Canaan, eller lade det Afkom fødes, hvori alle Jordens Slægter skulde vel-

signes. 5. Den Omstændighed, at Esau var ældre end Jacob blev meget rigtigt tagen i Betragtning for at vise, at Jacob's Udvælgelse var modstridende Førstefødselsretten, fordi denne Omstændighed viste, at det var af reen Naade. Men dersom denne Udvælgelse havde været til evigt Liv, saa burde denne Aldersforskjel ikke være bleven omtalt, fordi den ikke stod i nogetsomhelst Forhold til den Sag."

Vi ansee det unødvendigt at opholde os længere ved denne Gjenstand. Af hvad der er bleven sagt, komme vi til den Slutning.

1. At denne Udvælgelse ikke var personlig, men national.

2. At den ikke havde Hensyn til evigt Liv, men til timelige Velsignelser.

Det Modsatte af begge disse Sætninger er væsentligt for den calvinistiske Udvælgelse, derfor følger deraf, at dette Calvinismens' stereotype Argument hentet fra det omtvistede Tilfælde med „Jacob og Esau," er saa langt fra at understøttes ved Skriften, at det er bleven dobbelt gjendrevet.

II. Det andet Beviis, vi skulle anføre, som det Calvinisterne støtte sig paa, grundes paa hvad der siges med Hensyn til Pharao og „Pottemageren og Leret." Stedet findes i Brevet til Romerne 9, 17—24. „Thi Skriften siger til Pharao: just til dette har jeg opreist dig, at jeg vilde vise min Magt paa dig, og paa det at mit Navn skulde forkyndes paa al Jorden. Saa forbarmer han sig da over den, som han vil, men forhærder den, som han vil. Du vil da sige til mig: hvad klager han over endnu? Hvo haver imodstaaet hans Villie? Men, o Menneske! hvo er du, at du vil gaae i Rette mod Gud? Mon Noget, som er dannet, kan sige til Den som dannede det: hvi gjorde du mig saaledes? Eller haver Pottemageren ikke Magt over Leret af det samme Stykke at gjøre et Kar til Ære, men et andet til Vanære? Men hvad? om nu Gud, da han vilde vise Vreden, og kundgjøre sin Magt, taalte med Langmodighed Vredens Kar, som vare dannede til Fordærvelse? og (det) for at kundgjøre sin Herligheds Rigdom over Barmhjertighedens Kar, hvilke han forud havde beredt til Herlighed, hvilke han og kaldte, os (nemlig), ikke alene af Jøder, men ogsaa af Hedninger?"

For at det Beviis, man har forsøgt at udlede af dette Sted, kan tydelig blive seet i hele dets Kraft, og prøvet i al Korthed, ville vi først fremhæve og specificere de forskjellige Puncter, som Calvinisterne holde paa, da det er væsentligt for Opretholdelsen af deres Lære, at disse Puncter, idetmindste nogle af dem, blive stadfæstede;

og derpaa undersøge de Beviser, hvorved disse forskjellige Puncter antages at være stadfæstede. Disse Puncter ere: —

1. At Pharao fremstilles som et Exempel paa ubetinget og evig Forkastelse, da han blev skabt i den udtrykkelige Hensigt, at „Guds Magt" kunde „blive viist" i hans evige Undergang.

2. At Forhærdelsen af Pharaos Hjerte blev bevirket ved en directe Indflydelse eller positiv Indskydelse fra Gud.

3. At der med Henviisningen til Lignelsen om „Pottemageren" som gjør det „ene Kar til Ære og det andet til Vanære," tilsigtes at fremstille Guds Ret til at skabe et Menneske ligefrem til evigt Liv, og et andet til evig Tilintetgjørelse.

4. At Hensigten med „Vredens Kar dannede til Fordærvelse" er, at fremstille de Personer, som udtrykkeligt og med Forsæt ere skabte og forberedte af den Almægtige til evig Død.

5. At Apostelens Hensigt med at henvise til Pharaos Exempel, og til Lignelsen om „Pottemageren og Leret," var at oplyse Læren om personlig, ubetinget og evig Udvælgelse og Forkastelse.

Var det nødvendigt, vilde man, ved at henvise til talrige calvinistiske Fortolkere og Theologer, let kunne paavise, at det Ovenanførte er en redelig Fremstilling af de Sætninger, som antages af dem, naar de ville forsvare og bekræfte deres System ved at henvise til det omhandlede Sted; men vi antage, at dette vil ikke kunne nægtes; thi det maa være let at forstaae for enhver Tænkende, at forsaavidt man støtter sig paa det foreliggende Skriftsted, maae Calvinismens eiendommelige Læresætninger staae eller falde med de ovenanførte Sætninger. Og vi maae tillade os i al Oprigtighed at sige, at det vil ikke blive vanskeligt at vise, at de ovenanførte Sætninger ligne meget mere en storartet Forvandskning end en klar og oprigtig Fremstilling af Skriftens Mening. Dette skulle vi søge at bevise, ved at prøve hver Sætning for sig. Men først ville vi frit tilstaae, at alle de ovenanførte Sætninger ikke ere blevne aabent og bestemt bekræftede af alle, der ere blevne betragtede som Calvinister; men paa samme Tid maa det paa den anden Side tilstaaes, at forsaavidt som nogle af disse Sætninger ere blevne fornægtede, har man ogsaa ganske opgivet at søge Støtte for Calvinismen fra denne Kilde. Nogle calvinistiske Forfattere have bygget Forsvaret for deres System paa een, nogle paa en anden, og nogle paa flere af de ovenanførte Sætninger; men sjelden, om nogensinde, har den samme Forfatter udtrykkelig paastaaet, at han støttede sig paa dem alle. Men det maa vel erindres, at dersom Calvinismen kan hente noget

Forsvar fra det omhandlede Sted, saa maa det skee ved at støtte sig paa nogle af de ovenanførte Sætninger; deraf følger, at dersom vi kunne paavise, at ingen af dem kan opretholdes, saa vil denne stærke calvinistiske Fæstning omstyrtes. Men vi gaae videre.

1. Den Sætning antages at Pharao fremstilles som et Exempel paa ubetinget og evig Forkastelse, da han blev skabt i den udtrykkelige Hensigt, at „Guds Magt" kunde blive viist i hans evige Undergang. Dersom denne Sætning kan opretholdes ved en ærlig og redelig Skriftfortolkning, saa vilde deraf synes at følge, at, da Pharao var udtrykkelig bleven skabt i den Hensigt, at indvies til evig Død, vilde det ikke være uovereensstemmende med de guddommelige Egenskaber at antage, at de Forkastede i Almindelighed vare skabte i den samme Hensigt, og tilstaae, at dette vilde være et betydeligt Skridt henimod den calvinistiske Forkastelse. Vi spørge, hvilket er det Beviis, man her støtter sig paa? Det er denne Sætning: „Just til dette har jeg opreist dig, at jeg vilde vise min Magt paa dig." Førend man nu kan bruge disse Ord til at opretholde den Sætning, som her handles om, maa det paavises, at Udtrykkene, „jeg har opreist dig" indeholde den Mening: jeg har skabt dig, og at den Sætning, „at jeg kunde eller vilde vise min Magt paa dig" indeholder den Mening: at jeg kunde evigt straffe dig. At ingen af disse Sætninger kunne forsvares, skulle vi strax vise. Det græske Ord som her oversættes ved „opreist" er exegeira af exegeiro. At dette Ord ikke har Betydningen af at skabe, men alene at opvække eller opmuntre eller (hvilket synes meest at stemme overeens med diegerthes, netop det Ord, som bruges i Septuaginta) at lade staae eller at bevare, er Noget, der indrømmes selv af Macknight og Professor Stuart. Det Følgende er den Sidstnævntes Forklaring af dette Sted. „Hvad er da Meningen i exegeiro, saaledes som det bruges i det Hellenistiske Græsk? I Septuaginta er det et meget almindeligt Ord, som bliver brugt omtrent 70 Gange. Paa intet af alle disse Steder betyder det at skabe, at producere, at opreise i den samme Forstand som at bringe til Existents, o. s. v.; saa at de, som forklare exegeira se: „jeg har skabt dig eller bragt dig til Existents, gjøre dette lige imod den hellenistiske Sprogbrug." Withby omskriver Ordene saaledes: „Jeg har ladet dig staae." Targum af Ben Uziel: „Jeg har holdt dig ilive." Macknight ynder Forklaringen: „Jeg har bevaret dig," nemlig fra Plagerne o. s. v. Han omskriver Ordene paa følgende Maade: „Just til det har jeg opreist eller ophøiet dig og

dit Folk til stor Berømmelse og har opholdt Eder under de foregaaende Plager, for at jeg, ved at straffe Eder, kunde vise min Magt, og for at mit Navn, som Verdens retfærdige Bestyrer „skulde forkyndes paa al Jorden." Dersom vi nu foruden den bogstavelige Betydning af det oprindelige Ord tage i Betragtning den Sammenhæng, hvori denne Sætning staaer i 2 Moseb. 9 Capitel, hvoraf Apostelen netop citerer, saa kunne vi let overbevises om, at der her ikke var noget Hensyn til Pharaos Skabelse i en særegen Hensigt. Der alluderedes aabenbart til den ægyptiske Konges og hans Folks Bevarelse og Velfærd, og specielt til deres Befrielse fra de Plager, hvormed de vare blevne hjemsøgte. Disse vare ikke blot blevne bragte over dem med Guds Haand, men den samme Haand var alene istand til at borttage dem. Og dersom Guds Langmodighed ikke havde været, saa havde baade Ægyptens Konge og Folk maattet gaae under i de første Plager; men Gud bar over med dem, han „lod dem staae;" han bevarede dem til en senere Dom, og til en senere Aabenbaring af sin Herlighed. Saa at uden en voldsom og haandgribende Forvandskning af Meningen, findes der ikke den mindste Skygge af Grund for den Betydning eller Mening, at Pharao her siges at være skabt i en speciel Hensigt. Der siges eller indeholdes aldeles Intet heri om den Sag. Vi opdage saaledes, at den første Deel af den calvinistiske Sætning er saa langt fra at kunne forsvares, at den tydeligt og klart er bleven gjendreven. Det kan ikke bevises af Pharaos Exempel at de Forkastede ere skabte i den udtrykkelige Hensigt, at de ubetinget skulle forgaae; og kommer man til kort hermed, saa mislykkes ogsaa Forsvaret for det calvinistiske System.

Den anden Deel af den omtalte Sætning er, at der i de Ord: „at jeg kunde vise min Magt paa dig" indeholdes den Mening: at jeg evigt kunde straffe dig. Dette modsiges af selve Textens Ord. Til Meningen i de Ord „at jeg kunde vise min Magt paa dig" kan man tydeligt slutte sig af det der umiddelbart følger, som er en Forklaring og Følge af det, som gaaer i Forveien. Der følger ikke: og paa det at du kunde blive evigt straffet, men Ordene ere: „og paa det at mit Navn skulde forkyndes paa al Jorden." Den Almægtiges store Hensigt var da ikke, at vise sin Magt i Pharaos evige Ødelæggelse, men Forkyndelsen af hans eget Navn „paa al Jorden." Til Fuldbyrdelsen af denne Naades-Beslutning, blev Pharao og hans Folk opreist og bevaret, som passende Redskaber. Og denne Beslutning vilde Gud udføre ved dem, hvadenten de angrede og underkastede dem hans Autoritet, eller ikke. Havde

Pharao ikke forhærdet sit Hjerte, men bøiet sig for de øiensynlige Mirakler og den sande Guds Magt, saa kunde han være bleven et æret Redskab ved fra sin befalende Stilling paa Ægyptens Throne at forkynde, at Israels Gud var den sande Gud, og at derfor alle Nationer og Folkeslag skulde ære og tjene ham; og paa denne Maade „kunde Guds Magt være bleven forkyndt“ og nogen Kundskab om den sande Gudsdyrkelse være bleven udbredt blandt alle Ægypterne og alle de Nationer, som de havde Samkvem med. Men da Ægyptens Konge med Villie modsatte sig Sandheden, nægtede at anerkjende Jehovas Herredømme, og paa en ugudelig Maade spurgte: „Hvo er Herren, at jeg skulde lyde hans Røst og lade Israel fare,“ besluttede Gud at fremvise sin Magt ved Pharao, ved at sende Plage paa Plage, og endnu forskaffe ham en længere Prøve og flere Vidnesbyrd, paa det at Rygtet om disse Undere, og om Ægypternes mærkværdige Nederlag eller Ødelæggelse kunde udspredes vidt og bredt blandt Nationerne. Men i alt dette siges eller indeholdes der ikke et eneste Ord om, at Pharao er bleven skabt eller netop udtrykkelig „opreist“ for at Gud kunde vise sin Magt i hans evige Ødelæggelse. Hensigten var, ifølge Skriftens klare Udsagn, ikke at Gud „kunde vise sin Magt“ i Pharaos evige Tilintetgjørelse, men ved at „forkynde sit eget Navn paa al Jorden.“ Saaledes see vi da, at Calvinismens første Sætning ikke finder nogen Understøttelse i Bibelen, men at den tvertimod er bleven fuldstændigt gjendreven.

2. Calvinismens anden Sætning, er, at Forhærdelsen af Pharaos Hjerte blev bevirket ved en directe Indflydelse eller positiv Indskydelse fra Gud. Denne Sætning, hvorpaa hele Styrken af det calvinistiske Beviis, som hentes fra Pharaos Exempel, beroer, er bleven antaget, men aldrig bleven beviist. Og Beviset i den modsatte Retning er i Sandhed ligefrem. Gud kan paa to Maader eller i dobbelt Forstand siges at forhærde Menneskers Hjerter, og det er sandsynligt, at begge disse Maader fandt Sted ved Pharaos og Ægypternes Forhærdelse. 1. Den første er, at yde dem Barmhjertighed, i den bestemte Hensigt, at de kunne blive førte til Anger og Forbedring; den naturlige Følge deraf vil imidlertid blive, at dersom de modstaae disse Yttringer af Guds Barmhjertighed, ville de blive mere haarde og forhærdede end de vare i Forveien. I denne Forstand er det, at Evangeliet (2 Cor. 2, 16) siges at være „blandt dem, som fortabes, en Dødsens Lugt til Død“ og i Rom. 2, 4 og 5 siges de Ugudelige at „foragte hans Godheds og Taalmodigheds og Langmodigheds Rigdom“ og „efter deres Haard-

hed og ubodfærdige Hjerte" at samle sig „Vrede paa Vredens Dag." Og i den samme Forstand „taalte Gud med Langmodighed Vredens Kar;" det vil sige, han ventede længe paa Ægypterne og frelste og „opreiste dem" fra mange Plager, paa det de kunde see „hans Magt," og føres til at anerkjende hans Herredømme. 2. Den anden Forstand, hvori Gud kan siges at forhærde Menneskers Hjerter, er ved at forlade dem i Dommen eller ved en retfærdig Tilbageholdelse af hans (det Onde) afværgende Naade. Dette finder Sted efter at Menneskene rigtigt ere blevne prøvede, troligen advarede, og efter at Gud længe har baaret over med dem; og udføres ikke ved nogen activ Udøvelse af den guddommelige Magt paa dem, eller ved nogen positiv Indgydelse af Ondt i dem, men følger med Nødvendighed deraf, at Gud holder op at sende sine Propheter og Tjenere og holder sin Hellige Aand borte fra dem. Macknights Bemærkninger om denne Gjenstand fortjener en særdeles Opmærksomhed.

„Dersom dette forstaaes om Nationerne, saa menes derved, at Gud forhærdede dem, det samme som, at han gav dem Leilighed til at forhærde sig selv, ved at udøve Taalmodighed og Langmodighed mod dem. Dette var den Maade, hvorpaa Gud forhærdede Pharao og Ægypterne. 2 Moseb. 7, 3. „Jeg vil forhærde Pharaos Hjerte og mangfoldiggjøre mine Tegn og mine underlige Gjerninger i Ægypti Land." Thi da Gud bortfjernede Plagerne den ene efter den anden, benyttede Ægypterne Leiligheden til at forhærde deres egne Hjerter. Saaledes siges det i 2 Moseb. 8, 15. „Men da Pharao saae, at han havde faaet Luft, da blev hans Hjerte forhærdet, og han hørte dem ikke, saasom Herren havde sagt." See ogsaa 2 Moseb. 8, 32. Dersom Udtrykket, „han forhærder hvem han vil," forstaaes om Individet, saa menes der ikke, at Gud forhærder deres Hjerter ved nogen positiv Udøvelse af sin Magt paa dem, men at han ved ikke at udøve en hurtig Dom over deres onde Gjerninger, tillader dem at gaae frem i deres Ugudelighed, hvorved de forhærde dem selv. Og naar de da ere gaaede frem til en vis Grad, saa holder han Propheternes og de retfærdige Mænds Advarsler tilbage, og tager endog sin Aand fra dem, overeensstemmende med hvad han erklærede angaaende dem, der levede før Syndfloden. 1 Moseb. 6, 3. „Min Aand skal ikke trætte med Mennesket evindeligen." Apostelen har ved denne Leilighed meget rigtigt henviist til Jacobs og Esaus samt Israels og Ægypternes Exempler, for at vise, at Gud uden at være uretfærdig kunde straffe Israeliterne for deres Ulydighed, ved at bortkaste dem, og gjøre de troende Hedninger til sit Folk i deres Sted."

Heraf er det aldeles aabenbart, at fra Skriften have vi ingen Grund til at troe, at Gud forhærdede Pharaos Hjerte ved en directe Indflydelse og positiv Indgydelse af ondt; og derfor falder ogsaa den anden Sætning af Calvinismen omkuld.

3. Calvinismens tredie Sætning, som vi have foresat os at undersøge, er: at der ved Henviisningen til Lignelsen om Pottemageren, som gjør det „ene Kar til Ære og det andet til Vanære,“ tilsigtes, at fremstille Guds Ret til at skabe et Menneske ligefrem til et evigt Liv og et andet til evig Tilintetgjørelse.

Denne Sætning indeholder Kjærnen af den calvinistiske Eiendommelighed. Dersom den kan forsvares, er der ikke noget tilbage, som det vilde være Umagen værd for Calvinister og Arminianere at strides om; men dersom den ikke kan opretholdes, saa vil deraf følge, at dette Calvinismens forslidte Argument, som hentes fra Lignelsen om „Pottemageren og Leret“ er „veiet og fundet for let.“ Vi troe nu kun nødvendigt at undersøge med Omhyggelighed hele det Sted i Jeremias, hvoraf Apostelen citerer, for at see, at det ikke har nogetsomhelst Hensyn til Individernes evige Skjæbne. Hele Stedet lyder saaledes (Jer. 18, 1—10): — „De Ord, som skete til Jeremias fra Herren, sigende: gjør dig rede, og du skal gaae ned til Pottemagerens Huus, og der vil jeg lade dig høre mine Ord. Og jeg gik ned i Pottemagerens Huus og see, han gjorde en Gjerning paa Hjulet. Og det Kar, som han gjorde af Leret, blev fordærvet i Pottemagerens Haand; da begyndte han igjen, og gjorde et andet Kar deraf, efter som det var ret for Pottemagerens Øine at gjøre. Da skete Herrens Ord til mig, sigende: Mon jeg ikke kan gjøre ved Eder, I af Israels Huus, saasom denne Pottemager? siger Herren; see ligesom Leret er i Pottemagerens Haand, saa ere I af Israels Huus i min Haand. I et Øieblik kan jeg tale imod et Folk og imod et Rige, til at oprykke, og til at nedbryde, og til at fordærve. Men (dersom) det samme Folk, imod hvilket jeg haver talet, omvender sig fra sin Ondskab, da skal det Onde angre mig, som jeg tænkte at gjøre ved det. Og i et Øieblik kan jeg tale imod et Folk og imod et Rige, til at bygge, og til at plante. Men (dersom) det gjør det, som er ondt for mine Øine at det ikke hører min Røst, da skal det Gode angre mig, med hvilket jeg havde tilsagt at gjøre vel imod det.“ Med Hensyn til denne Lignelse maae vi bemærke. 1. Den har aldeles intet Hensyn til Skabelsen af individuelle Personer; men kun til Guds absolute Overherredømme over

Nationer og Kongeriger. Gud siger ikke: „i et Øieblik kan jeg tale imod“ en individuel Person; men „imod en Nation og imod et Rige.“ 2. Den har intet Hensyn til Menneskenes evige Skjæbne; men kun til Ødelæggelsen af Kongeriger i Verden eller til deres Lykke og Held. Det hedder: „til at nedbryde, og til at fordærve,“ — det vil sige, at omstøde Regjeringen eller Staten, og at tilintetgjøre en Nations Magt, som saadan; eller at „opbygge og at plante;“ — det vil sige, at stadfæste, styrke og lykkeliggjøre et jordisk Rige. 3. Denne Ulykke og Lykke fremstilles ikke som Følge af Guds arbitraire Villie, udøvet paa en absolut og ubetinget Maade; men det er tydeligt udtrykt, at de ere betingede; underkastede Indflydelsen af de Nationers Opførsel, som der tages Hensyn til. 4. Det antydes ikke, at Pottemageren gjorde det „Kar til Vanære“ i den udtrykkelige Hensigt, at ødelægge det. Sandheden er ganske sikkert det Modsatte deraf. Skjøndt alle Kar ikke ere bestemte til et lige hæderligt og vigtigt Øiemed, saa dannes dog ingen Kar alene for at blive „slaaede i Stykker.“ 5. Pottemageren forandrede ikke sin Hensigt idet han gjorde Karret, saaledes at han dannede det til et „andet Kar,“ hvilket vi maae antage at være et „Kar til Vanære,“ inden det første „blev fordærvet“ i hans Haand. Det svarede ikke til hans første Hensigt. 6. Hele denne Lignelse havde til Hensigt at udtrykke Guds uindskrænkede Ret til at behandle Jøderne saaledes som det var godt for hans Aasyn. Ikke for at lykkeliggjøre eller ødelægge dem ifølge en arbitrair Villie; men for at regjere dem ifølge de faste Principer, som ligge til Grund for hans retfærdige Styrelse; at tillade, at de bleve førte i Fangenskab, da de bleve ugudelige og oprørske, og gjengive dem deres eget Land og deres tidligere Lykke, naar de omvendte dem. 7. Som denne Lignelse oprindelig blev brugt for at retfærdiggjøre Guds Behandling af Jødefolket i Jeremias's Dage, saaledes oplyste den ogsaa paa en slaaende Maade Guds Retfærdighed i at ødelægge den afguderiske Pharao og Ægypterne, efter at have baaret længe over med dem; og den var ogsaa vel skikket til at vise Guds Ret til at forkaste de vantro Jøder, saa at de ikke bleve hans Kirke, og at optage indenfor dens Grændser de troende Hedninger i Apostlenes Dage; og dette var just den Gjenstand, Apostelen var beskjæftiget med at betragte. Fra alt dette komme vi til den Slutning, at det er saa langt fra at denne Lignelse har havt den Hensigt at lære en ubetinget og absolut Udvælgelse og Forkastelse af Individer til evigt Liv og evig Død, at den tvertimod alene gaaer ud paa at fremstille en betinget Udvælgelse og Forkastelse af Nationer, med Hensyn til den nærværende

Tilstand. Og saaledes see vi, at Calvinismens tredie Sætning, med Hensyn til den foreliggende Gjenstand, aabenbart modsiges af Skriften.

4. Calvinismens fjerde Sætning, som vi have foresat os at overveie, er, at Hensigten med „Vredens Kar dannede til Fordærvelse“ er at fremstille de Personer, som udtrykkeligt og med Hensigt ere skabte og forberedte af den Almægtige til evig Død. Den almindelige calvinistiske Forklaring af denne Gjenstand, er, at Gud ikke alene fra Evighed af besluttede at dømme en Deel af Menneskeslægten til evig Død, men at han ogsaa forud bestemte Midlerne dertil ligesaavel som Endemaalet. De som ved Guds Beslutning ere bestemte til evig Død, ere derfor, ved den samme Beslutning, der uundgaaelig arbeider paa deres Fald, „dannede“ eller beredte til deres uforanderlige og uundgaaelige Skjæbne.

Den Maade, hvorpaa mange Calvinister udtrykke sig med Hensyn til disse dunkle Træk af deres System, er noget curiøs. Nogle af dem ligne den uforfærdede og uafhængige Calvin selv, see Systemet lige i Øinene, og tilstaae frit, at „det er en forfærdelig Beslutning,“ medens Andre gaae varsomt tilværks, og paastaae hverken eller nægte ligefrem Consequentserne af deres Lære; men paa samme Tid bevise de indirecte, at de selv i dette Punct ere Calvinister. Den Strid som føres om Ordene „dannede til Fordærvelse,“ tager Hensyn til den Virksomhed, hvorved dette udføres. Om denne Sætning bemærker Prof. Stuart: „om de blive dannede (til Undergang) alene ved deres egne Handlinger, eller om der var nogen Virksomhed fra Guds Side, som bragte dem til at blive dannede (dertil), udtaler selve Texten ikke. Men hvorledes kunne vi i vor Text undgaae at sammenligne katertismena (dannede) i det 22de Vers, med ha proetoimase (hvilke han forud havde beredt) i det 23de Vers? De to Vers ere Modsætninger; — og følgelig have vi skeve orges (Vredens Kar), hvortil skeve eleus (Barmhjertighedens Kar) svarer, og saa eis apoleian (til Fordærvelse) og eis doxan (til Herlighed). Hvorledes kunne vi da undgaae at slutte, at katertismena og ha proetoimase svare til hinanden som en Antitheses eller Modsætning? Skjøndt her øiensynlig er nogen Tilbageholdenhed i Udtryksmaaden, saa er det dog en klar Slutning, at der, ifølge Professor Stuart, er en fuldstændig Modsætning mellem „Vredens Kar, som vare dannede til Fordærvelse,“ i det 22de Vers, og „Barmhjertighedens Kar, hvilke han forud havde beredt til Herlighed,“ i det 23de Vers, samt at Gud

i begge Tilfælde udøvede en lignende Virksomhed. Det vil sige, at Gud ikke blot ligefrem forbereder sit Folk til evigt Liv, men at han ogsaa ligefrem danner eller forbereder den Ugudelige til evig Død. Vi kunne imidlertid antage, at dersom den lærde Professor ikke havde følt nogen Deeltagelse for Calvinismens Sag, vilde han have fortalt os, at det ikke er nødvendigt, i ethvert Tilfælde hvor Modsætninger bruges, at Modsætningen anvendes paa enhver Deel af Gjenstanden. Der kan være Modsætning mellem „Vredens Kar“ og „Barmhjertighedens Kar;“ men deraf følger ikke, at begge maae have været dannede eller forberedte paa samme Maade. Og i Sandhed, just det Modsatte heraf kan meget godt sluttes af selve Ordene. „Barmhjertighedens Kar“ siges at have været „forud beredte til Herlighed“ af Herren; men „Vredens Kar“ siges alene at være „dannede til Fordærvelse,“ — der siges ikke af hvem. Heraf er den ligefremme Slutning, at, da Gud udtrykkelig siges at være den Virkende i at forberede „Barmhjertighedens Kar,“ saa maatte, hvis han ogsaa havde været den Virkende i at danne „Vredens Kar,“ den samme eller en lignende Udtryksmaade være bleven brugt i begge Tilfælde. At antage, at Gud udøver en ligefrem Virksomhed i at „dømme“ Mennesker til Fordærvelse, strider imod Indholdet og Tendentsen af denne Sætning, som udtaler og erklærer, at Gud „taalte med Langmodighed“ disse „Vredens Kar,“ og tillige mod Skriftens almindelige Indhold, som, for at bruge Fletchers Ord, fremstiller, „at Frelsen er fra Gud og Fordømmelsen fra os selv.“ Saaledes have vi fundet, at Calvinismens fjerde Sætning strider imod Skriften.

5. Calvinismens sidste Sætning, som vi have foresat os at betragte, er: at Apostelens Hensigt med at henvise til Pharaos Exempel og til Lignelsen om „Pottemageren og Leret,“ var, at oplyse Læren om personlig, ubetinget og evig Udvælgelse og Forkastelse. At Apostelen havde en ganske anden Hensigt dermed, troe vi er klart af hele Sammenhængen. Det var en national og ikke personlig Udvælgelse og Forkastelse, hvorom han talte. Dette er klart af det 24de Vers i det Capitel, som vi have taget under Overveielse. „Hvilke han kaldte os (nemlig), ikke alene af Jøder, men ogsaa af Hedninger.“ Apostelens Hensigt var, at bringe Jødernes Indvendinger til Taushed, og at retfærdiggjøre den guddommelige Fremgangsmaade ved at oprette Evangeliekirken af Troende, hvad enten de vare Jøder eller Hedninger. Heraf er det klart, at Calvinisternes hele Beviis for personlig og ubetinget

Udvælgelse og Forkastelse, som de udlede af Brevet til Romerne, — grundes paa en feilagtig Forklaring af den hele Sag; — idet de anvende det, som siges om Nationer, paa Individer, og det, som siges med Hensyn til Tiden, paa Evigheden. Apostelen fortsætter Udviklingen af denne nationale Udvælgelse igjennem det tiende og ellevte Capitel; men at følge ham videre ansee vi unødvendigt, da de allerede fremstillede og bekræftede Principer tilstrækkelig ville kunne oplyse den hele Sag. Vi troede kun nødvendigt at undersøge det Sted, som Calnivisterne hovedsagelig støtte sig paa; og Resultatet deraf er, at vi ikke finde deri nogen Støtte for den calvinistiske Udvælgelse og Forkastelse.

III. Det tredie og sidste Skriftbeviis, som Calvinisterne støtte sig paa, og som vi nu skulle anføre, grundes paa hvad der siges med Hensyn til Forudbestemmelsen, o. s. v. i det første Capitel af Brevet til Epheserne, og det ottende Capitel af Brevet til Romerne. Stederne lyde som følger. Eph. 1, 4, 5, 11, 12. „Ligesom han udvalgte os i ham, før Verdens Grundvold blev lagt, at vi skulle være hellige og ustraffelige for hans Aasyn i Kjærlighed; idet han forudbestemte os formedelst Jesum Christum til sønlig Udkaarelse hos sig selv efter sin Villies Velbehagelighed" — „I hvem ogsaa vi have faaet Lod, vi, som forud vare bestemte efter hans Beslutning, der virkede Alt efter sin Villies Raad, paa det, at vi maatte være hans Herlighed til Priis, vi, som forud haabede paa Christum." Rom. 8, 28—30. „Men vi vide, at alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud, dem, som efter hans Beslutning ere kaldte. Thi hvilke han forud kjendte, dem haver han og forud beskikket, at vorde dannede efter hans Søns Billede, paa det at han skal være den Førstefødte iblandt mange Brødre. Men hvilke han forud beskikkede, dem haver han og kaldet; og hvilke han kaldte, dem haver han og retfærdiggjort; men hvilke han retfærdiggjorte, dem haver han og herliggjort." Maaskee har intet Ord i hele Theologien givet Anledning til flere indviklede Speculationer og heftige Stridigheder, end det Ord, at forudbestemme, som forekommer i de ovenfor anførte Steder. De Ord i det græske Testamente, som her oversættes ved „forudbestemte" og „idet han forudbestemte," ere: prohorise og prohorisas, og udledes af pro før, forud og horidso, jeg bestemmer, definerer, slutter eller afgrændser. Heraf have vi det engelske Ord horizon (Horizont) af horos, en Skranke eller Grændse. Den bogstavelige Betydning af: at forudbestemme, er derfor, at bestemme, beskrive, begrændse eller fastsætte Grændserne forud. Hos Calvinisterne

er Forudbestemmelse et Ord, som har en langt større Udstrækning end Udvælgelse. Ved den sidste forstaae de Guds Udvælgelse af en Deel af Menneskeheden fra Evighed af til evigt Liv; ved den første forstaae de ikke alene Forudbestemmelsen af de Udvalgte til evigt Liv, men ogsaa Forudbestemmelsen af de Forkastede til evig Død; og i en endnu videre Forstand forstaae de derved Guds evige Beslutning, hvorved han „har forudbestemt hvadsomhelst der tildrager sig."

Skjøndt Arminianerne forkaste Forudbestemmelse i Calvinisternes absolute og ubetingede Forstand, saa anerkjende de dog, at der er en Betydning af Forudbestemmelse, hvori den er en sand Aabenbaringslære.

1. De forstaae ved Prædistination den guddommelige Forudbestemmelse med Hensyn til Nationer. Saaledes troe de, at Jøderne vare forudbestemte til at være Guds Kirke, under det gamle Testamentes Huusholdning; samt at det var forudbestemt, at Kirken, under Evangeliet, skulde bestaae baade af Jøder og Hedninger, optagne i den under Betingelsen af Tro.

2. Forstaae de ved Prædistinationen den guddommelige Forudbestemmelse at frelse den Troende, saaledes som det udtales i Evangeliet.

3. Forstaae de ved Prædistination den guddommelige Forudbestemmelse at frelse Alle, som ville troe Evangeliet, under Betingelse af Bestandighed i Troen. Her ere de tre forskjellige Betydninger af Forudbestemmelse, som Arminianerne ansee at være overeensstemmende med Skriften. Den første tager Hensyn til Nationer eller Folkesamfund; den anden tager Hensyn til visse Charakterer; og den tredie tager Hensyn til Individer overhoved paa en betinget Maade. Da den sidste er den eneste Anskuelse af Gjenstanden, i hvilken individuelle Personers evige Bestemmelse indeholdes, og da den er betinget, saa følger deraf, at Forudbestemmelse i enhver af de her anførte Betydninger er væsentlig forskjellig fra den calvinistiske Opfattelse deraf. De tre væsentlige Egenskaber ved den calvinistiske Forudbestemmelse ere: 1. At den angaaer individuelle Personer. 2. At den er ubetinget; — ikke afhængig af forudseet Tro eller Lydighed, eller Vantro og Ulydighed. 3. At den angaaer Menneskets evige Skjæbne. Nu er det let at see, at ingen af disse Egenskaber forekomme i nogen af de Anskuelser, som fremstilles af Arminianerne. National Forudbestemmelse og den, som angaaer visse Charakterer eller Sindsstemninger, kan være ubetinget; men her er Individernes evige Bestemmelse ikke

fastsat. Personlig Forudbestemmelse, som alene bestemmer Individernes Skjæbne, forstaaes altid af Arminianerne som værende betinget; — grundet paa Guds Forudvidenhed, som klart skuer og strengt tager i Betragtning Tro og gode Gjerninger, saaledes som det fremstilles i Evangeliet.

Vi ville nu i al Korthed undersøge, om det er Calvinisternes eller Arminianernes Anskuelse af denne Gjenstand, som stemmer overeens med de ovenanførte Skriftsteder.

1. Vi ville først omtale Stedet i Epheserne. Dr. Macknight, en Calvinist, tilstaaer, at det indeholder national Forudbestemmelse (omendskjøndt han ogsaa strider for en høiere Mening). Og at det tager specielt Hensyn til Hedningernes Kaldelse og Evangeliets Fælledskab (for Alle), er aabenbart af Epistelens hele Tendents. Apostelen vedbliver med en fortsat Udvikling af den samme Materie og taler i det tredie Capitel om det „Mysterium" eller Hemmelighed, som blev „kundgjort ham ved Aabenbarelse," og som ifølge hans Forklaring bestaaer i, „at Hedningerne ere Medarvinger, og eet Legeme med os, og meddeelagtige i hans (Guds) Forjættelse i Christo, formedelst Evangelium;" og han tilføier, at det er „efter en evig Beslutning, hvilken han (Gud) fuldbyrdede ved Christum Jesum vor Herre." Her har da Apostelen selv givet en tydelig Forklaring af „Forudbestemmelsen" og „Guds Villies Hemmelighed," efter hans Velbehag, besluttet i ham selv, hvorom der blev talt i det første Capitel. Dersom man endnu vil paastaae, som Macknight tænker man skulde gjøre, at der her sigtes til personlig Forudbestemmelse til evigt Liv, saa benægtes dette ikke; skjøndt Hedningernes nationale Bestemmelse er det Punct, som der directe tages Hensyn til af Apostelen, saa betragtede denne dog altid og sigtede til at fremme Individernes evige Frelse. Men i det Øieblik, vi betragte den som en personlig Forudbestemmelse til evigt Liv, saa bliver den betinget. Hedningerne bleve kun antagne i denne Forstand, eftersom de bleve troende, og under Betingelse af deres Tro. Dette er klart af det 12te og 13de Vers i det første Capitel. „Paa det at vi maatte være hans Herlighed til Priis, vi, som forud haabede paa Christum, i hvem ogsaa I, da I hørte det Sandhedens Ord, Eders Saliggjørelses Evangelium — i hvem ogsaa I, der I troede, ere blevne beseglede med Forjættelsens den Hellige Aand." Saaledes see vi, at der her ikke gives den calvinistiske Opfattelse af Prædistinationen eller Forudbestemmelsen Medhold i nogensomhelst Forstand, eller paa nogensomhelst Maade.

Ligesaa vanskeligt vil det blive, at forklare Stedet i det 8de

Capitel af Romerne overeensstemmende med de calvinistiske Principer. Arminianerne have forklaret Stedet paa en noget forskjellig Maade. Dr. Clarke synes at indskrænke det til Hedningernes nationale Kaldelse til Deelagtighed i Evangeliet; heri fulgte han Taylors Commentar. Men Watson troer, at personlig Udvælgelse til evigt Liv er indbefattet deri. Vi troe, at Stedet indeholder baade den nationale og personlige Forudbestemmelse. 1. Bleve Hedningerne, som et Folk, forudbestemte til Nydelsen af Evangeliets Privilegier, da Gud vidste forud, at de vilde troe og annnmme det. 2. Bleve de sande og bestandige Troende, hvilke Gud kjendte forud som Saadanne, forudbestemte til at vorde „dannede efter hans Søns Billede." De bleve „kaldte, retfærdiggjorte og helliggjorte." Men Alt dette blev ledet og styret efter Evangeliets regelmæssige Plan. Deres Forudbestemmelse var grundet paa Guds Forudvidenhed, der skuede dem som opfyldende den Betingelse, som indeholdes i Evangeliet, nemlig ved at troe. Her kunne vi da ikke see den mindste Grund for Calvinismens absolute og ubetingede Udvælgelse eller Forudbestemmelse til evigt Liv, uafhængigt af Tro og gode Gjerninger. Vi have nu i Korthed undersøgt de Steder, der altid ere blevne betragtede som Calvinismens Fæstninger, og troe tydelig at have paaviist, at de kunne modtage en anden og mere passende Fortolkning. Der ere ogsaa andre Steder, som de ofte beraabe sig paa for at understøtte deres Lære; men vi ansee det for unødvendigt at opholde os længere herved. Vi have udvalgt de fornemste og vanskeligste Steder; og ved Hjælp af de allerede givne Forklaringer vil man let kunne give den rette Forklaring af de andre Steder, i fuldkommen Overeensstemmelse med den Sandhed: at Frelse er mulig for alle Mennesker.

Spørgsmaal til syttende Forelæsning.

1. Paa hvilket Skriftsted bygge Calvinisterne deres første Beviis, som her anføres?
2. Hvilke Bibelfortolkere nævnes, som have gjendrevet den calvinistiske Fortolkning af dette Sted?
3. Hvilke calvinistiske Bibelfortolkere nævnes, som have hældet til den arminianske Forklaring?
4. Af hvilke to Sætninger afhænger her det calvinistiske Beviis?
5. Hvorledes bevises det, at denne Udvælgelse og Forkastelse ikke har Hensyn til Jacob og Esau personlig?
6. Hvoraf fremlyser det, at den ikke var at henføre til Vedkommendes evige Skjebne?
7. Paa hvilket Sted grundes det andet calvinistiske Beviis, som her anføres?
8. Hvilke ere de forskjellige, her fremstillede Sætninger, der ansees som væsentlige for at opretholde det calvinistiske Beviis, som udledes af dette Sted?

9. Hvorledes gjendrives den første Sætning?
10. Hvorledes gjendrives den anden Sætning?
11. Hvorledes gjendrives den tredie Sætning?
12. Hvorledes gjendrives den fjerde Sætning?
13. Hvorledes gjendrives den femte Sætning?
14. Hvorpaa grundes det tredie calvinistiske Beviis, som her omtales?
15. Hvilken er den bogstavelige Mening af det Ord, at forudbestemme?
16. Hvorledes forstaae Calvinisterne denne Lære?
17. Hvorledes bliver den forstaaet af Arminianerne?
18. Hvilken er den væsentlige Forskjel mellem calvinistisk og arminiansk Forudbestemmelse?
19. Hvorledes vises det, at de anførte Steder stemme overeens med den arminianske Theorie?
20. Have Arminianerne alle været enige i deres Forklaring af det Sted, som citeres af Romerbrevets 8de Capitel?
21. Hvilken er den sandsynlige Mening i dette Sted?
22. Ere der nogle andre Steder, som Calvinisterne beraabe sig paa?
23. Ere de mere vanskelige end de allerede fremhævede?
24. Efter hvilket Princip maae de forklares?

Attende Forelæsning.

Calvinismen og Arminianismen sammenlignede.

Da vi i Undersøgelsen om Forsoningens Udstrækning allerede ere komne saa vidt, at vi først have betragtet Skriftens Vidnesbyrd og seet, at de give den arminianske Anskuelse Medhold, og for det Andet, da vi have undersøgt nogle af de fornemste Skriftbeviser, som Calvinisterne støtte sig paa for at opretholde deres System, ville vi nu gaae over til at anstille en Sammenligning mellem Calvinismen og Arminianismen, ved at undersøge de fornemste Vanskeligheder, som ere blevne paabyrdede hvert af disse Systemer af det modsatte Parti.

I. Ville vi anføre de Hovedindvendinger, som Calvinisterne have anført imod det arminianske System. Følgende Puncter ere alt, hvad vi ansee værdt til at tage i Betragtning.

1. Calvinisterne anføre, at Arminianismen strider imod Kjendsgjerninger eller Virkeligheden.

2. At den strider imod Naaden.

3. At den er uforenelig med Guds uindskrænkede Magt.

Disse Vanskeligheder ville vi fremstille med Dr. Hills Ord, som følger:

„1. Det synes ikke at være foreneligt med Virkeligheden, at der er en Forvaltning eller Uddeling af Naademidlerne, tilstrækkelig til at bringe alle Mennesker til Omvendelse og Tro.

„2. Den anden Vanskelighed, hvoraf det arminianske System laborerer, er denne, at, medens det i Ord tilskriver Guds Naade Alt, saa lader det dog vor Frelse opløse sig i Noget, som er uafhængigt af Naaden.

„3. Dette System synes at indeholde eller at angive en Feil eller Ufuldkommenhed i den Almægtiges Beslutning, som ikke let kan forenes med vore Begreber om hans uindskrænkede Magt."

Disse tre ovenanførte Vanskeligheder udtrykkes mere fuldstændigt af den samme Forfatter paa et andet Sted, som følger:

„1. Det er ikke let at forene den uendelige Forskjellighed i Tilstande og de meget ufordeelagtige Omstændigheder, hvorunder mange Nationer og somme Individer af alle Nationer ere stillede, med den fundamentale Sætning af det arminianske System, at der ydes alle Mennesker tilstrækkelige Midler til at bringe dem Frelse.

„2. Det er ikke let at forene Anskuelserne om den menneskelige Naturs Vanslægtning og disse Formaninger om Ydmyghed og Selvfornedrelse i Guds Øine, som baade Skrift og Fornuft indskjærpe, med en anden Hovedgrundsætning af dette System, nemlig den: at Troen og de gode Gjerninger hos dem, der ere udvalgte, ikke vare en Følge af deres Udvælgelse, men bleve forudseete af Gud som dens Grund.

„3. Det er ikke let at forene Guds Raads Uforanderlighed og Kraft, ifølge vore Begreber eller Forestillinger om den første Aarsag, med den Beslutning, at frelse Alle, afhængigt af en Betingelse, som ikke er bleven opfyldt med Hensyn til Mange." — (Hills Forelæsninger, 9de Cap. Sec. 1 og 7de Cap. 4 Sec.)

Vi kjende ingen Vanskelighed fremhævet af Calvinister, indbefattet i den arminianske Anskuelse om Forsoningens Udstrækning, der fortjener et alvorligt Svar, undtagen de der indbefattes under en eller anden af de ovenfor anførte Inddelinger. Det maa indrømmes, at de ovenanførte Vanskeligheder ere saa vigtige, at en tydelig Paaviisning af deres virkelige Tilstedeværelse maa være en tilstrækkelig Gjendrivelse af det System, hvortil de høre. Aabenbarings-Sandhedens System er fuldkomment overeensstemmende med sig selv og harmonerer fuldstændigt med den rigtige Anskuelse af de guddommelige Egenskaber. Hvis det da kan tilfredsstillende paavises, at det arminianske System virkelig laborerer af en af de ovenfor angivne Vanskeligheder,

saa ville vi nødes til at opgive det, hvor plausible endog de Beviser, der tale derfor, maatte synes at være. Men vi troe, at en nøiere Undersøgelse af Sagen vil godtgjøre, at de ovenfor anførte Indvendinger ere aldeles grundløse. Vi ville undersøge dem hver for sig.

1. Den første Indvending gaaer ud paa, at Arminianernes System er modsat Virkeligheden. Arminianismens store, eiendommelige Hovedtræk, saaledes som de ere blevne fremstillede i de foregaaende Forelæsninger, er en Tro paa Sandheden af følgende Sætninger: — at Christi Forsoning udstrækkes saaledes til alle Mennesker, at den gjør deres Frelse mulig. At dette er uovereensstemmende med Virkeligheden søger Calvinismen at bevise, baade af den antagne Mangel paa Naademidler i de hedenske Lande, og af den store Ulighed eller Forskjel i Uddelelsen af disse Midler, i de Lande, hvor Evangeliet forkyndes.

Først ville vi betragte Sagen med Hensyn til Hedningerne. Vi troe det maa være klart, at den Indvending imod en for alle Mennesker mulig Frelse, som udledes fra Hedningernes Tilstand, kan alene opretholdes under Forudsætning af, at deres Tilstand er en saadan, at den gjør deres Frelse ganske umulig. Derfor have Calvinisterne i Almindelighed, for saavidt som de overhovedet have udtalt en Mening om denne Gjenstand, bestemt den hele Hedningeverden til en uundgaaelig Fordærvelse. At denne dristige Paastand antages af alle Calvinister, kan ikke bekræftes; thi mange af dem tage i Betænkning at udtale nogen bestemt Mening om denne Gjenstand, og Andre give tydeligt at forstaae, at der, just iblandt Hedningerne, maae være nogle udvalgte Individer, paa hvis Hjerter den guddommelige Naade, paa en ubegribelig Maade, kan virke saa kraftigt, at de kaldes og forberedes til Herlighed. Men da maa det være klart, at de som antage denne Grund, kunne ikke paabyrde det arminianske System nogen Uovereensstemmelse med Virkeligheden, med Hensyn til Hedningerne, der ikke paa lignende Maade tilhører deres eget System. Da derfor selve Indvendingen hviler paa den Antagelse eller Forudsætning, at Hedningerne nødvendigviis ere udelukkede fra Muligheden til Frelse, saa er dette en ligefrem Tilintetgjørelse eller Omgaaen af Spørgsmaalet. Selve den Sætning eller det Punct, hvorpaa Sagen, med hele sin Kraft beroer, er det som benægtes, og den bør først bevises. Men det, som aldeles tilintetgjør Indvendingen, er dette, at denne Sætning aldrig er bleven og aldrig kan blive beviist. Med Hensyn til Hedningerne maae vi frit tilstaae: — 1. At deres Privilegier ere langt ringere end de, som ere tildeelte de med Evan-

geliets Lys begunstigede Nationer; og 2. at denne nationale Forskjel ligefrem maa tilskrives den guddommelige Magtfuldkommenhed, som af vise og uudforskkelige Grunde, uddeler særskilte Velsignelser, i en ulige Grad, til forskjellige Nationer og Samfund, og selv til forskjellige Individer. Men det store Spørgsmaal er: følger det af denne Ulighed i Uddelingen af Privilegier eller Goder, at de mindst Begunstigede ere aldeles forladte af den Naade, der er tilstrækkelig til at muliggjøre deres Frelse? Dette kan Ingen med Sikkerhed bekræfte. Just med Hensyn til Hedningerne erklærer Skriften, at Gud „ikke haver ladet sig selv uden Vidnesbyrd, idet han gjorde os Godt, og gav" dem „Regn og frugtbare Tider af Himlen, idet han fyldte" dem „med Føde," og deres „Hjerter med Glæde." Ap. Gj. 14, 17. Og fremdeles i det 1ste Cap. af Brevet til Romerne lærer Paulus os, med Hensyn til Hedningerne, at „det som man kan vide om Gud, er aabenbaret dem; thi Gud haver aabenbaret dem det; thi hans usynlige Væsen, det er, hans evige Kraft og Guddommelighed, beskues fra Verdens Skabelse af, da de forstaaes af Gjerningerne; saa at de have ingen Undskyldning." Og i 2 Cap. af Brevet til Romerne læse vi: „Thi der er ingen Personsanseelse hos Gud ..... Thi efterdi Hedningerne, som ikke have Lov, gjøre af Naturen Lovens Gjerninger, da ere de, endog de ikke have Lov, dem selv en Lov; de vise nemlig Lovens Gjerning (at være) skreven i deres Hjerter, idet deres Samvittighed vidner med, og Tankerne indbyrdes anklage eller forsvare hverandre." — I det 1ste Cap. af Johannes Evangelium siges Christus at være „det sande Lys, som oplyser hvert Menneske, der kommer til Verden." Og Apostelen Petrus erklærer, Ap. Gj. 10, 34. 35. „Jeg befinder i Sandhed, at Gud anseer ikke Personer; men hvo iblandt alle Folk, som ham frygter og gjør Retfærdighed, er ham behagelig." Saaledes see vi tydelig, at, ifølge Skriften, selv Hedningerne ikke ere forladte uden Mulighed til Frelse.

Men Calvinisterne kunne svare, at uagtet Skriften fremviser en Mulighed til Frelse for Hedningerne, saa kan dog deres virkelige Tilstand ikke forenes med Arminianismens Principer; thi det maa dog indrømmes, at de, med Hensyn til Privilegier, ere mindre begunstigede end de christne Nationer. Men dertil ville vi svare, at det følger i det Mindste af Muligheden til Frelse for Hedningerne, at den nærværende Indvending falder omkuld; thi dens Opretholdelse beroer paa den antagne Sætning, „at det synes ikke at kunne forenes med Virkeligheden, at der er en Forvaltning eller Uddeling af Naade-

midlerne, som er tilstrækkelig til at bringe alle Mennesker til Omvendelse og Tro." Det Punct, hvormed denne Indvending staaer og falder, er, ikke Ligeligheden eller Forskjellen i Uddelingen af Naademidler, men Tilstrækkeligheden eller Utilstrækkeligheden af disse Midler til at tilveiebringe Frelse. At saadanne tilstrækkelige Naademidler udstrækkes ogsaa til Hedningerne, have vi seet af Skriften. Derfor er den antagne Kjendsgjerning, hvorved Calvinisterne ville indvikle det arminianske System i Vanskeligheder, viist at være modstridende Skriften. Men dersom vi indskrænke os selv til den blotte Ulighed i Uddelingen af Naademidlerne, saa ere Calvinisterne ligesaavel som Arminianerne nødte til at indrømme denne Ulighed, selv med Hensyn til de Udvalgte; thi nogle af dem ere unægteligt meget mere begunstigede end Andre. Hvis da den blotte Ulighed i Uddelingen af Naademidlerne skal være Beviis for, at Gud ikke tilsigter de mindre Begunstigedes Frelse, vilde deraf følge, at han, ifølge Calvinismen, ikke tilsigtede nogle af de Udvalgtes Frelse! Men dersom Calvinisterne ikke anerkjendte denne Ulighed, saa vilde de ikke indvikle Arminianerne i nogen saadan Vanskelighed, som ikke kunde finde sin Løsning i Skriften. Den bibelske Forklaring af Gjenstanden er, at Gud vil fordre af Mennesket i Forhold til hvad det har, og ikke i Forhold til hvad det ikke har. Dersom Hedningerne kun have faaet „eet Talent," vil Anvendelsen af „fem" aldrig blive fordret af dem. Det gjør intet til Sagen, med Hensyn til den omhandlede Vanskelighed, om der ved de til Hedningerne udstrakte Naademidler menes, Traditionens Lærdomme, Naturens Lys, eller Aandens skjulte Indflydelse, eller man tænker sig alle disse forenede. Heller ikke har det nogen videre Betydning, hvor stor eller liden Grad af Tro, eller hvad Art af Lydighed der er væsentlig for Hedningernes Frelse. Dette ere lutter Spørgsmaal, som ikke kunne have Indflydelse paa det foreliggende Punct. At en Hedning ikke kan troe Evangeliet i den samme Forstand, og i den samme Udstrækning, som en Christen, maa strax indrømmes; men dette kan ikke have nogen Indflydelse paa Spørgsmaalet om Muligheden af deres Frelse, med mindre det først bevises, at det samme fordres af dem, hvilket er en Sætning, som strider baade imod Skrift og Fornuft. Heraf udlede vi den Slutning, at forsaavidt Talen er om Hedningerne, er der intet Beviis for, at Arminianismen er uovereensstemmende med Virkeligheden.

Men Dr. Hill urgerer ogsaa denne Indvending ved at gaae ud fra „de virkelig ulige Tilstande eller Omstændigheder, hvorunder Beboerne af forskjellige christne Lande ere stillede." Nogle have Evan-

geliet i en renere Skikkelse end Andre, og ere i mange andre Henseender mere begunstigede. Maaskee er det et tilstrækkeligt Svar paa denne Indvending at sige, at det med ligesaa megen Kraft kunde anvendes paa Calvinismen. Det er i Sandhed noget forbausende, at det ikke faldt den ovenfor citerede lærde Forfatter ind, at den samme Ulighed, som han her anfører som Kjendsgjerning, for at modbevise Muligheden af alle Menneskers Frelse, vilde, ifølge det samme Princip, bevise meget mere end han ønskede: — den vilde bevise Umuligheden af nogle af de Udvalgtes Frelse. Dersom denne Ulighed i Omstændigheder, med Hensyn til de forskjellige christne Lande, og de forskjellige Individer i de samme Lande, uforanderlig fandtes at være overveiende gunstig for de calvinistisk Udvalgte, kunde denne Indvending synes at være mere rigtig og passende; men Sligt er aabenbart ikke Tilfældet. Ville Calvinisterne paastaae, at alle af Gud Udvalgte findes i de Dele af Christenheden, som ere begunstigede med Evangeliet i dets reneste Skikkelse? Eller ville de paastaae, at Guds udvælgende Naade altid udsøger de med Privilegier meest begunstigede Individer i det samme Samfund? Sikkert ikke. Det indrømmes, at medens Mange i de meest begunstigede Lande, og af de meest begunstigede Individer, med Hensyn til de udvortes Privilegier, leve og døe som forkastede Syndere, findes der i de mørkeste Afkroge af Christenheden, og iblandt de mindst fremragende Individer, med Hensyn til de udvortes Privilegier, nogle af de troende og udvalgte Guds Børn. Dersom da denne ringere Grad i Privilegier, som anvendes paa nogle af de Udvalgte i Sammenligning med deres mere fremragende og begunstigede Brødre, Intet beviser imod Muligheden af alle Udvalgtes Frelse, paa hvilken fornuftig Maade kan man da appellere til en lignende Ulighed blandt Menneskene eller de christne Nationer i Almindelighed, som en Kjendsgjerning, uforenelig med Muligheden af alle Menneskers Frelse? At den Ulighed, som Dr. Hill appellerer til, præcis er den samme, naar den anvendes paa Guds udvalgte Folk, som naar den anvendes paa Menneskene i Almindelighed, er en saa aabenbar Sandhed, at det er forbausende, at en Mand med fremragende Forstand skulde kaste et Blik paa Gjenstanden uden at forstaae den, og hvis han forstod den, er det endnu mere forbausende, at denne Ulighed i Omstændigheder skulde af ham blive anført som en af de for Arminianismen eiendommelige Vanskeligheder.

Dernæst søger Dr. Hill at bevise, at Arminianismen er uforenelig med den Kjendsgjerning, „at der, iblandt dem, som Evangeliet præ-

dikes for, og i hvis Omstændigheder ikke findes den Art Forskjellighed, som kan forklare Modsætningen, — ere Nogle som troe, og Andre, som ikke troe."

Denne Forskjel — slutter Calvinisten — er ene og alene en Følge af „en indvortes forskjelligt virkende Naade." Men vi betragte dette som en vilkaarlig Antagelse, som Skriften ikke giver Medhold; medens den Maade, hvorpaa Arminianerne forklare Nogles Tro og Andres Vantro, — ved at opløse det i og henføre det til Menneskets frie Virksomhed, og ved at gjøre den Enes Vantro fuldstændig til et Resultat af den frivillige Forkastelse af en Naade, der kunde have været tilstrækkelig til at bevirke den frelsende Tro — giver en Opløsning af Vanskeligheden, som paa eengang er baade tilfredsstillende og overeensstemmende med Evangeliets Hovedindhold.

2. „Den anden Vanskelighed, hvoraf" — som det hedder — „det arminianske System laborerer, er denne: at medens det i Ord tilskriver Guds Naade Alt, saa lader det dog i Virkeligheden vor Frelse opløse sig i Noget, som er uafhængigt af denne Naade." Fra Calvins Dage og til den nærværende Tid er Ordet Naade bleven udtalt med en særegen Vægt og Styrke, og de, som have baaret Navnet Calvinister, have dvælet ved det som en Yndlingsgjenstand. De have betegnet deres egne eiendommelige Anskuelser om Forudbestemmelse, Udvælgelse, guddommelig Magtfuldkommenhed o. s. v. ved den imponerende Titel „Naadeslærdomme," og Alle som have været af en anden Mening om denne Sag, ere blevne betegnede, i det Mindste af dem, som Fjender af Frelse ved Naaden, og som Tilskyndere til eller Anstiftere af Frelsen ved Gjerninger. Men at „Naadeslærdommene," skriftmæssigt forstaaede, ere eiendommelige for Calvinismen, er en Sætning, som Arminianerne have stedse benægtet, medens de energisk have forkastet og fralagt sig Læren om Frelse ved Gjerninger. Det vigtige Punct er, at bestemme den bibelske Betydning af Læren om Naaden, og at bestemme, i hvilken Forstand Frelse ikke er af Gjerninger men af Naade. Dersom det arminianske System virkelig indeholder den Uovereensstemmelse og Urimelighed, som den ovennævnte Indvending tillægger det, saa kan det ikke være sandt. Indvendingen er, at „medens det i Ord tilskriver Guds Naade Alt, saa lader det dog i Virkeligheden vor Frelse opløse sig i Noget, som er uafhængigt af Naaden." Det er nu klart, at vor Frelse kan ikke ganske tilskrives Naaden, og paa samme Tid, og i samme Betydning tilskrives eller „opløses i Noget, som er uafhængigt af Naaden," uden en aabenbar Modsigelse. Dersom man meuer, at Arminianismen ganske modsiger sig selv, ved at fremstille

Frelsen, paa samme Tid og i samme Betydning, som Noget der i Ord er af Naade, og i Virkeligheden er af noget Andet, saa skulde man vise, i hvilken Forstand den fremstilles at være af Naade, samt at den i den samme Forstand fremstilles at være af noget Andet, og da vilde Uovereensstemmelsen smukt blive beviist i og ved selve Systemet. Men dette har Dr. Hill ikke forsøgt paa at gjøre. Vi føres derfor til at troe, at vi ikke ville komme til at udlede den Slutning af Indvendingen, at den ene Deel af Arminianismen er uovereensstemmende med den anden Deel af samme System, men alene at den er uovereensstemmende med Calvinismen. Med mindre Indvendingens Præmisser, saaledes som de fremstilles af Dr. Hill, ere yderlig falske og ubrugelige, maae vi forstaae Ordene saaledes, at medens Arminianismen tilskriver Naaden Frelse i den arminianske Opfattelse af Ordet, saa tilskrives den noget Andet i den calvinistiske Forstand. Det eneste Stridspunct vil da blive, om den calvinske eller den arminianske Anskuelse af den Forstand, hvori Frelsen er af Naade, er i i Overeensstemmelse med Skriften. At Frelsen er af Naade i den Forstand, hvori Ordet kan blive forklaret af Calvinismen, er maaskee mere end Arminianerne kunne indrømme enten i Ord eller Virkelighed. Thi dersom Calvinisterne forstaae ved Frelse af Naade, at Tro og Lydighed staae ikke i nogensomhelst Forbindelse med Frelse, enten som Betingelse eller anderledes, saa maa denne Anskuelse af Frelse ved Naade blive forkastet af Arminianerne, som ligefrem stridende imod Skriften. Og vi ere overbeviste om, at dette er just den Forstand, hvori Calvinisterne forstaae Frelse ved Naade, naar de sige, at det arminianske System i Virkeligheden nægter den. Dersom den hellige Skrift er sand, saa kan Frelse ikke være af Naade i en saadan Forstand, at den aldeles ingen Hensyn tager til Omvendelse og Tro, og ophæver Nødvendigheden af gode Gjerninger. Den tydelige Forskjel paa Calvinismen og Arminianismen i dette Stykke er denne: Calvinisterne kunne ikke see, hvorledes Frelse kan være alene af Naade, dersom den tager noget Hensyn til Tro, eller noget Andet som Betingelse; hvorimod Arminianerne, medens de forstaae, at „Omvendelse til Gud og Tro paa vor Herre Jesus Christus," ere ueftergivelige Betingelser for Frelse hos Alle, til hvilke Evangeliet rettes, forstaae ogsaa paa samme Tid, at Frelsen selv, fra Begyndelsen til Enden, ganske er Guds Værk gjennem Naaden. Dersom man endnu staaer fast paa, at Frelse ikke kan tilskrives Naaden, naar den bliver gjort afhængig af en Betingelse, saa maa Skylden for Inconseqvents eller Heterodoxie falde paa Bibelen selv, thi Intet kan være tydeligere, end

at Gud har forjættet at frelse den Troende, under Betingelse af Tro, og truet med at straffe den Vantro, formedelst hans Vantro og frivillige Forkastelse af Evangeliet. Uagtet Frelsen saaledes er afhængig af Betingelser, og uagtet Mennesket, i en vis Forstand, ved sin egen Virksomhed, maa bestemme sin egen Skjæbne, saa er det dog let at vise, at selve Frelsen er heelt og holdent en Guds Gjerning ved Naaden.

(1.) Mennesket er af Naturen ganske hjælpeløs, udygtig til alt Godt, med mindre han bliver besøgt og styrket af guddommelig Naade.

(2.) Det maa tilskrives Naaden alene, at en Barmhjertigheds Plan er bleven udtænkt og forelagt eller frembudt Mennesket.

(3.) Intet, som Mennesket kan gjøre, kan hjælpe noget til at kjøbe Frelse ved Fortjeneste; thi „naar vi have gjort Alt som vi kunne gjøre, ere vi unyttige Tjenere."

(4.) Frelsens Gjerning kan paa intet Trin, og hverken i sin Heelhed eller deelviis, udføres af Nogen uden Gud; og den er ganske en Naadesgjerning; thi Ingen kan fordre den af Gud som en Ret, og det er af reen Naade, at Gud har forjættet at frelse Synderen, overeensstemmende med den af ham selv udtænkte Plan. Denne Gjenstand kan oplyses ved at henvise til den Mands Exempel, som havde den „visne Haand." Han havde ingen Kraft til at løfte sin Haand, men idet han anstrengte sig for at lyde Befalingen, blev Kraften meddeelt ham. Ingen kan nu med Sikkerhed sige, at hans Haand vilde være bleven helbredet, dersom han havde nægtet at adlyde Befalingen, og dog, hvor absurd vilde det ikke have været af ham at prale af, at hans Helbredelse var af ham selv, blot fordi Frelseren fandt det rigtigt, at udføre Gjerningen paa en vis Maade, og fordi Manden modtog Velgjerningen overeensstemmende med denne Fremgangsmaade! Saaledes ogsaa, dersom Gud finder det rigtigt, at frelse En og fordømme en Anden, under Evangeliets Husholdning, saa vil det være fordi den Ene modtog og den Anden forkastede Evangeliets Budskab, og Frelsens Gjerning vil alligevel blive en Guds Gjerning af Naade. Saaledes troe vi det klart, at der er ingen retfærdig Grund til at bekjæmpe det arminianske System som uovereensstemmende med Læren om Naaden.

3. Den sidste Vanskelighed, som anføres mod det arminianske System, er, „at det gaaer ud fra Forudsætningen af en Feil i den Almægtiges Beslutning," hvilket er uforeneligt med den guddommelige Magtfuldkommenhed.

At Gud er en uafhængig Eneherſker, og ſtyrer det materielle og moralſke Univerſum efter ſin Villie, er en Sandhed, ſaa fuldſtændigt aabenbaret i Skriften og ſaa overeensſtemmende med vore bedſte Foreſtillinger om det guddommelige Væſen, at intet theologiſk Syſtem ſom nægter det, kan antages at være ſandt. Calviniſterne have i Almindelighed fremſtillet Arminianismen ſom benægtende Guds Magtfuldkommenhed; men Arminianerne ere ſaa langt fra at vedkjende ſig, at de benægte eller forkaſte denne Lære, at de tvertimod beſtandig have paaſtaaet, at deres Syſtem anerkjender den, i en mere ſkriftmæsſig og pasſende Mening, end den calviniſtiſke Theologi. At Arminianismen er uforenelig med den calviniſtiſke Fremſtilling af denne Lære, vil ikke blive benægtet; men Spørgsmaalet er, kan det armirianſke Syſtem forenes med den rigtige og ſkriftmæsſige Anſkuelſe af denne Gjenſtand? Vi troe det kan det.

Det Punct, med Henſyn til hvilket Dr. Hill anfører, at Arminianismen er uforenelig med Guds Magtfuldkommenhed, er, at Guds Villie ifølge det arminianſke Syſtem, er abſolut ophævet; thi i dette Syſtem erklæres der, at Gud vil alle Menneſkers Frelſe, men derſom nu, ſom Arminianerne indrømme, ikke alle Menneſker frelſes, da bliver, ifølge Indvendingen, Guds Villie tilintetgjort, og Guds uindſkrænkede Herredømme er kuldkaſtet. Denne Vanſkelighed, ſom i Sandhed, ved førſte Diekaſt, har et frygteligt Udſeende, vil, ved en nøiere Underſøgelſe ganſke befindes at have ſit Udſpring fra en Misforſtaaelſe af Betydningen af Ordet Villie; eller ſnarere derfra, at det bruges i to forſkjellige Meninger. For at oplyſe disſe to Opfattelſer af Villien, kan den ene betegnes ſom Guds førſte eller foregaaende Villie, den anden ſom hans ſidſte eller endelige Villie. Guds førſte eller foregaaende Villie ſkuer og kjender de Tilfældigheder, ſom med Nødvendighed ere forbundne med de frie moralſke Væſeners Handlinger; men Guds endelige Villie er abſolut, og ikke underkaſtet nogenſomhelſt Betingelſer. Saaledes er det Guds førſte eller foregaaende Villie, at alle Menneſker ſkulle blive frelſte, men Guds endelige Villie er, at Ingen ſkal blive frelſt undtagen den, ſom opfylder Frelſens Betingelſer. Her vil man opkaſte det Spørgsmaal, har Gud da to Villier, den ene uforenelig med den anden? Vi ſvare, nei; der er i Virkeligheden kun een Villie, betragtet fra to forſkjellige Synspuncter; og Udtrykkene foregaaende og endelig bruges kun for at man desto beqvemmere kan beſkrive to forſkjellige men fuldkomment overeensſtemmende Sider af den ſamme Villie, under forſkjellige Omſtændigheder. Dette kan let blive oplyſt ved at ſammen-

ligne det med den faderlige Regjering eller Bestyrelse. Faderen foreskriver sine Børn Love, og truer Alle med Revselse, som ikke adlyde dem. Nu er det ganske klart, at den kjærlige Fader fra først af ikke vil, at nogen af hans Børn skulde lide Revselse. Det er hans inderlige Ønske, at de alle skulle lyde og undgaae Straf. Men nogle af dem ere ulydige; og Faderens Villie er nu, at de skulle tugtes ifølge hans Trudsel. Dette er nødvendigt for at opretholde hans Autoritet. Men vi spørge, er der foregaaet nogen Forandring i Faderens Villie? Visselig ikke. Er ikke hans endelige Villie, som forordner Straffen, fuldkommen overeensstemmende med hans første Villie, som ikke ønskede at Nogen skulde blive straffet. Eller, rettere sagt, er det ikke den samme Villie under forskjellige Modificationer? Den fuldkomne Overeensstemmelse, eller mere strengt taget, Identiteten af den første og sidste Villie, kunne tydelig sees, naar man lægger Mærke til den første Villies Betingethed, som er en nødvendig Følge af de Regjeringsprinciper, der passe for moralsk handlende Væsener. Saaledes vilde Faderen ikke oprindelig, at nogen af hans Børn skulde blive straffede. Dette er hans første Ønske eller Villie, som har sit Udspring fra hans Naturs Godhed. Men han vil dette ikke absolut og uden Betingelse, han vil det alene betingelsesviis. Det vil sige, han vil at de skulle undgaae Straf, alene paa en vis Maade — ved at lyde hans Lov; men dersom de overtræde hans Lov, vil han følgelig, at de blive straffede. Det maa ogsaa erindres, at Faderens første Villie eller Ønske ikke i mindste Maade er bleven svagere ved hans stærke Frygt for, at nogle af hans Børn ville misbruge deres Frihed, blive ulydige og paadrage sig Straf. I Sandhed, dersom Faderens Sind fæstede sig paa En, som var mere gjenstridig end de Øvrige, saa vilde hans Kjærlighed naturligviis nære et endnu mere brændende Ønske om, at dette Barn maatte blive lydigt, og følgelig undgaae Straffen. Det maa nu tilstaaes, at jordiske Fædres Kjærlighed, skjøndt overordentlig varm og brændende, dog kun er en svag Fremstilling af Guds uendelige Kjærlighed og Medlidenhed for alle sine Fornuftskabninger. Men den fremsatte Oplysning kan dog beqvemt tjene til den Hensigt, hvori vi have anvendt den. Guds første Villie er, at alle Mennesker skulle blive frelste. Dette har han høitidelig erklæret, og hans hellige Naturs Godhed fordrer det. Men han vil ikke deres Frelse absolut og uden Betingelse. Han vil kun frelse dem ifølge visse Betingelser og overeensstemmende med den Plan, han selv har udtænkt. Han vil, at de skulle blive frelste, ikke som Stokke eller Steen, men som moralske Væsener. Han vil deres

Frelse gjennem Brugen af de foreskrevne Midler. Men hvis de, idet de misbruge deres Frihed, forkaste Evangeliet, saa er hans sidste Villie, at de skulle fortabes formedelst deres Synder. Dette er aldeles væsenligt for Opretholdelsen af hans moralske Regjering over hans Skabninger. Saaledes kunne vi tydelig see, hvorledes den Almægtige kan, overeensstemmende med det arminianske System, først ville alle Menneskers Frelse, og ved Christi Forsoning gjøre den opnaaelig, og dog opretholde sit absolute Overherredømme over det moralske Univerſum. Men det er ikke det uindskrænkede Herredømme, som udøves af en vilkaarlig Tyran, og heller ikke et saadant uindskrænket Herredømme som det, hvorved han regjerer det materielle Universum, efter den absolute Nødvendigheds Principer; men det er det uindskrænkede Herredømme, som udøves af en retfærdig og god Hersker over moralske og intelligente Væsener, overeensstemmende med hellige og naaderige Principer. Dersom dette er det uindskrænkede Herredømme, som Dr. Hill og Calvinisterne stride for, saa kunne de ikke finde Noget uforeneligt dermed i det arminianske System; men et uindskrænket Herredømme af en anden Art vilde ikke blot være uforeneligt med Arminianismen, men det vilde blive modstridende Skriften og nedværdigende for det guddommelige Væsen.

Vi have nu i Korthed betragtet de tre Hovedvanskeligheder hvoraf det arminianske System, ifølge Calvinisternes Mening, lider, og vi troe at have viist, at de alle kunne løses paa en fornuftig og tilfredsstillende Maade.

II. Vi skulle nu i al Korthed fremstille nogle af de fornemste og, som vi troe, uigjendrivelige Indvendinger imod det calvinistiske System. Men for at vi desto klarere maae kunne fatte Styrken af disse Indvendinger, vil det blive nødvendigt at have for Øine det store, for det calvinistiske System eiendommelige Princip, nemlig: — At Frelse er ikke gjort mulig for alle Mennesker, og at denne Umulighed ikke er afhængig af Guds Forudseen af Menneskenes Opførsel, men af Guds evige Beslutning og urandsagelige Villie. At dette er en accurat Fremstilling af Hovedtanken i det calvinistiske System, er bleven viist til Overflod i de foregaaende Forelæsninger. Men skjøndt mange lærde og fromme Theologer have anvendt deres store Dygtighed og Iver for at opretholde ovennævnte System, troe vi dog ikke at det nogensinde er lykkedes dem at befrie det for følgende vægtige Indvendinger:

1. Det strider imod Skriftens tydelige Udsagn, og Hovedindhold. Dette er bleven paaviist:

(1.) Ved at appellere til saadanne talrige og klare Udsagn af Skriften, som, idet de tale om Christi Forsoning eller Christi Død, indeholde Udtryk af den meest omfattende Betydning; saasom Alle, al Verden, alle Mennesker, den ganske Verden o. s. v.

(2.) Ved at appellere til saadanne Steder, som stille Adam og Udstrækningen af Faldets Virkninger, i en directe Modsætning til Christus og Udstrækningen af hans Døds Virkninger.

(3.) Ved at appellere til saadanne Steder, som lære, at Christus døde for Saadanne, som fortabes eller kunne fortabes.

(4.) Ved at henvise til de tydelige Erklæringer, som autorisere Evangeliets Prædiken til alle Mennesker, og fordre, at alle Mennesker skulle omvende sig og troe.

(5.) Ved at appellere til saadanne Steder, som uden Forbeholdenhed tilbyde alle Mennesker Frelse, og erklære, at naar Menneskene gaae glip deraf, er det deres egen Skyld.

(6.) Ved at henvise til de Steder, som lære Muligheden af endeligt Frafald, og som advare de Christne imod denne Fare.

Dette er kun et Register over de Classer af Steder, hvoraf Skriften er fuld angaaende denne Gjenstand. Naar man betragter deres store Antal og tydelige Charakteer, er det klart, at de fremstille tydelige Beviser imod Calvinismen, uigjendrivelige for en Forstand, som ikke er sophistisk. Med en saadan Mængde af tydelige Skriftsteder, hvis naturlige og med sund Forstand overeensstemmende Fortolkning er imod Calvinisterne, ere de stedse blevne fangede, og have fornemmelig støttet Forsvaret for deres System paa philosophisk Speculation og abstract theoretisk Raisonneren.

2. Det calvinistiske System er uforeneligt med Menneskets Charakteer som et frit moralsk handlende Væsen. Denne charakteristiske Eiendommelighed i vor Natur vil fuldstændigt blive undersøgt i en anden Forelæsning. For Øieblikket antage vi det, som en af de meest klare og unægtelige Sandheder i Philosophie og Religion. Calvinisterne have i Almindelighed indrømmet, at det var altfor vanskeligt for deres endelige Fatteevner at forene deres Anskuelser om evige og absolute Beslutninger angaaende Udvælgelse og Forkastelse, med Menneskenes Frihed eller frie Virken. Derfor have de ogsaa sjelden forsøgt derpaa. Deres Fremgangsmaade i denne Sag har været forskjellig. Nogle have dristigt forkastet Læren om Menneskets Frihed, og ere derved komne i Strid med selv den almindelige, sunde Menneskeforstand; men den større Deel har paastaaet, at skjøndt Lærdommene om de evige og ubetingede Beslutninger

og om Menneskets frie Virksomhed ere ufattelige for menneskelig Forstand, saa ere de ikke destomindre begge sande, og de have henviist Opløsningen af Vanskeligheden til Evighedens Aabenbaringer. Hvis den foreliggende Vanskelighed virkelig hørte til den Classe af bibelske Sandheder, som ere for dybe for menneskelig Viisdom og Fatteevne, vilde en Henviisning til Evighedens Aabenbaringer vissælig være en passende Behandling af denne Gjenstand. Men naar vi betragte den foreliggende Vanskeligheds sande Charakteer, saa kan man med Grund betvivle, at der er Noget som kan retfærdiggjøre eller recommendere en saadan Henviisning, med Undtagelse af at det er en nem Maade at blive af med en foruroligende Vanskelighed paa. Hvad vilde vi sige om det Individ, som vilde paastaae at troe, at Lys og Mørke ere begge det Samme, og henvise til Evigheden med Hensyn til deres Forening? Eller hvad vilde vi tænke om den Mand, som bekjendte, at han troede paa begge de følgende Sætninger, nemlig — 1. Mennesket er tilregneligt for Gud. 2. Mennesket er ikke tilregneligt for Gud; eller paa hvilkesomhelst to Sætninger, der ligefrem ere hinanden modsatte; og saa, med Hensyn til deres Forening, henvise til Evighedens Aabenbaringer? Vi tænke, at meget Faa vilde roligt give en Modstander Ret til at behandle saadanne Vanskeligheder paa en saa summarisk og nem Maade. Og med ligesaa liden Ret kan Calvinisten henvise til Evigheden med Hensyn til Foreningen af sit System med Menneskets frie Virken. Calvinismens Lærdomme om de evige og absolute Beslutninger, og Menneskets frie Virken, modsige hinanden ligefrem, og skjøndt deres Forening er et altfor vanskeligt Arbeide for endelig Forstand, saa kan dog selv en indskrænket Forstand tydeligt fatte, at de, i deres sande Natur, ere absolut uforenelige. Intet kan være tydeligere end, at dersom Menneskenes Handlinger ere absolut og ubetinget bestemte fra Evighed af, saa er det umuligt for Mennesket, at handle anderledes end han gjør. Og dersom Mennesket med Nødvendighed er bestemt til at handle saaledes som han handler, saa kan han ikke have Frihed til at handle anderledes; og hvis det er saaledes, kan han ikke være et frit handlende Væsen. Det vil Intet kunne hjelpe at sige, at Mennesket kan handle efter sin egen Villie eller Tilbøielighed; thi dersom Villien er bestemt med Nødvendighed, kan Mennesket ikke handle mere frit — skjøndt han kan handle i Overeensstemmelse med den nødvendige Bestemmelse — end en faldende Steen, som bevæger sig overeensstemmende med de nødvendige Tyngdelove. Da Læren om den frie Virksomhed vil blive mere fuldstændigt udviklet herefter, ville vi nu

forlade denne Sag med den eneste Bemærkning, at naar to hinanden directe modsatte Sætninger kunne bringes i Harmonie med hinanden, da, og ikke før, kunne Calvinismen og Menneskets frie Virksomhed blive forenede.

3. Det calvinistiske System er uforeneligt med Guds Kjærlighed og Godhed. „Gud er Kjærlighed." „Hans Kjærlighed er til ethvert Menneske, og hans inderlige Miskundhed er over alle hans Gjerninger." Det er Kjærlighedsfølelsens Natur, at søge den elskede Gjenstands Lyksalighed; og dersom Gud elsker alle Mennesker, som Skriften lærer, saa vil han i sin Styrelse af dem søge at fremme deres Lyksalighed, forsaavidt det kan skee overeensstemmende med hans egne Fuldkommenheder og med Menneskets Natur. Men dersom en Deel af Menneskene er forbigaaet i Gjenløsningspagten, og dømt til uundgaaelig Ødelæggelse, medens en anden Deel, ligesaa uværdig, er bleven udvalgt som Himmelens Yndlinge, og opbevarede til evig Lyksalighed, og dersom denne Forskjel, som Calvinisterne sige, alene er grundet paa Guds absolute Villie, saa kan der ikke angives nogen Grund for de Udvalgtes Frelse, der ikke ligesaagodt existerer med Hensyn til de Forkastede, med mindre det skulde være, at Gud aldeles vilkaarligt vilde de Førstnævntes Frelse, men ikke de Sidstnævntes. I det han vilde de Udvalgtes Frelse, vilde han ogsaa med Nødvendighed deres Salighed, og idet han vilde de Forkastedes Fordømmelse, vilde han ogsaa nødvendigviis deres Elendighed. Heraf følger, at han elskede de Første, men ikke de Sidste; og den Sætning, at „Gud elsker alle Mennesker," maa forkastes, eller man maa opgive Calvinismen. Saaledes er det aabenbart, at det calvinistiske System er uforeneligt med Guds Kjærlighed eller Godhed.

4. Det calvinistiske System kan ikke bestaae med Guds Retfærdighed. Ingen retfærdig Regjering kan straffe et Individ for at have gjort hvad der ikke stod i dets Magt at undgaae. En saadan Fremgangsmaade vilde være ligesaa almindelig forhadt, som det afskyeligste Tyranni. Men ifølge Calvinismen er det umuligt for noget Menneske at handle anderledes end han gjør. De Forkastede havde det aldrig i deres Magt at antage Evangeliet eller at undgaae at synde; derfor, hvis de straffes for at have forkastet Evangeliet og begaaet Synd, saa straffes de fordi de gjorde hvad der ikke stod i deres Magt at undgaae, og en saadan Straf er ikke overeensstemmende med Retfærdighed, men er en Udøvelse af Tyranni. Heraf er det klart, at Calvinismen er uforenelig med Guds Retfærdighed.

5. Det calvinistiske System er uforeneligt med Guds Oprigtighed. For at indsee dette, er det kun nødvendigt at betragte Evangeliets almindelige Indbydelser, Befalinger og Opmuntringer. Med hvilket Alvor forkyndes der: „Nu vel! Hver, som tørster, komme til Vandene.“ „Den Ugudelige forlade sin Vei, og hver, (som gjør) Uret, sine Tanker.“ „Siig til dem, saasandt jeg lever, siger Herren, jeg har ikke Behag i den Ugudeliges Død, men at den Ugudelige vender bort fra sin Vei og lever; omvender Eder, omvender Eder, hvorfor vil I døe, o Israels Huus?“ Med Hensyn til de mange lignende Indbydelser og indstændige Begjæringer, som findes i Skriften, maa man vel spørge: dersom Calvinismen er sand, hvorledes kunne da saadanne Steder indeholde en oprigtig Tale? Kan Gud i Oprigtighed befale Saadanne at lyde, som ikke have mere Evne eller Kraft til at lyde end til at skabe en Verden? Kan han i Oprigtighed tilbyde dem Frelse, for hvem han aldrig har bestemt den? Kan han opfordre dem til at „komme til sig og blive frelst,“ som han aldrig har bestemt at frelse, og hvis Frelse han veed er absolut umulig; og det ikke formedelst nogen Skyld fra deres Side, men ved hans egen evige Beslutning, ifølge hans uindskrænkede Villie? Calvinisterne søge, det er sandt, at forene disse Befalinger, Opfordringer o. s. v., som henvendes lige til alle Mennesker, med Guds Oprigtighed, ved at anføre, at dersom den Forkastede ikke har Kraft til at komme til Christus og blive frelst, saa er dette alene en Følge af moralsk Udygtighed; — de selv ville det ikke. Men dette kan ikke forandre Sagen, i det Mindste naar man erindrer, at denne moralske Udygtighed, ifølge Calvinismen, alene kan blive bortfjernet ved Indflydelsen af den Naade, som Gud har besluttet at tilbageholde. De talrige Subtiliteter, hvorved Calvinisterne have søgt, at forene deres System med Guds Oprigtighed og Sanddruhed, have ikke kunnet bidrage noget til at bortfjerne Vanskeligheden. Den kan blive flyttet fra den ene Grund til den anden, men vi kunne ikke ved Hjælp af nogen Kunster forene det med Oprigtighed, at tilbyde alle Mennesker Frelse, dersom den kun er mulig for nogle Faa.

6. Det calvinistiske System gaaer ud paa at tilintetgjøre Forskjellen mellem Dyd og Last, og at gjøre Mennesket til en Gjenstand, der er uskikket for den tilkommende Dom, samt for Belønning og Straf. Dyd og Last kan alene existere hos Mennesket forsaavidt som han antages at have Evne til at gjøre Ret eller Uret, ifølge sin egen frie Bestemmelse. Dersom nu, ifølge den calvinistiske Theorie, alle Menneskenes Handlinger ere

bestemte ved en absolut og evig Beslutning af Gud, saa at det dydige Menneske kan ikke andet end være dydigt, og det lastefulde Menneske kan ikke andet end være lastefuldt, saa maa Dyd og Last, forsaavidt de bestemme Menneskenes moralske Charakteer, være det Samme. De ere begge i Overeensstemmelse med og en Følge af den guddommelige Herskers Villie, og udflyde ligesaa naturligt og uimodstaaeligt fra den evige Beslutning, der bestemmer baade Midlerne og Endemaalet, som Virkningen følger af Aarsagen. Og deraf følger nødvendigt, at Dyd og Last ere væsentlig det Samme, og at intet Menneske kan være en passende Gjenstand for Roes eller Dadbel. Fremdeles: lad os betragte den høitidelige, almindelige Doms-Act; vi see alle Mennesker samlede for Guds Domstol, og kaldte til at gjøre Regnskab for deres Handlinger her; og da see vi det evige Liv tildeelt de Retfærdige som Belønning, og evig Straf paalagt de Ugudelige; og vi spørge, hvorfor kaldes Menneskene, ifølge Calvinismen, til Regnskab, og modtage Belønning og Straf for deres Handlinger? Hvis alle Ting vare uforanderligt bestemte ved de evige Beslutninger, saa er Handlingen paa Dommedagen kun et tomt Skuespil, og intet Menneske kan være Gjenstand enten for Belønning eller Straf. Thi med Hensyn til den calvinistiske Theorie maae vi spørge: for Hvad kunne de Ugudelige blive straffede? Dersom man siger, for deres Synder, saa spørge vi, havde de Kraft til at undgaae dem? Dersom man siger, for deres Vantro, saa spørge vi, paa hvem bleve de opfordrede til at troe? Paa en Frelser, som hverken havde til Hensigt eller kom for at frelse dem? Visselig, det maa være klart, at hvis Frelse aldrig var mulig for de Forskudte, saa kan det ikke ved nogensomhelst Raisonneren vises at være rigtigt at straffe dem fordi de ikke opnaaede den. Vi troe derfor, at det er umuligt at forene det calvinistiske System med den virkelige Forskjel paa Dyd og Last, og med Læren om den tilkommende Dom, og om Belønninger og Straffe.

Vi have nu omtalt nogle af de Hovedvanskeligheder, som man har fundet at det calvinistiske og arminianske System, hvert for sig, vare bebyrdede med; og til Slutning ville vi sige, at uagtet Calvinismen, ifølge vor Anskuelse, lider af nogle meget alvorlige Vanskeligheder, og fører til nogle forfærdelige Følger, saa indeholder den dog megen evangelisk Sandhed; og de Consequentser, som ere blevne udledte af Systemet, og hvorimod der er meest at indvende, ere ikke blevne rigtigt anerkjendte af alle dets Forsvarere; dog troe vi det følger med Nødvendighed, som en logisk Slutning, at det kun er rig-

tigt, at de blive klart fremstillede. Vi slutte vor Discussion om eller Udvikling af Forsoningens Udstrækning, og ville her fremstille, som Kjærnen af det, vi have søgt at gjøre gjældende, den Hovedsætning, som vi gik ud fra: „at Forsoningen udstrækker sig saaledes til alle Mennesker, at den gjør Frelse mulig for dem."

Spørgsmaal til attende Forelæsning.

1. Hvilke tre Hovedindvendinger ere blevne gjorte gjældende af Calvinisterne mod Arminianismen?
2. Hvad er Kjærnen af det, som svares paa den første?
3. Hvad er Kjærnen af det, som svares paa den anden?
4. Hvad er Kjærnen af det, som svares paa den tredie?
5. Hvilken er den første Indvending mod Calvinismen, og hvorledes forsvares den?
6. Hvilken er den anden, og hvorledes forsvares den?
7. Hvilken er den tredie, og hvorledes forsvares den?
8. Hvilken er den fjerde, og hvorledes opretholdes den?
9. Hvilken er den femte, og hvorledes opretholdes den?
10. Hvilken er den sjette, og hvorledes opretholdes den?
11. Hvad er Kjærnen af det, som er bleven bekræftet med Hensyn til Forsoningens Udstrækning?

Nittende Forelæsning.

Menneskets moralske Handlen eller Virken.

Det foreliggende Emne, Menneskets moralske Handlen eller Virken er en meget interessant og vigtig Gjenstand. En udmærket Skribent har sagt, at „det rette Studium af Menneskeslægten er Mennesket." Dersom dette er sandt, hvilket det uden Tvivl er, naar Ordene forstaaes med Hensyn til Menneskets sande Charakteer, dets moralske Forhold og evige Bestemmelse, saa er det ligeledes sandt, at intet Spørgsmaal, der nogensinde er sat i Bevægelse med Hensyn til Mennesket, kan have en større Interesse end dette, nemlig — hans egentlige moralske Handlen eller Virken.

Denne Gjenstand har givet Anledning til en Mængde philosophiske Undersøgelser af de skarpsindigste Tænkere i enhver Tidsalder,

lige fra den Tid, da den philosophiske Videnskab begyndte, indtil denne Dag. Paa denne Kampplads have de fremragende Aander mødt hinanden og med den største Behændighedført deres polemiske Stridsvaaben. Men maaskee har dog det Meste, som er bleven skrevet om denne Gjenstand, snarere tjent til at indhylle Sagen i en forvirret metaphysisk Vildrede og Forvikling, end til at fremstille den simple Sandhed i et klart Lys. Kunde den offentlige Mening bringes ud af Vildfarelse med Hensyn til Indflydelsen af de speculative Aanders fiint spundne Theorier, metaphysiske Raisonnements og endeløse Spidsfindigheder, angaaende fri Villie, moralsk Virken, fast bestemt Skjæbne og philosophisk Nødvendighed, saa vilde det være muligt i Korthed at fremstille en klar og tilfredsstillende Oversigt over den forhaandenværende Gjenstand. Som det nu forholder sig, føle vi, at vi ikke have gjort vor Pligt, med mindre vi anstille en Undersøgelse om de forskjellige stridende Systemer, og forvirrende Sophismer, der ere blevne opfundne med en saadan Genialitet og gjorte gjældende med saadan Fripostighed og Haardnakkenhed. Vi skulle imidlertid bestræbe os for paa saa klar en Maade, som vi kunne, at fremstille og forsvare det, som vi antage at være den sande philosophiske og skriftmæssige Anskuelse af Menneskets moralske Virken.

De talrige og frygtelige Disputanter eller Ordkjæmpere, som have stridt om denne Sag, kunne alle inddeles i to Hovedafdelinger: — Forsvarerne af den frie Virken, i Ordets rette Forstand, paa den ene, og Forsvarerne af Nødvendighedslæren paa den anden Side. Men for at vi kunne føre Undersøgelsen paa en klar og nyttig Maade, vil der i Begyndelsen udfordres megen Omhyggelighed for, at de paagjældende Udtryk kunne blive klart definerede og de virkelige Differentspuncter rigtigt opfattede og forstaaede.

I. Vi spørge da først, hvad indbefattes der i Menneskets moralske Virken?

Ved handlende forstaaes En, som virker eller handler. Ved moralsk handlende forstaaes En saadan virkende eller handlende, hvis Handlinger have Hensyn til en Regel for Ret eller Uret. Ved en fri moralsk handlende Person forstaaes en Saadan, hvis Handlinger have Hensyn til en Regel for Ret og Uret, og som besidder Frihed i Udførelsen af sine Handlinger.

Hvad det simple Spørgsmaal om Menneskets Virken angaaer, saa antage vi, at der ikke vil være nogen Strid. Det er ikke bleven paastaaet, at Mennesket er en handlende Person i absolut uafhængig Forstand, eller, at det er absolut uafhængigt i sin Handlen. Absolut

uafhængig i sin Virken er der kuns Een i hele Universet, og det er Gud. Han alene besidder Kraften til Handlen, saavel physisk som moralsk, i en ikke-afledet og uafhængig Forstand. Mennesket og alle andre skabte Væsener have faaet denne Evne fra den ophøiede Skaber, og ere afhængige af ham med Hensyn til dens Vedvaren. Dog blive de, ved Øvelsen af denne afledte eller modtagne Evne, i Stand til at handle. I denne Henseende adskille de dem fra den følesløse, livløse Materie, som alene kan bevæge sig, naar der indvirkes paa den ved udvortes Kraft. Den her fremstillede Destinction er saa klar og tydelig, at Saadanne, som enten mangle Evne til at fatte den, eller Oprigtighed til at anerkjende den, maa strax afskediges fra nærværende Undersøgelse.

At Mennesket er et moralsk handlende Væsen, troe vi ogsaa vil blive indrømmet af Alle, som troe paa Aabenbaringens Sandhed. Menneskets Handlinger have Hensyn til en Regel for Ret og Uret. Han er modtagelig for Dyd eller Last, og ligeledes for Roes eller Dadbel. Dette troe vi, at alle Nødvendighedens Forsvarere, som troe paa Skriften, ville indrømme.

Det næste Punct i den Hoveddefinition, som vi have fremstillet, har Hensyn til den Frihed, Mennesket er i Besiddelse af, i Udførelsen af moralske Handlinger. Her finde vi Hoveddifferentspunctet mellem dem som forsvare den frie Virken og dem som forsvare Nødvendigheden. De Første paastaae, at Mennesket, i Udøvelsen af sin moralske Virken, ikke er under den absolute Nødvendighed, at handle just saaledes som han handler, men at han kunde handle anderledes; medens de Sidste paastaae, at alle Menneskets Handlinger ere nødvendige, og det i en saadan Forstand, at han ikke kan handle anderledes end han gjør. Det er sandt, der er en stor Forskjel paa den Maade, hvorpaa Nødvendighedens Forsvarere behage at udtrykke sig selv. Nogle af dem anerkjende i Ord Menneskets frie moralske Virken, og paastaae, at han besidder Frihed i Ordets egentlige Forstand. Dette er den Grund, som antages af Præsident Edwards af New Jersey og hans talrige Tilhængere. Men ved denne Frihed forstaae de, at Mennesket alene har Evne til at handle efter sin Villie, eller med andre Ord, at han har Frihed til „at gjøre som han behager.“ Dette —, sige de — er Frihed i den høieste Forstand, hvori Mennesket kan nyde den. Den Definition af Frihed, som er given af Locke, i hans berømte: „Essays on the Human Understanding“ (Forsøg eller Afhandling om den menneskelige Forstand) — er denne: — „Frihed er en Evne til at handle

eller ikke at handle, eftersom Sindet anviser eller foreskriver.“ Edwards definerer den ved, „den Evne, Beqvemmelighed, eller Fordeel, man har ved at gjøre som man behager.“ Det vil være let at fatte, at den Mening, hvori Locke og Edwards opfatte Friheden, er den samme. Angaaende denne Gjenstand laante Edwards fra Locke, hvad denne havde laant fra Hobbes. Det hele System er bygget paa den ovenanførte Definition, hvormed Edwards begynder; og heri, ville vi sige, er Begyndelsen til hans Misforstaaelse. Han har uheldigviis begaaet den samme almindelige Feil, som Fatalisterne af enhver Skole, — nemlig den, at forvexle Aandens Frihed med Legemets Bevægelse. Det Ovenanførte er imidlertid hverken en correct Definition af sjælelig eller legemlig Frihed. Det er snarere en Definition af legemlig Uafhængighed. Evnen eller Kraften „til at handle efter hvad Sindet foreskriver“ eller „til at handle som vi behage,“ kan alene have Hensyn til legemlig Handling. Det forudsætter en sjælelig Act eller Handling, — en Villiesbestemmelse, — men har Intet at gjøre med Kraften til at frembringe denne Act eller Bestemmelse. Dersom vi for et Øieblik antog, at den ovenfor givne Definition af Frihed tog Hensyn til en sjælelig Handling, som stod i Forbindelse med Villien, saa kunde vi ikke retfærdiggjøre den dybsindige og lærde Locke og Edwards for den Beskyldning, for Alvor at have fremstillet det som en vigtig Definition, der intet Andet var end en ubetydelig Sandhed. Thi at sige, at vi kunne ville „som Sindet foreskriver“ eller „som vi behage,“ er det Samme som at sige, vi kunne ville som vi ville. Men at den ovenanførte Definition, endog ifølge Edwards Mening, havde Intet at gjøre med Villien, vil følgende Citat vise. „Det som man i Almindelighed kalder Frihed,“ siger Edwards', „nemlig Evnen og Leiligheden hos En til at gjøre og opføre sig som han vil, eller overeensstemmende med sit Valg, er alt hvad der menes dermed; uden at optage i Ordets Betydning Noget af det, som foranledigede Valget eller overhoved at betragte, hvorledes Personen kom til at have en saadan Villie. Paa hvilkensomhelst Maade en Person end kan komme til sit Valg, dersom han overhoved er dygtig dertil, og der er Intet i Veien som hindrer ham i at forfølge og udøve sin Villie, saa er Mennesket fuldkommen frit, overeensstemmende med de oprindelige og almindelige Begreber om Frihed.“ Heraf kunne vi see, at det af Edwards forsvarede Frihedsbegreb tager Hensyn til legemlig Bevægelse, og ikke til en sjælelig Handling, og er fuldkommen overeensstemmende med den meest absolute Fatalisme.

18

Fremdeles: ligesom den af Edwards givne Definition af Frihed ikke kan anvendes paa en sjælelig Handling, saaledes kan den heller ikke egentlig anvendes paa en legemlig Handling hos Mennesket. Dersom der ved Frihed menes „Magten til at gjøre som vi behage," saa kan Ingen være fri undtagen den Almægtige; thi Hvem ellers „kan gjøre hvad han behager?" Hvorledes Edwards kunde forsvare Menneskets Frihed i den af ham antagne Betydning, er vanskeligt at fatte; thi selv den mindste Eftertanke vil i Sandhed vise, at ifølge den Definition kan intet Menneske være frit. Sagen kan oplyses paa følgende Maade: — Sæt, at jeg seer et Individ udsat for en overhængende Fare enten fra Fjender, som nærme sig ham, eller fra et Huus som brænder over hans Hoved. Menneskelighedens Følelser lede mig strax til at ville eller ønske at frelse ham. Jeg anvender de yderste Anstrengelser, men alt forgjæves. Her har jeg altsaa ikke Evne eller Kraft til „at gjøre som jeg behager." Derfor kan jeg, i dette Tilfælde, ifølge Edwards, umulig være fri. Jeg veed, man kan sige, at min umiddelbare Villie er ikke at frelse Manden, men blot at anstrenge mig derfor. Dertil svarer jeg, at dette aabenbart ikke er Tilfældet. Min første og fornemste Villie er at frelse ham. Denne Villie gaaer forud, og er Aarsagen til at jeg vil anvende Anstrengelser derpaa. Dersom jeg ikke vilde frelse Manden, saa kunde jeg i Sandhed aldrig ville anstrenge mig derfor. Det allerede anførte Exempel maa overtyde Enhver om, at intet Menneske har Magt til „at gjøre som han behager," og følgelig, at intet Menneske, ifølge Edwards, er i Besiddelse af Frihed. Med Hensyn hertil forstaae vi ligefrem at hans Definition af Frihed indbefatter formeget. Frihed indbefatter ikke en Dygtighed til „at gjøre som vi behage."

Men Edwards's Definition er i en anden Forstand ufuldstændig. Et Menneske kan i visse Tilfælde have Evnen eller Kraften til „at gjøre som han behager," og dog ikke være fri. Jeg vil oplyse dette med et Citat af Locke. „Frihed kan ikke være hvor der ikke er Tanke, Villen eller Villie, o. s. v. Saaledes en Mand, som slaaer sig selv eller sin Ven ved en convulsiv Bevægelse af sin Arm, som det ikke staaer i hans Magt at holde tilbage eller beherske ved sin Villie eller Forstand; Ingen tænker eller troer, at han har Frihed dertil; Enhver ynker ham som handlende af Nødvendighed og Tvang. Fremdeles: der kan være Tanke, der kan være Villie, der kan være Villen, hvor der ikke er Frihed. Sæt, at en Mand bliver bragt, medens han sover, ind i et Værelse hvor der er en Person, som han længes efter at see, og han bliver der lukket inde, saa at det ikke staaer i hans

Magt at komme ud; han vaagner, og er glad ved at finde sig selv i et saa behageligt Selskab, i hvilket han opholder sig saa frivilligt; det vil sige, han ønsker hellere at blive end at gaae sin Vei. Er nu ikke dette Ophold, denne Bliven paa Stedet frivillig? Jeg tænker, at Ingen vil tvivle derom; og dog, da han er bleven lukket inde, saa er hans Ophold ikke en Følge af Frihed; thi han har ikke Frihed til at gaae. Dette af Locke anførte Exempel viser klart, at et Menneske kan „gjøre som han behager," medens han er bunden i Lænker, og kan ikke handle anderledes. Følgelig kan han i dette Tilfælde ikke nyde Frihed, medmindre vi confundere alle Ord og Begreber, og sige, at Frihed er eensbetydende med Trældom eller Nødvendighed.

Vi skulle nu fremstille en Anskuelse af Frihed, som er hentet fra de arminianske Philosopher og Theologer, og som vi troe at være langt mere overeensstemmende med Fornuft og almindelig sund Sands.

1. Ved et frit handlende Væsen forstaaes En, som er istand til at handle uden at være nødt dertil, eller kraftigt foranlediget af nogen anden Ting til at handle saaledes; og den som har denne Evne er i egentlig Forstand i Besiddelse af Frihed.

2. Gud er et frit handlende Væsen. Det indrømmes at Gud alene var til fra Evighed. Da nu Skabningen blev frembragt ved Guds Handling, da Intet var til uden ham, saa følger nødvendig deraf, at han handlede uden Foranledning af Noget udenfor sig selv; derfor er han netop i den angivne Forstand et frit handlende Væsen.

3. At sige, at der er Noget, der ikke har sin Aarsag i Ordets egentlige Forstand, undtagen Gud, som alene er evig, er uphilosophisk og absurd.

4. Da Menneskets Villen ikke er evig, maa den være Virkning af en Aarsag, det vil sige, den maa være Product af en Kraft, som er i Stand til at frembringe den. At sige, at den ikke har sin Aarsag, eller, at den er sin egen Aarsag, er absurd.

5. At en handlende Person kan handle, uden at der udenfor ham selv er en tilstrækkelig Aarsag til at han handler saaledes, kan ikke nægtes, uden at man derved fradømmer eller berøver Gud den oprindelige Magt til at frembringe Skabningen.

6. Den Sætning, at enhver Villies-Act maa nødvendigviis være enten Virkningen af en udvortes bevirkende Aarsag eller af en foregaaende Villies-Act, kan ikke forsvares uden med det samme at nægte, at Gud oprindelig kunde have frembragt Skabningen af Intet. Førend han kunde udøve den skabende Magt, maatte han ville gjøre

det; og da dengang Intet existerede uden ham selv, saa kunde denne Villie ikke være Virkning af nogensomhelst udvortes bevirkende Aarsag, men maa have været en Virkning af hans egen selvvirksomme Natur. Og at nægte, at Gud kunde skabe Væsener udrustede med selvvirksom Kraft (og forsaavidt efter sit eget Billede), er det Samme som at nægte hans Almagt.

7. Det store Spørgsmaal med Hensyn til den frie Handlen er: om Mennesket er i Stand til at handle af sig selv eller ikke? — ikke, om han kan handle uafhængigt af Gud, eller ikke; men Spørgsmaalet er: om han, ved at udøve eller bruge den Kraft, hvormed Gud har udrustet ham, er i Stand til at handle uden at være tvungen dertil af en Nødvendighed, eller kraftigt foranlediget til at handle saaledes, ved Noget udenfor ham selv?

8. Dersom Mennesket er udrustet med selvvirksom Kraft, saa er han et frit handlende Væsen, og i egentlig Forstand Ophavsmanden til sine egne Handlinger; men dersom han ikke er udrustet med denne Kraft, er han kun et positivt Redskab, — ligesaa virkelig som nogen materiel Gjenstand kan være det — ikke mere Ophavsmand til sine Handlinger end en Stok eller Steen.

I det vi gaae ind paa Discussionen af Spørgsmaalet om den frie Handlen, er det vigtigt, fra Begyndelsen af, ikke blot klart og nøiagtigt at bestemme den Gjenstand, hvorom der handles, men ogsaa at forstaae den særegne Betydning, i hvilken nogle tvetydige Udtryk, som man er bleven vant til at anvende i det paagjældende Stridsspørgsmaal, bruges. Foruden de allerede fremstillede Definitioner og Hovedprinciper, troe vi det nødvendigt, at forudskikke nogle faa Bemærkninger med Hensyn til visse Ord eller Udtryk, som i Almindelighed bruges af dem, der have skrevet om denne Gjenstand. Først bemærke vi, med Hensyn til Udtrykket fri Villie, at det ikke er philosophisk nøiagtigt. Strengt taget er Villien ikke en handlende Person, men alene en Egenskab hos en handlende Person; og følgelig kan Frihed, der ogsaa er en Egenskab hos en Handlende, ikke egentlig tillægges Villien. Attributer tilhøre handlende Væsener eller Substantser, men ikke Egenskaber. Men den Forstand eller Betydning, hvori Udtrykket fri Villie opfattes i denne Forbindelse, er ikke destomindre saa klar, at vi troe det vilde smage af Affectation at forsøge paa at lægge det tilside. Menneskets Aand eller Sjæl er den active, intelligente Handlende, som de to Kræfter eller Egenskaber: Frihed og Villie tilhøre.

Om dette Punct have i Almindelighed begge de modsatte Partiers Forfattere været enige. Præsident Day siger: „Det er Mennesket, som forstaaer, og elsker, og hader, og handler; ikke hans Forstand, eller hans Hjerte, eller hans Villie, adskilt fra ham selv."

Prof. Upham definerer Villien som den sjælelige Evne eller Modtagelighed, hvorved vi fremstille Villiesyttringer." Han siger ogsaa: „ved Ordet Villie vil man ikke udtrykke Noget, som er adskilt fra Sjælen; men det indbefatter og udtrykker kun Sjælens Handling eller Gjerning virkende paa en særegen Maade." Stewart definerer Villien som: „den Evne eller Kraft i Sjælen, hvoraf Villen er en Handling eller Act."

Vi ville fremdeles bemærke, at skjøndt Villen i en Forstand er en Virkning, saa er den dog ikke det passive Resultat af en udvortes Kraft, som virker saaledes, at den frembringer den. Det er en Sjæleact, ikke foraarsaget ved noget Ydre, som kraftigt virker paa Sjælen. Den er simpelhen afhængig af Anvendelsen af de Evner, hvormed Mennesket er bleven udrustet, og som af Skaberen ere blevne stillede under hans Control.

Det store Spørgsmaal i denne Strid er ikke, om et Menneske kan ville „som han behager," thi det er det Samme som at spørge, om han kan ville som han vil. Men Spørgsmaalet er, kan et Menneske ville, uden at være tvungen til at ville, saaledes som han vil, ved Noget udenfor ham selv, som virker tilstrækkelig kraftigt paa ham? Dette er det virkelige Spørgsmaal, hvoraf Sjælens Frihed til at ville er afhængig.

Fremdeles, naar vi tale om en Selvvirksomheds-Evne hos Mennesket til at ville, saa mene vi ikke, at dette er en lovløs Udøvelse eller Anvendelse af Kraft. Sjælen er den virkende Handlende, som vil, men denne Handlen eller Handling er dannet efter de Love, som egentlig tilhøre et sig selv bevægende, tilregneligt, handlende Væsen. Skjøndt Motiver og udvortes Omstændigheder ikke kunne udøve nogen activ eller tilstrækkelig Virksomhed med Hensyn til Villien, siges de dog, naar man taler billedlig, egentlig at udøve en Indflydelse paa Aanden, det vil sige, de ere Betingelserne for eller Anledningerne til Aandens Handlen i at ville. I denne Forstand kunne de siges at have Indflydelse paa Villien; men dette er saa langt fra at være en absolut og uimodstaaeligt regjerende Indflydelse, at det i Virkeligheden overhoved slet ikke er nogen egentlig eller virksom Indflydelse.

Nødvendighedens Forsvarere have i Almindelighed, i deres Argumenter for denne Sag, enten ikke forstaaet eller med Villie

fremstillet den af deres Modstandere antagne Grund urigtigt. De have i Almindelighed i deres Raisonnement gaaet ud fra den Forudsætning, at der er ingen Middelvei mellem absolut Nødvendighed og fuldkommen Uafhængighed. Hvorimod den sande Lære, med Hensyn til Villiens Frihed, og det som antages af den frie Virksomheds egentlige eller sande Forsvarere, er lige langt borte fra begge disse Yderligheder. Ved moralsk Frihed forstaae vi hverken, paa den ene Side, at Menneskets Handlinger ere saa bestemte ved Ting udenfor ham, at de ere ligesom bundne fast med Nødvendighedsbaand; og heller ikke, paa den anden Side, at de ere saa løsrevne fra eller uden Sammenhæng med de omgivende Omstændigheder, og enhver udvortes Ting, at de ingen Indflydelse modtage deraf. Differentspunctet mellem Nødvendighedens Forsvarere og Arminianerne, eller den frie Virksomheds Forsvarere, er derfor ikke: om Omstændigheder, Motiver o. s. v. til en vis Grad have Indflydelse paa Menneskets Villie, eller ikke; men, om hans Villie er paa en saa absolut og nødvendig Maade behersket, saa at den ikke kunde være anderledes. Dersom Menneskets Villie er paa en absolut og ubetinget Maade fast bestemt ved Motiver og udvortes Aarsager, saa at den er nødsaget til at være som den er, saa er den Nødvendighedslære, som Edwards og Flere stride for, sand; — men dersom Villien, i nogetsomhelst Tilfælde, kan være forskjellig fra hvad den er, eller dersom den til en vis Grad er afhængig af den selvbestemmende Evne, hvormed Mennesket er udrustet, da er Menneskets frie moralske Virksomhed stadfæstet, og det hele System af philosophisk Nødvendighed falder omkuld.

II. Vi gaae nu over til at betragte nogle af de ledende Argumenter, hvorved Menneskets frie moralske Virksomhed, saaledes som den ovenfor i al Korthed er bleven defineret, bevises og bekræftes.

1. Forlade vi os paa vor egen Bevidsthed. Ved Bevidsthed mene vi den Kundskab vi have om det der foregaaer i vore egne Sjæle. Saaledes, naar vi ere vrede, mærke vi Tilværelsen af denne Følelse indeni os. Naar vi ere glade eller bedrøvede, saa vide vi af det. Naar vi elske eller hade, erindre eller frygte, saa føle vi umiddelbart denne Tilstand. Den Kundskab vi besidde af denne Art er ikke et Resultat af Raisonneren; den er ikke udgaaet fra en Undersøgelse af Vidnesbyrd; men opstaaer af sig selv i Sjælen. For Gjenstande af denne Art ere Beviser overflødige; thi med Hensyn til de Ting, som vi ere os bevidste, kan hverken Raisonnement, eller udvortes Vidnesbyrd have nogensomhelst Indflydelse, enten til at

gjøre vor Bevidsthed stærkere, eller til at fremkalde Tvivl derom hos os. Forgjæves ville vi forsøge ved Argumenter at overtale den Mand, som føler hos sig selv, at hans Hjerte er opløftet af Glæde, til at troe, at han, paa samme Tid, er nedtrykt af Sorg. Vi kunne ikke overbevise den syge Mand, som pines af Smerte, at han nyder fuldkommen Sundhed; heller ikke den Mand, som jubler i Kraft af sin Sundhed og Fyrighed, at han vrider sig under Indflydelsen af en smertelig Sygdom. Den Kundskab, som har sit Udspring fra Selvbevidstheden, bærer, ligesom den Kundskab, der kommer umiddelbart ved udvortes Fornemmelse, Beviset for sig selv paa sin Pande; og saa dybt indpræger den sig i Sjælen, at vi ere nødte til at overgive os selv til den almindelige Skepticismes Vanvid, førend vi et eneste Øieblik kunne tvivle derom. Vi støtte da herpaa vort første Beviis for den menneskelige Villies Frihed, eller, rettere sagt, for Menneskets Frihed i Udøvelsen af sin Villie. Hvo kan overbevise mig om, at jeg ikke har Kraft til enten at skrive eller afholde mig fra at skrive, enten at vedblive at sidde eller at staae op og gaae? Og denne Overbeviisning, med Hensyn til en Selvbestemmelses-Evne hos Sjælen eller Villiens Magt med Hensyn til os selv, er almindelig. Lad den falskelig saakaldte Philosophie forstyrre Forstanden, eller forvirre Fatteevnerne; men den Overbeviisning gjør sig dog gjældende hos Enhver med en uimodstaaelig Kraft: at han i sig selv har Evne og Kraft til at vælge. Han føler, at han udøver denne Kraft. De som forsvare Nødvendigheden, indrømme at Menneskene i Almindelighed ved første Øiekast antage, at de i deres Villie ikke ere bundne af en Nødvendighed, men de forsikkre og paastaae, at dette er en Illusion, som Philosophiens klarere Lys vil bortjage. En skarpsindig Metaphysiker har fremført den Idee, „at naar man kun glider hen over Philosophiens Overflade, saa afskediger man den almindelige, sunde Menneskeforstand, men naar man gaaer dybt ind i philosophiske Undersøgelser, vender man igjen tilbage til den sunde Menneskeforstands tidligste eller ældste Sætninger.“ Paa samme Maade har en blot Kiggen ind i Philosophien foranlediget, at Mange, navnlig Saadanne, som have Hang til Skepticisme, have forsvaret Læren om Fatalisme; men en grundig Kundskab i den sande Philosophie tjener i Almindelighed til at stadfæste vor første Overbeviisning: at vi ere frie i vor Villie. Kan den Philosophie være sund eller den Raisonneren rigtig, som vilde tilsidesætte det strenge og stærke Beviis, som vore Sandser give? som vilde overtale os til at troe, at det er Midnat, naar vi skue Middagssolens blændende Straaler? Vi kunne

heller ikke have nogen Tiltro til den Maade at raisonnere paa, som vil tilintetgjøre vor egen Bevidstheds Vidnesbyrd. At jeg i min Villen har Frihed til at vælge Godt eller Ondt, og er ikke tvungen dertil af nogen Nødvendighed, der er ligesaa absolut som Tyngdeloven, er en Sætning, som jeg i min egen Bevidsthed ligesaalidt kan tvivle om som om min egen Tilværelse. Dette er klart af den Kjendsgjerning, at alle Mennesker føle sig daddelværdige naar de gjøre Uret, og have en billigende og samtykkende Følelse naar de gjøre Ret. Er jeg bebyrdet med en begaaet Forbrydelse, saa overbeviis mig om, at Omstændighedernes Magt gjorde mig det absolut umuligt at undgaae den, og jeg kan da ikke mere dadle mig selv end jeg kan dadle Træet som faldt ned paa den Reisende da han reiste henad Landeveien. Samvittighedsnag over det Forbigangne afhænger af Bevidstheden om vor Frihed i dens virkelige Realitet. Denne Overbeviisning om Frihed er saa uudslettelig og almindelig i Menneskenes Sjæle, at ingen menneskelige Anstrengelser kunne udrydde den. Den kan blive undertrykt eller fordunklet for en Tid i de fordærvede Tænkeres Sjæle, men i de Øieblikke, hvor en sund og alvorlig Redelighed gjør sig gjældende, vil den igjen indtage sin Plads, og sit Herredømme, endog over saadanne Mænds som Voltaire, Hume og Edwards, som i deres Philosophie have forkastet den.

2. Vort næste Beviis for Aandens selvbestemmende Magt over Villien grundes paa Verdenshistorien i Almindelighed. Vi kunne henvende vor Opmærksomhed paa hvilkensomhelst Deel eller Tidspunct af Verdenshistorien, og vi ville, blandt alle Nationer, i deres eget Sprog og almindelige Talemaader, finde Udtryk og Phraser, der udtrykke den Evne eller Kraft, som alle Mennesker besidde, til at bestemme eller være Ophavsmænd til deres Villie. Vi ville finde Mennesker talende om deres Sjælsbeslutninger og Villiesbestemmelser, som om de vare frie. Vi ville ogsaa finde Ord, som udtrykke Daddel og Roes, som tydeligt anerkjende det Princip, at et Menneske dadles naar han gjør Uret, fordi han kunde og burde have undgaaet det. Det gjælder i alle Lande, at et Menneskes Skyld, ifølge den almindelige Mening, formindskes i samme Forhold, som det ved Hindringer vanskeliggjøres ham at undgaae Forbrydelsen; og naar de Hindringer, som forbyde Mennesket at undgaae Handlingen, ere absolut uovervindelige, saa dadles Ingen fordi han udfører en uundgaaelig Handling. Alle civiliserede Nationer straffe desuden Forbryderen under den Forudsætning, at han kunde have undgaaet Forbrydelsen. Og dersom det kunde blive

gjort indlysende, at Mennesket, i den foreliggende Handling, ikke var en selvvillende Handlende, men var kun et Redskab, brugt eller ført ved Andres Kraft, som han ikke havde Evne til at modstaae, vilde enhver Regjering paa Jorden, i et saadant Tilfælde, være ligesaa villig til at straffe Snigmorderens Sværd som det Menneske, der alene var et villieløst Redskab, og havde ingen Kraft til at modstaae. Hvorfor, maa vi spørge, ere Belønninger og Straffe forbundne med de ved Lov foreskrevne Foranstaltninger i alle Lande, og udstrakte til hele Samfundet, dersom det ikke var for at opmuntre til Dyd og afskrække fra Laster? Og hvorfor skulde disse Love blive fremstillede for Undersaatterne af alle civiliserede Regjeringer, dersom Menneskene ikke havde nogen Evne til at indvirke paa deres egen Villie? Vilde vi fremstille Motiver og Bevæggrunde for at opmuntre dem til at stræbe at styre og beherske deres Villie, naar de i Virkeligheden ikke besad nogen Magt dertil? Jeg veed man kan sige, at disse Motiver ere bestemte til, ved en nødvendig og uovervindelig Indflydelse, at befæste Villien selv, uafhængigt af nogensomhelst handlende Virksomhed hos Mennesket. Intet kan være mere absurd og modsat Virkeligheden end en saadan Forudsætning. Dersom Motiverne bestemme Villiens Charakteer med Nødvendighed, hvorfor opfordres Mennesket da til at være opmærksom paa Motiverne, at veie dem omhyggeligt, og at tage en rigtig Beslutning med Hensyn til deres reelle Vægt? En videre Betragtning af Læren om Motiverne vil blive bestemt for en anden Forelæsning. Under nærværende Hovedpunct ville vi her, paa dette Sted, kun tilføie, at alle Mennesker til alle Tider og paa alle Steder have behandlet hinanden saaledes som om de troede, at de vare frit handlende Væsener. Dersom vi forkaste denne Lære og antage Nødvendigheds-Principerne, maae vi forandre almindelige Vedtægter, som have staaet fra umindelige Tider, og sprænge selve Samfundets Grundvold. Dersom Mennesket ikke er et frit handlende Væsen, hvorfor ansees han da bunden til Opfyldelsen af sit Løvte, og dadles naar han ikke holder det? Hvorledes kan han, for nogensomhelst Forbrydelse, blive betragtet som Gjenstand for Foragt og Afsky? Hvorfor, maae vi tillige spørge, bruges Fængsler og Forbedringshuse, og forskjellige Straffearter, mere eller mindre strenge, overalt i alle civiliserede Lande? Dersom Nødvendighedens Forsvarere virkelig troe paa Sandheden af deres System, saa lad dem være conseqvent, og drage gjennem den civiliserede Verden og tale for Afskaffelsen af alle de Ord i Sproget, som udtrykke enten Roes eller Dadel; lad dem nedrive den uforsvarlige

Fordom hos Nationerne, ved hvilken Belgjørenhed og Dyd have fundet Bifald og Egennytte og Laster ere blevne foragtede. Lad dem udraabe vidt og bredt, at Røveren og Morderen ere ligesaa uskyldige som Barnet eller den Hellige, eftersom alle Mennesker kun handle saaledes som de med Nødvendighed drives til at handle; og lad dem lære alle Nationer paa engang og for stedse at tilintetgjøre enhver Art af Straf for Forbrydelser eller slet Opførsel. Dette vilde være den consequente Fremgangsmaade for de oprigtige Tilhængere af Nødvendighedslæren.

3. Vort tredie Beviis for Menneskets virkelig frie Handlen er grundet paa den guddommelige Forvaltning med Hensyn til ham saaledes som den fremstilles i den hellige Skrift. Her skulle vi see, hvor skjønt Aabenbaringen harmonerer med Naturen; og disse klare og afgjørende Beviser for vor frie Handlen, — hvilke, som vi have seet, udledes af Erfaring og Jagttagelse — bekræftes mere end tilstrækkeligt ved den fra Gud modtagne Aabenbaring. Vi see dette først, ved Betragtningen af den Tilstand, hvori Mennesket blev sat umiddelbart efter hans Skabelse. En moralsk Lov, som han skulde holde, blev given ham, og en haard Straf blev føiet til dens Overtrædelse. Dersom Mennesket ikke blev skabt som et frit handlende Væsen, saa maatte Gud have vidst det; og hvis saa var, vilde det have været uovereensstemmende med den guddommelige Viisdom, at give ham en moralsk Lov til at styre sine Handlinger efter; thi en moralsk Lov, som befaler hvad der er Ret og forbyder hvad der er Uret, kan kun være passende for Væsener, som baade ere i Stand til at gjøre „Ret og Uret." Sæt, at den Almægtige, idet han skabte Mennesket istand til at gaae opreist paa Jorden, men ikke istand til at flyve i Luften som Himmelens Fugle, havde givet ham en Lov, som forbød ham at gaae og befalede ham at flyve, og ethvert intelligent Væsen vilde strax indsee det Urimelige og Ufornuftige i en saadan Lov. Og hvorfor? Simpelthen fordi Mennesket ikke har nogen Evne til at flyve, og derfor maa det blive fuldkomment unyttigt, at befale ham at gjøre det. Men sæt, at der, foruden den Befaling som fordrede Umulighed, var bleven knyttet den strengeste Straf til dens Overtrædelse, saa vilde en saadan Bestyrelse eller Regjering ikke blot blive beskyldt for Daarskab, men den vilde ogsaa blive stemplet med den største Grusomhed. Sæt fremdeles, at Gud havde givet Mennesket, saaledes som han var efter Skabelsen, en Lov, som befalede ham at indaande den ham omgivende Atmosphære, og tillade Blodet at circulere i hans Aarer, samt at en herlig Forjættelse om Belønning var bleven tilføiet Lydigheden mod dette Bud. I dette Til-

fælde vilde Loven ogsaa blive betragtet som Beviis paa Lovgiverens Daarskab; og hvorfor? Fordi Lydigheden er en naturlig Følge af Menneskets physiske Constitution. Han kan ligesaalidt undgaae den, som en Blykugle, som man lader falde ud af Haanden, kan undgaae Indflydelsen af Tyngdeloven. I det første Tilfælde var Lydighed umulig, fordi Mennesket ligesaalidt kan skye som det kan skabe en Verden. I det sidste Tilfælde er Ulydighed umulig, thi Mennesket kan ligesaalidt forhindre sin Blodcirculation som han kan standse Jorden i dens Løb. Men i begge Tilfælde bliver en saadan Bestyrelse betegnet med Daarskab. Saaledes have vi seet, at en moralsk Lov kun kan blive given for et Væsen, som er i Stand til at gjøre baade Ret og Uret. Heraf følger, at da Gud gav Mennesket en moralsk Lov for derefter at rette sine Handlinger, saa maa Mennesket have været et frit moralsk Væsen, lige skikket til Lydighed og Ulydighed. Vi troe det umuligt for en uhildet Forstand at læse Historien om Menneskets Skabelse og Fald, uden at føle, at Gud behandlede ham som et frit moralsk Væsen. Under den Forudsætning, at Villien og alle Menneskets Handlinger ere nødvendigen bestemte ved Virkningen af Aarsager, som han ikke kan beherske, (overeensstemmende med Nødvendighedens Principer), bliver Guds Styrelse, i Historien om Menneskets Fald, fremstillet som endnu mere taabelig og grusom end den sletteste jordiske Tyrans Regjering! Og saadanne Beskyldninger skulle blive gjorte imod den retfærdige Verdensstyrers Regjering?! Nei! Fornuften forbyder det. Skriften forbyder det. Kan et Menneske med Fornuft troe, at Gud vilde sætte Adam i Paradiis paa den Maade, at naar han aad af den forbudne Frugt, saa var dette en ligesaa nødvendig Følge af hans uundgaaelige Tilstand som Virkningen er det af Aarsagen, og siden, med et Skin af Retfærdighed og en Fordring paa Godhed, sige „paa den Dag, Du æder deraf, skal Du visseligen døe?“ Nei! i Sandhed, nei! Hele Historien om Syndefaldet, naar den betragtes i Fornuftens Lys og med sund Menneskeforstand — i Forbindelse med Alt hvad vi vide om de guddommelige Egenskaber og den guddommelige Regjering — forkynder i et tydeligt og kraftigt Sprog Læren om Menneskets frie moralske Handlen.

(2) Dernæst tiltaler Skriften overalt Mennesket som et Væsen, der er istand til at vælge; et Væsen, der besidder Raadighed over sine egne Villiesbestemmelser, og som et Væsen, der betragtes som ansvarligt for den rigtige Brug af denne Raadighed. I 5 Mosebog. 30, 19. læse vi: „Jeg tager i Dag Himmelen og Jorden til Vidne mod Eder, at jeg haver forelagt Dig Livet og Døden,

Velsignelsen og Forbandelsen, at Du maa udvælge Livet, paa det Du maa leve, Du og din Sæd;“ og i Josvæbog 24, 15. „Saa udvælger Eder i Dag, hvem I ville tjene.“ At vælge er at bestemme eller fastsætte Villien; men Menneskene opfordres her til at vælge for dem selv, hvilket, under den Forudsætning, at deres Villie, i alle Tilfælde, med Nødvendighed er fast bestemt ved foregaaende Aarsager, som ligge udenfor deres Raadighed, er intet bedre end en høitidelig og aabenbar Bespottelse. I Matth. 23, 37 udtaler vor Frelser sin Sorg over Jøderne med følgende Ord: „hvor ofte vilde jeg forsamle dine Børn, ligerviis som en Høne forsamler sine Kyllinger under Vingerne? og I vilde ikke.“ Fremdeles siger vor Herre, Joh. 5, 40. „Og I vilde ikke komme til mig, at I kunne have Livet.“ Disse og mange andre Steder af lignende Indhold have udtrykkelig Hensyn til Menneskets Villie som staaende under dets egen Raadighed. Og for at sætte Sagen udenfor al Tvivl, blive Menneskene her ikke blot betragtede som ansvarlige for Beskaffenheden af deres Villie, men de fremstilles ogsaa i Virkeligheden som retlig strafbare paa Grund deraf. I det Exempel, hvor Christus græder over Jerusalem og beklagende siger: Hvor ofte vilde jeg forsamle Eder o. s. v., og I vilde ikke, forkyndes Straffen i de Ord, som følge umiddelbart efter: „See, Eders Huus skal forlades Eder øde.“ Spørgsmaalet er nu, kan Verdens Frelser, i de høitideligste Udtryk bebreide Menneskene deres Modvillighed og forkynde dem den haardeste Straf derfor, dersom det Hele er bestemt af Nødvendighed og ikke mere under deres Raadighed end Planeternes Bevægelser? Ifølge Præsidents Edwards og mange Andres Begreb er Villien ligesaa nødvendigen bestemt ved foregaaende Aarsager, som nogen Virkning er bestemt ved sin tilsvarende Aarsag. Er dette saa, kan Menneskets Virken ikke have nogen Indflydelse paa at bestemme hans Villie, og følgelig kan han ikke med Retfærdighed betragtes som ansvarlig og strafbar for samme. Men, som vi have viist, betragter Skriften Mennesket som tilregneligt og strafbart for sin Villie; følgelig kan den ikke være bestemt af Nødvendighed men maa, i egentlig Forstand, være afhængig af Menneskets egen Virken.

(3) Endelig bevise vi den menneskelige Villies virkelige Frihed af Læren om en almindelig Dom, og de tilkommende Belønninger og Straffe, saaledes som de fremstilles i Skriften. Vi behøve her ikke at udbrede os videre over Sagen. Skriften lærer udtrykkelig, at alle Mennesker ere ansvarlige for Gud for alle deres Villiesbestemmelser, samt at de i den

tilkommende Tid ville blive dømte, og følgelig modtage Belønning eller Straf. Men nu spørge vi, hvorledes kunne disse Ting, ifølge Nødvendigheds-Systemet, forliges med Guds Egenskaber? Ligesaa godt kunde vi antage, at et alviist og kjærligt Væsen vilde fremstille for sin Domstol, og straffe eller belønne, Vandet fordi det rinder nedad, eller Gnisterne fordi de flyve op. Han kunde ligesaa godt straffe Foden fordi den ikke er Haanden, eller Haanden fordi den ikke er Øiet. Han kunde ligesaa godt straffe eller belønne Fisken fordi den svømmer i Søen, eller Fuglen fordi den flyver i Luften. Dersom en saadan Fremgangsmaade overalt vilde blive betegnet som yderlig absurd, saa spørge vi, — under Forudsætning af, at Menneskets Villie er bestemt ved foregaaende ydre Aarsager, ligesaa nødvendigt som Naturlovene, — hvor er Forskjellen? Ethvert Beviis, som paaviser Absurditet i det ene Tilfælde, vilde, oprigtigt talt, vise den samme Absurditet i det andet Tilfælde.

Førend vi slutte denne Deel af Sagen, finde vi det rigtigt at fremhæve Urimeligheden af at forsøge paa at forene Nødvendighedslæren med Menneskets virkelige Frihed og Tilregnelighed. Dette har Præsident Edwards og mange Flere arbeidet paa at udføre. De have paastaaet, at skjøndt Villien er uimodstaaelig bestemt af Nødvendighed, saa er Mennesket dog virkelig et frit og tilregneligt moralsk handlende Væsen, alene fordi han har en Villie, handler frivilligt, og er ikke, ved Naturkraft, tvungen til at gaae i en modsat Retning af sin Villie. De Navne, hvorved Tingene kaldes, kunne ikke i mindste Maade forandre deres Natur. Om man altsaa belæsser Mennesket med de forædlende Benævnelser: moralsk Virken, Frihed, Tilregnelighed o. s. v., medens vi paa den anden Side binde ham fast med Nødvendighedens Baand, saa kan dette aldrig virke det Mindste til at slappe disse Baand, eller at forbedre hans Tilstand. At sige, at et Menneske nyder Frihed, alene fordi han har Frihed til at adlyde sin Villie, naar Villien er fast bestemt ved Nødvendighed, er ligesaa absurd som at paastaae, at et Menneske nyder Frihed i borgerlig Forstand, alene fordi han har Frihed til at adlyde de Love, under hvilke han er stillet, naar disse Love ere forordnede af en grusom Tyran, over hvem han ingen Magt har, og som kun ere en Samling af blodige Edicter. Vilde vel Nogen paastaae, at han, fordi han havde Ret til at handle overeensstemmende med et saadant Lovsystem, der vilkaarligt blev paalagt ham, derfor var i Besiddelse af Frihed i den fornuftige og sande Betydning? Ikke i fjerneste Maade. Og hvorfor? Simpelhen fordi den undertrykte Undersaat

for at være fri, maatte fordre en virksom Andeel i at bestemme disse Love. Saalænge som dette nægtes ham, og han føler Tyranniets trykkende Aag paa sin Nakke, vilde vi forgjæves søge at trøste ham, ved at tale om hans ophøiede Privilegium til at adlyde Loven. Vi kunne forsikkre ham om, at ingen Naturkraft kan twinge ham til at gaae imod Loven, og at han følgelig er i Besiddelse af Frihed i den rette Forstand; men alt dette vil være forgjæves. Han vil kun føle, at vi spottede over hans Lænker. Vi ville nu appellere til Enhver, som er oprigtig og ærlig, for at afgjøre, om dette ikke netop er den Art moralske Frihed, som Præsident Edwards indrømmer Mennesket, og med Hensyn til hvilken han kjæmper for, at Mennesket virkelig er et frit handlende og tilregneligt Væsen? Der kan vist ikke være nogen Tvivl derom. Han paastaaer, at Mennesket er et frit moralsk handlende Væsen, fordi han kan gjøre som han vil, imedens hans Villie er ligesaa uforanderlig fast bestemt af Nødvendighed som Himmellegemernes Gang. En saadan Frihed, som den ovenomtalte, kan ligesaalidt gjøre den, som er i Besiddelse deraf, til et frit, moralsk handlende Væsen, som den Frihed, der findes hos en Stok eller en Steen. Der er i Sandhed ingen Forskjel paa den Frihed, som tillægges Mennesket af den lærde Præsident for Princeton Collegiet, og den Frihed, som besiddes af en Marmorblok, saaledes som den falder til Jorden, efter at være bleven løsnet fra Toppen af et Taarn. Vi kunne kalde Mennesket frit, fordi han kan handle overeensstemmende med sin Villie eller Tilbøielighed, medens denne Villie er bestemt ved Nødvendighed; men har ikke Marmorblokken accurat den samme Frihed? Den har fuldkommen Frihed til at falde; den er ikke twungen ved en Naturkraft til at bevæge sig i nogen anden Retning. Dersom den falder med Nødvendighed, saa handler Mennesket just ogsaa, ifølge Edwards's Princip, med Nødvendighed. Hvis man siger, at Marmorblokken ikke kan undgaae at falde saaledes som den falder, saa kan Mennesket heller ikke undgaae at handle overeensstemmende med sin Villie, just saaledes som han gjør. Dersom man siger, at Mennesket hverken har nogen Tilbøielighed til, eller gjør nogen Anstrengelse for at handle imod sin Villie, saa gjælder just det Samme om Marmorblokken, den har ingen Tilbøielighed til at falde i nogensomhelst anden Retning end den, hvori den falder. Marmorblokken bevæger sig frit, fordi den har ingen Tilbøielighed til at bevæge sig anderledes; men den bevæger sig med Nødvendighed, fordi den drives uimodstaaelig ved Tyngdens Lov. Just paa samme Maade handler Mennesket frit, fordi han handler overeensstemmende med sin

Villie; men han handler med Nødvendighed, fordi han ligesaalidt kan forandre sin Villie; som han kan skabe en Verden. Og saaledes er det klart, at skjøndt Nødvendighedsmændene kunne sige, at de troe paa Menneskets frie Virken og Tilregnelighed, saa er det dog just den selvsamme Frihed som den, der tilhører den livløse Materie. Dersom Mennesket, ifølge Edwards, er fri, og efter Retfærdighed ansvarlig for sine Handlinger, alene fordi han handler overeensstemmende med sin egen Villie, naar han ikke har nogen Magt over denne Villie, saa vilde, efter det samme Princip, den Affindige være et frit, tilregneligt handlende Væsen. Dersom han nu, i et Anfald af Galskab, dræber sin Fader, saa handler han overeensstemmende med sin Villie. Det er en frivillig Handling, og Nødvendighedsmændene kunne ikke undskylde ham paa Grund af at hans Villie ikke stod under hans egen Commando; thi i Betragtning af deres System, var Villien saameget i hans Magt, som den i nogetsomhelst Tilfælde kan være hos noget Menneske. Sandheden er, at det er en Misbrug af Sproget at kalde det Frihed som binder En fast i Nødvendigheds Lænker. At handle frivilligt fører aldeles ikke til nogen Frihed, dersom jeg ikke paa nogen mulig Maade kan handle anderledes end jeg gjør. Spørgsmaalet er, ikke om jeg har en Villie, eller om jeg kan handle overeensstemmende med min Villie, men Hvad det er, som bestemmer Villien? Dette er det Punct, som skal bestemmes i Spørgsmaalet om den frie Virken. Det indrømmes, at Villien styrer Handlingerne, men Hvad er det, som styrer Villien? Da Villien styrer Handlingerne, saa følger deraf, med Nødvendighed, at den som styrer Villien maa være ansvarlig for Handlingerne. Hvosomhelst der styrer Villien, maa være det rette Ophav og Aarsag til alt det, som med Nødvendighed følger af den, og følgelig burde han ansees at være ansvarlig for samme. Men Nødvendighedsmændene sige, at Mennesket ingen Magt har over sin Villie. Den er fast bestemt ved Nødvendighed, just saaledes som den er, saa at den kunde ligesaalidt være anderledes som Virkningen kunde holde op at følge af Aarsagen. Ifølge dette kunne vi tale saameget som vi ville om fri Virken, om Villiens Frihed, Tilregnelighed o. s. v.; men efter al den Forskjønnelse, vi saaledes kunne tildele Mennesket, bliver han dog kun et frit, ansvarligt handlende Væsen i den samme Forstand som den ubetydeligste Deel af livløs Materie.

Her ville vi slutte nærværende Forelæsning ved at gjenkalde i Erindringen Hvad vi have bestræbt os for at fremstille. 1. Vi have søgt at oplyse og forklare, hvad der indbefattes i Menneskets virkelig

frie, moralske Virken. 2. Vi have søgt at stadfæste denne Lære ved at henvise til Selvbevidstheden; ved en Betragtning af Verdenshistorien, og ved at appellere til den guddommelige Styrelse, saaledes som den fremstilles i Skriften. Og hermed overlade vi Læserne at fælde den endelige Dom.

Spørgsmaal til nittende Forelæsning.

1. Har Menneskets frie Virken været Gjenstand for Strid?
2. I hvilke to Hovedklasser inddeles de Stridende?
3. Hvad forstaaes ved et handlende Væsen?
4. Hvad forstaaes ved et moralsk handlende Væsen?
5. Hvad forstaaes ved et frit, moralsk handlende Væsen?
6. Hvilken Definition af Frihed har Edwards givet?
7. Hvilken er den arminianske Definition deraf?
8. Hvad er Hovedpunctet i Striden mellem Nødvendighedsmændene og dem som forsvare den frie Virken med Hensyn til Villien?
9. Hvilke ere de tre Hovedbeviser for den frie Virken?
10. Hvorledes udvikles det Beviis, som hentes fra Bevidstheden?
11. Hvilket er det Beviis, som hentes fra Verdenshistorien?
12. Hvilket er det Beviis, som hentes fra den guddommelige Styrelse, saaledes som den er aabenbaret i Skriften?
13. Hvorledes føres Beviset med Hensyn til Adam i Paradiis?
14. Hvorledes føres det naar man henvender sig til Mennesket som et Væsen, der er istand til at vælge?
15. Hvorledes føres det med Hensyn til den almindelige Dom og Belønninger og Straffe?
16. Har man forsøgt paa at forene Nødvendighed og fri Virken?
17. Paa hvilken Maade?
18. Hvorledes er det bleven paaviist, at dette Forsøg er frugtesløst?
19. Hvorledes er det indlysende, at Mennesket, ifølge Nødvendighedslæren, ikke kan være tilregneligt eller ansvarligt for sine Handlinger?
20. Hvilken Art af fri Virken kan forenes med Nødvendighedslæren?
21. Hvad har denne Forelæsning gaaet ud paa?

Tyvende Forelæsning.

Menneskets moralske Virken — Indvendinger.

I denne Forelæsning agte vi at undersøge nogle af de fornemste Indvendinger, som ere blevne gjorte mod den i foregaaende Forelæsning vedtagne Anskuelse af Villiens Frihed. De Indvendinger, som især ere værd at lægge Mærke til, ere følgende, nemlig: —

I. Denne Anskuelse siges at være absurd i sig selv.

II. Den siges at være uforenelig med Skriftens Lære om den guddommelige Forudvidenhed.

III. Den siges at staae i Strid med Læren om Motiverne.

Vi skulle nu henvende vor Opmærksomhed paa enhver af disse Indvendinger for sig.

I. Man har sagt, at den af os hyldede Anskuelse af Villiens sande Frihed er i og for sig selv absurd. Præsident Edwards har meget udførligt beviist, at Sjælens selvvirksomme Kraft til at bestemme Villien, som Arminianerne stride for, er i sig selv absurd, fordi den indbefatter en forudgaaende Villiesbestemmelse, som fastsætter enhver fri Villiesact, samt at dette vilde indbefatte en uendelig Række af Villiesbestemmelser, hvilket er absurd. Præsident Day, som synes at være en værdig Discipel af Edwards, har, i et vidtløftigt Værk om Villien, hævet Edwards's Afhandling til Skyerne, da han mener at den har leveret en urokkelig Gjendrivelse af det arminianske Frihedsbegreb. Og vi maae rigtignok tilstaae, at den Sætning, „dersom der forud for enhver virksom Villiesbestemmelse nødvendigviis maa gaae en anden, saa vilde dette indbefatte en uendelig Række, og følgelig være absurd," — er Noget saa iøinefaldende, at den lærde For-

fatter kunde have sparet sig den vidtløftige Udvikling, som han har anvendt derpaa. Han synes i Sandhed at have arbeidet og, med en utrolig Grad af Udholdenhed, beviist en Sætning, hvorom ingen intelligent Aand kan disputere. Havde han viist den samme Omsorg for at begrunde sine Præmisser, og været ligesaa heldig i det Specielle, saa vilde der ikke have været Noget at indvende imod hans Slutning. At Arminianernes Begreb om Sjælens selvvirksomme Kraft til at bestemme Villien indbefatter, at der forud for enhver Villiesbestemmelse maa gaae en anden, er det, som vel er bleven paastaaet, men det er endnu aldrig bleven beviist. Skjøndt Nødvendighedens Forsvarere tilstaae, at der ved Villiens selvbestemmende Kraft menes Sjælen i Udøvelsen af en Villieskraft, synes de dog, naar de beskjæftige sig med at argumentere, at have glemt denne Tilstaaelse, og at gaae saaledes frem i deres Beviisførelse som om Villien antages at være et fra Aanden eller Sjælen i den enkelte Villiesact forskjelligt og adskilt handlende Væsen. Herved bringe de Confusion i Undersøgelsen, og forvirre Aanden ved Forvikling af Modsigelser og Absurditeter. Lad det, i enhver Villiesact, blive tydeligt forstaaet, at Aanden eller Sjælen er den Handlende, og at Villien alene er et Udtryk for den Virksomhed eller Tilstand hos Aanden eller Sjælen, som finder Sted paa den Tid og under den Betingelse, hvorunder Villien bestemmer sig. Lad os nu undersøge, om der forud for enhver Sjæleact eller Virksomhed i det den villes, maa, ifølge det arminianske Frihedsbegreb, gaae en anden Sjæleact, bestaaende i at ville? Hvorledes er det, at intet Valg, ingen Villiesact, kan komme i Stand ved Aanden selv, medmindre der forud for den gaaer en anden Act, som bestemmer den? Et Valg som bestemmes ved et andet forudgaaende Valg, er i Virkeligheden aldeles ikke noget Valg, og at sige, at der forud for enhver fri Handling eller Selvbestemmelses-Act, maae gaae en anden, ved hvilken den er bestemt, er det Samme som at sige, at der ikke kan existere nogen fri, eller af Selvbestemmelse fremgaaet Handling. Og dette er just det Punct i Undersøgelsen, som bør bevises, men ikke tages som givet. Vi maae i Sandhed ligefrem benægte det, og appellere til den almindelige, sunde Menneskeforstand for at forsvare vor Stilling og opretholde vor Grundsætning. For at oplyse Sagen, henvise vi til det første onde Valg, som blev gjort af Mennesket. Lad os nu betragte Historien om denne Gjenstand, som den i Virkeligheden foregik. Fristeren kom til Mennesket for første Gang, og fremstillede for ham den forføreriske Lokkemad. Mennesket vilde være ulydigt. Her see vi

kun een Sjæle-Act. Der er ikke en Act som bestemmer til at vælge det Onde, og saa en anden paafølgende Act, som vælger det Onde. Den Act, som bestemmer til at vælge, er i Virkeligheden vælgende. Det som bestemmer til at vælge paa en vis Maade og det som vælger paa denne Maade, er det Selvsamme. At sige, at Adam, i det han brugte sine egne Evner og Kræfter, uafhængigt af en paa ham indvirkende, forudbestemmende Aarsag, kunde ikke vælge imellem det Onde og det Gode, er det Samme som at sige, at Gud kunde ikke skabe et frit handlende Væsen. At sige, at et Valg som er frit for en nødvendig Bestemmelse af en forudgaaende Aarsag, kan ikke existere, er i Sandhed det Samme som at sige, at der ikke existerer noget frit handlende Væsen i Universet, og at selve Guddommen ikke kan besidde Selvbestemmelses-Evne, men bliver alene paavirket af Skjebnen. Dersom Guddommen ikke kan vælge eller ville uden at noget udenfor ham selv bestemmer hans Villie, hvor bliver da hans Selvexistents og Uafhængighed af? Thi dersom den guddommelige Villie er ganske bestemt ved Noget udenfor den guddommelige Aand, som vil; saa maa der være Noget som existerer forud for alle guddommelige Villiesbestemmelser adskilt og forskjelligt fra selve Guddommen. Fremdeles, dersom man indrømmer, at den guddommelige Aand kan ville eller vælge frit, uden at være paavirket af et foregaaende Valg, saa følger deraf, at det ikke er absurd i sig selv for Aanden, at bestemme sine egne Handlinger, uafhængigt af nødvendige, forudgaaende Aarsager. Dersom det indrømmes, at Guddommen kan ville ved den frie Udøvelse af sine egne Kræfter, saa vil Spørgsmaalet alene blive, kan han meddele en Skabning denne ophøiede Evne? Dersom vi benægte, at han selv er i Besiddelse deraf, saa tilintetgjøre vi hans Selvexistents og Uafhængighed. Dersom vi benægte hans Magt til at meddele en Skabning denne Evne, saa benægte vi hans Almagt. Hele Spørgsmaalet angaaende Absurditeten af den arminianske Lære om Villiens Selvbestemmelses-Evne, opløser sig da i et Spørgsmaal angaaende den guddommelige Magt. Nødvendighedsmændene paastaae, at Gud kan ikke skabe et frit, med Selvbestemmelse handlende Væsen; og Arminianerne nægte denne Paastand, og appellere til Guddommens Selvexistents og Uafhængighed for at modbevise denne Absurditet; og støtte sig paa Guds Almagt, for at bevise, at Skabelsen af moralsk handlende Væsener, efter Gudsbilledet, forsaavidt Aandens Selvbestemmelses-Evne angaaer, ikke er umulig. At sige, at Gud kan ikke skabe et frit handlende Væsen, som er i Stand til at bestemme hos sig selv sin egen Villie,

19*

er at begrændse Guds Magt. Men Edwards paastaaer fremdeles, at „denne Villiens Selvbestemmelses-Evne indeholder den Absurditet, at en Virkning kan være uden Aarsag." Vi benægte denne Beskyldning. Vi ere ikke nødte til at antage, eller indrømme, at fordi Villien ikke i ethvert Tilfælde er bestemt ved en forudgaaende Villies-Act eller ved nogen foregaaende Aarsag udenfor Aanden selv, at der derfor ikke er nogen Aarsag tilstede. Paa ingen Maade! Dersom Aanden vil det paa en Maade, istedetfor paa en anden Maade, maa der være en Aarsag dertil; men denne Aarsag behøver ikke nødvendig at være enten forudgaaende eller udvortes, som Nødvendighedsmændene paastaae. Den kan være baade samtidig og indvortes. Det vil sige, den kan opstaae i selve Aanden paa samme Tid som Villien bestemmer sig. Dersom man siger; at „saa maa Aanden selv være Aarsag til sine egne Villiesbestemmelser, og hvis saa er, maa der altid være Noget i Forveien i Sjælen for at bestemme den til at ville paa en Maade istedenfor paa en anden," saa svare vi, Aanden er visselig Aarsagen til sine egne Villiesbestemmelser i en saadan Udstrækning, at de ere ikke med Nødvendighed bestemte uafhængigt af dens egen Virkning; men deraf følger ikke, at der maa være Noget i Forveien existerende i Sjælen, som med Nødvendighed bestemmer den til at vælge saaledes som den vælger. Den i Forveien existerende Aarsag er væsentlig, i dette Tilfælde, kun Aandens Evne til, idet den anvender sine Kræfter, at ville til en vis Tid enten paa den ene eller den anden Maade. I Udøvelsen af denne Dygtighed efter den frie Virkens Principer, og uden at være dreven dertil med streng Nødvendighed, opstaaer den særegne Villie i et givet Tilfælde; og saaledes see vi hvorledes det var i den første Overtrædelse. Mennesket var bleven udrustet med Kraft til at vælge, eller til at styre sin egen Villie. Fristeren kom; og idet Mennesket anvendte denne Kraft, valgte han det Onde. Her var Aarsagen i ham selv, og havde sin Oprindelse i og udgik fra den Maade, hvorpaa han udøvede og anvendte sine Evner. Denne Maade at anvende sine Evner paa, var ikke et nødvendigt men kun tilfældigt Resultat af selve Evnernes Natur. Han kunde have anvendt dem anderledes. Aarsagen, eller den bestemmende Kraft, var i ham selv. Gud satte den der; og at Gud satte den der, saa at den kunde anvendes enten til Godt eller Ondt, indeholder, saavidt vi kunne see, ligesaalidt nogen Absurditet, som om Gud havde sat Aarsagen i Noget foregaaende, udvortes og nødvendigt. Og saaledes troe vi at Læren om den frie Virken er med Held bleven forsvaret for den ovenanførte Absurditets- og Selv-

modsigelses-Beskyldning. Den er saa langt fra at være absurd i sig selv, at den giver den eneste rigtige Belysning af de guddommelige Egenskaber, og den eneste tilfredsstillende Forklaring over den guddommelige Bestyrelse.

II. Den næste vægtige Indvending mod Læren om den frie Virken er, at den antages at være uforenelig med Skriftens Lære om den guddommelige Forudvidenhed. Nødvendighedsmændene bevise, at den frie Virken, i egentlig Forstand, indbefatter Tilfældighed, og at Tilfældighed kan ikke forenes med den guddommelige Forudvidenhed. Det indrømmes af Arminianerne samt den frie Virkens Forsvarere overhoved, at Guds Forudvidenhed udstrækker sig til alle Ting, store og smaa, saavel nødvendige som tilfældige — og at den er fuldstændig og sikker. Spørgsmaalet er nu, om denne Forudvidenhed indbefatter Nødvendighed? At hvadsomhelst Gud veed forud, sikkert vil finde Sted, ere vi villige til at erkjende; men at denne sikkre Forudvidenhed indbefatter absolut Nødvendighed, er hvad vi benægte, og hvad vi troe, aldrig kan blive beviist. Alle de Argumenter, vi have seet anførte for at bevise dette, ere byggede paa den Forudsætning, at Vished og Nødvendighed ere synonyme eller eensbetydende. Dersom vi nu kunne vise, at de ere to adskilte og forskjellige Ting, samt, at Vished ikke indbefatter Nødvendighed, saa maa den her omhandlede Indvending falde omkuld. Vi ville da for det Første bemærke, at denne Indvending lider af en alvorlig Vanskelighed: at medens den attraaer at tilintetgjøre Menneskets frie Virken, tilintetgjør den i Virkeligheden Guds frie Virken. Thi, naar Hvadsomhelst der er kjendt forud som vist og sikkert, ogsaa maa være nødvendigt, og kan ikke være anderledes, saa har Gud, som fra Evighed kjendte forud enhver Handling, han vilde udføre gjennem al Evighed, hele Tiden ikke været andet end en passiv Maskine, handlende saaledes som han blev paavirket af den haarde Nødvendighed, istedetfor at være et frit handlende Væsen, handlende efter „hans egen Villies Raad.“ Det er den frygteligste og meest oprørske Slutning; men ifølge Nødvendighedsmændenes Beviis kan den ikke undgaaes. Og dersom vi tvinges til den Slutning, at Gud kun handler dreven dertil af Nødvendighed, og kan ikke i noget Tilfælde handle anderledes end han gjør, saa følger deraf, at Nødvendighed eller Skjæbne skabte alle Ting og opholder alle Ting: — men er det ikke iøinefaldende, at denne Nødvendighedslære, naar den anvendes paa Guddommen, er den meest glimrende Absurditet? At antage, at den store Jehova, i alle sine Handlinger, er bleven tvun-

gen af Nødvendighed, eller, som er det Samme, at han kun har bevæget sig saaledes som han blev paavirket, er at antage den evige Tilværelse af en bevægende Kraft, adskilt og forskjellig fra Guddommen, og høiere end Han; hvilket vilde være paa engang at nægte hans Uafhængighed og Overherredømme. Vi kunne da ikke uden den frækkeste Arrogants og Absurditet antage eller indrømme den Sætning, at alle Guddommens Handlinger ere frembragte ved Nødvendighed. Men de ere dog kjendte forud, og hvis, som vi have seet, Guds Forudvidenhed om hans egne Handlinger ikke gjøre dem nødvendige eller tilintetgjøre hans frie Virken, hvorledes kan det da bevises, at Guds Forudvidenhed om Menneskets Handlinger gjør dem nødvendige, og tilintetgjør deres frie Virken? Fremdeles: lad os betragte Forudvidenhedens Gjenstand med Hensyn til Menneskenes Handlinger, og see, hvilket Beviis vi kunne finde for, at de indbefatte Nødvendighed. Det er bleven paastaaet, at Gud ikke kan vide forud, at en tilkommende Begivenhed sikkert vil finde Sted, med mindre Begivenheden nødvendigen er afhængig af Noget, hvorved den er bleven kjendt. „Den eneste Maade," siger Præsident Edwards, „hvorpaa Noget kan blive kjendt, er for samme at være tydeligt og haandgribeligt, og dersom det har nogen Tydelighed og Haandgribelighed, maa det være en af de to Arter; enten en umiddelbar og ligefrem Tydelighed, eller en Tydelighed gjennem Beviser; — en tydelig og klar Ting maa enten være tydelig og klar i sig selv, eller den maa være det i og ved noget Andet." Dette fremstiller han i sine Præmisser, fra hvilke han gaaer frem for at bevise, at Gud ikke kan vide tilkommende Begivenheder forud, med mindre de ere blevne gjorte absolut nødvendige. At hans Præmisser, og det Raisonnement, han bygger derpaa, kunne ansees for rigtige og gode med Hensyn til Menneskenes Kundskab, tvivle vi ikke om; men at de ere anvendelige paa Guddommens Forudvidenhed, kan ikke paavises. Dersom et Menneske veed Noget forud, maa Forudvidenheden være Resultatet af en Kundskab om Noget, som nu existerer, mellem hvilket og den forudbekjendte Begivenhed, der er en nødvendig Sammenhæng. Men er det ret og tilladeligt at gjøre den Slutning, at fordi dette er Tilfældet hos Mennesket, maa det ogsaa være Tilfældet hos Gud? Have vi Ret til at anlægge vor egen Maalestok paa den Hellige? At slutte fra Guds Forudvidenhed til alle Tings Nødvendighed, er i Sandhed at begrændse Jehovas Fuldkommenheder. Det er det Samme som at sige, enten, at Gud ikke kunde skabe Noget tilfældigt, eller at han, efter at have skabt Noget saaledes, ikke kan kjende

det forud. Hver af disse Hypotheser vilde bevise, at der er en Indskrænkning i Guds Fuldkommenhed.

Vi troe, at denne Gjenstand kan blive gjort tydelig ved en omhyggelig Betragtning af Kundskabers Natur. Hvad er Kundskab? Er det en activ Evne, som har en særskilt, uafhængig Tilværelse? Vi svare: nei! Den er passiv i sin Natur, og har kun en afhængig og relativ Tilværelse. Den kan alene existere i et intelligent Væsens Aand. Kundskab, som saadan, kan ikke have nogen umiddelbar og activ Indflydelse paa nogensomhelst Ting. Det er bleven sagt, at „Kundskab er Magt;“ men der indbefattes ikke i dette Udtryk, at Kundskaben er en Magt i Stand til at udføre sig selv. Alt hvad deri indbefattes, er, at den leder eller styrer et activt handlende Væsen i Maaden, hvorpaa han udstrækker og anvender sine Evner eller sin Magt. Hvilken Virkning, vil jeg spørge, kan min Kundskab om en forbigangen Begivenhed have paa den? Sikkert ingen. Hvad Virkning kan min Kundskab om en tilkommende Begivenhed have paa den? Betragtet i og for sig selv, kan den aldeles ingen Indflydelse have derpaa. Er der da nogen Begivenhed, enten forbigangen, nærværende eller tilkommende, hvorpaa Menneskets blotte Kundskab kan have nogen Virkning? Nei, sikkert Ingen. Kundskab er Noget, som existerer i Aanden. Den har der sit Sæde, og af sig selv er den ikke istand til at gaae udad og virke paa ydre Gjenstande. Jeg vil derfor spørge, hvilken Virkning den guddommelige Forudvidenhed kan have paa en forbigangen eller nærværende Begivenhed? Er det ikke let at indsee, at den ingen Indflydelse kan have derpaa. Guds Kundskab har ikke den mindste Indflydelse enten paa Abrahams Tro eller paa Judas's Forræderi. Disse Begivenheder vilde endnu vedblive at findes selv om vi kunde antage, at ethvert Træk af dem var udslettet af den guddommelige Sjæl. Og dersom vi vilde antage, at Gud nu ikke saae ned paa mig, kunde da Nogen troe, at jeg, af den Grund, skrev med større eller mindre Frihed? Sikkert ikke. Dersom da Kundskab, betragtet fra alle disse forskjellige Sider, er passiv i sin Natur, hvorledes kunne vi da fornuftigviis slutte, at dens Passivitet forandres til Activitet saa snart vi betragte den som den guddommelige Forudvidenhed?

Men der vil uden Tvivl blive indvendt, at skjøndt Guds Forudvidenhed ikke kan *gjøre* tilkommende Begivenheder nødvendige, beviser den dog, at de ere det. Vi svare derpaa: den beviser, at de ere *sikkre*, men kan ikke bevise, at de ere *nødvendige*. Men saa

vil man endnu spørge: hvor er da Forskjellen? Dersom de ere sikkre, maae de da ikke derfor ogsaa være nødvendige? For at vi kunne oplyse Forskjellen paa Sikkerhed og Nødvendighed, ville vi henvise til den Forbrydelse, Judas begik, ved at forraade Frelseren. Her ville vi sige, det var fra Evighed af en sikker Sag i Guds Tanke, at Judas vilde begaae denne Forbrydelse. Gud vidste det forud. Og omendskjøndt det ogsaa blev forudsagt, blev det dog ikke ved den Omstændighed gjort mere sikkert; thi Forudsigelse er kun en Kundskab, som bliver berettet eller gjort aabenbar; men Kundskab, som saadan, er lige sikker, hvad enten den er skjult eller aabenbaret. Hovedspørgsmaalet er nu, kunde Judas have undgaaet denne Forbrydelse? Var han endnu et frit, handlende Væsen; og kunde han have handlet anderledes; eller blev han dreven af en absolut Nødvendighed? Vi svare, han kunde have undgaaet Forbrydelsen. Han var endnn et frit, handlende Væsen, og kunde have handlet anderledes. Her vil der uden Tvivl blive indvendt, at hvis han havde undgaaet Forbrydelsen, saa var Guds Forudvidenhed bleven ophævet og Skriften tilintetgjort. For ganske at hæve denne Vanskelighed, og trække Grændselinien mellem Vished og Nødvendighed, svare vi, at dersom Judas i Udøvelsen af den Evne til fri Virken, hvormed han var udrustet, havde viist sig tro og redelig, og undgaaet den omtalte Forbrydelse, saa vilde hverken Guds Forudvidenhed være bleven skuffet, eller Skriften gjort ugyldig; thi i det Tilfælde vilde Guds Forudvidenhed have været forskjellig, eftersom den Gjenstand, hvorpaa den gik ud, forandrede sig. Gud kunde da ikke have vidst hans Forræderie forud; og var det ikke blevet kjendt forud, saa kunde det aldrig være bleven forudsagt. Sandheden er, at Forudsigelsen er afhængig af Forudvidenheden, og Forudvidenheden af selve Begivenheden. Nødvendighedsmændenes Feiltagelse i denne Sag er, at de sætte Virkning istedetfor Aarsag og Aarsag istedetfor Virkning. De gjøre Forudvidenheden til Begivenhedens Aarsag; hvorimod Begivenheden er Forudvidenhedens Aarsag. Ingen Begivenhed har nogensinde fundet Sted alene paa Grund af, at Gud vidste den forud; tvertimod; det at en Begivenhed finder Sted er Aarsag til, at han kjender den forud. Lad denne Forskjel blive erindret, at, i Naturens Orden, afhænger Begivenheden ikke af Kundskaber om den, men Kundskaben afhænger af Begivenheden, og vi kunne let see Forskjellen mellem Vished og Nødvendighed. Det er vist og sikkert hos Gud, hvem der vil blive frelst, og hvem ikke; og dog er det ligesaa sikkert, at Frelse er gjort mulig for Mange, som, ifølge Guds sikkre Forud-

vidcnhed aldrig ville annamme den. Gud har gjort somme Ting nødvendige, og somme Ting tilfældige. Nødvendige Begivenheder vidste han forud som nødvendige; det vil sige, han vidste forud, at de kunde ikke finde Sted anderledes. Tilfældige Begivenheder vidste han forud som tilfældige; det vil sige, han vidste forud, at de kunde finde Sted anderledes. Og saaledes troe vi, at Forudvidenhed og fri Virken kunne forenes og harmonere, samt at den guddommelige Regjering med Held kan blive retfærdiggjort.

III. Vi ville nu betragte den Indvending, imod vor Anskuelse af den fri Virken, som grundes paa Læren om Motiverne. Nødvendighedsmændene have med megen Selvtillid støttet dem paa de Argumenter, som de have udledt fra denne Kilde. Ved at oplyse og udvikle deres Anskuelser af Læren om Motiverne, have de valgt forskjellige Former, som alle i det Væsentlige gaae ud paa det Samme; — føre med Nødvendighed til den samme Slutning. Dr. Hartley har fremstillet Sjælens Tanker og Følelser som et Resultat af de forskjellige Vibrationer eller Nervesvingninger i Hjernen, frembragte ved Motivernes Indvirkning eller ved de os omgivende Omstændigheder. Han tilstaaer aabent, at hans System indeholder „Nødvendigheden af menneskelige Handlinger," men han siger: „Jeg er meget bedrøvet derover, men jeg kan ikke gjøre for det." Lord Kames fremstiller Universet som „en stor Maskine, sammensat af utallige Hjul, som alle ere fast sammenlænkede, og bevæge sig saaledes, som de sættes i Bevægelse." Mennesket betragter han som „et Hjul stillet i Midten af det store Automat, bevægende sig med den samme Nødvendighed, som Solen, Maanen eller Jorden." Præsident Edwards har fremstillet „Motiverne og de os omgivende Gjenstande, som strækkende sig gjennem Sandserne til et fiint virket Nervesystem, og, ved de Indtryk, som de gjøre der, med Nødvendighed fremavlende Tanke, Villie og Handling, overeensstemmende med de fastsatte Love for Aarsag og Virkning." Ifølge alle disse tre Hovedsystemer er Slutningen, med Hensyn til Indvirkningen af Motiver o. s. v., den samme. Det vil sige, det er indlysende, at Sjælen er liig en Maskine eller et Par Vægtskaale, — kun en passiv Substants, bevægende sig saaledes som den paavirkes ved den Kraft, som anvendes paa Hjulet, eller ved den Vægt, som lægges paa Skaalerne. Her er det ledende Princip i alle de Systemer, som forsvare den philosophiske Nødvendighed; og om dette store Punct ere Forsvarerne af den frie Virksomhed enige. For at vi tydeligt kunne see det Punct, hvorom Enighed er tilveiebragt, maae vi her betænke, at Forsvarerne paa begge Sider have

meget ofte misforstaaet eller mistydet deres Modstanderes Anskuelser. Lad det da først blive rigtigt forstaaet, at Nødvendighedsmændene, idet de tale om Motiverne som indvirkende paa Villien, ikke paastaae, at det stærkeste Motiv, betragtet med Hensyn til dets virkelige og egentlige Vægt, altid faaer Overhaanden; men ved det stærkeste Motiv forstaae de det Motiv, som har den største Indflydelse paa Individet paa den Tid, og under de i paagjældende Tilfælde tilstedeværende Omstændigheder. Dette er det Samme som at sige, at det overveiende Motiv altid er det overveiende; hvilket kun er en Bekræftelse af en simpel Sandhed, hvorom ingen kan disputere. Det Punct, som er Stridens egentlige Gjenstand, er derfor ikke, om det stærkeste Motiv, betragtet med Hensyn til dets virkelige Vægt, altid faaer Overhaand. Dersom man beskylder Nødvendighedsmændene for at mene dette, saa fremstiller man deres Mening paa en urigtig Maade. Heller ikke disputeres der, om det stærkeste Motiv, betragtet med Hensyn til dets Indflydelse paa Individet paa en vis Tid og under visse Omstændigheder, altid faaer Overhaand. Dette benægtes ikke af dem, der forsvare den frie Virken; thi at nægte det vilde være det Samme som at nægte, at det overveiende Motiv er det overveiende Motiv. Heller ikke er det en Gjenstand for Dispute, om Motiver og de os omgivende Omstændigheder have nogen Indflydelse paa at bestemme Villien. At de have en mægtig Indflydelse, billedlig eller uegentlig talt, kan Ingen nægte. Hvad er da, spørge vi, Disputens virkelige Hovedpunct? Det er simpelhen dette. Have de Motiver, som fremstilles for Sjælen, og omgivende Omstændigheder, en virksom, absolut og uimodstaaelig Indflydelse over Villien, saa at de i alle Tilfælde nødvendiggjør den til Hvad den er? Dette er det reelle og eneste Punct i Læren om Motiverne, hvorom Striden dreier sig. Nødvendighedsmændene svare bekræftende paa dette Spørgsmaal, og de som forsvare den frie Virken, svare benægtende derpaa. Vi ville bestræbe os for, upartisk at undersøge Spørgsmaalet. For at vi kunne forstaae den sande Lære om Motivernes Indflydelse paa Villien, bemærke vi. 1. Gud, Skaberen, maa have besiddet i sig selv Kraften til Handling; ellers kunde Skabelsen aldrig have fundet Sted; thi før Skabelsen existerede Intet, uden Gud, og følgelig maatte han, hvis han kun kunde handle som paavirket af Noget udenfor ham selv, stedse være forbleven i en Uvirksomheds Tilstand, og Skabelsen vilde aldrig have kunnet begynde. Nu maa det indrømmes, enten at Gud har skabt Væsener med Evne til at handle, uden at være paavirkede med Nødvendighed af Noget udenfor dem selv, eller at han ikke

har skabt dem saaledes. Dersom han ikke har skabt dem saaledes, saa vil deraf følge, at der er blot eet handlende Væsen i Universet, og det er Gud; og Engle og Mennesker ere da kun passive Redskaber, ikke mere i Stand til Selvbevægelse end en Jordklump eller en Steen. Denne Theorie tilintetgjør paa engang Forskjellen mellem Materie og Aand, er ligefrem stridende imod Skriftens hele Indhold, og omstyrter med Raadhed de klareste Udsagn af den almindelige sunde Menneskeforstand. Og dog vil det være indlysende, at det er den eneste Theorie, der kan stemme overeens med Nødvendighedsmændenes Anskuelser om Motiverne. Men lad os nu tage den modsatte Sætning, og antage, overeensstemmende med den almindelige sunde Menneskeforstand og Skriften, at to forskjellige Classer eller Arter af Substantser eller Væsener ere blevne skabte — materielle og immaterielle; med andre Ord, at Gud ikke blot har skabt død, aandløs Materie, der kun kan bevæge sig saaledes som den bevæges, men at han ogsaa har skabt intelligente Væsener, udrustede med selvbevægende Kraft, dygtige, ikke af dem selv, men ved Brugen af de dem meddeelte Evner, til en frivillig Handling, uafhængigt af en udvortes og med Nødvendighed tvingende Kraft: — og det vil paa engang blive indlysende, at der er en radical og væsentlig Forskjel mellem den livløse Materies og disse intelligente Væseners Natur. Dersom man indrømmer denne Forskjel, hvilken ikke kan blive nægtet, saalænge man tillader den almindelige, sunde Menneskeforstand eller Skriften at komme tilorde, saa vil deraf følge, at livløs Materie og intelligente Væsener reguleres og styres ved Love, der ere ligesaa forskjellige som deres væsentlige Naturer. Her finde vi Oprindelsen til den store metaphysiske Feil hos Nødvendighedsmændene af enhver Skole og til enhver Tid. De have ikke gjort nogen Forskjel paa Materie og Aand. De gamle Manichæere, Stoikerne, de atheistiske og deistiske Philosopher, Spinoza, Hobbes, Voltaire, Hume og Andre, ere blevne fulgte og efterlignede, i denne Sammenblanding af Aand og Materie, af mange lærde og fortræffelige Mænd, som f. Ex. Præsident Edwards og Præsident Day. Hele Edwards Afhandling, paa 300 Sider er bygget paa denne Feiltagelse. Hans næsten uendelige Kjæde af metaphysiske Sætninger og Lærdomme, er, naar den nøiere betragtes i alle dens Led, det meest haandgribelige Beviis i en Cirkel. Han antager, at Aanden er eensartet med Materien, for at bevise, at den kun kan handle saaledes som den paavirkes; og da den kun kan handle saaledes som den paavirkes, slutter han, at Aanden, i denne Henseende, ligesaavel som Materien, regjeres af Nødvendighed. Skjøndt

han vender og dreier Gjenstanden op og ned, og fremstiller den i en næsten uendelig Forskjellighed af Former og Billeder, saa udgjør dog det Hele, saavidt vi kunne see, i det væsentlige kun dette: — Aanden i sin Villen kan kun handle saaledes som den paavirkes, derfor er Villien bestemt med Nødvendighed. Og hvad er dette Andet end at sige, at Villien er bestemt med Nødvendighed fordi den er bestemt med Nødvendighed? Kan der udfindes nogen virkelig Forskjel mellem Edwards vidtløftigt udarbeidede Argument og denne simple Sandhed? Men vi ville snart faae at see, at denne antagne Sætning: — at Aanden kun kan handle saaledes, som den paavirkes — er, philosophisk taget, aldeles falsk. Den store Pille, hvorpaa den uhyre metaphysiske Bygning er bleven opreist, kan paavises at være aldeles raadden, ja, den kan sønderbrydes med et fiint Slag af Fornuftens og den almindelige sunde Menneskeforstands Hammer; og da maa ogsaa Bygningen, naar den mister sin Grundvold, falde til Jorden.

Lader os nu betragte disse Motiver, som siges at paavirke Aanden saaledes, at den med Nødvendighed indvirker paa Villien. Lad os see Motiverne rigtigt i Dinene, og spørge, hvad ere de? Ere de intelligente Væsener, som kunne bevæge sig fra et Sted til et andet? Ere de udrustede med selvbevægende Kraft eller Energi? Ja, endvidere, ere de istand til ikke blot at bevæge sig selv, men ogsaa at meddele deres Kraft til Noget udenfor dem selv, saa at de holde en Handling tilbage hos den Gjenstand, som ikke kunde handle uden dem? Hvis disse Spørgsmaal besvares benægtende, saa følger deraf, at, Motiverne, betragtede i og for sig selv, kunne ligesaalidt indvirke paa Aanden, saaledes at de med Nødvendighed bestemme Villien, som en Verden kan skabes af Noget, der ikke existerer. Dersom disse Spørgsmaal besvares bekræftende, saa følger deraf, at Motiverne ere frie, handlende Væsener, — dygtige til at handle, uden at blive paavirkede, og udrustede med selvregjerende og selvbestemmende Kraft. Nødvendighedsmændene maae falde til en af Siderne af dette Dilemma eller Alternativ. Men til hvilken af Siderne de end falde, maa deres System gaae til Grunde. Dersom man forsøger paa at undgaae dette, ved at sige, at Motiverne selv ikke handle, men at Gud er det handlende Væsen, som virker paa Mennesket, og bestemmer hans Villie gjennem Motiverne som Redskab, — dersom dette er Meningen, saa maae vi spørge, hvorfor kalder man da ikke Tingene ved deres rette Navne? Hvorfor tilskriver man Motivernes Indflydelse Bestemmelsen af Villien, og erklærer paa samme Tid, at Motiverne ere fuldkommen uvirksomme, ikke istand til at udøve

nogensomhelst Indflydelse? Er ikke dette ligefrem at opgive Spørgsmaalet? Fremdeles at sige, at Motiverne udøve ingen activ Virksomhed, men ere kun passive Redskaber i Guds Haand, hvorved han bestemmer Villien, ved en umiddelbar Virksomhed, udøvet paa bestemt Tid, er det Samme som at sige, at Gud er det eneste handlende Væsen i Universet; at han vil og handler for Mennesket; og ved sin egen directe Virksomhed udfører enhver physisk og moralsk Handling i Universet, ligesaa virkeligt og egentligt, som han skabte Verdenerne; og at han derpaa evigt vil fordømme og straffe Menneskene for sine egne Handlinger! Er dette den philosophiske Nødvendighedslære? Ja, det er virkelig. Og vi maae rigtignok sige: Dette er Fatalisme! Dette er Absurditet!

Lad os nu vende os bort fra Nødvendigheds-Systemets Absurditeter, og see, om vi kunne fatte og forstaae den sande Lære om Motiverne. Sæt, at jeg gaaer igjennem en Gade. Jeg bemærker i Boutiken til Høire de fortrinligste Drikkevarer, udstillede paa den meest indbydende Maade; jeg bliver meget fristet til at drikke; jeg underhandler med Fristeren; jeg længes efter den behagelige, liflige Drik; jeg tænker for et Øieblik over de frygtelige Følger af Drukkenskab; men da vender min Attraa efter den stærke Drik tilbage, og jeg beslutter i min Villie, at overgive mig selv til Drikken. Her see vi, at en Handling er bleven udført, hvorved Villien er bleven bestemt paa en vis Maade, i en vis Retning; men Spørgsmaalet er, hvem er i denne Handling den Handlende? Nødvendighedsmændene ville sige, Motivet til Beruselse har været den active Handlende, og Mennesket har været det passive Redskab. Men vi spørge, hvilket Motiv, eller hvilken tilstedeværende Omstændighed har, i dette Tilfælde, frembragt eller udøvet en activ Virksomhed, saaledes at det ikke blot kunde sætte sig selv i Bevægelse uden at blive paavirket, men ogsaa give en uimodstaaelig Impuls til Noget udenfor sig selv? Kan Vinen i Flasken tale med veltalende Tunge og overtale den Forbigaaende til at drikke den? Visselig ikke; den er selv ligesaa passiv som Muurstenene i en Væg. Kan Attraaen eller Lysten til stærk Drik gjøre Fordring paa en særskilt og uafhængig Tilværelse, og fremstaae som et activt handlende Væsen, uafhængigt af Mennesket, bruge Argumenter mod Forstanden, og hæmmende bestemme Villien? Dette er saa langt fra at være Tilfældet, at disse Motiver selv have aldeles ingen Tilværelse, uafhængigt af Mennesket. De faae alene deres Tilværelse ved Anvendelsen eller Udøvelsen af Menneskets active Evner; og skal man sige, at de med Nødvendighed beherske disse Evner, og at disse Evner

ikke kunne anvendes undtagen saaledes, som de med Nødvendighed drives eller twinges af Motiverne? Kunne Motiverne baade være Aarsag og Virkning i samme Forstand og til samme Tid? Den simple og klare Sandhed er: selve Motiverne kunne aldeles ikke handle. Det er Aanden eller Sjælen, som virker paa dem. De ere passive, og bevæge sig kun saaledes, som de bevæges. Menneskets Sjæl er det activt handlende Væsen, der opsøger Motivet, vender og dreier det, og undersøger dets Vægt. Dette vil blive endnu mere tydeliggjort, naar vi betænke, at to Gjenstande, som begge ere passive, kunne aldrig indvirke paa hinanden; en activ Kraft maa først bevæge den ene, ellers kan den aldrig bevæge den anden. Sæt, at to Marmorblokke blive stillede nær ved hinanden i samme Rum; kan den ene da reise sig op og meddele den anden en ligefrem og uimodstaaelig Indvirkning, saa at den foraarsager med Nødvendighed, at den anden forandrer sin Plads? Sikkert ikke. Og hvorfor? Ganske simpelhen fordi de begge ere passive. Da det nu er indlysende, at Motiver, Beviser og tilstedeværende Omstændigheder ere passive i deres Natur, ude af Stand til at bevæge sig selv, saa følger nødvendig deraf, at dersom Aanden er ogsaa passiv, saa kan den ene ikke virke paa den anden — hverken Motiverne paa Aanden, eller Aanden paa Motiverne. Overeensstemmende med Nødvendighedsmændenes Paastand, at Aanden er passiv, kan Villien derfor aldeles ikke blive paavirket af Motiverne. Det Urigtige i Edwards's og Andres Raisonneren om denne Gjenstand bestaaer i, at de betragte den Indflydelse, som tillægges Motiverne, som en uafhængig og activ Indflydelse; hvorimod Motiverne altid ere passive, og paavirkes af Menneskets Aand, Sjæl eller Følelser. Det er saa langt fra at Motiverne activt bestemme Villien, gjennem Aanden eller Sjælen, at det tvertimod just er Aanden eller Sjælen som bestemmer Villien, og, ved sin egen active Kraft, giver Motiverne al den Indflydelse, de besidde.

Dette er klart af Motivernes virkelige Natur. Hvad ere de? Ere de ikke Argumenter, Grunde eller Overtalelser? Hvis Aanden ikke kan udøve nogen fri Virksomhed af egen Kraft, ved at give Agt paa Beviser, prøve Grunde, eller give efter for Overbeviisning, hvorfor da fremstille dem for Mennesket, og formaae ham til at give dem den tilbørlige Vægt? Netop den Kjendsgjerning, at de ere Motiver, Beviser, Grunde eller Overbeviisninger, er et tilstrækkeligt Beviis for, at de ere bestemte til at have Indflydelse paa Villien, ikke en nødvendig og uimodstaaelig Indflydelse, men alene gjennem Menneskets Virken. Saa at dersom vi indrømme, at det Motiv, som til den

paagjældende Tid og under de paagjældende Omstændigheder har den største Indflydelse, altid faaer Overvægten, — eller, med andre Ord, at det overveiende stærke Motiv altid beholder Overvægten — saa bliver Spørgsmaalet, hvorledes faaer det Overvægten? Hvad er det, som giver det den største Indflydelse? Udøver det denne Indflydelse af sig selv og uafhængigt? Vi have allerede viist, at det kan det ikke. Hvad giver Motivet da den overveiende Indflydelse? Det er selve Menneskets frie og uhindrede Virken, som bestemmer Motivets Indflydelse, og derved bestemmer Villien. Dersom Nogen endnu skulde spørge, hvorfor Aanden beslutter at give et vist, givet Motiv en vis Indflydelse, og overeensstemmende dermed at bestemme Villien, saa svare vi: Grunden ligger i Aanden selv. Gud har udrustet os med denne Aandsevne. Uden den kunde vi ikke være moralsk handlende Væsener; vi kunde ikke være tilregnelige eller ansvarlige for vore Handlinger; vi kunde ligesaalidt blive belønnede eller straffede som den Jord vi gaae paa. Vi troe nu at have sagt tilstrækkeligt for at vise, at det Argument imod den frie Villie, som hentes fra Læren om Motiverne, er skuffende og bedragerisk og lige meget stridende imod Fornuft, almindelig Menneskeforstand og den hellige Skrift.

Om vi nu i denne Forelæsning med Held have forsvaret Læren om den frie Virken mod de Indvendinger, at den er absurd i sig selv, og uforenelig med den guddommelige Forudvidenhed, og med Læren om Motiverne, det ville vi overlade Læseren at bedømme.

Spørgsmaal til tyvende Forelæsning.

1. Hvilke ere de tre Hovedindvendinger imod den frie Virken?
2. Hvorledes har man søgt at bevise, at denne Lære er absurd i sig selv?
3. Hvorledes er denne Indvending bleven besvaret?
4. Hvilken er den Indvending, som bygges paa Læren om Forudvidenhed?
5. Er Læren om Forudvidenheden antaget som sand?
6. Er det indrømmet, at den (Forudvidenheden) indbefatter Vished?
7. Hvorledes besvares da Indvendingen?
8. Hvilken Indvending hentes fra Læren om Motiverne?
9. Hvorledes besvares denne Indvending?
10. Hvad er Disputens Hovedpunct med Hensyn til Motiverne?
11. Hvad har man bestræbt sig for at bevise i denne Forelæsning?

Eenogtyvende Forelæsning.

Omvendelse.

Efter at vi, i de foregaaende Forelæsninger, have betragtet Theologiens fornemste Hovedlærdomme, forsaavidt som de mere ligefrem angaae det guddommelige Væsen og dets Egenskaber, Historien om Skabelsen og Menneskets Fald, og de frygtelige Følger af dette Fald, tilligemed den herlige Foranstaltning for hans Gjenopreisning, ved Christi Forsoning; og efter at vi i de to nærmest foregaaende Forelæsninger have bestræbt os for at stadfæste og forklare Menneskets frie Virken og Tilregnelighed — gaae vi nu over til Undersøgelsen om nogle saadanne Aabenbaringslærdomme, i hvilke Gjenløsningens Velgjerninger sættes mere ligefrem i Forbindelse med Mennesket, som et faldent, men tilregneligt, moralsk Væsen. Som en Gjenstand, der vel er skikket til at blive afhandlet paa dette Stadium af vor Hovedundersøgelse, forelægge vi Læseren her Læren om Omvendelse.

Naar vi tænke over den fremragende Plads, denne Lære har indtaget, ikke blot hos Theologer og Talere til enhver Tid, men ogsaa hos de inspirerede Skribenter i det Nye Testamente, saa behøve vi ikke at gjøre Undskyldninger for, at vi anvende en Forelæsning paa denne Gjenstand. Omvendelsen var ikke blot et Æmne, hvormed det gamle Testamentes Propheter vare fortrolige, men det var ligesom Hovedpunctet i Johannes's den Døbers Budskab og Virksomhed, og et vigtigt Punct i Christi og hans Apostles Prædiken.

I den nærværende Undersøgelse ville vi da betragte:

I. Omvendelsens Natur.

II. Omvendelsens Midler.

III. Omvendelsens Nødvendighed.

I. I det vi søge at bestemme Skriftens Lære med Hensyn til Omvendelsens Natur, hvilket er det første Punct, som skal afhandles, haabe vi, ved Hjælp af Bibelens klare Lære, at komme til saadanne Slutninger, som ere indlysende og tilfredsstillende for enhver uhildet og oprigtig Aand.

1. Ved Undersøgelsen af Skriftens Lære om Omvendelse, er det naturligt, at vi først vende os til Ordets Etymologie. Her finde vi da, at to forskjellige Ord i det græske Testamente, forskjellige i deres Betydning, oversættes ved: „at omvende sig." Disse Ord ere metamelomai og metanoeo. Det første indbefatter en Sinds-Forandring til aandelig Bedrøvelse eller med andre Ord Anger over Synden. Det sidste indbefatter alt det, som forstaaes ved det første, tilligemed Forsagelse af Synden — Afstaaelse derfra. Macknight gjør følgende critiske Bemærkninger med Hensyn til disse Ord: „Ordet metanoia betegner egentlig en saadan Forandring af et Menneskes Mening angaaende en Handling han har udført, som bevirker en tilsvarende Forandring til det Bedre i hans Opførsel. Men Ordet metameleia betegner den Sorg En føler over hvad han har gjort, uden at det medfører nogen Forandring i hans Opførsel. Disse to Ord blive imidlertid brugte uden Forskjel i Septuaginta, for at betegne en Forandring i Opførsel, og Sorg paa Grund af hvad man har gjort." — (See Mackn. over 2 Cor. 7, 10).

Her maa bemærkes, at skjøndt der er en Forskjel, er der dog ingen Modsætning i Meningen af disse to Ord. Den eneste Forskjel er, at det ene indbefatter mere end det andet. Metanoeo indbefatter alt det som indbefattes i metamelomai, tilligemed Noget mere. Det er værd at lægge Mærke til, at der hos os, i den almindelige Conversation, ofte bruges Ordet „repent," — at angre — alene for at betegne Sorg og Sønderknuselse over det Forbigangne, hvad enten der paa Sorgen følger nogen Forandring af Opførsel eller ikke. Men ved Undersøgelsen om Skriftens Mening af Omvendelse er det vigtigt at erindre den ovenfor gjorte Distinction.

Med Hensyn til Judas's Anger, som omtales i Matth. 27, 3, saa bruges der en Form af Verbet metomelomai, hvoraf vi slutte, at der fra dette Udtryk ikke kan hentes noget Beviis for, at derved menes Mere end den blotte Bedrøvelse.

Men i Almindelighed, hvor Anger omtales i Skriften, og paa en eller anden Maade sættes i Forbindelse med Frelse, saa bruges altid et af de Ord, som udledes af **metanoeo.** Heraf slutte vi, at den rigtige Definition af **evangelisk Omvendelse**, eller den Omvendelse, som Evangeliet fordrer, indbefatter baade **Sorg** eller **Sønderknuselse**, og **Forbedring.** Overeensstemmende med hvad vi have sagt, finde vi den Definition af Omvendelse, som er antaget af Dr. Thomas Scott, at være som følger: — „En oprigtig Sorg over Synd, ledsaget af en virkelig Attraa efter, om det var muligt, at gjøre alt det ugjort, som vi have gjort i Synd, og følgelig en Stræben efter, saavidt det staaer i vor Magt, at modvirke Følgerne af vort tidligere onde Levnet, tilligemed en Beslutning i Sjælen, ved Guds Naade at vandre for Fremtiden i et nyt Levnet som viser sig at være oprigtig ved Omvendelsens Frugter, det vil sige, ved hellige Sindsstemninger, Ord og Handlinger." — (Scotts Works, Vol. 4. Pag. 43.).

I det Væsentlige den samme, men maaskee noget bedre udtrykt, er den Definition af Omvendelse, som gives af Watson i hans „Biblical Dictionary" saaledes: „Evangelisk Omvendelse er gudelig Sorg, bevirket i Synderens Hjerte, ved Guds Ord og Aand, hvorved han, formedelst Følelsen af sin Synd, — som fornærmelig mod Gud, og besmittende og farlig for hans egen Sjæl, — og ved at gribe Guds Naade i Christus, med Sorg og Had til alle sine Synder, vender sig bort fra dem til Gud, som sin Herre og Frelser."

Ved Betragtningen af de ovenanførte Definitioner, saavelsom af Ordets allerede givne Etymologie, vil det være indlysende, at Alt hvad der indbefattes under evangelisk Omvendelse, indbefattes ogsaa under det ene eller det andet af de to fremstillede Hovedpuncter, nemlig, Anger og Forbedring. Der kan være baade Anger eller Sønderknuselse og Forbedring, men hvis de ikke ere af den rette Art, hvis en af dem er uægte, er Omvendelsen ikke ægte. Vi kunne antage, at Angeren er ægte; men dersom en ægte Forbedring ikke følger paa, er Omvendelsen ikke evangelisk. Eller vi kunne antage, at en gjennemgribende Forbedring finder Sted, i det Mindste saavidt det Ydre angaaer; men hvis det ikke udgaaer fra den rette Kilde, — hvis det ikke udgaaer fra en „gudelig Bedrøvelse, bevirket ved Guds Aand" — kan Omvendelsen ikke være ægte.

Det vil imidlertid være nødvendigt, at forklare sig noget videre over den givne Definition.

Vi maae da først bemærke, med Hensyn til den Deel af Omvendelsen, som vi have kaldet Anger, at den altid forudsætter og udgaaer fra Overbeviisning. Vi troe, at der, med Hensyn til dette Punct, findes en Unøiagtighed i Udtryk hos de fleste theologiske Skribenter, hvad enten de ere Calvinister eller Arminianere. Man har i Almindelighed fremstillet Sagen saaledes, at Overbeviisning udgjorde en Deel af Omvendelse. Watson, som vi antage for at være en af de meest sondrende, skjelnende og critisk correcte Theologer, der nogensinde have optraadt som Forfattere, bruger i sit „Biblical Dictionary,“ der hvor han taler om Omvendelsen, følgende Ord: — „Tagen i religiøs Forstand, betyder Omvendelsen Overbeviisning om Synd og Anger over den.“ At nu Overbeviisning nødvendigviis maa gaae forud for Angeren, og er uundværlig og ueftergivelig for at den kan finde Sted, indrømme vi villigt; men at den udgjør en Deel af Omvendelsen, antage vi at være saa haandgribelig uskriftmæssigt, at det er noget forunderligt, at critiske Theologer saa almindelig have gaaet hen over dette Punct i en saadan Hast, at de have antaget en Unøiagtighed i Udtryk, hvori, som vi have seet, ogsaa den gjennemtrængende skarpe Watson har fulgt dem; skjøndt vi antage, at det er skeet ved en Uagtsomhed. At Overbeviisning ikke kan være en Deel af Omvendelsen, troe vi vil blive tydeligt beviist ved følgende Bemærkninger.

Overbeviisningen er et Værk, en Gjerning, som Herren udfører ved den Hellig-Aands Virksomhed, som siges at skulle „straffe (eller overbevise) Verden om Synd“ o. s. v. Det fremlyser saaledes af dette Sted saavelsom af Skriftens hele Aand, at Gud er den, som virker Overbeviisning, og at Mennesket er det handlende Væsen, som, under denne Overbeviisning og ved Guds Naade, opfordres til at omvende sig. Gud har aldrig befalet os at overbevise os selv; men han har befalet os, at omvende os. Heraf slutte vi, at Overbeviisning ikke udgjør nogen Deel af Omvendelsen. At Overbeviisning ikke kan være en Deel af Omvendelsen, er fremdeles klart, ikke blot af de af Scott og Watson citerede Definitioner, men ogsaa af Ordets Etymologie, som allerede er bleven viist. Overeensstemmende med alle disse „er Omvendelse Sorg over Synd“ o. s. v. Men „Sorg over Synd“ er ikke Overbeviisning, men en Virkning, en Følge af Overbeviisning. Naar Overbeviisningen ikke bliver modstaaet, ender den i Omvendelse; den leder til den, men den udgjør ikke en Deel af den.

2. Fremdeles ville vi bemærke, at Anger, den første Deel af

Omvendelsen, naar Synderen ikke undertrykker eller modstaaer den, ender i og fører til Forbedring, som er Omvendelsens anden Deel. Dette kan sees af Apostelen Pauli Ord 2 Cor. 7, 10. „Thi Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes.“ Nogle have af dette Sted udledt den Slutning, at „Bedrøvelsen efter Gud“ kan ikke være en Deel af Omvendelsen, fordi den siges at „virke Omvendelse,“ og „Omvendelse,“ sige de, „kan ikke siges at virke eller frembringe sig selv.“ Dette synes snarere at være en Legen med Ord. Vi indrømme villigt, at en Ting kan ikke være baade Virkning og Aarsag, til den samme Tid og i den samme Forstand, og følgelig kan Omvendelse i denne Mening ikke være sin egen Aarsag. Men en Deel af Omvendelsen kan være Aarsag til den anden, og dette troe vi er det anførte Steds klare Mening. „Bedrøvelse efter Gud,“ det vil sige, Anger, „virker“ eller fører til den anden Deel af Omvendelsen; det vil sige, til Omvendelsens Fuldendelse, eller, som det udtrykkes i Texten „Omvendelse til Salighed.“ Skjøndt „Bedrøvelse efter Gud“ er en begyndende Omvendelse, saa er det dog ikke en „Omvendelse til Salighed“ indtil den er fuldført; eller indtil den udstrækker sig til en gjennemgribende Forbedring af Hjerte og Liv. Derfor sige vi med Rette, at den begyndte Omvendelse virker den fuldstændige Omvendelse, eller, som er det Samme, „Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed.“

3. Omvendelse forudsætter Menneskets syndefulde Tilstand. „En Retfærdig har ikke Omvendelse Behov.“ Og ligesom Ingen kan angre sin Synd, indtil han er bleven overbeviist, saaledes kan heller Ingen blive overbeviist om Synd, undtagen den, som har syndet. Den her antagne Hovedsætning, at Syndere, og kun saadanne, ere egentlig Gjenstand for Omvendelse, fremlyser klart af Skriften. Eet eller to Citater kunne blive anførte. I Matth. 9, 13 siger Frelseren: „Jeg er ikke kommen at kalde Retfærdige, men Syndere til Omvendelse.“ I Luc. 13, 2. 3. „Jesus svarede og sagde til dem: mene I at disse Galilæere vare Syndere fremfor alle (andre) Galilæere, fordi de leed dette? Nei, siger jeg Eder; men dersom I ikke omvende Eder, skulle i alle ligesaa omkomme.“ Her er Beviset dette: at saasom Alle ere Syndere, maae de paa Grund deraf omvende sig, eller forgaae.

4. Det sidste Spørgsmaal vi skulle afhandle angaaende Omvendelsens Natur, tager Hensyn til dens Sammenhæng med Tro og Gjenfødelse. Om denne Sag er der stor Menings-Forskjel mellem Calvinister i Almindelighed og Arminianerne. Men denne Forskjel

angaaer ikke Omvendelsens abstracte men dens concrete eller relative Natur. De ere enige med Hensyn til hvad Omvendelse er, betragtet i og for sig: men forskjellige fra hinanden med Hensyn til dens relative Charakteer, som forbunden med Tro og Gjenfødelse. Den calvinistiske Lære er, at Tro og Omvendelse begge flyde med Nødvendighed af Gjenfødelsen, og at denne altid gaaer forud for hine. Den calvinistiske Anskuelse om denne Sag er klart fremstillet i Bucks Dictionary, saaledes: — 1. Gjenfødelse er en Guds Gjerning, som oplyser Forstanden, forandrer Hjertet, og med Hensyn til Tiden gaaer forud for Troen. 2. Troen er en Følge af Gjenfødelse, og indbefatter Opfattelsen af en Gjenstand. Det vil sige, den seer tydeligt Syndens Onde, Guds Hellighed, sætter Tillid til Guds Vidnesbyrd i hans Ord, og synes at gaae forud for Angeren, efterdi vi ikke kunne angre eller fortryde det, hvorom vi ikke have nogen klar Forestilling og føle ingen Sorg eller Bekymring over. 3. Omvendelsen eller Angeren er en Eftertanke, eller Sorg over Synden, hvis onde Natur Troen fatter og fornemmer, og som umiddelbart følger paa Troen. Omvendelsen er en Bortvenden fra Synden, som Troen seer, og Angeren sørger over, og synes at følge paa og at være Slutningen af hele Resten. (Bucks Dict., Art Tro.). Her see vi, ifølge det ovenfor Anførte, som i Almindelighed er Calvinisternes Anskuelse, at der med Hensyn til disse (aandelige) Virkninger, hvad Tidsfølgen angaaer, finder følgende Orden Sted: — 1. Gjenfødelse. 2. Tro. 3. Anger. 4. Omvendelse.

Arminianerne troe, at Skriften fremstiller en herfra ganske forskjellig Orden. De paastaae, at det er saa langt fra, at Anger og Tro følge paa Gjenfødelse og flyde deraf, at de tvertimod gaae forud, og ere Gjenfødelsens Betingelser. Men i den nærværende Forelæsning have vi kun at beskjæftige os med Omvendelsen. Vi skulle bestræbe os for at vise, at den baade gaaer forud for den saliggjørende Tro og Gjenfødelse.

Man lægge vel Mærke til, at vi ikke paastaae, at Omvendelse gaaer forud for Oplysning og en vis Grad af den Hellig-Aands oplivende Indvirkning, samt en vis Grad af Tro; men vi paastaae, at Omvendelsen gaaer forud for den retfærdiggjørende Tro og den nye Fødsel, som gjør et Individ til en ny Skabning, eller til et Guds Barn.

Vi skulle nu undersøge denne Sag i Skriftens Lys.

1. Det fremlyser klart af den menneskelige Naturs hele Fordærvelse, saaledes som den læres i Skriften, at Sjælen først maa besøges af Guds overbevisende og forberedende Naade, og at en vis Grad

af Tro maa bevirkes, førend det første Skridt til Frelse kan gjøres. Dette finde vi ogsaa tydeligt lært i Guds Ord. I Hebr. 11, 6. læse vi: „Men uden Tro er det umuligt at behage ham; thi det bør den, som kommer frem for Gud, at troe, at han er til, og at han bliver deres Belønner, som søge ham.“ Mange andre Steder kunde blive anførte for at vise, at i det Mindste en vis Grad af Overbeviisning og Tro maa nødvendig gaae forud for den evangeliske Omvendelse; men da dette er et Punct, som neppe vil blive omdisputeret, saa ansee vi det Ovenanførte tilstrækkeligt. Vi gaae nu over til at vise, at den evangeliske Omvendelse gaaer forud for den retfærdiggjørende Tro og Gjenfødelse. Det maa imidlertid erindres, at vi ikke paastaae, at der ingen Omvendelse gives efter Tro og Gjenfødelse. Det tilstaaes gjerne, at Omvendelse kan fortsættes og vedblive, i en vis Forstand og en vis Udstrækning, saa længe som der ere Levninger af Synd tilbage i Sjælen, eller maaskee saa længe Sjælen vedbliver at være i Legemet; thi selv om vi forudsætte, at Sjælen blev renset fra al Synd, saa kunde dog en sørgelig Erindring om forbigangne Synder, som just udgjør en Deel af Omvendelsen, endnu passende udøves eller finde Sted. Men Stridspunctet er ikke, om Omvendelsen kan følge efter, men om den gaaer forud for den retfærdiggjørende Tro og Gjenfødelse. Vi troe, ved nogle Steder af Skriften, at kunne afgjøre Spørgsmaalet.

2. Hvorsomhelst de hellige Skribenter tale om Omvendelse i Forbindelse med Tro eller Gjenfødelse, pleie de at sætte Omvendelsen først. Saaledes læse vi, Apostl. Gj. 20, 21: „Idet jeg vidnede baade for Jøder og Grækere om Omvendelse til Gud og Tro til vor Herre Jesum Christum.“ Ap. Gj. 5, 31: „Denne haver Gud ophøiet til en Fyrste og Frelser ved sin høire Haand, for at give Israel Omvendelse og Syndernes Forladelse.“ Marc. 1, 15. „Omvender Eder og troer Evangelium.“ Paa disse Steder sættes Omvendelse foran Tro og Syndsforladelse. Skjøndt vi nu ikke støtte vort Beviis simpelthen paa den Kjendsgjerning, at Omvendelsen stadigt sættes først hos de inspirerede Skribenter, saa vilde det dog være vanskeligt at forklare, hvorfor denne Orden følges i Skriften, dersom Tro og Gjenfødelse altid gik forud for Omvendelsen. Fremdeles taler Skriften hyppigt om Omvendelse som det første Skridt eller Begyndelse til Religion. Johannes's den Døbers Virksomhed var indledende og forberedende til Evangeliet, og hans Prædiken var eftertrykkelig Læren om Omvendelse. Han opfordrede Folket til at omvende sig, og han døbte med „Om-

vendelsens Daab," og dette var for at forberede Veien for Christus; — for at forberede Folket ved Omvendelse for Modtagelsen af Evangeliet ved Troen. I Hebr. 6, 1. læse vi: „Saa at vi ikke atter lægge Grundvold, angaaende Omvendelse fra døde Gjerninger og Tro paa Gud. Her sættes Omvendelse ikke blot foran Tro, men omtales som Religionens Grundvold eller Begyndelse.

I Ap. Gj. 2, 38. siger Apostelen Peter: „Omvender Eder, og hver af Eder lade sig døbe i Jesu Christi Navn til Syndernes Forladelse; og I skulle faae den Hellig Aands Gave." Disse Personer kunde ikke have været gjenfødte Troende, thi havde de været det, maatte deres Synder allerede have været tilgivne; men de bleve befalede at „omvende" sig og „lade sig døbe," til Syndernes Forladelse. Heraf er det klart, at hos dem gik Omvendelsen forud for Syndsforladelsen; men da Syndsforladelsen altid er i Følge med Tro og Gjenfødelse, saa maa deres Omvendelse være gaaet forud for Tro og Gjenfødelse. I Matth. 21, 32. siges der: „Men endog I det saae, angrede det Eder alligevel ikke derefter, saa at I kunde have troet ham." Her fremstilles Omvendelse som nødvendig gaaende forud for Troen. Man kunde anføre mange flere Citater for denne Sag, men ville endnu kun anføre eet Sted. Ap. Gj. 3, 19. „Derfor fatter et andet Sind og vender om, at Eders Synder maae vorde udslettede, paa det Vederqvægelsens Tider maae komme fra Herrens Aasyn." Her er Omvendelse saa langt fra at blive fremstillet „som Eftertanke," følgende paa den saliggjørende Tro og Gjenfødelse, at den tvertimod fremstilles som en af Betingelserne for Syndsforladelse; og følgelig ogsaa for Tro og Gjenfødelse.

Vi ville her simpelthen tilføie, at det calvinistiske System, idet det fordrer, at Gjenfødelse og retfærdiggjørende Tro skulle gaae forud for Omvendelse, viser sig at være ikke blot uden Medhold af Skriftens almindelige Indhold, men at det ogsaa af andre Grunde fortjener alvorlige Indvendinger. Da „alle Mennesker overalt, befales at omvende sig", og det, ikke efter at de ere blevne gjenfødte, men „nu" — i dette Dieblik — saa følger deraf, enten at de befales at gjøre hvad Gud veed, at de ikke kunne gjøre, eller at Omvendelse maa gaae forud for Gjenfødelse. Endnu Eet: Da alle Mennesker befales til at omvende sig, og advares om, at „dersom de ikke omvende sig, skulle de alle omkomme," saa følger deraf, at dersom de ikke kunne omvende sig, førend de allerede ere gjenfødte, og dersom Gjenfødelsen er et Værk, hvorved „Synderen er passiv," som Calvinisterne lære, saa have de,

som ere ubodfærdige lige til det Sidste, en smuk Undskyldning at beraabe sig paa, hvorfor de have forsømt at omvende sig; — de kunne sige: „vistnok have vi aldrig omvendt os, men vi ere ikke at dadle; Omvendelse kunde ikke gaae forud for Gjenfødelse, og vi vare nødte til at vente paa din gjenfødende Naade." Vi ansee det unødvendigt, at forfølge denne Sag videre. Vi have bestræbt os for at oplyse Omvendelsens Natur, baade ved at betragte, hvad den indbefatter abstract og ved at omtale dens Forhold til Tro og Gjenfødelse.

II. Vi skulle dernæst betragte Omvendelsens Midler. Ved Betragtningen af denne Gjenstand ville vi søge at vogte os for Indbildskhed paa den ene Side, og Haabløshed eller Fortvivlelse paa den anden Side. Ved den første kunne vi ledes til at betragte Omvendelsen som vort eget Værk, som vi fuldstændigt kunne udføre ved egne Kræfter uden nogen Hjælp; og saaledes kunne vi ledes til at foragte Evangeliets frembudte Naade, og, ved haanligt at tilbagevise Himmelens Hjælp, overlades til at forgaae i vore Synder. Ved den sidste kunne vi ledes til at betragte Omvendelsen som Guds Værk alene, og at ansee Menneskets Bestræbelser med Hensyn dertil for fuldkommen unyttige; og saaledes kunne vi ogsaa føres til at lægge vore Samvittigheder paa den sorgløse Ligegyldigheds bløde Pude, og overgive os selv til Syndens forføreriske Stemme, indtil Omvendelsens Dør bliver lukket for os for evig. En rigtig Opfattelse af denne Gjenstand vil tjene til at bevare os for den med begge de nævnte Yderligheder forbundne Fare; og medens den tilskriver Gud hele den fortrinlige Kraft, som viser sig i Omvendelsen, vil den fremstille for Mennesket hans egen Pligt og Skyldighed i det rette Lys. At antage, at det kjødelige Sind kan vende sig selv til Gud, og ved sin egen medfødte, ikke laante Kraft og Virksomhed bevirke „Omvendelse til Salighed," er at tilsidesætte Læren om den menneskelige Fordærvelse, og modsige saadanne Skriftsteder, der henvise til Gud som Omvendelsens Ophav. At antage, at Mennesket ikke kan udøve nogensomhelst Virksomhed i Omvendelsesværket, er at nægte, at han er ansvarlig for sine Handlinger, og at forkaste saadanne Skriftsteder, som opfordrer „alle Mennesker overalt til at omvende sig." Det er meget sandt, Gud er Ophav til al evangelisk Omvendelse. Han siges „at give" og „at tilstaae eller forunde Omvendelse;" men i den samme Forstand er han Ophav til alt Godt; thi „al god Gave, og al fuldkommen Gave er ovenfra, og kommer ned fra Lysenes Fader." Gud giver eller forunder Omvendelse i den samme Forstand, som den, hvori han giver os Sundhed i vore Lemmer, eller riig Høst paa vore Marker.

Ingen er imidlertid saa daarlig og uforstandig at vente disse Velsignelser uden at bruge Midlerne. Forkaste Menneskene Medicin naar de ere syge, fordi Gud er Sundhedens Giver; eller forsømmer man at pløie og saae, fordi Jordens Afgrøde er Guds Gave? Med Hensyn til disse to Ting pleier Mennesket ikke at raisonnere med en saadan Daarskab. Hvorfor skulde da Nogen kunne undslaae sig for den Pligt at omvende sig, fordi Omvendelsen synes at være en Gave fra Herren? Sandheden er, at skjøndt Gud er Omvendelsens Ophav, saa meddeler han dog denne Velsignelse efter en vis Plan; og de, som bruge de foreskrevne Midler, have Forjættelsen om, at de skulle naae til det foresatte Maal. Hvilke ere da disse Midler?

1. Det Første, vi skulle omtale, er en alvorlig Eftertanke. Den syndefulde Mængde, som er nedsunken i verdslige Bestræbelser, — lokket ved Ærens uægte Prydelser, Rigdommens imponerende Trylleriet, eller Forlystelsens ugudelige Gjæstebud — giver sig sjelden Tid til at lytte til Religionens Stemme. Moses klager over den ugudelige Slægts Tankeløshed, sigende: „Gid de vare vise, saa skulde de faae Forstand paa dette, de skulde betragte deres Ende." Herren selv fremfører mod den glemsomme Israel følgende høitidelige Beskyldning: „En Oxe kjender sin Eiermand og et Asen sin Herres Krybbe; men Israel kjender det ikke, mit Folk forstaaer det ikke." Saaledes har det været til enhver Tid; den første og største Vanskelighed paa Veien for Frelsens Sendebud har været: at vække den sorgløse Synder, og sætte hans alvorlige Eftertanke i Bevægelse. Vor hellige Religion henvender sig selv til ethvert Menneskes Samvittighed, og fordrer Ærbødighed, naar den engang har vundet Opmærksomhed. Det Første derfor, vi have at gjøre, dersom vi ville omvende os fra vore Synder, er alvorligt „at randsage vore Veie." Lad os standse i vor ubetænksomme Ilen mod Undergang og betænke vore Skridt; lad os skjænke Christi Religion den Opmærksomhed, som dens Vigtighed kræver, og lad os anvende paa vor Opførsel den Eftertanke, som dens Natur udfordrer, og Indtrykket eller Virkningen vil blive en saadan, som man antager maa føre til Omvendelse.

2. Det næste Omvendelsesmiddel, som vi ville omtale, er Selvprøvelse. For at angre og omvende os fra vore Synder, maae vi først see og føle dem. En Mand maa vide, at han er syg, førend han vil sende Bud efter Lægen; saaledes maae vi ogsaa prøve vore Hjerter og vort Liv for at opdage, at vi i Sandhed ere Syndere, førend vi ville raabe: „Herre, frels os, eller vi forgaae." Vi skulle

saaledes prøve os selv i Guds Sandheds Lys, at vi fremstille for vort Blik ikke blot vore aabenbare Overtrædelser, vore udvortes og mere aabenbare Forbrydelser, men ogsaa vore hemmelige Feil, vore mere skjulte Synder. Vi skulle prøve Sjælen til dens Inderste og bringe dens Hæslighed — dens overordentlige Syndefuldhed — for Dagen i dens Nøgenhed. Det er meget træffende bleven sagt: „Synd er et Uhyre af saa frygteligt Udseende, at man kun behøver at see den, for at hade den." Paa samme Maade vilde vi, naar vi blot kunde prøve vore Hjerter og Liv, og stille vore Synder frem for os i al deres Hæslighed, udraabe: „Vee mig, thi jeg er et Menneske med urene Læber." Vi vilde føres til at afsky os selv og at „angre i Sæk og Aske." Men der er maaskee ingen Gjerning, med hvilken Synderen kan sysselsætte sig, der er mere fortrædelig og besværlig for Følelsen end Selvprøvelse. Som om vi vare os vore frygtelige Forbrydelser bevidst, søge vi at undgaae Prøvelsen, at vi ikke skulle blive „veiede og fundne for lette."

3. Det næste Omvendelsesmiddel, som vi skulle omtale, er Betragtningen af Guds Godhed. Apostelen Paulus siger: „Guds Godhed leder dig til Omvendelse." Den naaderige og barmhjertige Gud har indrettet det saaledes, at de Bevæggrunde, som ere bedst beregnede paa at vække vor Opmærksomhed, og sætte vore Følelser i Bevægelse, ere fremstillede for os i Evangeliet. Vort Haab og vor Frygt, vor Kjærlighed og vor Afsky, vor Fornuft, Dømmekraft og Samvittighed, tiltales alle. Men der er maaskee ingen Sindsbevægelse, der mere sødt og behageligt fængsler Sjælens bedre Følelser end Taknemmelighed. Naar er det, at Barnet med størst Rørelse dvæler ved kjære, afdøde Forældres Charakteer og Handlinger? Det er naar Barnet levende fremkalder i Erindringen de Afdødes tusinde Ømheds- og Kjærligheds-Gjerninger. Naar de ømme Medfølelser, og den aarvaagne Deeltagelse, som ingen uden en Fader eller en Moder kan føle, bringes ligesom op fra den høitidelige Grav frem for vore Sjæle, da er det at vi føle Taknemmelighedens Forpligtelser; da bestormer den sidste fromme Paamindelse af en bortgangen Fader eller Moder Erindringen, og overvinder Hjertet, med en Veltalenhed, som i fine Virkninger overgaaer hvad den meest pathetiske Tale formaaer. Men dersom jordiske Forældre, paa Grund af de ti Tusinde Velgjerninger, som vi have modtaget af dem, kunne have Krav paa vor Taknemmelighed, hvor meget større ere da ikke vor himmelske Faders Fordringer? „Herrens Godhed og Barmhjertighed have fulgt os alle vore Livs Dage." Vi læse hans

Misfundhed i alle hans Gjerninger. Den er skreven paa et-hvert Løvblad, og vifter i enhver Luftning. Den tindrer i enhver Stjerne, og bobler i enhver Bæk. Men fremfor Alt see vi i den uudsigelige Naadegave ved Christus, i hans Lidelser og Død for vore Synder, Guds Kjærlighed til os, en Kjærlighed, der ikke kan udsiges med Ord. En Betragtning af denne herlige Gjenstand burde føre os til Omvendelse. Haardt maa i Sandhed det Hjerte være og ond som en Djævel den Sjæl, som kan betragte en saadan Kjærlighedsgjæld, og ikke føle nogen Angest og Smerte ved at fortørne en saadan Godhed. Betragtningen af Herrens Godhed bør føre os til Omvendelse.

4. Som det fjerde og sidste Middel, der kan hjælpe og understøtte os i vor Omvendelse, er en inderlig Henvenden til Gud, med Tillid til ham i Tro og Bøn. Forgjæves pløier og saaer Landmanden, med mindre Herren giver frugtbar Aarstid. Saaledes ere ogsaa alle vore Bestræbelser forgjæves, med mindre Gud giver dem sin Velsignelse. Men vi behøve ikke at være modløse, thi Gud har forjættet: „Beder, saa skal Eder gives; leder, saa skulle I finde; banker, saa skal Eder oplades." Og fremdeles: „Hver den, som beder, han faaer; og den, som leder, han finder; og den, som banker, ham skal oplades." Vi skulle „træde frem med Frimodighed for Naadens Throne, paa det vi kunne faae Barmhjertighed og finde" Omvendelsens Naade, at vi maae leve.

III Som det tredie og sidste Hovedpunct af foreliggende Gjenstand skulle vi i Korthed omtale Omvendelsens Nødvendighed.

Omvendelsens store og uundgaaelige Nødvendighed udtrykkes kraftigst i Skriften ved følgende Sætning: — „Dersom I ikke omvende Eder, skulle I alle ligesaa omkomme." Her er Grunden for Omvendelsens Nødvendighed. Uden Omvendelse kunne vi ikke have Haab om Salighed. Vi maae uundgaaelig fortabes. Der ere imidlertid forskjellige Betragtninger, hvorpaa Sandheden af denne Sætning grundes. Nogle faa af disse skulle vi i Korthed omtale.

1. Det følger af den Lov's Natur, mod hvilken vi have syndet, og under hvis Forbandelse vi ere faldne. Havde vi krænket en Lov, som lignede mange af de jordiske Monarchers Love, og som var ufornuftig og uretfærdig i sine Fordringer, saa kunde en retfærdig Styrelse eftergive Straffen, uden at fordre Omvendelse. Men den guddommelige Lov, som vi have overtraadt, fordrede ingen ufornuftig eller urimelig Tjeneste. Den er „hellig, retfærdig og god." Hvor der syndes imod en saadan Lov, fordre de

uforanderlige Principer for Billighed og Retfærdighed Paalæggelsen af tilbørlig Straf. Derfor kunne vi, uden Omvendelse, ligesaalidt haabe at undgaae Retfærdighedens Dom, som vi kunne vente, at selve Himmelens Throne skal blive rystet, og Guds Regjering omstyrtet.

2. Omvendelsens Nødvendighed fremlyser af selve Syndens Natur. Hvad er Synd baade i dens Væsen og Følger? Den er et ligefrem Oprør imod Gud. Den er en Fornægtelse af Lydighed mod vor Skaber. Den er en Overgivelse af vore Evner og Kræfter til hans Tjeneste, som er Guds og Menneskers store Fjende; og den bringer over Sjælen en saadan Forvirring og Besmittelse af alle dens Evner, som gjør den aldeles uskikket til at tjene og nyde Gud. Det er en antagen, evig sand Grundsætning, at „vi ikke kunne tjene Gud og Mammon." Vi kunne ikke paa samme Tid tjene Djævelen, Kilden til alt Ondt, og Herren Jehova, Kilden til alt Godt og til al Salighed. For at kunne forberedes til Guds Tjeneste her, til de fromme og hellige Øvelser, som Religionen fordrer, maae vi frasige os Syndens og Satans Tjeneste. Vi maae „aflægge Mørkets Gjerninger," førend vi kunde være beredte til at „iføre os Lysets Rustning." Dersom det ikke fordredes af os at tjene Gud her, hvorledes kunde vi da blive forberedte, med Hjerter som „ere Fjendskab imod Gud," og med besmittede Sjæle, ganske fordærvede, til at deeltage i den høie og hellige Beskjæftigelse, som er bestemt for de ved Christi Blod rensede Lysets Børn? Hvorledes kunde saadanne oprørske og besmittede Aander deeltage i den himmelske Henrykkelse og endeløse Hosianna, som gjennemtrænger utallige Millioner Forløstes Hjerter, og forstærker Himmelens Symphonier? I Sandhed, en ubodfærdig og besmittet Sjæl kan ikke have nogen Lighed i Natur og Følelser med, eller Modtagelighed for den himmelske Salighed. Vi maae derfor omvende os, eller vi kunne aldrig gaae ind i de Saliges Boliger.

3. Vort sidste Beviis for Omvendelsens Nødvendighed er bygget paa det udtrykkelige Udsagn af Guds Ord: „Gud, som ikke kan lyve, har erklæret: „Dersom I ikke omvende Eder, skulle I alle ligesaa omkomme." „Alle Mennesker overalt befales at omvende sig." De som altsaa ikke ville adlyde denne Befaling, have intet Haab paa Dommens Dag. Saa vist som Gud er sanddru, er deres Dom til evig Elendighed bestemt. Gud „skal aabenbares fra Himmelen i Ildsluer, og tage Hævn" over ubodfærdige Syndere, „som ikke adlyde vor Herre Jesu Christi Evangelium."

Saaledes have vi betragtet Omvendelsens Natur, Midler og Nødvendighed. Maatte Herren give os „Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes." Amen!

Spørgsmaal til eenogtyvende Forelæsning.

1. Indtager Omvendelsen en fremragende Plads i Skriften?
2. Hvad læres derom af Propheterne?
3. Hvad læres derom af Johannes den Døber?
4. I hvilke tre Dele inddeles Forelæsningen?
5. Hvilke to græske Ord i det Nye Testamente oversættes ved at omvende sig?
6. Hvilken Betydning have disse Ord?
7. Hvilket Ord bruges almindelig for evangelisk Omvendelse i det Nye Testamente?
8. I hvilke to Ting bestaaer evangelisk Omvendelse?
9. Hvorledes defineres den af Scott og Watson?
10. Udgjør Overbeviisning en Deel af Omvendelse?
11. Forudsætter Omvendelse Overbeviisning?
12. Fører Overbeviisning med Nødvendighed til Omvendelse?
13. Er gudelig Sorg en Deel af Omvendelsen?
14. For hvilken Charakteer er Omvendelse meest passende?
15. Hvilken Forbindelse er der mellem Omvendelse, og Tro og Gjenfødelse?
16. Hvad er i dette Stykke Calvinisternes Anskuelse?
17. Hvorledes bevises det, at Omvendelse gaaer forud for den retfærdiggjørende Tro og Gjenfødelse?
18. Af hvilke andre Grunde kan der indvendes imod den calvinistiske Anskuelse?
19. Naar der tages Hensyn til Omvendelsens Midler, hvori ligger der saa Fare for Fortvivlelse og Indbildskhed?
20. Hvorledes afværges dette?
21. Hvilket er det første Omvendelsesmiddel?
22. Hvilket er det andet Middel?
23. Hvilket er det tredie Middel?
24. Hvilket er det fjerde Middel?
25. Hvorpaa grundes Omvendelsens Nødvendighed?
26. Hvilket er det første Beviis derfor?
27. Hvilket er det andet Beviis derfor?
28. Hvilket er det tredie Beviis derfor?
29. Hvilken Art af Omvendelse maae vi antage hos Judas?
30. Hvad menes der naar det siges, at Herren angrede?
31. Kan et Individ omvende sig uden nogen Grad af Tro?
32. Fortsættes Omvendelsen efter Retfærdiggjørelsen?
33. I hvilken Forstand kan en helliggjort Person omvende sig?

Toogtyvende Forelæsning.

Tro.

Troen, den Gjenstand vi nu skulle omhandle, er en af de meest fremragende og vigtigste Lærdomme i Bibelen. Vi finde den fremstillet næsten i enhver Deel baade af det Gamle og Nye Testamente; og den indtager en udmærket Plads under den patriarchalske, jødiske og christelige Huusholdning. Den forekommer i alle christelige Partiers Bekjendelser, og er bleven udførligt omhandlet af theologiske Skribenter paa enhver Tid. Af alle disse Betragtninger, saavelsom af den inderlige Sammenhæng mellem Tro og Salighed som Skriften fremstiller, kunde vi føres til den Slutning, at Troen er en Gjenstand, som er bleven godt forstaaet, og hvorom de Christne i Almindelighed ere enige. Men dette er langtfra at være Tilfældet. De forskjellige theologiske Systemer, som ere blevne antagne, have fremviist stor Forskjellighed i Anskuelsen af Troen; og mange af de forskjellige Partier, og maaskee Nogle i dem alle, befinde sig enten under Indflydelsen af yderlig falske Forestillinger, eller have ikke nogen klar og tilfredsstillende Anskuelse med Hensyn til denne vigtige Lære.

Vi ville derfor i nærværende Forelæsning, undersøge med saa megen Omhu, og fremstille med saa megen Klarhed, som vore Evner tillade, de forskjellige Anskuelser af denne Lære, saaledes som den fremstilles i den hellige Skrift

I. Det græske Ord i det Nye Testamente som oversættes ved Tro, er pistis, af Verbet peitho, som betyder, at overtale, overbevise, (i Passivformen at overbevises, deraf Substantivet pistis). Den egentlige Definition af Tro, ifølge Ordets Etymologie, er derfor, Overbeviisning om Sandheden; eller, den Overbeviisning, hvorved en Sætning antages som sand. Dette er

Ordets almindelige Mening; og Skriften maa da altid bestemme, hvilke Modificationer den kan modtage, eller hvilke forskjellige Anskuelser den kan antage. Lad det imidlertid blive erindret, at det ovenfor Angivne er Ordets egentlige Betydning; og hvor meget denne Betydning end kan blive begrændset eller udstrakt, ifølge den særegne Anskuelse, hvorefter Gjenstanden kan blive fremstillet (paa de forskjellige Steder) i Skriften, kan Ordet dog aldrig tages i en Betydning, der modsiger den ovenfor angivne. Det maa indbefatte Overbeviisning om Sandheden; men det kan indbefatte denne i større eller mindre Grad og under forskjellige Omstændigheder.

I fuldkommen Overeensstemmelse med Ordets bogstavelige Betydning have vi af Apostelen Paulus, i det 11te Capitel af Brevet til Hebræerne, faaet en Definition af Ordet Tro: „Men Troen er en Bestandighed i det, som haabes, en fast Overbeviisning om det, som ikke sees.“ Det græske Ord hypostasis, som oversættes her ved Bestandighed, er af Macknight og andre Critikere, bleven oversat ved Tillid; og vi finde det samme originale Ord i Hebr. 3, 14 oversat ved Tillid, i den almindelige Oversættelse eller Betydning. Dette stemmer fuldkommen med den ovenfor givne etymologiske Betydning af Ordet. Det vil sige, Tro er Tiltro eller Tillid, en stærk Overbeviisning om Sandheden eller Virkeligheden af de Ting, som haabes. I den sidste Deel af Verset er Ordet elenchos, som oversættes ved Overbeviisning, af mange Critikere bleven oversat ved Vished, Klarhed. Ordet betyder et strengt Beviis eller Beviisførelse. Apostelens Definition af Tro maa derfor fastsættes saaledes: — Tro er den faste Overbeviisning om og klare Beviisførelse for Ting, som haabes, og som ere usynlige.

Med disse Bemærkninger angaaende den almindelige Definition af Tro, gaae vi nu over til Undersøgelsen af Læren derom, saaledes som den fremsættes i Skriften.

1. Strax i Begyndelsen af Undersøgelsen møde vi et Spørgsmaal, som har foraarsaget megen Uenighed blandt Theologerne til forskjellige Tider. „Er Troen en Guds Gave, eller har den sin Oprindelse fra Skabningen?“ Dette Spørgsmaal, der i sig selv er langt fra at være frit for Tvetydighed, er af Mange bleven holdt frem som en Art Tryllemiddel for at skjule Kjætteri; — som Noget, der var i Besiddelse af overordentlige Kræfter, hvorved et Individs Orthodoxi kunde paa engang blive prøvet. Og hos mange Personer, som gjorde høie Fordringer paa Sundhed i Troen, har det, som

de troede at være et urigtigt Svar paa ovenanførte Spørgsmaal, forskaffet lovlige Grunde for Adskillelse eller Excommunication (Udelukkelse). Vi troe imidlertid det vil blive indlysende, selv ved en løselig Undersøgelse, at selve Spørgsmaalet trænger til Forklaring, førend man af Svaret kan udlede nogen Slutning af alvorlig Vigtighed. Det rigtige Svar paa Spørgsmaalet maa afhænge af den Mening, som tillægges det brugte Udtryk. Ordene „Guds Gave" og „Skabningens Virkning" kunne opfattes paa forskjellige Maader. Saaledes var det Manna, som fødte Israeliterne i Ørkenen, og den rige Høst, som Boaz's Mark frembragte, begge Guds Gave, men Ingen kan dog sige, at de vare „Guds Gave" i samme Forstand. I det første Tilfælde var Gaven absolut og kommen lige fra Himmelen, uden Menneskets Virksomhed. I det sidste Tilfælde udfordredes Menneskets Virksomhed for at dyrke Marken. Ligeledes ere der forskjellige Betydninger, hvori en Ting kan siges at være „Skabningens Virkning." Saaledes var det, som Saulus fra Tharsus gjorde, da han „holdt deres Klæder, som stenede Stephanus," og det, som „Manden med den visnede Haand" gjorde, da han, ifølge Christi Befaling, „udstrakte sin Haand," begge Skabningens Virksomhed; men Ingen kan sige, at de vare det i den samme Forstand. I det første Tilfælde udførtes der en Handling ved Udøvelsen af de naturlige Evner, uden Guds Naades Understøttelse. I det sidste Tilfælde udførtes Handlinger ved Guds Bistand, meddeelt i det samme Øieblik. Vi skulle nu stræbe at bestemme, i hvilken Forstand „Troen er Guds Gave," og i hvilken Forstand den er Skabningens Virkning.

(1.) Ifølge Antinomianernes Anskuelse er Troen Guds Gave i den samme Forstand, hvori det ovenomtalte Manna, som faldt ned fra Himmelen, var det. Det vil sige, Antinomianerne antoge, at Troen er en Naade, eller Noget, der besidder en abstract Tilværelse, ligesaa adskilt og forskjellig fra den Troendes Tilværelse og Virksomhed som det omtalte Manna var fra det samme Folks Tilværelse og Virksomhed, som samlede og benyttede det. Dette har været de antinomianske Calvinisters Anskuelse baade i det sidste og nærværende Aarhundrede; og det er i Sandhed vanskeligt at forene nogen Fortolkning af Gjenstanden, som er væsentlig forskjellig herfra, med Calvinismen, selv i den mildeste Form, den har antaget. En saa absurd og uskriftmæssig Idee, som den ovenfor anførte, der er bleven saa ofte modbeviist ved ugjendrivelige Beviser, fordrer, ved nærværende Leilighed, kun en kort Omtale. Det maa være nok at sige, at at ifølge det ovenanførte Begreb af Tro, vilde det ikke være mere

overeensstemmende med Fornuft og Skrift, at opfordre Mennesker til at troe, og at holde dem ansvarlige for deres Vantro, end at opfordre dem til at standse Planeterne i deres Løb, og holde dem ansvarlige for Aarstidernes Omskiftelse. En saadan Anskuelse af Gjenstanden er ikke blot uforenelig med Skriftens hele Indhold, der paalægger Mennesket Udøvelsen af Tro som Pligt, men er tillige uforenelig med selve Troens Natur. Hvad er Tro? Den er ikke noget abstract Væsen eller Ting, hvoraf Gud har opsamlet store Skatte i Himmelens Magasiner, for at den kunde føres ned til Menneskene uden nogen Virksomhed fra deres Side, ligesom Oliebladet blev bragt af Noah's Due til Arkens Vindue. Tro har ingen Tilværelse i det Abstracte. Vi kunne ligesaa vel antage, at der kan blive tænkt uden et intelligent Væsen, der tænker, som at Tro kan existere adskilt fra det selvbevidste Væsen, som troer. Troen er den Act eller Handling at troe; det er en Sjælevirksomhed; og, ifølge selve Tingens Natur, maa dens Tilværelse være afhængig af den Troendes Virksomhed. Der er imidlertid een Forstand, hvori vi antage, at Troen med Rette kaldes Guds Gave. Hvad vi allerede have sagt er tilstrækkeligt til at vise, at den ikke kan være Guds Gave i en saadan Forstand, at den udelukker de passende Midler eller Menneskets rette Virksomhed. Guds Gjerninger og Gaver kunne blive udførte og meddeelte enten directe eller indirecte. Gud kan fremme sine Gjerninger, og meddele sine Naadegaver enten directe ved Udøvelsen af sin egen umiddelbare Virken, eller indirecte ved Anvendelsen af en saadan Virksomhed eller saadanne Redskaber, som hans Viisdom maatte udvælge. Saaledes er Jordens Afgrøde, som er fremkommet ved meget Arbeide fra Landmandens Side, virkelig Guds Gave, skjøndt ikke saa directe, som det himmelfaldne Manna, eller „de Regnbyger, som vande Jorden." Hvad der er Resultatet af Guds naadefulde Indretning, omendskjøndt vor egen Virksomhed udfordres til at vi kunne nyde Velsignelse deraf, er, i en vigtig Forstand, Guds Gave. For Exempel, Synet af de ydre Gjenstande følger af Guds naadefulde Indretning, hvorved de os omgivende Lysstraaler ere indrettede efter det menneskelige Øies Organisation. Saaledes kan Synet kaldes Guds Gave, men dog ikke saaledes, at det udelukker Menneskets Virken; thi vi kunne efter Behag enten aabne eller lukke vore Øine; vi kunne see opad mod Stjernerne eller nedad mod Jorden; vi kunne, eftersom vi ville, vende os enten til Høire eller Venstre. Just saaledes fremgaaer Troen af Guds naadefulde Indretning, ikke uafhængigt af, men i Forbindelse med Menneskets frie, moralske Virken. Det skyldes Guds

naaderige Indretning, at der er skjænket os en Frelser, Troens rette Gjenstand; at vi have Adgang til hans Ord og Evangelium, som aabenbarer Frelsens Plan, og fremstiller Troens rette Gjenstand; at der ere skjænkede os de rette Vidnesbyrd og Beviser for vor hellige Religions Sandhed, der er vor Troes Grundvold; at vi have Aand og Hjerte modtagelige for den guddommelige Oplysning og naadige Indflydelse, der gjøre os dygtige til at sysselsætte os med Troens Udøvelse; og endelig, at den naadige Indflydelse, ved den Hellig Aands Virksomhed, er tilstaaet os, hvorved vi kunne, ved at bruge den Dygtighed, som Gud giver, i Forbindelse med alle disse Privilegier, „troe til vore Sjæles Frelse." Med Hensyn til alle disse Enkeltheder, for saavidt som de ere forbundne med eller gaae ind i Troens Sammensætning eller Værk, saa er Troen egentlig Guds Gave. Og da Gud er „vor Troes egentlige Begynder og Fuldender," fordi det er saaledes ved hans naaderige Indretning, og fordi det meddeles ved Hjælp af den guddommelige Naade, at vi ere istand til at troe, saa kunne vi med Rette sige, at Troen i denne Mening, i disse Henseender er Guds Gave. Men alt dette er langt fra at indrømme, at Troen i ingen Forstand er Skabningens Virkning. At den er Skabningens Virkning, i en vigtig Forstand, er klarligen indbefattet i det, som vi nu have fremstillet. Thi, efter Alt, som Gud har gjort, — maa Mennesket virke, — hans Virksomhed maa frem, eller Troen kan ikke existere. Han kan af sig selv ikke gjøre noget Godt; hans „Dygtighed er af Gud," men „ved Christum, som gjør ham stærk," kan og maa han udøve en Virksomhed i at troe. Gud har aldrig lovet at troe for noget Menneske; heller ikke kan noget Menneske besidde Tro, indtil han ved Hjælp af Naaden bruger de Kræfter og Anlæg, som Gud har udrustet ham med. Af Hvad der er bleven sagt troe vi det klart, at Troen baade er Guds Gave og Skabningens Virkning. Nogen vil maaskee indvende, at, ifølge den nu fremstillede Anskuelse, er det en Unøiagtighed, at benævne Troen Guds Gave, thi det er kun Naaden og Dygtigheden til at troe, som ere Guds Gave; og denne Naade og Dygtighed ere ikke Tro, men Noget som er forskjelligt fra den og fra det, hvoraf den fremgaaer. Hertil svare vi, at skjøndt det er sandt, at Naaden og Dygtigheden til at troe ikke er Tro, saa antage vi dog, da Troen er et Indbegreb af Naadens og Dygtighedens Anvendelse, og følger af Guds naadefulde Indretning, hvorved Mennesket er sat i Stand til at troe, at man har den samme Ret til at kalde Troen Guds Gave som man har til at betragte den Føde, vi spise, saaledes,

og de Klæder, vi iføre os, for hvis Anskaffelse vor Virken ved Brugen af de passende Midler er ueftergivelig nødvendig.

Maaskee Nogle, efter Alt hvad vi have sagt, dog ville tænke, at der ere nogle faa Steder i Skriften, der synes at fremstille Troen alene som Guds Gave, og at udelukke Skabningens Virksomhed. De to Steder, som man i denne Henseende har støttet sig paa, ville vi kortelig omtale. Det første er Col. 2, 12, hvor der siges: „I ere medopreiste formedelst Troen paa Guds Kraft." Her siges Troen, det er sandt, at være af Guds Kraft; men indbefatter dette, at Skabningens Virksomhed er udelukket? Sikkert ikke. Gud siges at „virke i os baade at ville og at udrette efter sit Velbehag," men vi befales alligevel at „arbeide paa vor egen Saliggjørelse med Frygt og Bæven." Ifølge den Anskuelse vi have fremstillet angaaende Forbindelsen mellem Guds Gave og Menneskets Virksomhed i Troens Gjerning, ere disse Steder fuldkommen overeensstemmende med hinanden, men dersom vi fortolke det ene saaledes, at vi gjør Troen til Guds Gave uafhængig af Menneskets Virksomhed, kan det andet kun fortolkes i ligefrem Modsætning dertil. Det næste Sted, man støtter sig paa, er Eph. 2, 8. „Thi af Naade ere I frelste formedelst Troen, og det ikke af Eder, det er en Guds Gave." Doddridge og andre Bibelfortolkere af den calvinistiske Skole, henføre tuto (det) til pistis (Troen), og derved lade de Apostelen ligefrem sige, at „Troen er Guds Gave." Men Chandles, Macknight, Clarke og mange andre af de bedste Critikere paastaae, at tuto, som er Intetkjøn, kan ikke naturlig henføres til pistis, som er et Hunkjønsord, men at det Foregaaende er den forudgaaende Deel af Meningen, eller Frelsen omtalt som værende „af Naade og ved Troen." Vi kunne derfor være vel tilfreds med, at dette Sted befræfter eller afgjør Intet med Hensyn til det Spørgsmaal, om Troen er Guds Gave eller ikke. Men selv om det gjorde det, saa kan det dog ikke gjøre den Anskuelse af denne Gjenstand, som vi have fremstillet, ugyldig; thi vi have allerede viist, i hvilken Henseende Troen er Guds Gave, og i hvilken Henseende den er en Virksomhed af Skabningen.

2. Det næste Punct, vi ville fremstille for Betragtningen, er den Natur eller Egenskab hos Troen, at den tiltager.

Ifølge Skriften er der Grader i Troen. Den kan ikke blot have en høiere Rang, en større Udstrækning med Hensyn til de Ting den omfatter, men den Grad af Tillid eller Sikkerhed, hvormed de omfattes, kan ogsaa voxe. I Matth. 6, 30. henvender Frelseren sig til sine Disciple sigende: „O, I lidet Troende." I Matth. 8, 10.

siger han, med Hensyn til Høvedsmandens Tro: „End ikke i Israel haver jeg fundet saa stor en Tro." Her tales baade om „liden Tro" og „stor Tro," altsaa maa der være Grader i den. I Matth. 17, 20. opfordres Disciplene til at „have Tro som et Senepskorn," hvilket tydeligt indbefatter, at ligesom det lille Sædekorn voxer til et stort Træ, saaledes skulde deres Tro udstrække sig og voxe mere og mere. I Luc. 17, 5. finde vi Disciplene bedende: „Herre, forøg os Troen," hvilket tydelig indbefatter, at den kunde blive større end den var. I Rom. 1, 17. læse vi: „Thi derudi aabenbares Guds Retfærdighed fra Tro til Tro." Dette kan kun forstaaes om: fra en Grad af Tro til en anden. I 2 Thess. 1, 3. siger Paulus til sine Brødre: „Eders Tro voxer kraftigen." Og i 2 Cor. 10, 15. siger Apostelen til sine Brødre: „Men vi have Haab om, at naar Eders Tro voxer o. s. v." Af alle disse Steder fremgaaer det tydeligt, at der er Grader i Troen; men da dette Punct er saa klart, at det neppe tilsteder nogen Modsigelse, forlade vi det uden videre Commentar.

3. Vi ville dernæst betragte den Canal, gjennem hvilken Troen tilflyder Mennesket. Dette er Ordets Høren. I Rom. 10, 14—17. siger Apostelen: „Hvorledes skulle de da paakalde den, paa hvem de ikke have troet? men hvorledes skulle de troe paa den, om hvem de ikke have hørt? men hvorledes skulle de høre, uden der er Nogen, som prædiker? men hvorledes skulle de prædike, dersom de ikke blive udsendte? som skrevet er: hvor deilige ere deres Fødder, som forkynde Fred, som forkynde godt Budskab! Men de adløde ikke alle det gode Budskab; thi Esaias siger: Herre, hvo haver troet det, han hørte af os? Altsaa kommer Troen derved, at man hører; men at man hører, skeer ved Guds Ord." At vi have citeret dette vidtløftige Sted, retfærdiggjøres ved, at det passer saa godt paa det foreliggende Punct. At Ordets Høren er Troens Medium, vil endvidere fremlyse af de følgende Steder. I Joh. 17, 20. siger vor Frelser: „Men jeg beder ikke alene for disse, men ogsaa for dem, som formedelst deres Ord skulle troe paa mig." Joh. 20, 30—31.: „Mange andre Tegn har da Jesus ogsaa gjort for sine Disciples Aasyn, hvilke ikke ere skrevne i denne Bog. Men dette er skrevet, paa det at I skulle troe, at Jesus er Christus, den Guds Søn, og at I, som troe, skulle have Livet i hans Navn." Mange andre Steder, som have det samme Hovedindhold, kunde blive tilføiede; men det Ovenanførte vil være tilstrækkeligt til at vise, at det, at høre Evangeliet, eller at skaffe sig Kundskab af Guds

Ord om de store Sandheder, er den bestemte Vei for den frelsende Tro.

4. Dernæst ville vi bemærke, at Tro er ikke Forstandens eller Aandens blinde Samtykke, der ikke hviler paa nogen fornuftig Grund; men den er en velbegrundet Overbeviisning og en fornuftig Tiltro, bygget paa gode og tilstrækkelige Beviser. Gud har aldrig paalagt Mennesket den Pligt at troe, uden først at fremstille for ham en fornuftig Grund derfor. Christus tiltog sig aldrig paa en vilkaarlig Maade den Forrettighed at være Messias; men han appellerede, for at bekræfte sine Fordringer, til et ærefuldt og vægtigt Vidnesbyrd; heller ikke fordres det af os, at vi skulle troe Evangeliet uafhængigt af det Beviis, det selv giver for sin egen Guddommelighed. Troens egentlige Grund eller Aarsag vil fremlyse af følgende Skriftsteder. Joh. 10, 37—38.: „Dersom jeg ikke gjør min Faders Gjerninger, da troe mig ikke; men dersom jeg gjør dem, om I da end ikke ville troe paa mig, saa troe Gjerningerne, paa det I kunne kjende og troe, at Faderen er i mig og jeg i ham." Joh. 5, 36.: „Men jeg haver større Vidnesbyrd end Johannes's (Vidnesbyrd); thi de Gjerninger, som Faderen haver givet mig at fuldkomme, disse Gjerninger, som jeg gjør, vidne om mig, at Faderen haver udsendt mig." Ap. Gjern. 2, 22.: „I israelitiske Mænd! hører disse Ord: Jesum den Nazaræer, en Mand af Gud, udmærket for Eder ved kraftige Gjerninger, og Under og Tegn, hvilke Gud gjorde ved ham midt iblandt Eder, saasom I og selv vide." Hebr. 2, 3. 4.: „Hvorledes skulle vi da undflye, dersom vi ikke agte saa stor en Salighed, hvilken efterat den i Førstningen var forkyndt ved Herren, er bleven stadfæstet for os af dem, som havde hørt ham, idet Gud vidnede med, baade ved Tegn og Under, og mangehaande kraftige Gjerninger, og den Hellig Aands Meddelelser, efter sin Villie?" 2 Pet. 1, 16. 17.: „Thi vi have ikke fulgt kløgtige Fabler, da vi forkyndte Eder vor Herres Jesu Christi Kraft og Tilkommelse, men vi have selv været Dienvidner til hans Majestæt; thi han fik Hæder og Ære af Gud Fader, idet en saadan Røst skete til ham fra den majestætiske Herlighed: denne er min Søn, den Elskelige, i hvem jeg haver Velbehag." Til alle disse Skriftsteder appelleres der, som de rette Beviser for Troens Grundvold.

5. De theologiske Skribenter have inddeelt Troen paa forskjellig Maade, saasom i guddommelig Tro og menneskelig Tro, historisk Tro, Mirakeltro, retfærdiggjørende Tro o. s. v. En særegen Forklaring

af hver af disse Troes-Arter ansee vi for unødvendig, da de Udtryk, hvorved de angives og betegnes, ere tilstrækkelig tydelige. Vi ville slutte nærværende Forelæsning med en særskilt Betragtning af den Tro, som i Evangeliet fremstilles som frelsende eller retfærdiggjørende i sin Natur. Apostelen Paulus erklærer Evangeliet for at være: „En Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer." Og han siger til Fangevogteren: „Tro paa den Herre Jesus Christus, og Du skal vorde salig." Disse Steder fremstille tydeligt det fremragende Moment i Evangeliet: at Troen er forbundet med Frelse. Det nu foreliggende Punct er, at undersøge, hvad der indbefattes i denne Tro.

Vi kjende kun to Hovedanskuelser med Hensyn til den her omhandlede Troes Natur eller Grad.

Den første er et Begreb eller Anskuelse, som har fundet Bifald hos Socinianere, Arianere, Unitarier o. s. v., i Kirkens forskjellige Aarhundreder, og i den nyeste Tid ogsaa hos de tydske Rationalister, samt hos en ny presbyteriansk Skole og nogle Afdelinger af Baptister i de forenede Stater. Den Anskuelse, vi her sigte til, er: — at den Tro, som Evangeliet foreskriver, er simpelhen Forstandens Samtykke, eller en saadan Sindets Overbeviisning om Sandheden af Evangeliets Kjendsgjerninger og Lærdomme, som fremgaaer af en Undersøgelse og en intellectuel Opfattelse af Beviserne for Christendommen, uden nogen directe Meddelelse af overnaturlig Bistand eller guddommelig Indflydelse eller nogen Tiltro eller Tillid hos Sjælen til Christus, videre end der nødvendigen indbefattes i den Overbeviisning, der opstaaer i Forstanden ved den fornuftige Undersøgelse: at „Jesus Christus er Guds Søn," og at Evangeliet er sandt.

Den anden Anskuelse om denne Gjenstand er den, som er bleven forsvaret af det store Antal orthodoxe Christne til alle Tider. Den omfatter alt hvad der indbefattes i den foregaaende Definition, tilligemed Sjælens særegne Tiltro og Tillid til Christus med Hensyn til Frelse, der langt overgaaer det som indeholdes i Forstandens blotte og bare Samtykke.

Man vil see, at den første Anskuelse reducerer Troen til en blot intellectuel Forstandsproces; den sidste fordrer, foruden dette, Hjertets Tiltro og Tillid. Den store Vigtighed af at bestemme dette Spørgsmaal nøiagtigt og rigtigt, maa være indlysende for Enhver. Det staaer i en inderlig Forbindelse med Sjælens Frelse. En Mis-

forstaaelse her kan blive meget fordærvelig; og det kan sikkert ikke interessere Nogen, at være i Vildfarelse, hvor der er saa Meget at vove. Vi troe at den, som ærligt søger Sandhed, maa i den inspirerede Sag let kunne finde en tilfredsstillende Afgjørelse af dette vigtige Punct.

1. Vort første Beviis for dette Punct bygges paa det, som siges med Hensyn til Djævlenes Tro. Idet Apostelen Jacob taler om en død og uvirksom Tro, som kun kan indbefatte, at Forstanden giver Skriftens Sandhed sit Bifald, siger han: „Djævlene troe ogsaa og skjælve." Overeensstemmende hermed ere de Ord, som en Djævel udtaler, da Vor Herre var i Færd med at uddrive ham af den besatte Mand: „Jeg kjender Dig, hvem Du er, Guds Hellige." Saaledes er det indlysende, at forsaavidt som den blot theoretiske Tro angaaer, ere Djævlene ogsaa i Besiddelse af Tro; og dersom altsaa Evangeliet kun fordrede af Menneskene en Tro paa Sandheden med Forstanden, saa vilde det kun fordre en Djævletro af dem; men da vi antage, at Ingen vil indrømme at den Tro, som retfærdiggjør Synderen, er en saadan Tro som den, Djævlene besidde, saa slutte vi deraf, at den retfærdiggjørende Tro maa indbefatte meget Mere end Forstandens blotte Bifald. Dersom Evangelietroen kun bestod i Forstandens Samtykke, kunde vi, med Rette, spørge: Hvem har da en stærkere Tro end Satan selv?

2. Det fremlyser af Skriften, at Mange vare, i deres Forstand, overbeviste om Christi messianske Værdighed, og om Evangeliets Sandhed, men som alligevel ikke „troede til deres Sjæles Frelse." Som Exempler derpaa kunne vi nævne Nicodemus og Simon Magus. Vi have den Førstnævntes Tro i følgende orthodoxe Troesbekjendelse: — „Vi vide, at Du er en Lærer, kommen fra Gud; thi Ingen kan gjøre de Tegn, som Du gjør, uden Gud er med ham." Forsaavidt det angaaer blot Sindets Overbeviisning om Sandheden, vilde det være vanskeligt at gjøre Nicodemus's Tro ugyldig. Han anerkjendte Frelserens guddommelige Sendelse, og han byggede sin Tro paa det rette Beviis, — „de Tegn," som Frelseren gjorde. Men han blev ikke frelst ved denne sin Tro; thi Frelseren erklærede ham: „Det bør Eder at fødes paany."

Og hvad kunne vi tænke om Simon Magus? I det 8de Capitel af Ap. Gj. lære vi, at „Simon selv troede ogsaa" og „blev døbt." Det vil sige, han „troede Philippus, idet han prædikede om de Ting, som hørte til Guds Rige og Jesu Christi Navn." Men strax efter siges han at have „hverken Lod eller Deel i dette Ord;"

men at være „betagen af en bitter Galde, og besnæret af Uretfærdighed.“ Dog gjøres der ikke nogen Beskyldning eller Indvending imod hans Troes Orthodoxi, det antydes ikke, at han ikke var bleven oplyst om Christi Charakteer og Fordringer, eller at hans Forstand ikke var overbeviist om Sandheden af det, som han havde hørt. Beskyldningen gjælder ikke hans Forstand eller Fornuft, men hans moralske Charakteer. Apostelen erklærer: „Dit Hjerte er ikke ret for Gud.“ Mangelen var aabenbart i Hjertet og ikke i Hovedet. Forsaavidt Forstandens blotte Samtykke angaaer, sees det ikke, at der var nogen Mangel ved Nicodemus's eller Simon Magus's Tro; men, da ingen af dem troede „til deres Sjæls Frelse,“ saa slutte vi, at Evangelietroen indbefatter mere end sjælelig Overbeviisning om Sandheden i Kraft af Vidnesbyrd. Hovedet kan være nok saa rettroende, og paa samme Tid kan Hjertet være saa ondt som Satan selv.

3. Skriften fremstiller udtrykkelig den retfærdiggjørende Tro, som indbefattende Tiltro og Tillid, ligesaavel som sjæleligt Samtykke. Ps. 22, 4. „Vore Fædre forlode sig paa Dig; de forlode sig (paa Dig) og Du befriede dem.“ Dette er aabenbart den Troes Charakteer, ved hvilken „de Gamle fik et godt Vidnesbyrd.“ — Fremdeles siger Paulus. „Med Hjertet troer Mennesket til Retfærdiggjørelse.“ Hvilket tydeligt indbefatter, at Troen gaaer videre end den blotte Forstand, og lægger Beslag paa de moralske Evner. I Eph. 1, 12. læse vi: „Paa det at vi maatte være hans Herlighed til Priis, vi som forud haabede paa Christum“ o. s. v. Her taler Apostelen aabenbart om at annamme Christus ved den frelsende Tro, og han udtrykker det ved det Ord, at haabe eller forlade sig paa, hvilket indbefatter mere end Forstandens kolde Samtykke. Rom. 3, 25. „Hvilken Gud haver fremstillet til en Naadestol, formedelst Troen paa hans Blod, for at vise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse.“ Det er visseligen ikke, for at vi blot kunne troe, at Christi Død er et Offer for Synden, at han er fremstillet som en Naadestol; men for at vi maae forlade os paa Virkningen af hans Død. Det er ikke alene for at vi kunne troe, at Gud har givet os Forjættelser, at hans naaderige Løvter, som sigte til vort Bedste, ere nedskrevne; men for at vi kunne have Tillid til dem, og saaledes blive styrkede ved dem. Af denne Art var Troen hos de hellige Mænd i det Gamle Testamente. „Formedelst Tro var Abraham lydig, da han blev kaldet, i at udgaae til det Sted, som han skulde tage til Arv; og han gik ud, dog han ikke vidste, hvor han kom.“ Hans Tro var

Tillid. „Om han end slaaer mig ihjel, vil jeg dog haabe." „Hvo er iblandt Eder, som frygter Herren? han skal forlade sig paa Herrens Navn, ja fast forlade sig paa sin Gud." „Velsignet er den Mand, som forladet sig paa Herren, og hvis Haab Herren er." Det er under dette Begreb af Tillid at Troen stadigt fremstilles for os ogsaa i det Nye Testamente. „Paa hans Navn skulle Hedningerne haabe" „Thi derfor baade arbeide og forhaanes vi, fordi vi have vort Haab til den levende Gud" o. s. v. „Thi jeg veed, hvem jeg haver troet" o. s. v. 2 Tim. 1, 12. „Saafremt vi bevare vor første Bestandighed fast indtil Enden."

Endelig ville vi bemærke, at denne Anskuelse, som gaaer ud paa, at den frelsende eller retfærdiggjørende Tro indbefatter ikke Mere end Forstandens Bifald i Kraft af Vidnesbyrd, er bebyrdet med alvorlige Vanskeligheder, naar man tager Hensyn til Fornuft, Erfaring, og Aabenbaringens almindelige Indhold.

1. Af denne Lære vilde følge, at Alle, hvis Forstand var bleven overbeviist af Christendommens Sandhed, annammede umiddelbart Frelse ved Christus og hans Apostle; eller, at nogle sande Troende ikke vare blevne frelste. Den første Sætning strider imod de historiske Kjendsgjerninger; den sidste strider imod Evangeliets Forjættelse.

2. Denne Lære viser sig at være uforenelig med Menneskets Fordærvelse og naturlige Udygtighed til at gjøre Noget til sin Frelse, uden at det meddeles af den guddommelige Naade. Thi dersom Troen er Frelsens Betingelse, som Alle indrømme, og dersom den er en naturlig Følge af Forstandens Virksomhed i Undersøgelsen af Vidnesbyrd, saa vil deraf følge, at, da Mennesket kan øve sin Forstand efter Behag, uafhængig af guddommelig Indflydelse, saa maatte han kunne troe af sig selv, og blive frelst ved den blotte Anvendelse af sine naturlige Evner. Ifølge denne Idee vilde det være absurd, at bede om Troen, eller om Forøgelse af Troen; thi alt Hvad der i saa Fald var nødvendigt, vilde kun være en forøget Flid i Studiet af Beviserne for Christendommens Sandhed, hvilket ligesaa godt kunde blive udført uden Bøn som med Bøn.

Fremdeles: denne Anskuelse af Gjenstanden vilde indbefatte, at intet Menneske kan undersøge Beviserne for Christendommen saaledes at han begreb deres Kraft, eller studere Aabenbaringens Lærdomme, saaledes at han fik en almindelig theoretisk Kundskab om deres Charakteer, uden at være evangelisk Troende, eller en sand Christen. Dette strider imod Tusinders Erfaring. At sige,

at intet Menneske i Christenheden har nogensinde undersøgt Beviserne for Christendommen, saaledes at han kom til den tilfredsstillende Slutning i sit Sind, at Evangeliet er sandt, undtagen Saadanne, som have annammet Frelse; er at lægge for Dagen, at man tager større Hensyn til en Yndlingstheori end til Erfaringens klare Vidnesbyrd, Betragtning og Skrift. Den store bibelske Sandhed er, at Mennesket er et Væsen i Besiddelse saavel af moralske som intellectuelle Evner. Han har et Hjerte ligesaavel som et Hoved; og Gud gjør Fordring til begge i Udøvelsen af evangelisk Tro. Den Tro, som har sit Sæde i Hovedet, uden at naae til Hjertet, vil aldrig forbedre Livet eller frelse Sjælen. Den vil være som en „lydende Malm eller en klingende Bjælde." Den kan omfatte Religionens „Skin," men vil dog være foruden Religionens „Kraft." Den Tro, som bestaaer i Forstandens Samtykke alene, er den „døde Tro," som omtales af Apostelen Jacob, og som ingen Lydighedsgjerning indeholder. Den Tro, som, idet den gaaer igjennem Forstanden, tager sit Sæde dybt i Hjertet, og haaber og forlader sig paa Christus med Hensyn til den nærværende Frelse, det er den Tro, som alene kan retfærdiggjøre og frelse en syndig Sjæl.

Spørgsmaal til toogtyvende Forelæsning.

1. Er Troen en fremragende Gjenstand i Skriften?
2. Er den en Gjenstand, som er bleven vel og rigtigt forstaaet?
3. Hvad er dens etymologiske Betydning?
4. Hvad indbefattes i Apostelen Pauli Definition?
5. I hvilken Forstand er Troen Guds Gave?
6. I hvilken Forstand er den en Virksomhed hos Skabningen?
7. I hvilken Forstand tage Antinomianerne denne Gjenstand?
8. Hvorledes modbevises deres Anskuelse?
9. I hvilken Forstand er Gud Troens Ophav?
10. Nævn nogle af de fornemste Skriftsteder, som man har støttet sig paa for at forsvare den antinomianske Anskuelse?
11. Hvorledes blive de forklarede?
12. Ere der Grader i Troen?
13. Hvorledes bevises dette?
14. Igjennem hvilken Kanal flyder Troen til Mennesket?
15. Hvorledes bevises dette?
16. Paa hvilken Grund eller Grundvold bygges Troen?
17. Hvorledes bevises dette af Skriften?
18. Hvorledes have Theologerne inddeelt Troen?
19. Hvilke ere de to Hovedanskuelser med Hensyn til den retfærdiggjørende Troes Natur?
20. Af hvem er den første bleven antaget?
21. Hvem have antaget den anden?
22. Hvorledes kan det bevises, at den frelsende Tro indbefatter mere end Forstandens Bifald?
23. Hvilke alvorlige Indvendinger hvile paa den modsatte Theori?

Treogtyvende Forelæsning.

Retfærdiggjørelse.

Den Undersøgelse, vi nu ere i Begreb med at gaae ind paa, har den dybeste Interesse og Betydning for hele Menneskeslægten. Hvorledes kan en falden Synder befries fra de Elendigheder, som ere forbundne med hans faldne Tilstand? Dette var i det væsentlige det Spørgsmaal, som den overbeviste Fangevogter med saa megen Følelse rettede til de fængslede Apostle: „Herre, hvad bør mig at gjøre, at jeg kan vorde salig?“ Og fra de tidligste Tider kan man i alle Nationers Historier see Beviser paa de viseste og meest alvorligt tænkende Menneskers Omsorg for en tilfredsstillende Kundskab om visse og passende Midler imod deres elendige Tilstand. De bedst oplyste blandt Hedningerne have i Almindelighed fremstillet nogle correcte Begreber med Hensyn til Sammenhængen mellem det naturlige og moralske Onde. I deres ivrige Stræben efter paa nogen Maade at kunne undgaae de Elendigheder og Ulykker, som Kjødet er Anledning til, have de i Almindelighed antaget det Princip, at det naturlige Onde er en Virkning af det moralske Onde. Heraf udledes deres philosophiske og moralske Systemer, deres strenge Disciplin og smertefulde Haardhed, som blev antaget og fulgt i det forfængelige Haab, at man ved disse Midler kunde udrydde af Sjælen det Ondes Princip, tilintetgjøre Lastens Herredømme, og ved en Fornyelse af Menneskets forstyrrede moralske Evner, forberede ham til Nydelsen af en reen og uforstyrret Lyksalighed. Men enhver Bestræbelse af den menneskelige Fornuft og Philosophi for at opdage en Maade til at befrie Mennesket fra Syndens Trældom, hvor smigrende den end kan have forekommet at være for en vis Tid, har dog endt med Skuffelse eller Fortvivlelse.

Naturens Lys kan fremstille Syndens Sygdom i dens forfærdelige Hæslighed; men et passende Middel mod den har det aldrig

været istand til at opdage. Det kan føre Mennesket til at betragte hvad han er; det kan vise ham hans syndefulde og elendige Tilstand, og lære ham at sukke over sin Ulykke; men det kan aldrig aabenbare Forløsningens Plan og lære ham at glæde sig ved Udsigten til en salig Udødelighed. For at opfylde denne store Fornødenhed kom Aabenbaringen os til Hjælp. Gud alene var istand til at udtænke og han nedlod sig for at kundgjøre den Plan, hvorved „han maa være retfærdig, og (dog) gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro." I den nærværende Forelæsning agte vi at betragte Bibelens Lære om Retfærdiggjørelsen.

Ved Behandlingen af denne Gjenstand ere der to Hovedundersøgelser, som fremstille sig for vort Blik. Først, hvad der indbefattes i Retfærdiggjørelse. For det Andet, hvorledes den kan erholdes. Vi ville betragte disse Spørgsmaal i den her fremstillede Orden.

I. Vi spørge da, hvad indbefatter Retfærdiggjørelse? Det græske Ord, i det Nye Testamente, som oversættes ved Retfærdiggjørelse, er dikaiosis, som betyder en frikjendende retslig Afgjørelse eller Dom. Ordet er aabenbart af juridisk Oprindelse, og har Hensyn til Love og Rettergang. Der ere imidlertid flere forskjellige Betydninger, hvori det kan tages. Naar der tages Hensyn til Retfærdiggjørelse i retslig Forstand, ville vi bemærke, at Sagen kan betragtes paa tre forskjellige Maader.

1. Et Individ kan blive bragt for Retfærdighedens Domstol, for at retfærdiggjøre sig for en vis Beskyldning. Efter at Vidnerne ere blevne examinerede, kan det nu vise sig, at han ikke har været skyldig i det, som blev anført imod ham; her retfærdiggjøres han i Kraft af Beviser eller Vidnesbyrd, og en retfærdig Domstol vil følgelig forkynde Dommen overeensstemmende dermed (frikjende ham).

2. Efter at et Individ er bleven ført for Retfærdighedens Domstol for at retfærdiggjøre sig for en vis Anklage, kan det vise sig, i det Sagen bliver undersøgt, i det specielle Tilfælde, at skjøndt Beskyldningen mod ham kan blive godtgjort ved Beviser, har han dog ikke handlet lovstridig; her retfærdiggjøres han i Kraft af Loven, og en retfærdig Domstol vil følgelig frikjende ham.

3. Et Individ kan blive ført for Retfærdighedens Domstol, forhørt og fordømt; men den udøvende, øverste Magt kan eftergive ham Straffen; her retfærdiggjøres han af Naade, han bliver benaadet.

Ifølge enhver af disse Fremgangsmaader kan et Menneske retfærdiggjøres i borgerlig Forstand. Men ifølge Skriftens Opfattelse

af Gjenstanden, overeensstemmende med hvad der allerede er bleven godtgjort angaaende Menneskets faldne og brødefulde Tilstand, er det umuligt at Nogen kan retfærdiggjøres enten efter den første eller anden Hypothese; thi alle Mennesker ere retligt bebyrdede med og fordømte for Overtrædelsen af Guds Lov. „Alle ere under Synd," og Bibelen erklærer, at „Alle have syndet," og at „al Verden maa være skyldig for Gud." Derfor, hvis Retfærdiggjørelse nogensinde erholdes af Nogen, maa det være paa Grund af Naade." Her er det eneste Haab for den skyldige Verden.

Men vi maae anstille en mere speciel Undersøgelse om den Retfærdiggjørelses Natur, paa Grund af den Naade, som Skriften udvikler. „Ifølge den almindelige Talebrug, betyder Retfærdiggjørelse en Frigjørelse fra enhver Beskyldning, som angriber den moralske Charakteer; men i Theologien bruges det om Antagelsen af En hos Gud, som er og som selv bekjender sig at være skyldig. At retfærdiggjøre en Synder, siger Bunting, i en Prædiken om denne vigtige Gjenstand, er at regne og betragte ham som relativt retfærdig, og at behandle ham som Saadan, hans forbigangne Uretfærdighed uagtet, ved at frikjende, tilgive og befrie ham fra forskjellige Straffeonder, og især fra Guds Vrede og den evige Død, som han ved den forbigangne Uretfærdighed havde fortjent; og ved at antage ham som om han var retfærdig og give ham Adgang til Retfærdighedens Tilstand, Privilegier og Belønninger. Heraf fremlyser det, at Retfærdiggjørelse og Syndsforladelse ere væsentlig det Samme." — (Watsons Bibl. Dict.)

Vi ville her indskyde Definitionen af Retfærdiggjørelse, saaledes som den gives i den 9de Religions Artikel i den methodistisk-episkopale Kirkes Lære. Den lyder saaledes: „Vi ansees retfærdige for Gud, alene ved vor Herre og Frelsers Jesu Christi Fortjeneste, ved Troen, og ikke for vore egne Gjerningers og Fortjenesters Skyld. Derfor er Læren om Retfærdiggjørelsen ved Troen særdeles nyttig og trøsterig."

Med den ovenfor givne almindelige Definition af Retfærdiggjørelse for Øie, gaae vi nu over til den mere detaillerede Undersøgelse af Retfærdiggjørelsens vigtigste Enkeltheder.

1. Ville vi vise af Skriften, at Retfærdiggjørelse betyder Benaadelse, eller Syndsforladelse. Dette vil fremlyse af følgende Skriftsteder: — Ap. Gjern. 13, 38. 39. „Saa være det Eder vitterligt, I Mænd, Brødre! at ved ham kundgjøres Eder Syndernes Forladelse; og fra Alt, hvorfra I ikke kunne vorde

retfærdiggjorte ved Mose Lov, retfærdiggjøres ved ham Enhver som troer." Rom. 3, 25. 26. „Hvilken Gud haver fremstillet til en Naadestol, formedelst Troen paa hans Blod, for at vise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse; for at vise sin Retfærdighed paa den nærværende Tid, at han maa være retfærdig, og gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro." Rom. 4, 5—8. „Den derimod, som ikke har Gjerninger, men troer paa ham, som retfærdiggjør den Ugudelige, (ham) tilregnes hans Tro til Retfærdighed. Ligesom og David priser det Menneske saligt, hvilket Gud tilregner Retfærdighed uden Gjerninger: salige ere de, hvis Overtrædelser ere forladte, og hvis Synder ere skjulte." I disse Citater ere „Syndernes Forladelse," „Retfærdiggjørelse" eller at „retfærdiggjøre den Ugudelige," at „Overtrædelser ere forladte" og „Synder skjulte," lutter eensbetydende Udtryk, som kunne ombyttes med hinanden, og forklare hinanden; — de ere derfor i Skriften at betragte som Synonymer. Den her opstillede Hovedsætning vil findes at være anvendelig gjennem det hele Nye Testamente, hvorsomhelst Retfærdiggjørelsens Gjenstand fremstilles; naar dette bliver erindret, vil det meget lette Undersøgelsen.

2. Vi gaae nu over til at bemærke, at Retfærdiggjørelse ikke er en Afskaffelse af Loven ved Udøvelsen af Forrettigheder.

Gjenløsningspagten, som blev given Mennesket efter Faldet, er, skjøndt forskjellig fra den Gjerningspagt, hvorunder han først blev stillet, dog ikke ganske modsat den. Gjerningspagten sagde: „Gjør dette, og Du skal leve;" — dens Betingelse var en fuldkommen og bestandig Lydighed. Gjenløsningspagten siger: „Tro, og Du skal blive salig;" dens Betingelse er „Tro, som er virksom ved Kjærlighed." Det, som Gjenløsningspagten foreslaaer eller fordrer, indbefatter ikke Afskaffelsen af den Lov, som oprindelig blev givet Mennesket af Gud, men kun Tilsidesættelsen af dens Strenghed, i fuldkommen Overeensstemmelse med Guds Ære, saa at der blev sat en Stedfortræder istedetfor den virkelige Forbryder. Men den Kjendsgjerning, at en Stedfortræder overhoved udfordredes, er et tilstrækkeligt Beviis for, at Loven ikke er afskaffet, men snarere stadfæstet; — den er „gjort herlig og ærværdig." Skjøndt Loven er sat ud af Kraft med Hensyn til den fulde og umiddelbare Udøvelse af den Mennesket forkyndte Straf, saa er den dog ikke sat udaf Kraft med Hensyn til Christus. Han imødekom Retfærdighedens Fordringer, og gjorde Fyldest. Derfor er det klart, at Retfærdiggjørelse ikke indbefatter Lovens

Afskaffelse. Det er ikke en vilkaarlig Fremgangsmaade, hvorved de Skyldige faae Tilgivelse og befries fra Straf paa Retfærdighedens Bekostning; men det er en viis og naaderig Foranstaltning, hvorved „Gud maa være retfærdig og gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro."

3. Retfærdiggjørelsen er personlig i sin Charakteer. Den er en Frikjendelses-Dom, som har Hensyn til de enkelte Individer, og i denne Henseende er forskjellig fra den almindelige Naades Foranstaltning, hvorved hele Menneskeslægten er forløst fra den brudte Lovs Forbandelse, forsaavidt som den naadelig er stillet under Gjenløsningspagten, saa at det evige Liv tilbydes den, ifølge Evangeliets Udtryksmaade. At sætte alle Mennesker i en Tilstand, hvor Frelse er mulig, det vil sige, under Naadespagten, er en naaderig lovformelig Foranstaltning af Gud, hvori en almindelig Forjættelse er given og en almindelig Betingelse fordret. Retfærdiggjørelse er en retlig Afgjørelse eller Beslutning af Gud, under denne naaderige Lovgivning, med Hensyn til de enkelte Individer, i Betragtning af at de foreskrevne Betingelser ere blevne opfyldte. Retfærdiggjørelse forudsætter en enkelt Person, en særskilt Sag, en fuldført Betingelse, samt at denne Fuldførelse, som allerede forbigangen, anføres som Retsgrund; og Afgjørelsen fremgaaer følgelig deraf.

4. Retfærdiggjørelsen er et virkelig udført Værk; — en Dom eller Afgjørelse, som virkelig er udtalt over Individerne. Det antinomianske Begreb om „evig Retfærdiggjørelse" er derfor aabenbart absurd. Dersom der overhovedet er en Afgjørelse eller Dom, maa den finde Sted i Tiden. En blot Beslutning i Dommerens Sind er ingen Dom. En Dom forkyndes, og en Dom forkyndt fra Evighed, førend Mennesket blev skabt, da endnu ingen Synd var bleven begaaet, ingen Lov offentliggjort, ingen Frelser forjættet, ingen Tro udøvet, med eet Ord, da intet Væsen existerede uden Gud selv, — er ikke blot absurd, men umulig; thi det vilde have været en Dom, der ikke var forkyndt Nogen, og derfor aldeles ikke forkyndt; og hvis Dommen, som de sige, blev afsagt i Evigheden, men aabenbaret i Tiden, saa vilde man med samme Ret kunne slutte, at Verden var skabt fra Evighed af, og at Skabelsesværket i Begyndelsen af Tiden kun var en Aabenbaring af det, som var til fra Evighed. Det er den Skyldige, som faaer Tilgivelse; — „han retfærdiggjør den Ugudelige." Skyld gaaer altsaa forud for Tilgivelse; saalænge denne Skyld ikke er borttaget, ere Menneskene saa langt fra at være retfærdiggjorte, at de ere under Vreden, i en Fordømmelses Tilstand, med hvilken en Retfærdiggjørelses Tilstand er uforenelig;

thi Modsigelsen er haandgribelig; saa at Forsvarerne for dette feilagtige Begreb maae enten opgive Retfærdiggjørelsen fra Evighed eller en Fordømmelses Tilstand i Tid. Dersom de holde paa den første, modsige de den almindelige sunde Sands, dersom de benægte den sidste, nægte de den hellige Skrift." — (Watsons Institutes.)

5. Da Retfærdiggjørelse er Syndsforladelse, er det ikke en Gjerning, hvorved vi ere gjorte virkelig retfærdige eller retskafne. Retfærdiggjørelsen forandrer vort Forhold til Loven; — den borttager Fordømmelsen, men forandrer ikke vor Natur eller gjør os hellige. „Dette er Helliggjørelsen (hvis Begyndelse er Gjenfødelsen), hvilken i Sandhed er den umiddelbare Frugt af Retfærdiggjørelse, men ikke destomindre en særskilt Guds Gave, og af en aldeles forskjellig Natur. Den ene indbefatter hvad Gud gjør for os ved sin Søn; den anden, hvad Gud virker i os ved sin Aand. Saa at, skjøndt der kunne findes enkelte Exempler, hvor Udtrykkene „retfærdiggjort" og „Retfærdiggjørelse" bruges i en saa viid Forstand, at de ogsaa indbefatte Helliggjørelse, ere de dog, som de bruges i Almindelighed, tilstrækkeligt distingverede fra hinanden, baade af Apostelen Paulus og de andre inspirerede Skribenter." — (Wesleys Sermons.)

Naar vi have for Øie den givne Definition — at Retfærdiggjørelse betyder Syndsforladelse — vil det være let at skjelne mellem denne Velsignelse og Gjenfødelsen, som egentlig er begyndt Helliggjørelse. Den ene borttager ved Tilgivelse den forbigangne Synds Skyld, den anden gjør os til en „ny Skabning i Christo Jesu," at vi „kunne gaae bort i Fred, og synde ikke mere." Men vi ville ikke, af den Kjendsgjerning, at vi have faaet Tilgivelse, kunne forstaae eller slutte, at Gud betragter vore forbigangne Synder i et gunstigere Lys end han betragtede dem i førend vi bleve retfærdiggjorte. Tilgivelse kan ikke forandre deres virkelige Natur. De ere endnu Synder, og som saadanne en Vederstyggelighed for Herren. Heller ikke kan hans pletfrie, rene Natur betragte dem anderledes end de ere i Virkeligheden. Forbryderens Brøde er ikke bleven formindsket ved den Kjendsgjerning, at den er bleven tilgivet. Tilgivelse befrier fra Straf, men forandrer hverken Forbrydelsens eller Forbryderens Charakteer. En Synder, som har faaet Tilgivelse, betragtes endnu som En der har syndet, skjøndt han er frelst ved Naade. Hans Synder, betragtede i og for sig selv, fortjene Guds Vrede, men for Christi Skyld er Straffen eftergivet. Derfor, naar vi bruge Ordet Frikjendelse i Forbindelse med Retfærdiggjørelse, saa forstaae vi derved blot Eftergivelse af, eller

Fritagelse for Straf, uden derved i mindste Maade at forandre den forbigangne Synds Natur, eller det Lys, hvori den, i og for sig selv, betragtes af Gud. Vi kunne ikke, ved Hjælp af nogensomhelst opdigtet Lov, antage, at Gud nogensinde ikke betragter Synden som Synd, eller Synderen som den der aldrig har syndet, fordi Tilgivelse er bleven tilstaaet. Tilgivelsens Natur fordrer netop, at der er Noget, som gjør Tilgivelse nødvendig. Var det anderledes, kunde vi forudsætte, at Tilgivelsen var unødvendig for Synderen; thi dersom hans Synders Natur eller hans egen Charakteer var bleven forandret saaledes, at Gud ikke længer kan betragte Synderen som En, der har syndet, eller hans Synder som fornærmelige i deres Natur, saa kan Tilgivelsen ikke blive nogen Velgjerning for Synderen, heller ikke kunde Tilgivelse existere ved Siden af en saadan Anskuelse.

II. Efter saaledes at have udviklet Retfærdiggjørelsens Natur, gaae vi nu over til at betragte den Maade, hvorpaa den kan erholdes. Hos dem som paastaae, at de følge Skriftens Veiledning, ere der flere forskjellige Maader, hvorpaa denne Velsignelse siges at opnaaes.

1. Retfærdiggjørelsen siges at være Tilregnelsen af Christi active Retfærdighed eller Lydighed.

2. Den siges at være Tilregnelsen af Christi active og passive Retfærdighed eller Lydighed tilsammen.

3. Den siges at være af Gjerningen alene.

4. Den siges at være ved Tro og Gjerninger i Forening.

5. Den siges at være ved Tro alene.

Den sidste Retfærdiggjørelsesmaade er den eneste, som vi troe læres i Skriften; men vi ville undersøge enhver af dem, i den her fremstillede Orden.

1. Retfærdiggjørelsen siges at være Tilregnelsen af Christi active Retfærdighed eller Lydighed.

Denne Retfærdiggjørelsesmaade er bleven forsvaret af Høi-Calvinisterne, og ligger til Grund for Antinomianismen. Denne Maade lærer os, at Christi personlige Lydighed imod Guds moralske Lov tilregnes Synderen saaledes, at den betragtes som hans egen, og at han derved retfærdiggjøres, i Betragtning af, at han har holdt Moralloven i Christus. De, som forsvare denne Theori, forkaste ikke Troen som ganske unødvendig under Evangeliet; de antage, at den følger af den retfærdiggjorte Tilstand, som Virkningen af sin Aarsag, og at den er en Aabenbarelse af eller Beviis paa Retfærdiggjørelse. Men de forkaste Troen og forresten enhver anden Gjenstand, som havende

Noget at gjøre med Retfærdiggjørelsen, undtagen Christi personlige og active Lydighed mod Moralloven, der tilregnes Synderen som om han selv havde viist denne Lydighed. At denne Maade er uskriftmæssig og absurd, maa blive klart og tydeligt for Enhver, som omhyggeligt vil overveie følgende Betragtninger.

(1.) Denne Retfærdighed er aldeles ubeviislig, da der ikke er et eneste Sted i Bibelen, hvortil vi kunne appellere som indeholdende en saadan Lære. Det er sandt, at der siges, med Hensyn til Messias, Jerem. 23, 6. „Og dette er hans Navn, som man skal kalde ham: „Herren vor Retfærdighed." Og Apostelen Paulus siger 1 Cor. 1, 30. „Hvilken er bleven os Viisdom fra Gud, og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning." Med Hensyn til disse Steder bemærke vi: 1. Der er intet Beviis for, at der her overhoved sigtes til Christi personlige Retfærdighed; — det er snarere hans Lydighed til Døden, ja Korsets Død." 2. Det paastaaes heller ikke her, at Christi Retfærdighed enten skal blive vor, eller at den skal blive tilregnet os. Der siges kun: „Dette er hans Navn, som man skal kalde ham: Herren vor Retfærdighed," og „Hvilken er bleven os Viisdom fra Gud, og Retfærdighed," o. s. v. Den klare og ligefremme Mening er: at han er den Kilde, hvorfra vor Retfærdighed eller Retfærdiggjørelse udgaaer. Men dette er vidt forskjelligt fra at sige, at hans Lydighed mod Moralloven tilregnes os, eller anerkjendes og antages istedetfor vor Lydighed imod den. Christus siges at være „Opstandelsen," „vort Liv," „vor Fred" o. s. v. Men deraf maae vi dog visselig ikke slutte, at hans Opstandelse fra de Døde, hans Liv og hans Fred skulde tilregnes os saaledes, som om vi havde gjort disse Ting i ham, og havde ikke Ret til nogen anden Opstandelse, Liv eller Fred! Og dog bliver Beviset præcis det samme i dette og i det foregaaende Tilfælde. Den hele Forestilling: at Christus var vor Repræsentant i en saadan Forstand, at hvadsomhelst han gjorde eller leed, gjorde eller leed vi i ham, er i Sandhed ligefrem stridende imod Skriftens Lære om denne Gjenstand. Der siges intetsteds, at vi vare ulydige eller leed i Christus, men det hedder, „han leed for os." Skriftens Lære er, ikke at vi vare lydige i Christus, men at vor Ulydighed er tilgiven formedelst „hans Lydighed indtil Døden."

(2.) Denne Retfærdiggjørelsesmaade indeholder en Opdigtelse og en Umulighed, som intetsteds har Medhold i Skriften, og som er uforenelig med de guddommelige Egenskaber.

En alviis og hellig Gud maa betragte Tingene som de virkelig ere. Han kan aldrig betragte en Person som havende udført en Handling, og paa samme Tid som ikke havende udført den. For den Alvise og Hellige er det umuligt og aabenbart absurd at betragte nogen Ting som værende hvad den ikke er, eller at betragte nogen Person som havende gjort hvad han aldrig gjorde. Jeg veed vel, at man har søgt at bevise, at der indeholdes ikke en større Absurditet i, at Christi active Retfærdighed bliver tilregnet os, end deri, at vore Synder tilregnes ham. Men vi spørge, i hvilken Forstand tilregnes vore Synder Christus? Sikkert ikke med Hensyn til Gjerningens Form eller det Formelle. Nogle have endog gaaet saavidt, med Hensyn til denne Gjenstand, at de have næsten antaget en blasphemisk (gudsbespottende) Stilling. Det er endog bleven sagt, at „Christus var den største Synder, som nogensinde levede.“ Dette udledede de som en nødvendig Slutning af det Princip, som de havde antaget: — at den hele Verdens Synder vare tilregnede Christus paa den Maade, at han af Gud blev betragtet som om han virkelig havde begaaet dem. Men denne Sætning er en absurd og urimelig Opdigtelse. — Verdens Synder bleve aldrig saaledes tilregnede Christus, at den Almægtige betragtede ham som En, der virkelig havde begaaet dem; eller betragtede dem formelt og i Virkeligheden som hans Synder. De bleve kun tilregnede ham med Hensyn til deres Straf. Synderne bleve ikke gjorte til hans Synder eller betragtede saaledes; men han leed den Straf, som de havde fortjent; han leed for dem. At antage, at de bleve gjorte til hans Synder eller betragtede saaledes, vilde være det samme som at sige, at han leed for sine egne Synder og ikke for Andres Synder. Det vilde omstyrte hans Døds stedfortrædende Natur, og paa samme Tid tilintetgjøre Tilgivelsens Nødvendighed. Thi dersom hele Verdens Synder bleve tilregnede Christus som hans Synder, saa kunde de endnu ikke betragtes som Verdens Synder; de vilde ved denne absurde Opdigtelse være gaaede over til Christus; og hvis saa var, kunde de ikke længer betragtes som Verdens Synder, saaledes som de vare forud for den antagne Tilregnelse; og følgelig havde Verden ingen Synder tilbage, som kunde blive tilgivne; thi jeg behøver i Sandhed ikke Tilgivelse og heller ikke kan Loven straffe mig for den Forbrydelse, som den ikke betragter som min. Men hele denne Sætning er i sin inderste Kjærne absurd og uskriftmæssig. Den Almægtige kunde aldrig betragte Verdens Synder som tilregnede Christus saaledes, at de vare hans Synder; thi vi høre en „Røst fra den majestætiske Herlighed, sigende: denne er min

Søn, den elskelige, i hvem jeg haver Velbehag." Han kunde ikke betragtes som Synder i nogensomhelst Forstand; men „Herren lod alle vore Misgjerninger møde ham;" — det vil sige den Straf, som de fortjente. Heraf er det indlysende, at da Verdens Synder ikke bleve tilregnede Christus saaledes, at de bleve betragtede som hans Synder, kunne vi ikke slutte deraf, at Christi active og personlige Lydighed tilregnes os saaledes, at den betragtes som vor i egentlig Forstand, som om den var udviist af os. Ligesom vore Synder tilregnedes ham med Hensyn til Straffen, saaledes tilregnes hans „Lydighed indtil Døden" os med Hensyn til dens Velgjerninger. Dette er den ligefremme skriftmæssige Fremstilling af Gjenstanden. Den antinomianske Hypothesis, at Gud retfærdiggjør Synderen ved at tilregne ham Christi Lydighed mod Moralloven, og ved at betragte ham som havende saaledes viist Lydighed i Christus, er kun en Drøm, som hverken har Fornuftens eller Skriftens Medhold, og som indbefatter en absurd Opdigtelse, uforenelig med den guddommelige Charakteer.

„Den alvise Guds Dom er altid ifølge Sandhed; heller ikke kan det nogensinde stemme overeens med hans ufeilbare Viisdom at tænke, at jeg er uskyldig; at dømme, at jeg er retfærdig eller hellig, fordi en Anden er saaledes. Han kan ligesaalidt sammenblande mig med Christus som med David eller Abraham." — (Wesley.)

Fremdeles: „Dersom det, vor Herre var og gjorde, skal tilregnes os netop i den givne Forstand, saa maatte vi betragtes som om vi aldrig havde syndet, fordi Christus syndede aldrig, og dog maatte vi bede om Tilgivelse, skjøndt vi fra Fødselen indtil Døden betragtes at have opfyldt Guds Lov i Christus; eller dersom de vilde sige, at naar vi ønske Tilgivelse, ønske vi den som en Aabenbaring af vor evige Retfærdiggjørelse eller Tilgivelse, saa forandrer dette ikke Sagen; thi hvad behøves Tilgivelse i Tid eller Evighed, dersom vi ansees at have viist Guds hellige Lov en fuldkommen Lydighed? Og hvorfor skulde vi ogsaa ansees at have lidt i Christus Straffen for de Synder, som vi ansees aldrig at have begaaet?" — (Watsons Institutes.)

Saaledes er det klart, at de forskjellige Dele af denne monstrøse Opdigtelse stride imod og bekæmpe hinanden. Dersom vi, ifølge den ovenfor anførte Art af Tilregnelse, overføre Christi personlige Retfærdighed paa os, saa ere hans Lidelser for os unyttige, og Tilgivelse behøves ikke. Dersom vore Synder, som ovenfor anført, tilregnes

ham, saa leed han ikke „for vore Synder,“ men for sine egne; og Bibelen vilde da være en Bog, som indeholdt daarlige Drømme eller absurde og urimelige Opdigtelser.

(3.) Denne Retfærdiggjørelsesmaade ved Tilregnelsen af Christi personlige Lydighed mod den moralske Lov er uforenelig med Christi personlige Handlingers Charakteer, og kunde ikke forskaffe os en Retfærdighed passende eller svarende til vor Tilstand.

Forudsætningen er, at Alt som Christus gjorde i sin egen Person, sættes paa vor Regning eller tilregnes os som vort eget, saa at der blev vævet et Klædebon af fuldkommen Lydighed, nøiagtigt passende for vor Tilstand. Dersom det nu ved passende Sammenligning af hans personlige Lydigheds Handlinger eller hans Retfærdighed, med den Beskaffenhed af Retfærdighed eller den særegne Art af moralsk Lydighed, som fordres af os, vil befindes, at Christi Retfærdighed indeholder Mere end vi behøve, saa vil det Klædebon, som i saa Fald blev vævet til os, befindes at være større end at vor Kraft kunde være istand til at bære det; men dersom det paa den anden Side, ved Sammenligningen viser sig, at Christi Retfærdighed eller den Lydighed, han udviste mod Moralloven, indeholder Mindre end vi behøve, saa bliver det saaledes for os vævede Klædebon ikke tilstrækkeligt til at dække vore skyldige Hoveder mod Retfærdighedens Sværd. Enten en Overflødighed eller en Mangel, eller en Overflødighed i nogle Henseender og en Mangel eller Utilstrækkelighed i andre Henseender, vil bevise at denne Retfærdiggjørelsesmaade er saa upassende, at den burde foranledige os til alvorligt at befrygte, at det er en Plan, vi selv have udtænkt, og ikke en Retfærdiggjørelsesmaade, som Himmelen har sat sit Stempel paa, indrettet ved uendelig Viisdom til „den Ugudeliges Retfærdiggjørelse.“

Idet vi nu henvende vor Opmærksomhed paa denne Gjenstand, troe vi man vil let forstaae, at medens Christi Retfærdighed vil befindes i nogle Henseender at indeholde for Meget, vil den i andre Henseender indeholde for Lidet for at tilfredsstille vore Nødvendigheder.

Den største Deel af Christi personlige Handlinger var af en meget eiendommelig Art, saa at de aldrig vare og aldrig kunde være skikkede for noget Væsen i Universet undtagen for ham selv. Han kom tilsyne i vor Verden i den eiendommelige Charakteer som Gudmenneske, Midler, og tillagde sig selv de Forrettigheder, at være Prophet, Præst og Konge i en særegen og ophøiet Forstand;

og i Udførelsen af de Pligter og Udøvelsen af de Prærogativer, som tilhørte hans Embeds Charakteer, viste han sig „vandrende i sin Styrkes Storhed“ for at gjøre hans Villie som havde sendt ham, i Fuldførelsen af det store Værk, Verdens Gjenløsning, fremstillende paa sin ophøiede Løbebane en Række af de meest udmærkede og guddommelige Gjerninger, beregnede paa med Eet at slaae med Ærefrygt og fylde med Forbauselse baade Himmel og Jord. Vil nu et dødeligt Menneske hengive sig til en saa stolt Higen og Tragten, at han gjør Fordringer paa, at alle disse personlige Handlinger, som viste sig i Frelserens active Lydighed, betragtes af Gud som udførte af os, at vi derved kunne blive udrustede med et Klædebon af fuldkommen Lydighed, og saaledes staae retfærdiggjorte for Gud! Saadanne Handlinger og en Retfærdighed af denne særegne og ophøiede Art blive aldrig fordrede af os, det indeholder alt for meget og er alt for ophøiet i sin Charakteer til at kunne passe for vor Tilstand. „Altsaa, — siger Goodwin — den som selv tillægger sig denne Retfærdighed, og smykker sig med den, repræsenterer sig selv hos Gud, ikke i en retfærdig eller retskaffen Mands Habit, men i den store Verdensmidlers herlige Dragt, hvis Retfærdighed har en Høide og Dybde, en Længde og en Brede, som uendeligt overgaaer alt Menneskeligt. Naar nu en svag og usel Arm tager denne umaalelige Herligheds Majestæts Kaabe paa, og troer sig selv saa stor i Hellighed og Retfærdighed som Jesus Christus (thi det er den Aand, som hersker i denne Anskuelse, at lære Menneskene at tilskrive dem selv Alt hvad Christus gjorde, og det ikke paa nogen anden Maade eller i nogen ringere Udtryk end at de selv personlig havde gjort det), saa overlader jeg til sunde og besindige Mennesker om at dømme, om dette er ret.“ — (Treatice on Iustification.).

Som vi have seet, er Christi personlige Retfærdighed i en Forstand altfor ophøiet, og indeholder altfor Meget til at kunne passe for vor Tilstand; men i en anden Forstand indeholder den for Lidet. Christi moralske og personlige Lydighed var, som hørende til hans egen uplettede Charakteer, uendelig fuldkommen; men hvis vi forsøge paa, at sætte den istedetfor den Lydighed mod Moralloven, som Pligten paalægger os, ville vi fornemme, at den i forskjellige Enkeltheder ikke passer for vor Tilstand. Der ere mange Omstændigheder og Forhold i Livet, som aldrig vedkom Frelseren, og som fordre Opfyldelsen af særskilte moralske Forpligtelser. Disse Forpligtelser, som hvile paa os, og for hvis Forsømmelser Loven vil holde os skyldige, har Frelseren aldrig opfyldt. Af denne Classe kunne vi nævne For-

ældres og Ægtefolks Pligter, de gjensidige Pligter mellem Herre og Tjener, samt Øvrigheds- og Embeds-Pligter af forskjellig Art. Her finde vi ikke blot en uendelig Mangfoldighed af forskjellige Puncter under en særskilt Classe, men tillige hele Classer af Pligter, som Frelserens Stilling aldrig gav ham Leilighed til eller paalagde ham at opfylde. Kan nu den, hvis Retfærdighed er mangelfuld i nogen af disse Enkeltheder, beraabe sig paa Christi fuldkomne Lydighed? Kunne Forældre eller Herrer, som have forbrudt med Hensyn til disse særegne Pligter, henvise til Christi moralske Lydighed, og i hans Livshistorie finde Opfyldelsen af de specielle Forpligtelser, hvis Forsømmelse lægges ham til Last? Sikkert ikke.

Vi vide, at man vil søge at gjøre gjældende, at skjøndt Christi personlige Retfærdighed er mangelfuld med Hensyn til mange Enkeltheder, som vedkomme os, saa var den dog fuldkommen som en Heelhed; der var ingen Mangel ved den forsaavidt hans egen moralske Charakteer angik; og hans Lydighed, som var fuldkommen i sit Indbegreb, kan i sit Indbegreb tilregnes os. Herpaa ville vi svare, at Lovens Strenghed ikke kan tilstede nogen saadan Opfyldelse i et Indbegreb eller Masse (hvor alle de enkelte Lovbud ikke komme til deres Ret). Lovens Fordringer ere specielle; og Dommen over Forbryderen er ligeledes særskilt og enkelt. I den Retfærdighed, som bygges paa Tilgivelse, i Betragtning af skeet Fyldestgjørelse, kan der antages som Fyldestgjørelse, Noget, som er æqvivalent eller ligegjeldende med, skjøndt i nogle Henseender forskjelligt fra, det som Loven fordrer; men hvor Retfærdighed fordres paa Grund af Opfyldelsen af hvert enkelt Lovbud for sig, er det fuldkommen utilladeligt at beraabe sig paa en Handlings lige Værdie med en anden, eller at sætte en Række af Pligter i en anden Rækkes Sted. Loven kan ikke tilstede en saadan Ombytning; men maa fordre fuldkommen Overeensstemmelse med enhver Tøddel af dens Bud; og den, som „støder an i eet Bud, er bleven skyldig i alle."

Saaledes er det indlysende, at Retfærdiggjørelsen kan ikke bygges paa Christi personlige Retfærdighed, tilregnet os som vor egen; thi i nogle Henseender indeholder den for Meget, og i andre Henseender for Lidet, for at kunne passe for vore Nødvendigheder.

(4.) Dernæst ville vi bemærke, at der kan indvendes imod denne Retfærdiggjørelsesmaade, fordi at den bygger hele Sagen paa den actuelle Lydighed mod Moralloven, istedetfor at bygge den paa Tilgivelsen paa Grund af

Christi fortjenstlige Død, saaledes som Skriften udtrykkelig lærer.

At den omtalte Retfærdiggjørelsesmaade er farlig mangelfuld, just af den fremstillede Grund, vil blive klart, naar vi betænke, at der ikke er nogen Bibellære, der mere fremragende eller tydeligere læres end denne: — at vor Frelse er at tilskrive Frelserens „Lydighed indtil Døden.“ Dersom vi nu begrunde vor Retfærdiggjørelse paa Christi personlige Lydighed mod Moralloven, saa vil det ikke være en Forklaring af Frelsens Plan, saaledes som den tydeligt er aabenbaret i Skriften, men en Opfindelse af os selv. Skriften tilskriver vor Retfærdiggjørelse intetsteds den moralske Reenhed i Frelserens Liv. Denne personlige Lydighed mod de moralske Bud var væsentlig, for at han kunde fremstille et Exempel for os til Efterlignelse, og tillige for hans egen Charakteers Fuldkommenhed, at han kunde blive forberedt til at offre paa Korset for Verdens Synder et Offer „uden Plet og uden Lyde.“ Men som en ligefrem Grund til vor Retfærdiggjørelse kan den ligesaa lidt betragtes som Abrahams eller Pauli Lydighed.

Denne Retfærdiggjørelsesmaade forelægger i Sandhed Mennesket en Art Retfærdighed, som det er aldeles umuligt for ham nogensinde at besidde. Lovmæssig Retfærdighed, eller Retfærdiggjørelse med Hensyn til Loven, maa være een af to Slags: — det vil sige, den maa enten bygges paa fuldkommen Lydighed eller paa Fyldestgjørelse. Dersom Loven engang er brudt, kan der ikke mere være Tale om fuldkommen Lydighed. Der er da ingen anden mulig Udvei til Retfærdiggjørelse for Loven, end ved Fyldestgjørelse. Det vil være ligesom naar man „sætter en Klud af nyt Klæde paa et gammelt Klædebon,“ Bruddet maa først læges ved Fyldestgjørelse. Efterat den første Pagt var bleven brudt, fordrede Loven ikke længer fuldkommen Lydighed; den var for bestandig bleven tilsidesat ved Overtrædelse. Fordringen gik da ud paa Udførelsen af Straffen, eller Fyldestgjørelse for Forbrydelsen. Christus fyldestgjorde for den, ikke ved at holde de moralske Bud, men ved „at give sit Liv til en Igjenløsning for Mange.“

Der er en dobbelt Retfærdighed eller Retfærdiggjørelse: den første eller oprindelige og den sidste. Den førstnævnte bestaaer i fuldkommen Lydighed mod Loven; den sidste i Fyldestgjørelse for Lovens Overtrædelse. Retfærdiggjørelse i den første Forstand hviler paa den Kjendsgjerning, at vi kunne ikke blive beskyldte for at have overtraadt Buddene. Retfærdiggjørelse i den sidste Forstand hviler paa den Kjendsgjerning, at skjøndt Loven er bleven brudt, er der dog

bleven gjort Fyldestgjørelse. Ingen kan retfærdiggjøres ved den samme Lov og med Hensyn til de samme Handlinger, paa begge disse Maader samtidigt; thi naar Loven er bleven holdt, kan Fyldestgjørelse ikke finde Sted. Den i Evangeliet fremstillede Retfærdiggjørelse maa nu være den ene eller den anden af disse to Arter. Dersom vi ere retfærdiggjorte ved fuldkommen Lydighed, saa kunne vi ikke indrømme noget Lovbrud, og følgelig kunne vi hverken beraabe os paa Fyldestgjørelse eller ønske Tilgivelse. Dersom vi beraabe os paa Fyldestgjørelse eller bede om Tilgivelse, saa tilstaae vi derved vor Brøde, og gjør Affald paa Retfærdiggjørelse paa Grund af fuldkommen Lydighed.

Fremdeles: Retfærdiggjørelsen kan ikke være ved Christi personlige Lydighed; thi Loven befalede ikke, at en Anden skulde være lydig for os, men fordrede vor egen Lydighed; men om vi end kunne indrømme, at vi fuldkommen havde holdt Loven i Christus, saa kunde vi dog ikke retfærdiggjøres paa Grund af fuldkommen Lydighed; thi vi have alligevel syndet i os selv, og for denne Synd vilde Loven endnu have sine Fordringer paa os.

Angaaende den nærværende Gjenstand ville vi anføre Følgende af en skarpsindig Forfatter: „Dersom vore Synder ere blevne affsonede ved Lydigheden i Christi Liv, saa er der enten bleven gjort en fuldkommen Affsoning for dem alle, eller en ufuldkommen for nogle af dem. Det Første kan ikke forsvares, thi deraf vilde følge, at Christus var død forgjæves; thi da han døde for at affsone vore Synder, saa vilde han ikke have anseet det nødvendigt, at gjøre et saadant Forsoningsoffer for dem, dersom de allerede vare blevne affsonede ved Lydigheden i hans Liv. Og det Sidste kan ikke opretholdes, fordi Christus har viist fuldkommen Lydighed imod Guds Lov; thi dersom han har udført den for at affsone vore Synder, maa han nødvendigviis, ved denne Lydighed, have affsonet dem alle fuldkommen." — (Piscator.)

Men lader os høre hvad Apostelen Paulus siger om denne Gjenstand. Gal. 2, 21. „Thi erholdes Retfærdighed ved Loven, da er jo Christi Død forgjæves." Hele denne Retfærdiggjørelsesmaade ved Christi active Lydighed, fører med Nødvendighed til den frygtelige Consequents, som Apostelen her fremstiller. Den tilsteder ikke nogensomhelst passende Grund for Christi Død. Apostelen beviser, at Retfærdiggjørelse ved Loven gjør Christi Død intetsigende. Og hvad — maae vi spørge — er denne Retfærdiggjørelsesmaade ved Tilregnelsen af Christi active Lydighed, andet end Retfærdiggjørelse

ved Loven? Og selv om vi indrømme og antage, at den af Frelseren holdte Morallov var forskjellig fra den Lov, som Apostelen taler om, naar han forkaster Retfærdiggjørelsen ved Lov, saa vil Beviset kun blive desto strengere for det Antagne; thi dersom Retfærdiggjørelsen ved Mose Lov gjør Christi Død unødvendig, hvor meget mere maa da ikke Retfærdiggjørelsen ved den høiere Lov, som Frelseren holdt, gjøre Christi Død unødvendig? Beviset er klart og simpelt; dersom vi fuldstændigt ere retfærdiggjorte ved Christi active moralske Lydighed, saa behøve vi ikke Mere.

Fremdeles: Denne Retfærdiggjørelsesmaade sammenblander de tvende Pagter, og gjør Naadespagten, i enhver Enkelthed, til det Samme som Gjerningspagten; eller, med andre Ord, den benægter, at der er saadan en Ting som Naadespagten, og stiller Mennesket under den samme Lov og fordrer den samme Retfærdiggjørelsesmaade før Faldet og under Evangeliet.

Af de Argumenter, som vi i Korthed have fremstillet, troe vi det klart, at en falden Synder aldrig kan retfærdiggjøres ved Tilregnelsen af Christi active Lydighed. Denne antinomianske Retfærdiggjørelsesmaade maa forkastes som uskriftmæssig og absurd; og vi maae see os om til andre Sider efter den Frikjendelse for Guds Aasyn, fra vor Synd og Skyld, som alene kan gjøre os skikkede til Nydelsen af Salighed. De forskjellige andre Retfærdiggjørelsesmaader, som vi allerede have nævnet, maae vi gjemme til en følgende Forelæsning. En Gjenstand af saamegen Vigtighed skulle vi stræbe at undersøge med Flid og Omhu, idet vi paa samme Tid forlade os paa Skriftens Lærdomme og paakalde Aandens Oplysning.

Spørgsmaal til treogtyvende Forelæsning.

1. Have Jordens Nationer i Almindelighed aabenbaret nogen Bekymring med Hensyn til deres Befrielse fra Synd og Livets Elendigheder?
2. Hvorledes er dette fremlysende?
3. Hvad har været Udfaldet eller Følgen af deres Plan eller Fremstilling?
4. Hvilken stor Fornødenhed udfylder eller afhjælper Aabenbaringen?
5. Hvorledes udvikles Retfærdiggjørelsens Etymologie.
6. Paa hvilke tre forskjellige Maader kan et Menneske retfærdiggjøres i borgerlig Forstand?
7. Hvorfor kan Ingen, i skriftmæssig Forstand, retfærdiggjøres paa den første eller anden Maade?
8. Hvad betyder Retfærdiggjørelse ifølge Watsons Definition?
9. Hvilken Definition gives deraf i Methodist-Kirkens Lære og Disciplin?
10. Hvad indbefattes i Retfærdiggjørelse ifølge Skriften?
11. Hvorledes vises dette?
12. Hvorledes vises det, at Retfærdiggjørelse ikke indbefatter Lovens Afskaffelse?
13. Hvorledes er det indlysende, at Retfærdiggjørelsen er personlig?
14. Hvorledes er det indlysende, at Ret-

færdiggjørelse er en virkelig forbigangen Kjendelse?
15. Hvorledes stemmer dette overeens med Forestillingen om evig Retfærdiggjørelse?
16. Gjør Retfærdiggjørelsen os virkelig retfærdige?
17. Hvorledes distingveres den fra Gjenfødelse og Helliggjørelse?
18. Hvilke fem forskjellige Retfærdiggjørelsesmaader ere blevne fremstillede?
19. Hvilken af dem indeholder Sandheden?
20. Hvilket er det første Beviis mod Retfærdiggjørelse ved Tilregnelse af Christi active Lydighed?
21. Hvilket er det andet Beviis?
22. Hvorledes oplyses Beviset?
23. Hvilket er det tredie Beviis?
24. Hvorledes oplyses det?
25. Hvilket er det fjerde Beviis, og hvorledes oplyses det?
26. Hvorledes viser det sig, at denne Retfærdiggjørelsesmaade sammenblander de to Pagter?
27. Hvilke have forsvaret denne Retfærdiggjørelsesmaade?
28. Have de ganske forkastet Troen?
29. Hvilke to Arter af Retfærdighed beskrives?
30. Hvorledes viser det sig, at de ikke kunne bestaae ved Siden af hinanden?
31. Hvorledes viser det sig, at intet Menneske kan retfærdiggjøres ved den første?

Fireogtyvende Forelæsning.

Retfærdiggjørelse.

I den foregaaende Forelæsning kom vi saavidt i Undersøgelsen om de forskjellige Retfærdiggjørelsesmaader, som ere blevne forsvarede, at vi prøvede, og, som vi troe, viste Absurditeten af den Retfærdiggjørelsesmaade, som lærer Retfærdiggjørelse ved Tilregnelsen af Christi active Lydighed.

II. Den Retfærdiggjørelsesmaade, som dernæst skal prøves, er den, som siger, at Retfærdiggjørelsen skeer ved Tilregnelsen af Christi active og passive Lydighed tilsammen.

Dette er den Retfærdiggjørelsesmaade, som forsvares af Calvin selv, og Hovedmassen af dem, der senere betegnes som Calvinister, have i dette Stykke fulgt hans Fodspor. Den Classe af Calvinister, der udmærkes ved Navnet Høi-Calvinister, saavelsom de, der kaldes Antinomianere, have imidlertid kraftigt stridt for Retfærdiggjørelsesmaaden ved Tilregnelsen af Christi personlige Retfærdighed, som vi allerede have betragtet. Calvins Retfærdiggjørelsesmaade, som vi nu agte at undersøge, adskiller sig fra den antinomianske, som blev fremstillet i den foregaaende Forelæsning, blot i et eneste Punct; — det vil sige, den sammenblander Christi passive og active Retfærdighed,

uden at gjøre nogensomhelst Forskjel mellem dem, og fremstiller denne Christi personlige Lydighed, baade den active og passive, som tilregnet Synderen i en saadan Forstand, at den bliver betragtet som hans, saaledes at han derved bliver retfærdig i Christus.

Nogle dygtige arminianske Theologer, saadanne som Wesley, og endog Arminius selv, skjøndt de ikke kunde lide de Udtryk, som bruges af de Calvinister, der have forsvaret denne Retfærdiggjørelsesmaade, have dog, for Fredens Skyld, været villige til at tilstaae, at Udtrykkene „Christi tilregnede Retfærdighed" kunde bruges i en saadan Forstand, at den var antagelig. Men naar de ere gaaede over til at forklare og bestemme den Forstand, hvori de kunde bruge disse Ord, saa har der viist sig at være en saa vigtig og betydelig Forskjel paa deres og Calvinisternes Opfattelse af Gjenstanden, at de Sidste kunde ikke være villige til at antage de Førstes Indskrænkninger og Bestemmelser.

For at vi klart og tydeligt kunne see det virkelige Differentspunct i denne Sag, ville vi fremstille denne Calvins Anskuelse med hans egne Ord, saaledes som den uddrages af den tredie Bog af hans „Institutions:" — „Vi forklare simpelthen Retfærdiggjørelsen som en Antagelsesact, hvorved Gud optager os igjen i sin Naade, og betragter os som retfærdige Personer, og vi sige, at den bestaaer i Syndernes Forladelse og Tilregnelsen af Christi Retfærdighed. Den maa sikkert være blottet for egen Retfærdighed, som søger den udenfor sig selv. Dette læres paa den tydeligste Maade af Apostelen, naar han siger: Thi den, som ikke vidste af Synd, haver han (Gud) gjort til Synd for os, paa det vi i ham skulle vorde retfærdige for Gud. 2 Cor. 5, 21. Vi see altsaa, at vor Retfærdighed ikke er i os selv, men i Christus. Ligesom ved det ene Menneskes Ugudelighed de Mange ere blevne Syndere, saa skulle og de Mange vorde retfærdige ved den Enes Lydighed. Hvad er det, at sætte vor Retfærdighed i Christi Lydighed andet end at paastaae, at vi regnes eller ansees for retfærdige alene fordi hans Lydighed antages for os som om det var vor egen."

Af disse Calvins Ord vil det sees, at han holder paa Tilregnelsen i den Forstand, at Christi Retfærdighed formelig betragtes som vor egen. Den eneste Forskjel, som er til at see, paa denne og den allerede gjendrevne Anskuelse, er, at Calvin gjør ingen Forskjel imellem Christi active og passive Retfærdighed.

Vi ville nu fremstille nogle faa Citater af de fremragende Arminianere, om denne Gjenstand, for at vi kunne see, hvori de adskille sig

fra Calvin. I en Tale over disse Ord: „Herren er vor Retfærdighed,“ bruger Wesley følgende Ord: „Men naar er denne Retfærdighed tilregnet? Naar de troe. I den samme Stund er Christi Retfærdighed deres. Den tilregnes Enhver, som troer, saasnart som han troer. Men i hvilken Forstand tilregnes denne Retfærdighed de Troende? I denne Forstand: alle Troende faae Tilgivelse og antages, ikke paa Grund af nogen Ting i dem selv, eller paa Grund af Noget, som var, eller nogensinde kan blive gjort og lidt af dem. Men maaskee Somme ville paastaae, at Tro tilregnes os som Retfærdighed. Apostelen Paulus bekræfter dette; derfor bekræfter jeg det tillige. Tro regnes enhver Troende til Retfærdighed; men dette er just det Samme, som tidligere er bleven sagt; thi ved dette Udtryk mener jeg hverken mere eller mindre end at vi retfærdiggjøres ved Troen ikke ved Gjerninger, eller at Enhver som troer, faaer Tilgivelse, og modtages alene paa Grund af det, som Christus har gjort og lidt.“

Med Hensyn til denne Tale bemærker Watson rigtigt, at den var en fredelig Tale som viser, hvor meget han var villig til at nærme sig dem, som hyldede Calvins Lære om denne Gjenstand. Men vi troe dog, at Differentspunctet er haandgribeligt. Calvin lærer Tilregnelse i streng og egentlig Forstand, saa at Christi Lydighed antages for os, som om det var vor egen; hvorimod Wesley lærer Tilregnelse i en accommoderet eller tillempet Forstand. Han troer, at Christi Retfærdighed tilregnes os i sine Virkninger — det vil sige, i sine Fortjenester; vi retfærdiggjøres ved Troen paa Christi Fortjenester eller med andre Ord, vi retfærdiggjøres, „faae Tilgivelse og antages formedelst det, som Christus har gjort og lidt for os.“ Det gaaer ikke videre end dette: — at Christi fortjenstfulde Offer er den Grund, hvorfor Gud tilgiver Synderen naar han troer.

Den Forstand, hvori Arminianerne betragte denne Gjenstand, udtrykkes meget klart af Goodwin saaledes: — „Dersom vi tage disse Ord om Tilregnelsen af Christi Retfærdighed uegentlig, saa kan Meningen ikke blive anden end denne. Gud retfærdiggjør en Troende for Christi Retfærdigheds Skyld, og ikke formedelst sin egen Retfærdighed. En saadan Tilregnelse af Christi Retfærdighed som denne, nægtes paa ingen Maade eller drages i Tvivl.“ — (On Justification.)

„Mellem disse Meninger om Tilregnelsen af Christi Retfærdighed, vil der (som Watson bemærker), sees at være en aabenbar Forskjel, hvilken Forskjel fremgaaer af de forskjellige Betydninger, hvori Udtrykket Tilregnelse tages. Den Sidste tager det i Betydning

af at tilregne eller overføre paa den Troende Velgjerninger af Christi Retfærdighed, den anden derimod tager det i den Betydning, at regne eller betragte Christi Retfærdighed som vor; det vil sige, hvad han gjorde og leed, betragtes som gjort og lidt af os."

Da vi troe, at den calvinistiske Anskuelse om denne Gjenstand nu er bleven tilstrækkelig klar, og tilstrækkelig adskilt fra den arminianske Anskuelse, ville vi stræbe i Korthed at undersøge dens Paastande i Skriftens og Fornuftens Lys. Ved en nøiere Undersøgelse vil det findes, at de fleste Beviser, der ere blevne fremstillede imod det første Tilregnelsesbegreb, ere, med en ubetydelig Forandring, ogsaa anvendelige paa denne Tilregnelsesmaade.

1. **Dette Tilregnelsesbegreb, hvormed Christi active og passive Retfærdighed sammenblandes, synes at confundere de to Arter af Retfærdighed paa en Maade, som ikke kan bestaae med Skriftens Lære om denne Gjenstand, eller at tillægge os en Retfærdighed, som ikke passer for vor Tilstand.**

Vi vide det er bleven antaget af de bedste arminianske Skribenter, at Christi active og passive Retfærdighed ikke adskilles i Skriften, og at vi ikke bør adskille dem. Alt dette tilstaae vi; men der er visselig en Forskjel paa, at sammenblande eller forene dem saaledes, at hver af dem bevares og fastholdes i deres virkelige og forskjellige Natur, eller at sammenblande eller forene dem saa ganske, at man confunderer dem med hinanden og tilintetgjør al Forskjellighed i deres Natur. Den første Betydning antage Arminianerne, den sidste indbefattes i den calvinistiske Tilregnelsesmaade. Da denne Fremstillingsmaade lærer, at vi retfærdiggjøres ved ham, at Christi active og passive Retfærdighed tilregnes os som vor egen, saa maa det indbefatte, enten, 1. at vi derved ere blevne udrustede med en activ og passiv Retfærdiggjørelse; det vil sige, at Christus baade holdt Moralloven og leed for os, istedetfor at vi skulde holde den og lide Straffen for at have brudt den; eller, 2. det maa indbefatte, at Christi active og passive Retfærdighed tages som en Heelhed, og udgjør, i den samme udeelte Forstand, den Fyldestgjørelse til Retfærdigheden, ved hvis Tilregnelse vi have faaet Tilgivelse, eller ere retfærdiggjorte. Dersom det Første er Meningen, saa skjænker eller tillægger det os en Retfærdighed, som ikke passer for vor Tilstand; dersom det Sidste er den rette Forklaring, saa sammenblandes Christi active og passive Retfærdighed paa en Maade, som ikke kan forenes med Skriftens Lære om denne Gjenstand. Med Hensyn til den første Fortolkning ville vi bemærke,

at det at sige, at Christus holdt Moralloven i vort Sted, og tillige leed i vort Sted Straffen for dens Overtrædelse, indbefatter, at det fordredes af os, at holde Loven fuldstændig og derpaa desuden ogsaa at lide Straffen for Overtrædelsen deraf, hvilket er absurd. Det kunde ikke fordres af os at gjøre begge Dele. Det var saa langt fra, at Loven fordrede baade fuldkommen Lydighed og Lidelse tillige, at den alene kunde paalægge Lidelse, naar vi ikke præsterede fuldkommen Lydighed. Da vi derfor ikke kunde behøve en Retfærdiggjørelse, som omfattede begge disse Grene, saa følger deraf, at dersom Christus udvirkede for os en Retfærdighed af denne dobbelte Art, saa var den ikke passende for vor Tilstand. Fremdeles: om vi antog, at vi kunde behøve en Retfærdiggjørelse af denne Art, saa indeholder dog Christi moralske Virksomhed, som vi saae i Undersøgelsen af den tidligere Tilregnelses Theori, i nogle Henseender for Meget og i andre Henseender for Lidet for at kunne passe for vore Nødvendigheder.

Med Hensyn til den sidste Fortolkning ville vi bemærke, at det at at antage at Christi active og passive Retfærdighed skulle sammenfattes som en Heelhed, udgjørende, i den samme udeelte Forstand, den Fyldestgjørelse til Retfærdigheden, ved hvis Tilregnelse, som om den var vor egen, vi have faaet Tilgivelse, — vilde saaledes sammenblande Christi moralske og personlige Handlinger med hans egne Lidelser, at al Forskjel derved blev tilintetgjort, hvilket strider imod Skriften. Thi, uagtet det er sandt, at Christi active og passive Retfærdighed begge ere forenede, og begge væsentlig udgjøre Fyldestgjørelsen, i Betragtning af hvilken vi kunne faae Tilgivelse, saa ere de dog ikke væsentlige akkurat i den samme Forstand. Christi Lidelser vare directe væsentlige, som fyldestgjørende Retfærdighedens Fordringer ved at udstaae det, som blev antaget istedetfor den specielt forkyndte Straf; Christi active Lydighed var derimod indirecte væsentlig, som givende den lidende Person Fuldkommenhed og Værdighed, at hans Lidelser derved maatte have en fyldestgjørende Kraft. Derfor var Christi moralske Lydighed, egentlig talt, kun væsentlig i at gjøre Retfærdigheden Fyldest, da det var nødvendigt, at det lidende Væsen eller Person skulde være i Besiddelse af enhver Fuldkommenhed for at gjøre hans Lidelser gyldige. Christi Guddom var just ligesaa væsentlig, og væsentlig i den samme Forstand, som hans active Lydighed, i at gjøre Loven og Retfærdigheden en tilsvarende Fyldest; eller vil maaskee Nogen sige, at vor velsignede Herres guddommelige Natur blev tilregnet os som vor egen, eller at Gud betragtede os som væsentlig værende i Besiddelse af Guddommens uendelige Egenskaber? Og dog

er det aldeles klart, at Christi Guddom og hans moralske Lydighed staae i det samme Forhold til hans Forsoning. De give „Lydigheden indtil Døden," som fyldestgjorde for Synden, Værdighed og Gyldighed; men de udgjorde ikke nogen Deel af den af Retfærdigheden paalagte Straf. I Skriften siges Christus intetsteds at have besiddet sand Guddom eller at have adlydt den moralske Lov „for os" eller i vort Sted. Sandheden er, han besad Guddommelighed, og adlød Moralloven for sig selv; dette var væsentligt for hans Charakteer som Midler; men han leed „for os;" og at sige, at Christi moralske Lydighed skal tilregnes os som vor egen, og at den, i samme Forstand, som hans Lidelser, udgjør den Fyldestgjørelse til Retfærdigheden, i Betragtning af hvilken vi faae Tilgivelse, er en Sammenblanding af Christi active og passive Lydighed, som indeholdes i den calvinistiske Fremstilling, og som Skriften ikke giver Medhold.

2. Denne Tilregnelsesmaade indeholder den samme absurde Opdigtelse, som den, der indeholdes i en af de foregaaede Tilregnelsesmaader; det vil sige, at det alvise og uendelige Væsen skulde betragte en Andens Handlinger og Lidelser formelt og de facto som vore egne. Alt hvad der blev sagt om denne Gjenstand med Hensyn til den antinomianske Fremstilling, kan med lige Kraft anvendes paa Calvins Theori; derfor tilføie vi ikke Mere her om dette Punct.

3. Endelig maae vi bemærke, at denne Tilregnelsesmaade, ligesaavel som den forrige, er fuldkommen vilkaarlig; da der ikke er noget Skriftsted, som, rigtigt fortolket, giver den det mindste Medhold. Skjøndt vi have indrømmet, at Udtrykket „Christi tilregnede Retfærdighed," kunde, naar det fortolkes rigtigt, bruges i god Forstand, saa kunde det dog være Umagen værd, her ligefrem at udtale, at der i Skriften ikke findes nogen Autoritet enten for dette Udtryk, eller for den calvinistiske Fortolkning af Gjenstanden; og derfor vilde det være bedst, at forkaste begge. I de Skriftsteder, man hovedsagelig har støttet sig paa, som indeholdende det calvinistiske Tilregnelsesbegreb, bruges saadanne Udtryk, som „at tilregne" eller „tilregnet," „Guds Retfærdighed," „iførte Frelsens eller Salighedens Klæder," „Retfærdighedens Kappe," „hvidt Liin," „de Helliges Retfærdighed," „iføre Christum" o. s. v. Men i ethvert Fald vil en rigtig Fortolkning af Texten, i Overeensstemmelse med Sammenhængen, vise, at der ikke læres Noget, som ligner Tilregnelsen af Christi Retfærdighed, som om den var vor egen, til vor Retfærdiggjørelse.

Og (1) bemærke vi da, med Hensyn til „at tilregne" og „Tilregnelse," at disse Udtryk aldrig bruges i Betydning af, at tilregne En, som hans eget, hvad der besiddes eller gjøres af en Anden. Men disse Ord bruges tvertimod altid om Noget, som besiddes eller udføres af den Person, hvem der tilregnes Noget. Saaledes siges der: „Abraham troede Gud, og det (Abrahams Tro) blev regnet ham til Retfærdighed." Fremdeles: „Den derimod, som ikke har Gjerninger, men troer paa ham, som retfærdiggjør Synderen, regnes hans Tro til Retfærdighed." Det vil sige, hans egen Tro, og ikke en Andens Tro.

(2). Naar en Ting siges simpelthen at være tilregnet, saasom Synd, Daarskab, ogsaa Retfærdighed, saa maa Talemaaden ikke tages om en blot Handling eller Udførelse af Noget, som om det for Exempel at tilregne et Menneske Synd havde den Betydning, at ansee, at det Menneske, hvem Synden tilregnes, har begaaet en syndig Handling, eller som om det, at tilregne En en Daarskab, var simpelthen at beskylde det Menneske for, at han havde gjort en Dumhed; men naar det anvendes paa Ting, som ere onde, og tillægges Personer, der have Magt over dem, hvem Noget tilregnes, saa betyder det at lægge Skylden for det, som tilregnes, paa den Persons Hoved, hvem Noget tilregnes, i den Hensigt, at paalægge ham en passende Straf derfor. Saaledes er det, at tilregne Synd, ifølge Skriftens Sprogbrug, det Samme som at lægge Syndens Skyld paa et Menneske med det Forsæt at straffe ham derfor." — (Goodwin on Justification.)

Saaledes da Simei (2 Sam. 19, 19.) bad David, „ikke at tilregne sig den Misgjerning," saa er hans Mening dermed, at bede om Fritagelse for den Straf, som hans Misgjerning fortjente; og naar Apostelen siger, „Synd tilregnes ikke hvor der ikke er Lov," saa mener han ikke, at Synd ikke er Synd hvorsomhelst den existerer, thi det vilde ligefrem være en Modsigelse; men kun, at Synd ikke tilregnes saaledes, at dens Straf paalægges Synderen.

(3.) Paa de Steder, som henvise til „Guds Retfærdighed" o. s. v., som staaende i Forbindelse med Retfærdiggjørelsen, sigtes der ikke til Christi active og passive Retfærdighed, men til den Maade, hvorpaa Gud retfærdiggjør Synderen under Evangeliet; dette fremlyser af følgende Ord. Rom. 10, 3, 4. „Thi da de ikke kjende Guds Retfærdighed, og tragte efter at oprette en egen Retfærdighed, underkaste de sig ikke den Guds Retfærdighed. Thi Christus er Lovens Ende, til Retfærdighed for hver den, som troer." Og

Rom. 3, 21—22. „Men nu er Guds Retfærdighed, om hvilken der er vidnet ved Loven og Propheterne, aabenbaret, uden Loven; nemlig Guds Retfærdighed ved Jesu Christi Tro, til Alle og over Alle, som troe; thi der er ikke Forskjel." Her er det unægteligt, at den „Guds Retfærdighed," som omtales, er den Maade, hvorpaa Gud retfærdiggjør Syndere under Evangeliet ved Troen paa Christus.

(4.) Paa de Steder, som henvise til „Retfærdighedens Klædebon," „at iføre Christum" o. s. v., er det ganske klart af Sammenhængen, at de tage Hensyn enten til timelige Velsignelser, tilvant Hellighed, eller til de Helliges tilkommende Belønning, og i intet Tilfælde gives der det ringeste Beviis for, at der tages Hensyn til Christi Lydighed, tilregnet de Hellige som deres egen.

Der kunde endnu nævnes flere Steder, som ere blevne citerede af Calvinisterne for at understøtte deres Yndlingslære om Tilregnelsen; men vi have fremstillet de Steder, som synes at være de vigtigste, med Undtagelse af eet, som vi have gjemt tilsidst, da det er deres særskilte Yndlingssted med Hensyn til dette Punct. Det er Rom. 5, 19. „Thi ligesom ved det ene Menneskes Ulydighed de Mange ere blevne Syndere, saa skulle og de Mange vorde retfærdige ved den Enes Lydighed." Her har man sagt, at Christi Lydighed tilregnes de Troende i samme Forstand som Adams Ulydighed tilregnes hans Efterkommere, og idet Calvinisterne have antaget, at Adams Synd tilregnes hans Efterkommere, saaledes, at den formelt betragtes som deres egen, have de samlet sig omkring dette Sted som et slaaende Beviis for deres Tilregnelsesbegreb. Herpaa skulle vi svare med den lærde Goodwins Ord:

„For at komme tilbage til, at Adams Synd tilregnes hans Efterkommere, saa svarer jeg, at hvad enten man siger, at Christi Retfærdighed tilregnes hans Efterkommere, (som troe) eller at Adams Synd tilregnes hans Efterkommere, saa ere begge Udtryk idetmindste ukjendte i Skriften. Der er hverken Ord eller Stavelse, hverken et Bogstav eller en Tøddel af noget Saadant at finde der. Men at dens Tro, som troer, tilregnes ham til Retfærdighed, ere Ord, som Skriften bruger. Men, for det Andet, da jeg ikke ønsker at gjøre nogen Indsigelse imod Ord, mere end Nødvendigheden tvinger mig til, tilstaaer jeg, at der ere Udtryk i Skriften baade angaaende Meddelelsen af Adams Synd til hans Efterkommere, og af Christi Retfærdighed til dem, som troe, som rigtigt nok støtter Udtrykket Tilregnelse, naar det forstaaes rigtigt, og overeensstemmende med dets Brug i Skriften ved andre Leiligheder. Men saaledes som det alminde-

lig tages og forstaaes af Mange, foraarsager det stor Vildfarelse og Misforstaaelse. Hvad Adams Synd eller Ulydighed angaaer, saa siges der: „Mange ere blevne Syndere ved den“ og ligeledes siges der paa samme Sted, at „Mange skulle vorde retfærdige ved Christi Lydighed.“ Dersom nu deres Mening, naar de sige, at Adams Synd tilregnes Alle til Fordømmelse, er den samme som Apostelens, naar han siger, „at ved den Enes Ulydighed Mange bleve gjorte til Syndere,“ saa er det ikke urigtigt; men det er klart af det som Mange sige, at Apostelen og de ere ikke af samme Mening, angaaende Tilregnelsen eller Meddelelsen af Adams Synd til hans Efterkommere; men at de afvige meget fra hinanden, saavel i Mening som i Ord. Dersom deres Mening, naar de sige, at Adams Synd tilregnes Alle til Fordømmelse, er den: at Adams Syndeskyld lægges paa alle hans Efterkommere, eller at Straffen for Adams Synd kommer i Overflod fra hans Person over alle hans Efterkommere, hvilken Straf for Størstedelen ligger i den oprindelige Besmittelse, hvori de alle ere undfangne og fødte, og hvorved de virkelig ere blevne Syndere for Gud; dersom dette er Meningen af Udtrykket Tilregnelse, naar det anvendes paa Adams Synd, saa lade vi det gaae. Men dersom Meningen er, at den syndefulde Handling, hvorved Adam overtraadte Loven, da han aad den forbudne Frugt, bogstaveligt og formelt tilregnes hans Efterkommere, saa at alle hans Efterkommere ved denne Tilregnelse formelt ere gjorte Syndere, saa er dette en Tilregnelse, som Skriften aldrig vil retfærdiggjøre.“ (Treatice on Justification.)

Saaledes, paa samme Maade, tilregnes Christi Retfærdighed eller Lydighed os, ikke ved at betragte dem bogstaveligt og formelt som vor, men ved at tilstede os at deeltage i dens Fortjenester, Velsignelser og Privilegier. Af det, som nu er bleven sagt, troe vi det vil være klart, at den calvinistiske Fremstilling af Retfærdiggjørelsen ved Tilregnelsen af Christi active og passive Lydighed som vor egen, maa opgives som uforenelig med Skriften. Og da vi have seet, at hverken selve denne Lære, eller de derved anvendte Udtryk, sanctioneres af Bibelen; og da de sidste ere udsatte for Misbrug, idet de saa let ubemærket gaae over i Antinomianismens Absurditet, saa bør de paa engang og for stedse opgives og forkastes.

III. **Den tredie Retfærdiggjørelsesmaade, som vi foresatte os at undersøge, er den, som lærer, at Retfærdiggjørelsen er ved Gjerningerne alene.**

Retfærdiggjørelsen ved Gjerninger alene kan forstaaes paa flere forskjellige Maader.

1. Det kan betyde Retfærdiggjørelse ved fuldkommen Lydighed mod Guds oprindelige Lov. Som vi allerede have viist, er denne Retfærdiggjørelse aldeles umulig for en falden Synder. Da den Betingelse, som fordres i den første Pagt er: „Gjør dette i egen Person og Du skal leve," og „forbandet er hver den, som ikke bliver ved i alle de Ting, som ere skrevne i Loven, saa at han gjør dem;" saa følger deraf, at da Apostelen erklærer, at „Alle have syndet," og „at al Verden skal være skyldig for Guds Dom," saa er det absolut umuligt at retfærdiggjøres ved de Gjerninger, som bestaae i fuldkommen Lydighed mod den første Pagt eller Guds oprindelige Lov.

2. Retfærdiggjørelse ved Gjerninger alene kan betyde en fuldkommen Overeensstemmelse med den skrevne Morallov eller den Lov, som blev given Jøderne i deres hellige Skrifter, og Hedningerne ved Indflydelsen af den Hellig Aand, som blev givet dem, for at „vise Lovens Gjerning at være skreven i deres Hjerte." Dette er væsentlig den samme Lov som den, der blev givet Adam, og er med Hensyn til dens Hovedindhold identisk med Gjerningernes Pagt, som endnu er i Kraft, ikke som Retfærdiggjørelses-Princip, men som Regel for Livet, hvorved Menneskets moralske Tilstand vurderes og bedømmes, og hvorved Størrelsen af hans Synder og Overtrædelser fremstilles for Guds Aasyn; thi — som Apostelen siger — „ved Loven kommer Syndens Erkjendelse." Med Hensyn til denne Lov var det, at Jøderne i Apostelen Pauli Dage fordrede Retfærdiggjørelse ved Gjerninger. Den store Opgave i Brevet til Romerne er at vise, at denne Retfærdiggjørelsesmaade er aldeles uudførlig. Vi behøve kun paa dette Sted at citere de Ord, hvori Apostelen fremstiller den store Slutning eller fremsætter sin Hovedsætning: — saaledes, „derfor kan intet Kjød ved Lovens Gjerninger blive retfærdiggjort for ham, thi ved Loven kommer Syndens Erkjendelse." Hos Saadanne, som ere villige til at holde sig til Inspirationens Lærdomme, maa denne ene Sætning bevirke, at de for bestandig forkaste den gamle jødiske Retfærdiggjørelsesmaade ved den moralske Lovs Gjerninger; og da vi ikke vide, at nogen agtværdig Autoritet i den christne Kirke, siden Apostlenes Dage, ligefrem har forsvaret den samme Slags Retfærdiggjørelse, kunne vi lade den fare uden at tage videre Notits deraf.

3. Retfærdiggjørelse ved Gjerninger alene kan forstaaes at indbefatte Retfærdiggjørelse ved den evangeliske Lydigheds Gjerninger under Evangeliet, eller saadanne Gjerninger, som fremgaae af Troen og udføres ved den Hellig Aands Bistand. Denne Retfærdiggjørelsesmaade har havt nogle Forsvarere til de forskjellige Tider i Kirken,

og i den nyeste Tid har den fundet en dygtig Forsvarer i Biskop Bull, hvis Anskuelser om denne Gjenstand have gjort et saadant Indtryk paa mange Christne i den engelske Kirke, at det endnu kan fornemmes. Det store Beviis for Opretholdelsen af denne Retfærdiggjørelsesmaade har man bygget paa Apostelen Jacobs Ord, hvilken, som det paastaaes, udtrykkelig lærer Retfærdiggjørelse ved Gjerninger, og man har anstrengt sig for at forene Apostelen Pauli og Apostelen Jacobs Lære, ved at anføre, at den Første, naar han nægter Muligheden af „Retfærdiggjørelse ved Gjerninger," alene tager Hensyn til den mosaiske Lovs Gjerninger; og at naar han lærer Retfærdiggjørelse „ved Tro," mener han de Gjerninger, som udspringe af Troen. Vi ville opsætte Gjendrivelsen af denne og enhver anden Retfærdiggjørelsesmaade ved Gjerninger, indtil vi komme til at undersøge Læren om Retfærdiggjørelse ved Tro alene; da Bekræftelsen af den sidste vil gjendrive den første. De kunne ikke bestaae ved Siden af hinanden.

IV. Den fjerde Retfærdiggjørelsesmaade, som vi skulle betragte, er den som lærer, at vi retfærdiggjøres ved Tro og Gjerninger i Forening.

Denne Retfærdiggjørelsesmaade har havt et respectabelt Antal Forsvarere, men de have afveget betydeligt fra hinanden indbyrdes med Hensyn til den Art Gjerninger, som i Retfærdiggjørelsen ere forenede med Troen, samt med Hensyn til den Grad af Vigtighed, som skulde tillægges enkelte Gjerninger. Dr. Macknight, maaskee en af de dygtigste Forsvarere, som denne Retfærdiggjørelsesmaade nogensinde har havt, giver en Fremstilling af denne Lære med følgende Ord: „Og visselig hører det Gud til at bestemme, hvilke Retfærdiggjørelses Betingelser eller Midler synes ham gode. Men at han virkelig har gjort Tro og Gjerninger, ikke adskilt men i Forening, til Betingelse for Retfærdiggjørelse, have baade Paulus og Jacob erklæret." Men Dr. Macknight forstod ved Retfærdiggjørelse ikke Syndstilgivelse i denne Verden, men den Frikjendelsesdom, som skal forkyndes over de Retfærdige paa Dommens Dag. Derfor er Retfærdiggjørelse, ifølge hans Mening, en Velsignelse, som intet Menneske kan erholde i dette Liv.

Andre, som have holdt paa Retfærdiggjørelse ved Tro og Gjerninger, have imidlertid antaget, at den finder Sted i dette Liv; og ikke saa Faa have tillagt særskilte Gjerninger en særegen Vigtighed, især den christelige Daabshandling. Denne er af Nogle bleven betragtet som det store sine qva non (som den nødvendige Betingelse)

for Retfærdiggjørelse. Det er sandt; de have ikke betragtet Daaben som tilstrækkelig til Retfærdiggjørelse hos en Voxen, med mindre Troen gik forud eller fulgte paa; men naar den var forenet med Tro, have de betragtet denne Indstiftelse, ikke blot som det forestrevne Middel, men ogsaa som det eneste lovmæssige Beviis for Retfærdiggjørelse. Ja, i Sandhed, man har tillagt denne Indstiftelse i denne Forbindelse saa megen Vigtighed, at man kjækt har paastaaet, at uden Daab kunde der ikke gives nogen Syndsforladelse. Naar man tager Hensyn til den Maade, hvorpaa en vis Classe af Lærde har udtrykt sig, er det vanskeligt at bestemme, om det ikke muligen vilde være mere correct at sige, at de holde paa Retfærdiggjørelse ved Gjerninger; thi de tillægge sandelig Daaben en langt større Vigtighed end de tillægge Troen, forsaavidt som de sige, at sand Tro kan existere uden Retfærdiggjørelse, men at en sand og virkelig Daab ikke kan det.

Nøie forbunden med dette Begreb er den romersk-catholske Lære om Fyldestgjørelse, Pønitents o. s. v. De troe ikke blot, at Gjerninger ere væsentlige til den fuldkomne Syndsforladelse, men de lære ogsaa, at de ere fortjenstfulde. De sammenblande Retfærdiggjørelse med Helliggjørelse, og paastaae, at vi maae være indvortes retfærdige, førend vi kunne være retfærdige i Guds Dine; og denne indvortes (iboende) Retfærdighed er, ifølge deres Mening, at udlede fra Fortjenesten ved de gode Gjerninger. Heraf deres eiendommelige Anskuelser om Pønitents, Aflad, Skjærsild o. s. v. Men den fuldstændige Gjendrivelse af alle disse forskjellige Retfærdiggjørelsesmaader ved Tro og Gjerninger i Forening, troe vi vil blive tilstrækkelig klar i Udviklingen af Retfærdiggjørelsesmaaden ved Troen alene. Vi ville imidlertid denne Gang bemærke, at Skriftens fornemste Hovedbeviis er imod dem, da vi Intet finde i den om Retfærdiggjørelse ved Tro og Gjerninger i Forening; at retfærdiggjøres „ved Tro“ og at retfærdiggjøres „ved Gjerninger“ ere begge Dele Udtryk, som bruges i Skriften; men Retfærdiggjørelse ved Tro og Gjerninger i een og samme Sætning findes ikke i den hellige Skrift. Vi antage, at denne Læres Forsvarere ikke ville paastaae, at den læres af Apostelen Paulus, og med mindre de kunne finde Noget til Forsvar for den i Jacobs Brev, kjende vi ikke noget Sted i Skriften, hvorpaa de kunne bygge et plausibelt Forsvar for deres Theorie. Men da Stedet hos Jacob vil blive specielt undersøgt i Udviklingen af Retfærdiggjørelse ved Tro alene, ville vi slutte nærværende Forelæsning med at fremstille en Hovedindvending mod alle disse Retfærdiggjørelsesmaader ved

Gjerninger, samt ved Tro og Gjerninger; og den er dette: Alle disse Maader ere enten byggede paa en fuldstændig Misforstaaelse af Retfærdiggjørelsens Natur, saaledes som den fremstilles i Skriften, eller de lide under de fleste Vanskeligheder, som ere forbundne med de allerede fremstillede Tilregnelsesmaader.

Vi have allerede viist, at i bibelsk Forstand er det at retfærdiggjøre det samme som at tilgive Synd, eller, med andre Ord, det er en Dom, hvorved Syndens fortjente Straf eftergives. Dette er en stor og fremragende Sandhed, som paa det klareste fremstilles i det Nye Testamente; og de fleste Vanskeligheder og Uovereensstemmelser i Læren om Retfærdiggjørelsen kunne tilskrives en Ringeagt for det ledende Princip; derfor skulle vi, medens vi dvæle ved denne Gjenstand, stræbe at have det for Øie. Vi troe, at de med Hensyn til dette Punct fremstillede Beviser, ere meget afgjørende; men da der neppe er en feilagtig Fremstilling af Retfærdiggjørelsen, som denne Sandhed ikke nødvendigviis maa kjæmpe med for sin egen Existents, udbede vi os her en samvittighedsfuld Opmærksomhed for Slutningen af det femte Capitel af det 2det Brev til Corinthierne. Her lære vi, at „Forligelse med Gud,“ „Ikke-Tilregnelse af Overtrædelser,“ og at „vorde retfærdig for Gud,“ ere Taalemaader, som alle bruges for at udtrykke det Samme, og som ere eensbetydende med Retfærdiggjørelse. Stedet tilsteder ingen anden fornuftig Fortolkning. Naar vi da indrømme og antage, at det at retfærdiggjøre er det Samme som at tilgive Synd, saa indvikles de omtalte Retfærdiggjørelsesmaader paa eengang i flere uopløselige Vanskeligheder.

1. Da Retfærdiggjørelse betyder Tilgivelse, saa „retfærdiggjør Gud den Ugudelige,“ som Skriften siger; thi ingen Andre kunne trænge til Tilgivelse. Derfor maae vi faae Tilgivelse inden vi blive retfærdige ved personlig Lydighed eller iboende Hellighed; vi kunne derfor ikke retfærdiggjøres ved saadanne Lydighedsgjerninger, som Ingen undtagen den Retfærdige kan udføre. Dette vilde være at fordre, at vi, for at retfærdiggjøres, skulde gjøre det, der alene kan udføres af dem, der allerede ere retfærdiggjorte, hvilket er absurd.

2. Dersom vi overhovedet retfærdiggjøres ved Gjerninger, saa maae disse Gjerninger enten indbefatte en fuldkommen Lydighed mod Guds Lov, eller de maae det ikke; hvis de gjøre det, saa kan Loven ikke fordre Mere, og vi trænge ikke til Christi Død; hvis de ikke gjøre det, saa kunne vi ikke retfærdiggjøres ved dem; thi Loven siger: „Forbandet (er) hver den, som ikke bliver ved i alle de Ting, som ere skrevne i Lovens Bog, saa at han gjør dem.“

3. Dersom vi retfærdiggjøres ved Tro og Gjerninger i Forening, saa maae disse Gjerninger udføres enten før eller efter Retfærdiggjørelsen. Dersom de udføres før Retfærdiggjørelsen, saa maae de være udførte medens vi vare vantroe; „thi Alle, som troe, retfærdiggjøres;" og dersom de ere udførte i Vantro, maae de være syndige; thi „Alt det, som ikke er af Tro, er Synd;" og hvis saa er, saa vilde deraf følge, at vi retfærdiggjøres ved Synd, hvilket er absurd. Men dersom Gjerningerne udføres efter Retfærdiggjørelsen, saa vilde deraf følge, at Virkningen gaaer forud for Aarsagen, hvilket ogsaa er absurd. Men vi opsætte den fuldstændige Gjendrivelse af disse Retfærdiggjørelsesmaader til den næste Forelæsning.

Spørgsmaal til fireogtyvende Forelæsning.

1. Hvem har forsvaret Retfærdiggjørelsen ved Tilregnelse af Christi active og passive Lydighed?
2. Hvori er denne forskjellig fra den antinomianske Anskuelse?
3. Have Arminianerne overhoved antaget Brugen af den Talemaade: „tilregnet Retfærdighed?"
4. Hvilket er det reelle Differentspunct mellem Calvinister og Arminianere i denne Sag?
5. Hvorledes viser det sig, at denne Retfærdiggjørelsesmaade enten sammenblander Christi active og passive Retfærdighed paa en uskriftmæssig Maade, eller tillægger os en Retfærdighed, som ikke passer for vor Tilstand?
6. Indbefatter denne Retfærdiggjørelsesmaade den samme absurde Opdigtelse, som den tidligere?
7. Hvorledes viser det sig, at den er aldeles vilkaarlig?
8. I hvilke tre forskjellige Betydninger kan Retfærdighed ved Gjerninger alene forstaaes?
9. Hvorledes sees det, at den første er umulig?
10. Hvem har forsvaret den anden?
11. Hvem har forsvaret den tredie?
12. Hvorledes siges Biskop Bull at forene Apostlene Paulus og Jacob?
13. Have Forsvarerne af Retfærdiggjørelse ved Tro og Gjerninger været enige indbyrdes?
14. Hvilken var Dr. Macknights eiendommelige Anskuelse?
15. I hvilken Henseende har man tillagt enkelte Gjerninger særegen Vigtighed?
16. Hvad er det Eiendommelige ved den romersk-catholske Anskuelse?
17. Hvilket er Skriftens Hovedbeviis med Hensyn til disse Planer?
18. Hvilken Hovedindvending mod dem fremstilles?
19. Hvorledes opretholdes denne Indvending?
20. Hvilket Beviis anføres med Hensyn til Skriftens Mening om Retfærdiggjørelse?
21. Hvilke tre Vanskeligheder fremstilles som forbundne med alle disse Systemer?

Femogtyvende Forelæsning.

Retfærdiggjørelse ved Troen alene.

I de foregaaende Forelæsninger have vi overveiet og søgt at gjendrive alle de forskjellige Maader, man har foreslaaet til at opnaae Retfærdiggjørelse, undtagen den sidste, nemlig, Retfærdiggjørelse ved Troen alene, hvilken vi omtalte som den i Skriften fremstillede Retfærdiggjørelsesmaade. Den nærværende Forelæsning vil derfor blive helliget Betragtningen af Retfærdiggjørelse ved Troen alene. Vi troe at de allerede fremstillede Beviser indeholde en fyldestgjørende Gjendrivelse af alle de forskjellige Retfærdiggjørelsesmaader, som vi have betragtet; men dersom det lykkes os at begrunde og stadfæste den nu foreliggende Sætning, nemlig den: at Retfærdiggjørelsen ved Tro alene er den Maade, som Skriften bifalder, saa ville nødvendigviis alle andre Retfærdiggjørelsesmaader derved være modbeviste, og burde følgelig forkastes, som to Gange gjendrevne. Dersom vi kunne udpege nogen af Skriftens Lærdomme, som indtagende en mere fremragende og vigtig Plads end nogen anden i Frelsens Plan, saa er det den Lære, som nu fremsættes for at blive stadfæstet. De store Principer, hvorpaa den er bygget og som den staaer i Forbindelse med, udstrække sig igjennem det hele Evangelie-System, saaledes at en Misforstaaelse af denne Hovedlære vil nødvendigviis forstyrre Delenes Harmonie og tilintetgjøre Symmetrien i den hele Forløsningsplan. Som om Gud havde et specielt Hensyn til denne Gjenstands Vigtighed, og som om Gud vilde vise en særegen Omsorg for at gjøre en alvorlig Vildfarelse i et saadant Livsspørgsmaal næsten umulig, finde vi denne Lære ikke blot tydeligt fremstillet i Skriften, men den gjentages atter og atter paa forskjellige Steder. De inspirerede Skribenter dvæle i Særdeleshed ved den, fremstille den fra forskjellige Synspuncter, og understøtte den med en Mangfoldighed af Beviser.

Men uagtet denne Lære støtter sig paa saa mange og saa udførlige Skriftsteder, som vi allerede have seet, er den dog en Gjenstand, hvorom der, ligefra Apostlenes Dage til den nærværende Tid, har hersket megen Uenighed. Apostelen Paulus klager over Jøderne i hans Dage, sigende „da de ikke kjende Guds Retfærdighed, og tragte efter at oprette en egen Retfærdighed, saa ere de derfor uvillige til „at underkaste sig Guds Retfærdighed,“ eller Guds Retfærdiggjørelsesplan. Saaledes har det ogsaa været lige til den nærværende Tid, at den i Skriften aabenbarede Frelsesplan, som lærer, at den ugudelige men angrende Synder erholder ufortjent Tilgivelse, blot paa Betingelse af evangelisk Tro paa Christi stedfortrædende Offer — har ikke alene havt at kjæmpe mod det menneskelige Hjertes fjendske Sindelag, men mange af de meest lærde og fromme Mænd have, til en vis Grad, misforstaaet den sande skriftmæssige Lære om Retfærdiggjørelse ved Troen. I denne saavel som i enhver anden christelig Læresætning, maa Inspirationens Underviisning være vor Veileder, og vi appellere nu til dens ufeilbare Vidnesbyrd, med den stærkeste Overbeviisning om, at vi ville finde fyldestgjørende Beviser for den foreliggende Lære.

I. Agte vi at vise, at Skriften udtrykkelig lærer Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene.

For at vi tydeligt kunne fatte Kraften i det Vidnesbyrd, hvorved vi ville stadfæste denne Sætning, ville vi først i al Korthed forklare og definere, hvorledes vi forstaae: at Retfærdiggjørelse er ved Troen alene. Og vi kunne ikke gjøre dette bedre end med Wesley's klare og kraftige Ord i hans Tale over „Retfærdiggjørelse ved Troen;“ han siger saaledes: — „Vanskeligheden ved at bifalde den Sætning, at Troen er den eneste Betingelse for Retfærdiggjørelse, maa ligge deri, at man ikke forstaaer den. Vi mene derved kun dette, at det er den eneste Ting, uden hvilken Ingen kan retfærdiggjøres; den eneste Ting, som er umiddelbart, uundgaaeligt og absolut nødvendig til Tilgivelse. Ligesom Mennesket paa den ene Side, om han end havde Alt uden Troen, ikke kan blive retfærdiggjort, saaledes kan han, paa den anden Side, om han end forudsættes at mangle alt Andet, ikke Andet end blive retfærdiggjort, dersom han har Tro. Thi sæt at en Synder, hvilkensomhelst, i fuld Følelse af sin totale Ugudelighed, af sin fuldstændige Udygtighed til at tænke, tale eller gjøre godt, og af at have absolut fortjent Helvedes Ild; sæt, siger jeg, at denne Synder, hjælpeløs og haabløs, forlader sig fuldkommen paa Guds Barmhjertighed i Christo, hvilket han imidlertid ikke

kan gjøre undtagen ved Guds Naade, hvo kan saa tvivle om, at han i samme Øieblik faaer Tilgivelse? Hvo vil paastaae, at der er noget Mere, som ueftergivelig fordres førend denne Synder kan blive retfærdiggjort?

Vi gaae nu over til Beviset.

1. Den første Classe af Steder, som vi støtte os paa, omfatter saadanne Sætninger, hvori Troen ligefrem og udtrykkelig fremstilles som Betingelse for og Middel til Retfærdiggjørelse.

I Ap. Gjer. 13, 39. læse vi: „og fra Alt, hvorfra I ikke kunne vorde retfærdiggjorte ved Mose Lov, retfærdiggjøres ved ham Enhver, som troer." Her forjættes Retfærdiggjørelse „Enhver som troer," hvilket tydeligt indbefatter (dersom Ingen kan blive retfærdiggjort uden Tro, som Alle ville indrømme), at Tro fremstilles som Betingelsen.

I Brevet til Romerne afhandler Apostelen Paulus udtrykkelig Retfærdiggjørelsen. Af denne mesterlige Udvikling ville vi nedenfor fremhæve nogle Steder. Rom. 3, 26. 28. 30. „For at vise sin Retfærdighed paa nærværende Tid, at han maa være retfærdig, og gjøre dem retfærdig, som er af Jesu Tro." „Derfor slutte vi, at Mennesket bliver retfærdiggjort ved Troen, uden Lovens Gjerninger." „Efterdi der er en Gud, som vil retfærdiggjøre de omskaarne ved Troen, og de uomskaarne formedelst Troen." Rom. 5, 1. 2. „Altsaa, retfærdiggjorte ved Troen have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum, ved hvem vi ogsaa have Adgang formedelst Troen til den Naade, hvori vi staae, og vi rose os af Haab om Herlighed hos Gud." Gal. 3, 8. 9. „Men da Skriften forudsaae, at Gud vilde retfærdiggjøre Hedningerne ved Troen, forjættede den Abraham forud: i Dig skulle alle Folkeslag velsignes. Saa at de, som holde sig til Troen, blive velsignede med den troende Abraham." Gal. 3, 22—24. „Men Skriften haver indesluttet Alt under Synd, at Forjættelsen ved Jesu Christi Tro skulde blive givet dem, som troe. Men førend Troen kom, bevogtedes vi, indesluttede under Loven, til den Tro, som skulde aabenbares; saa at Loven er vorden vor Tugtemester til Christus, for at vi skulde blive retfærdiggjorte af Troen." Paa alle disse Steder har Apostelen Paulus paa det tydeligste og udførligste udtalt, at Retfærdiggjørelsen er ved Troen. Man maa huske paa, at i Brevene til Romerne og Galaterne, af hvilke disse Steder ere citerede, afhandles udtrykkelig Læren om Retfærdiggjørelsen; og er det da

ikke en uigjendrivelig Slutning, at Troen fremstilles som Retfærdiggjørelsens Betingelse? Dersom Apostelen ikke havde til Hensigt, at meddele denne Idee, saa vare hans Udtryk i Sandhed vel skikkede til at mislede. Havde han meent, at Retfærdiggjørelsen var enten ved Gjerninger eller ved Tro og Gjerninger i Forening, hvorfor udtrykte han det da ikke saaledes? Det Beviis, som hentes fra denne Classe af Steder, hvoraf der kunde anføres mange flere, troe vi maa være fyldestgjørende for Saadanne, som ere tilbøielige til at holde sig til Inspirationens klare Udsagn.

2. Vort andet Beviis er bygget paa saadanne Steder, som fremstille det, der aabenbart er synonymt eller eensbetydende med Retfærdiggjørelse, som værende ved Troen.

Det vil være let at forstaae, at dette i det Væsentlige er det samme Beviis, som det foregaaende; den eneste Forskjel er, at i dette Beviis bruges ikke Udtrykket Retfærdiggjørelse; men dersom de Udtryk, der bruges, have den samme Vigtighed, saa er Beviset ligesaa afgjørende.

De Udtryk, som der henvises til, som eensbetydende med Retfærdiggjørelse, ere følgende: — „Retfærdighed," „Guds Retfærdighed," „Syndsforladelse," „at regne til Retfærdighed," „Tilregnelse af Retfærdighed," „ikke at tilregne Synderne," „Befrielse fra Fordømmelse" o. s. v.

At disse Udtryk i Skriften ere eensbetydende med Retfærdiggjørelse, og stedse indbefatte den samme Velsignelse, er allerede bleven viist, og vi troe, at Stederne selv, som vi skulle anføre, bære med sig et saadant Beviis derfor, at al videre Beviisførelse for Øieblikket vilde være unødvendig. Vi ville imidlertid sige nogle Ord med Hensyn til den anden af de anførte Talemaader, som har givet Anledning til større Uenighed end nogen af de andre. Det er nemlig „Guds Retfærdighed." Med Hensyn til dette Udtryk, som forekommer i Rom. 1, 17, bemærker Whitby: „Dette Udtryk hos Apostelen Paulus betyder altid Retfærdighed af Troen paa Jesus Christus, som døde eller udgjød sit Blod for os." Doddrige omskriver det saaledes: — „Det er den Naade, som Gud har udtænkt og frembudt, for at vi kunde blive retfærdige, ved at troe paa hans Vidnesbyrd, og forlade os paa hans Naade." Wesley, Benson, Clarke, Macknight, Watson, Stuart og en stor Mængde lærde Bibelfortolkere stemme fuldkommen overeens med den allerede af Whitby og Doddrige anførte Forklaring. Hertil maae vi føie Pauli eget Vidnesbyrd, da han i Rom.

3, 22. giver netop den samme Forklaring af de omtalte Ord. Han siger: „nemlig Guds Retfærdighed ved Jesu Christi Tro."

Da vi troe, at en særegen Undersøgelse af ethvert af de nys fremstillede Udtryk, for at vise at de ere eensbetydende med Retfærdiggjørelse, vil blive gjort unødvendig, formedelst det klare Beviis, som de Steder, der skulle anføres, ville afgive, saa gaae vi nu over til at fremstille Skriftens eget Vidnesbyrd om dette Hovedpunct. Rom. 1, 17. „Thi derudi aabenbares Guds Retfærdighed af Tro til Tro, som skrevet staaer: „men den Retfærdige af Troen skal leve." Rom. 3, 21—22—25. „Men nu er Guds Retfærdighed, om hvilken der var vidnet ved Loven og Propheterne, aabenbaret uden Loven, nemlig Guds Retfærdighed ved Jesu Christi Tro, til Alle og over Alle som troe." „Hvilken Gud haver fremstillet til en Naadestol formedelst Troen paa hans Blod, for at vise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse." Rom. 4, 3. 4. 5. 9. Thi hvad siger Skriften? — „Men Abraham troede Gud og det blev regnet ham til Retfærdighed." „Men den, som har Gjerninger at fremvise, tilregnes Lønnen, ikke af Naade, men som Skyldighed; den derimod, som ikke har Gjerninger, men troer paa ham, som retfærddiggjør den Ugudelige, ham tilregnes hans Tro til Retfærdighed." „Thi vi sige, at Troen blev regnet Abraham til Retfærdighed." Rom. 4, 11. 13. „Og han annammede Omskjærelsens Tegn som en Besegling paa den Retfærdighed ved Troen, hvilken han havde (da han var) uomskaaren: saa at han skulde være Fader til alle dem som troe, skjøndt de ere uomskaarne; — at Retfærdighed skulde og tilregnes dem." „Thi ikke formedelst Loven gaves den Forjættelse til Abraham og hans Afkom, at han skulde arve Verden, men formedelst Troens Retfærdighed." Rom. 4, 22—24. „Derfor blev det og regnet ham til Retfærdighed. Men ikke for hans Skyld alene er det skrevet, at det blev ham tilregnet; men og for vor Skyld, hvilke det skal tilregnes, naar vi troe paa den, der opreiste vor Herre Jesum fra de Døde." Rom. 9, 31, 32. „Men Israel, som jagede efter Retfærdigheds Lov, kom ikke til Retfærdigheds Lov. Hvorfor? Fordi de ikke søgte den ved Troen, men ved Lovens Gjerninger. Thi de stødte an paa Anstødsstenen." Rom. 10, 4—10. „Thi Christus er Lovens Ende, til Retfærdighed, forhver den, som troer. Thi Moses skriver om Retfærdighed, som er af

Loven, at det Menneske, som gjør de (i Loven befalede) Ting, skal leve ved dem. Men den Retfærdighed, som er af Troen, siger saaledes: stig ikke i dit Hjerte, hvo vil fare op til Himmelen? nemlig for at hente Christum ned; eller: Hvo vil fare ned i Afgrunden? nemlig for at hente Christum op fra de Døde. Men hvad siger den? Ordet er Dig nær, i din Mund og i dit Hjerte; det er det Troens Ord, som vi prædike; thi dersom Du bekjender den Herre Jesum Christum med din Mund, og troer i dit Hjerte, at Gud opreiste ham fra de Døde, da skal Du blive salig; thi med Hjertet troer man til Retfærdighed; men med Munden bekjender man til Saliggjørelse." 1 Moseb. 15, 6. „Og han (Abraham) troede paa Herren, og det tilregnede han ham til Retfærdighed." Gal. 3, 6. „Ligesom Abraham troede Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed." Gal. 5, 5. 6. „Thi vi forvente i Aanden ved Troen den forhaabede Retfærdighed. Thi i Christo Jesu gjælder hverken Omskjærelse eller Forhud, men Troen, som er virksom ved Kjærlighed." Phil 3, 9. „Og findes i ham, saa jeg ikke haver min Retfærdighed, den af Loven, men den ved Christi Tro, Retfærdigheden af Gud formedelst Troen." I Hebr. 11, 7. siges der, at Noah „blev Arving til Retfærdigheden af Troen." Ap. Gj. 10, 43. „Denne give alle Propheterne det Vidnesbyrd, at hver den, som troer paa ham, skal faae Syndernes Forladelse ved hans Navn." Joh. 3, 18. „Hvo som troer paa ham, dømmes ikke; men hvo, som ikke troer, er allerede dømt; thi han haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns Navn."

Vi troe det umuligt for Nogen, at undersøge disse Steder med fordomsfrit Sind, uden at blive overbeviist om, at Udtrykkene „Retfærdighed," „Guds Retfærdighed," „Syndernes Forladelse," „at regne til Retfærdighed," „Tilregnelse af Retfærdighed," „ikke at tilregne Synderne," og „at befries fra Fordømmelse," — alle indbefatte det samme som Retfærdiggjørelse; men da alle disse siges at være ved eller formedelst Troen, følger nødvendig deraf, at Retfærdiggjørelsen er ved Troen.

3. Vort tredie Beviis bygges paa saadanne Steder, som fremstille de nødvendige og uadskillelige Ledsagere af Retfærdiggjørelsen som værende ved og formedelst Troen.

Der fremstilles i Skriften forskjellige Velsignelser, som, skjøndt forskjellige i deres Natur fra Retfærdiggjørelsen, stedse følge den, og aldrig kunne existere uden i Forbindelse med den. Nu maa det ind-

rømmes, at dersom to eller flere Ting ikke existere undtagen i Forbindelse med hinanden, saa maa det, der er uefterginelig nødvendigt for den Enes Tilværelse ogsaa være det for de Andres Tilværelse; og hvad der fører til den ene Tings Existents, maa nødvendigviis ogsaa føre eller bidrage til de Andres Existents. For at oplyse dette Beviis ville vi henvise til det intime Forhold mellem Mand og Qvinde. Disse Forhold indeholde gjensidig hinandens Existents. De følge uadskillelig med hinanden. Skjøndt de to Forhold ikke ere identiske, — Manden er jo ikke Hustruen, og Hustruen er ikke Manden — saa kan dog Mandens Forhold ikke existere uden Qvindens Forhold, og heller ikke kan Qvindens Forhold existere uden Mandens. Er det da ikke klart deraf, at Hvadsomhelst nødvendig fører til Existentsen af det ene Forhold, vil ogsaa føre til Existentsen af det andet; og Hvadsomhelst der forhindrer Existentsen af det ene Forhold, vilde med Nødvendighed ogsaa forhindre Existentsen af det andet. Anvend dette Princip paa nærværende Gjenstand; Gjenfødelse, sønlig Udkaarelse og Frelse, i en vis Forstand, ere Retfærdiggjørelsens uadskillelige Ledsagere; — den ene kan ikke existere uden de andre. Den som er retfærdiggjort, er født af Gud, eller gjenfødt, antaget som Søn og, i en vis Forstand, frelst; og Ingen kan være gjenfødt, udkaaret som Søn, eller frelst i samme Forstand, undtagen den, der er retfærdiggjort. Heraf vil det følge, at hvad der fører til een af disse uadskillelige Velsignelser, maa ogsaa føre til de andre; og hvad der forhindrer en af dem, maa forhindre de andre. Eller, med andre Ord, hvad der er en nødvendig Betingelse for Existentsen af een af disse Ting, staaer i det samme Forhold til de andre.

Dersom vi nu kunne vise af Skriften, at vi ere gjenfødte, adopterede og frelste formedelst eller ved Troen, saa vil nødvendigen deraf følge, at vi ogsaa ere retfærdiggjorte formedelst eller ved Troen. Dette troe vi at være klart af følgende Skriftsteder. Rom. 1, 16. „Thi jeg skammer mig ikke ved Christi Evangelium; thi det er Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer, baade for Jøder først og for Græker.“ Eph. 2, 8. „Thi af Naade ere I frelste formedelst Troen, og det ikke af Eder, det er en Guds Gave.“ Luc. 7, 50. „Men han sagde til Qvinden: din Tro haver frelst Dig, gak bort med Fred.“ Joh. 20, 31. „Men dette er skrevet, paa det at I skulle troe, at Jesus er Christus, den Guds Søn, og at I, som troe, skulle have Livet i hans Navn.“ Marc. 16, 16. „Hvo som troer og bliver døbt, skal blive salig, men hvo som ikke troer skal blive fordømt.“ Ap. Gj. 16, 31. „Tro paa

den Herre Jesum Christum, saa skal du vorde salig." 2 Tim. 3, 15. „Og efterdi Du fra Barndommen kjender den hellige Skrift, som kan gjøre Dig viis til Salighed ved Troen paa Christum Jesum." Joh. 1, 12—13. „Men saa Mange som ham annammede, dem haver han givet Magt at blive Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn, hvilke ikke ere fødte af Blod, ei heller af Kjøds Villie, ei heller af Mands Villie, men af Gud." Ap. Gj. 15, 9. „Og han gjorde ingen Forskjel mellem os og dem, idet han rensede deres Hjerter ved Troen." Ap. Gj. 26, 18. „Paa det at de kunne annamme Syndernes Forladelse, og Lod iblandt dem, som ere helligede ved Troen paa mig." Gal. 3, 26. „I ere jo alle Guds Børn formedelst Troen i Christo Jesu." 1 Joh. 5, 1. „Hver den, som troer, at Jesus er Christus, er født af Gud." 1 Joh. 5, 10. „Hvo, som troer paa Guds Søn, haver dette Vidnesbyrd i sig selv."

Af ovenanførte Skriftsteder er det unægteligt, at Troen er den nødvendige Betingelse for Gjenfødelse, sønlig Udkaarelse og Frelse; men da disse ere uadskillelige fra Retfærdiggjørelse, følger deraf, at Troen er den nødvendige Betingelse for Retfærdiggjørelse.

4. Vort fjerde Beviis bygges paa de Steder, som vise, at Retfærdiggjørelsen er ved Naade og ikke af Gjerninger.

I Rom. 11, 6. have vi følgende Ord: „Men er det af Naade, da er det ikke mere af Gjerninger, ellers bliver Naaden ikke mere Naade; men er det af Gjerninger, da er det ikke mere Naade, thi ellers er Gjerningen ikke mere Gjerning." Af dette Skriftsted er det klart, at Naade og Gjerninger ere modsatte hinanden. Hvadsomhelst er af Naade, kan ikke være af Gjerninger, og Hvadsomhelst er af Gjerninger kan ikke være af Naade. I Rom. 4, 16. læse vi: „Derfor er det ved Tro, saa at det kan gives af Naade." Af dette Sted er det klart, at Tro og Naade ere saaledes forbundne, at Retfærdiggjørelse kan ikke være ved Naade, med mindre den er af Tro. Dersom vi altsaa kan bevise, at Retfærdiggjørelse er ikke af Gjerninger men af Naade, saa maa deraf følge, at den maa være ved Tro. Dette troe vi vil fremlyse af følgende Skriftsteder. Rom. 3, 20. 27. 28. „Derfor kan intet Kjød blive ved Lovens Gjerninger retfærdiggjort for ham, thi ved Loven kommer Syndens Erkjendelse! Hvor er nu vor Roes? den er udelukt; formedelst hvilken Lov? Gjernin-

gernes? nei, men formedelst Troens Lov. Derfor slutte vi, at Mennesket bliver retfærdiggjort ved Troen, uden Lovens Gjerninger." Rom. 4, 4. 5. „Men den, som har Gjerninger at fremvise, tilregnes Lønnen, ikke af Naade, men som Skyldighed; den derimod, som ikke har Gjerninger, men troer paa ham, som retfærdiggjør den Ugudelige, ham tilregnes hans Tro til Retfærdighed." Rom. 3, 24. „Og de blive retfærdiggjorte uforskyldt, af hans Naade, ved den Forløsning, som er i Jesu Christo." Gal. 3, 2. 11. „Kun dette vilde jeg vide af Eder: var det ved Lovens Gjerninger I annammede Aanden, eller ved Troens Forkyndelse? Men at Ingen bliver retfærdiggjort for Gud ved Loven er aabenbart; thi den ved Troen Retfærdige skal leve." Gal. 2, 16. „Efterdi vi vide, at Mennesket ikke bliver retfærdiggjort af Lovens Gjerninger, men ved Jesu Christi Tro, saa have og vi troet paa Jesum Christum, at vi maatte blive retfærdiggjorte af Christi Tro, og ikke af Lovens Gjerninger; thi intet Kjød skal blive retfærdiggjort af Lovens Gjerninger." Gal. 5, 4. „I have Intet med Christo at gjøre, I, som ville retfærdiggjøres ved Loven, I ere faldne fra Naaden."

Af de anførte Skriftsteder er det klart, at Retfærdiggjørelsen ikke er af Gjerninger men af Naade; derfor maa den være ved Tro. Vi troe, at det foregaaende Beviis godtgjør paa en afgjørende Maade, at Retfærdiggjørelsen ved Troen er Skriftens tydelige Lære.

II. Førend vi gaae ind paa Betragtningen af de Indvendinger, som ere blevne gjorte gjældende mod denne Lære, ville vi, for det Andet, gaae over til at oplyse, i hvilken Betydning den skal forstaaes. Naar vi sige, at Troen er Retfærdiggjørelsens Betingelse, saa mene vi ikke, at Troen absolut og i enhver Forstand er Aarsagen til Retfærdiggjørelse. Langt fra. Guds Kjærlighed eller Naade er den oprindelig bevægende Aarsag. Den bevirkende Aarsag er den Hellig Aand, „som tager af de Ting, som ere Christi, og viser os dem." Den fortjenstfulde Aarsag er Christi Død. Den instrumentale Aarsag fra Guds Side er Guds Ord. Men den betingende Aarsag fra vor Side er Troen.

Som vi have seet, er Retfærdiggjørelsen ved Gjerninger, som indbefatter en fuldkommen Overeensstemmelse med den første Pagt, umulig for os; Christus har fyldestgjort for vor Overtrædelse af den første Pagt, ved at lide „for os," og vi ere nu stillede under den nye Naadespagt. For at blive personlig retfærdige under denne Pagt,

maae vi opfylde dens Betingelser. Gud, som naadeligen stillede os under denne Pagt, har Ret til at foreskrive den Betingelse, paa hvilken vi skulle blive antagne under nævnte Pagt. Dette have vi viist er Troen. Ved Christi Fyldestgjørelse eller Forsoning forstaae vi ikke, at Menneskene absolut og uden Betingelse ere befriede fra Lovspagtens Fordringer. De ere kun ubetinget befriede derfra forsaavidt de ere stillede under den nye Pagt. De, af hvem Betingelser fordres, kunne kun befries fra Lovens Forbandelse ved at opfylde Troens Betingelse; derfor siges Christus at være „Lovens Ende til Retfærdighed for hver den, som troer.“ Naar vi troe, saa tilregnes Troen os til evangelisk Retfærdighed. Dersom Jesus Christus havde gjort Alt hvad han gjorde for Synderen, uden at foreskrive Tro som Betingelse for Retfærdighed, saa kunde Troen ikke blive regnet os til Retfærdighed. Den har sin Virkning fra Guds Anordning; og dersom Guds Viisdom havde foreskrevet Kjærligheden til Gud, eller noget Andet, som Betingelse for Tilgivelse, istedetfor Troen, saa er det ganske klart, at Kjærligheden til Gud, eller Hvadsomhelst ellers var bleven foreskrevet, vilde da have kommet til at staae i det samme Forhold til Retfærdiggjørelsen, som det, hvori Troen nu staaer.

Men man vil maaskee spørge: paalægges os ikke andre Pligter i Skriften ligesaavel som Troen; og hvis saa er, hvorledes kan det da siges, at vi retfærdiggjøres ved Troen alene. Dertil svare vi, at det vel er sandt, at andre Pligter paalægges, men at Skriften intetsteds gjør dem, saaledes som Troen, til en absolut og uforanderlig Betingelse for Retfærdiggjørelse. Da vi have seet af Skriften, at Tro er Retfærdiggjørelsens Betingelse i en saadan Forstand, at Ingen kan blive retfærdiggjort uden den, og at Alle, som have den, ere i samme Øieblik retfærdiggjorte, saa følger nødvendigen deraf, at Intet ellers kan være Betingelse i samme Forstand, uden at man modsiger sig selv. Sæt, for Exempel, at Christus havde gjort Nydelsen af Nadveren til Betingelse for Retfærdiggjørelse i den samme Forstand, hvori vi have viist at Troen er det; saa vilde deraf følge, at Ingen kunde blive retfærdiggjort, uden at deeltage i dette Sacramente, og at Alle, som deeltage deri, i samme Øieblik ere retfærdiggjorte. Men er det ikke aabenbart, at et Individ kan deeltage i Nadveren uden Tro? og hvis saa er, maa han i det Øieblik enten retfærdiggjøres eller ikke. Dersom vi sige, at han retfærdiggjøres, saa følger deraf, at Troen ikke kan være Retfærdiggjørelsens Betingelse i den angivne Forstand. Men dersom vi sige, at han ikke retfærdiggjøres i det Øieblik, saa følger deraf, at Deeltagelsen i Nadveren ikke kan

være Retfærdiggjørelsens Betingelse i den angivne Forstand. De to Betingelser kunne ikke forenes; de indeholde en aabenbar Modsigelse. Dersom Skriften fremstiller Troen som Retfærdiggjørelsens Betingelse i den ovenfor angivne Forstand, saa følger deraf, at Skriften, hvis den ikke modsiger sig selv, umulig kan lære, at nogen anden Ting, adskilt og forskjellig fra Tro, er Retfærdiggjørelsens Betingelse i samme Forstand. Og saaledes er det klart, at naar det vises, at vi retfærdiggjøres ved Troen i den ovenfor angivne Forstand, saa indbefattes tydelig deri, at Retfærdiggjørelse er ved Tro alene, det vil sige, Troen er det, som er gjort til Betingelse for Retfærdiggjørelse i denne vigtige Forstand.

Andre Ting, som Omvendelse, Bøn o. s. v. kunne vel i en rigtig Forstand siges at udfordres; men det er kun forsaavidt de ere forbundne med Troen, og fordi de ere forbundne med den, idet de forudsættes som nødvendig foregaaende, som indbefattede i den, som medhenhørende til dens umiddelbare Frugter, eller som nødvendig tjenende Midler eller Følger. I et Hovedbegreb indbefattes egentlig alle dets Dele, nødvendigt foregaaende, tjenende Handlinger eller Virkninger, og umiddelbare og nødvendige Følger. Saaledes, dersom den Beleirede nødes, paa Betingelser, til at overgive Staden til Beleirerne paa en vis Tid, saa behøver man ikke i Overgivelsesbetingelserne udtrykkeligt at fremhæve, at man vil trække Forsvarsmagten tilbage og høre op med Modstanden, aabne Portene og overgive det Huus eller den Gade; Alt dette indbefattes ligefrem i Capitulations-Artiklerne. Netop saaledes kan ogsaa Troen, Retfærdiggjørelsens store Betingelse, indbefatte hele Resten i en vis Forstand. Ordets Hørelse og Omvendelsen ere nødvendige Forløbere; Kundskaben om Christus, Antagelsen af Evangeliets Sandhed, at sætte Tillid til Christi Fortjeneste, og at komme til og modtage Christus som en almægtig, fuldkommen tilstrækkelig, nærværende Frelser, ere Troens nødvendige Ledsagere eller Egenskaber; at fornægte os selv og tage vort Kors daglig paa os, at høre, bede, betragte og lytte til Evangeliets Forskrifter, maa Alt være forenet med Troen enten som dens Forløbere eller som dens Følgere. Men intet af disse udvortes Midler, og heller ikke alle tilsammen, ere gjorte til Betingelse for Retfærdiggjørelsen i den samme vigtige Forstand, hvori vi have seet Troen at være fremstillet. De kunne alle existere uden Retfærdiggjørelse, eller Retfærdiggjørelse kan finde Sted hvor de alle sammen eller nogle af dem ere borte, undtagen forsaavidt som nogle af dem ere eensbetydende med eller indbefattede Troen.

III. Vi gaae nu for det tredie over til at betragte nogle af **Hovedindvendingerne imod Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene.** De kunne alle, forsaavidt vi ansee dem værdige til at omtales, indbefattes i to: Først indvendes der mod denne Lære, at Skriften lærer Retfærdiggjørelse ved evangelisk Lydighed; for det Andet siges der, at Skriften lærer Retfærdiggjørelse ved Daaben. Disse to Hovedindvendinger ville vi nu i al Korthed betragte.

1. **Først indvendes der, at Læren om Retfærdiggjørelse ved Tro alene er uforenelig med det, som Skriften lærer med Hensyn til Retfærdiggjørelse ved evangelisk Lydighed.**

For at vi kunne forstaae Kraften i denne Indvending, bemærke vi her, at det Ord, at **retfærdiggjøre**, sommetider bruges i Skriften med Hensyn til den Frifindelsesdom eller Fordømmelse, som skal blive tilkjendt ethvert Menneske paa Dommens Dag. I denne Forstand bruges det af vor Frelser i Matth. 12, 37.: „**Thi af dine Ord skal Du kjendes retfærdig, og af dine Ord skal Du fordømmes.**" Denne Retfærdiggjørelse er i en vis Forstand ved Gjerninger; thi „Ord" i Texten betyde den hele Handlemaade; men dette er ikke ved Gjerningernes Fortjeneste, men indbefatter kun, at vi retfærdiggjøres ved vore Gjerningers Vidnesbyrd, eller at vi, som Skriften gjentagne Gange erklærer, skulle betales „efter vore Gjerninger." Med Hensyn til denne Retfærdiggjørelse skulle vi bemærke: 1. Den er ikke ved Gjerninger eller paa Grund af Fortjeneste, men alene ved Gjerningernes Vidnesbyrd eller Maade. 2. Selve disse Gjerninger blive ikke betragtede abstract eller i og for sig, men kun som forenede med og fremspirende af evangelisk Tro. 3. Denne Retfærdiggjørelse er ganske forskjellig og adskilt fra den Retfærdiggjørelse, som her omtales. Den Retfærdiggjørelse, som i Almindelighed omtales i Skriften, som Apostelen Paulus behandler saa udførlig i sine Breve til Romerne og Galaterne, og som vi have fremstillet som værende ved Troen alene, betyder Tilgivelse af Skyld for forbigangen Synd, ydet den Troende i det Øieblik, han troer. Heraf er det fremlysende, at hvad der udsiges med Hensyn til Retfærdiggjørelsen paa Dommens Dag, kan ikke have nogen Anvendelse paa den foreliggende Gjenstand.

Den Deel af Skriften, som man, under Forsvaret af Retfærdiggjørelse ved den evangeliske Lydigheds Gjerninger, i Modsætning til Retfærdiggjørelse ved Troen alene, har støttet sig paa, er Apostelen Jacobs Brev. Vi ville derfor, nogle Øieblikke, henvende vor Op-

mærksomhed derpaa. Nogle have gjort den overilede Slutning, at Jacob modsiger Paulus i Læren om Retfærdiggjørelsen. Under denne Forudsætning forkastede Luther Jacobs Brev og udstødte det af Skriftens Canon, idet han kaldte det „Straaepistelen.“ Det store Kirkesamfund har imidlertid aldrig tvivlet om dets Ægthed og Autoritet, og mange forskjellige Planer ere blevne fremstillede for at forene det tilsyneladende Modsigende hos de to Apostle. At gaae udførligt ind paa den Strid, som der er bleven ført om denne Gjenstand, vilde være kjedeligt og, vi troe ogsaa, unødvendigt. Det synes kun nødvendigt at vise, at Apostelen Jacob ikke modsiger det, som vi have seet at Apostelen Paulus tydeligt lærer og fuldstændigt fremstiller i Skriften. Dette troe vi ikke vil blive vanskeligt. Den antagne Modsigelse mellem de to Apostle angaaer hvad de have skrevet med Hensyn til Abrahams Retfærdiggjørelse. At der ikke kan være nogen Uovereensstemmelse mellem dem, troe vi vil blive klart af følgende Betragtninger.

(1.) De henvise ikke til den samme Begivenhed. Apostelen Paulus taler om Abrahams Retfærdiggjørelse, da Forjættelsen om Afkom blev given ham førend Isaak blev født; Apostelen Jacob taler derimod om Abrahams Retfærdiggjørelse, da „han offrede sin Søn Isaak paa Alteret.“ Disse to Retfærdiggjørelser vare saalangt fra at være den samme Retfærdiggjørelse, at der ligge omtrent fem og tyve Aar imellem dem. Heraf kommer, at Hvadsomhelst Apostelen Jacob maatte sige, saa kan han ikke modsige Apostelen Paulus, da de tale om aldeles forskjellige Ting.

(2.) De to Apostle tale ikke om den samme Tro, — de bruge ikke Udtrykket i den samme Forstand. Apostelen Paulus taler om den Tro, som forlader sig og stoler paa Christi Fortjeneste til Frelse, som „er virksom ved Kjærligheden og renser Hjertet,“ som indbefatter „at troe med Hjertet til Retfærdighed;“ med eet Ord, han taler om en levende, virksom, kraftfuld evangelisk Tro. Apostelen Jacob taler om en „død“ Tro, en Tro, som er „alene,“ en blot Antagelse ved Forstanden; en saadan Tro, som den „Djævlene“ besidde. Det er nu saa langt fra, at Apostelen Paulus bekræfter, at vi retfærdiggjøres ved saadan en Tro som denne, at han ikke siger et eneste Ord med Hensyn til en saadan Tro. Den Tro, han taler om, er aldrig „alene,“ skjøndt den alene retfærdiggjør. Heraf er det aabenbart, at naar Apostelen Jacob spørger: „Kan Troen frelse ham?“ saa mener han ikke den samme Tro, som Paulus omtaler, naar han siger: at

„vi retfærdiggjøres ved Troen;" følgelig kan der ikke være nogen Uovereensstemmelse mellem dem.

(3.) De to Apostle bruge ikke Ordet Retfærdiggjørelse i den samme Betydning. At Paulus bruger dette Udtryk i samme Betydning som Tilgivelse eller Syndsforladelse, er bleven tilstrækkeligen viist. Men at Apostelen Jacob ikke bruger Ordet i denne Forstand, er aabenbart af Abrahams Exempel, som han henviser til. I det 15de Capitel af 1 Moseb., hvor Moses beretter om den Begivenhed, som Apostelen Paulus henviser til, siger han, at „han (Abraham) troede paa Herren, og det tilregnede han ham til Retfærdighed." Dersom vi nu forstaae Apostelen Jacob saaledes, at han bekræfter, at Abraham ikke fik Tilgivelse førend mange Aar efter, da han offrede Isak paa Alteret, saa lade vi ham modsige baade Paulus og Moses, og vi maae dog see at forene ham saavel med den Første som med den Sidste. Men denne Anskuelse kan ikke forsvares. Deraf slutte vi, at de to Apostle ikke kunde bruge Ordet Retfærdiggjørelse i den samme Forstand. Apostlen Jacob kan ved Udtrykket kun mene, at Abrahams Tro blev aabenbaret eller beviist at være ægte; hans Gjerninger vare en Tilsyneladelse af eller Beviis for hans tidligere Retfærdiggjørelse ved Troen; eller ogsaa kunne de opfattes som et Beviis for, at han ikke havde forspildt sin Retfærdiggjørelse ved Frafald. Saa at i denne tillempede Forstand af Ordet, den eneste Forstand, som kan bestaae med Historien om denne Begivenhed, og i en Forstand, som aldeles ikke bruges af Paulus, siges Abraham, af Jacob, at være retfærdiggjort „ved Gjerninger." Heraf slutte vi, at naar Jacob siger, „see I nu, at et Menneske retfærdiggjøres ved Gjerninger og ikke ved Troen alene," saa tager han ikke Hensyn til den samme Retfærdiggjørelse som den, Paulus omhandler; følgelig kan der ikke finde nogen Modsigelse Sted mellem dem. Da de som forsvare Retfærdiggjørelse ved evangelisk Lydighed i Modsætning til Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene, hovedsagelig støtte dem paa dette Sted, og da vi ikke finde Noget her, som er uforeneligt med den Lære, vi have forsvaret, ansee vi det unødvendigt, at forfølge denne Sag videre.

2. Dernæst skulle vi anføre den Indvending, at Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene er uforenelig med det, som Skriften lærer angaaende Retfærdiggjørelse eller Syndsforladelse ved Daaben.

Dersom deres Mening, som urgere denne Indvending, kun er den: at Daaben er et Naademiddel, der, ligesom Ordets Hørelse, Bøn, og forskjellige

andre Midler, skulde bruges oprigtigt, med Hensyn til eller som Hjælpemiddel til Udøvelsen af den evangeliske Tro, saa kan der ikke være nogen Uenighed; thi alt dette indrømmes frit. Men dersom Meningen er, at Daaben er Retfærdiggjørelsens Betingelse i en saadan Forstand, som vi have viist Troen at være det, — det vil sige, at den er en Betingelse i en saadan Forstand, at Ingen kan retfærdiggjøres eller faae Syndsforladelse uden den, samt at Alle, som døbes, i samme Øieblik retfærdiggjøres, — dersom dette, sige vi, er Meningen, saa forkaste vi paa det Bestemteste en saadan Forestilling, som uskriftmæssig og skadelig.

Fremdeles: Dersom man paastaaer, at Tro og Daab i Forening ere Betingelser for Retfærdiggjørelsen i den ovenfor bestemte Forstand, saa betragte vi denne Modification af Sagen at være ligesaa uskriftmæssig og skadelig som den ovenfor nævnte. Da den først fremstillede Anskuelse, som antager Daaben, paa samme Maade som Ordets Hørelse eller Bøn, at være en Betingelse eller Middel for Naaden, ikke i nogensomhelst Forstand er forenelig med den fremstillede Anskuelse om Retfærdiggjørelse ved Troen alene, saa troe vi ikke den kan være den Forstand, hvori denne Indvendings Forsvarere have opfattet Gjenstanden. De to sidstnævnte Anskuelser, nemlig først den, at Daaben, eller for det Andet den, at Tro og Daab i Forening ere Betingelsen for Retfærdiggjørelse i den Forstand, hvori vi have bestemt Troen at være det, maae antages at indeholde deres Mening, som have fremført hine Indvendinger. Vi skulle derfor søge at betragte begge disse Anskuelser i Skriftens og Fornuftens Lys. Saa meget kunne vi her forudsætte, at da vi allerede have viist af talrige og udførlige Udsagn af Skriften, at Tro er den absolute og ueftergivelige Betingelse for Retfærdiggjørelse, og da vi ogsaa have viist, at det, at forudsætte to saadanne Betingelser, indeholder en Modsætning, saa vil deraf nødvendig følge, at dersom Skriften bekræftede de i hine Indvendinger indeholdte Anskuelser, saaledes som de ere bestemte, saa vilde Guds Bog blive bebyrdet med Selv-Modsigelse. Men vi glæde os ved at troe, at en kort Undersøgelse af de Skriftsteder, som Forsvarerne af den omtalte Indvending have støttet sig paa, ville overbevise os om, at vi ikke behøve at nære en saadan Frygt.

De som gjøre Daaben til det eneste bestemte Middel til Syndsforladelse, støtte sig næsten udelukkende paa følgende Skriftsteder: — Ap. Gj. 2, 38. „Men Petrus sagde til dem: Omvender Eder, og Enhver af Eder lader sig døbe i Jesu Christi Navn til Syndernes

Forladelse, og I skulle faae den Hellig=Aands Gave." Ap. Gj. 22, 16. „Og nu, hvad bier Du efter? Staae op og lad Dig døbe og dine Synder aftoe og paakald Herrens Navn." 1 Pet. 3, 21. „Hvis Modbillede Daaben nu frelser os, hvilken ikke er Renselse fra Kjødets Ureenhed, men en god Samvittigheds Pagt med Gud ved Jesu Christi Opstandelse." Jeg troer det vil blive indrømmet af alle intelligente og oprigtige Mænd, at naar et Skriftsted kan modtage to forskjellige Forklaringer, den ene aldeles overeensstemmende med alle andre Skriftsteder, og den anden uforenelig med et stort Antal af tydelige Udsagn af Skriften, saa skulde den første Fortolkning blive antaget. Idet vi derfor holde os til denne Regel, som Grundvold for vor Undersøgelse, ville vi nu betragte de ovennævnte Steder.

(1.) Vi ville vise, at de, uden at der gjøres Vold paa dem, kunne fortolkes saaledes, at de ikke staae i Strid med Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene, saaledes som vi have bestemt den og søgt at stadfæste den.

(2.) Vi skulle vise den Vold paa mange klare Udsagn af Bibelen, som den af de omtalte Modstandere forlangte Fortolkning vilde medføre.

(1.) Vi spørge da, hvorledes kunne disse Steder forklares i Overeensstemmelse med vore Anskuelser af Retfærdiggjørelse ved Troen, alene?

Først bemærke vi med Hensyn til Petri Ord i det andet Capitel af Apostlernes Gjerninger, at „Syndsforladelse" rigtignok her forjættes i Forbindelse med Daaben. Men, vi spørge, staaer den ikke i Forbindelse med Noget, som er mere end Daaben, og som baade udtrykkes paa Stedet og indeholdes i Meningen. Ordene ere: „omvender Eder, og hver af Eder lader sig døbe." Her er Omvendelse udtrykkelig fremhævet, og Troen, som forbunden med Omvendelsen, indbefattes ogsaa heri. Dersom vi benægte dette, saa antage vi, at Synder kunne tilgives uden Tro, og modsige hele Skriftens Mening; men dersom vi antage dette, saa antage vi, at disse Personer kunne være blevne retfærdiggjorte ved Tro alene. Daaben er et ydre Tegn paa Sjælens Renselse, og Alle, som i Troen bruge dette, have deri Forjættelsen om det Betegnede; men kan Nogen sige, at dette er absolut forbundet med Tegnet, hvad enten det bruges i Tro eller ikke? Vi troe, at dette neppe kan forsvares; og hvis saa er, følger deraf, at Daaben i dette Tilfælde ikke er den væsentlige Betingelse, men derimod Troen, med hvilken Daaben skulde staae i Forbindelse. Menneskene befales at „omvende sig og lade sig døbe, eis, til Syndernes

Forladelse," det vil sige, at bruge disse Midler med Hensyn til det tilsigtede Øiemed, der sikkert vil følge Midlerne, naar de bruges i Tro. Men paa samme Tid er den deri indbefattede Tro, som forbunden med, eller erholdt ved Brugen af disse Midler, den gavnende Betingelse, da den alene kan gribe det „Blods" Fortjeneste, „uden hvis Udgydelse der ikke kan være nogen Tilgivelse." Men at Troen var her forbunden med Brugen af Midlet, samt at den, og ikke Daaben, og heller ikke Daab og Tro i Forening, var den virkelige Betingelse, igjennem hvilken den forjættede aandelige Velsignelse blev meddeelt, behøve vi ikke at udlede eller udfinde ved en blot Slutning. Den samme Apostel, som her gav den Befaling, at „omvende sig og lade sig døbe," idet han forjættede „Syndernes Forladelse," og den „Hellig Aands Gave," henviser til denne Sag i det femtende Capitel af Apostlernes Gjerninger, og bevidner (idet han taler om Hedningerne), at Gud „gav dem den Hellig Aand, ligesom og os (Jøderne), og gjorde ingen Forskjel mellem os (Jøderne paa Pintsefesten) og dem (Hedningerne), idet han rensede deres Hjerter ved Troen." Da nu Retfærdiggjørelse eller „Syndsforladelse" er uadskillelig forbunden med den omtalte Hjertets Renselse, saa have vi Apostelens ligefremme Vidnesbyrd for, at disse Jøder paa Pintsefesten bleve retfærdiggjorte ikke ved Daab men „ved Tro."

Den samme Forklaringsmaade, som vi ovenfor have fremstillet, vil ligeledes kunne anvendes paa det næste Sted: — Ananias's Ord til Saulus, Ap. Gj. 22, 16. „Staae op, lad Dig døbe, og dine Synder aftoe, og paakald Herrens Navn." Her er Daaben ikke alene, men forbunden med at „paakalde Herrens Navn," der her bruges, ligesom saa ofte ellers i Skriften, som et andet Udtryk for evangelisk Tro. Denne samme Person, som her blev befalet at „aftoe sine Synder og paakalde Herrens Navn," siger i det tiende Capitel af Brevet til Romerne, „hver den, som paakalder Herrens Navn, skal vorde salig." Det er udenfor al Tvivl, at dette indbefatter Tro, og derfor er dette Sted saa langt fra at modbevise Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen, at det tvertimod afgiver et ikke uvigtigt Beviis derfor.

Det sidste Sted vi have foresat os at undersøge i denne Sammenhæng, er 1 Pet. 3, 21. „Hvis Modbillede Daaben, nu frelser os" o. s. v. Her maa det være tilstrækkeligt at bemærke, at Apostelen, som om han havde havt den særegne Hensigt, at sikkre os imod den Anskuelse, som vi nu opponere imod, gjør sig Umage for, ved Hjælp af en Parenthes, at definere og forklare den Betydning, hvori han

bruger Ordet Daab. „Ikke en Renselse fra Kjødets Ureenhed;" det vil sige, det er ikke den udvortes Ceremonie, at toe Legemet med Vand, som „frelser os," men det er „en god Samvittigheds Pagt med Gud;" — det vil sige, den er den indre Daab eller Hjertets Renselse ved den Hellig Aand formedelst Troen (hvilken alene kunde meddele en „god Samvittighed"), som „nu frelser os." Af det, som vi have fremstillet, troe vi det vil være klart for enhver Uhildet, at de anførte Steder uden Vold kunne fortolkes i Overeensstemmelse med Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen alene.

Vi slutte denne Forlæsning med at fremstille nogle af de Vanskeligheder, som nødvendigen indbefattes i den Forestilling, at Daaben, eller endogsaa Daab i Forbindelse med Tro, er Betingelsen for Retfærdiggjørelse.

1. Dersom Daaben er det foreskrevne og eneste Middel til Retfærdiggjørelse og Tilgivelse, saa vil deraf følge, enten, at denne Indstiftelse maa gjentages hvergang den Døbte efter Daaben begaaer en Synd, eller, at der ere to Retfærdiggjørelsesmaader. Det Første strider imod saavel den apostoliske Kirkes som de nyere Kirkers Praxis; det Sidste strider imod Skriftens hele Indhold og Tendents, som anerkjender kun eet „Offer for Synd" og kun een Maade, hvorpaa Mennesket kan have Adgang til dette Offer.

2. Denne Retfærdiggjørelsesmaade lader os uden noget Beviis for, at Apostlerne selv nogensinde vare retfærdiggjorte; thi skjøndt de havde faaet det Hverv at prædike Evangeliet, og at døbe Folkene, saa er der dog intet Beviis for, at de selv nogensinde bleve døbte under Evangeliets Oekonomie. Dersom man siger, at de døbte hverandre, saa svare vi, at dette er en ubeviist Paastand; men selv om vi antog dette, saa maa dog een eller anden af dem have været den første, og følgelig maa han have administreret Daaben, imedens han selv endnu var under Fordømmelse, det vil sige udøbt.

3. Denne Maade, som sætter Syndernes Forladelse i en uadskillelig Forbindelse med Daaben, indbefatter enten, at Gud frelser Hedningerne ganske uden „Syndsforladelse," eller at Ingen af dem kan blive frelst. Begge Dele stride imod Skriften.

4. Denne Retfærdiggjørelsesmaade strider imod Skriftens Historie. Da Christus var her paa Jorden, sagde han til forskjellige Personer: „Dine Synder ere dig forladte, gak bort i Fred og synd ikke mere;" og til Røveren paa Korset sagde han: „Idag skal Du være med mig i Paradiis." I disse Tilfælde ere to Ting sikkre. 1. Der var en virkelig „Syndsforladelse;" thi enten indbefattes det unægtelig heri,

eller udtales udtrykkelig. 2. Der var ingen Daab eller nogen anden Lydigheds-Gjerning, men den simple Udøvelse af Tro. Den store Lærers Ord vare: „Dig skee efter din Tro," „Din Tro har frelst dig." Eller, „Idag skal Du være med mig i Paradiis." Der siges ikke et Ord med Hensyn til Daaben.

Fremdeles: medens Petrus prædikede i Cornelius's Huus (Ap. Gj. 10.), og erklærede, „at hver den, som troer paa ham, skal faae Syndernes Forladelse, faldt den Hellig Aand paa dem alle, og de „prisede Gud." At nu dette indbefattede Aandens fornyende Indflydelse, saavelsom miraculøse Gaver, er klart af det Factum, at de umiddelbart bleve optagne i Menigheden, ikke fordi de havde Forjættelse om Syndsforladelse ved en Daab, som blev dem foreslaaet, men de bleve henviste til Daaben paa Grund af hvad de allerede havde modtaget. Dersom vi sige, at de ikke modtog „Syndsforladelse" før Daaben, saa antage vi, at den Hellig Aand faldt paa dem, og at de som en Følge deraf bleve af Apostelen anbefalede til at optages i Menigheden medens de endnu vare i en Brødes- og Fordømmelses-Tilstand, og, hvad mere er, at Petrus anbefalede dem at lade sig døbe (uagtet de som Hedninger meest af Alle trængte til fuldstændig Underviisning), uden — saavidt Historien beretter — at sige et eneste Ord om, at Syndsforladelsen var forbundet med Daaben. Dersom vi sige, at de modtog Syndernes Forladelse før Daaben, saa har man smukt opgivet det omtvistede Punct. Heller ikke kan dette undgaaes ved at sige, at dette var den første Indførelse af Evangeliet blandt Hedninger. Hvad, om saa var? Med mindre det kan bevises, at Gud havde til Hensigt, at gjøre Frelsens Plan med Hedningerne i Begyndelsen forskjellig fra hvad den skulde blive i sin videre Fremgang, saa kan den Omstændighed, at dette var i Begyndelsen af Evangeliets Forkyndelse for Hedningerne, ikke have den mindste Indflydelse paa foreliggende Spørgsmaal. At sige, at dette Tilfælde var en Undtagelse fra den almindelige Regel, og at Begivenheden paa Pintsefesten var den sande Model af Guds regelmæssige Retfærdiggjørelsesmaade, er aldeles vilkaarligt. Det er et menneskeligt Paafund; en Opdigtelse af vort eget, uden at der er et Ord eller et Bogstav i Skriften, som den kunde støtte sig paa. Hvorfor ikke sige, at Begivenheden paa Pintsefesten var en Undtagelse, og denne i Cornelii Huus den regelmæssige Fremgangsmaade? Dersom vi kunde sætte Love og gjøre Undtagelser fra Lovene i Christi Rige efter Behag, saa vilde af de to Ting det Sidste synes meest plausibelt og

rimeligt, især da den christne Kirke hidtil hovedsageligen har bestaaet af omvendte Hedninger.

Sandheden er, at Daaben, ligesom ethvert andet Naademiddel, kan enten gaae forud eller følge paa den Troes-Act, som retfærdiggjør. Da Troen er den store og eneste uundværlige Betingelse for Tilgivelse, og da den kan finde Sted enten før eller efter Daaben, eller under selve Daabshandlingen, saa er der, under denne Forudsætning, aldeles ingen Vanskeligheder ved at forene de to ovennævnte Begivenheder. Men med den ovenfor fremstillede Daabsretfærdiggjørelse ere de fuldkommen uforenelige.

5. Men Hovedindvendingen mod hele denne Retfærdiggjørelsesmaade er, at den staaer i en ligefrem Modsætning til Skriftens Hovedindhold. Dersom vi antage den, maae vi ligefrem modsige et stort Antal af tydelige Udsagn i den inspirerede Beretning og gjøre en betydelig Deel af Skriften absurd og latterlig. Dette kan snart blive gjort klart og tydeligt.

(1.) Skriften fremstiller overalt Retfærdiggjørelse eller Syndsforladelse som Guds eget Værk, og intetsteds fremstilles det som et Menneskes Værk, hvad enten han betragtes som den første selvstændige eller som den beskikkede Handlende. Da den store Jehova forkyndte sit Væsen for Moses, under de høitideligste, Ærefrygt paabydende Omstændigheder, saa siges en af hans væsentlige Egenskaber at være den Forrettighed at „forlade Misgjerning, Overtrædelse og Synd.“ Da Jøderne fremførte mod Guds Søn den ugudelige Beskyldning for Gudsbespottelse, var deres fornemste Anklage, at han havde sagt til den Paralytiske (Værkbrudne), „Dine Synder ere Dig forladte.“ Dette er Gudsbespottelse,“ raabte Jøderne; thi „Hvo kan tilgive Synder uden Gud?“ Og Apostelen Paulus siger: „Gud er den, som retfærdiggjør.“ Dersom Daaben nu er den Act, som retfærdiggjør, og som uforanderlig bevirker Syndstilgivelse, følger saa ikke deraf, at den, som administrerer denne Handling, er den Handlende i Retfærdiggjørelsen? Og saaledes staaer denne Lære i den nøieste Forbindelse med den papistiske Absurditet, at Præsten tilgiver Synderne.

(2). Skriften fremstiller overalt Retfærdiggjørelse ved Gjerninger som umulig; men dersom vi retfærdiggjøres ved Daab, der unægtelig i Ordets egentlige Forstand er en Gjerning, saa følger deraf, at Guds Ord udtrykkelig modsiger sig selv; thi Apostelen erklærer, „at Mennesket retfærdiggjøres ved Tro uden Lovens Gjerninger.“

(3.) Dersom Daaben var den væsentlige og uforanderlige Betingelse for Tilgivelse, hvorledes kunne da saadanne Skriftsteder være sande, som lære, at Frelse er mulig for alle Mennesker, som ikke have forødt deres naaderige Besøgelses-Dag; og dette ikke i nogen tilkommende Tidsperiode, men strax, uden noget Ophold, undtagen hvad der foraarsages ved Synderens indvortes Tilstand? At dette er Skriftens Hovedmening, troe vi ikke vil blive benægtet. Under den Forudsætning, at Troen er den væsentlige Betingelse, fornemme og føle vi paa engang, at den fuldkommen passer for alle Omstændigheder og Tilstande; for alle Climaer og alle Steder. Hverken Kulde eller Tørke, eller Tid eller Sted, eller Sygdom eller Fængsel, som ofte kunne forhindre Daabens Mulighed, og følgelig Frelsens Mulighed, ifølge den Syndstilgivelses-Theori, som vi nu bestride, kan lægge uoverstigelige Hindringer i Veien for noget Menneskes Frelse, naar Retfærdiggjørelsen er ved Tro.

6. Endelig: dersom det Retfærdiggjørelses-System, som vi have bekjæmpet, antages, saa vil deraf følge, at paa alle de Steder, hvor Retfærdiggjørelse eller Frelse omtales, og Noget fremstilles, som disses Betingelse, kan den angivne Betingelse udelades eller forbigaaes, og Daaben sættes i deres Sted, overeensstemmende med Evangeliets Plan. Man anvender nu denne Regel paa følgende Skriftsteder og lade enhver intelligent og besindig Mand afgjøre, om „Guds Ord," — som Baxter har udtrykt det — bør blive saa „frækt corrigeret." „Hvo som ikke troer skal blive fordømt." „Hvo som troer paa ham, dømmes ikke; men hvo, som ikke troer, er allerede dømt; thi han haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns Navn." Dersom Daaben nu var den absolute og væsentlige Betingelse for Frelse, saa følger nødvendig deraf, at den uden Vold kan sættes istedetfor Troen; saa vilde Stederne lyde saaledes: — „hvo som ikke er døbt, skal fordømmes." „Hvo som er døbt i hans Navn, fordømmes ikke; men den som ikke er døbt i hans Navn, er allerede dømt, fordi han ikke er bleven døbt i Guds eenbaarne Søns Navn." Det Ovenanførte er tilstrækkeligt til at vise, hvor latterligt en saadan Omskrivning vilde gjøre Guds Ord. Mange saadanne Steder kunde blive anførte, hvor det, at sætte Daab istedetfor Tro, ikke vilde være bedre end at drive Spøg med det hellige Ord.

Vi ansee det unødvendigt, at forfølge denne Gjenstand videre. Vi troe tydeligt at have viist, at der, ifølge Sagens Natur, kun kan være een absolut og uforanderlig Betingelse for Retfærdiggjørelsen. Og vi troe det maae være klart af det allerede Fremstillede, hvilken denne

Betingelse er. Daaben kan ikke være det; thi der er ikke eet Sted i Skriften, som tilskriver denne Handling alene Retfærdiggjørelsen. Den tillægges Daaben, Angeren, Omvendelsen, Bønnen og forskjellige andre Ting i Forbindelse med Tro; men aldrig een af disse Ting, og heller ikke alle tilsammen, uden Tro. Paa den anden Side ere der næsten hundrede tydelige Skriftsteder, som tillægge Troen Frelse eller Retfærdiggjørelse (som vexelviis staae istedetfor og indbefatte hinanden), og fremstille den som den eneste væsentlige Betingelse. Vi slutte derfor, idet vi — som Resultatet af denne Undersøgelse, — gjentage følgende Sætning: — *Retfærdiggjørelse er ved Tro alene, i en saadan Forstand, at Ingen kan blive retfærdiggjort uden Tro, og Alle, som have den, ere retfærdiggjorte.* Eller for at bruge de Ord, som findes i den Methodist-Episkopale Kirkes Lære og Disciplin 9 Artikel: „At vi retfærdiggjøres ved *Troen alene*, er en særdeles nyttig og trøsteriig Lære."

Spørgsmaal til femogtyvende Forelæsning.

1. Hvorledes defineres Retfærdiggjørelsen *ved Troen alene*?
2. Af hvilken Art er den første Classe af de anførte Steder?
3. Gjentag nogle af dem?
4. Af hvilken Art er den anden Classe?
5. Hvori er det deraf udledte Beviis forskjelligt fra det første Beviis?
6. Hvilke ere nogle af denne Classes Hovedsteder?
7. Hvilken er den tredie Classes Steder?
8. Hvorledes udvikles dette Beviis?
9. Hvilke ere de Steder, som angaae *Frelse* ved Tro?
10. Som angaae *Gjenfødelse*?
11. Som angaae *sønlig Udkaarelse*?
12. Paa hvilken Classe bygges det fjerde Beviis?
13. Hvilke ere Hovedstederne?
14. Hvilken er den Retfærdiggjørelse *bevirkende* Aarsag?
15. Den *fortjenstlige* Aarsag?
16. Den *bevægende* Aarsag?
17. Den *instrumentale* Aarsag paa *Guds Side*?
18. Den *betingede* Aarsag, *paa vor Side*?
19. Hvoraf fremgaaer Troens retfærdiggjørende Virksomhed?
20. I hvilken Forstand ere Bøn og andre Ting nødvendige til Retfærdiggjørelse?
21. Kunne der være to absolute og forskjellige Betingelser for Retfærdiggjørelse?
22. Hvorledes kan dette bevises?
23. Hvilke ere de to Hovedindvendinger imod Læren om Retfærdiggjørelse ved Tro alene?
24. Ved hvilke Skriftsteder har man forsøgt at forsvare Retfærdiggjørelse ved evangelisk Lydighed?
25. Hvilken Retfærdiggjørelse er ved Gjerninger og i hvilken Forstand?
26. Hvorledes forenes Jacob og Paulus med hinanden?
27. I hvilken Forstand paastaaes der, at Retfærdiggjørelse er ved Daab?
28. Hvilke Skriftsteder har man støttet sig paa?
29. Hvorledes kunne de forklares?
30. Hvilken er den første Vanskelighed, som kan siges at være forbunden med Retfærdiggjørelse ved Daab?
31. Hvilken er den anden Vanskelighed?
32. Hvilken er den tredie Vanskelighed?
33. Hvilken er den fjerde Vanskelighed?
34. Hvilken er den femte Vanskelighed?
35. Hvorledes oplyses og forklares den sidste Vanskelighed?

Sexogtyvende Forelæsning.

Gjenfødelse.

Bibelens Guddommelighed indbefatter et skjønt og harmonisk System, bestaaende af en Mængde vigtige Grundsætninger, som ere nøie forenede med og indbyrdes afhængige af hverandre. Ligesom Misdannelsen af et enkelt Hjul vilde forstyrre alle de andre Dele af et sammensat Maskineri, saaledes vilde en radikal Vildfarelse med Hensyn til en vigtig Lære overhoved udstrække sin Indflydelse igjennem det hele Evangeliesystem. Denne Sandhed er intetsteds mere aabenbar end naar den anvendes paa den Gjenstand, vi nu skulle betragte. Gjenfødelsen indtager paa en Maade Theologiens Centrum. Her mødes alle Evangeliets Hovedlærdomme; og enhver radikal Vildfarelse i Menneskenes Theorier maae i Almindelighed blive opdaget. Thi det kan godt siges, at Hvo som er sund i sin hele Anskuelse af Læren om Gjenfødelsen, han kan ikke være alvorligt feilende i nogen væsentlig Lære om Frelsen; men paa den anden Side vil en radikal Vildfarelse i denne Lære ikke blot udstrække sin Indflydelse til næsten enhver af Christendommens Hovedlærdomme, men den vil ogsaa sætte Sjælens Frelse i Fare. Alt dette vil blive klart, naar man betænker, at Gjenfødelse indbefatter hvad man i Almindelighed forstaaer ved experimental eller praktisk Religion. Den indbefatter den aldeles væsentlige Forandring i den moralske Charakteer, som udgjør det Eiendommelige hos de Christne; og som alene giver Adgang til Himmelen herefter. Den som ikke holder den væsentlige Sandhed fast her, feiler der, hvor Feiltagelsen kan have forskrækkelige Følger; men den hvis Theorie, Erfaring og Liv stemmer overeens med den orthodoxe Anskuelse om Gjenfødelsen, om han end i sit theologiske System optager „Træ, Hø og Straa," som skal blive brændt, „skal han

dog selv blive frelst." Enhver som alvorligt søger at blive frelst, skulde især med Hensyn til dette Punct, med Andagt og Bøn „randsage Skrifterne" og bestandig erindre den guddommelige Paamindelse: „Hvo, som haver Øren at høre med, han høre!" Men den, som ikke blot selv hylder en farlig Vildfarelse om denne Gjenstand, men „lærer Menneskene" at følge ham, — „for ham var det bedre, at en Møllesteen blev hængt om hans Hals, og han blev kastet i Havet." Maatte Sandhedens Aand oplyse vor Forstand, at vi om denne vigtige Gjenstand maatte have rette Begreber og Forestillinger, og udtale dem med de rette Ord!

I. Spørge vi, hvad indbefattes i Gjenfødelse? Dette Ord forekommer kun to Gange i det Nye Testamente: Matth. 19, 28. og Titus 3, 5. Paa det først omtalte Sted er det græske Ord palingenesia, som betyder Gjenfrembringelse, Gjenoprettelse, Istandsættelse eller Fornyelse. I Titus er det samme Ord, blot forskjelligt i Casus, og har den samme Betydning. Men skjøndt det samme Ord, som har den samme Hovedbetydning, bruges paa begge Steder, saa have de Lærde dog været enige om, at det ikke paa begge Steder indbefatter en Fornyelse af den samme Art.

I Matthæus siger vor Frelser til Apostlene: „Sandelig siger jeg Eder, at I, som have efterfulgt mig, I skulle udi Gjenfødelsen, naar Menneskenes Søn skal sidde paa sin Herligheds Throne, ogsaa sidde paa tolv Throner, og dømme de tolv Israels Stammer." Interpunctionen har paa dette Sted væsentlig Indflydelse paa Meningen. Whitby, Benzon, Wesley, Clarke, Watson og de lærde Bibelfortolkere, med faa Undtagelser, forsaavidt vi have undersøgt dem, forbinde Ordene, „udi Gjenfødelsen," med det Følgende. Men de ere dog forskjellige i Applicationen eller Forklaringen deraf. Nogle forstaae „Gjenfødelsen" om Tusindaars-Riget; Andre om den almindelige Opstandelse og Dommens Dag; men Andre foretrække at henføre det til Evangeliets fuldkomne Udbredelse og Virksomhed. Hvis dette antages som den meest passende Fortolkning af Stedet, saa følger deraf, at „Gjenfødelse" paa dette Sted har intet Hensyn til Forandringen af den personlige Charakteer, som gjør et Individ til et Guds Barn, men kun til Forandringen af Tingenes Tilstand; — en Fornyelse, indbefattende Opløsningen af den gamle og Stadfæstelsen af den nye Huusholdning.

Stedet i Titus lyder som følger: — „Han haver, ikke for de Retfærdigheds Gjerningers Skyld, som vi have gjort, men efter sin Barmhjertighed, frelst os ved Igjenfødelsens Bad og Fornyelsen

ved den Hellig Aand.“ Som de fleste Fortolkere troe, er „Gjenfødelsens Bad“ her at henføre til Daabens Ritus; men ikke til den udvortes Ritus alene, eller endog hovedsagelig. Ordet „Bad“ tager mere egentlig Hensyn til Ceremonien, og „Gjenfødelse“ til den moralske Forandring, som derved betegnes. Saa almindeligt var den betegnede Ting nærværende i de første Christnes Sind, naar de betragtede Tegnet, at de kunde, uden Fare for at blive misforstaaede, blot omtale det ene, naar begge aabenbart vare indbefattede deri. Men at „Gjenfødelse“ paa dette Sted indbefatter Hjertets Fornyelse, fremlyser af de følgende Ord: „og Fornyelsen ved den Hellig Aand,“ som er nøie forbundet med og en Forklaring af det Foregaaende. Heraf slutte vi, at „Fornyelse“ paa dette Sted bruges om den moralske Fornyelse af Charakteren, som gjør et Individ til Guds Barn, og en Arving til det evige Liv.

Saa almindeligt er Ordet Gjenfødelse bleven brugt af Theologerne til alle Tider i Kirken, at, selv om dette Udtryk ikke fandtes i Skriften, vilde der dog ikke være noget urigtigt i at bruge det, da dets overalt antagne Mening tydeligt og gjentagne Gange udtrykkes i Skriften ved forskjellige andre Ord. Saaledes kaldes det „at gaae over fra Døden til Livet,“ — at være „født paany;“ — „født af Aanden;“ — „født af Gud;“ — at være „i Christo;“ — „en ny Skabning;“ — „født herovenfra“ o. s. v. Naar vi derfor tale om „Gjenfødelse,“ saa mene vi den Forandring hos Mennesket, der i Skriften udtrykkes ved saadanne Ord, som dem, vi nu have citeret. Vor nærværende Undersøgelse gaaer nu ud paa at bestemme, hvad denne Forandring indbefatter.

1. **Den betyder ikke en blot Omvendelse fra Vantro til en historisk Tro paa Kjendsgjerninger, og en theoretisk Tro paa Evangeliets Sandheder.** Gjenfødelse forudsætter, men bestaaer ikke i, blotte og bare orthodoxe Anskuelser i Religionen. En kan forstaae og troe, theoretisk, Evangeliets Lærdomme, og dog være aldeles fremmed for erfaringsmæssig og practisk Gudfrygtighed, og følgelig være i en Bortfjernelsestilstand fra Gud, udsat for hans Vrede og retfærdige Indignation.

2. **Den bestaaer ikke i en blot moralsk eller udvortes Forbedring.** Denne udfordrer Gjenfødelsen ligeledes; men alt dette kan existere medens Hjertet ikke er fornyet, og Sjælen under Fordømmelse.

3. **Den betyder ikke en blot udvortes Bekjendelse af Religionen.** Gud har stiftet sin Kirke i Verden, og befalet, at

Saadanne, som omfatte Evangeliet ved Troen, skulle lægges til Menigheden; men i enhver Alder har der været en Deel uægte Disciple; — Personer, der enten selv vare bedragne, eller som ryggesløst have bedraget Andre. „Ikke Alle ere Israel som ere af Israel;" „Klinten og Hveden voxe" endnu „tilsammen;" og udenfor den synlige Kirkes Grændser findes Mange, som Intet vide af Religionens Aandelighed.

4. Heller ikke indbefatter den en blot Jagttagelse af alle Religionsformer, Skikke og Pligter. Var dette Alt, som udfordredes, vilde Pharisæerne have været velbehagelige Gudsdyrkere, og Saulus fra Tharsus kunde have beraabt sig paa Retfærdigheden af Loven. Men det er „ikke Enhver, som siger: Herre, Herre! som skal indgaae i Guds Rige;" heller ikke den, som blot udfører Religionens udvortes Pligter, men Saadanne, som ere Christne i Hjertet, „som have Behag i Guds Lov efter det indre Menneske," og som have „Gudfrygtighedens Kraft" saavelsom „dens Skin."

5. Gjenfødelse indbefatter ikke enten nye legemlige eller sjælelige Evner. Disse Evner ere forstyrrede og besmittede ved Faldet, men ikke tilintetgjorte. De Ugudelige have Øine og Øren til at læse og høre Guds Ord, ligesaavel som de Troende. Og de have ligeledes alle de sjælelige Evner, som ere nødvendige til Udøvelsen af enhver aandelig Naadegave. Religionen meddeler ingen nye Evner, men ordner og renser de Evner, som allerede existere.

Men nu ville vi undersøge, hvad Gjenfødelsen positivt indbefatter.

1. Gjenfødelse kan defineres at være en radikal Forandring i den moralske Charakteer fra Kjærlighed til Synd, Udøvelse af Synd og Syndens Herredømme, til Kjærlighed til Gud, og til den indvortes Øvelse i og udvortes Udøvelse af Hellighed. Eller som Watson udtrykker det, den er „Befrielse fra Syndens Trældom, ny Kraft og Villie til at gjøre alle Ting, som ere Gud behagelige, baade med Hensyn til den indvortes Habitus eller Tilstand og de udvortes Gjerninger."

Det vil være let at forstaae, at den ovenfor givne Definition understøttes ved følgende Steder: — 1 Joh. 3, 9. „Hver den, som er født af Gud, gjør ikke Synd, fordi hans Sæd bliver i ham, og han kan ikke synde, fordi han er født af Gud." Rom. 6, 14. „Thi Synden skal ikke herske over Eder; I ere jo ikke under Loven, men under Naaden." 18de Vers: „Men da I ere blevne frigjorte fra Synden, saa ere I blevne Retfærdighedens Tjenere." 22de Vers: „Men nu I ere frigjorte fra Synden, og blevne Guds Tjenere, have I Frugt deraf for Eder til Helliggjørelse, og Enden er et evigt Liv."

Hjertets naturlige Tilstand er Had til Gud. „Det kjødelige Sind," det vil sige, den ikke fornyede, syndefulde Natur, er „Fjendskab mod Gud; thi den er ikke Guds Lov underdanig, og kan ei heller være det. Men de, som ere kjødelige, kunne ikke tækkes Gud." Det er kun den Guds Naade, der gjenføder Sjælen, som kan dræbe dette Fjendskab, vise tilbage vor Naturs rivende Strøm, og lade Sjælens Følelser flyde ud efter Gud og himmelske Gjenstande. Apostelen Johannes siger: „Hver den, som elsker, er født af Gud og kjender Gud, og hvo, som ikke elsker, kjender ikke Gud." Og fremdeles: „Vi vide, at vi ere gaaede over fra Døden til Livet, fordi vi elske Brødrene," og endvidere: „Dette er Kjærligheden til Gud, at vi holde hans Bud," og „hver den, som gjør Retfærdighed, er født af ham."

Af de anførte Skriftsteder kunne vi lære: 1. En ikke gjenfødt Sjæl kan hverken elske eller adlyde Gud, saalænge den er i den Tilstand. 2. Enhver gjenfødt Sjæl elsker Gud høiest, elsker Guds Folk oprigtigt og inderligt, og beskjæftiger sig gjerne og af Hjertet med at tjene Gud, med at adlyde hans Bud.

2. Gjenfødelse er nøie forbunden med, men dog forskjellig fra, Retfærdiggjørelse og sønlig Udkaarelse.

Wesley siger i sin Tale om „den nye Fødsel," at Retfærdiggjørelsen „er det store Værk, som Gud gjør for os, idet han tilgiver os vore Synder," og at Gjenfødelsen „er den store Gjerning, som Gud gjør i os, idet han fornyer vor faldne Natur." „Med Hensyn til Tiden gaaer ingen af disse forud for den anden; i det Øieblik, vi ere retfærdiggjorte ved Guds Naade, formedelst den Forløsning, som er i Jesus, ere vi ogsaa „fødte af Aanden;" men med vor Tanke, som det hedder, gaaer Retfærdiggjørelsen forud for den nye Fødsel. Først fornemme vi, at Guds Vrede er borttaget, og derpaa, at hans Aand virker i vore Hjerter."

Med Hensyn til Gjenfødelse, Retfærdiggjørelse og sønlig Udkaarelse bemærker Watson: „De komme paa samme Tid, og gaae alle ind i den samme Persons Erfaring (give sig indvortes tilkjende hos ham); saa at intet Menneske er retfærdiggjort, uden tillige at være gjenfødt og udkaaret, og intet Menneske er gjenfødt og gjort til Guds Barn, som ikke tillige er retfærdiggjort. Hvorsomhelst disse Ting omtales i Skriften, indvolvere og indbefatte de altsaa hinanden; en Bemærkning, som kan bevare os for adskillige Vildfarelser. Saaledes med Hensyn til vor Arveret, og følgelig vor Adkomst til evigt Liv, begrundes det i Titus 3, 7. paa vor Retfærdiggjørelse: „Paa det at

vi, retfærdiggjorte ved hans Naade, skulle efter Haabet vorde Arvinger til det evige Liv." I 1 Pet. 1, 3. sættes det i Forbindelse med vor Gjenfødelse: „Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhjertighed haver igjenfødt os til et levende Haab formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde, til en uforkrænkelig, ubesmittelig og uforvisnelig Arv," o. s. v. Fremdeles: Rom. 8, 17. „Men dersom vi ere Børn, ere vi og Arvinger." Disse Steder ere et tilstrækkeligt Beviis for, at Retfærdiggjørelse, Gjenfødelse og sønlig Udkaarelse ere ikke adskilte og forskjellige Rettigheder, men udgjøre een og den samme Adkomst eller Rettighed, formedelst Guds Gave i Christus, til den himmelske Arv." (Theological Institutes.)

II. Ville vi undersøge, hvorledes Gjenfødelsens Velsignelse opnaaes. Hvorved den store Forandring, som den indbefatter frembringes. Om denne vigtige Gjenstand er der tre Hovedtheorier eller Anskuelser.

1. Den første Anskuelse er, at denne Forandring bevirkes ved den Hellig Aands directe Indflydelse, og at Mennesket er fuldkommen passivt derved.

2. Den anden er den, som man kan kalde Selvomvendelses-Theorien. Den tilsteder ingen ligefrem guddommelig Indvirkning, men paastaaer, at Sandheden virker paa Sjælen ved moralsk Overtalelse, og at Synderen formedelst den alene underkaster sig Frelsens Plan og adlyder Guds Befaling at lade sig døbe; — og dette siges at udgjøre Gjenfødelsen.

3. Den tredie Theorie ligger midt imellem de to ovenfor anførte, og er, som vi troe at kunne vise, i Overeensstemmelse med Skriften. Den omfatter baade den guddommelige og menneskelige Virksomhed, som deeltagende i denne Gjerning. Denne Theorie udtrykkes af Dr. Fisk (see „calvinistic controversy") i følgende to Sætninger: — „1. Gjenfødelsens Værk udføres ved den Hellig Aands ligefremme og virksomme Indflydelse paa Hjertet. 2. Den Hellig Aand udøver denne gjenfødende Virksomhed kun paa Betingelser, som først maae opfyldes af det Menneske, hos hvem Forandringen skal foregaae."

Vi ville nu betragte enhver af disse Theorier i den anførte Orden.

1. Den Theorie, som lærer, at Mennesket er fuldkomment passivt under Gjenfødelsen, er ligefrem den calvinistiske Anskuelse, som følgende Citater ville vise: I den Westminster Troesbekjendelse 10

Cap. læse vi disse Ord: — „Denne virksomme Kaldelse er af Guds frie og særegne Naade alene, men aldeles ikke af Noget, forudseet hos Mennesket, som er ganske passivt derved, indtil han er bleven levendegjort og fornyet ved den Hellig Aand, og derved gjort dygtig til at svare til denne Kaldelse, og at modtage den derved frembudte og tildeelte Naade." I Bucks „Theological Dictionary" finde vi under Ordet „Gjenfødelse" og med Hensyn dertil, følgende Ord: — „Dens (Gjenfødelsens) Egenskaber ere disse: 1. Den er en passiv Gjerning og er deri forskjellig fra Omvendelse. I Gjenfødelsen ere vi passive, og modtage af Gud; i Omvendelsen ere vi active og vende os til ham. 2. Den er en uimodstaaelig, eller snarere en uovervindelig, Gjerning af Guds Naade."

At den calvinistiske Anskuelse ikke blot er den, at Gjenfødelsen er en passiv Gjerning, men at den tillige er den første Virkning af den frelsende Naade paa Hjertet, og gaaer baade forud for Omvendelse og Tro, vil blive endmere indlysende af de følgende Citater. Den store Charnock, som Buck citerer, bruger disse Ord: — „I Gjenfødelse er Mennesket ganske passiv; i Omvendelse er han activ. Det som først opvækker os til nyt Liv, er ene og alene Guds Gjerning, uden nogen Medvirkning fra Skabningens Side; men efterat vi ere kaldte til Live igjen, leve vi som for Guds Aasyn. Gjenfødelse er Guds Bevægelse (Rørelse) i Skabningen; Omvendelsen er Skabningens Bevægelse til Gud, i Kraft af det første Princip; fra dette Princip udspringe alle Troes-Omvendelses-Acter, al Afdøen (fra Synd) og al Opvaagnen til nyt Liv. I alle disse er Mennesket activt, i den anden er han kun passiv." — (See Bucks Theol. Dict., under Conversion.)

I Thomas Scotts Værker, Vol. 4, „Saving faith" (den frelsende Tro), part. 2, sec. 2, finde vi følgende Ord: — „Den første Virkning af Herrens særegne Kjærlighed til dem, som ere døde i Synd og Slaver af forskjellige Lyster, bestaaer i at levendegjøre og gjenføde dem; og de gjenfødes for at de kunne retfærdiggjøres, ved at blive gjort dygtige til at troe paa Herren Jesum Christum." „Vi ere passive idet vi modtage det guddommelige Liv, skjøndt det ogsaa kan blive meddeelt medens vi bruge de forordnede Midler, eller med megen Flid anvende naturlige Principer eller Grundsætninger; men vi ere active idet vi vende os til Herren med sand Anger og Tro paa Jesum Christum. Det Første er Gjenfødelse, det Sidste Omvendelse." „Gjenfødelse gaaer baade forud for Tro og Omvendelse."

Mange flere Citater af de meest anseete calvinistiske Autoriteter

kunde blive anførte, men vi troe, at det Ovenanførte er tilstrækkeligt til at vise, at vi i den ovenfor givne Fremstilling af den calvinistiske Anskuelse ikke have forvandsket den. I Gjendrivelsen af denne Gjenfødelsestheori anføre vi Følgende af Dr. Fisk: —

„Den Anskuelse, at Aanden er aldeles passiv under denne Forandring, det vil sige, at Mennesket selv intet gjør af det, som er forberedende eller betingende, eller paa nogen Maade medvirkende eller samvirkende til Fuldbyrdelsen af denne Forandring, har været en fremherskende Anskuelse i de forskjellige Modificationer af den gamle calvinistiske Skole. Det paastaaes imidlertid ikke, at Aanden er uvirksom enten forud for eller paa den Tid, da denne Fornyelse bevirkes ved den Hellig Aand. Tvertimod siges der, at Synderen modstaaer med alle sine Aands- og Sjæls-Kræfter, og med hele den Halstarrighed, som et gammelt Fjendskab formaaer at vise, ligetil selve Gjenfødelsens Moment og Act*). Saa at Synderen gjenfødes ikke blot uden egen Medvirkning, men endogsaa tiltrods for hans yderste Modstand. Derfor paastaaes der da ogsaa, at ingen Synder vilde blive gjenfødt, undtagen ved den Hellig Aands uimodstaaelige Indflydelse paa Hjertet.“

„1. En af de fornemste Indvendinger mod denne Anskuelse er, at den er uadskillelig forbunden med Læren om den partikulaire (særegne) og ubetingede Udvælgelse. Disse to indbefattes gjensidig i hinanden, og maae derfor staae og falde med hinanden. Men denne Lære om den partikulaire og ubetingede Udvælgelse er, som vi haabe, bleven tilstrækkelig gjendreven; og hvis saa er, er Læren om Menneskets Passivitet og Naadens Uimodstaaelighed ikke sand.

„2. En anden meget alvorlig Vanskelighed, som denne Anskuelse (af Gjenfødelsen) har at kjæmpe med, er den, at Skriften paa mange Steder erklærer, at Guds Aand kan blive modstaaet, bedrøvet, udslukket og aldeles ringeagtet; og at Guds Naade kan blive misbrugt eller modtaget forgjæves. De Steder, som bekræfte disse Sætninger, ere saa talrige, at jeg ikke behøver at opholde mig ved at udpege dem. Men hvis dette er Tilfældet, saa ere Guds Naade og Naadens Aand ikke uimodstaaelige.

---

*) Da Dr. Fisk bruger Conversion (Omvendelse) i samme Betydning som regeneration (Gjenfødelse), have vi i Almindelighed sat det sidste Ord istedetfor det første, som et Udtryk, der er mere bestemt og mindre udsat for Misforstaaelse. Den lærde Forfatters Bemærkninger passe kun paa Omvendelse i Betydning af Gjenfødelse.

„3. Endvidere kan der indvendes imod denne Lære om Aandens Passivitet i Gjenfødelsen, at den er en kraftig Benægtelse af alle naaderige Indflydelser paa Hjertet før Gjenfødelsen. Det er bleven viist, at Mennesket ikke er istand til at opfylde Frelsens Betingelser uden Naade, og at den guddommelige Aands naaderige Indflydelse meddeles enhver Synder forud for Gjenfødelsen. Men der vilde ikke være nogen Nødvendighed derfor, og ingen Overeensstemmelse deri, dersom der ingen Betingelser ere og ingen Samvirken fra Synderens Side, idet den nye Fødsel gaaer for sig. Derfor slutte denne Læres Forsvarere meget consequent, at den paa Synderens Hjerte først indvirkende Naades=Act er det, som gjenføder ham. Da altsaa denne Theori staaer i Strid med Skriftens Lære om en naaderiig Indflydelse forud for Gjenfødelsen, saa kan den ikke antages.

„4. Denne Gjenfødelsestheorie bortkaster alle Betingelser fra Synderens Side for Bortfjernelsen af Syndens Magt og Skyld. Den lærer, at dersom Synderen skulde gjøre Noget Gud velbehageligt, som Betingelse for hans Gjenfødelse, saa vilde det føre med sig, at han ikke behøvede Gjenfødelse; at en saadan Idee, i Virkeligheden vilde være uovereensstemmende med Læren om Menneskets Frelse og uforenelig med Ideen om Frelse ved Naade. Og dette er den Grundvold, hvorpaa de gamle Calvinister have bygget deres ofte gjentagne Beskyldning mod os for Benægtelsen af Læren om Naaden, og for den Mening, at vi kunde retfærdiggjøres ved vore Gjerninger. Der er noget ganske besynderligt i disse Forestillinger om Nødvendigheden af ubetinget Gjenfødelse for at det kan skee ved Naade. Disse samme Calvinister fortælle os, at Synderen kan omvende sig, og at Skriften fordrer det af ham: Hvad! Er Synderen istand til og forpligtet til at gjøre det, som vilde tilintetgjøre den hele Naades=Oekonomie, som vilde udslette Evangeliet, og tilintetgjøre selve Forsoningen? Bør han gjøre det, der vilde stemple ham som en øvet Pelagianer, som en virksom Gjerningskræmmer? Opfordres han virkelig i Skriften, ifølge selve Calvinismen, til at gjøre det, som vilde bevise, at Calvinismen er falsk, og en betinget Gjenfødelse sand? Saaledes vilde det synes. Man forene blot disse to Calvinismens Dogmer. 1. Synderen er istand til og bør at omvende sig. 2. Den Idee, at Synderen virker Noget til sin Gjenfødelse, tilintetgjør Læren om Menneskets Fordærvelse og om Frelsen ved Naade. Jeg siger, man forene disse to Ting, og man vil see næsten alle Calvinismens Modsigelser støde sammen ligesom i et Brændpunct. — Og — hvad der er det meest farlige for Systemet —, vi have Calvinismens egen Autoritet

for at bevise, at enhver intelligent Lærling paa Jorden ikke blot har Dygtighed til, men er ogsaa paa en bydende Maade opfordret til, at afgive et praktisk Beviis for at Systemet er falsk!! Hvad er det Andet end at sige: „I kan og I kan ikke;“ — dersom I ikke gjøre det, ville I blive retfærdigt fordømt — dersom I gjøre det, ville I tilintetgjøre Evangeliesystemet og Eder selv med det? Naar slige glimrende Paradoxer komme tilsyne, maa der være Noget virkelig urigtigt i det mindste i nogle Dele af Systemet.

„5. Men Uovereensstemmelsen er ikke det eneste, og sikkert ikke dets meest skadelige eller farlige Eiendommelighed. I samme Forhold som Menneskene bringes til at troe, at der ere ingen Betingelser fra deres Side for deres Gjenfødelse, i samme Forhold er det rimeligt, at de ville falde til en af de Yderligheder, Ligegyldighed eller Fortvivlelse, som hver for sig, naar man vedblev deri, vilde være ødelæggende. Jeg kan ikke tvivle om, at Tusinder paa denne Maade ere blevne ødelagte. Vi maatte og kunne slutte, at sligt vilde blive Resultatet af denne Lære alene ved at forstaae dens Charakteer; og jeg er fuldkommen tilfredsstillet og overbeviist derved, at jeg i mit eget personlige Bekjendtskab har truffet Hundreder, som ere blevne dyssede i Søvn i Antinomianismens Vugge paa den ene Side, eller lammede af Fortvivlelse paa den anden Side, ved den samme Lære om den passive, ubetingede Gjenfødelse. Rigtignok fortæller Calvinismen os, at dette er Misbrug af Læren; men det synes os at være dens naturlige og lovmæssige Frugt. Hvad kunde vi ellers vente? Et Menneske kunde ligesaavel forsøge paa, at nedstyrte Midleren fra sin Throne, som at virke Noget til sin egen Gjenfødelse. Lær dette og Ligegyldigheden følger derpaa; antinomianske Følelser ville følge; — eller dersom I opvække Mennesket ved Lovens Forbandelse, eller ved den frygtelige Dom, som venter den uigjenfødte, hvad kan han saa gjøre? Intet! Helvede viser sig nedenunder for at opsluge ham, men han kan Intet gjøre. Han stirrer indtil han er ophidset til Raseri, hvorfra han efter al Sandsynlighed gaaer over til Vanvid, eller han nedsænker sig i en mørk Fortvivlelse.

„6. En anden meget afgjørende Indvending imod denne Lære, ere de ofte gjentagne, og, jeg kan sige, eensformige eller indbyrdes overeensstemmende Skriftsprog. Skriften opfordrer os til at søge, bede, banke, komme til Christus, søge Gud, omvende os, troe, aabne Hjertets Dør, modtage Christus o. s. v. Ingen kan Andet end lægge Mærke til, hvorledes disse Raad og Forskrifter ere ligesom strøede over den hele Aabenbaringsbog. Og, hvad specielt i dette Punct lægges Vægt

paa, er, at alle disse Ting omtales og fordres af os, som Betingelser for Velsignelser som skulle følge — ja Frelsens, Gjenfødelsens Velsignelser. Lader os tage eet Sted af de mange: — „saamange som ham annammede, dem haver han givet Magt at blive Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn." Dersom Nogen betvivler, om det, „at blive Guds Børn," som det udtrykkes her, betyder Gjenfødelsen, saa vil det næste Vers nærmere bestemme det, „hvilke ikke ere fødte af Blod, ei heller af Kjøds Villie, ei heller af Mands Villie, men af Gud" — Joh. 1, 12—13. Det sidste Vers vil vise, at den nye Fødsel upaatvivlelig er den Gjenstand, som her omtales. Og her læres udtrykkelig med Ord, der ikke kunne fortolkes anderledes, at det at modtage Christus og troe paa hans Navn, ere Betingelserne for Gjenfødelse. Dersom der ikke vare andre Steder i Bibelen for at henlede vor Aands Opmærksomhed paa denne Gjenstand, saa burde dette klare utvetydige Sted være afgjørende. Men Sandheden er, at dette er Skriftens eenstemmige Lære. Og ere der nogle Steder, som strider derimod? Nogle Steder, som sige, at vi kunne ikke komme, kunne ikke troe, søge o. s. v.? eller som sige, at dette personlige Gjenfødelsesværk udføres uafhængigt af Betingelser? Vi troe det ikke. Vi have ofte truffet paa følgende Sted: — „derfor staaer det ikke til den, som vil, ei heller til den, som løber, men til Gud, som gjør Miskundhed." (See Rom. 9, 16). Men hvo som fortolker dette om personlig og individuel Gjenfødelse, kan neppe have undersøgt det Sted omhyggeligt og oprigtigt. Men fremdeles siger man, at det er Gud, der fornyer Hjertet; og dersom det er hans Værk, saa er det ikke Synderens Værk. Jeg tilstaaer, at dette er den rette Anskuelse, som det er min Pligt at opretholde; men saa maae der være Betingelser, — der ere Betingelser, — ellers vilde vi ikke høre Psalmisten bede om dette, med Ord, som ere blevne opbevarede til Opbyggelse for alle følgende Generationer: „Gud, skab i mig et reent Hjerte og forny en stadig Aand indeni mig." Dette er en praktisk Commentar over den betingede Frelse, som Christus omtaler, naar han siger: „beder og I skal faae." Siden da denne Lære om den passive, ubetingede Gjenfødelse indbefatter ubetinget Udvælgelse — siden den er i Strid med saadanne Skriftsteder, som lære, at Guds Aand og Naade kunne modstaaes og modtages forgjæves — siden den er en kraftig Benægtelse af alle naaderige Indflydelser paa Hjertet før Gjenfødelsen — siden den fører Forsvarerne af denne Theorie ind i storartede Modsigelser ved deres Bestræbelser for at forene kan og kan ikke i deres System — siden dens

praktiske Tendents er, at gjøre Syndere ligegyldige, eller drive dem til Fortvivlelse — og endelig siden den modsiger saa mange Skriftsteder (af hvilke nogle ere meget utvetydige), som forkynde Gjenfødelsens og Retfærdiggjørelsens Velsignelser under Betingelse af visse forberedende og betingende Handlinger fra Synderens Side; — saa slutte vi deraf, at denne Theorie ikke kan være sand." — („Calvinistic Controversy.")

2. Den anden Gjenfødelsestheori er den, som forkaster al ligefrem Indflydelse af den Hellig Aand i denne Gjerning, og tilskriver den hele Forandring en blot intellectuel Procès, hvorved Mennesket har fæstet Tro til Evangeliets Sandhed, og viist Daabens Ceremoni en udvortes Lydighed. Som Forsvarere af nogle Modificationer af denne Theorie maae vi anføre Arianere, Socinianere, Unitarier, nogle af den nye presbyterianske Skole i de Forenede Stater, og Rationalisterne i Tydskland. Disse forskjellige Partier have afveget betydeligt fra hverandre med Hensyn til denne Gjenstand. Nogle have indskrænket Gjenfødelsens Værk til en blot sjælelig Virksomhed, og lært, at den nye Fødsel alene betyder den Forandring af Sind, og den Sjælens Disposition, som bevirkes ved Sandhedens Kraft, overeensstemmende med den moralske Overbeviisnings Principer; Andre have paastaaet, at et Individ ikke kan blive gjenfødt indtil Underkastelsen under Daabens Ritus føies til den ovenfor angivne sjælelige Virksomhed. Men de have Alle været enige i, at forkaste Aandens ligefremme Indflydelse paa Gjenfødelsens Værk.

(1.) Den første Hovedindvending mod denne Theorie er, at den er uphilosophisk. Den indbefatter hvad der synes at være uforeneligt med Tingenes Natur. For at undgaae Misforstaaelse og udelukke de almindelige Kunstgreb og Udflugter, ville vi her bemærke, at denne Theories Forsvarere have været langt fra at indrømme, at de forkastede Aandens Virksomhed i Udførelsen af dette store Værk. Ja, de have endogsaa fremstillet det som yderlig uretfærdigt; — som en stor Forvandskning og intolerant Forfølgelse, at de skulde blive beskyldte derfor. Men alle disse Vendinger og Dreininger angaaende Aandens Virkninger — Forfølgelse o. s. v., er intet andet end List, for derved at undgaae selve Gjenstanden. Naar man beskylder dem, for at nægte „Aandens Virkninger," saa lægger man en bestemt og almindelig Mening i Ordene. At give disse en anden og forskjellig Mening, og siden at skraale om Forvandskning og Forfølgelse, fordi de ere blevne beskyldte for at forkaste en Lære, som de antage, er derfor intet andet end at undgaae selve Sagen. Naar

de anerkjende Aandens Virkninger, forstaae de ved denne Phrase Noget, der er ganske forskjelligt fra det, som den indbefatter, naar de beskyldes for at forkaste disse Virkninger. Det er derfor aabenbart, at dersom den Ting, man beskylder dem for at fornægte, ikke er den samme Ting som den, de anerkjende, saa have de ikke mødt eller gjendrevet, men blot undgaaet Beskyldningen.

Ved „Aandens Virkninger" forstaae Forsvarerne af hiin Theorie kun, at de hellige Skribenter vare inspirerede af Aanden til at skrive de hellige Skrifter, og udrustede med Kraft til at gjøre Mirakler for at bekræfte dem; samt at disse Skrifter, der oprindelig vare saaledes inspirerede og bekræftede, indvirke nu saaledes paa Menneskers Sjæle, at de bevirke Gjenfødelse, uden nogen videre Indflydelse af Aanden end den, der saaledes indirecte udøves gjennem det skrevne Ord. Men de paastaae, at fordi Aanden oprindelig inspirerede Ordet, saa er Ordets hele Indflydelse at udlede fra denne Aandens oprindelige Virksomhed. Hvorimod denne Theories Modstandere, ved Aandens Virksomhed i Gjenfødelsen, forstaae en umiddelbar Indflydelse af Aanden paa Synderens Hjerte.

For at gjøre Forskjellen paa disse to Anskuelser endnu mere klar, ville vi bruge en Lignelse, for at oplyse Sagen. Saaledes ligner den guddommelige Virksomhed, som Forsvarerne af denne Theorie antage, Indflydelsen af en Konstners Kundskab eller Dygtighed og Snildhed, naar han danner et konstig sammensat Maskineri, som f. Ex. en Klokke eller et Uhr. Maskineriets velordnede Dele kunne vedblive at udføre den dem tildeelte Function, og Tiden kan blive nøiagtig angiven ved Uhret, endogsaa mange Aar efterat det er gaaet udaf Konstnerens Haand. Medens nu Klokken eller Uhret saaledes bestandig vedbliver at gaae, tilskrive vi endnu, i indirecte Forstand, Uhrets Virksomhed Konstnerens Dygtighed. Han kan være tusind Miil borte, eller slumre i sin Grav, vi kunne dog endnu sige, at hans Dygtighed og Snildhed endnu virke igjennem det Maskineri, som han dannede. Just i den samme Forstand tilsteder den foreliggende Gjenfødelsestheorie Indflydelsen af Guds Aand. Man indrømmer, at Gud ved sin Aand frembragte og stadfæstede Evangeliet, inspirerede Ordet, ordnede Systemet og satte Maskinen i Gang; men de paastaae, at der fremdeles ikke behøves nogen directe Virksomhed. Aanden, sige de, virker gjennem Ordet, ligesom Konstnerens Forstand gjennem Uhret, og Aandens umiddelbare Indflydelse er ikke mere væsentlig for Sjælens Gjenfødelse end Konstnerens umiddelbare Nærværelse og Indflydelse er uundværlig for at Maskineriet kan virke.

Paa den anden Side kunne denne Theories Modstandere oplyse deres Anskuelse af den guddommelige Indflydelse i Gjenfødelsen ved Lignelsen af „et Sværd," der er et passivt Redskab, som kun bevæger sig saaledes, som det bevæges. Saaledes paastaaes der, at ligesom Sværdet kun kan blive Dødens Redskab i Krigerens Haand, af hvem det føres, saaledes kan Guds Ord kun være Gjenfødelsens Redskab i den Hellig Aands Haand og ved hans umiddelbare Virksomhed. Ifølge denne Anskuelse tillægges Aanden en directe og reel Virksomhed; men ifølge den første Anskuelse udøves der for Tiden ingen guddommelig Kraft; — aldeles ingen virkelig Indflydelse af Aanden; men kun en afledt, billedlig og indirecte Indflydelse.

Af hvad der er bleven sagt, troe vi det er let at indsee, at den omtalte Theorie er uphilosophisk og stridende imod Tingenes Natur. Den indbefatter en Virkning uden en tilsvarende Aarsag. Mennesket er et Væsen, som i sig indbefatter physiske, intellectuelle og moralske Kræfter og Evner. Disse Evner ere, skjøndt nøie forbundne, dog virkelig forskjellige i deres Natur. Og der udfordres en Kraft af tilsvarende forskjellig Natur for at frembringe en Forandring i dem. For at bevirke en physisk Forandring udfordres en physisk Indflydelse; for at bevirke en intellectuel Forandring udfordres en intellectuel Proces; og for at bevirke en moralsk Forandring udfordres en moralsk Kraft. For at vise, at det, ifølge Tingenes Natur, er umuligt, at Gjenfødelsen kan bevirkes ved blot intellectuel eller physisk Indflydelse, er det kun nødvendigt at betragte den virkelige Beskaffenhed af den Forandring, som Gjenfødelsen indbefatter. Hvad Slags Forandring er det? Den er ikke physisk; ingen nye Evner meddeles Legemet. Den svage Constitution bliver ikke gjort stærk, og den, som i bogstavelig Forstand er lam, halt eller blind, bliver ikke sund. Var det en Forandring af denne Art, saa vilde det ikke være uphilosophisk at tage sin Tilflugt til physiske Virkninger og anvende physisk Indflydelse. Heller ikke er det en intellectuel Forandring. Ingen nye Aandsevner meddeles. Den Ulærde bliver ikke derved en videnskabelig dannet Mand; heller ikke kommer Den, som af Naturen har en svag Forstand, i Besiddelse af saadanne Aandsevner som Locke og Bacon. Dersom det var en Forandring af denne Art, vilde det heller ikke være uphilosophisk at tage sin Tilflugt til intellectuelle Virkninger. Men hvad vilde vi sige om den Skribent, som vilde raade eller anvise Synderen at beskjæftige sig med Studiet af Euclid, for derved at bevirke sin Sjæls Gjenfødelse? Og dog, dersom denne Forandring kun indbefattede Forbedringen eller Forædlingen af de intellectuelle Evner,

saa vilde dette være en meget fornuftig Maade. Den omtalte Forandring er hverken physisk eller intellectuel. Vi ville dog dermed ikke sige, at den ikke staaer i nogen Forbindelse med Legemet eller Aanden. Det fordres af os, at vi give Agt paa Naademidlerne, at vi læse eller høre Ordet, og søge at forstaae Evangeliets Sandheder. Men alle disse udgjøre ikke nogen Deel af, eller høre, i mindste Maade, med Nødvendighed til Gjenfødelse. Forandringen er af en aldeles forskjellig Natur. Den er ikke physisk, heller ikke intellectuel, enten i sin Heelhed eller for en Deel, men den er blot moralsk eller aandelig. For at bevirke denne, maa der være en tilsvarende Aarsag. Vi have seet, at physiske og intellectuelle Aarsager ere ikke tilsvarende. Hvilken er da — spørge vi — den tilsvarende Kraft til Udførelsen af dette Værk? Vi svare: at ligesom Legeme kan virke paa Legeme, Sjæl paa Sjæl, eller Forstand paa Forstand, saaledes kan Aand virke paa Aand. Han, som er „Aandernes Fader,“ er alene i Stand til at danne Sjælen om igjen — at forandre den moralske Charakteer — at „tage Steenhjertet bort, og give et Kjødhjerte.“

Jeg veed man har forsøgt at undgaae eller undvige Beviset for den guddommelige Indflydelse, som grundet paa Tingenes Natur, ved at sige: „at skjøndt Ingen uden Gud kan gjenføde Sjælen, saa udfører han dog denne Gjerning ved Virkningen af dertil beskikkede Midler, uden nogen samtidig directe guddommelig Indflydelse.“ Og man appellerer til Naturens Virkninger som Exempel og Beviis. Denne Manøvre af dem, der forsvare Selv-Omvendelses-Theorien og Vand-Gjenfødelsen, lægger for Dagens Lys Grundvolden for deres hele Theorie. Den er bygget paa en falsk og vantro Anskuelse af det guddommelige Forsyns Natur. Ja i Sandhed, Benægtelsen af et specielt Forsyn og Forkastelsen af den guddommelige Indflydelse ved Gjenfødelsen ere nødvendige Dele af det samme vantroe System. Men lad os nu for et Øieblik betragte selve Gjenstanden. Skulle vi forudsætte, at fordi Gud kan virke gjennem Midler, hvilke han bruger som Redskaber, at han derfor aldeles ikke virker selv? Skulle vi antage, at han, da han skabte det materielle Universum, indprægede Materien en selvregjerende Kraft — at han udrustede Jorden, Søen og alle andre Ting med en Kraft til at regjere sig selv; samt at Guddommen — undtagen i Tilfælde af at et Mirakel skeer — siden den første Skabelse, ikke har havt nogen større Indvirkning paa Tingene i Verden, end om der ingen Gud var i Tilværelsen? Det synes virkelig, at dette indbefattes i det foreliggende System. Det er intet bedre end paa en beskeden Maade at udstøde Gud af

Verden. Det fører ligefrem til Atheisme. For at gjendrive det hele System ville vi spørge: Hvad ere Naturens Love Andet end Maaden, hvorpaa Gud styrer Verden? Og hvad er Tiltrækningskraften, Vegetationsprocessen, og hvilkensomhelst anden af Naturens Virkninger omkring os, undtagen Guds umiddelbare Virksomhed eller Kraft? Lad kun Guds Virksomhed blive tilbageholdt, og Agerdyrkerens Arbeide vilde være forgjæves. Hverken Solens Straaler eller Jordens Frugtbarhed eller de „Regnbyger, som vande Jorden," kunde nogensinde frembringe en eneste Græsspire. Just saaledes er det med Naademidlerne, — at læse og høre Ordet, at studere Beviserne for Christendommen eller Evangeliets Lærdomme, at underkaste sig Daaben og hvilkensomhelst udvortes Ritus i Kirken, — Enhver af disse Ting for sig, eller alle i Forening, kunne ligesaalidt gjenføde Sjælen, uden den directe Indflydelse af Guds Kraft, som de kunne skabe en Verden. Som i Naturens saaledes i Naadens Rige, „Paulus kan plante og Apollo vande, men Gud giver Væxten." Den store Forandring i den menneskelige Sjæl, hvorved den „skabes paany i Christo Jesu," er et Værk, som Gud ikke har henviist til nogen foreskreven Indstiftelse eller Naademiddel. Han har hverken henviist den til nogen Tjener eller Engel, men forbeholdt sig den selv alene. Derfor slutte vi, at den omhandlede Gjenfødelsestheorie er uphilosophisk og uforenelig med Tingenes Natur.

(2.) En anden Indvending mod denne Gjenfødelsestheorie er, at den er i Strid med Læren om Menneskets naturlige og totale Fordærvelse. Der ere sikkert Faa, som nogensinde have forsvaret den, undtagen Saadanne, som have nægtet den totale Fordærvelse. Og i denne Henseende have de været overeensstemmende med sig selv, skjøndt ikke med Skriften. Thi dersom Mennesket ved den blotte Anvendelse af sine naturlige Sjæleevner, og ved at underkaste sig Daaben, kan bevirke Sjælens Gjenfødelse, saa kan han ikke være saa ganske fordærvet og hjælpeløs, at han ikke er istand til at gjøre Noget for sin Frelse uden ved Hjælp af guddommelig Indflydelse. Vi troe det maa være klart, at Læren om Gjenfødelsen, uden directe guddommelig Indflydelse, ikke kan bestaae med Læren om den totale Fordærvelse; og da den sidstnævnte Lære er bleven tilstrækkelig beviist i de foregaaende Forelæsninger, saa tilføie vi ikke Noget her.

(3.) En tredie Indvending mod denne Theorie er, at den modstrider de Skriftsteder, som gjøre det til vor Pligt, at bede til Gud om Gjenfødelse og de dermed forbundne Velsignelser. At Skriften fordrer dette, troe vi neppe kan blive

nægtet. Befalingen er „søger, beder, banker!“ Den Hellig Aand forjættes dem, som „bede,“ og Apostelen Paulus erklærer, „Thi Saa-mange som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn.“ Naar vi altsaa bede om Guds Aand, eller bede om Syndsforladelse, saa bede vi om Gjenfødelse; disse Velsignelser indbefatte hinanden. Men — vi spørge — under den Forudsætning, at Gud directe Intet har at gjøre med Gjenfødelsen, hvor kunne vi da consequent bede om hans Hjælp? Ville vi paakalde Gud for at gjøre det for os, som han har gjort til vor Pligt og Rettighed at gjøre for os selv? Eller ville eller skulle vi bønfalde ham om at gjøre, hvad vi troe vilde være modstridende Evangeliet? Dersom en Synder bønfaldt for Guds Throne om „et nyt Hjerte,“ „Syndernes Forladelse,“ eller „Frelsens“ Velsignelse, saa vilde det, ifølge denne Theorie, være ret og passende af den Almægtige, at irettesætte ham og sige: „Hvorfor paakalder Du mig i denne Sag? Har jeg ikke givet Dig Kraft til at udføre denne Gjerning uden min Hjælp? Gaae, læs Bibelen, troe de Beviser, som findes der, og lad Dig døbe, og Du kan saaledes gjenføde din egen Sjæl blot ved Anvendelsen af dine medfødte Evner. Du har Skriften og Du har dine medfødte Evner; disse ere aldeles tilstrækkelige; men selv om de ikke vare det, saa er dog Miraklernes Tid forbi, og jeg udøver ingen ligefrem Indflydelse paa Menneskenes Hjerter, og hvorfor vil Du da spilde din Tid med at bede? En saadan Betragtning af Gjenstanden synes at være mere beslægtet med Vantro end med Religion. Men vi tilstaae, efter vort Skjøn, at det synes fuldkommen at stemme overeens med den foreliggende Theorie. Vilde et Menneske handle rigtigt i at bede Gud om Skriften, som han allerede har i sin Besiddelse? Sikkert ikke; og hvorfor? Simpelthen fordi Gud allerede har givet denne Velsignelse. Ligesaalidt kunde han, ifølge denne Theorie, bede Gud om sin Sjæls Gjenfødelse, thi forsaavidt Udøvelsen af Guds Indflydelse angaaer, saa er dette Værk allerede saa fuldstændigt udført, som det nogensinde vil blive det. Gud vil intet Mere gjøre.

(4.) Denne Theorie, at Gjenfødelsen skeer ved den blotte Anvendelse af vore naturlige Evner, modsiger de Skriftsteder, som tillægge Gud directe dette Værk. Disse Steder ere baade talrige og udførlige. Der siges: „Men saa Mange, som ham annammede, dem haver han givet Magt at blive Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn, hvilke ikke ere fødte af Blod, ei heller af Kjøds Villie, ei heller af Mands Villie, men af Gud.“ (Joh. 1, 12. 13). Her fremstilles „Magten til at blive Guds Børn“

eller at være „født," ikke som en sjælelig eller physisk Indflydelse; men den tilskrives ligefrem og directe „Gud." Fremdeles: de samme Udtryk, hvorved denne Forandring eensformigt overalt udtrykkes, ere beregnede paa at vildlede, naar det ikke bevirkes ved en directe Indflydelse fra Gud. Det kaldes en „Skabelse," „Fornyelse," og det udtrykkes gjentagne Gange ved Talemaaden „fødte af Gud." Vi slutte derfor, at da denne Theorie er uphilosophisk, eller uforenelig med Tingenes Natur — da den er i Strid med Læren om den totale Fordærvelse — da den er i Strid med Skriftens Fremstilling af den Pligt at bede — og da den modsiger alle de Steder, som directe tilskrive Gud denne Gjerning — saa kan den ikke være sand. De to Theorier, som vi have betragtet, ere feilagtige ved at gaae til de modsatte Yderligheder; den første ved at tillægge Gud alene denne Gjerning uden at tage Hensyn til Menneskets Virksomhed; den sidste ved at tilskrive Mennesket den udelukkende, uafhængigt af Guds Indflydelse.

3. Den tredie Gjenfødelsestheorie indbefatter, hvad vi troe at være Skriftens Anskuelse af denne Sag. Den indeholdes, som ovenfor sagt, i disse to Sætninger:

(1.) Den er en Gjerning udført ved en directe og virksom Indflydelse af den Hellig Aand paa Hjertet.

(2.) Den Hellig Aand udøver kun sin gjenfødende Magt under visse Betingelser, som fordres af Mennesket.

Den første Sætning troe vi ikke behøver noget videre Beviis. Men angaaende den sidste ville vi bemærke:

(1.) Det kan ikke forsvares, at Skriftens klare Vidnesbyrd (i denne Sag) staaer i Modsætning til betinget Gjenfødelse. At citere alle de Steder, som utvetydigt lære denne Lære, vilde være at afskrive en stor Deel af den hellige Bog. Lad det være tilstrækkeligt, at vi omtale den fornemste Indvending med denne Lære. Calvinisterne sige, at den er i Strid med Skriftens Lære om den menneskelige Fordærvelse og Frelse ved Naade. Hertil ville vi svare. 1. Den vilde være uovereensstemmende med Læren om Menneskets Fordærvelse, dersom det blev paastaaet, at Synderen udfører hine Betingelser af sig selv, uafhængigt af Guds Naade; men sligt er ikke Tilfældet. Det er „Gud som virker i os," at vi kunne være dygtige til at opfylde de foreskrevne Betingelser; af os selv kunne vi Intet. Gud meddeler Naaden, som vi opfordres til at føre os til Nytte; og naar Betingelsen er opfyldt, er Forjættelsen sikker.

Med Hensyn til den anden Deel af Indvendingen bemærke vi, at Gjenfødelsens Betingelser (fra Menneskets Side) kunne ikke tilintetgjøre, at den er af Naade, med mindre disse Betingelser ansees at være fortjenstlige. Naade eller Gunst holder ikke op med at være hvad de ere, fordi de ydes eller tildeles efter en vis Plan. Frelsens Betingelser forandre ikke den meddeelte Velsignelses Natur; de beskrive eller forklare og fremstille blot Meddelelsens Maade. Af alt det, som er bleven sagt, slutte vi, at Gjenfødelsen hverken er et Værk af Gud uden Menneskets Virksomhed eller et Værk af Mennesket uden Guds Indflydelse, men et Værk af Gud, udført under visse Betingelser, som fordres af Mennesket.

Spørgsmaal til sexogtyvende Forelæsning.

1. Er Læren om Gjenfødelsen nøie forbundet med andre Hovedlærdomme?
2. Paa hvilke Steder i Skriften forekommer Udtrykket?
3. Hvad er dets bogstavelige Betydning?
4. Hvorledes forstaaes det i Matthæus?
5. Hvorledes i Brevet til Titum?
6. Ved hvilke andre Udtryk betegnes Gjenfødelse i Skriften?
7. Bestaaer Gjenfødelse i en historisk eller theoretisk Tro paa Sandheden?
8. Bestaaer den i blot Moralitet?
9. Bestaaer den i en blot udvortes Bekjendelse og Jagttagelse af Religionens Forskrifter og udvortes Pligter?
10. Indbefatter den nye Legems- eller Sjæls-Evner?
11. Hvorledes kan den defineres?
12. Ved hvilke Skriftsteder understøttes denne Definition?
13. Hvorledes adskilles Gjenfødelse fra Retfærdiggjørelse og sønlig Udkaarelse?
14. Ere disse Velsignelser samtidige?
15. Hvilke tre Hovedtheorier ere blevne fremsatte angaaende Opnaaelsen af Gjenfødelse?
16. Ved hvilke Citater vises det, at Theorien om den passive Gjenfødelse er calvinistisk?
17. Er denne Theorie uadskillelig forbunden med particulair og ubetinget Udvælgelse?
18. Hvilket er det andet Beviis mod denne Theorie?
19. Hvilket er det tredie Beviis mod denne Theorie?
20. Hvilket er det fjerde Beviis mod denne Theorie?
21. Hvilket er det femte Beviis mod denne Theorie?
22. Hvilket er det sjette Beviis for denne Theorie?
23. Hvem har forsvaret den anden Theorie?
24. Have de været enige mellem dem selv indbyrdes?
25. Hvorledes vises det, at denne Theorie er uphilosophisk?
26. I hvilke to forskjellige Betydninger opfattes og forstaaes Aandens Indflydelse?
27. Hvorledes har man forsøgt at undgaae Argumentet for den guddommelige Indflydelse, som er bygget paa Tingenes Natur?
28. Hvorledes imødegaaes dette Forsøg?
29. Hvorledes vises det, at denne Theorie er uforenelig med total Fordærvelse?
30. Hvorledes er den i Strid med den Pligt at bede?
31. Hvori er den modstridende de Steder, som tilskrive Gud directe denne Forandring hos Mennesket?

32. Hvilke ere disse Skriftsteder?
33. I hvilke to Sætninger indeholdes Skriftens Theorie om denne Sag?
34. Hvilken er den fornemste calvinistiske Indvending mod denne Theorie?
35. Hvorledes besvares den første Deel af denne Indvending?
36. Hvorledes besvares den anden Deel af denne Indvending?
37. Hvilken er den store sluttende Sætning?

Syvogtyvende Forelæsning.

Den Hellig Aands Indflydelse.

Læren om den guddommelige Indflydelse er klart og tydeligt aabenbaret i den hellige Skrift, og staaer i Forbindelse med enhver Anordning og Hovedsætning i Religionen. Imod denne store bibelske Sandhed har Vantroen udsendt sine skarpeste Spotterpile og lagt det meest uforsonlige Fjendskab for Dagen. Den er en Gjenstand, hvorom der har været en Mængde forskjellige Anskuelser selv iblandt de Orthodoxe, medens de falske Christne have øvet deres Skarpsindighed paa at bortforklare den. Vi troe imidlertid det vil vise sig i det Følgende, at en Fornægtelse af denne Lære er en Fornægtelse af al kraftig og levende Religion, samt at enhver Modification af dens fuldkomne skriftmæssige Betydning er en tilsvarende Opgivelse af den væsentlige Gudfrygtighed. Vigtigheden af denne Lære, betragtet i dens Forbindelse med Frelsens Plan, saavel som med de vidtudstrakte Stridigheder, som den har fremkaldt næsten til enhver Tid i Kirken, burde dybt indpræge vore Sjæle Nødvendigheden af den meest ubetingede og ydmyge Tillid til Inspirationens Lærdomme, at vi, i Udviklingen af denne Lære, maae blive befriet fra al farlig Vildfarelse og ført til Kundskab om al væsentlig Sandhed. Den Hellig Aands Indflydelse er en Lære saa ofte og udførligt fremstillet i Bibelen, at en Benægtelse af den vilde gaae ud paa en Forkastelse af Aabenbaringen. Derfor have Alle, som have anerkjendt Skriftens Sandhed, med visse Modificationer antaget den Lære, som nu foreligger til Udvikling. Men naar denne Gjenstand

prøves nøie, og critiske Undersøgelser anstilles om, hvad der forstaaes ved Aandens Indflydelse, saa er det langt fra, at disse Udtryk have den samme Betydning paa Alles Læber, som bruge dem. Det er derfor af stor Vigtighed at anstille omhyggelige Undersøgelser angaaende den Forstand, hvori denne Lære fremstilles i Skriften.

I. Skriften var inspireret og bekræftet ved den Hellig Aands miraculøse Virksomhed.

Med Hensyn til dette Punct henvise vi til følgende Steder af det hellige Ord. 2 Pet. 1, 21. „Thi ingensinde er nogen Prophetí fremført af menneskelig Villie; men de hellige Guds Mænd talede drevne af den Hellig Aand.“ Ap. Gj. 28, 25. „Retteligen haver den Hellig Aand talet ved Propheten Esaias til vore Fædre.“ Ap. Gj. 1, 16. „Det burde de Skriftens Ord at fuldkommes, hvilke den Hellig Aand havde forud talet ved Davids Mund, om Judas.“ Disse Steder ere afgjørende med Hensyn til Propheternes Inspiration. Med Hensyn til Apostlernes Inspiration, kan der henvises til følgende Steder. Matth. 10, 19. 20. „Men naar de overantvorde Eder, da sørger ikke for, hvorledes eller hvad I skulle tale; thi det skal gives Eder i den samme Time, hvad I skulle tale; thi I ere ikke de, som tale; men det er Eders Faders Aand, som taler i Eder.“ Joh. 14, 26. „Men Talsmanden, den Hellig Aand, hvilken Faderen skal sende i mit Navn, han skal lære Eder alle Ting, og minde Eder om alle Ting, som jeg haver sagt Eder.“ 1 Cor. 2, 10. 12. 13. „Men os haver Gud aabenbaret det formedelst sin Aand; thi Aanden randsager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder.“ „Men vi have ikke annammet Verdens Aand, men den Aand, som er af Gud, paa det at vi kunne kjende det, som er os skjænket af Gud; hvilket vi og tale, ikke med Ord, som menneskelig Visdom lærer, men (med Ord), som den Hellig Aand lærer, idet vi tolke aandelige Ting med aandelige Ord.“ Af disse Steder er det indlysende, at Apostlerne vare umiddelbart inspirerede af den Hellig Aand, for at kundgjøre Evangeliets Sandhed saaledes som den fremstilles i det Nye Testamente. For at gjøre dem dygtige til den store Gjerning, som var bestemt for dem: at forkynde Evangeliets Sandheder, og stadfæste dem ved „Tegn og Undere og forskjellige Mirakler,“ bleve de paa en overnaturlig Maade udrustede med den Hellig Aand paa Pintsefesten. Saaledes beskikkede og forberedte, gik de ud og talede, „saaledes som Aanden gav dem at tale,“ om Guds underfulde Gjerninger, og de bleve gjorte dygtige til at helbrede Syge, opvække Døde og udføre mange

udmærkede Mirakler, ved den Hellig Aands Kraft, og „i Jesu af Nazareth's Navn."

II. **Skriften lærer, at den Hellig Aand virker paa Menneskenes Aand og Hjerte, ved at overbevise, omvende og gjenføde Syndere, og ved at trøste, veilede og helliggjøre de Christne.**

Maaskee ville Alle som bekjende sig til Christendommen indrømme Sandheden af denne Sætning, men alle forklare den ikke paa samme Maade. Derfor udfordres megen Omhu, for at vi klart og tydeligt kunne forstaae den Mening, hvori denne Gjenstand opfattes af forskjellige Personer.

1. Den første Anskuelse af den Gjenstand, som vi skulle omtale, er den, som ganske **benægter den Helfig Aands Personlighed, og lader disse Ord ikke indbefatte andet end Aabenbaringen af en guddommelig Egenskab.**

Denne Læres Forsvarere forkaste Treenighedslæren; og naar de tale om den Hellig Aand, saa mene de ikke dermed et personligt intelligent Væsen, men blot Aabenbarelsen eller Anvendelsen af de guddommelige Egenskaber. Saaledes mene de ved Aandens Iboen i den Christnes Hjerte ikke Andet end dette: at der i den Troendes Hjerte existerer en Disposition (Tilbøielighed) eller Beskaffenhed, som har nogen Lighed med de guddommelige Egenskaber. Denne Anskuelse kan beqvemt oplyses ved at henvise til en almindelig Talemaade. Naar en Person i høi Grad er i Besiddelse af en Egenskab, hvorfor en Anden (i Forveien) er bleven specielt berømt, saa siges han ikke at ligne denne, men at besidde hans Aand. Saaledes siges de Tappre at besidde Cæsars Aand; de Grusomme Herodes's eller Neros Aand; medens den taalmodige, tillidsfulde, kjærlighedsfulde, nidkjære Christne, siges at besidde Jobs, Abrahams, Johannes's eller Pauli Aand. I den samme Forstand sige denne Theories Forsvarere, at den som er sagtmodig, ydmyg, uskyldig, medlidenhedsfuld og kjærlig, besidder „Christi Aand;" det vil sige, han besidder Egenskaber, som ligner dem, der skinnede saa klart i vor Herres Charakteer. Saaledes naar den Hellig Aand siges at „boe i den Christnes Hjerte," saa menes dermed kun, at de, til en vis Grad, ere deeltagende i eller i Besiddelse af den Kjærlighed, Godhed, Hellighed o. s. v., som i uendelig Fuldkommenhed tilhøre det guddommelige Væsen. Eller naar den Christne siges at modtage Indflydelse, paavirkes eller „ledes af Guds Aand," saa lærer man os, at han kun bevæges, til en vis bestemt Grad, af de Retfærdigheds- og Helligheds-Principer, som til-

høre Guddommens Fuldkommenheder. Med Hensyn til denne Theorie bemærke vi, at den synes os ikke at være andet en forklædt Vantro. Medens den i Ord anerkjender Læren om den guddommelige Indflydelse, saa nægter den den i Virkeligheden; og medens den offentlig bøier sig for Inspirationens Majestæt, saa modsiger den den i Realiteten og forvender Bibelens klareste Udsagn. Det er saa langt fra, at denne Theorie anerkjender den virkelige Indflydelse af den Hellig Aand, at den nægter hans reelle Tilværelse, og søger at fremstille Alt, som siges om den Hellige Aands vigtige Tjenester og Forretninger, Indflydelser og personlige Handlinger, — Alt hvad der siges om hans Iboen i Faderen og Sønnen, — om hans Udgang fra dem, — om at han bliver hos, underviser, trøster, leder og helliggjør den Christne, — som blot theoretiske Billeder, hvorved Handlinger, som aldrig ere blevne udførte, tillægges et Væsen, som kun har en indbildt Tilværelse. Da denne Theorie er bygget paa Fornægtelsen af den Hellig Aands Personlighed, og da denne Fornægtelse, som vi troe, tydeligt er bleven gjendreven i en tidligere Forelæsning, saa troe vi det unødvendigt at opholde os ved dette Punct. Det maa være nok at bemærke, at naar en Person nu siges at bevæges af Neros Aand, saa indbefattes ikke deri, at den afdøde Tyrans Aand bogstavelig er gaaet ind i Mennesfets Hjerte og udøver en reel Virksomhed ved at tilskynde ham til grusomme Handlinger; da Johannes den Døber sagdes at være kommen i „Eliæ Aand og Kraft," saa mene vi ikke dermed, at Aanden i bogstavelig Forstand flyttedes fra den Ene til den Anden; det er aldeles haandgribeligt, at Ingen virkelig Indflydelse af Neros eller Eliæ Aand forudsættes i de ovennævnte Tilfælde. Og derfor er ogsaa, ifølge denne Theorie, den Hellig Aands virkelige Indflydelse bestemt forkastet. Og dersom det handlende Væsens Tilværelse og dets Indflydelse, begge ere kun i Indbildningen, saa følger nødvendig deraf, at de Virkninger, som tilskrives denne Indflydelse, (at overbevise, gjenføde, trøste og helliggjøre Sjælen) maa ogsaa kun være til i Indbildningen. Saaledes er det indlysende, at denne Theorie, ved at bortforklare den Hellig Aands Personlighed og Virkninger, virkelig har benægtet Tilværelsen af den Forandring, som tillægges denne Virksomhed, og saaledes forklaret den erfaringsmæssige og praktiske Gudfrygtighed ud af Verden.

2. En anden Theorie om denne Gjenstand er den, som paastaaer, at den Hellig Aands hele Indflydelse, siden Miraklernes Tid, kun er middelbar og indirecte gjennem det skrevne Ord. Denne og den ovenfor fremstillede Anskuelse ere egent-

lig Modificationer af den samme Theorie. Den eneste Forskjel i Anskuelserne hos disse Theoriers Forsvarere er, at nogle af dem nægte, andre antage den Hellig Aands Personlighed; men de ere alle enige i at forkaste al directe guddommelig Indflydelse paa Menneskenes Hjerter, samt i at indskrænke Aandens Virksomhed til dens Virksomhed gjennem det skrevne Ords Medium. Vi troe ikke, at der behøves Andet end en klar Forestilling om denne Theories Natur, for at see, at den medfører en virkelig Benægtelse af al guddommelig Indflydelse i Ordets egentlige Forstand. Vi ville søge at bestemme denne Theories virkelige Betydning. Der er nogen Tvetydighed i Udtrykket „Medium," naar der siges, at „den Hellig Aand virker gjennem det skrevne Ords Medium." Et Medium kan enten være et passivt Redskab eller noget activt virkende. I det første Tilfælde er det, som virker igjennem dette Medium, et virkeligt handlende Væsen, som udfører en virkelig Handling eller Virksomhed; i det sidste Tilfælde er det, som virker igjennem Mediumet, intet handlende Væsen i det paagjældende Tilfælde, og udfører ingen virkelig Handling eller Virksomhed, men siges kun, ved en figurlig Talebrug, at virke. For at forklare disse to Opfattelser af Ordet Medium, ville vi antage, at en Soldat dræber sin Fjende med sit Sværd, og siden befaler sin Tjener, at begrave den Døde. I dette Tilfælde ere der to forskjellige Handlinger, som kunne tillægges Soldaten: den, at dræbe Fjenden, og den, at begrave ham; men hver af dem er udført ved et forskjelligt Medium, — Sværdet er det Medium, hvorved Mennesket dræbes, men Tjeneren er det Medium, hvorved han begraves. Naar Talen er om Sværdet, saa er Mediumet kun et passivt Redskab, det bevæger sig kun saaledes, som det føres af Soldatens Haand, som er den virkelig Handlende og udfører den reelle Virkning. Naar Talen er om Tjeneren, saa er Mediumet en virkende og activ Person; det bevæger sig og handler af sig selv, uafhængigt af nogen ligefrem Hjelp fra Soldatens Side; og skjøndt Mandens Begravelse, i en tillempet og billedlig Forstand, kan tilskrives Soldaten, er det klart, at Tjeneren er den egentlige Handlende, og Begravelseshandlingen udføres ikke egentlig af Soldaten, men af hans Tjener. Dersom man nu opfattede Sagen saaledes, at det „skrevne Ord" er et Medium, gjennem hvilket den Hellig Aand virker, i den samme Forstand, som Sværdet er det Medium, hvorved Soldaten udfører sin Fjendes Ødelæggelse, saa er det klart, at den guddommelige Indflydelse for Tiden maa medføre eller bevirke en reel Virksomhed. Og dette er ogsaa utvivlsomt Skriftens Anskuelse; men det er ikke den Forstand, hvori denne Theories

Forsvarere opfatte Sagen. De antage ingen ligefrem guddommelig Indflydelse for Tiden. De antage, at **Ordet** er et virksomt og activt Medium, der virker som et handlende Væsen ved at overbevise, omvende, helliggjøre o. s. v., uden nogen umiddelbar Udøvelse af guddommelig Virksomhed til samme Tid. Den Forstand, hvori de opfatte Gjenstanden, kan ogsaa oplyses ved at henvise til Indflydelsen af ikke inspirerede Skrifter; — som, for Exempel, af Baxters eller af Fletchers Skrifter, som endnu udøve en Indflydelse paa Tusinder, som læse dem, længe efter at Forfatterne ere døde og begravne. Her siges Baxter og Fletcher, i en tillempet Forstand, at virke ved deres Skrifter paa Menneskenes Sjæle; men er det ikke klart, at al den reelle Virksomhed, som udførtes af dem, holdt op, da de „paa eengang holdt op at leve og bevæge dem?" De udøve ikke nogen directe Virksomhed i nogen paafølgende Tid. Just saaledes fortælle denne Theories Forsvarere os, at Guds Aand inspirerede Skriften, — gjorde Mirakler for at stadfæste Evangeliet; men at den Hellig Aands directe Indflydelse da holdt op, og at Aanden kun virker gjennem Ordet i den samme Forstand, i hvilken Baxters Aand virker ved den Bog, som er betitlet: „The Saints Rest" (de Helliges evige Hvile). Men vi tænke, at det maa være klart, at dette er aldeles ingen reel Virksomhed af den Hellig Aand. Det er alene i en saadan Forstand, som den, hvori en overordnet Arbeider kan siges at have bygget det Huus, som blev reist af hans underordnede Arbeidere, naar han selv maaskee var hundrede Miil borte fra Stedet; eller i samme Forstand, som en ikke-inspireret Forfatter, længe efter sin Død kan siges at virke ved sine Skrifter, som han producerede medens han levede; eller som en gammel Konstner kan siges at virke gjennem de Maskinerier, han dannede, fordi de kunne vedblive at bevæge sig efterat de ere udgaaede fra hans Haand. I en saadan og kun i en saadan Forstand siges der, at Guds Aand nu virker paa Menneskenes Aand og Hjerter. Imod denne Theorie protestere vi høitideligen.

3. Den tredie Theorie om denne Gjenstand er den, som vi troe at være den sande skriftmæssige Anskuelse af Læren. Den antager Aandens indirecte Indflydelse gjennem det „skrevne Ord," saaledes som den forsvares i den ovenfor omtalte Anskuelse; og **forsvarer, at der ligeledes er en directe og umiddelbar guddommelig Indflydelse, ikke blot i Forbindelse med det skrevne Ord, men ogsaa virkende gjennem det guddommelige Forsyn og alle de forskjellige Naademidler.**

For at Stridens virkelige Hovedpunct i denne Sag kan blive klart opfattet, ville vi bemærke:

1. At de, som forsvare den sidste Theorie, villigt indrømme, at den Hellig Aand virker paa Menneskenes Sind og Hjerter gjennem det skrevne Ord; — de nægte ikke, at Evangeliets Beviser og Motiver ere bestemte til at være Midler eller Redskaber, som føre til Frelse.

2. Det indrømmes fremdeles, at Aandens directe Indflydelse, som der strides for, ikke er bestemt til at aabenbare nye Sandheder, men kun til at vække, levendegjøre eller fornye den Uigjenfødtes Hjerte; eller til at indpræge, anvende eller gjøre kraftige og virksomme de allerede aabenbarede Sandheder, og saaledes at udøve en virksom og virkende Kraft i det store Værk, som bestaaer i at overbevise, omvende og gjenføde Synderne, samt i at oplyse, trøste og helliggjøre de Troende.

3. Det indrømmes ogsaa, at Sandhedens Ord er det ordinaire og almindelige Redskab, hvormed Aanden virker paa dem, hvem Evangeliet forkyndes.

Undersøgelsens Hovedpunct er derfor: om der gives nogen directe Indflydelse af Aanden, forskjellig fra den indirecte og middelbare Indflydelse, som skeer ved og igjennem Evangeliets Sandheder, Beviser og Bevæggrunde.

Vi ville nu gaae over til at vise, at der gives en directe Indflydelse af Aanden, saaledes som denne Theories Forsvarere paastaae.

1. Skriften taler paa mange Steder om en guddommelig Indflydelse, udøvet paa Menneskenes Aand, som, paa Grund af Omstændighederne ved de paagjældende Tilfælde, maa antages at have været forskjellig fra de Beviser og Motiver, som fremstilles ved Ord for Øie eller Øre. Ordspr. 21, 1. „Kongens Hjerte er (som) Vandbække i Herrens Haand; til Alt det, han haver Lyst til, skal han bøie det.“ Ezra 6, 22. „Thi Herren havde glædet dem, og omvendt Kongen af Assyriens Hjerte til dem, til at styrke deres Hænder i Guds, (ja) Israels Guds Huses Gjerning.“ Paa disse Steder fremstilles Herren som virkende paa Kongernes Hjerter, medens Indflydelsen, ifølge Sammenhængen, maa have været directe og forskjellig fra den som virker gjennem skrevne eller udtalte Ord.

Luc. 24, 45. „Da oplod han deres Forstand, saa at de forstode Skrifterne.“ Ap. Gj. 16, 14. „Hendes Hjerte oplod Herren, saa at hun gav Agt paa det, som blev talet af Paulus.“ Her siges Forstand og Hjerte at være blevne aabnede

af Herren, — ikke ved Skriften; men saa at de „kunde forstaae Skrifterne,“ og „give Agt paa de Ting, som bleve talede.“ Følgelig maa der have været en guddommelig Indflydelse, forskjellig fra det blot hørte eller læste Ord.

2. Bøn fremstilles i Skriften som virksom til at sikkre Aandens Indflydelse. Ps. 119, 18. „Aabne mine Øine, at jeg maa see de underlige Ting af din Lov.“ Ps. 51, 12. „Gud, skab i mig et reent Hjerte, og forny e en stadig Aand indeni mig.“ Rom. 10, 1. „Brødre, mit Hjertes Ønske og Begjæring til Gud for Israel, er om (deres) Frelse.“ Af disse Skriftsteder er det klart, at baade Propheten og Apostelen offrede Bønner til Gud, som om de ventede et directe Svar paa deres Begjæringer. Under den Forudsætning, at der ikke gives nogen Indflydelse af den Hellig Aand undtagen ved Ordet, er det ganske ubegribeligt, hvorledes Bøn kan hjælpe Noget til at tilsikkre En de forønskede Velsignelser. Fremdeles læse vi i Luc. 11, 13. „Dersom da I, som ere onde, vide at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal Faderen, som er i Himmelen, give dem den Hellig Aand, som ham bede?“ Her er en almindelig Forjættelse, ikke indskrænket til nogen Classe af Personer ellet til nogen Verdens Tid. Hvorledes kan nu en saadan Tale blive rigtigt forstaaet, under den Forudsætning, at der ikke gives nogen directe Indflydelse af Aanden? Skulle vi vente, at det bliver tilstaaet det skrevne Ord at svare paa vore Bønner? Sikkert kan Ingen forstaae denne Forjættelse saaledes; og dog, hvorledes kan det anderledes forklares, dersom vi nægte Aandens directe Indflydelse?

3. Fremdeles: dersom Guds Aand virker alene gjennem Ordet, saa maae alle Idioter, Ungbørn og Hedninger, som døe uden at høre Ordet, evigt fortabes. Vi beviste i en foregaaende Forelæsning, at hele Menneskeslægten af Naturen er totalt fordærvet, og at Hjertets radicale Forandring er væsentlig nødvendig til dens Optagelse i Himmelen. Dersom da denne Forandring kun kan bevirkes ved og igjennem Guds Ord eller Sandhed, saa kunne de, som ikke ere istand til at høre Ordet, aldrig komme til denne Forandring, og følgelig maae de blive dømte til en uundgaaelig Ødelæggelse. Vi paastaae, at det ikke er muligt at slippe fra denne Consequents af hiin Lære, som vi modsige.

Vi ville nu omtale nogle Indvendinger, som man har gjort gjældende imod den directe Indflydelse af Aanden, som vi have søgt at forsvare.

1. Man har søgt at bevise, at det, ifølge den menneskelige

Aands Beskaffenhed, er umuligt at udøve en Indflydelse paa den, undtagen ved Ord, Beviser eller Bevæggrunde, som alene kunne meddeles ved Sproget, rettede enten til Øie eller Øre.

Paa denne Indvending svare vi, at de her antagne Præmisser eller Forudsætninger ikke ere sande. Det kan nemlig ikke bevises, at vor Natur er saaledes beskaffen. Ja, det er meget indlysende, at Sligt ikke kan finde Sted. Skal den Helliges Magt saaledes indskrænkes af os, hvor han selv ikke har behaget at sætte nogen Grændse? Da Mennesket oprindelig var skabt helligt, uafhængigt af Beviser eller Motiver, rettede til hans Forstand, hvorledes skulde vi da forudsætte det umuligt, at den samme almægtige Kraft skulde kunne „skabe ham paany," og gjengive ham sin oprindelige Reenhed ved en lignende directe Virksomhed? Fremdeles: det indrømmes, at Satan kan friste, forføre og paa tusind forskjellige Maader influere paa Menneskenes Sjæl til det Onde. Maa jeg da spørge: har Mørkets Fyrste en Bibel? — har han en skreven Aabenbaring, ved hvilken han, gjennem Øie eller Øre, henvender sig til Menneskeslægten? Eller besidder han maaskee en større Magt over Mennesket end Gud selv? Kan Satan naae den menneskelige Aand, saa at han kan indgyde den sin dødelige Gift og udøve sin sjæleforbærvende Virksomhed uden en directe Aabenbaring; men maa Gud selv, i sin Indflydelse paa Mennesket, indskrænkes til Ord, Beviser eller Motiver? Denne Sætning er altfor afskyelig til at blive antaget.

2. Har man indvendt, at hvis Gud kan virke og virker paa Menneskenes Sjæle uafhængigt af sit Ord, da er hans Ord derved bleven gjort unyttigt. Derpaa svare vi, at denne Indvending aldeles ikke duer, fordi at Slutningen følger ikke af Præmisserne. Guds Ord er det ordinaire Redskab for dem, som det henvendes til; men den Hellig Aand er den virksomme Handlende, af hvem Redskabet føres. Er det nu logisk at slutte, at fordi Redskabet ikke kan udføre den Gjerning, som er eiendommelig for den Handlende, der fører det, at det derfor ikke kan have nogen Nytte med Hensyn til den Gjerning, hvortil det er bestemt? Ligesaa godt kunde vi slutte, at fordi Haanden ikke kan udføre Ørets Function, saa er den unyttig og burde kastes bort. Fordi Gud kan virke, og hvor der ikke ere passende Midler, virker uden Midler, skulle vi derfor slutte, at han i alle Tilfælde er udelukket eller forhindret fra at bruge Midler?

3. For det tredie har man indvendt, at Gjenfødelse, Omvendelse, o. s. v. siges i Skriften at skee formedelst eller ved Sandhedens Ord. Hertil svare vi, at de paa intet Sted siges at skee formedelst

eller ved Ordet alene. At Ordet er det ordinaire Redskab for dem, som Evangeliet forkyndes, indrømmes; men det er i intet Tilfælde den Gjenfødelsen eller Helliggjørelsen bevirkende Aarsag. „Det er Aanden, som levendegjør.“ „Det bør os at fødes af Aanden.“ Og det er „ved Aandens Helliggjørelse“ at vi maae forberedes til Himmelen. Da Apostlene modtog deres store Hverv, at „gaae ud i den ganske Verden og prædike Evangeliet for al Skabningen,“ saa var dette ledsaget af den Forjættelse: „See, jeg er med Eder alle Dage indtil Verdens Ende.“ Paa denne Forjættelse stolede de i Tro og Bøn til Gud om god Fremgang.

III. Vi ville nu mere specielt betragte Aandens directe Indflydelse i at overbevise og gjenføde Synderen. Bibelen lærer tydelig, at Menneskenes Aand, igjennem de paa hinanden følgende Menneskealdere, ere blevne levendegjorte og oplyste ved den Hellig Aands Virksomhed. Det er imidlertid af Nogle blevet benægtet, at Syndere have Ret til at opløfte deres Øine eller bede til Gud om nogen Indflydelse af Aanden, førend de troe, omvende sig og underkaste sig Daaben. Det meest besynderlige herved er, at de samme Personer, som fortælle os, at døbte Troende have faaet Adkomst til Modtagelsen af den Hellig Aand, og at Saadanne alene ere bemyndigede til at bede om Aandens Indflydelse, — paastaae ogsaa med største Alvor, at der gives ingen guddommelig Indflydelse, undtagen den, som er middelbar formedelst det skrevne Ord. Det synes os nu aabenbart uovereensstemmende og inconseqvent af Saadanne, som benægte Aandens directe Indflydelse, at sige, at „den Hellig Aand boer i alle de Troende“ og forjættes kun døbte Troende, og at alle Andre ere ubemyndigede og uberettigede til at bede om den. Hvad? kunne da Ingen uden døbte Troende læse eller høre Guds Ord? Eller er der et Slør over ethvert Menneskes Forstand, som fordunkler denne og forhærder saaledes hans moralske Evner, at han hverken kan fatte Beviser eller føle Sandhedens Kraft, indtil dette Slør borttages ved Daaben? At paastaae, at Aanden kun virker formedelst Sandhedens Ord, og saa at tale om en iboende Indflydelse af Aanden, som indskrænket til døbte Troende, er fuldkommen barnagtigt. Thi dersom den umiddelbare Indflydelse formedelst det skrevne Ord, er den eneste Forstand, hvori Aandens Virksomhed skal tages, saa er den sikkert lige tilgjængelig for Alle, som høre eller læse Ordet, hvad enten de ere døbte eller ikke døbte. Men vi troe, at selve Skriften vil bestemme dette Punct.

1. Aandens directe Indflydelse ved Forjættelse udstræk-

ker sig til Syndere. Gud erklærer ved sin Prophets Mund (Joel 3, 1.) „Og det skal skee derefter, at jeg vil udgyde min Aand over alt Kjød.“ Her maa bemærkes:

(1.) Denne Aandens Indflydelse forjættes Syndere; thi Udtrykkene have den videst mulige Betydning, — „alt Kjød“ — vil man nu paastaae, at Syndere ikke indbefattes i disse Ord, saa er dette ikke at udtyde eller forklare det hellige Ord, men paa den meest hensynsløse Maade at sætte det tilside.

(2.) Denne Aandens Indflydelse sigtede til at overbevise og lede til Frelse; thi Propheten føier strax til: „Hvo, som kalder paa Herrens Navn, skal undkomme.“ Det vil ikke kunne nytte, at appellere til Petri Ord paa Pintsefesten, for at bevise en Indskrænkning i Anvendelsen af det almindelige Udtryk, „alt Kjød.“ Det er vel sandt, Peter siger: „Dette er det, som er sagt ved Propheten Joel;“ — men siger han da, at Propheten talte med Hensyn til Pintsefesten alene? Siger han, at Prophetens Ord skulde ikke gaae videre i Opfyldelse? Han gjør ingen saadan Bestemmelse. Og vi have i Sandhed det meest afgjørende Beviis for, at han ikke havde en saadan Mening. Thi i det 15de Capitel af Ap. Gj. taler han om den „Hellig Aands Gave,“ som siden efter blev tildeelt Hedningerne, ligesom den var bleven skjænket Jøderne, og i det 11te Capitel af Ap. Gj. siger Apostelen med Hensyn til Hedningerne: „Den Hellig Aand faldt paa dem ligesom og paa os i Begyndelsen.“ Her er da et positivt Beviis for, at dersom Aandens Udgydelse paa Pintsefesten var en Opfyldelse af Joels Spaadom, saa var Aandens Udgydelse over Hedningerne (det ogsaa). Apostelens Beviis er, at Hedningerne have modtaget de samme aandelige Velsignelser; derfor have de Adgang til de samme Menigheds Privilegier; — det samme Raisonnement vilde bevise, at da de modtagne Velsignelser vare lige, saa var den ene ligesaavel som den anden Opfyldelse af Prophetens Ord. Heraf indsee vi, at en Indskrænkning i Anvendelsen af Prophetens Ord ikke kan forsvares. Han bruger Udtryk, som have en almindelig Anvendelse. Apostelen har ikke forsøgt paa at begrændse Anvendelsen, og vi tør heller ikke forsøge derpaa. Ordene staae endnu, og ville bestandig vedblive at opfyldes, saalænge Evangeliet vedvarer.

Som et Beviis mere for, at disse Ord have en universel Anvendelse gjennem hele Evangeliets Huusholdning, bemærke vi: at Apostelen Paulus, i Brevet til Romerne 10de Capitel, citerer en Deel af den samme Prophetie hos Joel, og bruger det som en stereotyp

eller staaende Sandhed, der har en almindelig Anvendelse: — „Hver den, som paakalder Herrens Navn, skal vorde salig."

Men sæt at vi antog, for Beviisførelsens Skyld, at Joels Prophetie fandt sin hele Opfyldelse paa Pintsefesten, vil da deraf fremlyse, at Aandens Indflydelse ikke blev, i denne Prophetie, forjættet Syndere? Netop det Modsatte vil være indlysende. For hvem prædikede Petrus ved denne Leilighed? Var det ikke for en Forsamling af ugudelige Syndere, hvilke han ligefrem beskylder for at have korsfæstet Herren? For den samme Forsamling af Syndere erklærer Petrus: „Eder og Eders Børn hører Forjættelsen til, og alle dem, som ere langt borte, saa mange Herren vor Gud vil kalde dertil." Hvilken Forjættelse er da dette? Aabenbart Forjættelsen om Aandens Udgydelse, som han havde citeret af Joel. Dette Beviis kan man ikke omgaae ved at sige, at Petrus kun forjættede dem den Hellig Aand under Betingelse af Omvendelse og Daab; thi det indrømmes, at Forjættelsen af den Hellig Aand som en Trøster, kan ikke fordres af Synderen, som saadan. Men at Synderne havde Forjættelse om Aandens Indflydelse, endogsaa før deres Omvendelse, ifølge Joels Prophetie, det have vi allerede viist; og at disse samme Syndere vare saa rørte ved den Hellig Aands Paavirkning, at de bleve overbeviste om Synden og bragtes til at udraabe: „Mænd og Brødre, hvad skulle vi gjøre?" dette beviser hele Sammenhængen meget tydelig.

Fremdeles erklærer vor Frelser i Joh. 16de Capitel, at naar Trøsteren kommer, „skal han overbevise Verden om Synd og om Retfærdighed, og om Dom; om Synd, fordi de ikke troe paa mig," o. s. v. Om dette Sted bemærke vi, at vor Frelser bruger almindelige Udtryk; — „Verden," uden nogen Begrændsning; og ligesom for at vise, at han i Særdeleshed mener Syndere, tilføier han: „om Synd, fordi de ikke troe paa mig." Her har da selv den vantroe Verden Forjættelse om den Hellig Aand, i dens straffende og overbevisende Indflydelse.

2. Skriften har mange Exempler paa, at Aanden har virket ligefrem paa Syndernes Hjerte.

At den Hellig Aand virkede paa den jødiske Nations Aand og Hjerte, gjennem den mosaiske Huusholdnings forskjellige Tider, er indlysende af Ap. Gj. 7, 51. „I haarde Halse, og uomskaarne paa Hjerte og Øren! I modstaae altid den Hellig Aand, som Eders Fædre, saa og I." Her beskylder den første Martyr sine ophidsede og ugudelige Forfølgere for, at de „modstaae den Hellig Aand,"

hvilket de ikke kunde have gjort, dersom den ikke først havde virket paa dem. Som et Beviis for Jødernes Ugudelighed i forrige Tider, idet de saaledes „modstod den Hellig Aand,“ beskyldes de ligefrem for at have „forfulgt og ihjelslaaet Propheterne;“ og at have viist en saadan fjendtlig, ondskabsfuld og oprørsk Sindsstemning, som den, der bevægede vor Herres Forrædere og Mordere. At forstaae dette saaledes, som om det kun indbefattede, at de havde modstaaet Propheternes Ord, som var inspireret af den Hellige Aand, er ikke at fortolke det hellige Ord, men paa den meest formastelige og anmassende Maade at danne det efter vore Begreber. Jøderne beskyldes for at „modstaae,“ ikke Propheternes Ord, men „den Hellig Aand.“ Ordene, i deres meest ligefremme Forstand, betyde en directe Modstand mod den Hellig Aands virkelige Indflydelse. Førend vi vove at paastaae, at den omtalte guddommelige Indflydelse var kun indirecte, gjennem det skrevne eller talte Ord, skulde vi have en udtrykkelig Autoritet for saadan en Afvigelse fra Ordenes soleklare Betydning.

3. At den Hellig Aand virker ligefrem paa Syndernes Hjerter, kan paa en meget afgjørende Maade bevises ved den Kjendsgjerning, at Overbeviisning, Gjenfødelse og den hele Forandring i den moralske Charakteer, som bevirkes ved Religionens Indflydelse, tillægges i Skriften den Hellig Aands Virksomhed. Aanden siges at „overbevise;“ det erklæres, at „det bør os at være fødte af Aand;“ og alle de Dyder, der siges at udgjøre den christne Charakteer, saasom „Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Tro, Sagtmodighed, Afholdenhed“ o. s. v. siges at være „Aandens Frugt.“ Af alt dette er det klart, at da Overbeviisning, den nye Fødsel, og alle christelige Dyder, tillægges Aandens Indflydelse, maa der være en Indvirkning af Aanden paa Hjertet førend disse Dyder existere, forat fremavle dem; og hvis saa er, maa Aanden virke paa Synderes Hjerter.

IV. Dernæst ville vi betragte Aandens Vidnesbyrd, saaledes som det besiddes af de Christne.

Medens den her fremstillede Lære har været Gjenstand for den vantroe Verdens Latter og Spot, have Mange, som bekjendte det christne Navn, forkastet den, og Andre bortforklaret den. Vi troe, at de følgende Steder klart ville bevise, at den læres i Skriften. Rom. 8, 15. 16. „Thi I annammede ikke atter en Trældoms Aand til Frygt, men I annammede en sønlig Udkaarelses Aand, ved hvilken I raabe: Abba (det er): Fader! Denne samme Aand vidner

med vor Aand, at vi ere Guds Børn." Gal. 4, 4. 5. 6. „Men der Tidens Fylde kom, udsendte Gud sin Søn, født af en Qvinde, født under Loven, paa det, at han skulde frikjøbe dem, som vare under Loven, at vi skulde faae den sønlige Udkaarelse; men eftersom I da ere Sønner, haver Gud udsendt sin Søns Aand i Eders Hjerter, som raaber: Abba, Fader!" 1 Joh. 5, 10. „Hvo som troer paa Guds Søn, haver dette Vidnesbyrd i sig selv." At de ovennævnte Steder lære, at den Hellig Aand vidner om den Christnes sønlige Udkaarelse, kan ikke nægtes. Men vi spørge, i hvilken Mening skal dette Vidnesbyrd forstaaes?

1. Nogle have paastaaet, at det kun er et Privilegium for nogle „faa Favoriserede," at vide, at deres Synder ere forladte; og at følgelig det omtalte Vidnesbyrd ikke kan besiddes af nogen Anden. Derpaa er det et tilstrækkeligt Svar at sige, at en saadan Anskuelse af Gjenstanden er aldeles vilkaarlig. Skriften gjør ingen saadan Distinction, men taler om denne Velsignelse som lige opnaaelig for Alle, der søge den. Det er med Hensyn til Alle, som ere blevne befriede fra „Trældoms Aand til Frygt" og som have „annammet en sønlig Udkaarelses Aand," at Apostelen erklærer, at de kunne „raabe: Abba, Fader;" og have „Aanden selv" for at „vidne med deres Aand, at de ere Guds Børn." Fremdeles, med Hensyn til Galaterne, siges Gud at have „sendt sin Søns Aand i deres Hjerter," ikke fordi de ere en Klasse Christne favoriserede fremfor Andre, men „fordi de ere Sønner," — det vil sige, fordi de ere Christne i Ordets egentlige Forstand. Og i Johannes siges „den, som troer paa Guds Søn," (ikke nogle Favoriserede), at have „Vidnesbyrdet i sig selv." Heraf er det indlysende, at det, at indskrænke disse Privilegier til nogle faa Favoriserede af Guds Folk, er at behandle den hellige Skrifts tydelige Sprog med stor Ringeagt.

2. Nogle, som have antaget, at dette Vidnesbyrd var et almindeligt Privilegium for de Troende, have sammenblandet Guds Aands Vidnesbyrd med vor egen Aands Vidnesbyrd, og saa kun indrømmet eet Vidnesbyrd, medens Apostelen tydeligt lærer to. „Hans Aand vidner" ikke for, men „med vor Aand." „Guds Aand" er det ene Vidne og vor Aand det andet. Vi skulle nu uden videre Undersøgelse af denne Gjenstand søge at vise, at Guds Aands Vidnesbyrd ikke blot er forskjelligt fra vor Aands Vidnesbyrd, men at det ogsaa er directe.

3. For at vi kunne komme til fuld Forstaaelse af denne Gjenstand, maae vi nu bemærke, at vor Retfærdiggjørelse eller Antagelse

hos Gud enten kan være kjendt af os, eller ikke. At forudsætte, at den ikke er kjendt, vilde lade os blive i en hjælpeløs Tvivlens- og Elendighedens-Tilstand, som var lidet bedre end Fortvivlelsen selv. En saadan Tilstand vilde berøve den Christne al sand Trøst i dette Liv, samt være lige modstridende alle orthodoxe Theologers Anskuelser og selve Guds Ord. Hvis der da, som vi ere nødte til at slutte, gives en Maade, hvorpaa den Christne kan, i dette Liv, erholde Kundskab om sin Antagelse hos Gud, saa spørge vi: Hvorledes erholdes da denne Kundskab?

Retfærdiggjørelse eller Tilgivelse anerkjendes som en Act af Guddommen, hvorved vi frikjendes for Fordømmelsesdommen, og finde Naade hos Gud. Hvis nu saa er, saa følger nødvendig deraf, at Ingen kan vide, at denne Act er bleven udført, med mindre Gud anseer det for rigtigt, paa en eller anden Maade, at give Beviis for denne Kjendsgjerning. Intet Vidne kan give Vidnesbyrd udenfor hans egen Kundskabs Omraade. Heraf er det klart, at da Ingen uden Gud kan med Vished vide, undtagen ved Vidnesbyrd, at vi ere retfærdiggjorte, saa kan heller Ingen, undtagen han, give det oprindelige Vidnesbyrd om denne Kjendsgjerning. Vi troe nu, at det, ved en omhyggelig Undersøgelse, vil blive indlysende, at Aandens indirecte Vidnesbyrd i det væsentlige er det samme som vor egen Aands Vidnesbyrd, og som saadant maa være svarende til foreliggende Hensigt.

Ved vor egen Aands Vidnesbyrd forstaaes i Almindelighed vor Bevidsthed om Besiddelsen af de Egenskaber, der omtales i Skriften som eiendommelige for Christne. Dette Vidnesbyrd af vor egen Aand komme vi ikke i Besiddelse af ved umiddelbar Anskuelse, men det udledes ved en Række af Fornuftslutninger. Saaledes beskriver Bibelen visse moralske Egenskaber hos Sjælen, og moralske Tilstande i Livet, som specielt tilhørende Guds Børn. Ved Øvelse af vor egen Bevidsthed, og ved Betragtning af vort Liv, kunne vi danne os en Mening om vor Charakteer; derpaa kunne vi, ved Hjælp af vor raisonnerende Fornuft, sammenligne vor Charakteer med den Charakteer, der i Skriften skildres som tilhørende et Guds Barn, og saa rationelt udlede den Slutning, at vi kunne taale Sammenligningen. Dette er den eneste Maade, hvorpaa vor egen Aand kan vidne om Kjendsgjerningen. Vil man nu sige, at dette ogsaa er den Mening, hvori vi skulle forstaae, at Guds Aand vidner om vor sønlige Udkaarelse, saa troe vi, at dette er en vildfarende Anskuelse af Gjenstanden, saaledes som det vil fremlyse af følgende Betragtninger.

1. Dette er, som vi alt have bemærket, aabenbart at confundere

de to Vidnesbyrd, — at gjøre vor Aands Vidnesbyrd og Guds Aands Vidnesbyrd væsentlig til det samme, og i Realiteten kun til eet Vidnesbyrd; hvorimod Skriften tydeligt lærer, at der ere to Vidner, — „Guds Aand," som i den Christnes Hjerte raaber: „Abba, Fader," og hans egen Aand, der ogsaa bærer Vidnesbyrd om den samme Kjendsgjerning.

2. Den ovenfor omtalte Anskuelse af Gjenstanden fremstiller aabenbart Aandens Vidnesbyrd i en Forstand, der aldeles ikke svarer til den Hensigt, hvortil det, ifølge Skriften, er bestemt. Aandens Vidnesbyrd er bestemt til at give os en Vished om vor sønlige Udkaarelse, saa fyldestgjørende, at den hæver sig til en virkelig Kundskab. Da nu Syndsforladelsen eller den sønlige Udkaarelse er en Act af Gud, saa følger deraf, at Gud maa være det første Vidne om denne Kjendsgjerning; men at forudsætte, at dette Vidnesbyrd, — som ovenfor bemærket, kun gives paa en indirecte Maade, — er i Virkeligheden det Samme som at forkaste dette Vidnesbyrd aldeles, forsaavidt det angaaer det ligefremme Spørgsmaal om sønlig Udkaarelse. Thi dersom den Beskrivelse af den Christnes Charakteer som gives i Skriften ved den Hellig Aands Inspiration, er hele den Aandsvirksomhed, som indrømmes eller tillægges det omtalte Vidnesbyrd, saa følger deraf, at dette Vidnesbyrd aldeles ikke vidner om nogetsomhelst Individs sønlige Udkaarelse. Skriften vidner kun om den almindelige Hovedsandhed, at Alle, som besidde en vis moralsk Charakteer, ere Guds Børn; men med Hensyn til det Spørgsmaal, om dette eller hiint Individ besidder denne Charakteer eller ikke, siger den Intet. Vi kunne let have taget Feil i denne intellectuelle Slutningsproces; vi kunne have dannet os en urigtig Anskuelse om vor moralske Charakteer; vi kunne have misforstaaet Skriften med Hensyn til den moralske Charakteer, som er eiendommelig for Guds Børn; eller vi kunne have begaaet Feil i den mellem os selv og Skriftens Fordringer anstillede Sammenligning, samt i den Slutning, vi udlede af en saadan Sammenligning: at vi ere Guds Børn. I alle eller nogle af disse Enkeltheder kunne vi have feilet; og hvis saa er, følger deraf, at den Slutning, som fremgaaer af hele denne Beregning, ikke kan blive til en sikker Kundskab, men at den, i det heldigste Tilfælde, blot kan blive en sandsynlig Gisning. Derfor er det klart, at da det er den Christnes Privilegium at vide, at han hører til Guds Børn, saa maa det være muligt for ham, at have et Vidnesbyrd for denne Kjendsgjerning høiere end det her omhandlede indirecte Vidnesbyrd.

Fremdeles kan dette indirecte Vidnesbyrd, ifølge sin Natur, ikke besiddes af den Christne paa den Tid, han først blev et Guds Barn; thi da Vidnesbyrdet fremgaaer af Bevidstheden om at have „Aandens Frugter," eller af at frembringe disse gode Gjerninger, som flyde af en levende Tro, saa udfordres der Tid for at disse Frugter kunne voxe, og Leilighed til at udføre disse gode Gjerninger, førend de kunne have en Tilværelse; og at antage, at vi kunne have en saa klar og bestemt Kundskab om deres Tilværelse, at vi deraf kunne slutte til vor sønlige Udkaarelse, inden de virkelig existere, er absurd. Men Alle, som „ere Sønner," siges at „have Guds Søns Aand i deres Hjerter, som raaber: Abba, Fader;" derfor maa dette Vidnesbyrd være mere directe og umiddelbart end det, som kan fremgaae af den ovenfor beskrevne raisonnerende Slutningsmaade.

Fremdeles kunne disse „Aandens Frugter," fra hvilke vi antages at slutte til vor sønlige Udkaarelse, ifølge deres Natur, ikke gaae forud for Kundskaben om vor Antagelse hos Gud, men maae flyde af denne Kundskab. De vigtigste af disse Frugter ere: „Kjærlighed, Glæde og Fred;" men disse Aandens Dyder og Frugter, kunne i den Forstand, hvori de opfattes, ikke udøves undtagen af Saadanne, som have en Kundskab om deres Antagelse hos Herren. „Vi elske ham," siger Apostelen Johannes, „fordi han elskede os først." Men hvorledes skulde hans Kjærlighed til os kunne bevirke vor Kjærlighed til ham, saa længe vi ingen Vished have om denne Kjendsgjerning? Og hvorledes kunne vi have nogen Vished om denne Kjærlighed til os, saa længe vi, ved ugudelige Gjerninger, er „Fremmede" og Fjender? At „elske Gud" i den sønlige Forstand af Ordet, er umuligt, undtagen for et Guds Barn. Derfor maa et Menneske være Guds Barn, førend han kan vise denne Aandens Frugt, og hvis, som Apostelen siger, Alle som „ere Sønner," have „den sønlige Udkaarelses Aand," sendt i deres Hjerter, ved hvilken de raabe: „Abba, Fader," saa maae de have denne Aand som Vidnesbyrd om denne sønlige Udkaarelse, førend de kunne frembringe Aandens Frugter; følgelig kunne de ikke udlede dette Vidnesbyrd af en (blot) Bevidsthed om saadanne Frugter.

Det samme kan siges om „Fred og Glæde." Vi kunne ikke faae en Kundskab om vor Antagelse hos Gud af en Bevidsthed om Fred og Glæde; men denne Fred og Glæde fremgaaer tvertimod af Kundskaben om vor Antagelse. Derfor siger Apostelen Paulus: „Altsaa, retfærdiggjorte ved Troen, have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum." Denne Fred fremgaaer aabenbart af Retfærdig-

gjørelsen; og hvis saa er, maa Retfærdiggjørelsen være en Gjenstand for Kundskab. En fordømt Forbryder kan ikke glæde sig, fordi han har faaet Tilgivelse, førend han har faaet Kundskab derom. Saaledes er det indlysende, at da Glæde og Fred ere „Aandens Frugter," og da disse ikke gaae forud, men følge paa Kundskaben om vor Antagelse, saa maa ogsaa det Vidnesbyrd, hvorved vi erholde denne Kundskab, gaae forud for denne Fred og Glæde, som følge deraf.

Nogle have paastaaet, „at dette Aandens Vidnesbyrd ikke fremgaaer af en Bevidsthed om Aandens Frugter i Almindelighed, men af Bevidstheden om at man besidder den frelsende „Tro." Denne Fremstilling lider af adskillige meget alvorlige Vanskeligheder.

1. Skriften giver os ingen Antydning om, at vi erholde Kundskab om vor Antagelse hos Gud ved Bevidstheden om, at vi besidde Tro. Men overalt tilskrives denne Kundskab Guds Aands og vor Aands forenede Vidnesbyrd.

2. Dersom vi erholde Kundskab om vor Antagelse hos Gud fra en Bevidsthed om, at vi besidde Tro, saa maa denne Tro indbefatte enten Tro i hvilkensomhelst begribelig Grad, eller Tro i en vis bestemt Grad. At antage det Første, vilde være at antage den uskriftmæssige og absurde Hypothese, at enhver Grad af Tro er virkelig retfærdiggjørende. At antage det Sidste, vilde være det Samme som at paastaae, at Gud har knyttet Forjættelsen om Tilgivelse til Tro af en vis begrændset og bestemt Udstrækning, hvilket er modsat Virkeligheden. Der er maaskee Intet i den christelige Charakteer, som er vanskeligere at bestemme, end den nøiagtige Sum eller Grad af Tro, som vi besidde til en given Tid. Førend vi kunne bygge vor Kundskab om Antagelse hos Gud paa vor Bevidsthed om, at vi ere i Besiddelse af Tro, maae vi ikke blot vide, at der er en vis Grad af Tro, til hvilken Gud har knyttet Forjættelsen om Tilgivelse, og hvilken denne Grad af Tro er; men vi maae ogsaa med Vished vide, at vi besidde denne bestemte Grad af Tro. Men begge Dele ere umulige.

3. Fremdeles: men selv om det var sandt, at Gud havde knyttet Forjættelsen om Tilgivelse til en vis bestemt Grad af Tro, og at vi kunde ganske sikkert bestemme, om vi besad denne Grad af Tro eller ikke, saa vilde dog denne Theorie endnu lide af den uoverstigelige Vanskelighed, at den vilde lade Kundskaben om vor Antagelse hos Gud gaae forud for selve Antagelsen. Med andre Ord, det vilde indbefatte den absurde Lære, at vi kunne vide, at vi ere antagne førend vi ere antagne. Thi den retfærdiggjørende Tro gaaer, ifølge

Skriften, forud for, og er Betingelsen for Tilgivelse; men dersom Kundskaben om vor Antagelse altid ledsager den retfærdiggjørende Tro, saa maa Kundskaben om vor Antagelse gaae forud for Antagelsen. Med andre Ord, vi maae først vide, at vi ere antagne, førend vi kunne være antagne. Vi kunne saaledes være ganske forvissede om, at vor Kundskab om vor Antagelse hos Gud ikke fremgaaer af Bevidstheden om at vi besidde Tro.

Af Alt det, som er bleven sagt, komme vi til den Slutning: — at da Guds Aands Vidnesbyrd ikke omtales i Skriften som et særegent Privilegium for nogle Faa, men som lige tilhørende alle „Guds Børn;" — at, da dette Vidnesbyrd ikke er identisk eller falder sammen med vor Aands Vidnesbyrd, men er et forskjelligt Vidnesbyrd, som vidner i Forening med vor egen Aand; — at da det, ifølge Skriften er de Christnes Privilegium at vide, at de ere antagne af Herren; — at da ingen uden Gud kan bære det første Vidnesbyrd om denne Kjendsgjerning; — at da den Hellig Aands indirecte Vidnesbyrd væsentlig ikke er Andet end vor egen Aands Vidnesbyrd; — at da et saadant Vidnesbyrd ikke svarer til den Hensigt, som Aandens Vidnesbyrd har; — at da hverken en Bevidsthed om „Troens Frugter" i Almindelighed, eller om Troen, kan meddele Kundskab om vor Antagelse hos Gud paa den Tid, da vi siges at være i Besiddelse af Aandens Vidnesbyrd; — saa maae vi ved alle disse Betragtninger komme til den Slutning, at den Hellig Aands Vidnesbyrd, saaledes som det besiddes af den Christne, maa være directe og i sin Natur forskjelligt fra vor egen Aands Vidnesbyrd.

Dersom man opfordrer os til at give en fuldstændig Forklaring om den Maade, hvorpaa Aanden virker saaledes, at den frembringer dette directe Vidnesbyrd, saa ere vi nødte til at bekjende vor Svaghed; Gjenstanden er „altfor underfuld for os." „Vinden blæser, hvor den vil," men vi kunne ikke begribe, „hvorfra den kommer, og hvor den farer hen." Saaledes rører ogsaa Guds Aand Menneskenes Hjerter paa en os ubegribelig Maade, og vidner for den Troende, at han er et Guds Barn. Men hvad Vidnesbyrdet angaaer, betragtet som et Factum, saa er det en Sag, som udtrykkelig er aabenbaret.

Vi kunne ikke bedre udtrykke den Mening, hvori vi forstaae denne Kjendsgjerning, end ved at gjøre Wesleys Ord til vore: —

„Aandens Vidnesbyrd er et indvortes Indtryk paa Sjælen, hvorved Guds Aand directe vidner med min Aand, at jeg er Guds Barn;

at Jesus Christus har elsket mig, og givet sig selv for mig; og at alle mine Synder ere udslettede, og jeg, ja jeg, forligt med Gud."

Vi ville slutte denne Forelæsning med at anføre og besvare nogle af de fornemste Indvendinger imod Læren om Aandens directe Vidnesbyrd, som vi have forsvaret.

1. Man har indvendt, at der ikke behøves to Vidnesbyrd om den samme Kjendsgjerning, dersom begge ere gode; og at dersom de ikke ere gode, saa ere de unyttige.

Hertil svare vi, at de to Vidnesbyrd ikke begge directe vidne om den samme Kjendsgjerning. Guds Aand alene har en directe og umiddelbar Kundskab om vor sønlige Udkaarelse, og den alene bærer et directe Vidnesbyrd om dette Factum. Vor egen Aand derimod, skjøndt den vidner i Forening med Guds Aand om den samme Gjenstand, afgiver ikke et directe men et indirecte Vidnesbyrd. Den vidner om vor sønlige Udkaarelse alene ved at forsikkre os om, at vi have Guds Aands directe Vidnesbyrd for dette Factum. Saaledes i Omvendelsens Time, førend vi have Tid til gode Gjerninger, eller til at vise Aandens Frugter, eller endogsaa til at beskjæftige os med en Række af Fornuftslutninger, hvorved vi slutte os til vor sønlige Udkaarelse, ved at sammenligne det, vi have erfaret, med de af Skriften opstillede Kjendemærker paa Gjenfødelse: forvisser den Hellig Aand os directe om, at Gud elsker os, og villigt antager os i Christo Jesu; — umiddelbart efter at have modtaget denne Forvisning om Guds tilgivende Kjærlighed, „elske vi ham, fordi han elskede os først," Fred og Glæde oprinder i Sjælen, og da først modtage vi Vidnesbyrdet i vore Hjerter.

Men hvor snart ville vi behøve det med Guds Aands Vidnesbyrd forenede Vidnesbyrd af vor egen Aand! Vi kunne fristes til at troe, at dette directe Vidnesbyrd er kun en Vildfarelse; men vor egen Aands Vidnesbyrd, — vor Bevidsthed om, at vi have Aandens Frugter, — bestyrker os i den Overbeviisning, at vi ikke have misforstaaet Guds Aands Vidnesbyrd; og paa denne Maade vedblive de to Vidner i Forening at vidne om den Kjendsgjerning, at vi ere Guds Børn, saa længe som vi „elske Gud og holde hans Bud."

2. Har man indvendt, at „denne Lære indeholder den Absurditet, at enhver Christen skal faae en særegen og speciel Aabenbaring, og fører til en overtroisk Tillid til Indtrykkene af vore egne Indbildninger."

Herpaa svare vi, at forsaavidt den første Deel af Indvendingen angaaer, saa paastaaes der ikke, at Aandens Vidnesbyrd meddeler Aanden nye Sandheder, der ikke indeholdes i Skriften, men kun, at der ved Aandens directe Virksomhed gjøres en speciel og personlig Anvendelse af de Sandheder, der allerede ere tydeligt aabenbarede i Bibelen. Aandens directe Indflydelse i at overbevise, lærer ikke Synderen, at Noget er Synd, som Skriften ikke har erklæret at være Synd, men den levendegjør saaledes Sjælens Kræfter, at den lader Synderen føle, at han er en Synder; — et Factum, hvorom han i Forveien kun havde en speculativ Kundskab. Netop saaledes er det ogsaa med det Aandens Vidnesbyrd, som den Christne besidder; det meddeler ham ikke nogen ny Sandhed eller Lære, men lader ham kun føle, at Forjættelsen om Tilgivelse for den angrende Troende, og den store bibelske Sandhed om Frelse ved Christi Fortjeneste, personligt og individuelt ere anvendelige paa ham. Saaledes indeholdes der i denne Anskuelse om Aandens Vidnesbyrd aldeles ingen Paastand om en ny Aabenbaring.

Paa den sidste Deel af Indvendingen svare vi, at det ikke kan være overtroisk, at forlade sig paa nogen Lære, som er aabenbaret i Skriften; men dersom Skriftens Lære om Aandens Vidnesbyrd forvendes af Nogen saaledes, at det kan lede til at stole paa Indtryk, som udgaae fra Menneskenes egne Indbildninger, saa er det ikke Læren selv, der bør dadles, men de som forvende Læren. Vi troe, at Aandens directe Vidnesbyrd er en Lære, som tydelig læres i Skriften, og skjøndt Nogle, formedelst Syndens Bedrag, kunne forvende den til de værste Hensigter, kan den aldrig, af den Grund, opgives eller forkastes, men vil fremdeles blive ivrigt og varmt forsvaret af Tusinder oprigtige og erfarne Christne, som derfra erholde deres høieste Glæde i dette Liv og deres rigeste Forsmag paa det Tilkommende.

Spørgsmaal til syvogtyvende Forelæsning.

1. Hvorledes er denne Lære bleven betragtet af de Vantroe?
2. Hvorledes af de forskjellige Classer Christne?
3. Hvilken er den correcte Anskuelse af dens Betydning?
4. I hvilke Hovedafdelinger inddeles Forelæsningen?
5. Hvilken er den først omtalte Anskuelse af denne Gjenstand?
6. Hvorledes oplyses denne Theorie?
7. Hvorledes viises det, at denne Theorie benægter Aandens virkelige Indflydelse?
8. Hvilken er den anden omtalte Theorie?

9. Hvilken er den eneste Forskjel paa disse to Theorier?
10. I hvilke to Betydninger siges Ordet Medium at kunne bruges?
11. Hvorledes oplyses Forskjellen paa et Redskab og en handlende Person?
12. Indbefatter den Theorie nogen reel Aandsvirksomhed?
13. Hvad er den sande skriftmæssige Anskuelse af denne Lære?
14. Virker Aanden saaledes nu, at den aabenbarer nye Sandheder?
15. Hvorledes vises det, at Aanden virker ved at overbevise?
16. Hvorledes vises det at være absurd, at nægte Aandens directe Indflydelse, og paa samme Tid at indskrænke dens Indflydelse til døbte Troende?
17. Hvilke Exempler gives, i hvilke Aanden virkede paa Synderes Hjerter?
18. Hvorledes bevises det, at den Christne har Aandens Vidnesbyrd?
19. Hvilken er den første Fremstilling, som er given af dette Vidnesbyrd?
20. Hvorledes gjendrives den?
21. Hvilken er den anden Fremstilling, og hvorledes gjendrives den?
22. Hvilken er den correcte Anskuelse af dette Vidnesbyrd?
23. Hvilken Forskjel er der paa Aandens indirecte Vidnesbyrd, og vor egen Aands Vidnesbyrd?
24. Kan det indirecte Vidnesbyrd befrie os fra Tvivl?
25. Hvorledes vises det, at hverken Bevidstheden om Aandens Frugter i Almindelighed, eller om Tro, kan give Kundskab om vor Antagelse, paa den Tid Aanden siges at aflægge sit Vidnesbyrd?

Otteogtyvende Forelæsning.

De Helliges Standhaftighed

(af John Wesley).

Mange vidtløftige Bøger ere allerede blevne skrevne om denne vigtige Gjenstand. Men selve deres Vidtløftighed gjør det vanskeligt for almindelige Læsere at forstaae dem, ja endogsaa at kjøbe dem. En kort, tydelig Afhandling om dette Hovedpunkt, er det, som alvorlige Mennesker længe have ønsket, og som her frembydes dem, som Gud har begavet med Kjærlighed og Viisdoms Ydmyghed.

Ved de Hellige forstaaer jeg dem, som ere hellige eller retfærdige selv i Guds Øine; dem, som ere udrustede med den Tro, der renser Hjertet, og som frembringer en god Samvittighed; dem, som ere indpodede i det gode Olietræ, den aandelige, usynlige Kirke; dem, som ere Grene paa det sande Viintræ, hvorom Christus siger:

„Jeg er Viintræet, I ere Grenene;“ dem, der saaledes i Sandhed kjende Christus, at de ved denne Kundskab have undflyet Verdens Besmittelser; dem, som see Guds Herligheds Lys i Jesu Christi Aasyn, og som ere blevne deelagtige i den Hellig Aand, i Aandens Vidnesbyrd og Aandens Frugter; dem, som leve ved Troen paa Guds Søn; dem, som ere helliggjorte ved Pagtens Blod; dem, som alle disse eller nogle af disse Kjendetegn tilhøre, forstaaer jeg ved Udtrykket: Hellige.

Kan Nogen af disse falde fra? Ved at falde fra forstaae vi ikke blot at falde i Synd. Dette kunne de, det tilstaaes. Men kunne de ganske og aldeles falde fra? Kan Nogen af disse falde saaledes fra Gud, at han fortabes evindelig?

Jeg føler, at der ved begge Sider af dette Spørgsmaal ere saa store Vanskeligheder, at Fornuften alene aldrig kunde bortfjerne dem. Derfor „til Loven og til Vidnesbyrdet.“ Lad de levende Orakler afgjøre Sagen: og dersom disse tale for os, saa hverken søge vi eller behøve videre Vidnesbyrd.

Støttet paa denne Autoritet, troer jeg, at en Hellig kan falde fra; at En, som er hellig eller retfærdig selv i Guds Øine, ikke destomindre kan falde saaledes fra Gud, at han fortabes evindelig.

I. Thi saa siger Herren: „Naar en Retfærdig vender sig fra sin Retfærdighed og gjør Uret, ... i sin Forgribelse, som han haver forgrebet sig med, og i Synd, som han haver syndet, i dem skal han døe.“ Ezech. 18, 24.

At dette skal forstaaes om evig Død, sees af det 26de Vers: „Naar en Retfærdig vender sig bort fra sin Retfærdighed, og gjør Uret, og døer deri;“ (her menes timelig Død); „skal han døe for sin Uret, som han gjorde.“ (Her menes evig Død.)

Det sees fremdeles af Capitlets hele Tendents, som er at bevise, at „den Sjæl, som synder, skal døe.“ (4de Vers.) Dersom man siger: „Med Sjælen menes her Legemet,“ saa svarer jeg: Legemet vil døe, hvad enten han synder eller ikke.

Fremdeles: Saa siger Herren: „Naar jeg siger om den Retfærdige, han skal visselig leve, og han, han forlader sig paa sin Retfærdighed“ (ja, eller paa Forjættelsen som absolut og ubetinget), „og gjør Uret, da skal ingen af hans Retfærdigheder ihukommes, men han skal døe for sin Uretfærdighed, som han gjorde.“ Ezech. 33, 13.

Fremdeles: „Naar en Retfærdig vender sig fra sin Retfærdighed, og gjør Uret, da skal han døe derfor.“ (Vers 18.) Derfor kan En,

som er hellig og retfærdig, selv i Guds Øine, falde saaledes fra, at han fortabes evindelig.

Men hvorledes stemmer dette overeens med hvad Gud har erklæret paa de andre Steder? „Dersom hans Børn forlade min Lov og de vandre ikke i mine Rette; dersom de vanhellige mine Skikke, og ikke holde mine Bud, da vil jeg hjemsøge deres Overtrædelse med Riis, og deres Misgjerning med Plager; men jeg vil ikke gjøre min Miskundhed til Intet, (at tage den) fra ham, og ikke feile i min Sandhed. Jeg vil ikke vanhellige min Pagt, og ikke forandre det, som gik ud af mine Læber. Jeg svoer engang ved min Hellighed, jeg vil ikke lyve for David." Ps. 89, 31—36.

Jeg svarer: der er aldeles ingen Uovereensstemmelse mellem det ene Udsagn og det andet. Propheten udtaler Guds retfærdige Dom mod enhver Retfærdig, som falder fra sin Retfærdighed. Psalmisten udtaler den gamle Miskundhed, som Gud i sin Sandhed tilsvoer David. Han siger: „Jeg haver fundet David, min Tjener; jeg haver salvet ham med den hellige Olie. Med ham skal min Haand blive fast; og min Arm skal befræfte ham" ... „og jeg vil sætte hans Sæd altid, og hans Throne (saa længe) som Himmelens Dage (vare)." Ps. 89, 21. 22. 30. Derpaa følger: „Men dersom hans Børn forlade min Lov, og de vandre ikke i mine Rette; — vil jeg dog ikke gjøre min Miskundhed til Intet, (at tage den) fra ham, og ikke feile i min Sandhed. Jeg vil ikke vanhellige min Pagt. Jeg vil ikke lyve for David. Hans Sæd skal blive evindelig, og hans Throne som Solen for mig." Vers 31 o. s. v.

Kan ikke Enhver see, at den Pagt, som her omtales, alene angaaer David og hans Sæd eller Børn? Hvor er da Uovereensstemmelsen mellem den meest absolute Forjættelse, given en enkelt Familie, og den høitidelige Forkyndelse, som Gud har givet om den Maade, hvorpaa han behandler hele Menneskeheden?

Desuden er den Pagt, som omtales i disse Ord, ikke absolut, men betinget. Omvendelsens Betingelse, i Tilfælde af at Guds Lov blev forladt, var indbefattet deri, skjøndt det ikke blev udtrykt med Ord; og saa strengt indbefattet deri, at dersom denne Betingelse manglede, dersom den ikke blev udført, saa vilde Gud ikke holde sin Forjættelse til David. Han „forandrede det som gik ud af hans Læber," og det uden nogen Hindring eller Forringelse for hans Sandhed. Han „afskyede og forlod sin Salvede," Vers 39, Davids Sæd, hvis Throne, dersom de havde omvendt sig, vilde have været „som Himmelens Dage." Han „gjorde sin Tjeners Pagt til Intet, og

vanhelligede (kastede) hans Krone til Jorden." V. 40. Saa forgjæves har man forsøgt at lade Psalmistens Ord modsige Prophetens tydelige og fuldstændige Vidnesbyrd.

Heller ikke er der nogen Modsigelse mellem dette Guds Vidnesbyrd hos Ezechiel og de Ord, som han talede ved Jeremia. „Jeg haver elsket Dig med en evig Kjærlighed, derfor haver jeg draget Dig med Miskundhed." Paastaaes eller siges der da i disse Ord, at ingen retfærdig Mand nogensinde kan falde fra sin Retfærdighed? Paa ingen Maade. De berøre slet ikke det Spørgsmaal, men udtale simpelthen Guds Kjærlighed til den jødiske Kirke. For at see det i det klareste Lys, behøver man kun at læse det hele Sted igjennem. „Paa den samme Tid, siger Herren, vil jeg være alle Israels Slægters Gud, og de skulle være mit Folk. Saa sagde Herren: et Folk som ere de overblevne fra Sværd, har fundet Naade i Ørken, (nemlig) Israel, (da jeg) gik at skaffe ham Hvile. Herren haver ladet sig see for mig, for lang (Tid) siden; ja, jeg haver elsket Dig med Miskundhed. Jeg vil endnu bygge Dig, og Du skal bygges, Israels Jomfru." Jerem. 31, 1—4.

Tillad mig her en Gang for alle at gjøre opmærksom paa en Feiltagelse eller falsk Slutning, som bestandig er bleven brugt, næsten af alle Skribenter, i dette Punct. De forvirre eller forvandske bestandig Spørgsmaalet, ved at anvende paa enkelte Personer Udsagn eller Prophetier, som kun angaae Kirken i Almindelighed; og somme af dem alene den jødiske Kirke og Nation, som adskilt fra alle andre Folkeslag.

Dersom man siger: „Men det blev specielt aabenbaret mig, at Gud havde elsket mig med en evig Kjærlighed;" svarer jeg, sæt, at det var, (hvorom der ellers kunde disputeres), saa beviser det dog intet Mere, end i det Høieste, at Du i Særdeleshed skal vedblive at være standhaftig; men dette har ingen Indflydelse paa Hovedspørgsmaalet, om nemlig Andre skulle være det eller ikke.

II. En som er udrustet med den Tro, der renser Hjertet, og fremavler en god Samvittighed, kan ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at han fortabes evindelig.

Thi saa siger den inspirerede Apostel: „Strid den gode Strid, holdende fast ved Troen og en god Samvittighed; hvilken Nogle kastede fra sig, og lede Skibbrud paa Troen." 1 Tim. 1, 18. 19.

Her maa bemærkes, 1. Disse Mænd (saadanne som Hymenæus og Alexander) havde engang den Tro, som renser Hjertet, som fremavler en god Samvittighed, hvilken de ogsaa engang havde; ellers kunde de ikke have „kastet den fra sig."

Dernæst bemærkes, 2. De „lede Skibbrud" paa Troen, hvilket nødvendig indbefatter det fuldstændige og endelige Tab af den. Thi et Skib, som engang er brudt i Stykker, kan aldrig mere restitueres. Det er totalt og uigjenkaldelig tabt.

Og selve Apostelen omtaler, i sit andet Brev til Timotheus, en af disse som uigjenkaldelig tabt. „Alexander," siger han, „beviste mig meget Ondt; Herren betale ham efter hans Gjerninger." 2 Tim. 4, 14. Derfor kan En, som er udrustet med den Tro, som renser Hjertet, og frembringer en god Samvittighed, ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at han fortabes evindelig.

Men hvorledes kan dette forenes med vor Herres Ord: „Hvo som troer, skal blive salig."

Troer Nogen at disse Ord have den Mening: „Hvo, som troer," i dette Øieblik, „skal" sikkert og uundgaaelig „blive salig?" Dersom denne Fortolkning er rigtig, saa maa der, ved den anden Deel af Sætningen, efter alle Taleregler, menes: „Hvo som ikke troer, i dette Øieblik, „skal" sikkert og uundgaaelig „blive fordømt." Derfor kan denne Fortolkning ikke være rigtig. Den tydelige Mening i den hele Sætning er da: „Hvo som troer, skal blive salig," dersom han vedbliver i Troen; og „hvo som ikke troer, skal blive fordømt," dersom han vedbliver i sin Vantro.

Men siger ikke Christus paa andre Steder, „Hvo som troer, haver et evigt Liv." Joh. 3, 36. Og „Hvo som troer den, som mig udsendte, haver et evigt Liv, og han kommer ikke til Dommen, men er gaaet over fra Døden til Livet." Joh. 5, 24.

Jeg svarer: 1. Guds Kjærlighed er evigt Liv. Den er i sit Væsen Himmelens Liv. Enhver, som troer, elsker Gud, og derfor „har han et evigt Liv." 2. Enhver som troer, „er" derfor „gaaet over fra Døden," den aandelige Død, „til Livet;" og 3. han „kommer ikke til Dommen," dersom han vedbliver i Troen, indtil Enden; ifølge vor Herres egne Ord. „Den, som bliver bestandig til Enden skal blive salig;" og „Sandelig, sandelig siger jeg Eder, dersom Nogen holder mine Ord, han skal ikke see Døden evindeligen." Joh. 8, 51.

III. De som ere indpodede i det gode Olietræ, den aandelige usynlige Kirke, kunne ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at de fortabes evindeligen. Thi saa siger Apostelen: „Men om nogle af Grenene ere afbrudte, og Du, som var en vild Olieqvist, er indpodet iblandt dem, og bleven meddeelagtig i Olietræets Rod og Fedme" .... „vær ikke hovmodig, men frygt; thi dersom Gud ikke

haver sparet de naturlige Grene, skal han vel ei heller spare Dig. See derfor Guds Godhed og Strenghed! Strengheden mod dem, som ere faldne; men Godheden mod Dig, om Du bliver ved i Godheden; ellers skal ogsaa Du afhugges." Rom. 11, 17. 20—22.

Her maae vi bemærke, 1. De Personer, som omtales, vare i Virkeligheden indpodede paa Olietræet.

2. Dette Olietræ er ikke blot den udvortes synlige Kirke, men den usynlige, bestaaende af hellige Troende. Thi det hedder i Texten: „Dersom Førstegrøden er hellig, da er Deigen ligesaa; og dersom Roden er hellig, da ere Grenene ligesaa." Rom. 11, 16. Og: „De ere afbrudte formedelst Vantro, men Du staaer ved Troen." Vers 20.

3. Disse hellige Troende vare endnu udsatte for, at afhugges af den usynlige Kirke, i hvilken de våre da indpodede.

Men gjøre vi ikke Gud paa denne Maade foranderlig? Da derimod „hos ham ikke er Forandring eller Skygge af Forandring." Jac. 1, 17. Paa ingen Maade. Gud er uforanderlig hellig, derfor elsker han Retfærdighed og hader Uretfærdighed. Han er uforanderlig god; derfor tilgiver han Alle, som „omvende sig og troe paa Evangeliet." Og han er uforanderlig retfærdig; derfor „betaler han Enhver efter sine Gjerninger." Men alt dette forhindrer ham ikke i at modstaae dem, naar de ere hoffærdige, som han gav Naade, naar de vare ydmyge. Nei, hans Uforanderlighed fordrer netop, at han, naar de blive hovmodige, afhugger dem, for at der kan være en forholdsmæssig og passende Forandring i alle de guddommelige Forholdsregler med dem.

„Men hvorledes er Gud da trofast?" Jeg svarer, ved at opfylde ethvert Løvte, han har givet, til Alle, som have modtaget Løvte, Alle, som opfylde Løvtets Betingelse. Mere specielt, 1. „Gud er trofast," idet „han ikke skal lade Eder fristes over Eders Formue." 1 Cor. 10, 13. 2. „Herren er trofast, som skal styrke og bevare Eder fra det Onde," (dersom I sætte Eders Tillid til ham); fra alt det Onde, som I ellers maatte lide ved „vanartige og onde Mennesker." 2 Thes. 3, 2. 3. 3. „Udslukker ikke Aanden, beholder det Gode; skyer det Onde under alle Skikkelser; og Eders ganske Aand og Sjæl og Legeme skulle bevares ustraffelige til vor Herre Jesu Christi Tilkommelse. Han er trofast, som Eder kaldte; han skal og gjøre det." 1 Thes. 5, 19. o. s. v. 4. Værer ikke ulydige mod den himmelske Kaldelse; og „Gud er trofast, ved hvem I ere kaldte, at befæste Eder til Enden, saa at I skulle være ustraffelige

paa vor Herre Jesu Christi Dag." 1 Cor. 1, 8. 9. Men uagtet alt dette, saa kunne vi ikke erholde Forjættelsen med mindre vi opfylde Betingelsen.

„Visselig, men ere ikke alle Guds Forjættelser Ja og Amen?" Jo! De ere faste som Himmelens Piller. Udfør Betingelsen og Forjættelsen er sikker. Tro, og Du skal blive salig.

„Men mange Forjættelser ere absolute og ubetingede." I mange er Betingelsen ikke udtrykt. Men dette beviser ikke, at ingen Betingelser indeholdes deri. Ingen Forjættelse kan udtrykkes i en mere absolut Form end den ovenfor citerede af den 89de Psalme. Og dog have vi seet, at endogsaa deri indbefattedes en Betingelse, skjøndt den ikke var udtrykt.

„Men der er ingen Betingelse enten udtrykt eller indbefattet i disse Ord hos Apostelen Paulus: — „Thi jeg er vis paa, at hverken Død eller Liv, eller det Høie eller det Dybe, eller nogen Skabning skal kunne skille os fra Guds Kjærlighed i Christo Jesu vor Herre." Rom. 8, 38. 39.

Sæt, at der er ingen Betingelse, (hvorom der iøvrigt kan disputeres), hvad beviser da dette? Netop saa meget, — at Apostelen paa den Tid var fuldstændig overbeviist om sin egen Standhaftighed. Og jeg tvivler ikke om, at mange Troende i Nutiden have den samme Overbeviisning, som i Skriften betegnes ved „Troens fulde Forvisning." Hebr. 10, 22.

IV. De, som ere Grene paa det sande Viintræ, hvorom Christus siger: „Jeg er Viintræet, og I ere Grenene," kunne ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at de fortabes evindeligen.

Thi saa siger vor velsignede Herre selv: „Jeg er det sande Viintræ, og min Fader er Viingaardsmanden. Hver Green paa mig, som ikke bærer Frugt, den borttager han. Jeg er Viintræet, I ere Grenene. Om Nogen ikke bliver i mig, han bliver bortkastet som en Green og visner; og man sanker dem og kaster dem i Ilden og de brænde." Joh. 15, 1—6.

Her maae vi bemærke, 1. De omtalte Personer vare i Christus, Grene paa det sande Viintræ. 2. Nogle af disse Grene bleve ikke i Christus, men Faderen kastede dem bort. 3. De Grene, som ikke blive i Christus, kastes bort, kastes ud fra Christus og hans Kirke. 4. De kastes ikke alene bort, men visne; følgelig indpodes de aldrig igjen; nei aldrig. 5. De kastes ikke alene bort og visne; men kastes ogsaa i Ilden, og 6. de brændes. Det er ikke muligt med Ord at udtrykke mere stærkt og kraftigt, at selv de, som

nu ere Grene paa det sande Viintræ, kunne dog falde saaledes fra, at de fortabes evindeligen.

Ved Hjælp af dette klare, uomtvistelige Udsagn af vor Herre, maae vi fortolke de Udsagn, som ellers kunde være omtvistelige; det er sikkert, hvad han end meente ved Siden deraf, saa var det ikke hans Mening at modsige sig selv. For Exempel: „Dette er Faderens Villie, at af Alt, som han har givet mig, skulde jeg ikke miste Noget." Ganske vist, Alt hvad Gud har givet ham, eller, som det udtrykkes i det næste Vers: „Enhver, som troer paa ham," nemlig til Enden, ham „vil han opreise paa den yderste Dag," for at regjere med ham evindeligen.

Fremdeles: „Jeg er det levende Brød; — om Nogen æder af dette Brød" (i Troen), „han skal leve til evig Tid." Joh. 6, 51. Sandelig, dersom han vedbliver at æde deraf, hvo kan tvivle derom?

Fremdeles: „Mine Faar høre min Røst, og jeg kjender dem, og de følge mig; og jeg giver dem et evigt Liv, og de skulle ikke fortabes evindelig; og Ingen skal rive dem af min Haand." Joh. 10, 27. 28.

I den foregaaende Sætning indbefattes kun Betingelsen; i denne udtrykkes den tydeligt. De ere mine Faar, som høre min Røst, som følge mig i al Hellighed. Og „dersom I gjøre dette, skulle I aldrig falde." Ingen skal „rive Eder ud af min Haand."

Fremdeles: „Da (som) han havde elsket sine Egne, som vare i Verden, (saa) elskede han dem indtil Enden." Joh. 13, 1. „Da han havde elsket sine Egne," nemlig Apostlene, (som de næst foregaaende Ord, „som vare i Verden," tydelig vise), „saa elskede han dem indtil Enden" af hans Liv, og aabenbarede denne Kjærlighed indtil det sidste Øieblik.

Endnu Eet: „Hellige Fader! bevar dem i dit Navn, hvilke Du haver givet mig, at de maae være Eet, ligesom vi." Joh. 17, 11.

Paa dette Sted har man lagt meget Eftertryk; og man har udledt den Slutning deraf, at alle de, som Faderen har givet ham, (en Udtryksmaade, som ofte forekommer i dette Capitel), maae ufeilbarlig blive standhaftige til Enden.

Og dog siger vor Herre selv, i det næste Vers, at Een af dem, som Faderen havde givet ham, blev ikke stadig til Enden, men fortabtes evindeligen. Hans egne Ord ere: „Dem, som Du har givet mig, vogtede jeg, og Ingen blev fortabt af dem, uden det Fortabelsens Barn." Joh. 17, 12. Saaledes fortabtes altsaa endelig en

af disse! — et Beviis for, at Udtrykkene, „dem, som Du har givet mig," betyder her, de tolv Apostle, og dem alene.

Ved denne Leilighed kan jeg ikke lade være at gjøre opmærksom paa en anden almindelig Maade at forvirre Spørgsmaalet paa — ved nemlig at tage for givet, hvad der burde bevises; man har sædvanligviis opstillet det som Grundsætning, som en urokkelig Sandhed, at hvadsomhelst vor Herre siger til eller om sine Apostle, skal anvendes paa alle Troende. Men dette kan ikke indrømmes af Nogen, som upartisk randsager Skrifterne. Man kan ikke indrømme, foruden et klart og nøiagtigt Beviis, at noget af de Steder, som oprindelig angik Apostlene, (som Alle tilstaae), angaaer Nogensomhelst uden dem.

V. De som have kjendt Christus paa en saadan Maade, at de ved denne Kundskab have undflyet Verdens Besmittelser, kunne dog falde tilbage i disse Besmittelser og fortabes evindelig.

Thi saa siger Apostelen Petrus: „Thi dersom de, der have undflyet Verdens Besmittelser ved den Herre og Frelsers Jesu Christi Erkjendelse, igjen lade sig indvikle deri og overvindes, da er det Sidste med dem bleven værre end det Første. Thi det havde været dem bedre, at de ikke havde kjendt Retfærdighedens Vei, end at de, der de kjendte den, have vendt sig fra det hellige Bud, som var dem overantvordet." 2 Pet. 2, 20. 21.

At den „Kundskab om Retfærdighedens Vei," som de havde erholdt, var en indvortes, virksom Kundskab, er klart af det andet Udtryk, at de havde „undflyet Verdens Besmittelser;" hvilket er eensbetydende med det som findes i det foregaaende Capitel, 4de Vers, „Naar I flye den Fordærvelse, som er i Verden." Og i begge Capitler tilskrives denne Virkning den samme Aarsag; udtrykt saaledes paa det første Sted: „Kundskab om ham, som kaldte os ved sin Herlighed og Kraft;" paa det andet Sted mere udførligt og tydeligt: „Den Herre og Frelsers Jesu Christi Erkjendelse."

Og dog tabte de denne virksomme Kundskab om Christus, og om Retfærdighedens Vei; de faldt tilbage i de samme Besmittelser, som de havde undflyet, og bleve igjen „indviklede deri og overvundne." De „vendte sig fra det hellige Bud, som var dem overantvordet," saa at deres „Sidste blev værre end det Første."

Derfor kunne de, som have havt en saa virksom Kundskab om Christus, at de ved denne Kundskab have undflyet Verdens Besmittelser, — ikke destomindre falde tilbage i disse Besmittelser og fortabes evindelig.

Og dette er fuldkommen overeensstemmende med Apostelen Petri Ord, i det første Capitel af hans første Brev, „hvilke ved Guds Magt bevares formedelst Troen til Frelse.“ Saaledes ere uden Tvivl Alle de, som nogensinde opnaae evig Frelse.“

VI. De som „see Guds Herligheds Lys i Jesu Christi Aasyn,“ og de som „ere blevne deelagtige i den Hellig Aand,“ i Aandens Vidnesbyrd og Frugter, kunne ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at de fortabes evindeligen. Thi saa siger den inspirerede Forfatter af Brevet til Hebræerne: „Det er umuligt, at de, som engang ere blevne oplyste, og som have smagt den himmelske Gave, og ere blevne deelagtige i den Hellig Aand, og have smagt Guds gode Ord, og den tilkommende Verdens Kræfter, og falde fra, atter kunne fornyes til Omvendelse, da de korsfæste sig selv Guds Søn, og gjøre ham til Spot.“ Hebr. 6, 4—6.

Maa nu ikke enhver Uhildet see, at de her anvendte Udtryk ere saa stærke og klare, at de ikke, uden en stor og haandgribelig Fordreielse, kunne forstaaes om Nogen undtagen sande Troende?

De „vare engang oplyste;“ et Udtryk, som Apostelen bruger meget, og som aldrig af ham anvendes paa Nogen undtagen de Troende. Saaledes: „At vor Herre Jesu Christi Gud give Eder Viisdoms og Aabenbarelses Aand, udi hans Kundskab, Eders Forstands oplyste Øine, at I kunne kjende, hvilket er det Haab, som han kaldte Eder til, og hvilken hans Magts overvættes Storhed er over os, som troe efter hans vældige Krafts Virkning.“ Eph. 1, 17—19. Saaledes fremdeles: „Thi Gud, som sagde, at Lyset skulde skinne frem af Mørket, er den, som har ladet det skinne i vore Hjerter til Oplysning af Kundskaben om Guds Herlighed i Jesu Christi Aasyn.“ 2 Cor. 4, 6. Det er et Lys, som ingen Vantroe have. De ere aldeles fremmede for en saadan Oplysning. „Denne Verdens Gud haver forblindet de Vantroes Sind, paa det Evangeliets Oplysning om Christi Herlighed, som er Guds Billede, ikke skulde skinne for dem.“ Vers 4.

„De havde smagt den himmelske Gave“ (med Eftertryk saaledes), „og vare blevne deelagtige i den Hellig Aand.“ Saaledes forbinder Apostelen Petrus dem paa lignende Maade: „Lader Eder døbe til Syndernes Forladelse, og I skulle modtage den Hellig Aands Gave,“ Ap. Gj. 2, 38; hvorved Guds Kjærlighed blev udgydt i deres Hjerter, tilligemed alle andre Aandens Frugter. Ja det er mærkværdigt, at vor Herre selv, i det store Hverv han gav Apostelen Paulus (hvortil Apostelen rimeligviis sigter i disse Ord), indbefatter

alle disse tre Enkeltheder: „Jeg sender Dig for at oplade deres Øine, og for at omvende dem fra Mørket til Lyset, og fra Satans Magt og Herredømme til Gud," (her sammenfattet i det ene Udtryk, „de vare oplyste") „paa det at de kunne annamme Syndernes Forladelse," („den himmelske Gave") „og Lod iblandt dem som ere helligede," Ap. Gj. 26, 18.; som „ere blevne deelagtige i den Hellig Aand," og alle de helliggjørende Indflydelser af Aanden.

Udtrykket: „De have smagt den himmelske Gave" er taget fra Psalmisten: „Smager, og seer at Herren er god." Psalm. 34, 8. Som om han havde sagt, vær I ligesaa forvissede om hans Kjærlighed, som om en Ting, som I see med Eders Øine. Og lad Forvisningen derom være ligesaa sød i Eders Sjæl, som Honning er det paa Eders Tunge.

Og disse, som havde været saaledes „oplyste," havde „smagt" denne „Gave," og havde været saaledes „deelagtige i den Hellig Aand," „faldt" dog saaledes „fra," at det var „umuligt at fornye dem igjen til Omvendelse."

„Men Apostelen gjør kun den Forudsætning, dersom de falde fra." Jeg svarer: Apostelen gjør aldeles ingen Forudsætning. Der er intet dersom i Originalen. Ordene ere: „adynaton tus hapax fotistenstas kai parapesontas;" det er paa ligefrem Engelsk: „Det er umuligt, at fornye igjen til Omvendelse dem, som engang vare oplyste og faldne fra;" derfor maae de fortabes evindeligen.

„Men hvis saa er, da Farvel al min Trøst."

Saa hviler Eders Trøst paa en daarlig Grundvold. Min Trøst støtter sig ikke paa min Mening, om en Troende kan eller ikke kan falde fra, heller ikke paa Erindringen om Noget, virket i mig igaar; men paa hvad der idag foregaaer i mig; paa min nærværende Kundskab om Gud i Christus, som forligte mig med sig selv; paa min nærværende Beskuen af Guds Herligheds Lys i Jesu Christi Aasyn; paa, at jeg vandrer i Lyset som og han er i Lyset, at jeg har Samfund med Faderen og med Sønnen. Min Trøst er, at jeg nu formedelst Naaden troer paa Herren Jesus Christus, og at hans Aand vidner med min Aand, at jeg er et Guds Barn. Jeg har min Trøst i dette og dette alene, at jeg seer Jesus ved Guds høire Haand; at jeg personlig, for mig selv, og ikke for en Anden, har et Haab fuldt af Udødelighed; at jeg føler Guds Kjærlighed udgydt i mit Hjerte, i det jeg er korsfæstet Verden, og Verden er korsfæstet mig. Min Glæde er dette, min Samvittigheds Vidnesbyrd, at jeg omgaaes i Verden i Enfoldighed og gudelig Oprigtighed, ikke ved kjødelig Viisdom, men ved Guds Naade.

Kunne vi finde en mere varig Glæde, en mere salig Trøst, paa denne Side af Himlen, i dette Liv? Denne Trøst rystes ikke, hvad enten de Hellige i Almindelighed kunne eller ikke kunne falde. Dersom I nøies med nogen mindre Trøst, saa støtte I Eder paa en Stav af brustent Rør, som ikke alene ikke bærer Eders Vægt, men som ogsaa gjennembore Eders Haand.

VII. De som leve ved Tro kunne dog falde fra Gud og fortabes evindeligen.

Thi saa siger den samme inspirerede Skribent: „Den Retfærdige af Troen skal leve; og dersom Nogen unddrager sig, haver min Sjæl ikke Behag i ham." Hebr. 10, 38. „Den Retfærdige," den retfærdiggjorte Person „skal leve ved Troen;" endogsaa nu skal han leve det Liv, som er skjult med Christo i Gud, og naar han er standhaftig til Enden, skal han leve med Gud for evig. „Men dersom Nogen unddrager sig," siger Herren, „haver min Sjæl ikke Behag i ham;" det vil sige, jeg vil ganske bortkaste ham; og det at unddrage sig, som her omtales, udtrykkes følgelig, i det middelbart paafølgende Vers, ved „at unddrage sig til Fordærvelse."

„Men den Person, som antages at unddrage sig, er ikke den samme som den, der siges at leve ved Troen."

Jeg svarer. 1. Hvem er det da? Kan Nogen unddrage sig fra Troen, som aldrig kom til den? Men,

2. Dersom Texten var bleven rigtigt oversat, saa havde der ikke været noget Paaskud for denne Indvending. Thi Originalen lyder saaledes: ho dikaios ek pisteos sesetai — kai ean hyposteiletai. Dersom ho dikaios, „den retfærdige Mand, som lever ved Troen" (saaledes maa Udtrykket nødvendigviis forstaaes, da der ikke er noget Subject i Sætningen) „unddrager sig, haver min Sjæl ikke Behag i ham."

„Men Apostelen tilføier: „Vi ere ikke af dem, som unddrage sig til deres Fordærvelse." Men hvad ville I slutte deraf? Det er saa langt fra at modsige hvad der tidligere er bleven bemærket, at det aabenbart bekræfter det. Det er et Beviis mere for, at der ere Saadanne, „som unddrage sig til Fordærvelse," skjøndt Apostelen ikke hørte til deres Tal. Derfor kunne de, som leve ved Troen, dog ogsaa falde fra Gud og fortabes evindeligen.

Men siger Gud ikke til Enhver, som lever ved Troen: „Jeg vil aldrig overgive Dig og aldrig forlade Dig?"

Den hele Sætning er saaledes: „Lader Eders Omgjængelse være uden Vindesyge eller Gjerrighed, og værer fornøiede med det, som I have; thi han (Herren) har sagt, jeg vil aldrig forlade eller slippe

Dig." Sandt nok; forudsat, at „Eders Omgjængelse er uden Gjerrighed," og I „ere fornøiede med det, som I have," da kunne I trøstigt sige: „Herren er min Hjælper, jeg vil ikke frygte; hvad kan et Menneske gjøre mig."

Vi see 1. At denne Forjættelse, saaledes som den er her fremsat, alene tager Hensyn til timelige Ting. 2. At, om den end tages saaledes, er den dog ikke absolut, men betinget. Og 3. At Betingelsen er udtrykkelig omtalt i den samme Sætning.

VIII. De som ere helliggjorte ved Pagtens Blod, kunne falde saaledes fra Gud, at de fortabes evindeligen.

Thi saa siger fremdeles Apostelen: „Thi synde vi med Villie, efter at have annammet Sandhedens Erkjendelse, er der ikke Offer mere tilbage for Synden; men en frygtelig Forventelse af Dommen, og en brændende Nidkjærhed, som skal fortære de Gjenstridige. Naar Nogen haver brudt Mose Lov, døer han uden Barmhjertighed, efter to eller tre Vidners Udsagn. Hvor meget værre Straf, mene I, at den skal agtes værd, som haver traadt Guds Søn med Fødder, og ringeagtet Pagtens Blod, hvormed han var helliget, og forhaanet Naadens Aand?" Hebr. 10, 26—29.

Det er unægtelig klart. 1. At den her omtalte Person var engang helliggjort ved Pagtens Blod. 2. At han senere, ved en bevidst frivillig Synd traadte Guds Søn under Fødder. Og 3. At han derved paadrog sig en sværere Straf end Døden, nemlig evig Død.

Derfor kunne de, som ere helliggjorte ved Pagtens Blod, ikke destomindre falde saaledes, at de fortabes evindeligen.

„Hvad! kan Christi Blod brænde i Helvede? Eller, kan den, som er kjøbt ved Christi Blod, komme derhen?

Jeg svarer: 1. Christi Blod kan ligesaa lidt brænde i Helvede, som det kan blive spildt paa Jorden. Himlene maa indeholde baade hans Kjød og Blod indtil alle Ting blive gjenoprettede. Men,

2. Dersom Guds Orakler ere sande, saa kan En, som var kjøbt ved Christi Blod, gaae til Helvede. Thi Den, som var helliggjort ved Christi Blod, var ogsaa kjøbt ved Christi Blod. Men En, som var helliggjort ved Christi Blod, kan ikke destomindre gaae til Helvede; kan blive Gjenstand for den frygtelige Vrede, som for evig fortærer Fjenderne.

„Kan et Guds Barn da gaae til Helvede? Eller kan et Menneske være et Guds Barn idag, og et Djævelens Barn imorgen? Dersom Gud er vor Fader, er han ikke altid vor Fader?"

Jeg svarer 1. Et Guds Barn, det vil sige en sand Troende,

(thi den som troer, er født af Gud,) kan, saa længe han vedbliver at være en sand Troende, ikke gaae til Helvede. Men 2. Dersom en Troende lider Skibbrud paa Troen, saa er han ikke længer et Guds Barn. Og da kan han gaae til Helvede, ja, og vil sikkert gaae derhen, dersom han vedbliver i sin Vantro. 3. Dersom en Troende kan lide Skibbrud paa Troen, saa kan et Menneske, som nu er Troende, blive en Vantro; ja, meget muligt, allerede imorgen; men hvis saa er, kan den, som er et Guds Barn idag, blive et Djævelens Barn imorgen. Thi 4. Gud er deres Fader som troe, saa længe som de troe. Men Djævelen er deres Fader, som ikke troe, hvad enten de engang troede eller ikke.

Summen af alt dette er: Dersom Skriften er sand, at de som ere hellige og retfærdige selv i Guds Øine; at de som ere udrustede med den Tro, som renser Hjertet, og frembringer en god Samvittighed; at de, som ere indpodede paa det gode Olietræ, den aandelige, usynlige Kirke; at de, som ere Grene paa det sande Viintræ, hvorom Christus siger, „jeg er Viintræet, I ere Grenene;“ at de som have en saa virksom Kundskab om Christus, at de ved denne Kundskab have undflyet Verdens Besmittelser; at de, som see Guds Herligheds Lys i Jesu Christi Aasyn, og ere blevne deelagtige i den Hellig Aand, samt i Aandens Vidnesbyrd og Aandens Frugter; at de, som leve ved Troen paa Guds Søn; at de som ere helliggjorte ved Pagtens Blod — kunne ikke destomindre falde saaledes fra Gud, at de fortabes evindeligen.

Derfor lad Den som staaer, see til han ikke falder.

Spørgsmaal til otteogtyvende Forelæsning.

1. Hvad forstaaes ved Ordet: Hellige?
2. Hvad menes der med at falde fra?
3. Hvorledes bevises det, at En som er hellig og retfærdig i Guds Øine, kan falde?
4. Hvilke Indvendinger besvares?
5. Hvorledes bevises det, at En, som er udrustet med den Tro, som renser Hjertet, kan falde?
6. Hvilke Indvendinger besvares?
7. Hvorledes bevises det, at de som ere indplantede i den aandelige, usynlige Kirke, kunne falde?
8. Hvilke Indvendinger besvares?
9. Hvorledes bevises det, at „Grene paa det sande Viintræ“ kunne fortabes evindeligen?
10. Hvilke Indvendinger besvares?
11. Hvorledes bevises det, at de, som have en kraftig og virksom Kundskab om Christus, kunne falde?
12. Hvilke Indvendinger besvares?
13. Hvorledes bevises det, at de som ere blevne deelagtige i den Hellig Aand, kunne endelig falde og fortabes?
14. Hvorledes bevises det, at de, som leve ved Troen, kunne falde og fortabes?
15. Hvilke Indvendinger besvares?
16. Hvorledes bevises det, at de, som ere helliggjorte ved Pagtens Blod, kunne falde og fortabes?
17. Hvilke Indvendinger besvares?
18. Hvad er Summen af den hele Sag?

Niogtyvende Forelæsning.

Christelig Fuldkommenhed

(af John Fletscher.)

Definition
eller
Forklaring af Begrebet: christelig Fuldkommenhed.

Christelig Fuldkommenhed! Hvorfor skulde den uskyldige Talemaade forarge os? Fuldkommenhed! Hvorfor skulde det elskelige Ord forskrække os! Er det ikke et ganske almindeligt Ord? Talte Cicero ikke forstaaeligt, da han kaldte fuldendte Philosopher, perfectos philosophos (fuldkomne Philosopher), og en udmærket Taler, perfectum oratorem (en fuldkommen Taler)? Satte Ovid sin Anseelse paa Spil, da han sagde, at „Chiron fuldkommede Achilles i Musik" eller „lærte ham at spille paa Luth til Fuldkommenhed?" „Christelig Fuldkommenhed" (Fuldkommenhed i Christendom) kalde vi den Fremvæxt (Modenhed) i Naade og Hellighed, som de, der ere faste i Troen, opnaae under den christelige Huusholdning; og saaledes adskille vi denne Modenhed i Naade baade fra den Modenhed i Naade, som tilhører den jødiske Huusholdning nedenfor os, og fra den Modenhed i Herlighed, som tilhøre de hensovede Hellige ovenfor os. Heraf er det indlysende, at vi ved „christelig Fuldkommenhed" ikke mene noget Andet end Indbegrebet og Modenheden af de Dyder, som udgjøre den christelige Charak-

teer i den stridende Kirke. Med andre Ord, christelig Fuldkommenhed er en aandelig Constellation eller straalende Forening, sammensat af disse yndige lysende Stjerner: fuldkommen Omvendelse, fuldkommen Tro, fuldkommen Ydmyghed, fuldkommen Sagtmodighed, fuldkommen Selvfornægtelse, fuldkommen Resignation, fuldkomment Haab, fuldkommen Kjærlighed til vore synlige Fjender, ligesaavel som til vore jordiske Paarørende; og, fremfor Alt, fuldkommen Kjærlighed til den usynlige Gud, ved den tydelige og klare Kundskab om vor Midler Jesus Christus. Og da denne sidstnævnte Stjerne stedse følges af alle de andre, ligesom Jupiter af sine Drabanter eller Biplaneter, saa bruge vi ofte, ligesom Apostelen Johannes, Udtrykket „fuldkommen Kjærlighed" istedetfor Ordet Fuldkommenhed; og vi forstaae derved Guds rene Kjærlighed udgydt i de bekræftede Troendes Hjerter ved den Hellig Aand, som rigeligen er given dem under den christelige Huusholdnings Fylde.

En Tale til de Svage i Troen, der hjerteligt omfatte Læren om christelig Fuldkommenhed.

Eders Agtelse for den hellige Skrift og for Fornuften, og Eders Længsel efter at svare til Hensigten med Guds Forudbestemmelse, der har villet, I skulle vandre i hans Søns Fodspor, have lykkelig holdt Eder fjernt fra Antinomianismen.

I indsee hvor aldeles nødvendigt det er, at I personligt opfylde Christi Lov; Eders Barm gløder af Længsel efter at „fuldende Eders Helliggjørelse i Guds Frygt;" og langt fra at skamme Eder ved at kaldes Perfectionister, Pietister m. m., forsvare I aabent og ligefrem den Mening: at en fuldkommen Tro, som frembringer Kjærlighed til Gud og Mennesker, er den kostelige Perle, for hvilken I have bestemt at sælge Alt, og som I, næst efter Christus, ville søge tidlig og sildig, som det ene Nødvendige for Eders aandelige og evige Velfærd. Derfor ville I upaatvivleligen gjerne modtage nogle Fingerpeg om den Maade paa hvilken I kunne søge denne Perle, hvis de ere skriftmæssige og fornuftige, og dette troer jeg, i al Ydmyghed, I ville indrømme at følgende Vink ere:

I. Dersom I ville opnaae en evangelisk (christelig) Fuldkommenhed, saa lad Eders fulde Bifald for denne dybe Læres Sandhed staae fast paa den evangeliske Grundvold, som bestaaer af Buddet og Forjættelsen. Et Bud uden Forjættelse vilde ikke tilstrækkelig opmuntre og besjæle Eder; heller ikke vilde en Forjættelse uden et Bud rigtigt forpligte Eder; men et guddommeligt Bud og en guddommelig

Forjættelse danne en urokkelig Grundvold. Lad da Eders Tro uforbeholdent hvile sin høire Fod paa disse Bud:

„Hør, o Israel, Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte, og af din ganske Sjæl, og af al din Formue." 5 Mosb. 6, 5. „Du skal ikke hade din Broder i dit Hjerte; men Du skal overbevise din Næste, at Du ikke skal bære Synd for hans Skyld. Du skal ikke hævne dig (selv), ei heller beholde (Vrede) imod dit Folks Børn, og Du skal elske din Næste som dig selv; jeg er Herren: I skulle holde mine Skikke." 3 Moseb. 19, 17—19. „Og nu Israel, hvad begjærer Herren din Gud af dig? uden at Du skal frygte Herren din Gud og vandre i alle hans Veie, og at elske ham og tjene Herren din Gud af dit ganske Hjerte og af din ganske Sjæl, at holde Herrens Bud og hans Skikke, som jeg byder dig i Dag; at det skal gaae dig vel? o. s. v. .... Derfor skulle I omskjære Eders Hjerters Forhud, at I ikke ydermere skulle forhærde Eders Nakke." 5 Moseb. 10, 12. 13. 16. „Tjen Gud med et retskaffent Hjerte og med en villig Sjæl, thi Herren randsager alle Hjerter, og forstaaer alle Tankers Digt." 1 Chron. 28, 9.

Skulde Vantroen indgive Eder, at disse Bud ere alene det Gamle Testamentes Forskrifter, saa træd denne falske Indskydelse under Fødder, og hviil Eders Tro paa følgende Bud i det Nye Testamente: — „I skulle ikke mene, at jeg er kommen for at afskaffe Loven og Propheterne" .... „Jeg siger Eder, elsker Eders Fjender, velsigner dem, som Eder bande, gjører dem godt, som Eder hade, og beder for dem, som gjøre Eder Skade og forfølge Eder; paa det I skulle vorde Eders Faders Børn, som er i Himlene; thi dersom I elske dem som Eder elske, hvad have I da for Løn? gjøre ikke ogsaa Toldere det Samme? Derfor skulle I være fuldkomne, ligesom Eders Fader, som er i Himlene, er fuldkommen." Matth. 5, 17. 44. 46. 48. „Vil Du indgaae til Livet, da hold Budene." Matth. 19, 17. „Bærer hverandres Byrder, og opfylder saaledes Christi Lov." Gal. 6, 2. „Dette er min Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom jeg haver elsket Eder." Joh. 15, 12. „Hvo som elsker den Anden, haver opfyldt Loven. Thi det: Du skal ikke bedrive Hoer o. s. v. Du skal ikke begjære, og om der er noget andet Bud, det indbefattes, som i en Hovedsum, i dette Ord, det nemlig: Du skal elske din Næste som dig selv. Kjærligheden tilføier Næsten intet Ondt, etc. derfor er Kjærligheden Lovens Fylde." Rom. 13. 8—10. „Dette Bud have vi af ham, at den, som elsker Gud, skal og elske sin Broder." 1 Joh. 4. 21. „Dersom I fuldkomme den ypperste Lov,

efter Skriften: Du skal elske din Næste som dig selv, da gjøre I vel; men dersom I ansee Personer, gjøre I Synd, og overbevises af Loven som Overtrædere." Jacob. 2, 8. 9. „Omskjærelsen er Intet, og Forhuden er Intet;" (for at tale sammenlignelsesviis), „men" (under Christendommen) „at bevare Guds Bud" er det ene Nødvendige." 1 Cor. 7, 19. „Men Summen af Budet er Kjærlighed af et reent Hjerte, og af en god Samvittighed, og af en uskrømtet Tro." 1 Timoth. 1, 5. „Dersom jeg haver al Tro, o. s. v.; men haver ikke Kjærlighed, da er jeg Intet." 1 Cor. 13, 2. „Hvo som holder den ganske Lov (Frihedens Lov), „men støder an i eet Bud" (ved en ukjærlig Personsanseelse) „er bleven skyldig i alle" o. s. v. „Taler saaledes og gjører saaledes, som de, der skulle dømmes efter Frihedens Lov," som fordrer fuldkommen Kjærlighed, og derfor ikke tillader selv den ringeste Grad af Ukjærlighed. Jac. 2, 10. 12.

Naar Eders Troes høire Fod staaer paa disse evangeliske Bud og Erklæringer, saa lad Troen, for at den ikke skal vakle af Mangel paa en Forjættelse, der paa enhver Maade svarer til saa vægtige Befalinger, hvile sin venstre Fod paa følgende Forjættelser, som ere uddragne af det Gamle Testamente: — „Og Herren, din Gud, skal omskjære dit Hjerte og din Sæds Hjerte; og Du skal elske Herren din Gud i dit ganske Hjerte og i din ganske Sjæl, at Du maa leve." 5 Moseb. 30, 6. „Kommer dog, og lader os gaae i Rette (med hverandre), siger Herren: Dersom Eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Snee; om de (end) vare røde som Skarlagenets (Farve, da) skal de (dog) blive som den (hvide) Uld." Esaias 1, 18. At denne Forjættelse hovedsagelig tager Hensyn til Helliggjørelse, er aabenbart. 1. Af de Vers, som gaae umiddelbart i Forveien: „Vorder rene" o. s. v., „lader af at gjøre ilde, lærer at gjøre godt" o. s. v. Og 2. Af de Vers, som umiddelbart følge paa: „Dersom I ville, og lyde, da skulle I æde Landets Gode. Men dersom I vægre Eder og ere gjenstridige," (eller ulydige), „da skulle I fortæres af Sværd." Fremdeles: „Jeg vil give dem Hjerte til at kjende mig, at jeg er Herren, og de skulle være mit Folk, og jeg vil være deres Gud" paa en særegen eiendommelig Maade: „thi de skulle omvende sig til mig i deres ganske Hjerte." „Men denne skal være Pagten, som jeg vil gjøre med Israels Huus, efter de samme Dage, siger Herren: jeg giver min Lov indeni dem, og skriver den i deres Hjerter; og jeg vil være deres Gud, og de skulle være mit Folk." Jerem. 24, 7.; 31, 33. „Og jeg vil stænke reent Vand over Eder, og I skulle blive rene, af alle Eders Ureenheder, og fra

alle Eders (stygge) Afguder vil jeg rense Eder; og jeg vil give Eder et nyt Hjerte, og give en ny Aand indeni Eder, og borttage det Steenhjerte af Eders Kjød, og give Eder et Kjødhjerte. Og jeg vil give min Aand indeni Eder, og gjøre det, at I skulle vandre i mine Skikke, og holde og gjøre mine Rette." Ezech. 36, 25—27.

Og lad Ingen antage, at disse Forjættelser, angaaende Omskjærelsen, Renselsen, det rene Vand og Aanden, som omtales i disse Skriftsteder, og hvorved de Troendes Hjerter skulle gjøres nye, og hvorved Guds Lov skal skrives deri — at de skulle „holde og gjøre hans Rette;" — lad Ingen, siger jeg, antage, at disse herlige Forjættelser ere alene at henføre til Jøderne; thi deres Opfyldelse henhører i Særdeleshed til den christelige Huusholdning. Desuden, hvis en ringe Deel af Aanden, under den jødiske Huusholdning, var tilstrækkelig til at opføde den jødiske Fuldkommenheds Plante i jødiske Troende, hvor meget mere vil da Aabenbarelsen af vor Saliggjørelses Horn og af Aandens Udgydelser opføde den christelige Fuldkommenheds Plante i de Troende Christne. Og at denne Aabenbaring af Christus i Aanden, ligesaavel som i Kjødet, at disse Udgydelser af Livets Vand, denne Ilddaab, som opbrænder Syndens Avner, tilbørligen renser Guds aandelige Lade, frier os fra al vor Ureenhed, og udfrier os fra alle vore Fjender; at disse Velsignelser, siger jeg, ere i Særdeleshed forjættede de Christne, er uimodsigeligt ved følgende Udsagn og Forjættelser i det Nye Testamente: — „Lovet være Herren, Israels Gud! at han haver opreist os et Frelsens Horn, ligesom han talede ved sine hellige Propheters Mund, at, naar vi vare friede fra vore Fjenders Haand, skulde vi tjene ham uden" vantro „Frygt" (det vil sige, med fuldkommen Kjærlighed), „i Hellighed og Retfærdighed for ham alle vore Livs Dage." Luc. 1, 68—75. „Salige ere de Fattige i Aanden, som tørste efter Retfærdighed, thi de skulle mættes." Matth. 5, 3. 6. „Dersom Du kjendte den Guds Gave" o. s. v. „da bad Du ham, og han gav dig levende Vand, ... og det Vand, som jeg vil give ham, skal blive i ham en Kilde med Vand, som opvælder til et evigt Liv." Joh. 4, 10. 14. „Jesus stod og raabte, sigende: om Nogen tørster, han komme til mig og drikke. Hvo som troer paa mig" (naar jeg er faren op til det Høie, at modtage Gaver for Menneskene), „ud af hans Liv skulle flyde levende Vandstrømme," for at rense hans Sjæl og holde den reen. „Men det sagde han om den Aand, som de skulde annamme, der troede paa ham; thi den Hellig Aand var ikke endnu (given)" (paa en saadan Maade, at den kunde opføde den christelige Fuldkommen-

heds Plante) „fordi Jesus endnu ikke var forklaret (herliggjort).“ Joh. 7, 37. o. f. v.; og hans aandelige Huusholdning var endnu ikke fuldstændig aabnet. Wesley har, i sin „Plain account of christian perfection,“ offentliggjort nogle fortrinlige Spørgsmaal, og fremsat dem for Saadanne, som nægte, at christelig Fuldkommenhed kan opnaaes i dette Liv. Disse Spørgsmaal angaae selve Hovedpunctet, og derfor angribe de to første af dem Imperfectionisterne fra det samme Standpunct, paa hvilket jeg ønsker I skulle staae. De lyde saaledes: 1. „Er der ikke bleven uddeelt et større Maal af den Hellig Aand under Evangeliet end under den jødiske Huusholdning? Hvis ikke, i hvilken Forstand blev Aanden da ikke givet førend Christus var herliggjort? Joh. 7, 39. 2. Var den Herlighed, som fulgte paa Christi Lidelser (1 Pet. 1, 11) en ydere Herlighed, eller en indre, nemlig Helligheds-Herlighed? Lad altid Læren om den christelige Fuldkommenhed hvile paa denne skriftsmæssige Grundvold, og den vil staae ligesaa fast som selve Aabenbaringen.

Det indrømmes fra alle Sider, at Johannes den Døbers Virksomhed overgik de andre Propheters, fordi den umiddelbart indledede Christi Evangelium, og fordi Johannes ikke blot var udseet til at „prædike Omvendelsens Daab,“ men ogsaa til tydeligt at udpege selve Christi Person, og at „give Guds Folk Kundskab om Saliggjørelsen ved deres Synders Forladelse.“ Luc. 1, 77. Og ikke destomindre forjættede Johannes kun de Aandens Velsignelser, som Christus skjænkede da han havde annammet Gaver for at uddele blandt Menneskene. Ps. 68. 19.; Ephes. 4, 8. Johannes siger: „Jeg døber Eder vel med Vand til Omvendelse; men den, som kommer efter mig, er stærkere end jeg; han skal døbe Eder med den Hellig Aand og Ild.“ Matth. 3, 11. Saa betydningsfuld er Vigtigheden af denne Forjættelse, at den særskilt omtales, ikke blot hos de andre tre Evangelister (see Marc. 1, 8.; Luc. 3, 16. og Joh. 1, 26.), men ogsaa af vor Herre selv, som sagde, just før sin Himmelfart, „Johannes døbte vel med Vand, men I skulle døbes med den Hellig Aand, om ikke mange Dage.“ Ap. Gj. 1, 5.

Saa ypperlig er denne Forjættelse om Aandens stærkere Indflydelse til at opføde den christelige Fuldkommenheds fortræffelige Plante, at naar vor Herre taler om denne Forjættelse, saa kalder han den med Eftertryk „Faderens Forjættelse,“ fordi den staaer blandt de andre Forjættelser i Christi Evangelium som Maanen iblandt Stjernerne. Saaledes siger han: „oppebie Faderens Forjættelse, hvilken I have hørt af mig.“ Ap. Gj. 1, 4. Og fremdeles: „See jeg sender min

Faders Forjættelse over Eder.“ Luc. 24, 49. Overeensstemmende hermed siger Apostelen Petrus: „Derfor efterat han er ophøiet ved Guds høire Haand, og haver annammet den Hellig Aands Forjættelse af Faderen, haver han udgydt den, som I see og høre;“ han har begyndt rigeligen at opfylde „det som er sagt ved Propheten Joel, „og det skal skee i de sidste Dage, siger Gud, (da) vil jeg udgyde“ (skjænke et mere rigeligt Maal) „min Aand over alt Kjød. Derfor omvender Eder, og hver af Eder lade sig døbe“ (det vil sige, bekjend Eders Tro aabent) „i Herrens Jesu Navn, til Syndernes Forladelse, og I skulle faae den Hellig Aands Gave; thi Eder og Eders Børn hører Forjættelsen til, og alle dem, som ere langt borte, saa mange Herren vor Gud vil kalde dertil“ for at nyde den christelige Huusholdnings fulde Velsignelser. Ap. Gj. 2, 17. 33. 38. 39. Denne Forjættelse, naar den modtages i sin Fylde, er utvivlsomt den største af alle de „overordentlig store, herlige og dyrebare Forjættelser, som ere os skjænkede, paa det at vi ved disse skulle blive deelagtige i den guddommelige Natur,“ det vil sige i den rene Kjærlighed og uplettede Hellighed. 2 Pet. 1, 4. Hav derfor Øiet fæstet derpaa, og paa disse vor Herres Ord: „Jeg vil bede Faderen, og han skal give Eder en anden Talsmand, at han skal blive hos Eder evindeligen, den Sandhedens“ (og Kraftens) „Aand, hvilken Verden ikke kjender o. s. v.; men I kjende ham, thi han bliver hos Eder og skal være i Eder. Paa den Dag skulle I kjende, at jeg er i min Fader, og I i mig, og jeg i Eder.“ Thi „dersom Nogen“ (det vil sige nogen Troende) „elsker mig, skal han holde mine Ord, og min Fader skal elske ham, og vi skulle komme til ham og fæste Bolig hos ham.“ Joh. 14, 16. o. s. v. „Hvilket“ — siger Wesley i sin Bemærkning om Stedet, — „indbefatter en saa rigelig Aabenbaring af den guddommelige Nærværelse og Kjærlighed, at den tidligere i Retfærdiggjørelsen er som Intet i Sammenligning med den.“ Overeensstemmende hermed udtrykker denne skarpe Theolog sig saaledes paa et andet Sted: Disse Dyder (Sagtmodighed, Ydmyghed og sand Hengivenhed til Gud) ere den eneste Bryllupsklædning; de ere Lamperne og Karrene, vel forsynede med Olie. Der er Intet som kan sættes istedetfor dem; de maae have deres fulde og fuldkomne Virksomhed i Eder, ellers kan Sjælen aldrig befries fra sin faldne, elendige Tilstand. Der er ingen Frelse mulig undtagen i dette. Og naar det Guds Lam har indgydt vore Sjæle sin egen Sagtmodighed o. s. v., da ere vore Lamper tændte og fyldte til Randen og vore jomfruelige Hjerter beredte til Bryllupsfesten. Denne

Bryllupsfest betyder Indtrædelsen i den høieste og inderligste Forening og Samfund, der i dette Liv kan finde Sted mellem Gud og Sjælen. Denne den aandelige Kjærligheds Fødselsdag i vore Sjæle vil opfylde vore Sjæle med en saadan Fred og Glæde i Gud, at den vil udslette Mindet om enhver Ting, som vi tidligere kaldte Fred eller Glæde."

For at I med desto større Inderlighed kunne troe denne vigtige Forjættelse, saa betænker, at vor Herre anvendte nogle af sine sidste Øieblikke for at bekræfte den med sin mægtige Forbøn. Efterat have bedet Faderen om at helliggjøre sine Disciple ved den Sandhed, som de med deres Tro kraftigen havde grebet og virksomt anvendt ved hans Aand, tilføier han: „Men jeg beder ikke alene for disse, men ogsaa for dem, som formedelst deres Ord skulle troe paa mig." Og hvad er det, som vor Herre beder om for disse Troende? I Sandhed det, som Apostelen Paulus bad om for de ufuldkomne Troende i Corinth, „netop deres Fuldkommenhed." 2 Cor. 13, 9. En Sjæls-Tilstand, som Christus beskriver saaledes: „Paa det at de maae Alle være Eet, ligesom du, Fader! i mig, og jeg i dig, at de og skulle være Eet i os, at Verden kan troe, at du haver udsendt mig. Paa det at de skulle være Eet, ligesom vi ere Eet: jeg i dem, og du i mig, paa det de skulle være fuldkommede til Eet, og at Verden kan kjende, at du haver udsendt mig, og haver elsket dem, ligesom du haver elsket mig." Joh. 17, 21. 23. Vor Herre kunde ikke bede forgjæves: det kan ikke antages, at Skriften tier med Hensyn til Virkningen af denne høitidelige Bøn, da et Svar paa den var det Samme som at give Verden en Idee om det nye Jerusalem, som kommer ned fra Himmelen; en Prøve af den Magt, som indfører Troende i den christelige Fuldkommenheds-Tilstand; og derfor læse vi, at Satans Rige paa Pintsefesten blev kraftigt rystet, og Guds Rige, „Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig Aand," begyndte at komme med en fornyet Kraft. Da bleve Tusinder paa en underfuld Maade omvendte og paa det klareste retfærdiggjorte; da trængte man ind i Guds Rige og rev det til sig med Magt; og Kjærlighed til Christum og til Brødrene begyndte at opbrænde Egenkjærlighedens og Syndens Ureenhed med en Kraft, som Verden aldrig før havde seet. See Ap. Gj. 2, 42. etc. Nogen Tid efter førte en anden herlig Daab eller Aandens Udgydelse Troende længere ind i det Naadens Rige, som fuldkommer dem til Eet. Og derfor finde vi, at den Beretning, som Evangelisten Lucas giver os om dem, efter denne anden Hoved-Aabenbarelse af den Hellig Aand, i en høi og fuldkommen

Grad er et Svar paa vor Herres Bøn for deres Fuldkommenhed. Han havde bedet, at de alle maatte være Eet; at de maatte være Eet, som Faderen og han ere Eet; og at de maatte være fuldkommede til Eet. Joh. 17, 21. o. s. v. Og nu gives et fuldstændigt Svar paa denne Begjæring. Tag det efter den inspirerede Historieskrivers Ord: „Og der de havde bedet, bevægedes Stedet, hvor de vare forsamlede, og de bleve" endnu engang „alle fyldte med den Hellig Aand, og talede Guds Ord med" endnu større „Frimodighed. Men den ganske Hob, som troede, havde eet Hjerte og een Sjæl, og end ikke Een sagde noget af sit Gods at være hans Eget, men alle Ting vare dem tilfælles o. s. v.; og der var stor Naade over dem alle." Ap. Gj. 4, 31. 33. Hvem seer ikke i denne Beretning et Exempel og Beviis paa den store Naade, som vor Herre havde bedet om for de Troende, da han havde bedet, at hans Disciple og de, som formedelst deres Ord skulde troe paa ham, maatte være fuldkommede til Eet?

Man vil her maaskee spørge, om „den hele Mængde af de Troende" i disse lykkelige Dage var fuldkommen i Kjærlighed? Jeg svarer: at dersom reen Kjærlighed havde bortfjernet al Egenkjærlighed og syndig Frygt fra deres Hjerter, saa vare de utvivlsomt fuldkommengjorte i Kjærlighed; men da Gud sædvanligviis ikke borttager den iboende Synds Plage, indtil den er bleven opdaget og begrædt, og da vi i de to næst paafølgende Capitler finde en Beretning om Ananias og hans Hustrues Bedrageri, og om den Partiskhed og egenkjærlige Knurren, som viste sig hos nogle Troende, saa synes det, at fornemmelig de, som før vare stærke og faste i deres Kaldelses Naade, opnaaede da at blive Fædre frelste fra Synden; og at de andre Troendes første Kjærlighed, formedelst Christi særegne Velsignelse over sin unge Kirke, var saa lys og kraftfuld, for en Tid, at smaa Børn havde, eller syntes at have, Ynglingens Kraft, og unge Mennesker Fædres Naade. Og i dette Tilfælde maa den Beretning, som Evangelisten Lucas giver om de første Troende, opfattes med nogen Indskrænkning. Saaledes, medens mange af dem vare fuldkomne i Kjærlighed, have maaskee mange skjult deres Kjærligheds Ufuldkommenhed med et Overmaal af Fred og Glæde i Troen. Og hvad der i dette Tilfælde siges om, at de havde alle eet Hjerte og een Sjæl, og at de havde alle Ting tilfælles o. s. v., kan alene have den Mening, at Kjærlighedens Harmoni endnu ikke var forstyrret, og at Ingen endnu havde forraadt noget af den Ukjærlighed, som i de følgende Tider blev saa aabenbar hos de Christne. Hvad den „store Naade"

angaaer, som „var over dem alle," saa menes ikke nødvendig dermed, at de vare alle lige stærke og faste i Naaden, thi stor Enighed og Lykke kan hvile over en Familie, hvor Forskjellen mellem en Fader og en Yngling og et Barn vedbliver at bestaae. Det er imidlertid ikke usandsynligt at Gud, for at begynde Aandens Huusholdning paa en Maade, som kunde fæste alle følgende Tiders Opmærksomhed paa dens Vigtighed og Herlighed, tillod den hele Forsamling af Troende at gjøre en overordentlig Tour ind i den fuldkomne Kjærligheds Canaan, for at vise Verden de beundringsværdige Frugter, som voxe der. Da de Speidere, som Josva sendte, gjorde en Reise ind i Forjættelsens Land, førend de bleve bosatte deri, og bragte derfra Drueklasser, som forbausede og opmuntrede Israeliterne, hvo vilde da ikke have sat over Jordan?

I det Hele taget troer jeg det fremgaaer unægteligt af de fire første Capitler af Apostlernes Gjerninger, at en særegen Aandens Kraft skjænkedes de Troende under Christi Evangelium; at denne Kraft, formedelst Troen fra vor Side, kan bevirke en hastig og ganske forbausende Forandring i vore Sjæle; og at, naar vor Tro fuldstændigt griber Forjættelsen om den fuldkomne Helliggjørelse, eller om Hjertets fuldkomne Omskjærelse i Aanden, saa vil den Hellig Aand, som optændte saamegen Kjærlighed paa Pintsefesten, at alle de første Troende elskede, eller syntes at elske hverandre fuldkomment, sikkert hjælpe os til at „elske hinanden" uden syndig Selvkjærlighed; og saasnart vi gjøre det, „boer Gud i os, og hans Kjærlighed er fuldkommen i os." 1 Joh. 4, 12. Joh. 14, 23.

Dersom I skulde spørge, hvormange Gange Daaben eller Udgydelsen af den helliggjørende Aand er nødvendig for at rense en Troende fra al Synd, og for at optænde en fuldkommen Kjærlighed i hans Sjæl, saa svarer jeg, at da Virkningen af den helliggjørende Sandhed afhænger af den Troesiver, med hvilken Sandheden omfattes, og den Aandens Kraft, hvormed den anvendes, vilde jeg røbe Mangel paa Beskedenhed, dersom jeg bragte den Hellig Aands Virkninger og Troens Virksomhed under en Regel, som ikke findes udtrykkelig angivet i Skriften. Dersom een kraftig Aandens Daab besegler Eder til Forløsningens Dag, og renser Eder fra alle moralske Ureenheder, er det saameget desto bedre. Dersom to eller flere af Aandens Udgydelser ere nødvendige, saa kan Herren gjentage dem. „Hans Arm er ikke forkortet, saa at han ikke kan frelse." Heller ikke er hans Forjættelse af Aanden indskrænket. Han siger i Almindelighed: „Hvo som vil, lad ham komme og tage af Livsens Vand

frit og uforskyldt. Dersom I, som ere onde, vide at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal Eders Fader" (som er Godheden selv), „som er i Himlene, give dem sin „hellige," helliggjørende „Aand, som bede ham derom?" Jeg vover imidlertid at sige, at i Almindelighed, førend vi kunne komme til at opnaae christelig Fuldkommenhed, maae vi ved Troen modtage saameget af Christi Sandhed og Aand, at vi have den rene Kjærlighed til Gud og Mennesker udgydt i vore Hjerter ved den Hellig Aand, som er given os, og være besjælede af det sagtmodige, ydmyge og kjærlige Sind, som var i Christus. Og dersom een Udgydelse af Aanden, een klar Aabenbarelse af den helliggjørende Sandhed frigjør os saaledes fra al Selviskhed, at den fylder os med Christi Sind og med reen Kjærlighed, ere vi upaatvivleligt Christne i Ordets fulde Betydning. Med min fulde Sjæl underskriver jeg derfor det Svar, som en stor Theolog giver paa følgende Indvending:

„Men Nogle, som ere nylig retfærdiggjorte, have allerede naaet til dette Punct (til christelig Fuldkommenhed)." „Hvad siger Du da dertil?" Wesley svarer, og ganske rigtigt: „Dersom det virkelig er saa, saa vil jeg sige, at de ere helliggjorte, og frelste fra Synd, i det samme Øieblik; og at de aldrig behøve eller bør tabe hvad Gud har givet dem, eller gjøre Synd nogensinde mere. Men sikkert er dette et sjeldent Tilfælde. Det forholder sig anderledes med Fleertallet af dem, som ere retfærdiggjorte. De føle hos dem selv, mere eller mindre, Hovmod, Vrede, Egenvillie, og et Hjerte tilbøieligt til Forfald. Og indtil de efterhaanden have dødet og tilintetgjort disse Tilbøieligheder, ere de ikke fuldkommen fornyede i Kjærlighed. Gud giver almindelig Menneskene en betydelig Tid til at modtage Lyset, at voxe i Naade, at gjøre og underkaste sig hans Villie, førend de enten retfærdiggjøres eller helliggjøres. Men han holder ikke uforanderlig fast derved. Sommetider udfører han hastigen sit Værk. Han gjør en Gjerning, som ellers varer i mange Aar, paa nogle faa Uger, maaskee i een Uge, paa een Dag, een Time. Han retfærdiggjør og helliggjør baade dem, som Intet have gjort eller lidt, og dem, som ikke have havt Tid til en gradeviis Tilvæxt og Fremskriden enten i Lys eller Naade. Og maa han ikke gjøre hvad han vil ved sine Egne? „Er dit Øie ondt, fordi han er god?" Det behøver derfor ikke at bevises ved mange Skriftsteder, enten at de fleste Mennesker først tilsidst blive fuldkommede i Kjærlighed, eller at Guds Gjerning i Sjælen er gradeviis, og at det, almindelig talt, varer en lang Tid, endogsaa mange Aar, førend Synden er tilintetgjort. Alt dette

vide vi. Men vi vide ogsaa, at Gud kan, med Menneskets gode Villie, hastigen udføre sin Gjerning paa hvilkensomhelst Maade han behager, og gjøre den sædvanlige mange Aars Gjerning i et Øieblik. Han gjør saaledes i mange Tilfælde. Og dog er der en gradeviis Gjerning baade før og efter dette Øieblik. Saa at En kan paastaae, at Gjerningen er gradeviis, en Anden, at den skeer i et Nu, uden at deri er nogen Modsigelse." — (Plain account of christian perfection Pag. 115.) Paa Side 155 forklarer den samme fremragende Theolog sig selv mere fuldstændigt, saaledes: Et gradeviis Værk gaaer baade forud for og følger efter den christelige Fuldkommenhed; men er den i sig selv et Øieblikś Værk eller ikke? Vi ville i denne Undersøgelse gaae Skridt for Skridt fremad. En øieblikkelig Forandring er bleven bevirket i nogle Troende; Ingen kan nægte dette. Efter denne Forandring glæde de dem i en fuldkommen Kjærlighed; de føle den, og den alene; de ere altid glade, de bede uden Afladelse, og frembære Taksigelse i alle Ting. Dette er Alt, hvad jeg forstaaer ved christelig Fuldkommenhed. Derfor ere disse ogsaa Vidner om den Fuldkommenhed, som jeg prædiker. „Men hos Nogle var denne Forandring ikke øieblikkelig." De mærkede ikke det Øieblik, den var bevirket. Det er ofte vanskeligt at bemærke det Øieblik, naar et Menneske døer, og dog er der et Øieblik, hvori Livet ophører. Og dersom Synden nogensinde hører op, maa der være et sidste Øieblik af dens Tilværelse, og et første Øieblik af vor Befrielse fra den. „Men selv om de have denne Kjærlighed nu, saa ville de dog tabe den." De kunne, men de behøve det ikke. Og hvad enten de tabe den eller ikke, saa have de den nu. De erfare nu hvad vi lære. De ere nu lutter Kjærlighed. De glæde sig nu, bede og prise uden Afladelse. „Men Synden holdes kun tilbage i dem; den er ikke tilintetgjort." Kald det hvad Du vil. De ere lutter Kjærlighed i Dag, og de bekymre sig ikke for den Dag i Morgen. Men vi gaae videre:

II. Dersom Du kraftigen bifalder Sandheden af de Bud og Forjættelser, hvorpaa Læren om christelig Fuldkommenhed grundes; dersom Du forstaaer Meningen af disse Skriftsteder: „Helliggjør dem formedelst din Sandhed, dit Ord er Sandhed. Jeg vil sende Trøsteren" (Sandhedens og Hellighedens Aand) „til Eder. Gud har udvalgt Eder til" (evig) „Salighed formedelst Aandens Helliggjørelse og Sandheds-Tro;" — naar I see, at Veien til christelig Fuldkommenhed er gjennem Christi Evangelieord, gjennem Troen og gjennem Guds Aand, saa see dernæst at faae en nogenlunde klar Idee om denne Fuldkommenhed. Dette er absolut nødvendigt. Dersom I ville

træffe et Maal, maae I vide, hvor det er. Nogle Mennesker tragte efter christelig Fuldkommenhed, men de forvexle den med englelig Fuldkommenhed, og skyde over Maalet, gaae Glip af Fuldkommenheden, blive fortrædelige og opgive Haabet. Andre sætte Maalet meget for lavt. Heraf kommer det, at I høre dem paastaae at have opnaaet christelig Fuldkommenhed, naar de ikke engang have opnaaet saa meget som en Philosophs Sindsreenhed eller en god og samvittighedsfuld Hednings Oprigtighed. I det Foregaaende er, hvis jeg ikke tager Feil, Maalet bestemt efter skriftmæssige Regler. Det er ikke stillet saa høit, at I behøve at opgive Haabet om at træffe det, dersom I gjør Eders Bedste paa en evangelisk Maade; heller ikke er det stillet saa lavt, at det tillader Eder at forudsætte, at I kunne naae det, uden at anstrenge Eders Evner til det Yderste, i tilbørlig Underkastelse under Jesu Blods Kraft og Aandens helliggjørende Indskydelse.

III. Skulde I spørge: „Hvilken er Veien til christelig Fuldkommenhed? Skulle vi gaae eller stræbe hen til den ved indvortes Stilhed, overeensstemmende med disse Forskrifter af Moses og David: „Herren skal stride for Eder, og I skulle tie. Staaer og seer Herrens Frelse. Vær stille og viid, at jeg er Gud. Blive I vrede, da synder ikke; taler i Eders Hjerte paa Eders Leie og værer stille?" Eller skulle vi stræbe efter det ved en indvortes Kamp, ifølge disse Befalinger af Christus: „stræber at gaae ind ad den snevre Port. Himmerigets Rige lider Vold, og de, som trænge ind med Magt, rive det til sig, o. s. v.?"

Ifølge den evangeliske Overeensstemmelse af Læren om den frie Naade og den frie Villie, svarer jeg, at Veien til christelig Fuldkommenhed er ved den rette Forening af foregaaende, understøttende fri Naade, og en ydmyg, understøttet fri Villie. Den antinomianske Stilhed, som siger, at den frie Naade maa gjøre Alt, er derfor ikke Veien. Pharisæisk Activitet, som vil selv gjøre det Meste, om ikke det Hele, er heller ikke Veien. Foreen disse to partielle og eensidige Anskuelser, ved at tilstede den frie Naade den ledende og høie Overvægt, som den saa retmæssig fordrer, og I have Ligevægten eller Overeensstemmelsen af de to evangeliske Sætninger: I lade Læresætningerne om Barmhjertigheden og Retfærdigheden have sin Ret, og ligeledes Læresætningerne om fri Naade og fri Villie; en guddommelig Trofasthed i at holde Naadens Pagt, og om menneskelig Troskab i at holde fast ved Pagten og holde sig indenfor dens Grændser. Kortsagt, bie efter Gud, paa den skriftmæssige Maade, som Wesley beskriver saaledes:

„Rastløs, resigneret jeg bier paa Gud;
min længselsfulde Sjæl for ham staaer stille.“

For at forstaae disse Linier, maa man betænke, at Troen vexelviis er baade modtagende og ydende. Først modtager den passivt den guddommelige Naade, idet den siger: „See, jeg er Herrens Tjenerinde, skee mig efter dit Ord;“ og derpaa frembringer den activt sine himmelske Frugter med alvorlig Anstrængelse. „Gud virker i os baade at ville og at udrette,“ siger Apostelen Paulus. Her beskriver han Troens passive Function, som underkaster sig og er tilfreds med enhver guddommelig Foranstaltning og Virkning. „Derfor, arbeider paa Eders Saliggjørelse med Frygt og Bæven;“ og, følgelig, med Hast, Flid, Iver og Troskab. Her beskriver Apostelen Moder-Naadens (den oprindelige Naades) active Function, som bestaaer deri, at Mennesket omhyggeligt anvender de Gaver, han allerede har modtaget. Ville I da rettelig vente paa den christelige Fuldkommenhed? Antag upartisk de to evangeliske Sætninger og anvend dem troligen i det praktiske Liv. For at opnaae dette, saa lad dem mødes i Eders Hjerter som de to Been af en Passer mødes i Klinkenaglen, der gjør dem til et sammensat Instrument. Lad Eders Tro paa Læren om den frie Naade og Christi Retfærdighed fæste Eders Sjæl paa Gud ligesom I fæste et af Benene i Eders Passer ubevægeligt i Midtpunctet af den Cirkel, som I ere ifærd med at slaae; saa ville I staae stille, overeensstemmende med det første Skriftsted, som vi have anvendt paa dette Spørgsmaal. Og lad Eders Tro paa den frie Villie og evangeliske Lydighed bevirke, at I stadigt løbe Pligtens Cirkel omkring dette faste Centrum, saa ville I efterligne Passerens andet Been, som jevnt og roligt bevæger sig omkring Midpunctet og danner Peripherien i en fuldkommen Cirkel. Ved denne Virksomhed, som er underordnet Naaden, ville I med Magt trænge ind i Himmerigets Rige. Naar Eders Hjerte trygt hviler i Gud ved Troen, eftersom det stadigt udfører den passive Modtagers Function, saa ligner det det Been af Passeren, som hviler i Cirkelens Midtpunct, og da beskrive Digterens Udtryk „rastløs, resigneret“ dets Fasthed i Gud. Men naar Eders Hjerter hurtigt bevæger sig mod Gud ved Troen, idet det gjør en flittig Arbeiders Gjerning; naar Eders længselsfulde Sjæl følger efter Gud, som en tørstig Hjort længes efter Vandbækken, saa kan det sammenlignes med det af Passernes Been, som danner Cirkelens Peripheri, og da kunne disse Digterens Ord, „rastløs“ og „længselsfuld“ med Rette anvendes derpaa. For at gaae stadigt frem til Fuldkommenhed, maae I derfor stræbe, stadigt at troe, overeensstemmende

med den i den første evangeliske Sætning indeholdte Lære, og (eftersom der er Leilighed) flittigt arbeide, overeensstemmende med Læren i den anden Sætning; og i det Dieblik Eders Tro stadigt er fæstet i Gud, som Eders Midtpunct, og Eders Lydighed hurtigt bevæger sig i Pligtens Kreds, i Kraft af den Hvile og Styrke, som I finde i hiint Midtpunct, saa ere I blevne fuldkomne i Tro, som virker ved Kjærlighed; Eders ydmyge Tro frelser Eder fra Pharisæismen, Eders lydige Kjærlighed fra Antinomianismen, og begge (i tilbørlig Underkastelse under Christus) gjøre Eder til retfærdige og fuldkomne Christne, overeensstemmende med Eders Kaldelse.

IV. Et andet Spørgsmaal har ogsaa bragt mangen en oprigtig Perfectionist i Forlegenhed, og Besvarelsen deraf vil bortrydde en betydelig Hindring af Eders Vei. Man spørger: „Skal den christelige Fuldkommenhed ligesom i et Dieblik bringes ned til os, eller skulle vi gradeviis voxe op til den? Skulle vi blive gjort fuldkomne i Kjærlighed ved en Hellighedstilstand, som i et Nu indgydes os, eller ved Handlinger fremgaaede af svag Tro eller svag Kjærlighed, gjentagne saa ofte, at de blive stærke, blive til en indvortes Tilstand, og paa en evangelisk Maade naturlige for os, overeensstemmende med den velbekjendte Grundsætning: „en stærk Vane er den anden Natur?"

Begge Veie ere gode, og Exempler paa nogle Troende, som gradeviis ere blevne fuldkommede, og paa Andre, som i Sammenligning dermed ligesom i et Dieblik ere blevne befæstede i fuldkommen Kjærlighed, kunde sandsynligviis anføres, dersom vi vare bekjendte med alle deres Erfaring, som ere døde i en evangelisk Fuldkommenheds-Tilstand. Det kan gaae med Syndens Rod som det gaaer med dens Frugt. Med nogle Sjæle maa der ligesom underhandles i flere Aar, inden de kunne overtales til at opgive alle deres udvortes Synder, og Andre skille sig af med dem ligesom i et Dieblik. De Første kunne sammenlignes med de beleirede Steder, som gjøre en langvarig Modstand; de Sidste ligne de Fæstninger, som overraskes og tages ved Storm. Reisende underrette os om, at Vegetationen er saa livlig og kraftig i nogle varme Klimaer, at Sæd til nogle Vegetabilier yde Salat i mindre end fireogtyve Timer. Skulde nu en nordisk Philosoph sige: „umuligt!" og skulde en engelsk Gartner skrige imod en saadan Salat og kalde det Paddehatte-Salat, vilde de kun aabenbare deres Fordomme, saaledes som de, der nedrive den øieblikkelige Retfærdiggjørelse eller spotte over Muligheden af den øieblikkelige Tilintetgjørelse af den iboende Synd.

Thi hvori bestaaer denne Læres Absurditet? Dersom et Lys,

bragt ind i et mørkt Rum, strax kan bortjage Mørket, og dersom Eders mørke Værelse, naar Skoddene lukkes op ved Middagstid, øieblikkeligen fyldes med Middagslyset, hvorfor skulde da ikke den øieblikkelige Revnen af Vantroens Forhæng, eller den hastige og fuldstændige Aabnen af Eders Troes Øine, øieblikkelig kunne fylde Eders Sjæle med Sandhedens Lys og Kjærlighedens Ild; forudsat at Retfærdighedens Sol gik op for Eder med kraftig Lægedom i sine Vinger? Kan ikke Helliggjøreren komme ned over Eders ventende Sjæle ligesaa hurtig som Aanden steeg ned over vor Herre i hans Daab? Nedsteeg den ikke som en Due, det vil sige, med en Dues milde Bevægelse, som hastigt skyder sig ned og strax sætter sig. En god Mand sagde engang med Sandhed: „Et Støvgran er lille naar det sammenlignes med Solen; men jeg er meget mindre for Gud.“ Alluderende til denne Sammenligning, spørger jeg, dersom Solen kunde øieblikkelig antænde et Støvgran; ja, dersom et Brændeglas i et Øieblik kan forkalke et Been, og forvandle en Steen til Kalk, og dersom den dunkle Flamme af et Lys kan i et Øieblik ødelægge det flyvende Insekt, som kommer ind i dets Sphære, hvorledes kan det da være uskriftmæssigt og ufornuftigt at antage, at Gud, naar han fuldeligen døber en Sjæl med sin helliggjørende Aand og med sin himmelske Kjærligheds Ild, ikke ogsaa i et Øieblik kan ødelægge det Syndens Menneske, opbrænde Fordærvelsens Ureenhed, smelte et Steenhjerte og gjøre det til et Hjerte af Kjød, og i den troende Sjæl antænde en reen, seraphisk Kjærlighed?

En Henviisning til lignende Tilfælde kan kaste noget Lys paa det Spørgsmaal, jeg her besvarer. Dersom I vare syge og bad Gud om fuldkommen Gjenerholdelse af Eders Helbred, hvorledes vilde I da vente den? Vilde I vente, at Eders Kraft skulde gjengives Eder paa engang, uden nogen udvortes Midler, som den Spedalske, der paa vor Herres Ord tog op den Seng, hvorpaa han laae, og bar den bort paa sine Skuldre? Eller ved at bruge udvortes Midler, som havde en mere langsom Virkning, ligesom de ti Spedalske gjorde, der vare blevne rensede mere gradeviis, da de „kom for at vise dem selv for Præsterne;“ eller som Kong Ezechias, hvis gradevise, men ligesaa sikkre Helbredelse skyldtes Guds Velsignelse over det af Esaias foreskrevne Figen-Omslag? Fremdeles: dersom I vare blinde og bønfaldt Herren om, at give Eder fuldstændigt menneskeligt Syn, hvorledes vilde I da vente det? Som Bartimæus, hvis Øine bleve aabnede i et Øieblik? Eller som den Mand, der fik sit Syn gradeviis? Først saae han Intet; efterhaanden skimtede han dunkelt Gjenstandene

foran ham; men tilsidst saae han Alting klart. Vilde I ikke, idet I alvorligt forventede Svar paa Eders Bønner, overlade til den guddommelige Viisdom den særegne Helbredelsesmaade? Og hvorfor skulde I da ikke handle paa en lignende Maade med Hensyn til den frygtelige Sygdom, som vi kalde iboende Synd?

Dersom vore Hjerter renses ved Troen, som Skriften udtrykkelig bevidner; dersom den Tro, som specielt renser de Christnes Hjerter, er en Tro paa „Faderens Forjættelse,“ hvilken Forjættelse blev givet ved Sønnen, og ligefrem sigter til en særegen Udgydelse af den Hellig Aand, der renser Hjertet; dersom vi kunne troe i et Øieblik, og dersom Gud i et Øieblik kan besegle vor helliggjørende Tro, ved at sende os en Fylde af sin helliggjørende Aand; dersom dette, siger jeg, er Tilfældet, følger saa ikke deraf, at det at nægte Muligheden af en øieblikkelig Tilintetgjørelse af Synd, er det Samme som, lige imod Skriften og Kjendsgjerninger, at nægte, at vi kunne udføre en øieblikkelig Handling i Troen paa Faderens helliggjørende Forjættelse, og paa Sønnens altrensende Blod, og at Gud kan besegle denne Handling ved den øieblikkelige Virkning af sin Aand, hvilken Apostelen Paulus kalder „Hjertets Omskjærelse“ eller ved „Aanden,“ ifølge Herrens gamle Forjættelse. „Jeg vil omskjære dit Hjerte, at Du skal elske Herren din Gud med hele dit Hjerte.“ Hvori bestaaer nu Absurditeten af at troe, at al Naades Gud kan gjøre dette? Dersom en øieblikkelig Udfoldning af Christi legemlige Herlighed i et Øieblik kunde forvandle den gudsbespotterske, blodige Forfølger Saul til den bedende, kjærlighedsfulde Apostel Paulus; dersom et hurtigt Blik paa Christi Hænder kunde i et Øieblik udrydde af Thomas's Hjerte den afskyelige Beslutning: „Jeg vil ikke troe,“ og frembringe den dybe Troesbekjendelse: „Min Herre og min Gud!“ Hvad kan da ikke Udfoldningen af Christi aandelige Herlighed virke i en troende Sjæl, til hvilken han aabenbarer sig selv, „efter den Kraft, hvorved han formaaer at underlægge sig alle Ting?“ Fremdeles: Dersom Christi Legeme, i et Øieblik, kunde blive saa herligt paa Bjerget, at selv hans Klæder bleve deelagtige i den pludselige Straalen, bleve ikke alene frie for enhver Plet, men bleve ogsaa „hvide som Lyset,“ skinnende, meget hvide, som Snee, saa at ingen Bleger paa Jorden kan gjøre dem saa hvide;“ og dersom vore Legemer skulle blive forvandlede; dersom „dette Forkrænkelige skal iføres Uforkrænkelighed, og dette Dødelige skal iføres Udødelighed i et Øieblik, ved den sidste Basune;“ hvorfor kunne da ikke vore troende Sjæle, naar de fuldkomment underkaste sig Guds Betingelser, blive fuldstændigt forvandlede, fuldstændigt

omvendte „fra Satans Magt til Gud?". Naar den Hellig Aand siger: „Nu er Frelsens Dag," udelukker han da Frelsen fra Hjertets Uretfærdighed? Dersom Christus nu fuldkomment fortjener Navnet Jesus, fordi han fuldstændigt frelser sit troende Folk fra dets Synder, og dersom nu Evangeliets Basun lyder, og Syndere opstaae fra de Døde, hvorfor skulde vi da ikke, naar vi udføre Betingelsen, blive forvandlede i et Øieblik fra iboende Synd til iboende Hellighed; hvorfor skulde vi da ikke i et Øieblik eller i en kort Tid, gaae over fra den os iboende Død til det iboende Liv?

Men dette er endnu ikke Alt. Dersom I benægte Muligheden af en hurtig Tilintetgjørelse af den iboende Synd, saa sende I til Helvede eller til en uskriftsmæssig Skjærsild ikke blot den døende Røver, men ogsaa alle de Martyrer, som i en Hast omfattede den christne Tro, og bleve strax bragte til Døden af blodige Forfølgere, fordi de bekjendte den Tro, som de nylig havde antaget. Og dersom I antage, at Gud i et saadant Tilfælde kan gjøre sin Gjerning kort i Retfærdighed, hvorfor da ikke i andre Tilfælde? Hvorfor ikke, i Særdeleshed, naar en Troende bekjender den ham iboende Synd, inderligt beder, at Christus vil, og oprigtigt troer at Christus kan nu rense ham fra al Uretfærdighed?

Ingen er saa tilbøielig til at lee ad denne øieblikkelige Tilintetgjørelse af Synd som Calvinisterne, og dog (saadan er den Uovereensstemmelse, som charakteriserer somme Mennesker), er deres Lære om Skjærsilden netop bygget derpaa. Thi, dersom I ville troe dem, saa have alle Troende, som døe, en Natur, som endnu er moralsk fordærvet, og et Hjerte som endnu er „heelt ulægeligt." Disse Troende, endnu fulde af iboende Synd, udaande i et Øieblik deres sidste Suk, og, uden nogen særegen Troesact, uden nogen særegen Udgydelse af den helliggjørende Aand, er Fordærvelsen øieblikkelig forsvunden. Det iboende Syndens Menneske er gaaet igjennem den calvinistiske Skjærsild, han er ganske fortæret; og see, de Sjæle som ikke vilde høre noget om den øieblikkelige Act af den helliggjørende Tro, som annammer den iboende Helligheds-Aand, de Sjæle, som med Haardnakkethed forsvarede Syndens vedholdende Iboen, ere nu aldeles syndløse, og i et Øieblik sees de i den tredie Himmel blandt de retfærdige Christnes Aander fuldkommengjorte i Kjærlighed! Saadan er vore Modstanderes (Calvinisternes) Lære, og dog ansee de det for utroligt, at Gud skulde gjøre for os, medens vi bede i Tro, hvad de antage, at Døden vil gjøre for dem, naar de ligge i dens kolde Arme, maaskee vanvittige og bevidstløse!

Paa den anden Side er det, at nægte, at ufuldkomne Troende kunne voxe og virkelig voxe gradeviis i Naade, og følgelig, at de tilbageblevne Levninger af deres Synder kunne gradeviis aftage og virkelig gjøre det, ligesaa absurd som at nægte, at Gud vander Jorden ved daglig Dug ligesaavel som ved Tordenbyger; det er ligesaa latterligt som at paastaae, at Ingen døer af en langsom hentærende Sygdom, men at alle Mennesker døe pludselig, eller nogle faa Timer efter at de blive syge.

Jeg bruger disse Sammenligninger om Døden for at kaste noget Lys paa det Spørgsmaal, som jeg er i Færd med at løse, men ikke for at bibringe den Mening, at Syndens Aftagen og Tilintetgjørelse gaaer parallelt med Legemets Aftagen og Opløsning, og at Synden følgelig maa ende med vort legemlige Liv.

Af de foregaaende Betragtninger er det indlysende, at de Troende i Almindelighed gaae frem til den christelige Fuldkommenhed som Disciplene gik til den anden Side af Galilæa-Søen. De arbeidede i nogen Tid meget haardt, men kun med liden Virkning. Men efter at de havde „roet omtrent femogtyve eller tredive Stadier langt, saae de Jesum vandre paa Søen; og de frygtede. Men han sagde til dem: det er mig, frygter ikke. Da vilde de tage ham ind i Skibet, og Skibet var strax ved Landet, som de fore hen til!“ Netop saaledes arbeide vi indtil vor Tro opdager Christum i hans Forjættelse og byder ham velkommen ind i vore Hjerter; og saa stor er Virkningen af hans Nærværelse, at vi da strax naae til Fuldkommenhedens Land. Eller (for at bruge et andet Exempel) Gud siger til de Troende: „Gaae til det fuldkomne Kjærligheds Canaan. Staaer op; hvorfor nøle I! Toer bort Syndens Levninger, paakaldende, det vil sige, troende paa Herrens Navn.“ Og dersom de underkaste sig under Troens Lydighed, saa gjør han med dem, hvad han gjorde ved Evangelisten Philip, til hvem han havde sagt: „Staae op og gaae mod Syden.“ Thi naar de staae op og løbe som Philippus gjorde, saa tager Herrens Aand dem, som han gjorde ved Evangelisten; og de blive fundne i det nye Jerusalem saaledes som Philippus blev funden i Asdod. De „blive i Gud“ (eller i fuldkommen Kjærlighed) „og Gud“ (eller fuldkommen Kjærlighed) „bliver i dem.“

Heraf følger, at den meest evangeliske Maade at stræbe efter den Fuldkommenhed, hvortil vi umiddelbart ere kaldede, er den, at søge den nu, ved at bestræbe sig for, fuldstændigt at gribe og omfatte Forjættelsen om denne Fuldkommenhed ved Troen, just som om

vore gjentagne Lydigheds-Handlinger aldrig kunde hjælpe os fremad. Men imidlertid skulle vi gjøre Troens Gjerning, og gjentage vore indvortes og udvortes Lydigheds Handlinger med saa megen Alvor og Troskab, efter vore nærværende Evner og Kræfter, som om vi vare forvissede om, at kunne gaae ind til den evige Hvile alene ved en flittig Brug af vore Evner, og en tro Anvendelse af de Kræfter, som den guddommelige Naade har skjænket os. Dersom vi ikke give Agt paa den første af disse Forskrifter eller Anviisninger, da søge vi at blive retfærdiggjorte ved Gjerninger ligesom Pharisæerne; og dersom vi ringeagte den anden, saa ville vi, med Antinomianerne, synke ned i en Dorskhed, som nøies med den tomme Tro.

V. Tager Eder derfor i Agt for uskriftmæssige Rensninger. Stræber efter den fuldkomne Kjærligheds Canaan, med en fast Beslutning at arbeide for den Hvile, som venter Guds Folk paa Jorden. Nogle gode, men vildfarende Mennesker, der ere vise over det, som skrevet staaer, og som holde af at udfinde Veie, som vare ukjendte af Apostlerne — nye Veie, betegnede med frivillig eller selvvalgt Ydmyghed og førende til Antinomianismen, — nogle Folk af det Slags, have, siger jeg, fremstillet denne Skik som en Deel af det, de behage at kalde Legalitet. De paastaae, at den er aldeles uforenelig med Kundskaben om vor Ubestandighed og Svaghed; med eet Ord, de afskrække os fra at gjøre det første Skridt til Fuldkommenhed; afskrække os fra den ydmyge, evangeliske Beslutning, at løbe indtil vi vinde Klenodiet.

I ville aldrig stadigt gaae frem til Fuldkommenhed, medmindre I komme bort fra denne Misforstaaelse. Lad Imperfectionisterne lee ad Eder, fordi I fatte saa beskedne Beslutninger; men gaaer frem med det stadige Forsæt, at føre et nyt Liv, som vor Kirke siger; og for at kunne gjøre dette, saa lad det ogsaa være Eders stadige Forsæt, at faae et nyt Hjerte, i Ordets fulde Forstand; thi saalænge som Eders Hjerter vedblive at være for en Deel ufornyede, vedbliver Eders Liv at være for en Deel vanhelligt. Og derfor siger Apostelen Jacob med Rette, „dersom Nogen ikke støder an i sin Tale, denne er en fuldkommen Mand," han elsker Gud af sit ganske Hjerte, hans Hjerte er fuldstændig fornyet; da det vilde være umuligt, at et Hjerte, som endnu tildeels er besmittet med Forfængelighed og Sviig, skulde altid dictere Oprigtighedens og Kjærlighedens Sprog. Eders gode Beslutninger behøve ikke at blive forgjæves; heller ikke ville de mislykkes, dersom I, med den tilbørlige Følelse af Eders frie Villies Vankelmodighed og Hjælpeløshed, naar den ikke understøttes, retteli-

gen forlade Eder paa Guds Trofasthed og Bistand. Skulde disse Beslutninger imidlertid slaae feil, saa bliver ikke modløse, men søger i Eders Bedrøvelse derover at udfinde Aarsagen, og lad Eders frie Villie, understøttet af den frie Naades Kraft, fornye Eders evangeliske Beslutning, indtil Herren besegler den med sit mægtige Ord: det skee, og siger: „det skee dig efter din" (besluttende) „Tro." Det er meget bedre at blive udleet som „arme Skabninger, der Intet vide af dem selv," end at blive skuffet som de daarlige Jomfruer, der taabeligt indbildte sig, at de havde Olie nok i deres Lamper. Tager derfor Aandens Sværd, og hugger dristigt denne farlige Snare istykker. Siger, i Bevidstheden om Eders Afmagt, i det I tillige anstrænge Eders frie Villies Evner, med den forlorne Søn, „jeg vil staae op og gaae til min Fader." Siger med David: „Jeg vil elske dig, o Herre, min Gud: Jeg vil skue dit Aasyn i Retfærdighed; jeg har foresat mig, at min Mund ikke skal synde; jeg vil bevare den, som med en Mundkurv; jeg har sagt, at jeg vil holde dine Ord. Den Hoffærdige" (og de som ere ydmyge paa en uskriftmæssig Maade) „have spottet mig overmaade meget; men jeg vil holde dine Bud med mit ganske Hjerte. Jeg har svoret, at jeg vil udføre det, at jeg vil holde dine retfærdige Domme." Siger, med Apostelen Paulus: „Jeg agtede mig ikke at vide Noget iblandt Eder, uden Jesum Christum, og ham korsfæstet;" og med Jacob: „Jeg slipper dig ikke, førend Du velsigner mig." Og for at sammenfatte alle gode Beslutninger i een, saa siger: „Jeg har lovet, at forsage alle den ugudelige Verdens Forfængeligheder, og alle Kjødets syndige Lyster, og alle Djævelens Gjerninger; at troe alle de christelige Troesartikler; og at holde Guds Bud alle mine Livs Dage." Eller med andre Ord: jeg har paa en høitidelig Maade besluttet at blive en fuldkommen Christen, og jeg beder til Gud, at han vil give mig sin Naade, at jeg ikke blot maa opnaae dette, men ogsaa „vedblive deri til mit Livs Ende."

Ved at gjøre saaledes, ville I yde de to evangeliske Sætninger sin Ret: „I ville stole saaledes paa Guds frie Naade, at I ikke henfalde til pharisæisk Løben, og I ville anvende Eders fri Villie saaledes, at I ikke synke ned i Dorskhed." Edes Vei ligger just midt imellem disse farlige Klipper.

VI. Stræber at blive fuldkomne i Eder selv, men ikke af Eder selv. Antinomianerne prale af, at de ere fuldkomne alene i deres himmelske Repræsentant. Christus var fyldt med fuldkommen Ydmyghed og Kjærlighed; de ere fuldkomne i hans Person; de behøve ikke

en Fuldkommenhed af ydmyg Kjærlighed i dem selv. Undgaaer deres Vildfarelse, værer fuldkommen i Eder selv, og ikke i en Anden. Lad Eders Ydmygheds og Kjærligheds Fuldkommenhed tilhøre Eder selv; lad den boe i Eder. Lad den fylde Eders eget Hjerte, og have Indflydelse paa Eders eget Liv; saa ville I undgaae, at blive skuffede, som de daarlige Jomfruer, som give Eder at forstaae, at deres Fuldkommenhedsliv heelt og holdent indeholdes i det hellige Kar, som før hang paa Korset, og derfor er deres Frelse fuldbragt; de have Olie nok i det rige Kar; Manna nok ogsaa tilovers i den gyldne Krukke. Christi Hjerte var fuldkomment, og derfor kan deres forblive ufuldkomment; ja, fuldt af iboende Synd, ja lige til Døden; Brudgommens Sendebud kommer for at rense dem og fylde dem med fuldkommen Kjærlighed ved Midnatsraabet! Bedragerske Haab! Kan Noget være mere absurd end at en saftløs, tør Green indbilder sig, at den har Saft og Vædske nok i det Viintræ, som den bebyrder? Eller at en ubodfærdig Hoerkarl roser sig af, at han i Herren har Kydskhed og Retfærdighed? Hvor har Christus nogensinde sagt: haver Salt i en Anden? Siger han ikke: vogter Eder, at I ikke fare vild; „haver Salt i Eder selv.“ Marc. 9, 50. Tilskriver han ikke deres Ødelæggelse, i hvis Hjerte Ordet faldt som paa Steengrund, den Omstændighed, at de „ikke havde Rod“ i dem selv? Matth. 13, 21. Og maae vi ikke, foruden at have Roden i os selv, ogsaa have Frugterne i os selv (ikke af os selv), ja, „være fyldte med Retfærdighedens Frugter?“ Phil. 1, 11. Er det ikke Apostelen Petri Lære, hvor han siger: „Naar disse (Dyder) findes hos Eder, og til Overflod, lade de Eder ikke blive ørkesløse eller ufrugtbare i vor Herres Jesu Christi Erkjendelse?“ 2 Pet. 1, 8. Og er dette ikke Davids Mening, hvor han siger: „Skab i mig et reent Hjerte“ o. s. v.? Bort da med al antinomiansk Reenhed; og dersom I med Apostelen Paulus ville have Frelse og Glæde i Eder selv og ikke i en Anden, saa gjører Eders Hellighed og Fuldkommenhed sikker i Eder selv og ikke i en Anden.

Men medens I stræbe at undgaae Antinomianismens Snare, saa vogter Eder for at løbe i Pharisæernes, som ville have deres Fuldkommenhed af dem selv; og derfor, ved deres uevangeliske Bestræbelser, selvoverlagte eller selvordnede Villiesacter, og selvforskrevne Løben, stræbe at „lade Gnister flyve op af deres egen Flamme“ og at varme dem selv ved deres egen malede Ild og frugtesløse Bevægelser. Føler Eders Afmagt. Erkjend at Ingen har levendegjort og fuldkommet sin egen Sjæl. Værer tilfreds med at indbyde og modtage Livsens

Lys; men forsøg aldrig paa at danne eller at forstørre det. Det er Eders Pligt at vente paa Morgenlyset og at glædes, naar det besøger Eder; men dersom I blive saa indbildske at sige, „jeg vil skabe en Sol, lad der blive Lys,“ eller hvis I, naar Lyset besøger Eders Øine, siger: „jeg vil bære (hos mig) en Beholdning af Lys; jeg vil fylde mine Øine saaledes med Lys idag, at jeg imorgen næsten skal blive istand at gjøre min Gjerning uden Solen, eller idetmindste uden en stadig Afhængighed af dens Straaler;“ vilde I da ikke røbe en Art selvforgudersk Afgudsdyrkelse og et satanisk Hovmod? Dersom vor Herre selv, som Menneskenes Søn, vilde ikke have det mindste af menneskelig Godhed af sig selv; dersom han sagde: „Hvi kalder Du mig god? Ingen er god“ (god af sig selv) „uden Gud;“ hvo kan da noksom forundre sig over disse stolte Christne, som gjøre Fordring paa en vis oprindelig Godhed hos dem selv, idet de prale af det, de have modtaget, som om de ikke havde modtaget det, eller bruge hvad de have modtaget, uden en ydmyg Følelse af deres stadige Afhængighed af deres himmelske Velgjører? For at undgaae dette afskyelige phariseiske Bedrageri, saa lærer at see, føle og anerkjende, at alle Eders Urim og Thummim, Eders Lys og Fuldkommenheder, ere af Faderen, formedelst Sønnen, og ved den Hellig Aand. Og naar Herren siger: „Din Frugt er funden at være) af mig,“ Hos. 14, 9., saa bøi dig for hans Fodskammel, og svar taknemmelig, „af din Fylde have vi annammet, ja, Naade over Naade.“ Joh. 1, 16. Thi Du er „Lysenes Fader, fra hvem al god og al fuldkommen Gave kommer.“ Jac. 1, 17. „Af dig, og ved dig og til dig ere alle Ting; dig være (derfor) Ære i Evighed! Amen.“ Rom. 11, 36.

VII. I ville faae denne ydmyge og taknemmelige Sindsstemning, dersom I lade Eders Omvendelse slaae dybere Rødder. Thi dersom christelig Fuldkommenhed indbefatter en Forsagelse af indvortes saavelsom af udvortes Synd; og dersom en sand Omvendelse er en Naade, „hvorved vi forsage Synd,“ saa følger deraf, at vi, for at opnaae christelig Fuldkommenhed, maae saaledes følge vor Herres evangeliske Bud, „omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær,“ at vi ikke lade nogen Synd, hverken Skjødesynd eller Hjertesynd, eller iboende Synd, blive tilbage, uden at angre den, omvende os fra den og følgelig forsage den. Den, hvis Hjerte endnu er fuldt af iboende Synd, har ligesaa lidt omvendt sig fra iboende Synd, som den Mand, hvis Mund endnu er besudlet med smudsig Tale og Skjemt, i Virkeligheden har omvendt sig fra sine Plumpheder. Jo

dybere vor Sorg over og Afsky for den iboende Synd er, desto mere angrende bekjende vi „vort Hjertes Plage;“ og naar vi bekjende den rettelig, blive vi deelagtig i den Velsignelse, som forjættes ved disse Ord: — „Dersom vi bekjende vore Synder, da er han trofast og retfærdig til at forlade os vore Synder og rense os fra al Uretfærdighed.“

For at befordre denne Anger, saa overveier, hvor mange aandelige Onder endnu findes i Eders Bryst. See ind i det indre Forestillingskammer, hvor anmassende Egenkjærlighed, omringet af en Mængde forfængelige Tanker, taabelige Attraaer og vilde Indbildninger, har sin Bolig. Sørger over, at Eders Hjerte, som heelt og holdent skulde være af Kjød, tildeels er af Steen; at Eders Sjæl, som alene skulde være Tempel for den Hellig Aand, saa ofte er bleven forvandlet til en Røverkule, til en Hule for Basilisken, til en aandelig Øglerede, hvilket altsammen ere Levningerne af Avind, Skinsyge, Fortrædelighed, Hovmod, Utaalmodighed, Egensindighed, Formalitet, Dorskhed, Fordomsfuldhed, Skinhellighed, kjødelig Selvtillid, falsk Undseelse, Selvretfærdighed, piinlig Frygt, ukjærlig Mistænksomhed, afguderisk Kjærlighed, og jeg veed ikke hvor mange af de Onder, som udgjøre Hykleriets og Vantroens Følge. Opdager disse Onder ved en nøie og flittig Opmærksomhed paa det, som foregaaer i Eders Hjerte til alle Tider, men især deelesheds i Fristelsens Time. Udrydder disse Afskyeligheder ved en hyppig og dyb Bekjendelse. Bringer disse Synder, som ikke lade Christum regjere over Eder, frem for ham; stiller dem i hans Ansigts Lys, og dersom I gjøre det i Tro, saa vil hans Kjærligheds Lys og Varme dræbe dem, ligesom Solens Lys og Hede dræber de Orme, som Ploven kaster op i den frie Luft en tør Sommerdag.

Undskyld Eder heller ikke med, at I Intet kunne gjøre; thi ved Christi Bistand, som altid er rede til at understøtte den Hjælpeløse, kunne I paa Eders Knæer høitidelig sige, hvad I sandsynligviis have sagt paa en lystig Maade til dem, som kalde sig Eders Venner. Dersom I nogensinde bekjendte for dem, at Eders Hjerte er bedragerisk, tilbøieligt til at undlade hvad I bør gjøre, og rede til at gjøre hvad I bør lade ugjort, saa kunne I uden Tvivl gjøre den samme Bekjendelse for Gud. Beklager Eder for ham, som kan hjælpe, saaledes som I have gjort for dem, der ikke kunne det. Beklager og begræder, som I bedst kunne, Eders Forstands Mørkhed, Eders Villies Stivhed, Eders Lidenskabers Yderlighed; og anraab al Naadens Gud indstændig om, at „fornye en stadig Aand inden i“ Eder. Der-

som I „sørge paa denne gudelige Maade, hvilken Iver vil da blive bevirket i Eder!“ hvilken Fortørnelse! hvilken Frygt! hvilken Forlængsel! hvilken Nidkjærhed! ja, hvilken Revselse!“

VIII. Nøie forbundet med denne dybe Anger er Udøvelsen af en forstandig, almindelig Selvfornægtelse. „Hvis Du vil blive fuldkommen,“ siger vor Herre, „saa fornægt Dig selv; tag dit Kors dagligt op, og følg mig. Hvo som elsker Fader eller Moder“ (og endnu mere hvo som elsker Roes, Ære, Fornøielse eller Penge) „mere end mig, han er mig ikke værdig;“ ja, „hvo som søger at frelse sit Liv, skal miste det, og hvo som mister sit Liv for min Skyld, skal finde det.“ Mange attraae at leve og regjere med Christus. Men Faa vælge at lide og døe med ham. Imidlertid, ligesom Korsets Vei fører til Himmelen, fører det uden Tvivl ogsaa til den christelige Fuldkommenhed. At skye Korset eller at undgaae at drikke Eddike og Galde, som Gud tillader Eders Venner eller Fjender at blande for Eder, er derfor det Samme som at kaste bort den Aloe eller Saft, som Guds Viisdom kommer i Skjøgemoderens Bryst for at afvænne Eder fra hende og hendes Trældomskraft; det er det Samme som at forkaste et Lægemiddel, som kjærligt er bleven forberedt for at restituere Eders Sundhed og Appetit; med eet Ord, det er det Samme, som at frasige sig den Læge, som helbreder alle vore Svagheder, naar vi tage hans bittre Drik, underkaste os eller taale at vore Bylder blive aabnede med hans skarpe Lancet, og tillade, at vort døde Kjød bliver fortæret ved hans smertefulde brændende eller ætsende Midler. Vor Herre blev gjort til en fuldkommen Frelser ved Lidelser; og vi kunne blive fuldkomne Christne paa samme Maade. Vi kunne blive kaldede til at lide indtil alt det, som vi have bragt med os ud af det aandelige Ægypten, er fortæret i en vild Ørken, i et sørgeligt Gethsemane, eller paa et vanærende Golgatha. Skulde denne Lod være bestemt for os, saa lader os ikke efterligne vor Herres ufuldkomne Disciple, som „forsagede ham og flyede;“ men lader os bestaae den haarde Prøve, indtil alle vore Lænker ere smeltede, og al vor Sinder er udrenset. Ild har en rensende Natur eller Virkning; den adskiller Sinderen fra Guldet; og jo heftigere den er, desto mere levende og kraftig er dens Virkning. „De Overblevne i Zion, og den, som er tilovers i Jerusalem, skal kaldes hellig, o. s. v., naar Herren skal aftoe Zions Datters Skarn, og bortskylle Jerusalems Blod (Skyld) midt ud af den, ved en Aand, som dømmer, og ved en Aand, som optænder (en Ild).“ Esaias 4, 3. 4. „Og jeg vil føre den tredie Deel i Ilden, siger Herren, og luttre den, som man luttrer

Sølvet, og prøver den, som man prøver Guldet; den skal paakalde i mit Navn, og jeg vil bønhøre den; jeg skal sige: Det er mit Folk, og den skal sige: Herren er min Gud." Zach. 13, 9. Derfor, hvis Herren skulde tillade de bedste Mænd i hans Leir, eller de stærkeste Mænd i Satans Arme, at kaste Eder ind i Fristelsens brændende Ovn, saa gaae ikke ud deraf, førend I blive kaldede. „Lad Taalmodigheden have sin fuldkomne Gjerning." Bliver med Sagtmodighed i Eders Prøvestand indtil Eders Hjerte har skilt sig af med alt det Jordiske, indtil Følelsen af Guds bevarende Magt antænder i Eder en saadan Tro paa hans almægtige Kjærlighed, som Faa kjende af Erfaring undtagen de, som selv have seet den, (en Tro) liig den mysterieuse Busk i Horeb, som brændte og dog ikke blev fortæret; eller de, som kunne sige med Apostelen Paulus: „Vi dræbes den ganske Dag, og see, vi leve."

„Fristelser" — siger Kempis — „ere ofte meget gavnlige for Menneskene, skjøndt de ere besværlige og smertefulde; thi ved dem bliver et Menneske ydmyget, renset og belært. Alle de Hellige have gaaet igjennem og høstet Nytte af mangfoldige Trængsler og Plager; og de, som ikke kunde bære Fristelserne, bleve ryggesløse og faldt fra." „Min Søn," tilføier Forfatteren af Sirachs Bog, „dersom Du kommer frem, til at tjene den Herre Gud (i Hellighed), da skik (forbered) din Sjæl til Fristelse. Ret dit Hjerte og bliv ved, og hast ikke, naar den føres dig paa. Annam Alt det, som dig paaføres, og vær langmodig i din Fornedrelses Omskiftelser. Thi Guld prøves i Ild og de Folk, som antages, i Fordærvelsens Ovn." Sirach 2, 1. 2. 4—5. Og derfor siger Apostelen Jacob: „Salig er den Mand, som taalmodig lider Fristelser;" thi naar han er bleven fristet (hvis han bestaaer den haarde Prøve) „skal han faae Livsens Krone, hvilket Herren haver lovet dem, som ham elske" med den Kjærlighed, som udstaaer Fristelsen og alle Ting; det er, med fuldkommen Kjærlighed. Jac. 1, 12. Lider da taalmodig, naar Gud, „for en Stund, om saa skal være," taaler eller tillader, at I „bedrøves i adskillige Fristelser." Paa denne Maade „vil Eders prøvede Tro, — som er meget dyrebarere end det forgjængelige Guld, hvilket dog prøves ved Ilden, befindes til Lov, og Priis og Ære i Jesu Christi Aabenbarelse." 1 Pet. 1, 6. 7.

IX. Dyb Anger er god, evangelisk Selvfornægtelse er fortrinlig, og en Grad af Resignation i Fristelser har en uudsigelig Nytte for at opnaae Fuldkommenhed i Kjærlighed; men da Troen virker umiddelbart med Kjærligheden, er den til en langt større umiddelbar

Nytte til at rense Sjælen. Derfor er det, at Christus, Propheterne og Apostlerne holde saa stærkt paa Troen; idet de forsikkre os, at dersom vi ikke troe, saa kunne vi ikke blive befæstede; at dersom vi ville troe, skulle vi see Guds Herlighed, skulle vi blive frelste, at levende Vandstrømme skulle udflyde af vor inderste Sjæl, at vore Hjerter renses ved Troen, og at vi frelses ved Naade formedelst Tro. De sige os, at Christus hengav sig selv for Menigheden, paa det at han kunde hellige den og rense den ved Ordet; for at han selv maatte fremstille sig en herlig Menighed, som ikke haver Plet eller Rynke eller Noget deslige, men at den maatte være hellig og ustraffelig." (Eph. 5, 25. 26.) Dersom nu de Troende skulle blive rensede og gjorte ustraffelige ved Ordet, som vidner om det altforsonende Blod og Aandens Kjærlighed, saa er det klart, at de ogsaa skulle helliggjøres ved Troen; thi Troen eller det at troe staaer i den samme nødvendige Forbindelse med Ordet, som det at spise staaer i til Føden. Af den samme Grund siger Apostelen, at „de som troe, indgaae til Hvile," at „da der er given os en Forjættelse om at gaae ind," skulle vi „vogte os, ikke at blive tilbage formedelst Vantroe," at vi bør lade os belære ved Israeliternes Exempel, som „kunde ikke gaae ind" i Forjættelsens Land „formedelst Vantro;" at vi ere „fyldte med al Glæde og Fred i Troen;" og at Christus „kan fuldkommeligen gjøre dem salige, som formedelst ham komme til Gud." At komme er i Skriften et andet Udtryk for at troe; „den som kommer til Gud," siger Apostelen, „maa troe." Heraf er det indlysende, at Troen er specielt nødvendig for dem, som skulle blive fuldkommen salige — især deleshed, en fast Tro paa Hovedforjættelsen i Christi Evangelium, Forjættelsen om „Hellighedens Aand" fra Faderen formedelst Sønnen. Thi „hvorledes skulle de paakalde den, paa hvem de ikke have troet?" Eller hvorledes kunne de med Alvor forsvare den Sandhed, og bestandig vente paa Opfyldelsen af en Forjættelse, som de ikke have nogen Tro paa? Denne Lære om Troen understøttes ved Petri Ord: „Gud, som kjender" (de angrende Troendes) „Hjerter, vidnede for dem, idet han gav dem den Hellig Aand, og rensede deres Hjerter ved Troen." Ap. Gj. 15, 8. 9. Thi den samme „Troens Aand," som oprindeligen renser vore Hjerter, naar vi hjerteligen troe paa Guds tilgivende Kjærlighed, renser dem fuldkomment, naar vi have en urokkelig Tro paa hans helliggjørende Kjærlighed.

X. Da denne Retning eller Ordning med Hensyn til Troen er af største Vigtighed, skal jeg bekræfte og forklare dem ved et Uddrag

af Wesley's 43de Tale, som paaviser „Skriftens Vei til Salighed," (den Vei til Salighed, som Skriften anviser). „Skjøndt det tilstaaes," — siger denne skarpsindige Theolog — „at baade denne Omvendelse og dens Frugter ere nødvendige til fuld Frelse, saa ere de dog ikke nødvendige enten i den samme Forstand som Troen eller i den samme Grad. Ikke i den samme Grad; thi disse Frugter ere kun betingelsesviis nødvendige; — naar der er Tid og Leilighed til at vise dem, ellers kan Mennesket ogsaa helliggjøres uden dem. Men det kan ikke helliggjøres uden Tro. Lad et Menneske have nok saa mange gode Gjerninger, han helliggjøres dog ikke førend han troer. Men i det Øieblik, han troer, med eller uden disse Frugter, ja med mere eller mindre af denne Omvendelse, retfærdiggjøres han. Heller ikke i den samme Forstand; thi denne Omvendelse og disse Frugter have kun en fjernere Nødvendighed; — de ere nødvendige for at vedligeholde Troen, samt for at forøge den; hvorimod Tro er umiddelbar og ligefrem nødvendig til Helliggjørelse. Det staaer altsaa fast, at Troen er den eneste Betingelse, som umiddelbart og nærmest er nødvendig til Helliggjørelse.

„Men hvad er det for en Tro, hvorved vi blive helliggjorte, frelste fra Synd, og fuldkommengjorte i Kjærlighed? Den er en guddommelig Vished og Overbeviisning, — 1. Om, at Gud har forjættet os den i den hellige Skrift. Indtil vi ere aldeles overbeviste om dette, kan der ikke gjøres et eneste Skridt fremad. Og man burde tænke sig, at der behøvedes ikke et eneste Ord mere for at overbevise et fornuftigt Menneske om denne Sag, end denne gamle Forjættelse: „da vil jeg omskjære dit Hjerte, og din Sæds Hjerte, at I skulle elske Herren Eders Gud af Eders ganske Hjerte, og med Eders ganske Sjæl." Hvor tydeligt udtrykker dette ikke Fuldkommenhed i Kjærlighed! Hvor strengt indbefatter det, at være frelst fra al Synd! Thi saa længe som Kjærligheden fylder dit ganske Hjerte, hvilken Plads er der da for Synden deri? 2. Det er en guddommelig Vished og Overbeviisning om, at hvad Gud har forjættet, er han mægtig til at opfylde. Om vi derfor antage, at det for Mennesket er umuligt, at frembringe en reen Ting af en ureen; at rense Hjertet fra al Synd og at fylde det med Hellighed; saa foraarsager dette dog ingen Vanskelighed i dette Tilfælde, naar man betragter, at for Gud ere alle Ting mulige. 3. Det er en Vished og Overbeviisning om, at han baade er mægtig og villig til at gjøre det nu. Og hvorfor ikke? Er ikke et Øieblik det Samme som Tusind Aar? Han kan ikke behøve længere Tid til at udføre, hvadsomhelst

han vil. Vi kunne derfor til enhver Tid med Frimodighed sige: „Nu er Frelsens Dag. See, Alting er rede, kommer til Brylluppet.“ 4. Til denne Vished om, at Gud baade kan og vil helliggjøre os nu, maa der endnu føies en Ting, — en guddommelig Vished og Overbeviisning om, at han gjør det nu. I den Stund skeer det. Gud siger til min Sjæl: „Det skee efter din Tro.“ Da er Sjælen reen for enhver Plet af Synd; den er reen fra al Uretfærdighed.“

De som have ringe Ideer om Troen, ville formodentlig blive forbausede ved at see, hvor meget Wesley tilskriver denne christelige Naadegave, og spørge hvorfor han sætter vor Tro paa, at Gud renser os fra al Synd, i en saa nøie Forbindelse med den virkelige Renselses-Act. Men deres Forundring vil ophøre, hvis de betragte den Difinition, som denne Theolog giver af Troen i den samme Tale: „Tro i Almindelighed,“ siger han, „defineres af Apostelen „som en Vished, en guddommelig Vished og Overbeviisning“ (det Ord, som Apostelen bruger, har begge Betydninger) „om det, som ikke sees,“ ikke synlige Ting, og heller ikke kjendelige enten ved Synet, eller nogen anden af de udvortes Sandser. Det indbefatter baade en overnaturlig Vished om Gud og om guddommelige Ting, en Art aandeligt Lys, meddeelt Sjælen, og et overnaturligt Syn eller Sands derfor; følgelig taler Skriften om, at Gud sommetider giver Lys, sommetider Evne til at opdage det. Saaledes siger Apostelen Paulus: „Gud, som sagde, at Lyset skulde skinne frem af Mørket, er den, som har ladet det skinne i vore Hjerter til Oplysning af Kundskaben om Guds Herlighed i Jesu Christi Aasyn.“ Og den samme Apostel taler paa andre Steder om, at vore „Forstands Øine ere blevne aabnede.“ Ved denne dobbelte Virkning af den Hellig Aand, som baade har aabnet og oplyst vore Sjæls Øine, see vi de Ting, som det naturlige Øie ikke har seet, eller det naturlige Øre hørt. Vi have Syn paa de usynlige guddommelige Ting; vi see den aandelige Verden, som er rundt omkring os, og som dog ligesaalidt opdages af vore naturlige Evner som om den slet ikke existerede; vi see den udvortes Verden trængende igjennem det Dække, som hænger mellem Tid og Evighed. Skyer og Mørke hvile da ikke mere derover, men vi see allerede den Herlighed, som skal aabenbares.

Af denne staaende Definition af Tro er det indlysende, at Læren om denne Gjenstand nøiagtig stemmer overeens med Wesley's Tale, paa den Forskjel i Udtryk nær, at, hvad han kalder Tro, indbefattende en „dobbelt Virksomhed af Aanden“ frembringende aandeligt Lys og overordenligt Syn, det har jeg kaldt Tro, gribende en helliggjørende

Daab eller Aandens Udgydelse. Jeg gjør denne Bemærkning for deres Skyld, der, saasnart en Lære fremstilles i en Indklædning eller Udtryk, som de ikke ere ganske fortrolige med, bilde sig ind, at det er en ny Lære, omendskjøndt disse Udtryk ere ligesaa skriftmæssige som Udtrykket „Daab“ eller „Aandens Udgydelse,“ som bruges af nogle af Propheterne, af Johannes den Døber, af de fire Evangelister og af Christus selv.

Jeg har allerede udpeget den nøie Forbindelse, som der er mellem en Troesact, der fuldkomment griber Faderens helliggjørende Forjættelse, og den Christi Aandskraft, som gjør en Ende paa den moralske Fordærvelse ved at tvinge det Tilbageblevne af Syndens Menneske til øieblikkelig at udaande sit sidste Suk. Wesley berører denne delikate Gjenstand i den ovenfor citerede Tale paa en saa klar og tydelig Maade, at jeg, medens hans Tale ligger for mig, for deres Skyld, som ikke have den ved Haanden, skal afskrive det hele Sted, og derved sætte denne udmærkede Theologs Segl paa det, som jeg paa de foregaaende Sider har fremført angaaende den helliggjørende Tro og Syndens hurtige Tilintetgjørelse.

„Virker Gud denne store Gjerning i Sjælen gradeviis eller øieblikkelig? Den kan maaskee blive virket gradeviis i Nogle. Jeg mener i den Forstand: at de mærke ikke det særegne Tidspunct, hvori Synden ophører at være til. Men det er uendelig ønskeligt, hvis det var Guds Villie, at det skete i et Øieblik, at Herren tilintetgjorde Synden ved sin Munds Aande, i et Nu, i et Øieblik. Og saaledes gjør han i Almindelighed; en tydelig Kjendsgjerning, for hvilken der ere Beviser nok for at tilfredsstille enhver uhildet Person. Derfor forvent den hvert Øieblik. Forvent den paa den ovenfor angivne Maade, — i alle disse gode Gjerninger, hvortil Du er skabt paany i Christo Jesu! Der er da ingen Fare, hvis I ikke blive bedre, saa blive I ikke værre ved denne Forventning. Thi selv om Eders Haab blev skuffet, vilde I dog ikke tabe Noget. Men Eders Haab skal ikke blive skuffet; det Forventede vil komme, det vil ikke tøve. Forvent det derfor, hver Dag, hver Time, hvert Øieblik! Hvorfor ikke denne Time, dette Øieblik? Visselig kunne I forvente det nu, dersom I troe det er ved Troen (at I skulle faae det). Og derved kunne I sikkert vide, om I søge det ved Tro eller ved Gjerninger. Dersom I søge det ved Gjerninger, saa behøve I Noget, som skal gjøres først, førend I kunne blive helliggjorte. Dersom I tænke: jeg maa først være eller gjøre saa eller saa, saa søge I det ved Gjerninger indtil denne Dag. Dersom I søge det ved Tro,

kunne I forvente det som I ere, og hvis I kunne forvente det som I ere, saa forvent det nu. Det er af Vigtighed at bemærke, at der er en uadskillelig Forbindelse mellem disse tre Puncter; — forvent det ved Tro; forvent det som I ere; og forvent det nu. At nægte eet af dem, er det Samme som at nægte dem alle; at indrømme eet, er at indrømme dem alle. Troe I, at vi helliggjøres ved Tro? Bliver da Eders Principper troe, og forvent denne Velsignelse just saaledes som I ere, hverken bedre eller værre; som en fattig Synder, som Intet har at betale, Intet at sige til sit Forsvar, undtagen „Christus døde." Og dersom I forvente det saaledes, som I ere, saa forvent det nu. Lader ikke nogen Ting opholde Eder. Hvorfor skulde I gjøre det? Christus er tilrede, og han er Alt hvad I behøve. Han venter paa Eder; han staaer for Døren.

XI. Fælles Bøn er nøie forbunden med Tro paa Hovedforjættelsen om den helliggjørende Aand, og derfor anbefaler jeg alvorligt dette Naademiddel, hvor det kan anvendes, som overmaade nyttigt til christelig Fuldkommenhed. Naar mange troende Hjerter ere opløftede og kjæmpe i Fællesskab med Gud i Bønnen, saa kunne vi sammenligne dem med mange driftige Hænder, som arbeide ved en stor Pumpe. Paa en saadan Tid er det i Særdeleshed, at Kilderne i det store Naades Dyb oplades, Himmelens Sluser aabnes, og „levende Vandstrømme" flyde ind i de lydige Troendes Hjerter.

Overeensstemmende dermed læse vi, at da Gud kraftigen aabnede den Hellig Aands Rige paa Pintsefesten, vare Disciplene „alle eendrægtigen tilsammen." Og da han befæstede dette Rige, „opløftede de samdrægtigen Røsten til Gud." Ap. Gj. 2, 1. og 4, 24. Saaledes bleve ogsaa de troende i Samaria fyldte med den Hellig Aand, Helliggjøreren, medens Petrus og Johannes bad med dem, og lagde Hænder paa dem.

XII. Men maaskee er Du alene. Som eensom Fugl, der sidder paa Taget, seer Du dig om efter en Ledsager, som kan gaae med dig igjennem Gjenfødelsens dybe Møie. Men ak! Du seer dig forgjæves om; de Religionsbekjendere, Du seer omkring dig, synes tilfredsstillede ved deres Barnedaab, ved deres tidligere Erfaringer, og med selvtilregnet og selvindbildt Fuldkommenhed. Dersom Du da giver dem et Vink om din Mangel paa Kraft fra det Høie, og din Hunger og Tørst efter en Retfærdigheds Fylde, saa sympathisere de ikke med dig. Og i Sandhed, hvorledes kunne de det? „De ere allerede mætte," „de ere blevne Herrer uden dig;" de have Intet Behov.

De føle ikke Trang til, at „Gud, efter sin Herligheds Rigdom, vil forunde dem, mægtigen at befræftes ved hans Aand, i det indvortes Menneske, saa at Christus maa boe formedelst Troen i deres Hjerter, og at de, rodfæstede og grundfæstede i Kjærlighed, kunne formaae at begribe, med alle de Hellige" (fuldkommede i Kjærlighed) „baade Breden og Længden, og Dybden og Høiden, og kjende Christi Kjærlighed, som overgaae (al) Kundskab, at de kunne fyldes med al Guds Fylde." Eph. 3, 16—19. De betragte dig som en sær Person, fuld af særegne og selsomme Forestillinger, og de svække snarere dit Haab end de oplive det. Dine Omstændigheder ere sørgelige; men giv ikke Fortvivlelsen Rum, nei, ikke et Dieblik. I Christi Navn, som maatte gjennemgaae sine Lidelser alene, i hans Navn, „kaster ikke Eders Frimodighed bort, hvilken haver en stor Belønning." Under alt dette Afskrækkende saa erindrer, at Guds Naade er ligesaa uindskrænket for nogle Faa, som for et stort Antal. Naar al udvortes Hjælp slaaer Dig Feil, saa hold dig desmere til Christus, som har tilstrækkelig Hjælp for dig, — til Christus, som siger: „Jeg vil gaae med dig gjennem Ild og Vand; den første skal ikke brænde dig, det sidste skal ikke drukne dig." Jacob var alene, da han kæmpede med Engelen, og dog seirede han; og dersom „Tjeneren ikke er over sin Mester," saa lad det ikke forundre dig, om det skulde blive sagt om dig, som om din Herre, da han gjennemgik Fristelserne, „af Mennesker var der ingen hos ham."

Skulde dine Kampe foregaae „med forvirret Larm, med Brænden og Ildsluer;" skulde dit „Jerusalem blive bygget i urolige Tider;" skulde Herren „ryste ikke blot Jorden, men ogsaa Himmelen;" skulde „Afgrund raabe til Afgrund ved hans Renders Lyd;" skulde „alle hans Vover og Bølger gaae over dig;" skulde din Taalmodighed blive „prøvet til det Yderste;" saa husk paa, hvorledes Du i saa mange Aar har prøvet Guds Langmodighed, og bliv heller ikke mismodig. I en Storm — naar det kommer til det Yderste, kommer ogsaa Hjælpen. En svær Fristelse og en Rystelse af alle dine Grundvolde, kan indføre Guds Fylde i din Sjæl og svare til Hensigten med den stormende Vind og med den Rystelse, som tidligere ledsagede de første store Aabenbarelser af Aanden. Jøderne vente endnu Messiæ komme i Kjødet; og de vente den i Særdeleshed i en Storm. Naar Lyn glimte, naar Tordener brøle, naar en stærk Vind ryster deres Huse, naar Uveirsskyerne synes at fare ned i Tordenbyger, da aabne nogle af dem i Særdeleshed deres Døre og Vinduer, for at modtage deres attraaede Frelser. Gjører aandeligen hvad de gjøre paa en udvortes

og sjødelig Maade.* Vent stadigt paa fuldkommen „Kraft fra det Høie;“ men i Særdeleshed naar Lidelsens, Fristelsens og Nødens Storm overfalder dig; eller naar dine Overbeviisninger og dine Ønsker hæve dig høit over dig selv, saaledes som Flodernes Vande hævede Noahs Ark over Jorden; saa vær især omhyggelig for at aabne Troens Dør og Haabets Vinduer saa meget som det er dig muligt, og at udstrække din ufuldkomne Kjærligheds Arme. Men dersom Herren behager at komme dig til Hjælp i en stille og sagte Lyd; dersom han gjør en Ende paa din Fordærvelse ved at hjælpe dig mildt og sagte til at synke ned i et ukjendt Dyb af Ydmyghed og Sagtmodighed; saa udsæt ikke paa hans simple Fremgangsmaade, og hans ligefremme Aabenbaring. Naturen er, ligesom Naaman, fuld af Fordomme. Den venter, at Christus vil komme og gjøre den reen med ligesaa meget Væsen, Pomp og Larm, som den syriske General ventede efter da „han blev vred og sagde: „see, jeg tænkte, at han skulde vist komme ud til mig og staae og paakalde Herren sin Guds Navn, og røre med sin Haand paa Stedet, og skille mig af med Spedalskheden.“ Christus gaaer ofte paa en meget simplere Maade til sit Værk, og ved dette Middel tilintetgjør han alle vore forudfattede Begreber om Frelsens Plan. Lærer af mig at være sagtmodige og ydmyge af Hjertet, saa skulle I finde Hvile for Eders Sjæle, — den christelige Fuldkommenheds, fuldkomne Ydmygheds, Resignations og Sagtmodigheds søde Hvile. Ligger ved mine Fødder som den Qvinde, der elskede meget, og ydmygt var tilfreds med den gode Deel og det ene Nødvendige. Men Du bliver fortrædelig; Du foragter denne Fuldkommenheds Kaabe; den er altfor simpel for dig; Du bortkaster og ringeagter „en sagtmodig og stille Aands Prydelse, som har stor Værdi i Guds Øine;“ Intet vil tjene dig, undtagen en fiin Klædning af mange Farver, som kan behage din hovmodige Egensindighed, og ved sit pralende og straalende Udseende hendrage Andres Opmærksomhed paa dig; og den maa bringes til dig ved Lyn, Tordener og Raab. Hvis dette er din Tænkemaade, saa undre dig ikke over at den guddommelige Viisdom finder det passende, at tilintetgjøre dine stolte Fordomme; og lad mig tiltale dig som Naamans Tjener tiltalte ham: „Min Fader, havde Propheten talt til dig om en stor Ting, skulde Du ikke gjort det? og hvor meget mere da han sagde til dig: jeg er det sagtmodige og ydmyge Guds Lam; vadsk dig i Strømme af mit Blod, fald ned i min Ydmygheds Jordan (toe dig) og bliv reen?“ Istedetfor altsaa at gaae bort fra Jesus i Vrede, saa byd ham velkommen i hans ydmygste Skikkelse, og vær forvisset om, at

han ligesaa let kan gjøre Ende paa din Synd ved at komme i en sagte, stille Lyd, som ved at fare ind paa dig i en Storm, en Ildslue eller et Jordskjælv. Jøderne forkastede deres Frelser, ikke saa meget paa Grund af, at de ikke alvorligt længtes efter hans Kommen, som paa Grund af han ikke kom paa den Maade, hvorpaa de havde ventet ham. Det er sandsynligt, at noget af denne Jødisme klæber ved dig. Dersom Du absolut vil komme til Zions Bjerg i en Triumphvogn eller gjøre dit Indtog i det nye Jerusalem paa en stolt, springende Ganger, saa er det rimeligt, at Du aldrig kommer der. Lad da alle dine fornemme Vildfarelser fare; og følg ydmygt Kongen, som gjør sit Indtog i det billedlige Jerusalem, „sagtmodig og ydmyg, ridende paa et Asen," ja, „paa Aseninden Føl." Jeg siger det derfor igjen, medens din Tro og dit Haab med Kraft trænge paa Velsignelsen, saa lad din Resignation og Taalmodighed overlade Maaden at yde den paa til Guds uendelige Godhed og Viisdom. Naar han siger: „Visselig, jeg kommer snart for at tage Bolig hos dig," saa lad din Tro forene sig med hans Ord; omfat hans Forjættelse med Iver og dog med Sagtmodighed; den vil strax frembringe Kraft, og med den Kraft vil Du strax blive istand til at frembringe Bøn, og muligt vil Bønnen, som aabner Himmelen, som ydmygt kjæmper med Gud, arve Velsignelsen og forvandle den velbekjendte Bøn, „Amen, ja, kom Herre Jesu" til den velbekjendte Lov og Priis: „Han er kommen! Han er kommen! Priis Herren min Sjæl!" o. s. v. Omvend dig, troe og adlyd saaledes; og „han som skal komme vil komme" med en Fylde af en reen, sagtmodig og ydmyg Kjærlighed; „han skal ikke tøve," eller hvis han tøver, saa vil det være for at give din Tro og dine Længsler længere Tid til at aabne sig, at Du, naar han viser sig, kan være istand til at modtage mere af hans fuldkommengjørende Naade og helliggjørende Magt; desuden er din Forventning af hans Komme af en rensende Natur, og helliggjør dig efterhaanden. „Den som har dette Haab til ham „renser sig selv" (ved det samme Haab) „just ligesom Gud er reen;" thi „vi ere frelste" (til fuldkommen Kjærlighed) „ved Haab" ligesaavel som ved Tro. „Stilken ligesaavel som Roden bærer det fulde Korn i Axet."

Op da Du, som oprigtigen forventer Guds Rige! Lad din ydmyge, brændende frie Villie møde den forekommende, helliggjørende frie Naade, i dens svageste og dunkleste Tilsyneladelse, saaledes som de Troendes Fader mødte Herren, da han aabenbarede sig for ham i „Mamre Lunde" som et blot Menneske: Abraham opløftede sine Øine

og saae, og see, tre Mænd stode for ham!" Saaledes gjør den frie Naade, om jeg tør vove at bruge denne Lignelse, den indbyder sig selv til dit Telt; ja, den er nu hos dig, i dens skabende, gjenløsende og helliggjørende Virkninger. „Og der han saae dem, løb han mod dem fra sit Paulluns Dør, og bøiede sig til Jorden." Gaae og gjør ligesaa; dersom Du seer nogen Skjønhed i „vor Herre Jesu Christi" ydmygende „Naade," i „Guds" helliggjørende „Kjærlighed," og i det trøsterige „Hellig Aands Samfund." Lad din frie Villie løbe at møde dem, og bøie sig selv til Jorden. O at Du maatte skynde dig ud af dit Telt, (dit syndefulde Jeg!), at Du maatte føle en heftig Længsel efter Troen! O at Du maatte ydmygt nedbøie dig selv for din guddommelige Frelser! „Og Abraham sagde: min Herre, kjære, dersom jeg haver fundet Naade for dine Øine, da gak ikke din Tjener forbi!" O maatte Du have denne ydmyge Stræben efter en elskende Tro! Den Tro, der standsede Solen i sit Løb, da Gud hævnede for sit Folk i Josvæ Dage! Den paatrængende Tro som de to Disciple havde, der holdt Christus tilbage, da „han lod som han vilde gaae længere!" De nødte ham meget, og sagde: bliv hos os, thi det er mod Aften, og Dagen helder. Og han gik ind for at blive hos dem. Han svandt vel snart bort for deres legemlige Øine, thi de vare ikke kaldede til bestandig at nyde hans legemlige Nærværelse. Langt fra at forjætte dem denne Velsignelse, havde han sagt: „Det er gavnligt for Eder, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til Eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til Eder, at han kan blive hos Eder evindelig. Han bliver hos Eder, og skal være i Eder." Denne Forjættelse er endnu „Ja og Amen" i Christus. Søg den kun overeensstemmende med de foregaaende Retninger og Vink, og saa vist som vor Herre er det „sanddrue og trofaste Vidne," saa vist skal Haabets og Kjærlighedens Gud, snart „fylde Eder med al Fred og Glæde, at I maae være overflødige i „reen Kjærlighed, saavel som i et fast „Haab, formedelst den Hellig Aands Kraft."

Opløfter derfor de hængende Hænder: vor Aron, vor himmelske Ypperste-Præst er nær for at holde dem op. De aandelige Amalekiter skulle ikke bestandig seire: vor Samuel, vor himmelske Prophet, er rede til at slaae dem og deres Konge for Herren. „Forjættelsen er til Eder." I ere vısselig kaldede til at opnaae den evangeliske Fuldkommenhed, skjøndt I endnu synes langt fra den. Christus, i hvem hiin Fuldkommenhed ligesom concentrerer sig, — Christus fra hvem den udflyder, er meget nær, endog for Døren.

„See," siger han, (og dette talte han til de laodicenske Lebdiggjængere) „jeg staaer for Døren og banker: dersom Nogen hører min Røst og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvere med ham," (ved Frugterne af min Naade i deres christelige Fuldkommenhed) „og han" skal holde Nadvere „med mig" (ved Frugterne af min Herlighed, i deres englelige og himmelske Modenhed).

Hør hans opmuntrende Evangelium: „Beder, saa skal Eder gives, leder, saa skulle I finde; banker, saa skal Eder oplades; thi hver den, som beder, han faaer, og den som leder, han finder, og den, som banker, ham skal oplades. Dersom Nogen af Eder" (Troende) „fattes Viisdom" (iboende Viisdom, — Christum, Guds Viisdom og Guds Kraft, boende i hans Hjerte ved Troen,) „han bede af Gud, som giver Alle gjerne og uden at bebreide, saa skal den gives ham. Men han bede," som en Troende, „i Tro, Intet tvivlende, thi den, som tvivler, er ligesom en Havsbølge, der røres og drives af Vinden; thi ikke tænke dette Menneske, at han skal faae Noget af Herren „eller faae de Ting, som han saaledes beder om. Men „hvadsomhelst I attraae, naar I bede, saa troer, at I faae det, og det skal gives Eder," thi „alle Ting," befalede og forjættede, „ere mulige for den, som troer." Han, som har befalet os at være fuldkomne i Kjærlighed, „som vor himmelske Fader er fuldkommen," og han, som har forjættet hurtigt at hævne sine Udvalgte, der raabe til ham Nat og Dag, han vil hurtigt hævne for Eder paa Eders stærke Modstander, den iboende Synd. Han vil sige til Eder: „Dig skee efter din Tro;" thi han „er mægtig til at gjøre langt Mere end det, vi formaae at bede eller tænke;" og af hans Fylde kunne vi alle modtage Naade paa Naade. Vi kunne alle vidne om den naaderige Opfyldelse af alle de Forjættelser, som han evindeligen har givet, „at vi ved dem kunne blive deelagtige i den guddommelige Natur," forsaavidt den kan meddeles Dødelige i denne Verden. I see, at det, som I søge, „er umuligt for Mennesker;" men viis Eder selv troende; tag Gud med i Beregningen, og I ville snart erfare, at „for Gud ere Alting mulige." Glem heller ikke den almægtige Talsmand, som I have hos ham. See! han opløfter sine eengang gjennemborede Hænder og siger: „Fader, helliggjør dem i din Sandhed, ... paa det de skulle være fuldkommede til Eet," og idet han viser Eder det forsonende Blods og det rensende Vands Kilde, hvorfra de Strømme udgaae, som rense og glæde de Troendes Hjerter, siger han: „Hidtil have I ikke bedet om Noget i mit Navn: Hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give

Eder: beder da, at Eders Glæde maa blive fuldkommen. Dersom jeg prøver Eders Tro ved en liden Tøven, dersom jeg skjuler mit Ansigt for et Øieblik, saa er det alene for at fylde Eder med evig Kjærlighed. Qvinden, naar hun føder, haver Bedrøvelse, fordi hendes Time er kommen, men naar hun haver født Barnet, kommer hun ikke mere den Trængsel ihu for Glæde. Nu have I Bedrøvelse, men jeg vil see Eder igjen og Eders Hjerte skal glædes, og Ingen tager Eders Glæde fra Eder. Og paa den samme Dag skulle I ikke spørge mig om Noget;" thi I skulle ikke have min legemlige Nærværelse. Kun mine Urim og Thummim, mit Lys og min Fuldkommenhed skal være hos Eder og selv Sandhedens Aand skal lede Eder i al christelig Sandhed!

Imidlertid, frygt ikke for at give Gud Æren ved at troe i Haab mod Haab. Lad ikke Vantroen bringe Eder til at tvivle om Faderens og Sønnens Forjættelse; men stoel paa Eders Skabers og Frelsers Magt og Trofasthed indtil Eders Helliggjører har fæstet sin Bolig i Eders Hjerte. Vent ved Naadens Dør saaledes som den halte Tigger ventede og sad for „Templets skjønne Dør." „Petrus tilligemed Johannes saae stivt paa ham, og sagde: see paa os! Men han gav Agt paa dem, da han forventede at faae Noget af dem." Gjør I ogsaa saaledes: giver Agt paa Faderen i Sønnen, som siger: „Seer paa mig, og I skulle blive frelste." Vent paa at modtage det ene Nødvendige for Eder, en Fylde af den helliggjørende Aand. Og skjøndt Eders Taalmodighed kan blive prøvet, skal den ikke blive tilintetgjort. Den Tro og den Kraft, som ifølge Apostelen Petri Ord, gav den stakkels Krøbling en fuldkommen Sundhed i Nærværelse af alle de forundrende Jøder, vil, efter Christi Ord, give Eder den fuldkomne Hjertets Sundhed i Nærværelse af alle Eders Fjender.

Troen virker altid ved Kjærlighed, da den lader os bede inderligt om hvad vi troe at være overordentlig attraaelsesværdigt. Og dersom christelig Fuldkommenhed synes os at være det, kunde I maaskee udtrykke Eders alvorlige Længsel derefter ved saadanne Ord som disse: „Hvor længe, Herre! skal min Sjæl, dit aandelige Tempel, være en Røverkule eller et Kjøbehuus? Hvor længe skulle forfængelige Tanker vanhellige min Sjæl (dit Tempel) ligesom de, der kjøbte og solgte, vanhelligede dit Tempel, som var gjort med Menneskehænder? Hvor længe skulle onde Tanker boe i mig? Hvor længe skal Vantro, Formvæsen, Hykleri, Misundelse, Længsel efter sandselig Fornøielse, Ligegyldighed for aandelige Glæder og Træghed i Opfyldelsen af mine Pligter have Bolig der? Hvor længe skulle disse Faar

og Duer, ja, disse Bukke og Slanger besmitte mit Bryst, der skulde være reent som det Allerhelligste? Hvor længe skulle de hindre mig fra at være en saadan Tilbeder, som Du søger; Een, som tilbeder dig i Aand og Sandhed? O hjælp mig til at bortfjerne og udrydde alle disse urene og afskyede Fugle. Kom i en Hast til dit Tempel! Kast ud alt det, som støder dit Reenheds Blik, og ødelæg alt som hindrer mig fra den Hvile, der er henlagt for dit Folk; saa skal jeg holde en aandelig Sabbat, et christeligt Jubilæum for mit Livs, min Frelses Gud, saa skal jeg aflægge mit Vidnesbyrd om min Andeel i den „Glædens Olie," med hvilken Du salver fuldkomne Christne fremfor deres Troesfæller. Jeg trænger til hiin Olie, Herre! Min Lampe brænder svagt, sommetider synes den endogsaa at være udslukket, som de daarlige Jomfruers Lamper; den ligner mere en rygende Tande end et brændende og skinnende Lys! O sluk den ikke! Hæv den, optænd den til en Flamme! Du veed, at jeg troer paa dig. Min Troes skjælvende Haand holder dig fast, og om jeg end har titusinde Gange bedrøvet din tilgivende Kjærlighed, er din evige Arm dog endnu under mig for at gjenløse mig fra Fordærvelse, medens din høire Haand er over mig for at krone mig med Barmhjertighed og Miskundhed. Men, ak! jeg er hverken saa taknemmelig, som jeg burde være, for din nærværende Naade og Barmhjertighed, og heller ikke tørstig nok efter din fremtidige Naade. Derfor finder jeg et smertende Øde i min Sjæl, jeg er mig bevidst, at jeg ikke har opnaaet den Naadens Høide, som beskrives i dit Ord, og som dine hellige Tjenere nøde. Deres dybe Erfaring, den Flid og Iver, hvormed de gjorde din Villie, den Taalmodighed og Sjælsstyrke, hvormed de udholdt deres Lidelser, gjøre mig Bebreidelser, og overbevise mig om mine mangfoldige Mangler og Fornødenheder. Jeg trænger til Kraft fra det Høie; jeg trænger til den gjennemtrængende, vedvarende Salvelse af den Hellige; jeg trænger til at have mine Kar, mit rummelige Hjerte, fuldt af den Olie, som gjorde de vise Jomfruers Ansigter glade; jeg trænger til en Lampe med himmelsk Belysning, og en Ild af guddommelig Kjærlighed, brændende Dag og Nat i mit Bryst, saaledes som de billedlige Lamper i Templet og den hellige Ild paa Alteret; jeg trænger til en fuldkommen Anvendelse af det Blod, som renser fra al Synd, og en stærk Tro paa det helliggjørende Ord, — en Tro, ved hvilken Du kan boe i mit Hjerte, som det urokkelige Herligheds Haab, som den faste Gjenstand for min Kjærlighed; jeg trænger til det indvortes Orakel, —

din sagte, stille Lyd, tilligemed Urim og Thummim*), dit nye Navn, som Ingen kjender, uden den, som modtager det; med eet Ord, Herre! jeg trænger til Aandsfylde, din Faders fulde Forjættelse og de levende Vandstrømme, som flyde fra den inderste Sjæl hos de Troende, som ere gaaede frem til christelig Fuldkommenhed. Jeg troer, at Du baade kan og vil saaledes „døbe mig med den Hellig Aand og med Ild;“ hjælp min Vantro; styrk og forøg min Tro med Hensyn til denne vigtige Daab. Herre, jeg trænger til at blive saaledes døbt af dig, og hvor ængstes jeg indtil denne Daab er fuldført. For din Daabs Skyld, — din Taaredaab i Krybben, din Vanddaab i Jordan, din Svededaab i Gethsemane, din Blod- og Ilddaab og flammende Vredesdaab paa Golgatha, — døb, o døb min Sjæl, og gjør en fuldstændig Ende paa Synden. Nogle Mennesker vente først i Døden fuldkommen at befries fra Synd; men, paa din Befaling, Herre, seer jeg til dig. „Siig til min Sjæl: jeg er din Frelse;“ og lad mig føle i mit Hjerte, saavel som indsee ved min Forstand, at Du fuldkommeligen kan gjøre dem salige, som formedelst dig komme til Gud. Jeg er træt af Former, Bekjendelser og orthodoxe Begreber, forsaavidt som de ikke ere Canaler, der tilføre mit døde, mørke, og forstenede Hjerte Liv, Lys og Kjærlighed. Hverken dit Evangeliums tydelige Bogstav eller den søde Forsmag af din Aand, kunne tilfredsstille min Troes uhyre Længsel. Giv min din stadigt vedvarende Aand, at han bestandig kan udgyde din Kjærlighed i min Sjæl. Kom, o Herre, med din velsignende Aand! Kom Du og din Fader i den hellige Trøster! kom for at tage Eder Bolig hos mig, ellers vil jeg gaae dybt sørgende til min Grav. Velsignede Sorg! Herre, forøg den! Jeg vilde hellere vente i Taarer paa din Fylde end paa en lystig og letfærdig Maade tilintetgjøre Smulerne af dine aandelige Gaver, eller ved laodicensk Tilfredshed leve af mine tidligere Erfaringers besmittede Manna. Retfærdige Fader, jeg hungrer og tørster efter din Retfærdighed! Send din Forjættelses Hellig Aand og fyld mig dermed, for ganske at helliggjøre mig, og for at besegle mig til den evige Forløsnings- og fuldendte Frelsens-Dag. Ikke for de Retfærdighedsgjerninger, som jeg har gjort, men af din Barmhjertighed for Christi Skyld, frelse Du mig ved det fuldkomne Gjenfødelses Bad og den Hellig Aands fuldstændige Fornyelse. Og

---

*) To hebraiske Ord, som betyde „Lys og Fuldkommenheder“ eller: — som det oversættes af de 70 Fortolkere og Flere: — „Lys og Sandhed.“

for at dette kan skee, saa udgyd din Aand, udgyd den engang over mig, indtil en Kilde af levende Vand springer op i min Sjæl, og jeg kan sige i Ordets fulde Forstand, at Du lever i mig, at mit Liv er skjult med dig i Gud, og at min Aand er vendt tilbage til ham, som gav den, — til dig, den Første og den Sidste, mit Ophav og min Ende, min Gud og mit Alt."

Spørgsmaal til niogtyvende Forelæsning.

1. Hvorledes defineres denne Lære?
2. Ved hvilke Bud af det Gamle Testamente bekræftes denne Lære?
3. Ved hvilke Bud af det Nye Testamente?
4. Ved hvilke Forjættelser af det Gamle Testamente?
5. Ved hvilke Forjættelser af det Nye Testamente?
6. Hvilken stor Forjættelse om denne Velsignelse er specielt forbunden med Evangeliets Huusholdning?
7. Hvorfor er det saa nødvendigt at have saa klare Ideer om denne Fuldkommenhed?
8. Hvorvidt er dens Opnaaelse at henføre til den frie Naade, og hvorvidt til den frie Villie?
9. I hvilken Forstand er den øieblikkelig og i hvilken Forstand gradeviis?
10. Hvilken Veiledning gives med Hensyn til at danne eller fatte Beslutningen?
11. Hvad siges der med Hensyn til den iboende eller personlige Fuldkommenhed?
12. Hvilken Veiledning gives der med Hensyn til Omvendelsens Gjenstand?
13. Med Hensyn til Selvfornægtelse?
14. Med Hensyn til taalmodig Resignation?
15. Med Hensyn til Tro?
16. Med Hensyn til fælles Bøn?
17. Hvilke Opmuntrings- og Trøstegrunde fremstilles?

Tredivte Forelæsning.

Christelig Fuldkommenhed

(af John Fletscher.)

En Henvendelse til fuldkomne Christne.

I have ikke bedet forgjæves, o I Guds Mænd, som have forenet Troen med Eders evangeliske Begjæringer. Den Gud, som siger: „aabn din Mund, og jeg vil fylde den;“ den naadige Gud, som siger: „salige ere de, som hungre efter Retfærdighed, thi de skulle mættes; den trofaste Gud, som holder sin Pagt, har nu fyldt Eder med al Retfærdighed, Fred og Glæde i Troen. Glandsen af Christi Aabenbarelse har tilintetgjort det iboende Syndens Menneske. Han som har dræbt Løven og Bjørnen, — han, som allerede har gjort saa mange Ting for Eder, — har nu kronet alle sine Velsignelser ved at beseire den indvortes Goliath. Hovmodet eller den høitstræbende Higen, ja selve Vantroen er falden for den seierrige Davids Søn. Det levende og kraftige Guds Ord, som er skarpere end noget tveægget Sværd, har trængt igjennem indtil det har adskilt Sjæl og Aand. Det kjødelige Sind er bortkastet; Hjertets Omskjærelse ved Aanden har fuldkomment fundet Sted i Eders Bryst, og nu er det samme Sind i Eder, som og var i Christo Jesu; I ere aandeligsindede, og elske Gud af Eders ganske Hjerte og Eders Næste som Eder selv; I ere fulde af Godhed; I holde Budene; I iagttage Frihedens Lov; I opfylde Christi Lov. Af ham have I lært at være ydmyge og sagtmodige af Hjertet. I have nu taget hans Aag paa Eder, og ved at gjøre det, have I fundet en sød, va-

rig Hvile for Eders Sjæle, og af salig Erfaring kunne I sige: „Christi Aag er behageligt og hans Byrde et let; hans Veie ere lifslige, og alle hans Stier ere Fred; alle Herrens Stier ere Miskundhed og Sandhed; for dem, som bevare hans Pagt og hans Vidnesbyrd." Disse Saligheder føle I ere Eders; og den af Paulus beskrevne Kjærlighed har den samme Plads i Eders Bryst, som Lovens Tavler havde i Pagtens Ark. I ere Treenighedens levende Templer; Faderen er Eders Liv, Sønnen Eders Lys og Aanden Eders Kjærlighed; I ere i Sandhed døbte til Guds Hemmelighed; I vedblive at drikke til een Aand, og saaledes nyde I begge Sacramenters Naade. Der er en Ende paa Eders: „See her, og, see der." Guds Rige er nu stadfæstet indeni Eder. Christi Retfærdighed, Fred og Glæde ere rodfæstede i Eders Bryst ved den Hellig Aand, som er given Eder, som en stadig Veileder og iboende Trøster. Eders indvortes Troesøie seer hen til Gud, som mildeligen leder Eder i al Sandhed, som er nødvendig til at lade Eder gjøre Retfærdighed, elske Barmhjertighed, og vandre i Ydmyghed med Eders Gud. Eders Øiemeds Enfoldighed og Tydelighed holder Dunkelheden borte fra Eders Bryst. Formedelst den Første ere I uden Svig; formedelst den Sidste ere I uden Misundelse og Nid. Eders passive Villie smelter strax sammen med Guds Villie, og ved alle Leiligheder sige I ydmygt: „Fader, ikke min, men din Villie skee." Saaledes ere I altid rede til at lide, hvad I ere kaldte til at lide. Eders active Villie siger bestandig: „Tael, Herre, din Tjener hører. Hvad vil Du, at jeg skal gjøre? Det er min Mad og Drikke at gjøre min himmelske Faders Villie." Saaledes ere I stedse rede til at gjøre Hvadsomhelst I ere overbeviste om, at Gud kalder Eder til at gjøre; og i Hvad I foretage Eder, hvad enten I æde eller drikke, eller Hvadsomhelst I gjøre, saa gjøre I Alt til Guds Ære, og i vor Herres Jesu Christi Navn; glædende Eder altid, bedende uden Afladelse, og fremhærende Takksigelse i alle Ting; høitideligt ventende paa og ilende imod Eders Opløsningstime og Herrens Dag, paa hvilken de Himle, som nu ere, skulle opløses ved Ild, og Eders Sjæl, iført et himmelsk Legeme, blive i Stand til at tjene Eders Livs Gud i de himmelske Boliger.

I denne christelige Fuldkommenheds salige Tilstand, bliver den hellige Salvelse, som I have modtaget af ham, i Eder, og I behøve ikke, at Nogen lærer Eder, med mindre det er det, som den samme Salvelse lærer. Overeensstemmende derfor med den Salvelse, som læres ved forskjellige Midler, vover jeg at fremsætte for Eder nogle

vigtige Vink eller Forskrifter, som den Hellig Aand allerede har bibragt Eders rene Sjæle; thi jeg vil ikke forsømme, at bringe disse Ting i Eders Erindring, skjøndt I kjende dem, og ere allerede stadfæstede i den nærværende Sandhed. Ja, jeg troer det er passende at opvække Eder, ved at erindre Eder om, og give Eder nogle Vink, som det er nyttigt for Eder ofte at tænke over.

1. I vide, at Adam tabte sin menneskelige Fuldkommenhed i Paradiis; Satan tabte sin englelige Fuldkommenhed i Himmelen; Djævelen trængte voldsomt ind paa Christus i Ørkenen, for at kaste ham ned fra hans Magtfuldkommenhed; og Apostelen Paulus meddeler os i de samme Breve, hvor han bekjender og udøver ikke blot christelig men ogsaa apostolisk Fuldkommenhed, (Phil. 3, 15; 1 Cor. 2, 6; 2. Cor. 12, 11.), at han vedblev at løbe efter den himmelske Fuldkommenheds Krone, ligesom En, der ikke blot kunde tabe denne herlige Krone, men ogsaa blive forskudt og bortkastet. 1 Cor. 9, 25. 27. Løber derfor ogsaa I, at Ingen tager Eders christelige Fuldkommenheds Krone i denne Verden, og at I kunne erholde Eders englelige Fuldkommenheds Krone i den kommende Verden. Undertvinger endnu Eders Legeme; vogter endnu paa Eders Sandser og Følelser; vaager endnu over Eders Hjerte; og modstaaer endnu Djævelen, stadfæstede i Troen, at han maa flye fra Eder.

„Vi finde ikke," siger Wesley, i sin „Plain account of christian perfection," „nogen almindelig Tilstand beskreven i Bibelen, hvorfra Mennesket ikke kan falde tilbage til Synd. Dersom der var nogen Tilstand, hvori dette var umuligt, saa vilde det være deres, som ere helliggjorte, som ere Fædre i Christo, som glæde sig altid, bede uden Afladelse og frembære Taksigelse i alle Ting. Men det er ikke umuligt for disse at falde tilbage. De, som ere helliggjorte, kunne endnu falde og fortabes. Hebr. 10, 29. Endog Fædre i Christo behøve hiin Advarsel: „Elsker ikke Verden." 1 Joh. 2, 15. De som glæde sig i Herren, bede og takke uden Afladelse, kunne ikke destomindre „udslukke Aanden." 1 Thess. 5, 16. o. s. v. Ja, selv de, som ere „beseglede til Forløsningens Dag," kunne ikke destomindre „bedrøve Guds den Hellig Aand." Eph. 4, 30.

Læren om de Helliges absolute Standhaftighed er det første Kaart (Trumf) som Djævelen spilte ud imod Menneskene: „I skulle visseligen ikke døe," om I bryde Fuldkommenhedens Lov. Dette fatale Kaart vandt Spillet. Mennesket faldt og Paradiset blev tabt. Den listige Slange havde i det første Spil været altfor heldig til at kunne glemme det heldige Kaart i sit andet Spil. See, hvor han for-

vandler sig selv til en Lysets Engel paa Tindingen af Templet. Der spiller han igjen det gamle Spil med Guds Søn. Han piller ud af Bibelen det samme Kaart, som vandt vore første Forældre, og strøg Paradiset hastig ind; ja, strøg det ind med Ødelæggelsens Kost. „Kast dig selv herned," siger han, „thi der er skrevet," at alle Ting skulle virke i Forening til dit Vel, selv dit Fald ikke undtaget: „Han skal give sine Engle Befaling om dig, at de skulle bære dig paa Hænderne, at Du ikke skal støde din Fod paa nogen Steen." Men takket være Christus, denne Gang tabte Fristeren sit Spil, men han tabte ikke sit Kaart; og det er sandsynligt, at han vil spille dette Spil rundt med Eder Alle, kun med nogen Variation. Lad mig omtale Een iblandt Tusind. Han forjættede vor Herre, at Guds Engle skulde bære ham paa deres Hænder, hvis han kastede sig selv ned; og det er ikke usandsynligt, at han vil forjætte Eder endnu større Ting. Heller ikke skulde det forundre mig, om han var dristig nok til at lade forstaae, at om I kastede Eder selv ned, vilde Gud bære Eder paa sine Hænder, ja, i sin evige Kjærligheds Arme. O, I Guds Mænd, lærer Viisdom af Adams Fald! O, I salvede Sønner af den Hellige, lærer Aarvaagenhed af Christi Exempel! Dersom han ikke vilde friste Herren sin Gud, ville I da vove at gjøre det? Dersom han stødte fra sig, som Gift, de Hellige absolute Udholdenheds Krog, skjøndt Skriftens Lokkemad sad paa den, ville I da sluge den ned, som om det var Honning af den evige Klippe? Nei, ingenlunde; formedelst Troen paa Christus have Skrifterne gjort Eder vise til Salighed. I ville ikke blot i al Skyndsomhed flye det Onde, men ogsaa selv det Ondes Skin; og naar I staae paa Fristelsens Rand, ville I, langt fra at gaae ind i den under nogetsomhelst Paaskud, løbe tilbage til ham, som siger: „Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse, thi „skjøndt" Aanden er redebon, er Kjødet skrøbeligt." Jeg tilstaaer, at, evangelisk talt, er Kjødets Skrøbelighed ikke Synd; men „Syndens Bedrag" kryber dog ind igjennem denne Dør, og ved dette Middel ere ikke faa af Guds Børn, efter at de have undgaaet Verdens Besmittelse formedelst Christi helliggjørende Kundskab, under forskjellige Paaskud, atter blevne indviklede deri og overvundne; lad deres Fald gjøre Eder forsigtige. I have iført Eder Guds hele Rustning. O behold den paa, og brug den med stadig Bøn, at I kunne, til det Sidste, staae fuldkomne i Christus, og mere end seire formedelst ham, som har elsket Eder.

II. Erindrer, at „Enhver som er fuldkommen, skal være som hans Mester." Dersom nu Eders Mester blev fristet og angreben til

det Sidste; dersom han til det Sidste vaagede og bad, selv brugte alle Naademidlerne, og indskjærpede Andre at bruge dem; dersom han til det Sidste kjæmpede med Verden, Kjødet og Djævelen, og „afførte ikke Rustningen," indtil han havde afført Legemet; saa tænker ikke, at I selv staaer over ham, men gak hen og gjør ligesaa. Dersom han ikke gjenvandt Paradiset uden at gjennemgaae den fuldstændigste Fornægtelse af alle de gode Ting i denne Verden, og uden ydmygt at underkaste sig det haarde Slag af hans sidste Fjende, Døden, saa værer tilfreds med at være fuldkomne som han var, og indbild Eder ikke, at Eders Kjød og Blod kan arve Guds himmelske Rige, da det Kjød og Blod, som Immanuel selv paatog sig fra en reen Jomfru, ikke arvede det, uden at gaae under Cherubens flammende Sværd; jeg mener, uden at gaae igjennem Dødens Port.

III. I ere ikke fuldkomne i Viisdom. Fuldkommen Kjærlighed indbefatter ikke fuldkommen Kundskab, men fuldkommen Ydmyghed og fuldkommen Redebonhed til at modtage Underviisning. Erindrer derfor, at hvis I nogensinde vise, at I ere ophøiede over at modtage Underviisning, endogsaa af en Fiskermand, som lærer ifølge den guddommelige Salvelse, saa vise I derved, at I ere faldne fra Ydmygheds Fuldkommenhed til Hovmods Fuldkommenhed.

IV. Sammenbland ikke englelig og christelig Fuldkommenhed. Uafbrudt Begeistring af Lov og Priis, og uophørlig Henrykkelse af Glæde hører ikke til den christne, men til den englelige Fuldkommenhed. Vort svage Legeme kan kun taale nogle faa Draaber af dette herlige Bæger. Overhovedet, den nye Viin er altfor stærk for vore gamle Flasker; hiin Kraft er altfor udmærket for vore jordiske, revnede Kar; men skjøndt de ere svage, kunne de dog taale en Fylde af Sagtmodighed, af Resignation, af Ydmyghed, og af den Kjærlighed, som er villig til at lyde indtil Døden. Dersom Gud benaader Eder med Extaser og overordentlige Aabenbaringer, saa værer taknemmelighedsfulde derfor, men bliver ikke ophøiede eller henrykte over Maade derved; vogter Eder for at enthusiastiske Bedragerier eller Blændværk ikke blande sig dermed; og erindrer, at Eders christelige Fuldkommenhed ikke bestaaer saameget i at bygge et Tabernakel paa Bjerget Tabor, at hvile og fryde sig ved en skjøn Udsigt der, som i, standhaftigt at tage Korset paa sig, og følge Christus til den stolte Kaiaphas's Pallads, til den uretfærdige Pilati Domhuus, og til Toppen af det vanærende Golgatha. I have aldrig læst i Eders Bibler: Lad den Herlighed være over Eder, som ogsaa var over den hellige Stephanus, da han stadigt skuede op mod Himmelen, og sagde: „see,

jeg seer Himlene aabnede, og Menneskens Søn staaende hos Guds høire Haand." Men I have ofte læst der: „Det samme Sindelag være i Eder, som og var i Christo Jesu, som forringede sig selv, tog en Tjeners Skikkelse paa, og blev Mennesker liig, fornedrede sig selv, og blev lydig indtil Døden, ja Korsets Død."

See ham paa det vanærende Kors! Han hænger, forladt af sine Venner, omringet af sine Fjender, fordømt af den Rige, forhaanet af den Fattige; han hænger som „en Orm og ikke (som) Menneske," en sand Gjenstand for Menneskenes Spot og Folkets Foragtelse. Alle som see ham, bespotte ham. De udvide Læben og ryste Hovedet, sigende: „Han forlod sig paa Gud, at han vilde frelse ham; han frie ham nu, om han haver Behag i ham." Der er Ingen for at hjælpe ham. En af hans Disciple fornægter ham, en anden sælger ham; og de øvrige løbe bort. Mange Øxne have omringet ham, ja de stærke Øxne af Basan have omringet ham; de oplode deres Munde mod ham som en Løve, der river og brøler; han er udøst som Vand; alle hans Been adskille sig; hans Hjerte er som Vox, der smelter midt i hans Liv. Hans Kraft er hentørret ligesom et Skaar; hans Tunge klæber ved hans Gane; han lægges i Dødens Støv; Hunde have omringet ham, og de Ondes Raad have omringet ham; hans Hænder og Fødder have de gjennemboret; alle hans Been kunne I tælle. De staae og stirre paa ham; de dele hans Klæder mellem sig, og kaste Lod om den eneste Rest af hans Eiendom, nemlig hans simple, vævede Klædebon. Begge Sole, den synlige og den usynlige, synes formørkede. Ingen opmuntrende Straale af det skabte Lys oplyser hans mørke Udsigt; intet Smiil af hans himmelske Fader styrker hans kjæmpende Sjæl; ingen Hjertestyrkning, med mindre det skulde være Eddike og Galde, opliver hans synkende Aand. Han har Intet tilbage, uden sin Gud. Men hans Gud er ham nok; i sin Gud har han alle Ting; og skjøndt Sorg har bemægtiget sig hans Sjæl, lige til Døden, saa er den dog fastere knyttet til hans Gud ved den blotte Tro, end hans sønderrevne Legeme er fæstet til Korset ved Naglerne. Hans Kjærligheds Fuldkommenhed skinner i al sin christelige Herlighed. Han tilgiver ikke blot de ham forhaanende Fjender og blodige Forfølgere, men paa det høieste Punkt af sine Lidelser glemmer han sine egne Savn og Smerter, og tørster efter deres evige Lyksalighed. Tilligemed sit Blod udgyder han sin Sjæl for dem; og, idet han undskylder dem alle, siger han: „Fader, forlad dem, thi de vide ikke hvad de gjøre." O, I Guds Børn, I Fædre i Christo, betragter alle, i dette Speil med aabne Øine, Herligheden

af Eders Frelsers tilgivende og lidende Kjærlighed, og idet I beskue den, saa bliver forvandlede til det samme Billede, fra Herlighed til Herlighed, ved Herrens Kjærligheds=Aand.

V. Denne Lærdom er dyb; men Han kan lære Eder en endnu dybere Lærdom. Ved en inderlig Deeltagelse med ham i alle hans Lidelser kan han kalde Eder til at kjende ham paa enhver Maade korsfæstet. Ubøielig Retfærdighed tordner fra Himmelen: „Vaagn op, o Sværd, over min Hyrde og over den Mand, som er min Næste." Sværdet vaagner; Sværdet gaaer gjennem hans Sjæl; det flammende Sværd slukkes i hans Blod. Men er en eneste Nerve af hans fuldkomne Tro overskaaren, en eneste Traad af hans fuldkomne Resignation beskadiget ved det forfærdelige Slag? Nei; hans Gud slaaer ham, og dog forlader han sig paa sin Gud. Midt under hans Lidelser, de frygteligste af alle Lidelser, bøier han ydmygt sit Hoved, og skjuler sin bortdragende Sjæl i sin Guds Skjød. „Min Gud, min Gud," siger han, „skjøndt al din Trøst og Bistand har forladt mig, og alle dine Storme og Bølger gaaet over mig, saa befaler jeg dog min Aand i dine Hænder. Thi Du skal ikke forlade min Sjæl i Helvede; Du skal ikke lade din Hellige see Forraadnelse. Du skal kundgjøre mig Livets Stie, for dit Ansigt er Mættelse af megen Glæde, og ved din høire Haand, hvor jeg snart skal sidde, er der liflige Yndigheder evindelig." Hvilket Mønster paa fuldkommen Tillid! O, I fuldkomne Christne, stræbe efter at stige op til denne Fuldkommenheds forbausende Høide! Thi just hertil bleve I kaldede, fordi Christus ogsaa leed for os, efterladende os et Exempel, at vi skulde følge hans Fodspor; hans, som ikke vidste af Synd; som, da han blev haanet, haanede ikke igjen; da han leed, truede han ikke, men befalede sig selv til ham, som dømmer retfærdigt. Dersom dette er Eders høie Kald paa Jorden, saa hviler ikke, o I Fædre i Christo, indtil Eders taalmodige Haab og fuldkomne Tillid til Gud have vundet deres sidste Seier over Eders sidste Fjende, Forskrækkelsens Konge.

„Grunden til tusinde Misforstaaelser," siger Wesley, „er, at man ikke dybt nok betragter, at hiin Kjærlighed er Guds høieste Gave; — den ydmyge, fromme, taalmodige Kjærlighed; at alle Syner, Aabenbaringer og Kundgjørelser af hvadsomhelst Art, ere ubetydelige Ting i Sammenligning med Kjærlighed. Det var godt, om I tilfulde kunde føle og erkjende dette. Himlenes Himle ere Kjærlighed. Der er intet Høiere i Religionen; der er (existerer) i Virkeligheden intet Andet. Dersom I

see efter eller søge noget undtagen mere Kjærlighed, saa see I langt bort fra Maalet, I ere komne bort fra Helligdommens Vei. Og naar I spørge Andre: „have I modtaget denne eller hiin Velsignelse," dersom I dermed mene noget Andet end større Kjærlighed, saa er Eders Mening urigtig; I fører dem ud af Veien, og fører dem paa et falsk Spor. Afgjør det da bestemt i Eders Hjerte, at I, fra det Øieblik, Gud har frelst Eder fra al Synd, ikke ville tragte efter Noget, undtagen mere af den Kjærlighed, som beskrives i det trettende Capitel af 1ste Brev til Corinthierne. I kunne ikke gaae høiere end dette, indtil I ere bragte i Abrahams Skjød.

VI. Kjærligheden er ydmyg. „Værer derfor iførte Ydmyghed," siger Wesley. „Lad den ikke blot fylde, men overalt bedække Eder. Lad Beskedenhed og Mistillid til Eder selv vise sig i alle Eders Ord og Handlinger. Lad al Eders Tale og Handlen vise, at I ere smaae og verdslige, og simple og ringe i Eders egne Øine. For Exempel, værer altid rede til at tilstaae enhver Forseelse, I have begaaet, eller Vildfarelse, I have været i. Dersom I nogensinde have tænkt eller talt eller handlet urigtigt, saa værer ikke uvillige til at erkjende det. Drømmer heller aldrig om, at dette vil skade Guds Sag; nei, det vil fremme den. Værer derfor aabenhjertige og frimodige, naar I med Rette beskyldes for Noget. Lad det komme tilsyne, netop som det er; og I ville derved ikke hindre, men pryde Evangeliet. Hvorfor skulde I være mere uvillige til at anerkjende Eders Feil end til at tilstaae, at I ikke gjøre Fordring paa Ufeilbarlighed? Apostelen Paulus var fuldkommen i den Kjærlighed, som driver Frygten ud, og derfor irettesatte han uforfærdet Ypperstepræsten; men, da han havde dadlet ham strengere end det skrevne Bud tillader, saa bekjendte han ligefrem sin Feiltagelse, og bekræftede selv Vigtigheden af den Pligt, hvori han af Uagtsomhed havde været feilende. „Brødre, jeg vidste ikke, at det var den Ypperstepræst; thi der er skrevet: Du skal ikke skjælde dit Folks Øverste." Apostelen Johannes var fuldkommen i den velvillige, ydmyge Kjærlighed, som bringer os ned for Alles Fødder. Hans Mildhed, hans Ydmyghed, og den blændende Herlighed, som fremstraalede fra et guddommeligt Sendebud, som han begreb at være mere end en Skabning, forledte ham til en Feiltagelse, modsat den, som Apostelen Paulus begik; men langt fra at skjule det, tilstod han det aabent, og offentliggjorde sin Bekjendelse til alle Kirkernes Opbyggelse. „Da jeg havde hørt og seet," siger han, „faldt jeg ned for at tilbede for den Engels Fødder, som viste mig disse Ting. Da sagde han til mig: see til at Du ikke gjør det; thi jeg er din

Medtjener." Christelig Fuldkommenhed skinner ligesaa klart i den barnlige Eenfoldighed, hvormed de Fuldkomne villigt erkjende deres Feil, som i den mandhaftige Fasthed, hvormed de „modstaae indtil Blod, stræbende mod Synd."

VII. Dersom den ydmyge Kjærlighed lader os aabenhjertigt bekjende vore Feil, saa vil den meget mere gjøre os tilbøielige til at tilstaae, at vi selv ere Syndere, elendige Syndere for den Gud, som vi saa ofte have fortørnet. Jeg behøver ikke at erindre Eder om, at „Eders Legemer ere døde formedelst Synden." I see, I føle det; og derfor, saalænge som I dvæle i et Fængsel af Kjød og Blod; saalænge som Eders fuldkomne Retfærdiggjørelse, som benaadede og helliggjorte Syndere, ikke har fundet Sted; ja, saalænge I bryde den paradisiske Fuldkommenheds Lov, under hvilken I oprindelig bleve stillede, er det passende, ret, og Eders strænge Pligt, at betragte Eder selv som Syndere, der, som Overtrædere af Uskyldighedens og Frihedens Lov, have fortjent Døden, — ja evig Død. Saaledes gjorde Apostelen Paulus efterat han var „kommen til Zions Bjerg, og til de Retfærdiges fuldkommengjorte Aander." Han betragtede sig endnu selv som den største Synder, fordi han tidligere havde været en forvoven Bespotter af Christus, og en grusom Forfølger af hans Folk." „Christus," siger han, „kom for at frelse Syndere, af hvilke jeg er den største." Aarsagen er ligefrem, Kjendsgjerning vil vedblive at være Kjendsgjerning i al Evighed. Ifølge Lærdommen om Naade og Retfærdighed, og for Guds Barmhjertigheds og Helligheds Throne, maa en Synder, som er benaadet og helliggjort, ifølge Tingenes Natur, betragtes som en Synder; thi hvis I betragte ham som en Hellig, absolut adskilt fra en Synders Væsen, hvor kan han da være en benaadet og helliggjort Synder? I al Evighed, men meget mere medens Døden, „Syndens Sold," følger Eder i Hælene, og medens I ere paa Veien til at „fremstilles for Christi Domstol," for at modtage Eders endelige Frikjendelses- eller Fordømmelses-Dom, vil det være passende for Eder, at sige med Apostelen Paulus: „Vi have alle syndet, og fattes Guds Ære; vi blive retfærdiggjorte uforskyldt" (som Syndere) „af hans Naade, ved den Forløsning, som er i Christo Jesu;" skjøndt vi ere retsligt retfærdiggjorte som Troende, formedelst Tro, — som lydige Troende, formedelst Troeslydighed, — og som fuldkomne Christne, formedelst christelig Fuldkommenhed.

VIII. Ydmyg Kjærlighed „er Alt for Alle" (undtagen Synd), skjøndt den glæder sig meest ved dem, som ere meest hellige. I kunne

og bør anvende Eders Kjærlighed med særdeles Velbehag paa Guds kjæreste Børn — paa dem, der ligesom I selv, udmærke sig i Dyd; fordi de i høiere Grad gjengive Billedet af Guds Kjærlighed, af Israels Hellige. Men, dersom I foragte de Svage, og ere ophøiede over at række dem en hjælpsom Haand, saa ere I faldne fra den christelige Fuldkommenhed, som lærer os at bære hverandres Byrder, isærdeleshed de Svages Byrder. Efterligner da den gode Hyrdes Ømhed og Viisdom, som bærer Lammene i sit Skjød, leder med Mildhed de Faar, som ere med Lam, føder dem med Melk, som ikke kunne taale den haarde Føde, og siger til sine ufuldkomne Disciple: „Jeg har endnu Meget at sige Eder, men I kunne ikke bære det nu."

IX. „Hvor Herrens (Kjærligheds)-Aand er, der er Frihed." Holder Eder derfor saa langt som muligt borte fra en indskrænket, fordomsfuld og skinhellig Aands Lænker. I det Øieblik I indskrænke Eders Kjærlighed til de Mennesker, der netop tænke saaledes som I selv, og rette Eder efter de Præster, som just følge Eders Smag, saa falde I fra Fuldkommenheden, og blive skinhellige. „Jeg beder Eder," siger Wesley i sin Plain account of christian perfection: „vogter Eder for Skinhellighed. Lader ikke Eders Kjærlighed eller Velgjørenhed være indskrænket til de saakaldte Methodister alene; og lad den endnu mindre være indskrænket til den meget ringe Deel af dem, som synes at være fornyede i Kjærlighed. O gjør ikke dette til Eders Schibbolet!" Tvertimod, naar I have Tid og Leilighed, saa „gjører vel imod Alle." Lader Eders Velvillie skinne paa Alle; lader Eders Kjærlighed sende sine oplivende Straaler til Alle i den rette Grad. Saa skulle I blive fuldkomne som Eders himmelske Fader, som lader sin Sol skinne paa Alle, skjøndt han sender de lyseste og varmeste Straaler af sin Naade paa „Troens Egne," og opbevarer de rigeste Gaver til Saadanne, som anvende deres fem Talenter med størst Fordeel.

X. Kjærligheden, den rene Kjærlighed, er tilfreds med det høieste Gode, — med Gud. Vogter Eder da for at attraae Noget, undtagen ham. Nu attraae I intet Andet. Enhver anden Attraa er dreven ud. Seer til, at ingen saadan kommer ind igjen. Holder Eder selv rene; lader Eders Øie blive „reent, og Eders hele Legeme skal blive fuldt af Lys." Nærer ingen Attraa efter behagelig Føde eller nogen anden sandselig Lyst; ingen Attraa efter det som behager Øiet eller Indbildningskraften; ingen Attraa efter Penge og Roes, eller Ære og Berømmelse; ingen Attraa efter Salighed i eller ved nogen Skabning. Disse Attraaer kunne yttre sig igjen; men I

behøve ikke at tillade det; I behøve ikke at føle dem mere. O, staaer fast i den Frihed, hvormed Christus har gjort Eder fri. Værer Exempel for Alle, ved at fornægte Eder selv og daglig tage Eders Kors op. Lad dem see, at I ikke sætte Priis paa nogen Glæde eller Fornøielse, som ikke bringer Eder nærmere til Gud, eller frygter nogen Pine, som gjør det; at I ligefrem stræbe at behage ham, hvad enten det skeer ved at handle eller lide; at Eders Hjertes Sprog, i Glæde eller Sorg, Ære eller Vanære, Rigdom eller Fattigdom, bestandig er:

„Mig og hvad mit er jeg gjerne vil miste
Naar Du alene i Sjælen maa boe."

XI. De bedste Soldater sendes paa de vanskeligste og farligste Expeditioner, og da I ere Jesu Christi bedste Stridsmænd, saa ville I sandsynligviis kaldes til at drikke meest af hans Kalk, og at bære de sværeste Byrder. „Vent Modsigelser og Modstand," siger den skarpsindige Theolog, som jeg just har citeret, „tilligemed Kors af forskjellig Art. Betænker Apostelen Pauli Ord: „Eder er det givet for Christi Skyld" (for hans Skyld, som en Frugt af hans Død og Forbøn for Eder) „ikke alene at troe paa ham, men ogsaa at lide for hans Skyld." Phil. 1, 29. „Det er givet." Gud giver Eder denne Modstand eller Forhaanelse; det er et nyt Kjendetegn paa hans Kjærlighed. Og ville I fornægte Giveren og foragte hans Gave, og regne den for en Ulykke? Ville I ikke snarere sige: „Fader, Timen er kommen, at Du skal herliggjøres; nu give Du dit Barn at lide Noget for dig; gjør ved mig efter din Villie!" Viid, at disse Ting ere saalangt fra at være Hindringer for Guds Gjerning i Eder, eller for Eders Sjæls Fremgang (med mindre de blive det ved Eders egen Skyld), at de ikke blot ere uundgaaelige i Medfør af Forsynet, men ogsaa nyttige, ja, nødvendige for Eder. Modtag dem derfor fra Gud (ikke fra Tilfældet) frivilligt og med Taknemmelighed. Modtag dem fra Menneskene med Ydmyghed, Sagtmodighed, Føielighed, Mildhed, Ømhed!"

Kjærligheden kan hverken gjøre eller lide for meget for dens guddommelige Gjenstand. Stræber da, som Paulus, at blive fuldkommengjorte i Lidelser. Jeg har allerede bemærket, at Apostelen, ikke tilfredsstillet ved at være en fuldkommen Christen, vilde ogsaa være en fuldkommen Martyr, idet han alvorligt attraaede at kjende Christi overvættes Lidelsers Samfund. Følg ham, saaledes som han fulgte sin lidende, korsfæstede Herre. Eders Fødder ere ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium; løber derefter paa Lydighedens

Vei, for at naae Martyrkronen, hvis denne Krone er henlagt for Eder, og dersom I forfeile deres Krone, som i Virkeligheden ere Martyrer, skulle I dog modtage deres Belønning, som ere Martyrer i Villien, — Retfærdighedens og den englelige Fuldkommenheds Krone.

XII. Men attraae ikke saaledes at følge Christus til Gethsemane Have, at I undslaae Eder for at følge ham nu til Tømmermandens Værksted, hvis Forsynet nu kalder Eder dertil. Forspild ikke den nærværende Dag ved sorgløst og ligegyldigt at see tilbage til den Dag i Gaar, eller ved taabeligt at plage sig forud med Morgendagens Bekymringer; men brug enhver Time viselig, ved at anvende dem som En, der staaer paa Tidens yderste Grændse, paa Evighedens Rand, og som har sin Gjerning tilskikket af det vise Forsyn fra det ene Øieblik til det andet. Forsøm derfor aldrig at anvende de to Talenter, I nu have, og udføre den Pligt, som nu paaligger Eder. Skulde I blive fristede, under det rimelige Paaskud, at vente paa et større Antal Talenter, saa erindrer, at Gud netop paa Pligtens Vei fordobler vore Talenter, og at det er en Grundsætning, fremført selv af Elisa Coles, „brug Naaden, og Du skal have“ mere „Naade.“ „Føi derfor en bestandig Virksomhed til den bestandige Aarvaagenhed og Bøn,“ siger Wesley, „thi Naaden forlader den Orkesløse, ligesaavel som Naturen; Djævelen fylder hvadsomhelst Gud ikke fylder.“ „Ligesom Troen fuldkommengjøres ved Gjerninger, saaledes er det afhængigt af hver enkelt Lydigheds Act, om Troens Værk skal fuldkommengjøres eller nedbrydes, og om Mennesket skal glæde sig ved Guds Naade, eller taale hans Mishag.“ Dersom I glemme dette, ville I neppe gjøre nu hvadsomhelst der kommer for Eders Haand at gjøre. Endnu mindre ville I gjøre det med al Eders Styrke for Gud, for Evigheden.

XIII. Kjærlighed er beskeden. Den er snarere tilbøielig til Undseelighed og Taushed, end til snaksom Fremfusenhed. I en Mængde af Ord fattes der ikke Synd, vær „derfor langsom til at tale,“ og „kaster ikke Eders Perler for“ dem, som ikke kunne adskille dem fra smaae Stene. Men naar I høitidelig kaldes til at bære Vidne for Sandheden, og til at sige, hvilke store Ting Gud har gjort for Eder, vilde det være Feighed eller falsk Forsigtighed ikke at gjøre det med Ydmyghed. „Værer da altid rede til at forsvare Eder (med Sagtmodighed og Ærefrygt) for Enhver, som“ med Rette „begjærer Regnskab af Eder, for det Haab, som er i Eder; med Sagtmodighed“ (uden urolig Ængstelighed) „og med Ærefrygt,“ med en hellig Ærefrygt for Gud i Eders Sjæl. 1 Pet. 3, 15. De Fuldkomne ere

brændende og skinnende Lys, og vor Herre siger, at da „man ikke tænder et Lys og sætter det under en Skjeppe, men paa en Lysestage, saa at det kan skinne for alle dem, som ere i Huset," saaledes tænder Gud heller ikke den fuldkomne Kjærligheds Lys, for at skjule det i en Vraa, men for at lyse for alle dem, som ere indenfor de Grændser, hvortil dets Skin naaer. Dersom Diamanter glimre, dersom Stjerner skinne, dersom Blomster udfolde deres Duft, og Røgelser udgyde deres Vellugt, til Ære for Lysenes Fader, fra hvem al god Gave kommer; — dersom disse Ting, uden at søge sit eget, aabenbare hans Herlighed efter deres yderste Evner, hvorfor skulde I da ikke gaae og gjøre ligesaa? Guld svarer til sin meest priisværdige Hensigt, naar det er bragt frem for Lyset og sat i Circulation til kjærlig og from Anvendelse, men ikke naar det ligger skjult i den Gjerriges Pengeskriin, eller i en Mines dunkle Skjød. Men naar I anvende Eders aandelige Guld til det rette Brug, saa vogter Eder, at I ikke efterligne de Narres Forfængelighed, der, saa ofte de skulle kjøbe for en Ubetydelighed, tage frem en Haandfuld af Guld, alene for at vise deres Rigdom.

XIV. Kjærligheden glæder sig over Udbredelsen af en opbyggende Sandhed. Kjendsgjerning er Kjendsgjerning over den hele Verden. Dersom I kunne sige, til Guds Ære, at I ere levende, og føle Eder vel, naar I sige det, hvorfor skulde I da ikke ogsaa til hans Ære kunne bevidne, at I selv ikke leve, men at Christus lever i Eder, dersom I virkelig befinde, at dette er overeensstemmende med Eders Erfaring? Sagde ikke Apostelen Johannes: „Vor Kjærlighed er fuldkommen, thi som han er, saaledes ere vi i denne Verden." Skrev ikke Apostelen Paulus: „Lovens Fordring fuldbringes i os, som vandre efter Aanden?" Forsikkrede han ikke med den samme Ligefremhed, at skjøndt han Intet havde og var bedrøvet, var han dog i Besiddelse af Alt og glædede sig bestandig?

Heraf er det indlysende, at naar Talen er om at bekjende eller skjule det, som Gud har gjort for Eders Sjæl, saa ligger den Vei, I skulle følge, just midt imellem de stive Pharisæers hovmodige Pralerie, og de stive Mystikeres vilkaarlige Ydmyghed. De Første prale forfængelig af mere end de erfare, og paa denne Maade opstille de det forbandede Afgudsbillede, deres eget Jeg; de Sidste skjule utaknemmeligen „Guds underfulde Gjerninger," hvorom de første Christne talede offentligt i en Mængde Sprog, og paa denne Maade nægte de at ophøie deres naadige Velgjører, Christus. Den førstnævnte Vildfarelse er utvivlsomt afskyeligere end den anden. Men

hvorfor skulde man behøve at hælde til nogen af dem? Ville I ikke skye dem begge? Lad Eders Sindelag og Eders Liv bestandig vise, at fuldkommen Kjærlighed er opnaaelig i dette Liv. Og naar I have det rette Kald til at udtale det med Eders Mund og Pen, saa gjør det, uden Fremfusenhed, til Guds Ære; gjør det med en ligefrem Enfoldighed, til Opbyggelse for Eders Næste; gjør det med gudelig Iver, for at I ikke skulle fremvise den guddommelige Naades Skatte i Eders Hjerter med den samme Selvbehagelighed, hvormed Kong Ezechias fremviste sine Skatte, og Templets Guldkar, til Kongen af Babylons Sendebud, erindrende Eder hvilken frygtelig Forbandelse denne forfængelige Gjerning bragte over hans Hoved: og Esaias sagde til Ezechias: Hør Herrens Ord: see de Dage skulle komme, at Alt hvad der er i dit Huus skal bringes til Babylon, Intet skal blive tilbage, sagde Herren. Dersom Gud straffede Ezechias's Hovmod saa strengt, hvor rigtigt er det da ikke, naar Petrus paalægger de Troende, med Ærefrygt at gjøre Regnskab for den Naade, som er i dem! Og hvor omhyggeligt bør I ikke iagttage denne vigtige Paamindelse!

XV. Dersom I ville holde Eder saa langt som muligt borte fra den Forfængelighed, som viste sig saa uheldsvanger for den gode Kong Ezechias, saa følger denne udmærkede Anviisning af Wesley: „Naar I have gjort Noget for Gud, efter Guds Villie, eller modtaget nogen Naadesbeviisning af ham, saa trækker Eder tilbage fra Verden, om ikke ind i Eders Lønkammer, saa ind i Eders Hjerte og siger: „Jeg kommer, Herre, for at gjengive Dig, hvad Du har givet, og jeg opgiver det frivilligt, for igjen at gaae tilbage til min egen Intethed. Thi Hvad er den fuldkomneste Skabning i Himmelen eller paa Jorden i din Nærværelse, Andet end et tomt Rum, som kan blive fyldt med Dig og af Dig, ligesom den Luft, der er tom og mørk, kan fyldes med Solens Lys? Giv derfor, o Herre, at jeg aldrig maa ansee din Naade mod mig, som Noget af mig selv, mere end Luften tilregner sig selv Solens Lys, som hver Dag gaaer bort, for at komme igjen næste Dag; da der Intet er i Luften, som enten frembringer Lyset, eller modstaaer det. O giv mig paa samme Maade at modtage og gjengive din Naade og gode Gjerninger! Jeg siger dine, thi Du er den, som virker i os baade at ville og udrette. Det sande Middel til at fyldes paany med Naadens Rigdomme, er saaledes at afklæde sig selv; uden dette er det overmaade vanskeligt, ikke at blive afmægtig i Udøvelsen af gode Gjerninger." — Og for at altsaa Eders gode Gjerninger kunne

modtage deres sidste Fuldkommenhed, saa lad dem tabe sig selv i Gud. Dette er en Art af Død for dem, som ligner vore Legemers (Død), der ikke ville faae deres høieste Liv, deres Udødelighed, indtil de tabe sig selv i vor Sjæls Herlighed, hvormed de skulde fyldes.

XVI. Dersom I ville see denne dybe Befaling udført i Praxis, saa betragt Apostelen Paulus. Allerede i Besiddelse af christelig Fuldkommenhed, gjør han gode Gjerninger fra Morgen til Aften. Hver Nat og Dag advarer han med Taarer. Han bringer Evangeliet fra Øst til Vest. Hvorsomhelst han standser, planter han en Kirke med Fare for sit Liv. Men istedetfor at hvile i sin nærværende Fuldkommenhed og i de gode Gjerninger, som udspringe deraf, voxer han „i Naade og i vor Herres Jesu Christi Kundskab," utrættelig følgende efter, om han kunde naae den Fuldkommenhed, efterdi han ogsaa var greben af Christo Jesu — den himmelske Fuldkommenhed, om hvilket han fik en levende Idee, da han „blev henrykt indtil den tredie Himmel, og hørte uudsigelige Ord, hvilket det ikke er et Menneske tilladt at udtale." Med hvilken forbausende Iver og Varme løber han ikke sin christelige Fuldkommenheds Løb for den høiere Fuldkommenheds Klenodie! Hvorledes forglemmer han ikke den forbigangne Dags Gjerninger, naar han idag opofrer sig for Guds Sag! „Skjøndt død taler han dog;" heller ikke kan en Tiltale til fuldkomne Christne blive sluttet med mere passende Ord end disse: „Brødre," siger han, „vorder mine Efterfølgere, jeg agter mig ikke selv at have grebet," min englelige Fuldkommenhed," men Eet gjør jeg: forglemmende hvad der er bagved" (ikke tilfreds med nogen tidligere Erfaring, ikke hvilende i nogen af mine gode Gjerninger) „og rækkende efter det, som er foran, iler jeg mod Maalet til det (himmelske) Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Christo Jesu. Saamange af os derfor, som ere fuldkomne, maae have dette Sindelag; og ere I ei ganske saaledes sindede, da skal Gud ogsaa aabenbare Eder dette."

Spørgsmaal til tredivte Forelæsning.

1. Hvilken Forskrift gives der i Betragtning af Muligheden af Frafald?
2. Hvilken med Hensyn til Christi Exempel?
3. Med Hensyn til Anlæg eller Tilbøielighed til at modtage Underviisning?
4. Med Hensyn til at sammenblande englelig og christelig Fuldkommenhed?
5. Med Hensyn til Tillid og Resignation i Modgang og Lidelser?
6. Med Hensyn til Ydmyghed?
7. Med Hensyn til at bekjende, at vi selv ere Syndere?
8. Med Hensyn til at bære Hverandres Byrder?
9. Med Hensyn til Skinhellighed?
10. Med Hensyn til at attraae Gud alene?

11. Med Hensyn til tunge Kors?
12. Med Hensyn til stadig Beskjæftigelse eller Arbeidsomhed?
13. Med Hensyn til at bære Vidne for Christus?
14. Med Hensyn til at anerkjende vore christelige Fuldkommenheder?
15. Med Hensyn til at anerkjende vore Forpligtelser mod Gud?
16. Med Hensyn til vore Bestræbelser for, endnu at „vore i Naade."

Eenogtredivte Forelæsning.

Opstandelsen.

I. Opstandelsen af det menneskelige Legeme fra de Døde er en Lære, som er ganske afhængig af og ene opretholdes ved Aabenbaringen.

Men førend vi undersøge Skriftens Beretning om denne Gjenstand, ville vi i Korthed omtale en philosophisk Indvending, som man ofte har gjort gjældende mod den. Den trættekjære Vantroe, og den opfindsomme Materialist have fremstillet det som „en utrolig Ting, at Gud skulde opreise de Døde." De have grundet deres Indvending paa Materiens Love, hvilke ifølge deres Fremstilling, forbyde Antagelsen af, at et henvisnet menneskeligt Legeme skulde igjen blive opreist og gjort levende. Som Svar paa denne Indvending ville vi spørge: Hvad for materielle Love er det, som antages at fremstille denne uoverstigelige Hindring? En Lov, betragtet i og for sig selv, er ikke et activt handlende Væsen, i Besiddelse af Selvbevægelses-Evne. Den kan egentlig kun forstaaes at indbefatte den Maade, hvorefter et handlende og sig selv bevægende Væsens Handlinger ledes og styres. Materiens Love kunne alene indbefatte den Maade, hvorpaa den guddommelige Magt, som oprindelig skabte det materielle Universum, gaaer frem i sin Bestyrelse. At disse Love, saaledes betragtede, ere meget mysterieuse, fremstillende ved ethvert Skridt, hvad der er ubegribeligt for menneskelig Forstand, vil Ingen nægte. Men just denne Kjendsgjerning skulde snarere paaminde os om Rigtigheden af at anvende den yderste Varsomhed i at paastaae, hvad der forbydes eller ikke forbydes ved de her omtalte Love. Men førend vi kunne blive tilstrækkeligt forberedte til at gjøre saa raske og dristige Paastande, burde vi forstaae disse hemmelighedsfulde Principers Na-

tur mere fuldkomment end den klogtigste Philosoph tør paastaae at gjøre. Hvo kan sige, at han forstaaer Materiens Love? Den viseste Philosoph støder an paa selve Dørtærskelen (til Naturens Mysterier), og finder i den mindste Græsspire, eller det ubetydeligste Insect Mysterier, som ere altfor dybe for hans Fatteevner. Hvorledes kan han da være forberedt paa at gjøre saa almindelige og uindskrænkede Paastande, som alene med Sikkerhed kunne bygges paa en fuldkommen Kundskab om Gjenstanden.

Men sæt at vi, for Beviset Skyld, indrømme, at det menneskelige Legems Opstandelse er modsat og uforenelig med Naturens Love som de nu existere, maatte vi da ikke spørge: hvo er Ophavsmand til disse Love? Og kan ikke det samme guddommelige Væsen, som oprindelig dannede, og bestandig ordner dem, formindske eller modificere dem efter Behag? Kan det være sund Philosophie at sige, (dersom Opstandelsen er et Værk, som tilskrives Gud alene), at en Lov, som han selv dannede, og hvis Existents fuldkommen er afhængig af hans Villie, skal forhindre Udøvelsen af hans egen undergjørende Kraft i Fuldbyrdelsen af hans Forsæt?

Vi ere imidlertid langt fra at indrømme, at denne Lære staaer i Strid med Materiens Love. Det er meget sandt, at, ifølge vor Erfaring og Betragtning, er det menneskelige Legems Opstandelse af Graven ikke en Følge af disse Loves regelmæssige Virksomhed. Naar døde menneskelige Legemer ere jordede, have vi ikke observeret, at nye Legemer vise sig af deres Ruiner; men hvorledes kunne vi med Vished vide, at det nødvendigt følger af en uoverstigelig Hindring, som Materiens Love lægge i Veien? Af enhver Ting, som vi kunne see, kan det forklares, ved at henføre det ganske til Guds Villie. Dersom den store Skaber havde fundet det passende, at forordne eller indrette det saaledes, at det menneskelige Legems Opstandelse fra Graven kunde have været en ligesaa almindelig Begivenhed som selve Døden; og dersom dette var en Kjendsgjerning, saa vilde Opstandelsen ikke fremstille nogen større Vanskelighed for vor Forstand end enhver anden mysteriøs Proces i Naturen; og den skeptiske Philosophi vilde være saa langt fra at erklære det for en Afvigelse fra Materiens Love, at den just vilde betragte det som en nødvendig Følge af disse Love.

For at bekræfte den her antagne Sætning, appellere vi til Vegetationsprocessen, og bede enhver Oprigtig at afgjøre, om den ikke fremstiller ligesaa store Mysterier som de, der indeholdes i Læren om Opstandelsen? Af den visnede og forraadnede Sæd see vi at fremspringe en Plante, som bærer endogsaa tredsindstyve eller hundrede

Fold af en lignende Sæd. Dersom det erklæres, at være modstridende Materiens Love, at et nyt Legeme skulde komme frem af et visnet Legeme, vilde saa ikke den ligefremme analogiske Slutning blive den: at det er modstridende Materiens Love, at nogen ny Sæd kommer frem af en visnet Sæd? Men naar vi see mange nye Spirer fremgaae af eet visnet Sædekorn, bliver da ikke den tilsyneladende Vanskelighed forøget i Forhold til Antallet af de deraf opvoxende Korn? Det er sandt, at vi ere blevne saa fortrolige med Vegetationsprocessen, at den Vanskelighed, den indeholder, gjør kun et svagt Indtryk paa os. Jeg tænker, at vi imidlertid trygt kunne paastaae, at dersom Opstandelsen af det menneskelige Legeme var ligesaa almindelig som Vegetationsprocessen, og dersom der i Fortiden ikke vare flere Exempler paa den Sidste end paa den Første, saa vilde den samme Philosophi, som nu erklærer Opstandelsen af det menneskelige Legeme uforenelig med Materiens Love, da ogsaa med en lignende om ikke et større Skin af Fornuftgrunde, afgive en lignende Erklæring med Hensyn til Vegetationsprocessen. Heraf sees det, at dette Argument imod Opstandelsen er bedragersk, da det med lige Kraft kan anvendes imod en Naturproces, som foregaaer hver Dag.

Fremdeles har man hentet en Indvending imod Legemets Opstandelse fra de Forandringer, som i dette Liv antages at finde Sted i Legemet. Hertil svare vi, at selv om vi antage Forudsætningen af disse Forandringer for rigtig, fremstille de dog ingen Vanskelighed med Hensyn til Opstandelsen; thi Legemets egentlige personlige Identitet bevares desuagtet gjennem de paa hinanden følgende Stadier af Menneskets Liv. For saavidt den personlige Identitet angaaer, er Mennesket det samme i Barndommen og i Døden. Hvis den personlige Identitet ikke blev bevaret under alle disse antagne Forandringer, saa ere de almindelige Taleformer, vor egen Bevidsthed, og vore egne borgerlige Love i alle Lande beregnede paa at vildlede; thi de betragte ethvert Individ som den samme Person gjennem enhver Periode i hans Liv. Men selv om vi antog, at disse Forandringer tilintetgjorde Legemets personlige Identitet, saa vilde det dog ikke have nogen Indflydelse paa Læren om Opstandelsen; thi den henføres kun til det samme Legeme som nedlægges i Graven.

Endnu Eet: man har indvendt imod Legemets Opstandelse paa Grund af den Vanskelighed, som indeholdes i den Kjendsgjerning, at Legemets visnede og forraadnede Substants kan gaae over i forskjellige Plantestoffer, hvilke, naar de modtages som Føde eller Næ-

ring, igjen kunne gaae over i andre dyriske Legemers Substants. Herpaa svare vi: at naar, som vi allerede have seet, Forandringer og Sammenblandinger af Legemernes Substantser ikke kunne tilintetgjøre deres Identitet i dette Liv, hvorfor skulde da ikke den samme guddommelige Kraft kunne udøves paa eller vise sig i de adspredte Levninger efter Døden, saaledes at det der for Legemernes Identitet væsentlige Stof kunde endnu blive bevaret? Med eet Ord, vi kunne sige, at det hele Argument mod Opstandelsen som bygges paa de philosophiske Vanskeligheder, gjendrives tilstrækkelig ved at appellere til Guds uendelige Magt, hvilken Opstandelsen alene tilskrives.

II. Vi gaae nu dernæst over til Betragtningen af Opstandelsen, saaledes som den fremstilles i Skriften.

Det er bleven lært af Nogle, at Legemets Opstandelse er en for det Nye Testamente eiendommelig Lære, men dette er tilvisse ikke rigtigt. Det er vel sandt, at vi der finde denne Lære mere klart og fuldstændigt fremstillet, ligesom vi ogsaa i Christi Opstandelse finde et virkelig oplysende Exempel; men Hvo der omhyggelig vil undersøge det Gamle Testamente angaaende denne Gjenstand, vil let kunne forstaae, at skjøndt „Sadducæerne nægtede, at der er en Opstandelse fra de Døde," vare dog de gamle Propheter og Hellige beaandede af det herlige Haab derom.

At den hellige Job, midt i sin dybeste Kummer, blev trøstet ved denne glædelige Lære, lære vi af følgende Udraab: — „Thi jeg veed, at min Frelser lever, og at han paa den sidste Dag skal staae paa Jorden; og skjøndt Orme fortære dette Legeme, skal jeg dog i mit Kjød see Gud, hvem jeg skal see for mig selv, og hvem mine Øine skulle skue og ikke en Anden; skjøndt mine Nyrer fortæres indeni mig."

I Esaias 26, 19. taler denne evangeliske Prophet i følgende beaandede Udtryk: „Dine Døde skulle leve, (tilligemed) min (døde) Krop skulle de opstaae; vaagner op og synger (med Fryd), I, som boe i Støv! Thi din Dug er (som) Dug over (grønne) Urter, men Du skal fælde Kjæmperne til Jorden."

I Daniel 12, 2. læse vi: — „Og mange af dem, som sove i Jordens Støv, skal opvaagne, Somme til et evigt Liv, og Somme til Skam og til evig Væmmelse."

Disse Steder af det Gamle Testamente ere tilstrækkelige til at vise, at Guds Hellige, selv under den tidligere Huusholdning, der ikke var i Besiddelse af Christendommens klarere Lys, ledede ved Inspiration, skuede paa hiin Side af denne Taaredal den Herlighed som lyste fra Opstandelsens Morgen."

Vi gaae nu over til den mere fuldstændige Fremstilling af denne Lære, som den indeholdes i det Nye Testamente.

I Matth. 22, 23—32 fremstilles for os en Beretning om, at Sadducæerne, som sige, „at der ikke er Opstandelse,“ kom til Jesus, og spurgte ham om denne Gjenstand. I hans Svar forekomme følgende Ord: — „Men have I ikke læst om de Dødes Opstandelse, det Eder er sagt af Gud, som siger: „Jeg er Abrahams Gud, og Isaaks Gud, og Jacobs Gud. (Men) Gud er ikke de Dødes Gud, men de Levendes.“ Disse Ord ere citerede fra 2 Moseb. 3, 6. 16, og bleve talte tre Hundrede Aar efter Abrahams Død, og, som vor Herre erklærer, bleve de talte „om de Dødes Opstandelse.“ I Joh. 5, 28. 29. læse vi: „Forundrer Eder ikke herover,“ o. s. v.

I Phil. 3, 20. 21 læse vi disse Ord: — „Thi vort Borgerskab er i Himmelen, hvorfra vi og forvente den Herre Jesum Christum, som skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til at vorde ligedannet med hans Herligheds Legeme, efter den Kraft, med hvilken han og kan underlægge sig alle Ting.“ I 1 Thess. 4, 14—18 læse vi: — „Thi dersom vi troe, at Jesus er død og opstanden, da skal og Gud saaledes føre de Hensovede ved Jesum frem med ham. Thi dette sige vi Eder som Herrens Ord, at vi, som leve, som overblive til Herrens Tilkommelse, vi skulle ikke komme forud for de Hensovede. Thi Herren selv skal komme ned af Himmelen med et Anskrig, med Over-Engels Røst, og med Guds Basune, og de Døde i Christo skulle opstaae først; derefter skulle vi som leve, som overblive, rykkes tilligemed dem hen i Skyerne, til at møde Herren i Luften; og saaledes skulle vi altid være med Herren. Saa trøster hverandre med disse Ord.“ I Aabenb. 20, 12. 13. læse vi: — „Og jeg saae de Døde, smaae og store, staaende for Gud, og Bøgerne bleve opladte; og en anden Bog blev opladt, som er Livsens Bog; og de Døde bleve dømte efter det, som var skrevet i Bøgerne efter deres Gjerninger. Og Havet afgav de Døde, som vare i det; og Døden og Helvede afgave de Døde, som vare i dem, og de bleve dømte, hver efter sine Gjerninger.“

I 1 Cor. 15de Capitel have vi Læren om Opstandelsen udførlig beviist og oplyst og for at bekræfte samme, appellerer Apostelen til Christi Opstandelse. Da dette er den meest ligefremme Udvikling af denne Sag, som indeholdes i Skriften, fremstille vi den i sin Heelhed fra det 12te Vers indtil Enden af Capitlet, som følger: — „Men naar Christus prædikes at være opstanden fra de Døde, hvorledes sige da Nogle iblandt Eder, at der ikke er Dødes Opstandelse?

Men dersom der ikke er Dødes Opstandelse, da er ikke heller Christus opstanden. Men er Christus ikke opstanden, da er vor Prædiken jo forgjæves, saa er og Eders Tro forgjæves. Men vi blive da og fundne som falske Vidner om Gud, idet vi have vidnet om Gud, at han opreiste Christum, hvilken han ikke haver opreist, saafremt nemlig de Døde ikke opreises. Thi dersom de Døde ikke opstaae, da er heller ikke Christus opstanden. Men dersom Christus ikke er opstanden, er Eders Tro forfængelig; saa ere I endnu i Eders Synder; saa ere og de fortabte, som ere hensovede i Christo. Haabe vi alene paa Christum i dette Liv, da ere vi de elendigste blandt alle Mennesker. Men nu er Christus opstanden fra de Døde, og er bleven Førstegrøden af de Hensovede. Thi efterdi Døden kom ved et Menneske, er og de Dødes Opstandelse kommen ved et Menneske. Thi ligesom Alle døe i Adam, saa skulle og Alle levendegjøres i Christo. Dog hver i sin Orden: Førstegrøden er Christus, dernæst de, som ere Christi, i hans Tilkommelse. Derefter kommer Enden, naar han har overantvordet Gud og Faderen Riget, naar han faaer tilintetgjort alt Fyrstendømme og al Vælde og Magt. Thi ham bør det at regjere, indtil han faaer lagt alle Fjender under sine Fødder. Den sidste Fjende, som tilintetgjøres, er Døden. Thi han haver lagt alle Ting under hans Fødder. Men naar han siger, at alle Ting ere ham underlagte, da er det aabenbart, at det er ham undtagen, som haver underlagt ham alle Ting. Men naar alle Ting ere blevne ham underlagte, da skal og Sønnen selv underlægge sig ham, som haver underlagt ham alle Ting, paa det, at Gud skal være Alt i Alle. Hvad mon de ellers gjøre, som døbes over de Døde, dersom de Døde aldeles ikke opreises? Hvi døbes de og over (for) de Døde? Hvi staae og vi hver Time i Fare? Jeg døer dagligen (det vidner jeg) ved den vor Roes, som jeg haver i Christo Jesu vor Herre. Streed jeg, efter menneskelig Viis (at tale), med vilde Dyr i Ephesus, hvad hjælper det mig, dersom de Døde ikke opstaae? (da) lader os æde og drikke, thi imorgen døe vi. Forføres ikke, slet Omgang fordærver gode Sæder. Vaagner op, som ret er, og synder ikke! thi Nogle vide Intet af Gud; det siger jeg Eder til Blusel. Men der maatte Nogen sige: Hvorledes opstaae de Døde? og med hvordant et Legeme komme de frem? Du Daare! det, som Du saaer, bliver ikke levendegjort, dersom det ikke døer. Og Hvad Du saaer, saaer Du ikke det Legeme, der skal vorde, men et blot Korn, det være sig af Hvede, eller af nogen af de andre (Arter Sæd). Men Gud giver det et Legeme, ligesom han vil, og hver Slags Sæd sit

eget Legeme. Alt Kjød er ikke det samme Kjød; men eet er Menneskes Kjød, et andet Qvægets, et andet Fiskenes, et andet Fuglenes. Og der ere himmelske Legemer, og jordiske Legemer; men een er de himmelskes, en anden de jordiskes Herlighed. Een er Solens Glands og en anden Maanens Glands, og en anden Stjernernes Glands; thi en Stjerne overgaaer den anden i Klarhed. Saaledes er og de Dødes Opstandelse; det saaes i Forkrænkelighed, det opstaaer i Uforkrænkelighed; det saaes i Vanære, det opstaaer i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, det opstaaer i Kraft; der saaes et sandseligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme. Der er et sandseligt Legeme, og der er et aandeligt Legeme. Saaledes er der ogsaa skrevet: det første Menneske er blevet til en levende Sjæl, den sidste Adam til en levendegjørende Aand. Men det Aandelige er ikke det Første, men det Sandselige, derefter det Aandelige. Det første Menneske (var) af Jord, jordisk; det andet Menneske (er) Herren af Himmelen. Saadan som den jordiske var, saadanne ere ogsaa de jordiske; og saadan som den himmelske er, saadanne ere ogsaa de himmelske. Og ligesom vi have baaret den Jordiskes Billede, saa skulle vi og bære den Himmelskes Billede. Men dette siger jeg, Brødre! at Kjød og Blod kan ikke arve Guds Rige, ei heller skal Forkrænkelighed arve Uforkrænkelighed. See, jeg siger Eder en Hemmelighed: vi skulle vel ikke Alle hensove, men vi skulle Alle forandres i en Hast, i et Øieblik, ved den sidste Basune; thi Basunen skal lyde, og de Døde skulle opstaae uforkrænkelige, og vi skulle forandres. Thi det bør dette Forkrænkelige at iføres Uforkrænkelighed, og dette Dødelige at iføres Udødelighed. Men naar dette Forkrænkelige er iført Uforkrænkelighed, og dette Dødelige er iført Udødelighed, da opfyldes det Ord, som er skrevet: Døden er opslugt i Seier. Død! hvor er din Braad? Helvede! hvor er din Seier? Men Dødens Braad er Synden; men Syndens Kraft er Loven. Men Gud være Tak, som giver os Seier formedelst vor Herre Jesum Christum! Derfor, mine kjære Brødre! bliver faste, ubevægelige, altid rige i Herrens Gjerning, vidende, at Eders Arbeide ikke er forfængeligt i Herren."

III. Efter saaledes at have fremstillet Skriftens Beviisførelse for denne Lære, ville vi nu især deleshed betragte nogle faa Momenter, som indbefattes deri.

1. Deri indeholdes ikke en oprindelig Skabelse af nye Legemer, men en Opvækkelse af de samme Legemer, som lægges i Graven.

Dette store og vigtige Punkt indbefattes i selve Udtrykket Opstandelse. Ifølge Apostelen Pauli Udtryksmaade, skulle de samme

„forkrænkelige Legemer," som vi nu beboe, blive „forandrede." Det vil sige, et Legeme som „saaes i Forkrænkelighed" skal „opstaae i Uforkrænkelighed."

2. De skulle vorde aandelige. Dette har Apostelen udtrykkelig erklæret; men hvilke disse „aandelige" Legemers eiendommelige Egenskaber skulle være, som adskille dem fra den grove Materie, og fra det immaterielle Væsen (Sjælen), som skal blive i dem, det ligger udenfor vore Fatteevner. I denne Henseende „er det endnu ikke aabenbart, hvad vi skulle blive." Saa meget er imidlertid klart, de ville blive frie for Træthed, Pine og Død. Beboerne af hiint Land skulle aldrig sige, „vi ere syge." „De skulle ikke mere hungre, ikke mere tørste." „Gud skal aftørre hver Taare af deres Øine, og Døden skal ikke være mere, ei heller Sorrig, ei heller Skrig, ei heller Pine skal være mere; thi de første Ting ere vegne bort."

3. De Helliges opstandne Legemer skulle ligne vor Herres herliggjorte Legeme. Apostelen Paulus siger: „De skulle vorde ligedannede med hans Herligheds Legeme." Og Apostelen Johannes lærer: „Vi skulle blive som han, thi vi skulle see ham, som han er." Maaskee havde Christi Forklaring paa Bjerget Tabor den Hensigt at meddele en svag Idee om Opstandelses-Legemets herlige Charakteer. Evangelisten Matthæus siger: „Og han blev forvandlet for dem, og hans Ansigt skinnede som Solen, men hans Klæder bleve hvide som Lyset." Saa overvældende var Indtrykket af denne Begivenhed paa Apostlenes Sjæle, at de for Tiden syntes at være ubevidste om, at de vare i Legemet eller hørte til denne lavere Verden. Petrus sagde: „Herre! her er godt at være; vil Du, da ville vi gjøre tre Boliger her, Dig een, og Moses een, og Elias een." Hvor overordentlig herlig maa Herrens Legeme have været, siden Apostlerne bleve saa henrykte ved dets Glands, at de glemte, at de endnu vare Pillegrime paa Jorden og boede i Leerhytter! Og dog, her blev kun fremstillet et svagt Skyggebillede af det herliggjorte Legeme, foran hvilket Engle nu tilbede, og med hvilket de opstandne Helliges Legemer skulle blive „ligedannede." Vel maatte derfor Apostelen Paulus, idet han taler om denne Gjenstand udraabe: „See, jeg siger Eder en Hemmelighed." Ja, det er en Hemmelighed, tilstrækkelig til at opfylde endogsaa Himmelen med Forbauselse, at disse skrøbelige Legemer skulle blive ophøiede til en saadan himmelsk Herlighed.

4. Men der skal være en Opstandelse „baade af Retfærdige og Uretfærdige. Somme skulle opstaae „til evigt Liv, og Somme til evig Skam og Skjændsel." Men medens vi have erholdt

saa lyse Vink med Hensyn til de Helliges Legemer, vil en Sky, mørk som Midnat, efterlades over de Ugudeliges Legemer. Vi kunne fornuftigviis slutte, at de ville blive saa frygtelige i deres Udseende som Synd og Brøde kan gjøre dem.

5. Fremdeles: Opstandelsen skal blive universel. Hele den menneskelige Slægt, som har levet og døet, fra Adam til hans sidste Afkom. Hvilken uhyre Forsamling vil det derfor blive! „I en Hast, i et Øieblik, ved den sidste Basune, skulle Alle fra Jorden, og fra Havet, fra Asien, Europa, Afrika, Amerika og fra de adspredte Øer, hvormed Oceanet er besaaet, af ethvert Folkeslag, Tungemaal og Charakteer, da komme frem til Liv. Medens de Døde, i utallige Millioner, skulle forlade deres jordiske Hvilesteder eller vaade Grave, skulle de levende „forandres," og Alle skulle „tilsammen rykkes hen i Skyerne til at møde Herren i Luften."

6. Endnu Eet, med Hensyn til Opstandelsens Tid. Nogle have, paa Grund af Aabenbaringens 20de Capitel, antaget, at Martyrerne skulle opstaae „et Tusind Aar" tidligere end „de andre Døde;" men den mere sandsynlige Mening er, at den der omtalte Opstandelse er billedlig. Skriftens almindelige Indhold angaaende denne Gjenstand, synes at tyde paa, at Alle skulle opstaae paa samme Tid, eller, i det Mindste, uden at der ligger noget betydeligt Tidsrum imellem. Apostelen taler om Opstandelsen i Almindelighed som findende Sted „ved Basunens Lyd." Martha sagde til Frelseren, med Hensyn til sin Broder Lazarus: „Jeg veed, at han skal staae op igjen i Opstandelsen paa den sidste Dag." Af dette og andre Steder slutte vi, at hele Menneskeslægtens Opstandelse skal finde Sted „ved Verdens Ende." Men hvor længe Verden skal staae, veed Gud alene. „I en saadan Stund, som vi ikke vente det, skal Menneskens Søn komme."

7. Vi slutte denne Forelæsning med at fremstille Læren om Opstandelsen som en Opmuntringsgrund for de Christnes Haab. At Tanken om en herlig Opstandelse, og en salighedsfuld Udødelighed, oplivede og besjælede de gamle Helliges Haab, bevidnes af Apostelen Paulus i det 11te Capitel af Brevet til Hebræerne. Med Hensyn til Abraham siger han: „han forventede den Stad, som haver Grundvold, hvis Bygmester og Forarbeider er Gud." Om Moses siger han: „Han saae hen til Belønningen." Hvo kan læse Historien om de værdige Gamle, saaledes som den fortælles i det Gamle Testamente, eller som den anvendes og forklares af Apostelen Paulus i det nysnævnte Capitel, og troe, at deres Haab alene var knyttet til den nærværende Verden? „Dersom de alene i dette Liv

havde Haab," hvorledes kunne vi da forklare os deres Standhaftighed under Forfølgelser og Lidelser? De „prøvede Bespottelser og Hudstrygelser, tilligemed Lænker og Fængsel; de bleve stenede, gjennemsaugede, fristede, henrettede med Sværd, gik omkring i Faare- og Gedeskind, lidende Mangel, betrængte, mishandlede; — Verden var dem ikke værd — omvankende i Ørkener, og paa Bjerge, og i Jordens Huler og Kløfter." Og hvad var det, maae vi spørge, som gav dem Mod, og opmuntrede deres Sjæle? Sikkert Intet paa denne Side af Graven. Deres Tro skuede ind i det Tilkommende. Den hævede sig over Verden, og holdt sig fast til en „bedre Arv" i det himmelske Canaan.

Men naar vi aabne det Nye Testamente, og læse Apostlernes og de første Christnes Historie, finde vi, at Opstandelsen fra de Døde er det Thema, som stadigt beaander og begeistrer dem. De „prædikede Jesus og Opstandelsen," som Grundvolden for deres egen Trøst og det eneste Haab for en fordærvet Verden. Opretholdte og trøstede ved denne Lære „regnede de ikke deres eget Liv dyrebart for dem," men med et uforfærdet Heltemod mødte de den ugudelige Verdens vrede Miner og Spot; og Mange af dem faldt som Martyrer for den hellige Sag. Fra Apostlernes Dage til den nærværende Tid, har denne herlige Lære, igjennem alle Kirkens Tidsaldere, besjælet og begeistret den Christnes Hjerte i de mørkeste Timer af hans Pillegrimsreise, og i Dødens sidste Stund givet ham Kraft til at udraabe: „Død! hvor er din Braad! Helvede! hvor er din Seier!"

Til Slutning ville vi spørge: Hvilket lysere Haab kunne vi, som Christne, attraae, end det, som denne Lære indgyder? Det løfter Fremtidens Slør fra vore Troes-Øine; det tænder Glædens Smiil paa den Dødes Læber; det udgyder himmelske Straaler paa den mørke og eensomme Grav, og i saa søde Toner, som kun Englestemmer kunne udtale, hvisker det i Øret paa den trøstesløse Sørgende, naar han lukker Øinene paa den han elskede høiest paa Jorden eller følger hans blege jordiske Levninger til Graven, „din Broder skal staae op igjen!" Udslet Opstandelsens salige Haab af den Christnes Hjerte, og I udslette Solen af den moralske Himmel, og Mørke, tykt, uigjennemtrængeligt Mørke bedækker Livet ligesom med Liigklæder, og hviler paa Graven. Men lad dette Haab komme med Udødelighedens Friskhed i den Troendes Sjæl, saa vil han dog kunne smile midt under Livets Storme, og triumphere i Opløsningens Stund.

Spørgsmaal til eenogtredivte Forelæsning.

1. Hvorpaa støttes Læren om Opstandelsen?
2. Hvilken philosophisk Indvending er bleven gjort imod den?
3. Hvad er Svaret derpaa?
4. Hvilke Skriftbeviser anføres af det Gamle Testamente?
5. Hvilke Skriftsteder anføres af det Nye Testamente?
6. Hvorledes bevises det, at det samme Legeme, som lægges i Graven, skal opstaae?
7. Hvad indbefattes der i eller hvad forstaaes der ved Opstandelseslegemets Aandelighed?
8. Hvad siges der om dets Lighed med vort helliggjorte Legeme?
9. Hvorledes vises det, at baade de Retfærdige og de Uretfærdige skulle opstaae; og hvad siges der om de Sidstes Legemer?
10. Skal hele Menneskeslægten opstaae?
11. Skulle Alle opstaae paa samme Tid?
12. Hvilket Beviis er derfor?
13. Hvorledes vises det, at denne Lære opmuntrede de Helliges Haab, som levede under det Gamles Testamentes Huusholdning?
14. Hvorledes vises det, at det besjælede og begeistrede Apostlene og de første Christne?
15. Hvilken Indflydelse har dette havt paa de Christne til alle Tider?
16. Hvad vilde blive Følgen, dersom denne Lære blev forkastet?

Toogtredivte Forelæsning.

Den kommende Tilstand, almindelig Dom o. s. v.

Efter at have, i den foregaaende Forelæsning, afhandlet Læren om det menneskelige Legems Opstandelse, skulle vi nu betragte Læren om en kommende Tilstand i Forbindelse med den almindelige Dom, saaledes som den fremstilles i den hellige Skrift.

Skulle vi, som selvbevidste Væsener, overleve Dødens Ødelæggelse? Og hvis saa er, af hvilken Beskaffenhed vil da vor tilkommende Skjæbne blive? Disse Spørgsmaal have en uhyre Vigtighed og en dyb Interesse. De ligge til Grund for al Religion og have alvorligt beskjæftiget de viseste og bedste Mænds Betragtning til enhver Tid.

En fast Tro paa Læren om en kommende Tilstand indgyder Sjælen en dyb Følelse af vor Naturs Værdighed og Vigtighed, og er den kraftigste Tilskyndelse til Udøvelsen af moralske og religiøse Pligter.

Naar Talen er om at stadfæste og oplyse denne Lære, sætter den Christne sin største Tillid til det, som Inspirationen lærer,

Forsvarerne af Læren om den kommende Tilstand have imidlertid anseet de Beviser for denne Gjenstand, som tilveiebringes ved Naturens Lys, for at være altfor vigtige til at blive overseete. Derfor ansee vi det rigtigt, førend vi ligefrem appellere til Skriften, i Korthed at omtale nogle af de bekræftende Vidnesbyrd, som udledes fra andre Kilder.

Af vor egen Bevidsthed lære vi, at Mennesket ikke blot er i Besiddelse af et Legeme, eller en materiel Deel, men ogsaa af en Sjæl, eller en immateriel Deel. Vi modtage vor Kundskab om materielle Ting gjennem Sandserne, og om immaterielle Ting gjennem Bevidstheden. Men vi ere lige uvidende om Materiens og om Sjælens Væsen. Alt hvad vi vide derom, er hvad vi lære om deres Egenskaber ved de nysnævnte Erkjendelsesorganer. Ved Anvendelsen eller Brugen af udvortes Sandsning vide vi, at vi have Legemer, eller en legemlig, materiel Natur, der besidder visse Egenskaber, som f. Ex. Delelighed, Form, Virksomhed o. s. v. Om Tilværelsen af disse Egenskaber tillader vor Naturs Beskaffenhed os ikke at tvivle; thi Visheden derom erholdes ligefrem igjennem vore egne Sandser. Saaledes vide vi gjennem Synets og Berørelsens Sands, at vi have en materiel Natur, modtagelig for Deling, og i Besiddelse af en vis Form; og vi vide, at hvorsomhelst der er Deling eller Form, der maa være Noget, som deles eller formes. Hvor uvidende vi derfor kunne være om hiin Substantses Væsen, kunne vi dog ikke tvivle om dens Tilværelse.

Ved en analog (eller lignende) Proces komme vi til Kundskab om vor Sjæls Tilværelse, eller om Tilværelsen af vor Naturs immaterielle Deel. Hvad Sandsning er for Legemet, er Bevidsthed for Sjælen. Ved Bevidsthedens Brug vide vi, at vi besidde Sjæle, eller en immateriel Natur, udrustet med visse Egenskaber og Evner, saadanne som: Forstand, Hukommelse, Villie, Sindsbevægelser o. s. v. Om Tilværelsen af disse Evner vil vor Naturs Beskaffenhed ikke tillade os at tvivle; thi Visheden derom erholdes ligefrem gjennem vor egen Bevidsthed. Saaledes bruge vi Fornuftslutninger, erindre, vælge, elske, o. s. v., og derfor maa der være Noget som erindrer, vælger, elsker, o. s. v. Hvor uvidende vi derfor kunne være om hiin Substantses Væsen, saa kunne vi dog ikke tvivle om dens Tilværelse. Den Substants, hvorom vi saaledes erholde Kundskab, er hvad vi forstaae ved Sjælen. Vi troe saaledes, at det at tvivle om Sjælens Tilværelse, er ligesaa uphilosophisk, som at tvivle om Legemets Tilværelse. At tvivle om nogen af Delene,

er at overgive sig selv til en almindelig Tvivlesyges Absurditeter, og antage en fjendtlig Stilling baade til Aabenbaringen og almindelig sund Menneskeforstand.

Vi gaae nu over til at undersøge det Spørgsmaal: Skulle vi, som bevidste Væsener, overleve Dødens Ødelæggelser? Eller, med andre Ord, er Sjælen udødelig? Eller, er hele vor Historie eller Tilværelse bunden til den nærværende Verdens snevre Synskreds?

I. Vort første Beviis for denne Gjenstand, udledt ved Naturens og Fornuftens Lys, er, at **Udødelighedslæren er bleven almindelig antaget, i Særdeleshed af de bedst Oplyste blandt Menneskeslægten til alle Tider.**

En Undersøgelse af Verdenshistorien viser klart, at de gamle Nationer i Forening tale for denne Lære. Den var anerkjendt og antaget af Ægypterne, Phoenicierne, Perserne, Skytherne, Assyrierne, Celterne og Druiderne, saavelsom af Grækerne og Romerne. Ja, der findes ikke een gammel Nation eller Stamme, hvorom Historien meddeler Efterretning, som ikke med større eller mindre Klarhed troede paa en kommende Tilstand. Det indrømmes, at hos mange af dem vare Begreberne derom meget dunkle og utilfredsstillende, indeholdende meget, som var latterligt og absurd; men uagtet „Skygger, Skyer og Mørke“ hvilede over deres Forstand, trængte dog deres Haab ind i den dunkle Fremtid, idet den indvortes Bevidsthed gav dem Beviis for den nærværende Verdens Utilstrækkelighed til at tilfredsstille deres Sjæles brændende Længsler.

Nu er der en stærk Formodning for, at denne almindelige Tro paa Udødelighedslæren havde sin Oprindelse i Sandhed. Medmindre vi antage, enten, at den først blev meddeelt ved directe Aabenbaring, og udspredt blandt alle Nationer ved Tradition, eller at det guddommelige Væsen har, paa en eller anden Maade, stærkt indpræget denne Tro i vor egen Natur, vil det blive vanskeligt at forklare, at den har gjort sig saa almindelig gjældende i alle Tidsaldere.

II. Et andet Beviis for vor Naturs Udødelighed bygges paa **den menneskelige Sjæls omfattende Evner.**

Den allerstørste Dygtighed af menneskelige Fatteevner er endnu aldrig bleven lagt for Dagen. Det menneskelige Livs Korthed, tilligemed de utallige Hindringer, hvormed selv de meest Favoriserede nødvendig maae kjæmpe i deres intellectuelle Stræben, har stedse udelukket Muligheden af at vise, ved et Exempel, hvad de menneskelige Forstandsevner under gunstigere Omstændigheder kunde udføre. Ikke-

destomindre have Aandens Bedrifter i de forskjellige Kundskabssphærer, været i Sandhed forbausende. Naturens dybe Hemmeligheder ere blevne udforskede. Mineralriget, Planteriget og Dyreriget ere alle blevne gjorte til Gjenstand for philosophiske Undersøgelser. En Lockes gjennemtrængende Aand har nøie betragtet og prøvet de menneskelige Forstandsevner, og beskrevet Aandens Love paa en saa klar og kraftig Maade, at han derved har sikkret sig selv et udødeligt Navn. Bacons omfattende Forstand har overskuet den hele Omkreds af menneskelig Viden, og betegnet den rigtige Vei for de kommende Slægters intellectuelle Stræben. Heller ikke er Undersøgelsen bleven indskrænket til den Klode, vi beboe. Newtons høitstræbende Aand har svunget sig fra Verden til Verden, beregnet disse uhyre Kloders Størrelser og Distancer, og udbredt sig vidtløftigt over de Love, som binde dem sammen og styre dem i deres harmoniske Omløb. Nu spørge vi, er det fornuftigt at antage, at den uendelig vise Skaber har produceret en Slægt af Væsener med saa omfattende Evner, kun i den Hensigt, at de skulde aabne deres Øine for en Tid af nogle faa korte Aar paa denne jordiske Station, og derpaa, ligesom kortvarige Blomster, visne og døe for evig? Denne Forudsætning er vanærende for den alvise Skaber.

III. Vort næste Beviis for denne Gjenstand er bygget paa den menneskelige Sjæls brændende Længsel efter en udødelig Tilværelse og en fortsat Fremgang i Kundskab.

Denne Længsel befindes at existere blandt alle Classer af Mennesker, og blandt alle Nationer. At leve evig synes at være en Gave, som Sjælen instinctmæssig higer efter.

Denne Attraa efter Udødelighed kan sees af den Iver og Energie, hvormed Berømmelse og Udmærkelse efterstræbes i dette Liv. Med uhyre Arbeide og Møie opføre Nogle deres befæstede Slotte, som om de attraaede at blive evindelig paa Jorden; medens Andre opreise deres Mindesmærker, som om de ønskede at deres Navne skulde blive erindrede „saalænge som Sol og Maane vedvare.“

Tørsten efter en fortsat Kundskabsstræben synes at være almindelig. „Øiet tilfredsstilles ikke ved at see, og Øret ikke ved at høre.“ Aanden søger bestandig Kundskab. Den griber efter enhver Gjenstand, og undersøger ethvert Gebet paa sin udstrakte Vandring. Natur og Aabenbaring, Menneske, Engle, ja endogsaa Gud selv ere Gjenstande, som den menneskelige Aands active Virksomhed vil betragte og begribe. Men hvo har i sin intellectuelle Stræben naaet det attraaede Maal? Hvo har været saa fuldkommen tilfredsstillet

ved det, som han har opnaaet, at han var villig til at høre op med denne Stræben, uden at bevæges af en brændende Længsel efter en mere gjennemgribende Kundskab om de Gjenstande, hvorom han føler at han har faaet en ufuldkommen Anskuelse? Enhver Drik af Kundskabens Kilde forøger Tørsten efter Kundskab istedetfor at formindske den. Hvorfra er nu denne Længsel efter Udødelighed, denne Tørst efter en Forøgelse af Kundskab? Hvorledes skulle vi forstaae denne brændende Attraae, medmindre vi antage, at Skaberen har indprentet vor Natur den? Og hvorledes kunne vi antage dette, med mindre vi troe, at det var Guddommens Hensigt, at denne Længsel skulde blive tilfredsstillet? En uendelig viis og kjærlig Gud har visselig ikke frembragt dette behagelige Haab for at det tilsidst skulde blive skuffet og tilintetgjort.

IV. Vort næste Beviis for den kommende Tilstand er grundet paa den uligelige Uddeling af Belønninger og Straffe i dette Liv. Et Blik paa Verdenshistorien, og en Smule Opmærksomhed paa Tingenes Tilstand omkring os, vil godtgjøre, at Belønninger og Straffe, i den nærværende Tilstand, ikke udmaales i en nøiagtig Overeensstemmelse med Individernes Handlinger. Hvor ofte er det ikke bleven tilladt de Ugudelige og Vederstyggelige at gaae ustraffede gjennem dette Liv! Medens Tyrannen har knuust Tusinder af Uskyldige under sin mægtige Jernfod, har han fornøiet sig selv ved Livets rigeste Overdaadigheder, og drukket til Mættelse af enhver jordisk Glædeskilde. Den Hovmodige og den Frække, den Gjerrige og den Grusomme have ofte tillige indtaget de høieste Stillinger paa Jorden, og i dette Liv undgaaet den Straf, som deres Forbrydelser havde fortjent. Paa den anden Side have de, der vare berømte for deres Dyd og Fromhed, ofte været de meest plagede blandt Menneskene. Abraham, de Troendes Fader, blev smertelig prøvet. Moses, Guds ydmyge Tjener, var Gjenstand for sine ugudelige Landsmænds Spot og Daddel, og „holdt hardt ved den Usynlige, som om han saae ham.“ Job og Daniel, Esaias og Jeremias, Apostlene og Martyrerne, — med eet Ord, de Gode i enhver Tidsalder, ere i Almindelighed blevne kaldte til i dette Liv at gaae igjennem Lidelsernes Ovn. Thi den utaknemmelige Verden har gjengjældet deres „Taalmodigheds Gjerning og Kjærligheds Arbeide“ med Baand, Fængsel, Pinsler og Død. Men Retfærdigheden vil ikke sove evindelig. Den Ugudelige vil ikke stedse undkomme; og heller ikke vil den Retfærdige bestandig blive ubelønnet. En kommende Tilstand er nødvendig for

at berigtige denne Uorden, og for at vise det intelligente Universum, at den som regjerer over Alt, er Retfærdighedens Gud.

Saaledes have vi søgt at bevise Læren om den kommende Tilstand ved at appellere til den almindelige Tro hos de bedst Oplyste iblandt Menneskeslægten til alle Tider, — til den menneskelige Sjæls omfattende Evner, — til den menneskelige Sjæls brændende Længsel efter en udødelig Tilværelse, og en fortsat Fremgang i Kundskab; — og endelig til den uligelige Fordeling af Belønninger og Straffe i dette Liv.

Vi kunde vedblive at anføre Beviser for denne Gjenstand fra Aandens bestandige Fremskriden til Fuldkommenhed, fra Menneskets moralske Evner, fra de Ugudeliges frygtelige Ængstelser og Anelser, og fra de skrækkelige Følger, som Forkastelsen af denne Lære vilde medføre; men vi ansee det unødvendigt at opholde os længere ved Beviser hentede fra Naturens Lys, naar vi ligefrem kunne gaae til de høiere og mere overbevisende Aabenbaringsbeviser.

Idet vi gaae over til at fremstille Skriftens Beviser for Udødelighedslæren, skulle vi bemærke: at denne er en af de vigtige Hovedlærdomme, som finder sit Forsvar eller et understøttende Beviis saa at sige paa enhver Side i den hellige Skrift. Naar man forkaster Udødelighedslæren, kan man i Virkeligheden ikke forstaae nogen Deel af Skriften. Den hele Bog vil da blive en uforstaaelig Gaade. Men for Saadanne, som troe paa Bibelens Sandhed, ville nogle faa af de mange ligefremme og tydeligt udprægede Steder, som kunde anføres, være ligesaa fyldestgjørende, som en Gjentagelse af et stort Antal Steder; vi skulle derfor fatte os meget kort.

1. Alle de Steder, som bevise Legemets Opstandelse, bevise ogsaa Sjælens bevidste Tilstand i det Tilkommende. Da disse Steder ere blevne anførte i den foregaaende Forelæsning, ville vi ikke gjentage dem her.

2. De Steder, hvor Propheterne tale om deres Forventninger om et tilkommende Liv, og den Trøst, dette Haab indgyder.

Saaledes siger David: — „(men) jeg, jeg skal beskue dit Ansigt i Retfærdighed; jeg skal mættes, naar jeg opvaagner (efter) din Lignelse." „Mit Kjød skal boe trøggeligen. Thi Du skal ikke forlade min Sjæl i Helvede; Du skal ikke lade din Hellige see Forraadnelse. Du skal kundgjøre mig Livets Sti; for dit Ansigt er Mættelse af megen Glæde, liflige (Værelser) ved din høire Haand evindelig." „Om jeg end vandrer igjennem Dødens Skyggedal,

frygter jeg intet Ondt; thi Du er hos mig. Visseligen vil Godhed og Miskundhed følge mig alle mine Livs Dage, og jeg skal boe i Herrens Huus evindelig." „Du vil lede mig ved dit Raad, og derefter optage mig til Herlighed." I Daniel læse vi: „Men de, som underviste (Andre), skulle skinne, som den udstrakte Befæstnings Skin; og de, som have retfærdiggjort Mange, som Stjernerne, evindelig og altid."

3. De Steder i det Nye Testamente, som indeholde Forjættelsen om evigt Liv for de Retfærdige. Saaledes siger Frelseren med Hensyn til sine Troende: „Jeg giver dem et evigt Liv, og de skulle aldrig fortabes." „I min Faders Huus ere mange Boliger, men dersom det ikke saa var, havde jeg sagt Eder det. Jeg gaaer bort, at berede Eder Sted. Og naar jeg er gaaet bort, og faaer beredet Eder Sted, kommer jeg igjen, og vil tage Eder til mig, at hvor jeg er, skulle ogsaa I være."

4. De Steder, hvor Apostlene udtrykke deres Haab om den kommende Salighed. Saaledes siger Apostelen Paulus: — „Vor Trængsel, som er stakket og let, skaffer os en over al Maade stor, evig Vægt af Herlighed. Thi vi vide, at dersom vor Hyttes jordiske Huus nedbrydes, saa have vi en Bygning af Gud, et Huus, som ikke er gjort med Hænder, evigt i Himlene. Iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hiin Dag; dog ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse." Fremdeles taler Apostelen Petrus om de Retfærdiges Arv som „uforkrænkelig og ubesmittelig og uvisnelig."

Vi ville dernæst undersøge, naar de Retfærdige skulle indtræde i denne tilkommende Salighedstilstand? — Om denne Gjenstand bemærke vi, at de Retfærdiges Sjæle, ved Legemets Død, indtræde umiddelbart i en Salighedstilstand. Om dette Punct skulle vi her anføre følgende tilfredsstillende Bemærkninger af Dr. Campbell fra Skotland.

„Mange Udtryk i Skriften, tagne i den naturlige og ligefremme Forstand, indeholde den Mening, at en særskilt Mellemtilstand for Sjælen følger paa Døden. Saaledes f. Ex. Herrens Ord til den angrende Røver paa Korset. Luc. 23, 43.; den døende Stephani Bøn Ap. Gj. 7, 59.; de Sammenligninger, som Apostelen Paulus paa forskjellige Steder (2 Cor. 5, 6. o. s. v., Phil. 1, 21.) anstiller imellem den Nydelse, som sande Christne kunne opnaae ved deres Bestandighed i denne Verden, og den, som de, ved deres Udgang

af den gaae over til; samt forskjellige andre Steder. Lad hvilketsomhelst forstandigt Menneske læse de Ord, som her sigtes til, enten i Originalen eller i den almindelige Oversættelse, som for dette Øiemed er tilstrækkelig nøiagtig, og lad ham saa, uden at tage Hensyn til nogen Theorie eller System, oprigtigt sige, om han ikke antager, at den største Deel af Menneskeslægten vil forstaae dem saaledes, at de forudsætte, at Sjælen kan existere adskilt fra Legemet, og i denne Tilstand være modtagelig for Salighed eller Usalighed. Dersom noget kunde føies til den oprindelige og naturlige Beviiskraft i disse Udtryk, saa vilde det være de unaturlige Meninger, som man har paanødt dem, for at fordreie og skjule den klare Mening. Hvad skulle vi sige om den i denne Hensigt indførte metaphysiske Distinction mellem absolut og relativ Tid? De troe at vide, at Apostelen Paulus taler om de Hellige, som umiddelbart efter Døden indlades eller optages til Glæde for Guds Aasyn. For nu at tildække den ligefremme Modsigelse, som dette staaer i til deres Lære, at Livsprincipet, hvorved de forstaae Sjælen, er udslukt mellem Døden og Opstandelsen, minde de os om den Forskjel, som der er imellem absolut eller virkelig, og relativ eller tilsyneladende Tid. De indrømme, at dersom man forstaaer Apostelens Ord at mene den virkelige Tid, saa modstrider det, som siges deri, deres System; men — sige de — hans Ord maae fortolkes alene om den tilsyneladende Tid. Han taler rigtignok om at gaae ind til en Nydelses-Tilstand umiddelbart efter Døden, skjøndt der kunne ligge Tusinder af Aar imellem denne og den anden; thi han mener kun, at naar hiin Tilstand skal begynde, vil den Person, som gaaer over til denne Tilstand, ikke mærke denne Afstand i Tid, om den end virkelig existerer, og at det følgelig vil forekomme ham, at Indtrædelsen i hiin Tilstand falder sammen med Dødens Moment. Men giver Apostelen paa nogetsomhelst Sted et Vink om, at dette er hans Mening? Eller kan noget Menneske paa en naturlig Maade udlede dette af hans Ord? At dette er overordentlig langt borte fra den almindelige Sprogbrug, troer jeg neppe nogen af dem, der ynder denne Anskuelse, vil være partisk nok til at nægte. Have de hellige Skribenter da villet bedrage Verden, og, ved Hjælp af et tvetydigt Udtryk, smigre Menneskene med Haabet om at gaae, i det Øieblik de udaande, ind til en Lyksalighedstilstand, medens de i Virkeligheden vidste, at det vilde vare mange Aldere førend det kunde finde Sted? Men var end Hypothesen om Sjælens Udslukning mellem Døden og Opstandelsen vel begrundet, er dog den tilsyneladende Sammentræffen, de tale om, ikke saa klar som de synes at troe.

Hvad mig angaaer, kan jeg ikke betragte det som en antaget Grundsætning, og jeg har aldrig hørt Nogen forsøge paa at bevise den. Mig synes det kun at være et Tillæg eller en Tilsætning til Lockes Lære, som udleder vore Forestillinger om Tid fra Følgerækken af vore Ideer, hvilken Lære, hvad enten den er sand eller falsk, alene findes hos visse Philosopher, og som — det maae vi fornuftigviis troe — aldrig kom i deres Hoved eller Hjerne, hvem Evangeliet i den apostoliske Tid forkyndtes."

„Jeg bemærker, at de konstige Tvetydigheder, (eller, maaskee rettere, mentale Reservationer), som ere blevne udtænkte for dem, ville ikke i ethvert Tilfælde bevare Tiltroen til den apostoliske Sanddruhed. Pauli Ord til Corinthierne ere: Vi vide, at medens vi ere tilhuse i Legemet, ere vi borte fra Herren; fremdeles: vi have mere Behag i at vandre bort fra Legemet og være hjemme hos Herren. Kunde han have brugt saadanne Udtryk, dersom han havde anseet det for umuligt at være med Herren, eller hvorsomhelst ellers, uden Legeme; og dersom han havde meent: at hvilkensomhelst den Forandring var, som skete ved Døden, kunde han dog ikke være hos Herren, indtil han vendte tilbage til Legemet, fik Legemet igjen? Fraværelse fra Legemet og Nærværelse hos Herren vare derfor aldrig mere uheldigt combinerede end i dette Beviis. Her combineres Ting som sammentræffende, hvilke, under den af hine Herrer antagne Hypothes, ere uforenelige. Dersom man gaaer tilbage til Originalen, ere Udtrykkene i det Græske om muligt endnu stærkere. De ere: hoi endemuntes en to somati, — de, som boe i Legemet, ere: ekdemuntes apo tu Kyriu, — langt borte fra Herren; ligesom modsat, de som ere: ekdemuntes ek tu somatos, de, som have vandret ud af Legemet, ere, hoi endemuntes pros ton Kyrion, de, som boe, ere tilstede hos Herren. Ogsaa i Stedet til Philippenserne fremstilles Begyndelsen af hans Væren hos Herren som faldende sammen, ikke med hans Tilbagevenden til Legemet, men med hans Udgang derfra; med Opløsningen, ikke med Gjenoprettelsen af Foreningen.

Ifølge det Nye Testamentes Indhold synes de hellige Skribenter at gaae ud fra den Forudsætning, at Sjælen og Legemet ere naturlig forskjellige og adskillelige, og at Sjælen i sin Adskillelsestilstand er modtagelig for Pine eller Glæde. Det vilde blive altfor vidtløftigt at opregne alle de Steder, som bevise dette. Historien om den rige Mand og Lazarus, Luc. 16, 22. 23. Vor Herres sidste Ord paa Korset, Luc. 23, 46., og Stephani sidste Ord, da han døde. Pauli

Tvivl, om han var i Legemet eller udenfor Legemet, da han blev henrykt indtil den tredie Himmel og Paradiis, 2 Cor. 12, 2. 3. 4. Vor Herres Ord til Thomas, for at overbevise ham om, at han ikke var en Aand, Luc. 24, 39. Og endelig, den udtrykkelige Omtale af Benægtelsen af Aander, som var en af Sadducæernes Vildfarelser, Ap. Gj. 23, 8. Thi Sadducæerne sige, at der er ikke Opstandelse, ei heller Engel, ei heller Aand, mete angelos mete pneuma. Alle disse Steder ere uigjendrivelige Beviser for den almindelige Mening om denne Gjenstand baade hos Jøder og Christne. Ved Aand, som forskjellig fra Engel, menes aabenbart et menneskeligt Væsens hedengangne Aand; thi at Mennesket her, før sin naturlige Død, er i Besiddelse af et intelligent eller selvbevidst Livsprincip, som almindelig kaldes Sjæl eller Aand, paastaaes de aldrig at have nægtet."

Ved at fortsætte Betragtningen om den kommende Tilstand, saaledes som den fremstilles i Skriften, skulle vi omtale Læren om den almindelige Dom.

Den er en af de høitideligste og vigtigste Gjenstande, som fremstilles i den hellige Skrift. At der skal komme en Dag, paa hvilken „Verden skal dømmes med Retfærdighed af Mennesket Jesus Christus," antages af Alle, som troe paa Aabenbaringen. Men dette høitidelige Æmne er sjeldent Gjenstand for alvorlig Eftertanke. Der ere Mange, som, hvis de overhovedet tænke over denne Gjenstand, betragte den som en saa langt borte liggende Sag, at den aldeles ikke gjør det dybe og høitidelige Indtryk paa deres Sjæle, som den, ifølge sin Vigtighed, burde gjøre.

1. At en almindelig Dom vil finde Sted, udsige følgende Skriftsteder: Psalm. 1, 1. 4.; Præd. 11, 9.; Ap. Gj. 17, 31.; Rom. 14, 10.; Hebr. 9, 27.; Judæ 14. 15.; Aabenb. 20, 11. 15., og 22, 12.

2. Hvad Tiden angaaer, synes Skriften tydeligt at hensætte den almindelige Dom til Verdens Ende, og som umiddelbart følgende paa Opstandelsen.

Man vil maaskee spørge: Hvorfor skal Dommen udsættes til Verdens Ende? Hvorfor kan ikke ethvert Individ ved Døden modtage sin endelige Dom, og paa eengang indgaae til sin evige Bestemmelse?

Herpaa kan det være tilstrækkeligt at svare, at den alvise Dommer har ikke forordnet det saaledes. Men dersom det er os tilladt at slutte fra den øiensynlige Hensigtsmæssighed til Grundene for denne

guddommelige Fremgangsmaade, saa troe vi, at der ere adskillige Betragtninger, som vise Rigtigheden af at sætte Dommen ved Verdens Ende.

(1.) Det vil befordre og ophøie Guds Herlighed. I det hele Universums Nærværelse vil det da blive viist, at „hele Jordens Dommer vil gjøre Ret." Dommerens Kjendelse, saavel til Frikjendelse som Fordømmelse, vil da blive sanctioneret af de utallige Millioner Engle og gjenløste Aander.

Den Kjendsgjerning, at Indflydelsen af de menneskelige Handlinger strækker sig udover Individets nærværende Liv, viser Rigtigheden af at udsætte Dommen indtil alle jordiske Ting høre op. De Godes Exempel „lever efter dem." Indflydelsen af saadanne Mænds som Apostelen Pauli, Luthers, Wesleys, Doddridges og Fleres Exempel og Skrifter, vil vedblive at velsigne Verden lige til den sidste Slægt. Paa den anden Side vedbliver Indflydelsen af de Ugudeliges Exempel at være til Forbandelse for Verden igjennem de paa hinanden følgende Generationer. Humes, Bolingbrokes og Volneys skadelige Skrifter ere endnu i Verden, og udøve deres Indflydelse paa udødelige Sjæles Skjæbne. Det er derfor fornuftigt, at Dommen bliver udsat til Verdens Ende. Da kan den hele Indflydelse, som skyldes et Individs Virksomhed, blive mere fuldstændig fremstillet for alle intelligente Væseners Blik, for at Alle maae kunne vidne om, at ethvert Menneske bliver belønnet „efter sine Gjerninger."

Endelig ville vi undersøge, hvad Hensigten er med den almindelige Dom? Vi svare, den er, at fremme Guds Herlighed, ved at bestemme Menneskers og Engles evige Skjæbne efter en offentlig og fuldstændig Fremstilling af Enhvers Opførsel og derved tvinge det forsamlede Universum, de samlede Fornuftvæsener til at anerkjende den guddommelige Styrelses Retfærdighed og Rigtighed. Dette er udtalt paa mange Steder i Bibelen. Vi behøve kun at henvise til det 25de Capitel i Matthæi Evangelium, hvor vor Herre giver en Beretning om den endelige Dom baade over Retfærdige og Uretfærdige. Til de Førstnævnte skal Dommeren sige: „Kommer hid, min Faders Velsignede! og arver det Rige, som Eder er beredt fra Verdens Grundvold blev lagt." Men til de Sidstnævnte skal han sige: „Gaaer bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle." Der tilføies, at de Ugudelige „skulle gaae hen til den evige Pine, men de Retfærdige til det evige Liv."

I denne Sag ville vi ikke lade et Spørgsmaal uomtalt, hvorom der har været megen Strid, nemlig dette: — Skulle de Ugudeliges Straffe blive evige? Den hele orthodoxe Kirke har besvaret dette Spørgsmaal bekræftende, medens nogle enkelte mindre Samfund af dem, der ikke have havt den rette Tro paa Aabenbaringens Sandhed have paastaaet, at alle Mennesker tilsidst ville faae Adgang til Nydelsen af Salighed. De som forsvare denne Theorie kaldes Universalister. Mange, der ogsaa betragtes som Socinianere eller Unitarier, kunne ogsaa i dette Spørgsmaal sættes i Classe med Universalisterne. Den hele Classe af Universalister falder imidlertid passende i to Afdelinger: — 1. De som paastaae, at alle Straffe ere indskrænkede til dette Liv. 2. De som antage, at de Ugudelige ville blive straffede i den kommende Tilstand, kun for en vis Tid, men paastaae, at de endelig ville blive førte tilbage til Hellighed og Salighed. En Theorie, der saa aabenbart modsiger Skriftens almindelige Analogie og Indhold, trænger ikke her til en udførligere Betragtning. En lille Henviisning til hvad vi betragte som fyldestgjørende og uigjendrivelige Beviser mod de forskjellige Universalister, er Alt hvad vi her behøve.

1. Der ere talrige klare Skriftsteder, som tale om de Ugudeliges Straffe som endeløse, — af hvilke vi henvise til følgende: Matth. 18, 8.; 25, 41. 46.; Marc. 9, 43; Aab. 14, 11. 2 Thess. 1, 9; Judæ 13; Aab. 20, 10. Matth. 12, 31. 32.; Luc. 12, 10; Marc. 3, 29.; 1 Joh. 5, 16.; Matt. 26, 24. Af disse Steder troe vi det vil fremlyse, at Evigheden af de Ugudeliges Straffe er ligesaa klart beviist som Evigheden af de Retfærdiges Salighed. I det sidste Vers af Matthæi 25de Capitel bruges i den græske Original det samme Udtryk (aionion) med Hensyn til Varigheden af de Retfærdiges Belønning og de Ugudeliges Straffe. Antage vi derfor, at der er en Grændse for de Ugudeliges Elendighed, saa kunne vi, med lige Ret, antage, at der er en Grændse for de Retfærdiges Salighed. Vi vide vel, at der paastaaes, at de Udtryk, som oversættes ved „evig," „evindelig," „for evig," „evig og altid," bruges i Skriften om en begrændset Varighed eller Tid. Men vi svare derpaa, at i alle saadanne Tilfælde gjør Sammenhængen Ordenes begrændsede Betydning saa indlysende, at der ikke kan være nogen Fare for Misforstaaelse; men med Hensyn til de Ugudeliges evige Straffe, er baade Sammenhængen og hele Skriftens Indhold aabenbart imod disse Ords begrændsede Betydning.

2. Skriften lærer tydelig, at Alle som frelses, maae frelses formedelst Christi mæglende Mellemkomst. Men Christi mæglende eller formidlende Herredømme ender ved Slutningen af det jordiske Liv; derfor maae Alle, som ikke ere frelste ved dette Livs Ende, evig fortabes.

3. Skriften lærer tydeligt, at Frelsen er betinget. Dette er et meget stærkt Beviis for de tilkommende Straffes Evighed. Bibelen giver ikke Nogen af dem, som Evangeliet henvendes til, Haab om Frelse, undtagen paa Betingelsen af „Omvendelse til Gud og Tro paa vor Herre Jesus Christus." Da der nu ikke gives nogen Udsigt til Omvendelse og Tro efter dette Liv, saa følger deraf uimodsigelig, at Alle som døe uomvendte og vantroe, overlades til en fuldkommen Haabløshedstilstand. De have fornægtet det „eneste Navn under Himmelen givet blandt Mennesker, ved hvilket de kunde vorde salige." De have forkastet det eneste „Offer for Synd;" følgelig er der, endogsaa ifølge Guds barmhjertighedsfulde Bestemmelse, Intet tilbage for dem, „uden en frygtelig Forventning af Dom og en brændende Nidkjærhed."

Med Hensyn til de kommende Piinslers Natur eller Grad ville vi bemærke, at de ville overgaae Alt, hvad Sproget formaaer at udtrykke. I Beskrivelsen deraf bruges de allerstærkeste Billeder: — saasom „uudslukkelig Ild," „den Orm som aldrig døer," „Graad, Jammer, Tænders Gnidsel" o. s. v.

Sluttelig ville vi i al Korthed omtale de Retfærdiges kommende Tilstand. Vore meest ophøiede Begreber om den Lyksalighed, som i det Tilkommende venter Guds Folk, ere altfor svage og utilstrækkelige. „Det er endnu ikke aabenbart, hvad vi skulle vorde." „Intet Øie har seet, intet Øre har hørt, og det er ikke opkommet i noget Menneskes Hjerte, hvad Gud haver beredt dem, som ham elske." Om denne Gjenstand have de inspirerede Forfattere brugt de meest glødende og indtrængende Udtryk, og dog kunne vi være forvissede om, at de meest levende Beskrivelser, og de meest ophøiede Billeder deraf, som findes i den hellige Skrift, ere kun svage Skyggebilleder af den himmelske Tilstands store Herlighed.

1. Himmelen fremstilles som Herlighedens Bolig. Nogle have antaget, at der ved himmelske „Boliger," der omtales i Skriften som de Forløstes tilkommende Hjem, ikke sigtes til noget vist Sted, men at derved alene skal betegnes en Saligheds Tilstand. Men denne Hypothese strider imod de tydeligste Skriftbeviser. Overalt i Skriften tales der om en Himmel, ikke blot som en Tilstand,

men ogsaa som et Sted. Engle fremstilles som stigende ned fra Himmelen til Jorden, og stigende op til Himmelen. Menneskenes Søn siges at være „kommen fra Himmelen" til vor Verden, og igjen at være faren op til Himmelen, hvor han var før." Saadanne Udtryk, som de ovennævnte, hvoraf Bibelen er fuld, kunne kun finde deres rette Forklaring under den Forudsætning, at Himmelen er et bestemt Sted.

Fremdeles: at Himmelen er et Sted ligesaavel som en Tilstand, bevises ogsaa ved den Kjendsgjerning, at den er nu vor Frelsers herliggjorte Menneskeligheds Opholdssted, og vil tilsidst indeholde alle de Helliges opstandne Legemer. Det er umuligt for os, at danne os nogen Forestilling om et Legeme, skjøndt luttret og forklaret, uden at tænke os det paa et vist Sted. Det, som kaldes eller er et Legeme, kan ikke være allestedsnærværende, og hvad der ikke er allestedsnærværende, maa existere paa et særegent givet Sted. Heraf følger, da alle de Frelstes Legemer skulle samles med vor Herres herliggjorte Legeme, „at hvor han er, skulle ogsaa de være," at den himmelske Bolig, i hvilken de saaledes skulle forsamles, maa være et bestemt Sted. Fremdeles: Himmelen fremstilles ikke blot som et Sted, men ogsaa som et herligt Sted. Den kaldes et „Sted som har Grundvolde, hvis Bygmester og Forarbeider, er Gud." I Aabenbaringens Bog kaldes Himmelen, „den hellige Stad, det nye Jerusalem" og „Guds Paulun." Dens „Grundvolde" siges at være „prydede med allehaande dyrebare Stene;" dens „Muur er af Jaspis," dens „Porte af Perler," og dens Gade er „reent Guld," gjennemsigtigt som Glas. Der er „intet Tempel i den, thi dens Tempel er Herren Gud den Almægtige og Lammet." „Og Staden behøver ikke Solen eller Maanen til at skinne i den, thi Guds Herlighed oplyser den, og Lammet er dens Lys." Saadanne ere nogle af de ophøiede Beskrivelser i Skriften af de Retfærdiges evige Opholdssted.

2. Den himmelske Tilstand indbefatter en Befrielse fra Uvidenhed. Vi mene dog ikke dermed, at „Hellige i Lyset" skulle blive absolut fuldkomne i Kundskab. Dette tilhører Gud alene. Men de skulle ikke være sig bevidst nogen saadan Kundskabsmangel, som kan forstyrre deres Salighed. Og vi troe, at den Stræben efter Kundskab, som ikke forhindres ved Dødelighedens Besværligheder, udgjør en Deel af „de Retfærdiges fuldkommengjorte Aanders" Beskjæftigelse. Dette troe vi er mere end antydet af Apostelen, naar han siger: „Vi forstaae stykkeviis, og prophetere stykkeviis; men

naar det Fuldkomne kommer, da skal det, som er stykkeviis, afskaffes." Fra disse Udtryk hente vi det salige Haab, at naar vi her paa Jorden have modtaget den sidste Tilvært af Sandhed, skulle vi ikke, naar vi døe, lade den erhvervede Kundskab tilbage; men den skal følge os til den kommende Verden; og naar vor Kundskabsstræben her er ophørt, af Mangel paa Tid eller Dygtighed til at føre den videre, saa skal den blive begyndt der igjen med fornyede og udødelige Kræfter, hvor Legemet ikke skal nedtynge den, eller Aandens Evner vorde svage, — men hvor alle vore Evner skulle blomstre med en udødelig Ungdomsfriskhed og modnes evindelig under Straalerne af den himmelske Glands.

3. De Retfærdige ville i den himmelske Tilstand blive befriede fra al Synd. Intet vanhelligt kan komme derind og forstyrre deres Fred. Der ophøre de Ugudelige at forstyrre os, der hvile de Trætte. I den Stad, siges der, Aab. 21, 27., „skal der intet Ureent komme ind, ei heller Hvo der øver Vederstyggelighed og Løgn; kun de, som ere skrevne i Lammets Livsens Bog."

4. I den himmelske Tilstand vil der ikke være nogen Lidelse eller Død. I Esaias 35, 10. læse vi: „Og Herrens Forløste skal komme tilbage, og komme til Zion med Frydesang, og en ny Glæde (skal være) over deres Hoved; Fryd og Glæde skal de bekomme, og Sorg og Suk skal flye (fra dem)." Fremdeles, med Hensyn til de forløste Skarer er der skrevet, Aab. 7, 14—17.: „Disse ere de, som ere komne ud af den store Trængsel, og have tvættet deres lange Kjortler, og have gjort dem hvide i Lammets Blod. Derfor ere de for Guds Throne, og tjene ham Dag og Nat i hans Tempel; og han som sidder paa Thronen, skal udbrede Paulun over dem. De skulle ikke hungre mere, ei heller tørste mere, Solen skal ei heller falde paa dem, ei heller nogen Hede. Thi Lammet, som er i Thronens Midte, skal vogte dem, og lede dem til levende Vandkilder; og Gud skal aftørre hver Taare af deres Øine." Aab. 21, 3. 4. „Og jeg hørte en høi Røst fra Himmelen, som sagde: see, Guds Paulun er hos Menneskene, og han skal boe hos dem, og de skulle være hans Folk, og Gud selv skal være med dem, og være deres Gud. Og Gud skal aftørre hver Taare af deres Øine, og Døden skal ikke være mere, ei heller Skrig, ei heller Pine skal være mere; thi de første Ting ere vegne bort."

Vi have her kun løselig berørt nogle faa af Guds „overmaade store og herlige Forjættelser" med Hensyn til de Helliges tilkommende Lyksalighed. Men hvor lidet vide vi ikke om denne Gjenstand! Ingen

kan tvivle om, at det er en Salighedstilstand, som vi ikke formaae at udtrykke eller forklare med Ord. Som vi have seet bruger Bibelen de meest slaaende Billeder, det meest glødende Sprog, med Hensyn til de Retfærdiges kommende Tilstand, men tilkjendegiver, paa samme Tid, ganske tydeligt, at Gjenstanden er altfor underfuld til at kunne fattes med vore svage Aandsevner. Men til Opmuntring for vor Tro og Haab, kunne vi imidlertid være forvissede om dette, — at naar „Døden bliver opslugt af Livet" skulle de Hellige komme i Besiddelse af Alt det, som er væsentligt for deres Salighed. De skulle boe hvor der ere „Behageligheder evindelig." Befriede fra Sorg og Død skulle de blande sig med den himmelske Skare omkring den Eviges Throne, og medens det rene himmelske Lys skal udgyde sig over deres udødelige Forstand, skulle de see ind i Forsynets og Naadens ophøiede Hemmeligheder; og opflammes af hellig Henrykkelse, naar de betragte hans aabenbarede Fuldkommenheder, som er „Alt i Alle."

Spørgsmaal til toogtredivte Forelæsning.

1. Hvorpaa forlader den Christne sig hovedsagelig, naar Talen er om at bevise en kommende Tilstand?
2. Hvorledes kan Sjælenes Tilværelse bevises?
3. Hvilket er det første fremstillede Beviis for den kommende Tilstand, som udledes af Naturens Lys?
4. Hvilket er det andet Beviis?
5. Hvilket er det tredie Beviis?
6. Hvilket er det fjerde Beviis?
7. Hvilke andre Beviser kunne blive tilføiede?
8. Hvilken er den første Classe af Skriftsteder, som bevise denne Lære?
9. Hvilken er den anden Classe?
10. Hvilken er den tredie Classe?
11. Hvilken er den fjerde Classe?
12. Hvilket Beviis er der for Mellemtilstanden?
13. Hvilke Steder bevise, at der skal være en almindelig Dom?
14. Hvorledes viser det sig at være rigtigt, at Dommen bliver udsat til Verdens Ende?
15. Hvad er Hensigten med den almindelige Dom?
16. Til hvilke Skriftsteder henvises der angaaende denne Gjenstand?
17. Hvilke to Classer af Universalister angives?
18. Hvorledes bevises Evigheden af de tilkommende Straffe?
19. Hvad siges der om deres Natur?
20. Hvilket Beviis gives der for, at de Retfærdige ville blive befriede fra Uvidenhed?
21. Hvilket Beviis gives der for, at de Retfærdige ville blive befriede fra Lidelser?
22. Hvad siges der om det Samqvem, de leve i og deres Beskjæftigelse?

Register.

Rettelser og Trykfeil.

Pag.	22	1ste Linie fra oven, noget af intet læs: Noget af Intet.
—	23	17de Linie fra neden, at Gud ere læs: at Gud er.
—	48	21de Linie fra neden, kan læs: kunne.
—	53	15de Linie fra oven, een og tre læs: tre og een.
—	55	9de Linie fra neden, kan læs: kunne.
—	55	7de Linie fra neden, kan læs: kunne.
—	57	3die Linie fra oven, intet læs: ingen.
—	83	8de Linie fra oven, til at et læs: til et.
—	142	10de Linie fra oven, inllectuelle læs: intellectuelle.
—	148	8de Linie fra oven, Uskyldig læs: Uskyldige.
—	167	18de Linie fra oven, skal læs: skulle.
—	177	8de Linie fra neden, neskket læs: neske.
—	195	2den Linie fra neden, aabenbart læs: aabenbaret.
—	231	1ste Linie fra neden, hvilket læs: hvilke.
—	337	2den Linie fra neden, Aabenbarelsf læs: Aabenbarelse.
—	342	14de Linie fra neden, Mennesker om at dømme læs: Mennesker at dømme.
—	375	6te Linie fra neden, ville læs: vil.
—	494	16de Linie fra oven, en læs: et.

89097217004
b89097217004a

89097217004
B89097217004A